

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

Кафедра обліку і аудиту

Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej (Республіка Польща)

Одеський національний економічний університет

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Національний університет «Острозька академія»

Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка

Вінницький навчально-науковий інститут економіки

Тернопільського національного економічного університету

Головне управління Державної фіскальної служби у Рівненській області

Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

«РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ
У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ»
до 30-річчя кафедри обліку і аудиту НУВГП

22 листопада 2018 року

м. Рівне, Україна

УДК 657:336.221+378

Реалізація компетентнісного підходу у підготовці фахівців з обліку і оподаткування : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 30-річчю кафедри обліку і аудиту, 22 листопада 2018 року [Електронне видання]. – Рівне : НУВГП, 2018. – 404 с.

ISBN 978-966-327-415-7

Редакційна колегія:

- Зубілевич С.Я.** – кандидат економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту НУВГП, Голова комітету з питань професійної освіти Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України
- Лоханова Н.О.** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Одеського національного економічного університету
- Мамонтова Н.А.** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку і аудиту Національного університету «Острозька академія»
- Маренич Т.Г.** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка
- Олексін Ю.П.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін НУВГП
- Осмятченко В.О.** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку Національного університету державної фіскальної служби України
- Пилявець В.М.** – кандидат економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Вінницького навчально-наукового інституту економіки Тернопільського національного економічного університету
- Позняковська Н.М.** – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту НУВГП
- Савіна Н.Б.** – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків НУВГП
- Шворак А.М.** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки

*Рекомендовано до видання вченою радою Національного університету водного господарства та природокористування.
Протокол № 7 від 18 грудня 2018 р.*

За матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реалізація компетентнісного підходу у підготовці фахівців з обліку і оподаткування», присвяченої 30-річчю кафедри обліку і аудиту, представлено результати наукових досліджень з питань застосування компетентнісного підходу у бухгалтерській освіті в Україні.

Тези доповідей розміщені в авторській редакції.

УДК 657:336.221+378

ISBN 978-966-327-415-7

© Національний університет водного господарства та природокористування, 2018

ЗМІСТ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ НА СЕКЦІЙНИХ ЗАСІДАННЯХ

Зміст	4
Секція 1. Компетентнісний підхід до підготовки здобувачів з обліку і оподаткування	9
Акімова Л.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності державної фіскальної служби та напрями його удосконалення	9
Антонюк О.Р., Павловець Н. Нові вимоги до компетенції сучасного аудитора.....	12
Бондарєва Т.Г., Лазарчук К.С. Особливості обчислення собівартості продукції основного виробництва в аграрних формуваннях та шляхи її зниження	14
Бондарєва Т.Г., Браценюк М.С. Особливості обліку товарних операцій на підприємствах оптової торгівлі	17
Vitaliy Smygur Wymagania i kompetencje zawodowe na stanowisko głównego księgowego w polskich jednostkach sektora finansów publicznych	19
Витюк В.О. План дій ВЕРС та багатостороння угода МЛІ вплив на податкову систему України.....	22
Вовк В.М., Ярошик О.Р. Дебіторська заборгованість підприємства: особливості аналізу та оцінювання	25
Довгалець Ю.В. Особливості використання методів обліку і калькулювання собівартості.....	28
Долюк А.В. Трудові спори з оплати праці як облікові проблеми: порядок їх вирішення	30
Долюк А.В., Клітна К.О. Організація ведення обліку грошових коштів у США: досвід та практика	34
Зінкевич О.В., Вишнеvsька О.П. Облік доходів бюджетних установ в умовах законодавчих змін	37
Зінкевич О.В., Мамчик Є. Витрати суб'єкта державного сектору: організація та методика обліку	41
Зінкевич О.В., Гальчук Х.В. Стан та проблеми організації обліку розрахунків за виплатами працівникам	46
Зубілевич С.Я., Браценюк М.С. Чинники впливу на облікову політику підприємства	49
Зубілевич С.Я., Чубик М.В. Формування облікової політики деревообробного підприємства.....	51
Зубілевич С.Я., Мосійчук І.Б. Технологічна складова облікової політики комунального підприємства	53
Зубілевич С.Я., Самедова Л.Р. Елементи облікової політики щодо основних засобів енерготоргівельних підприємств України	56
Зубілевич С.Я., Заклинська А.І. Ідентифікація чинників впливу на формування облікової політики на прикладі ТзОВ «Хлібодар»	60
Зубілевич С.Я., Крупко М.П. Доходи від обмінних операцій: узгодженість з бюджетним законодавством	62
Клименко О.М., Мороз Е.Г. Інноваційна спрямованість податкової системи України	65
Кузуб М.В., Кулиба А.В. Власний капітал підприємства та його аналіз	69
Кузуб М.В., Михальчук Д.С. Принципи бухгалтерського обліку	73
Левицька С.О. Організаційні та методичні підходи формування облікової політики для державних закладів вищої освіти	76
Левицька С.О., Єленець Ю.В. Організація управлінського обліку як складової облікової системи підприємства	79

Павелко О.В. Використання компетентнісного підходу при викладанні теми «Облік капітального будівництва» з навчальної дисципліни «Облік інвестицій»	81
Павелко О.В., Зінчук Ю.С. Напрями удосконалення обліку розрахунків за товари, роботи, послуги з дебіторами	85
Павелко О.В., Кобринчук Я.С. Завдання, джерела інформації для аналізу запасів ТЗДВ «Рокитнівська пересувна механізована колона № 180»	88
Павелко О.В., Родюк Г.О. Інвентаризація: сутність та значення в обліковому циклі господарюючого суб'єкта	91
Подаков Є.С., Пристемський О.С. Сучасні аспекти нарахування та сплати акцизного податку	94
Позняковська Н.М. Застосування програм професійної бухгалтерської освіти за міжнародними стандартами освіти та національним законодавством	97
Позняковська Н.М., Браценюк М.С. Фінансова звітність за міжнародними стандартами для малого та середнього бізнесу	101
Позняковська Н.М., Підгрушний В. Трансформація фінансової та бюджетної звітностей суб'єктів державного сектору в Україні	104
Ткачук І.М. Концепція lifelong learning при підготовці фахівців з обліку і оподаткування	107
Ушакова О.А. Педагогічний концепт підготовки майбутніх оцінювачів-експертів в умовах глобалізації економіки	110
Чижевська Л.В., Антонюк О.Р. Принцип компетентності та конкурентні можливості сучасного аудитора	112
Якубовська Н.В., Антончук А.В. Ідентифікація сучасних компетентнісних запитів до фахівців аграрної сфери	114
Anna Potoczna Istota leasingu w realiach polskich	116
Anna Pawlak Ekonomiczna charakterystyka wyniku finansowego	120
 Секція 2. Реалізація концепції практичної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності «Облік і оподаткування»	
	125
Антонюк О.Р., Шорнікова С.В. Спільність кваліфікаційних вимог в різних професійних напрямках діяльності	125
Бондарєва Т.Г., Ярмоліна Г.Ю. Значення студентських наукових гуртків у формуванні загальних та спеціальних компетентностей майбутнього фахівця з обліку та оподаткування	127
Бондарєва Т.Г. Компетентнісний підхід до вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень в обліку та оподаткуванні»	129
Балдич Л.В., Пастушенко Н.В. Формування фахових компетентностей здобувачів з обліку і оподаткування шляхом залучення до роботи у наукових гуртках	131
Зінкевич О.В., Бірець О.А. Виплати працівникам суб'єкта державного сектору на прикладі Володимирецького управління водного господарства	135
Конончук О.М. Формування мотивації пізнавальної діяльності, творчої ініціативи і активності у здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Облік і оподаткування» під час проведення бінарних занять	137
Купчишина Т.В. Формування економічної компетентності здобувачів освіти у процесі вивчення економічної теорії	141
Колос І.В. Професійна компетентність і розвиток професійного судження сучасного фахівця з обліку і оподаткування	144
Кузуб М.В., Морозова Т.С. Перспективи розвитку організації бухгалтерського обліку	148
Кулинич М.Б., Фатенок-Ткачук А.О. Дистанційні методи навчання при підготовці фахівців з обліку і оподаткування	151

Левицька С.О., Хильчук Е.В. Проблеми праці молоді в Україні: реформування освіти як важлива альтернатива їх вирішення	154
Левицька С.О., Христюк Я.В. Документаційний менеджмент як складова організації господарської діяльності на прикладі виробничого підрозділу «Шепетівська дистанція сигналізації та зв'язку»	156
Левицька С.О., Кир'ях А.І. Документаційне забезпечення організації господарської діяльності на прикладі ДП «Костопільський лісгосп»	158
Левицька С.О., Неродюк М.О. Показники соціальної, економічної та екологічної складових операційної діяльності промислових підприємств на прикладі ПрАТ «Івано-долинський спецкар'єр»	160
Левицька С.О., Орлова І.С. Реформація касової дисципліни: проблемні питання та альтернативи їх вирішення	162
Муренко Т.О. Реалізація компетентнісного підходу в процесі підготовки фахівців з обліку і оподаткування	164
Маренич Т.Г. Дуалізм теорії та практики	166
Мосійчук М.М. Теоретико-методичні основи стратегічного аналізу операційної діяльності автотранспортних підприємств	169
Матвійчук Л.А. Формування фахових компетентностей майбутніх бухгалтерів у процесі навчальної практики	171
Немкович О.Б. Самостійна робота студента у контексті компетентнісного підходу до підготовки фахівців з обліку і оподаткування	173
Обарчук Е.В., Прончук Л.В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців з обліку і оподаткування	175
Пилявець В.М., Сисоєва І.М. Студентська науково-дослідна робота ВННІЕ ТНЕУ як чинник професійного зростання студентів спеціальності «Облік і оподаткування»	178
Пилипенко А.А. Реалізація навчальними закладами компетентнісного підходу або якому обліку навчати студентів	182
Позняковська Н.М., Гоменюк Н.П. Організація обліку виплат працівникам суб'єктів державного сектору в Україні на прикладі Овідіопольського управління водного господарства	184
Позняковська Н.М., Бондарчук К.Ю. Відображення інформації про оборотні активи у фінансовій звітності підприємства	187
Позняковська Н.М., Зиль М.І. Методика внутрішнього контролю використання запасів на прикладі ПП «Рівнеспецбуд»	189
Сіпайло Л.Г. Використання бізнес-симуляторів в практичній підготовці здобувачів вищої освіти	194
Самсон Л.С. Компетентнісний підхід до підготовки молодшого спеціаліста з обліку і оподаткування	196
Томчук Ю.Ю. Нормативно-правове забезпечення обліково-аналітичного управління виплат військовослужбовцям	200
Яцунська О.С., Аскерова І.Г. Навчально-тренінгові підприємства як напрями реалізації компетентісно-орієнтованого підходу	203
Wioleta Maćkowiak Układy ewidencyjne kosztów	205
Kinga Madejska Źródła finansowania działalności podmiotów leczniczych	208
Paweł Nakielny Zatrudnienie w zakładzie opieki zdrowotnej	211
Wiktoria A. Nowak Polityka regulowania zobowiązań i pozyskiwania należności jako metoda finansowania działalności gospodarczej	214

Секція 3. Впровадження інформаційних телекомунікаційних технологій в процесі підготовки фахівців з обліку і оподаткування

	219
Балазюк О.Ю. Особливості використання сучасного програмного забезпечення бухгалтерського обліку для підготовки фахівців зі спеціальності «Облік і оподаткування».....	219
Боднарюк І.Л., Сотрута А.С. Електронні сервіси ДФС України – ефективна допомога для платників податків	221
Василів В.Б., Васильєв Б.А. Відкриті фінансові дані університетів	225
Гиренко Ю.В., Яхно Л.С. Використання сучасних інформаційних технологій в процесі підготовки фахівців з обліку і оподаткування	228
Камінська С.М. Впровадження інформаційних телекомунікаційних технологій в процесі підготовки фахівців з обліку і оподаткування	232
Кузнєцова Т.В. Формування компетентнісного підходу у підготовці фахівців з обліку в системі інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності підприємства	235
Купчик Л.Є. Відкриті навчальні ресурси та конструювання змісту навчання іноземних мов: європейський досвід	238
Міклуха О.Л., Заклинська А.І. Інформативність фінансової звітності: аналітична оцінка на прикладі ТЗОВ «Хлібодар»	240
Міклуха О.Л., Запкевич Д.В. Інформаційне забезпечення аналізу основних засобів комунальних підприємств	243
Павелко О.В., Дудар Ю.В. Інформаційне подання виробничих запасів у звітності ТЗОВ «Рівнебудальянс»	246
Позняковська Н.М., Смолярчук С.М. Особливості подання податкової звітності через електронний кабінет платника податків	250
Позняковська Н.М., Сиротинська А.П., Чепелюк Н.С. Використання інформаційних технологій у обліку запасів на прикладі ДП «Бурштин України».....	253
Поплавська О.В., Макаров А.С. Комп'ютерне шахрайство в аудиті.....	257
Ровенець Т.О., Бондарчук К.Ю. Використання автоматизованих програм для обліку витрат виробництва як передумова підвищення ефективності управління ними	260
Ровенець Т.О., Хильчук Е.В. Використання інноваційних технологій навчання при підготовці фахівців з обліку і оподаткування	262
Сиротинська А.П. Використання інформаційних систем в підготовці фахівців з обліку та оподаткування	265
Сиротинська А.П., Самедова Л.Р. Автоматизація обліку основних засобів в програмі SAP	269
Сиротинська А.П., Розумнюк В.М. Організація електронного документообігу в системі «М.Е.ДОС»	272
Сиротинська А.П., Скороход Н.О. Особливості інформаційних систем суб'єктів державного сектору	274
Сиротинська А.П., Чубик М.В. Аспекти автоматизації обліку необоротних активів	276
Сиротинська А.П., Метлицька К.С. Автоматизація обліку готової продукції та її реалізації з використанням інформаційних систем	280
Сиротинська А.П., Ситнікова А.О. Перспективи використання блокчейн при автоматизації бухгалтерського обліку	282
Скрипник С.В. Принципи, етапи та форми тестових завдань з облікових дисциплін	285
Случак Н.А., Бернацька Я.М. Інформаційна безпека: захист інформації в банківських автоматизованих системах	289
Шепель І.В. Місце та роль тестування в процесі контролю якості навчання	292
Якимчук І.О. Набуття медіаосвітніх компетентностей викладачами з обліку і оподаткування.....	296

Mariusz Bieliński Zarządzanie i rachunkowość w podmiotach leczniczych	298
<i>Секція 4. Співпраця закладів вищої освіти та професійних громадських організацій у підготовці професійного бухгалтера</i>	302
Zoshchuk Nataliia, Mykhailiuk Alina International global processes in the world and instruments of professional cooperation	302
Зубілевич С.Я., Зиль М.І. Характеристика особливостей змісту та подання звіту про управління	304
Красноручський О.О., Руденко С.В. Розвиток інтеграційних процесів у сфері наукових досліджень та підготовці кадрів економічного профілю закладів вищої освіти	306
Міклуха О.Л., Підгрушний В.А. Звіт про управління як інструмент комунікації	307
Оксентюк Н.В. Стабільна емоційно-вольова сфера як фундамент професіоналізму бухгалтера	312
Половинець Д.В. Значення інформаційно-комунікаційних технологій для підготовки майбутніх фахівців з обліку	314
Ровенець Т.О. Впровадження професійної сертифікації бухгалтерів в Україні: актуальність та реалії сьогодення	316
<i>Секція 5. Керівник і бухгалтер: розподіл відповідальності</i>	320
Бірченко Н.О. Роль головного бухгалтера в забезпеченні діяльності підприємства	320
Грибовська Ю.М. Керівник і бухгалтер: розподіл відповідальності	322
Зубілевич С.Я. Сучасні виклики до співпраці керівника та бухгалтера	325
Зубілевич С.Я., Макар Н.М. Аутсорсинг бухгалтерського обліку: переваги та ризики для керівника	327
Зубілевич С.Я., Лазарчук К.С. Облікова політика щодо дебіторської заборгованості як інструмент управління нею	329
Зубілевич С.Я., Підгрушний В. Удосконалення управління виплатами працівникам суб'єкта державного сектору на підставі номенклатури обліку	331
Кузуб М.В., Яценко А.В. Управління дебіторською заборгованістю на підприємстві	334
Мазур Н.О., Хильчук Е.В. Керівник підприємства і головний бухгалтер: розподіл управлінських функцій	337
Мельничук Ю.М. Співпраця керівника і бухгалтера – запорука успішної діяльності компанії	339
Міклуха О.Л., Ситнікова А.О. Особливості вимог до компетенції бухгалтера в державному секторі з переходом на нові стандарти	341
Осадча О.О. Аналіз результативності діяльності підприємства : сучасні підходи	345
Ровенець Т.О., Смолярчук С.М. Посадові обов'язки бухгалтера та відповідальність за їх порушення	349
Ровенець Т.О., Чепелюк Н.С. Керівник і бухгалтер: розподіл відповідальності	352
Самоліук Н.М., Демчук А.В. Нормативне регулювання обов'язків і відповідальності керівника та бухгалтера	355
Свірепіна Л. Інформаційне забезпечення управління грошима малого підприємства	358
Шевчук Т.Є., Скора О.М. Характеристика особливостей структури коледжу як об'єкту управління в сучасних умовах	360
Joanna Kos Źródła informacji o klientach	363

Viacheslaw Smygur Kierownik i księgowy: podział odpowiedzialności w jednostkach gospodarczych.....	366
Секція 6. Роль загальних компетентностей у формуванні здобувача вищої освіти	369
Косарева Н.П. Практика формування життєвих компетентностей особистості школяра у новій українській школі з урахуванням розвитку європейського освітнього простору	369
Кочубей А.В., Формування економічної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.....	372
Літвінчук А. Т. Особливості професійно-комунікативної компетентності майбутнього фахівця з обліку і оподаткування	376
Міклуха О.Л. Методи аналізу фінансової спроможності територіальних громад та громадянська компетентність	378
Олексін Ю.П., Якубовська С.С. Формування інформаційної компетентності у фахівців економічного профілю: психологічний аспект	380
Осіпчук Н.В., Овдійчук А.В. Фахова економічна комунікація	383
Сокаль В.А. Компетентнісний підхід у професійній підготовці здобувачів вищої освіти	385
Сокаль В.А., Довгополюк В.В. Формування компетентнісного підходу до викладання економічних дисциплін	388
Ставицький О.О. Психологія конкурентоспроможності фахівців	391
Туровська Г.І., Филипчук В.Л. Компетентнісний підхід з питань цивільної безпеки для підготовки здобувачів з обліку та оподаткування	394
Шевчук Т.Є., Гаврилюк Д. А. Економіка щастя	396
Шевчук Т.Є., Довгалоук С.М. Формування загальнолюдських компетентностей у студентів сестринської справи в медичному коледжі	399
Яворський М.М., Підрушняк Т.В. Формування громадянської позиції студентів у процесі професійної підготовки в аграрному ЗВО	402

СЕКЦІЯ 1

Акімова Л. М., к.е.н., доцент

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ

Останні десятиріччя показали переваги швидкого застосування знань, накопичених у цифровому вигляді на електронних носіях. Саме за допомогою Інтернету значно скоротився час для перетворення інформації у знання. Зважаючи на це, на своє озброєння новітні технології взяли й органи державної влади, зокрема й податкові органи, особливо у сфері податкового контролю. Такий контроль дістав назву інформаційно-аналітичного забезпечення і є законодавчо закріпленим способом контролю.

Інформаційно-аналітичне забезпечення досліджували В. О. Анохіна, Л. Л. Баланюк, Д. І. Деми, О. Є. Демеденко, М. А. Маринів, В. І. Теремецький та інші. Серед практиків, які значну увагу приділили дослідженню саме інформаційно-аналітичної роботи в органах державної податкової служби України, необхідно відзначити Г. Г. Анкудовича, А. І. Брезвіна, В. Я. Мацюка, В. М. Росоловського, Д. Я. Семир'янова, Ф. О. Ярошенка та ін.

Інформація та доступ до неї є основною умовою забезпечення ефективної діяльності органів Державної фіскальної служби України (далі – ДФС України). Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності – комплекс заходів із збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання податковими органами покладених на них функцій та завдань [1, С. 137]. Інформаційні процеси тісно пов'язані з управлінськими і слугують основою для вироблення та обґрунтування рішень стосовно шляхів досягнення цілей управління.

Мета інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів ДФС України полягає в тому, щоб на базі зібраних вихідних даних одержати опрацьовану, агреговану інформацію, яка має слугувати основою для прийняття відповідних управлінських рішень. Ця мета досягається шляхом вирішення таких завдань:

- збирання первинної інформації;
- зберігання, перерозподіл між структурними підрозділами податкових органів та їх працівниками первинної інформації;
- підготовка до переробки інформації;
- переробка інформації;
- надання суб'єкту управління інформації в обробленому вигляді;
- забезпечення прямих і зворотних зв'язків у циркуляції інформації тощо.

При сучасних потоках інформації ефективне вирішення цих завдань неможливе без використання засобів обчислювальної техніки та нових

інформаційних технологій. Зазначимо, що податкова інформація – сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України [4]. Зазначимо, що податкова інформація безоплатно надається органам ДФС періодично або на окремий письмовий запит у встановлені терміни. Порядок її подання визначається Кабінетом Міністрів України.

До особливостей інформації в органах ДФС можна віднести наявність суб'єктів та об'єктів інформаційних відносин. Суб'єктами інформаційних відносин у процесі діяльності податкової служби є: співробітник податкової служби, уповноважені на ведення цієї діяльності, а також фізичні та юридичні особи, об'єднання громадян, міжнародні та релігійні організації, інші фінансові установи. Об'єктами є: документована та публічно оголошувана інформація про події та явища в галузях економіки, міжнародній, соціальній та інших сферах [5, С. 2].

Прийняття Податкового кодексу України дозволило перетворити інформаційно-аналітичне забезпечення органів ДФС у цілісну систему, спрямовану на загальний аналіз результатів господарської діяльності платників податків. Основними завданнями цього напрямку є:

- забезпечення покращення адміністрування податків та зборів;
- спрямування податкового контролю на тих платників податків, що ухиляються від виконання податкового обов'язку;
- зменшення податкового навантаження на сумлінних платників податків тощо.

Здійснення в діяльності в органах ДФС неможливі без постійного одержання, аналізу і використання інформації, яка має ґрунтуватися на належному інформаційному забезпеченні. Важливою передумовою для обробки та використання інформації у діяльності податкових органів є її збір. Для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності ДФС використовується інформація, що надходить з різних джерел. По-перше, це може бути інформація, що отримана від платників податків та податкових агентів: що міститься в податкових деклараціях, розрахунках, інших звітних документах; що міститься у наданих великими платниками податків в електронному вигляді копіях документів з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування; про фінансово-господарські операції платників податків; про застосування реєстраторів розрахункових операцій [1, С. 138].

По-друге, в діяльності податкових органів широко використовується інформація від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та Національного банку України: про об'єкти оподаткування, що надаються та/або реєструються такими органами; про результати здійснення державного контролю за господарською діяльністю платника податків; що міститься у звітних документах, які подаються платником податків органам виконавчої

влади та/або органам місцевого самоврядування; про встановлені органами місцевого самоврядування ставки місцевих податків, зборів та надані такими органами податкові пільги; про дозволи, ліцензії, патенти, свідоцтва на право провадження окремих видів діяльності; про експортні та імпорتنі операції платників податків. Про-третє, значний інтерес для органів ДФС становить інформація, що надійшла від банків, інших фінансових установ – інформація про наявність та рух коштів на рахунках платника податків операцій [1, С. 139].

Як цілком слушно стверджує Демеденко О.Є., подальший розвиток інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності податкових органів неможливий без постійного вдосконалення інформаційних систем та інструментів аналізу, підвищення науково-технічного потенціалу, створення й управління інформаційними технологіями у центральних і регіональних податкових органах. В основі цієї роботи – централізація обробки даних на регіональному і загальнонаціональному рівнях за рахунок створення центрів обробки даних. З метою удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності податкових органів необхідно вжити низку заходів, із впровадження новітніх інформаційних технологій, спрямованих на розвиток тісних партнерських відносин держави і платників податків [2, С. 144].

Модернізацію інформаційно-аналітичного забезпечення необхідно здійснити за допомогою створення єдиної інтегрованої інформаційно-аналітичної системи податкових органів, яка б складалася з комплексу функціональних, управлінських та інфраструктурних підсистем центрального й регіонального рівня [3]. Зазначимо, що на даний час впроваджено реєстри платників, електронні накладні, електронне адміністрування та реєстри відшкодування ПДВ. Така система цілком здатна і має вийти за межі оподаткування, поширитись на сплату всіх обов'язкових платежів, більшість з яких і так адмініструються органами фіскальної служби.

Крім того, на даний момент офіційний веб-сайт ДФС України надає чимало серверів, що суттєво спрощують процес нарахування і сплати податків, а саме: Єдина база податкових знань, База даних платників ПДВ, Електронна звітність, Перевірка свідоцтва платника єдиного податку тощо. Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності податкових органів є складовою електронного документообігу, який запроваджується у державі з особливостями, властивими оподаткуванню.

Література

1. Дема Д. І., Шевчук І. В., Мартинюк Г. П. Податковий менеджмент : навч. посіб. / за ред. Д. І. Деми. Київ : Алерта, 2017. 256 с.
2. Демеденко О. Є. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності податкових органів України: сучасний стан та шляхи вдосконалення. *Вісник Харківського нац. ун-ту внутрішніх справ*, 2013. № 1. С. 144–151.
3. Липський В. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення як спосіб податкового контролю. *Порівняльно-аналітичне право*, 2017. № 1. URL: http://www.pap.in.ua/1_2017/47.pdf (дата звернення: 15.10.2018).
4. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992, № 2657-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 15.10.2018).

5. Теремецький В. І. Стан і перспективи розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної податкової служби України. *Часопис Академії адвокатури України*, 2011. № 4. С. 1–5.

Антонюк О. Р., к.е.н., доцент,

Павловець Г. Р., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

НОВІ ВИМОГИ ДО КОМПЕТЕНЦІЇ СУЧАСНОГО АУДИТОРА

Новоприйнятий Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [1] встановив нові вимоги до компетенції аудитора, адже законодавець чітко визначає, що «аудитор – фізична особа, яка підтвердила кваліфікаційну придатність до провадження аудиторської діяльності, має відповідний практичний досвід та включена до Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності» [1]. У світлі положень даного документа вимоги до компетентності аудитора чітко корелюють з навчанням у закладах вищої освіти на спеціальності «Облік і оподаткування».

Аудитором може бути визнана фізична особа, яка:

- 1) має вищу освіту;
- 2) підтвердила високий рівень теоретичних знань та професійну компетентність шляхом успішного складення відповідних іспитів;
- 3) пройшла практичну підготовку із провадження аудиторської діяльності.

Професійна компетентність підтверджується шляхом складання кваліфікаційного іспиту, який має засвідчити здатність особи застосовувати теоретичні знання на практиці.

Особам, які під час навчання у закладах вищої освіти вивчали предмети за напрямками, що наведено нижче, протягом мінімальної кількості годин, що визначається комісією з атестації, та успішно склали іспит, за рішенням комісії з атестації можуть бути зараховані теоретичні знання з відповідних предметів.

Важливим є набуття професійного досвіду. Особа, яка має намір бути аудитором, повинна набути практичного досвіду аудиторської діяльності шляхом працевлаштування/стажування у суб'єкта аудиторської діяльності не менше трьох років у будь-який період незалежно від дати отримання свідоцтва про складання іспитів з теоретичних знань та кваліфікаційного іспиту. Претендент на отримання сертифіката аудитора, який має вищу освіту та досвід роботи на посадах бухгалтера, ревізора, юриста, фінансиста, економіста, асистента (помічника) аудитора не менше 15 років, або має досвід роботи на зазначених посадах не менше семи років та пройшов стажування, може бути атестований за результатами кваліфікаційного іспиту.

Кваліфікаційний іспит та іспити з теоретичних знань проводяться незалежними центрами оцінювання знань, акредитованими комісією з атестації. Свідоцтво про складання іспитів з теоретичних знань та кваліфікаційного іспиту видається на підставі рішення комісії з атестації центральним органом

виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку і аудиту [1]. Свідоцтво має чинність протягом п'яти років з дня складення кваліфікаційного іспиту.

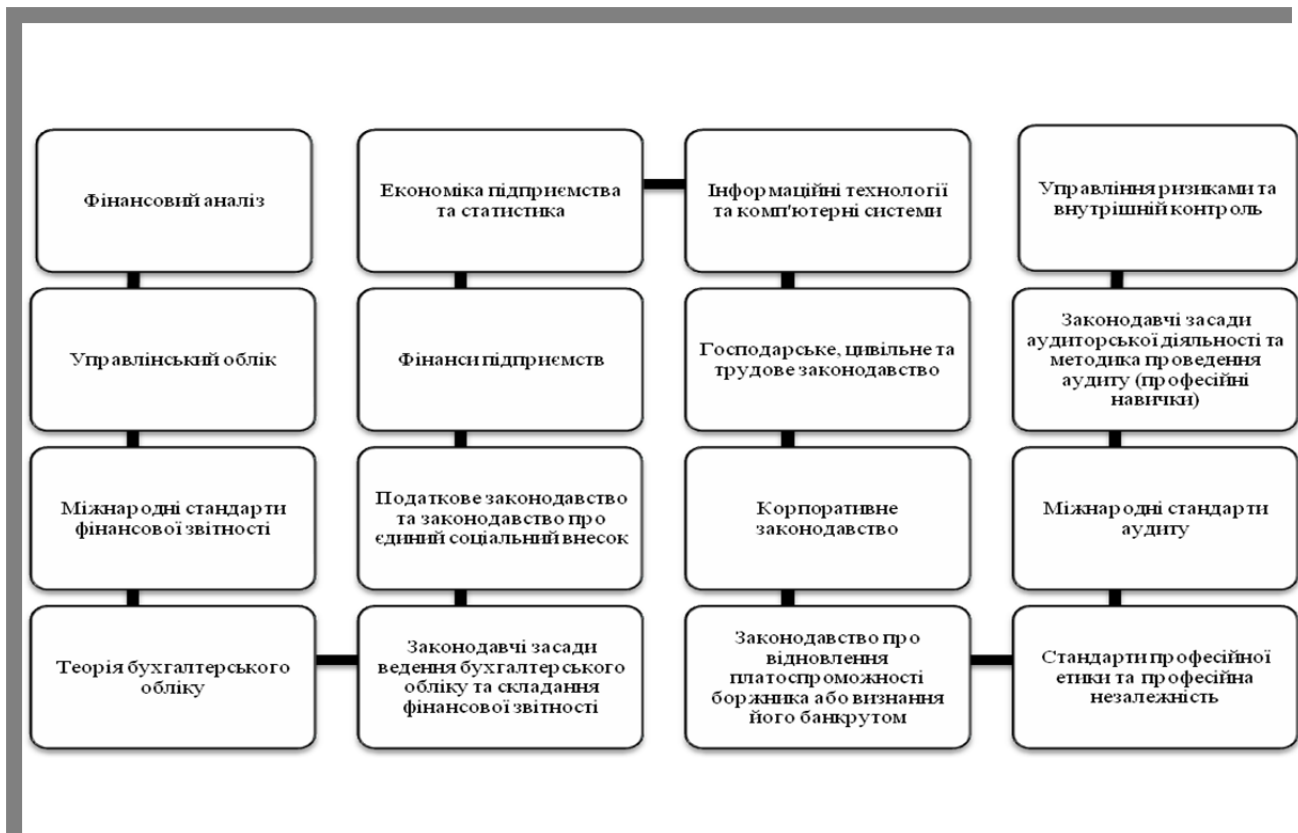

Рисунок. Матриця теоретичних знань майбутнього аудитора

Проте професія аудитора вимагає безперервного професійного навчання, яке проводять:

- 1) юридичні особи, які відповідають вимогам, встановленим комісією з атестації;
- 2) аудиторські фірми, що розробили власні програми безперервного професійного навчання, які визнані професійними організаціями членами Міжнародної федерації бухгалтерів;
- 3) професійні організації аудиторів та/або бухгалтерів.

Література

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. Дата оновлення: 01.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2258-19> (дата звернення: 15.10.2018)

Бондарєва Т. Г., к.е.н., доцент,
Лазарчук К. С., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОБЧИСЛЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ОСНОВНОГО ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНИХ ФОРМУВАННЯХ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗНИЖЕННЯ

Успішний розвиток аграрного виробництва багато в чому залежить від правильності розрахунку собівартості готової сільськогосподарської продукції. Собівартість продукції – це виражені в грошовій формі витрати на виробництво продукції та її реалізацію. Мета обліку собівартості продукції – своєчасне, повне та достовірне визначення фактичних витрат, пов'язаних із виробництвом продукції (послуг, робіт), та фактичної собівартості окремих видів і всієї продукції, а також контроль над використанням матеріальних, трудових і грошових ресурсів.

Щоб бути конкурентоспроможним на ринку, можна оптимізувати податкове навантаження за рахунок правильно обраного методу калькулювання собівартості. Кожне підприємство визначає метод калькулювання собівартості, самостійно виходячи з технологічних та організаційних особливостей свого виробництва. При цьому підсумовування витрат повинне не тільки забезпечувати реальний розрахунок собівартості продукції, але й підвищувати ефективність управління виробництвом, зокрема оптимізувати податкові витрати підприємства.

Залежно від характеру та призначення виконуваних процесів виробництво поділяється на: основне та допоміжне. До основного виробництва належать виробництва, цехи, дільниці, що беруть безпосередню участь у виготовленні продукції.

Собівартість одиниці продукції основного виробництва визначають діленням собівартості всієї продукції відповідного виду на її обсяг у натуральному вигляді. Собівартість одиниці продукції визначається за допомогою певних методів. Їх вибір залежить від особливостей технології та організації виробництва, характеру продукції, що виробляється. В сільськогосподарському виробництві використовуються такі методи (таблиця).

Фактична собівартість продукції основного виробництва (рослинництва і тваринництва) розраховується у кінці року. Визначення собівартості продукції основного виробництва починають саме з продукції рослинництва, оскільки вона значною мірою споживається тваринництвом. Об'єктами розрахунку собівартості в рослинництві є різні види продукції, які одержують від кожної сільськогосподарської культури. Крім того, визначають собівартість незавершеного виробництва, що складається із собівартості сільськогосподарських робіт і вартості спожитих ресурсів для виробництва продукції рослинництва, які виконані (понесені) в поточному році під урожай

майбутнього року [1].

Таблиця

Методи визначення собівартості продукції

№ з/п	Назва методу	Характеристика методу
1	2	3
1.	Пряме віднесення витрат на відповідні види продукції	Застосовується в тих галузях, де одержують лише один вид однорідної продукції. Собівартість одиниці продукції при цьому визначають діленням суми понесених витрат на даному об'єкті планування й обліку на загальний обсяг її виробництва (робіт, послуг). Так визначається собівартість центнера зеленої маси, а також собівартість одиниці робіт і послуг допоміжних і обслуговуючих виробництв: 10 ткм, 1 кВт.год, 1 м ³ води
2.	Вилучення із загальної суми витрат побічної продукції, вираженої у грошовій формі	При цьому в рослинництві побічна продукція (солома, гичка, стебла кукурудзи, кошики соняшника та ін.) оцінюється за нормативною собівартістю, що розраховується по кожному підприємству. У тваринництві гній також оцінюється за нормативною собівартістю, а такі види побічної продукції, як вовна-линька, пух, перо, роги, міражні яйця, оцінюються за цінами можливої реалізації (використання). Залишок витрат, що дорівнює різниці між загальною сумою витрат і вартісною оцінкою побічної продукції, відносять на одержаний обсяг основної продукції
3.	Розподіл витрат між видами продукції пропорційно кількісному значенню однієї з головних ознак, спільної для всіх видів одержаної продукції	Такою ознакою може бути, наприклад, вміст повноцінного зерна в цих видах продукції, вміст поживних речовин тощо
4.	Коефіцієнтний метод	Застосовується тоді, коли в процесі відповідного виду діяльності одержують понад один вид продукції з наступним визначенням собівартості кожного з них. Витрати між цими видами продукції розподіляються пропорційно їх питомій вазі в загальному обсязі умовної продукції. Її розраховують шляхом переведення за допомогою прийнятих коефіцієнтів усіх видів продукції в основний. Цим методом визначають, наприклад, собівартість продукції вівчарства
5.	Пропорційний метод	Базується на розподілі витрат між окремими видами продукції пропорційно вартості продукції, оціненої за реалізаційними цінами. Так визначається собівартість овочів, льону, конопель та ін.
6.	Комбінований метод	Включає два або більше розглянутих вище методів. Наприклад, при визначенні собівартості насінницького зерна в спеціалізованих насінницьких господарствах застосовується метод виключення вартості побічної продукції (соломи) у поєднанні з пропорційним, коли залишок витрат розподіляють за різними класами зерна пропорційно його вартості

Джерело: сформовано за даними [2]

Від розвитку рослинництва залежить і розвиток іншої галузі сільського господарства – тваринництва.

Собівартість продукції тваринництва включає витрати на утримання поголів'я худоби, птиці, кролів, звірів. Обчислюючи її, від загальної суми витрат віднімають вартість гною та іншої побічної продукції [1].

Важливою умовою економічної ефективності виробництва є зниження собівартості продукції, що передбачає збільшення виробництва продукції та зменшення затрат праці і виробничих ресурсів на її виробництво.

Основними заходами щодо зниження собівартості продукції рослинництва є:

- впровадження у виробництво кращих сортів та дотримання всіх агротехнічних заходів;
- введення нових прогресивних систем обробки землі, дотримання науково-обґрунтованих сівозмін і передової технології виробництва;
- інтенсифікація виробництва шляхом раціональної хімізації і поліпшення земель;
- зміна обсягу та структури продукції, зниження матеріаломісткості і трудомісткості продукції.

Серед резервів зниження собівартості головним є підвищення урожайності, адже з підвищенням урожайності знижується собівартість. Фактори, що зумовлюють підвищення урожайності, можна розглядати як фактори зниження собівартості продукції рослинництва [3].

Основними і першочерговими напрямами зниження виробничих витрат в галузі тваринництва є:

- удосконалення галузевої структури сільськогосподарських підприємств з орієнтацією на вимоги ринку;
- підвищення продуктивності праці на основі комплексної автоматизації та механізації виробництва;
- дотримання режиму економії при використанні матеріально-грошових ресурсів;
- удосконалення маркетингової діяльності сільськогосподарських підприємств;
- розвиток агропромислової інтеграції [4].

Отже, зменшення витрат на виробництво продукції рослинництва та тваринництва, та відповідно зниження її собівартості є однією з основних умов зростання прибутку аграрного підприємства, підвищення рентабельності та ефективності його роботи.

Література

1. Морщенок Т. С., Ткаленко А. В. Особливості визначення собівартості основних видів сільськогосподарської продукції. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. № 6. С. 12–21.
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. 2 ге вид., доп. і перероб. Кив : КНЕУ, 2002. 624 с. URL: <http://studentbooks.com.ua/content/view/132/39> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Барішевська І. В., Чаюн Т. І. Формування собівартості продукції рослинництва та шляхи її зниження на сільськогосподарських підприємствах. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Економічні науки*. 2014. № 7. С. 70–76.

4. Нагорнюк О. П. Формування виробничих витрат в галузі тваринництва в умовах нестійкої цінової кон'юнктури ринку. *Сталий розвиток економіки*. 2014. № 3. С. 201–206.

Бондарева Т. Г., к.е.н., доцент,

Браценюк М. С., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Для ефективного управління діяльністю підприємства оптової торгівлі необхідно мати повну, точну, об'єктивну, своєчасну та досить детальну економічну інформацію. Це досягається веденням бухгалтерського обліку на підприємстві. Його особливості обумовлені специфікою торговельної галузі і системою сплати податку на додану вартість.

Операції, що стосуються придбання і продажу товарів в оптовій торгівлі, є товарними операціями. Для оптового торговельного підприємства вони є основною статтею оборотних коштів, за рахунок яких у процесі торговельної діяльності (обороту) підприємство отримує прибуток. Розрахунки за даними операціями здійснюються в основному у безготівковій формі, а товари обліковуються за первісною вартістю.

Основним завданням бухгалтерського обліку на підприємствах оптової торгівлі є контроль за виконанням договірних поставок товарів постачальниками, продажем товарів покупцям, контроль за станом товарних запасів [1, С. 906].

Для цілей бухгалтерського обліку товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані та утримуються підприємством з метою подальшого продажу, відносять до запасів, тому методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про товари і розкриття її у фінансовій звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

Оптові підприємства облік наявності та руху товарних запасів здійснюють на субрахунку 281 «Товари на складі». На даному субрахунку ведуть облік наявності та руху товарних запасів, що знаходяться на оптових базах, складах, в овочесховищах, морозильниках тощо. За дебетом субрахунку 281 відображають надходження товарів, а за кредитом – їх вибуття.

Варто зазначити, що підприємства оптової торгівлі не мають витрат, пов'язаних з виробництвом продукції, однак мають витрати, пов'язані зі зберіганням та реалізацією товарів, які обліковують на рахунках 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут». Такі витрати називають витратами обігу.

Порядок відображення операцій з оприбуткування товарів на підприємстві оптової торгівлі не має відмінних особливостей. Надходження товарів, як і інших запасів, оформлюється передбаченими первинними документами

(рахунок-фактура, накладна, товарно-транспортна накладна, сертифікат якості та інші).

Товари, які надійшли на підприємство, але не відповідають стандартам, технічним умовам, відображаються на позабалансовому рахунку 023 «Матеріальні цінності на відповідному зберіганні» і обліковуються за ціною, яка вказана у документах постачальника або за справедливою вартістю, до моменту узгодження ціни із постачальником. У випадку нестачі або товару невідповідної якості, пошкодження товару при прийнятті відображається на субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» [2, С. 64].

Важливою складовою обліку товарних операцій в оптовій торгівлі є реалізація товарів.

Оптові підприємства застосовують дві форми реалізації товарів:

- 1) зі складів (складський оборот);
- 2) транзитом (транзитний оборот).

При складській реалізації товари покупцям відпускаються і відвантажуються зі складів та баз оптового підприємства. При транзитній реалізації товари покупцям відвантажуються безпосередньо зі складів підприємства-виробника (постачальника), минаючи проміжну ланку – склади і бази оптового підприємства [3, С. 43].

Транзитна реалізація товарів є економічно більш доцільною, оскільки сприяє прискоренню просування товарів від виробників до споживачів і скорочення витрат обігу. Однак у випадках, коли необхідно відвантажити товари споживачам у кількості нижче транзитних норм, чи потрібно їхнє комплектування, більш доцільним є складський обіг. До переваг складської форми реалізації відноситься також можливість обслуговувати більшу кількість покупців при відносно невеликих товарних запасах, швидкість постачання товарів у необхідному асортименті. Тому, незважаючи на підвищення витрат обігу, складська реалізація займає значну питому вагу в оптовому товарообігу [4, С. 56-57].

Відвантаження товарів зі складу оформлюється товарно-супроводжувальними (рахунок-фактура, накладна, товарно-транспортна накладна та інші) і розрахунковими (платіжна вимога доручення) документами.

Операції, пов'язані з реалізацією товарів, відносяться до основної діяльності підприємства, які є визначальною метою створення торговельного підприємства і забезпечують основну частку його доходу. Інформацію про доходи від реалізації товарів підприємство узагальнює на субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів». Собівартість реалізованих товарів, яка визначається П(С)БО 9 «Запаси», відображається підприємством на субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів». Закриття зазначених рахунків здійснюють на субрахунку 791 «Результат операційної діяльності».

Таким чином, забезпечення ефективного обліку надходження та вибуття товарів на підприємствах оптової торгівлі дасть змогу приймати якісні управлінські рішення, що в свою чергу призведе до стабільного функціонування підприємства.

Література

1. Колумбет О. П., Малиневська Д. П. Особливості обліку руху товарів на підприємствах оптової торгівлі. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2018. № 1(53). С. 905–908.
2. Скрипник М. Є., Шум'як Г. В. Особливості обліку в торгівлі. *Журнал Науковий огляд*. 2017. № 11(43). С. 58–67.
3. Грабова Н. М. Бухгалтерський облік у галузях народного господарства : навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисципліни. Київ : КНЕУ, 2003. 203 с.
4. Краївська І. А. Особливості бухгалтерського обліку в галузях народного господарства : конспект лекцій, навчально-методичний матеріал для самостійної роботи та для практичних занять, завдання для контрольної роботи для студентів усіх форм навчання спеціальності «Облік і аудит». Харків : ХНАМГ, 2009. 225 с.

Vitaliy Smygur, doktorant,
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Lublinie

WYMAGANIA I KOMPETENCJE ZAWODOWE NA STANOWISKO GŁÓWNEGO KSIĘGOWEGO W POLSKICH JEDNOSTKACH SEKTORA FINANSÓW PUBLICZNYCH

Według danych statystycznych GUS na koniec 2017 r. do polskiego sektora finansów publicznych należało 62505 jednostek [1, s. 13]. Wspólną cechą tych podmiotów jest to, że każda jednostka jest zobowiązana mocą ustawy o rachunkowości do opracowania polityki rachunkowości i planu finansowego. Ponadto w celu prowadzenia rachunkowości zatrudnia głównego księgowego. Na tym stanowisku w polskim sektorze finansów publicznych pracuje ok. 62505 osób, co stanowi blisko 2,08% wszystkich pracowników danego sektora [2, s. 14]. Osoba głównego księgowego jest zaliczana do kierownictwa podmiotu. Określa się ją mianem skarbnika [3]. Jako jedna z niewielu osób funkcyjnych osoba ta ma określone prawa i obowiązki wymienione w akcie prawnym rangi ustawy i statucie wewnętrznym jednostki. Świadczy to o ogromnej wadze obowiązków wykonywanych przez takiego pracownika.

Według ustawy o finansach publicznych (u.f.p.) [4] głównym księgowym jednostki sektora finansów publicznych może zostać osoba, która przede wszystkim spełnia określone wymogi kwalifikacyjne. Ich szczegółowy zakres został uregulowany w art. 54 przywołanej ustawy. W rozumieniu tych wymagań kwalifikacyjnych głównym księgowym może być osoba, która m.in :

- posiada obywatelstwo państwa członkowskiego UE, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego EFTA;
- korzysta z pełni praw publicznych oraz posiada pełną zdolność do czynności prawnych,
- posiada znajomość języka polskiego w mowie i piśmie na poziomie wystarczającym do wykonywania obowiązków w danym zawodzie;
- kandydat na głównego księgowego nie może być prawomocnie skazany za przestępstwo przeciwko mieniu, przeciwko działalności instytucji państwowych oraz

samorządu terytorialnego, przeciwko obrotowi gospodarczemu, przeciwko wiarygodności dokumentów lub za przestępstwo skarbowe.

Dodatkowo oprócz podstawowych wymogów kwalifikacyjnych musi też spełniać jeden z warunków: ma ukończone jednolite ekonomiczne studia magisterskie, wyższe ekonomiczne studia zawodowe, uzupełniające ekonomiczne studia magisterskie lub ekonomiczne studia podyplomowe oraz posiada co najmniej 3-letnią praktykę w księgowości, ma ukończoną średnią, policealną lub pomaturalną szkołę ekonomiczną i posiadać co najmniej 6-letnią praktykę w księgowości, jest wpisany do rejestru biegłych rewidentów na podstawie odrębnych przepisów, albo posiada certyfikat księgowy lub świadectwo kwalifikacyjne które są wydane na podstawie odrębnych przepisów i uprawniają do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych [5, 170].

Należy także dodać, że zgodnie z ust. 9 art. 54 u.f.p. głównym księgowym placówki zagranicznej podległej ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych może być osoba, która spełnia wyżej wymienione wymagania posiada wykształcenie średnie oraz ukończyła z wynikiem pozytywnym kurs administracyjno-finansowy organizowany przez urząd obsługujący ministra właściwego do spraw zagranicznych [6, S. 296].

Ustawa o finansach publicznych nie nakłada obowiązku spełnienia takich wymogów w przypadku kierownika takiej jednostki [7]. Z wykonywaniem obowiązków głównego księgowego związana jest zarówno ogromna odpowiedzialność, jak i dbanie o działanie każdej komórki organizacyjnej jednostki. Dlatego oprócz spełnienia wymagań kwalifikacyjnych, kandydat na dane stanowisko powinien posiadać odpowiednie kompetencje zawodowe.

Z analizy ofert złożonych za miesiąc październik 2018 r. w jednym z najpopularniejszych ogólnopolskich serwisów ofert pracy, staży i praktyk <https://www.pracuj.pl>, wynika, że główny księgowy powinien posiadać kompetencje zarządzania ludźmi i motywowania podwładnych do pracy, zdolność do koncentracji uwagi, dobrą pamięć, wysoko rozwinięte umiejętności analityczne i planistyczne. Także do wykonywania oceny i analiz dotyczących sytuacji finansowej jednostki potrzebne jest logiczne myślenie i umiejętność trafnego, niezależnego osądu oraz szybkiego podejmowania decyzji. Ze względu na dużą skalę odpowiedzialności od osoby pełniącej tę funkcję wymagana jest odporność na stres i umiejętność radzenia sobie z nim, a także umiejętność pracy pod presją czasu i przełożonych. Główny księgowy powinien posiadać zdolności organizacyjne niezbędne do prawidłowej organizacji pracy działu i prowadzenia nadzoru nad sprawnym jego funkcjonowaniem. Osobę zatrudnioną na danym stanowisku powinna charakteryzować dokładność, skrupulatność, samodzielność, spostrzegawczość, odpowiedzialność i uczciwość [8].

Reasumując można stwierdzić, że zawód głównego księgowego cechuje się umiejętnością wykonywania obowiązków w zakresie prowadzenia rachunkowości, gospodarki finansowej, czy podejmowania decyzji itp. Zawód ten wymaga odpowiednich kwalifikacji zdobytych w wyniku kształcenia i praktyki. Są one

określone w ustawie o finansach publicznych i obejmują zarówno specjalistyczną wiedzę, jak i praktyczne umiejętności.

Z uwagi na specyfikę oraz zakres powierzonych zadań w celu ich sprawnego wykonywania kandydat na stanowisko głównego księgowego musi posiadać również odpowiednie kompetencje zawodowe [12]. Wśród najczęściej wymienianych można wyróżnić: kompetencje przywódcze, analityczne i planistyczne, umiejętność realnej oceny sytuacji oraz takie cechy osobowości, jak: samodzielność, odpowiedzialność i rzetelność w wykonywaniu swoich obowiązków. Osoba pracująca w tym zawodzie powinna być także gotowa do systematycznej aktualizacji wiedzy, mieć wypracowany nawyk poszukiwania informacji, studiowania i interpretowania przepisów.

Praca na stanowisku głównego księgowego wymaga od kandydata również dobrego stanu zdrowia. Z uwagi na to, takiej pracy nie może wykonywać osoba posiadająca chorobę psychiczną, czy zaburzenia osobowości ponadto problemy w porozumiewaniu się z otoczeniem [9]. Oprócz przywołanych wyżej cech ważną kwestią jest znajomość zagadnień związanych z rachunkowością i znajomość przepisów prawnych. Rachunkowość jest bowiem dziedziną, która ciągle się zmienia. Znajomość przepisów prawnych i analizy wymagana jest nie tylko od głównego księgowego, ale także od jego współpracowników, za których pracę księgowy jest również odpowiedzialny. Tylko wtedy można dbać o prawidłową rachunkowość, a więc rejestrowanie zdarzeń i wykonywanie sprawozdań zgodnie z przepisami prawa i przeciwdziałać oszustwom księgowym [10, S. 123]. Niezmiernie ważna jest tu kwestia etyki w rachunkowości [11, S. 80-85].

Bibliografia

1. <http://stat.gov.pl> (data dostępu 07.11.2018).
2. Pracujący w gospodarce narodowej w 2017 r., GUS, Warszawa 2018.
3. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2018 r. poz. 994, 1000, 1349, 1432.); Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 995, 1000, 1349, 1432.); Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (Dz. U. z 2018 r. poz. 913, 1000, 1432).
4. Ustawa z dnia 27.08.2009 o finansach publicznych, Art. 54, ust. 2.
5. Rogus, M., Zawód głównego księgowego w jednostkach samorządu terytorialnego. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki finansowe. Ubezpieczenia, (64, T. 2 Zarządzanie wartością jednostek samorządu terytorialnego), (2013), 169–176.
6. Lipiec-Warzecha L. Ustawa o finansach publicznych: komentarz, Warszawa 2011, S. 296.
7. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, Dz.U. z 2018 r. poz. 1260 z późn. zm.
8. <https://www.pracuj.pl/> (data dostępu 07.11.2018).
9. Księgowy Klasyfikacji Zawodów i Specjalności 331301, Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, Piotrków Trybunalski 2014, file:///C:/Users/smit/Downloads/ (data dostępu 07.11.2018).
10. Michalczyk, L., Prawna i teoretyczna koncepcja oszustwa księgowego jako efekt dążenia przedsiębiorstw do maksymalizacji zysku. Pieniądze i Więź, 2(15), (2012), S. 121–131.
11. Zubilevych, S., Poznyakovska, N. Conceptual framework of international public sector accounting standards: world experience and Ukraine. International Journal of New Economics and Social Sciences (IJONESS), 6, 78–85.
12. L.Michalczyk, Funkcja informacyjna inżynierii rachunkowości, «Pieniądze i Więź», nr 1 (50)/2011.

Витюк В. О., аспірант,
Національний університет «Острозька академія»
м. Острог, Україна

ПЛАН ДІЙ BEPS ТА БАГАТОСТОРОННЯ УГОДА МЛІ. ВПЛИВ НА ПОДАТКОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ

За оцінками науковців від використання комплексу схем агресивної податкової мінімізації в усьому світі втрачається від 160 до 250 млрд доларів податкових надходжень. Дане явище викликане такими основними комплексами факторів: неузгодженості між різними податковими юрисдикціями, пробілами в міжнародному оподаткуванні та наявністю офшорних податкових юрисдикцій. Саме в низькоподатковій юрисдикції бізнес, як правило, намагається вивести весь прибуток, а не сплачувати податки за територіальним принципом – відповідно до місця їх отримання.

Для протидії вищезазначеній проблемі країни члени Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розробили План дій BEPS (від англ. «Base erosion and Profit Shifting») заходи протидії розмиванню податкової бази та виведення прибутку. Станом на зараз до даного Плану дій BEPS приєдналися більше 116 країн світу, що забезпечують понад 93% всього ВВП світу. Україна приєдналася до даної ініціативи 1 січня 2017 року та зобов'язалася імплементувати, як мінімум, так званий мінімальний пакет дій BEPS.

Особливої актуальності даному питанню додає той факт, що за оцінками економістів, 2/3 прямих іноземних інвестицій Україна отримує з низькоподаткових юрисдикцій (Британські Віргінські острови, Кіпр, інші) і практично 100% всіх інвестицій з України ідуть у відповідні податкові гавані. Варто зауважити, що найбільш ймовірно, така структура інвестицій є наслідком використання українським бізнесом агресивної схеми податкової мінімізації. Прибуток, зароблений в Україні, спочатку виводиться в офшорні юрисдикції, а потім під виглядом міжнародних інвестицій заводиться назад в Україну. Важко переоцінити реальні втрати бюджету України від подібної практики.

Дана проблематика недостатньо вивчена в науковому середовищі і тому детальний аналіз впливу Плану дій BEPS на податкову систему та економіку України буде мати не тільки наукову, але й суто практичну цінність.

План дій BEPS загалом складається з 15 кроків, а саме [1]:

1. Оподаткування компаній цифрового сектору економіки.
2. Оподаткування гібридних інструментів.
3. Правила щодо «контрольованих іноземних компаній».
4. Розмивання податкової бази шляхом віднесення процентних платежів до складу витрат.
5. Боротьба з податковими зловживаннями, пов'язаними з використанням спеціальних режимів оподаткування.
6. Боротьба зі зловживанням при застосуванні податкових конвенцій.
7. Штучне уникнення статусу постійного представництва.

8. Трансфертне ціноутворення: нематеріальні активи.
9. Трансфертне ціноутворення: ризики і капітал.
10. Трансфертне ціноутворення: операції з підвищеним ризиком.
11. Розробка методології збору та аналізу інформації про розмивання бази оподаткування та виведення прибутку.
12. Розкриття інформації про використання схем агресивного податкового планування.
13. Розкриття інформації про використання схем агресивного податкового планування по країнах.
14. Механізми вирішення спорів щодо застосування договорів про уникнення подвійного оподаткування між країнами.
15. Багатосторонній інструмент для внесення змін у двосторонні угоди (MLI).

Україна, як зазначалося вище, взяла на себе зобов'язання імплементувати мінімальний пакет дій BEPS, а саме кроки 5,6,13 та 14. Також у даному контексті варто згадати факт підписання 23 липня 2018 року в.о. міністра фінансів України Багатосторонньої конвенції про виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування для протидії розмивання бази оподаткування та виведення прибутку – т.зв. Багатостороння конвенція MLI (Multilateral Instrument). Даний інструмент дозволить оперативно та за спрощеною процедурою одночасно вносити зміни в усі або деякі діючі двосторонні Конвенції про уникнення подвійного оподаткування. Відповідно після ратифікації ВРУ даної конвенції MLI Україна виконає одночасно кроки 6, 14 та 15 Плану дій BEPS. Окремо необхідно зауважити, що у разі невирішення даного питання Україна ризикує опинитися в переліку офшорних країн з усіма негативними наслідками для економіки.

Угода MLI різко зменшить можливість трансферу капіталу з України в офшорні юрисдикції, що в значній мірі унеможливить мінімізацію податкових зобов'язань, а відповідно збільшить рівень доходів бюджету. Не обмежуючись фіскальною функцією, дана угода буде стимулювати покращення інвестиційного клімату та міжнародної торгівлі. Однак максимальний позитивний ефект можливий лише за умови реальної, а не формальної імплементації даної угоди в податкове законодавство України, у т.ч. прийняття відповідних підзаконних нормативно-правових актів та потужної роз'яснювальної компанії серед представників як і бізнесу, так і фіскальних органів.

Розглянемо крок 5 Плану дій BEPS, основна ціль якого є мінімізація зловживань при використанні спеціальних режимів оподаткування. В міжнародній практиці виділяють наступні спеціальні режими оподаткування:

- Режими штаб-квартир.
- Режими фінансування та лізингу.
- Режими сервісних центрів та центрів дистрибуції.
- Режими банківської та страхової діяльності.
- Режими інтелектуальної власності.

- Режими холдингової компанії.
- Інші.

Основним завданням України на даному етапі є поглиблений аналіз наявних спеціальних режимів оподаткування, а також стандартизація структури і процесу обміну інформацією про відповідні режими з іншими країнами та ОЕСР. Отже, повинна зрости прозорість застосування спеціальних режимів оподаткування, а також будуть мінімізовані зловживання.

Останнім, але не менш важливим кроком мінімального пакету дій BEPS є крок 13, а саме розкриття інформації про використання схем агресивного податкового планування по країнах. Основними блоками інформації для звітування в розрізі країн є:

- Звіт про прибутки.
- Звіт про сплачені податки.
- Звіт про заходи вимірювання економічної діяльності.

Особливу увагу даний крок приділяє багатонаціональним корпораціям, що повинні стандартизувати свою звітність таким чином, щоб вона була зрозуміла і доступна всім податковим адміністраціям.

Хоча Україна на даному етапі погодилася впровадити лише мінімальний пакет дій BEPS, однак економічно доцільно впровадити всі вищезазначені кроки.

Так кроки мають виражений синергічний ефект та не можуть розглядатися окремо, а виключно як складові єдиного цілого. Особливо необхідно акцентувати увагу на кроках щодо трансфертного ціноутворення та оподаткування цифрової економіки, як такі, що потребують невідкладного врегулювання та можуть забезпечити значний економічний ефект.

Підсумовуючи вищезазначене, варто відзначити, що повна імплементація Плану дій BEPS є критично необхідною для податкової системи та економіки України. В сучасному динамічному світі інтеграція, кооперація та відкритість економіки є необхідним базисом її стабільного зростання в довгостроковому періоді. Тому прийняття та повна імплементація прозорих правил міжнародної торгівлі і оподаткування є імперативною умовою економічного росту та трансформації економіки України в невід'ємну частину глобальної економіки.

Окремо варто наголосити про надзвичайно важливу роль людського фактору в процесі впровадження Плану дій BEPS. Оскільки наявність висококваліфікованих фахівців як зі сторони фіскальних органів, так і зі сторони бізнесу є важливою умовою прискореного та ефективного впровадження відповідних змін.

Література

1. OECD: веб-сайт. URL: <http://www.oecd.org/> (дата звернення: 15.10.2018).

Вовк В. М., к.е.н., доцент,
Ярошик О. Р., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Дебіторська заборгованість має значну питому вагу в складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства. Значення аналізу дебіторської заборгованості особливо зростає в період інфляції, коли іммобілізація власних оборотних активів стає дуже не вигідною [3, С. 263].

Дослідження наукових джерел показує, що більшість науковців за основну мету аналізу дебіторської заборгованості вбачають оцінювання рівня та структури дебіторської заборгованості, ефективності розміщення та утримання коштів у дебіторській заборгованості, визначення фактично непогашеної заборгованості за попередні періоди, прогнозування розміру дебіторської заборгованості на наступний період [1; 4; 5; 6].

Джерелом аналізу дебіторської заборгованості є Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Примітки річної фінансової звітності, дані аналітичного та синтетичного обліку, нормативно-методичні документи з обліку, інвентаризації, звітності, контролю, внутрішня звітність підприємства.

Основними видами аналізу дебіторської заборгованості є горизонтальний та вертикальний аналіз, аналіз трендів, аналіз фінансових коефіцієнтів (див. рисунок).

Аналіз дебіторської заборгованості дозволяє оцінити можливу величину доходів, які можуть бути отримані у вигляді штрафів, пені, неустойок від дебіторів, які прострочили оплату. Для цього спочатку аналізується динаміка дебіторської заборгованості [2, С. 137].

У ході аналізу дебіторської заборгованості слід розкривати її якісний склад і внутрішню структуру як за видами заборгованості, так і за термінами виникнення. Це необхідно для того, щоб, по-перше, виявити прострочені та безнадійні борги дебіторів, по-друге, встановити розмір боргів, і, по-третє, щоб своєчасно вжити заходи зі стягнення з дебіторів прострочених боргів [2, С. 138].

Рисунок. Основні види аналізу дебіторської заборгованості*

*узагальнено авторами

У цьому аспекті Лищенко О. Г. та Бескоста Г. М. пропонують проводити аналіз дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги підприємства за такими напрямками:

- дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість у погашенні її боржником;
- дебіторська заборгованість, стосовно якої існує невпевненість у погашенні її боржником;
- дебіторська заборгованість, щодо якої немає впевненості у погашенні її боржником або строк позовної давності якої закінчився [4, С. 115].

Великий вплив на оборотність капіталу, вкладеного в оборотні активи, а отже, і на фінансовий стан підприємства, справляє збільшення або зменшення дебіторської заборгованості. Її величина залежить від обсягу продажів, умов розрахунку з покупцями (передоплати, наступної оплати), періоду відстрочки

платежу, платіжної дисципліни покупців, організації контролю за станом дебіторської роботи і претензійної роботи на підприємстві тощо. Різке збільшення дебіторської заборгованості і її частки в оборотних активах може свідчити про необачну кредитну політику підприємства стосовно покупців або про збільшення обсягу продажів, або про неплатоспроможність і банкрутство частини покупців. Скорочення дебіторської заборгованості оцінюється позитивно, якщо це відбувається за рахунок скорочення періоду її погашення. Якщо ж дебіторська заборгованість зменшується у зв'язку зі зменшенням відвантаження продукції, то це свідчить про зниження ділової активності підприємства.

Зростання дебіторської заборгованості не завжди оцінюється негативно, а зниження – позитивно. Необхідно розрізняти нормальну і прострочену заборгованість. Наявність другої створює фінансові ускладнення, тому що підприємство буде відчувати нестачу фінансових ресурсів для придбання виробничих запасів, виплати заробітної плати і т. ін. Крім того, заморожування коштів у дебіторській заборгованості призводить до уповільнення оборотності капіталу. Прострочена дебіторська заборгованість означає також зростання ризику непогашення боргів і зменшення прибутку. Тому кожне підприємство зацікавлене у скороченні термінів погашення належних йому платежів.

Особливу увагу в процесі аналізу дебіторської заборгованості слід звернути на її співвідношення із кредиторською заборгованістю. Позитивно оцінюється покриття дебіторської заборгованості кредиторською, оскільки це вказуватиме на те, що підприємство гіпотетично має можливість розрахуватися по своїх поточних боргах за умови, що дебітори погасять свої борги.

Результати аналізу дебіторсько-кредиторської заборгованості можуть свідчити про такі факти:

- розбалансування у розмірі дебіторської та кредиторської заборгованості може призвести до негативних наслідків для фінансового стану підприємства, оскільки може створити умови для технічного банкрутства підприємства;

- зменшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може статися через погіршення стосунків з клієнтами, що негативно відобразатиметься на рівні платоспроможності підприємства;

- збільшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може бути результатом неплатоспроможності покупців, що призводить до замороження оборотних коштів і сповільнення рівня ділової активності підприємства.

Загалом, розглянуті твердження дозволяють констатувати, що аналіз дебіторської заборгованості і передусім поточної дебіторської заборгованості є вкрай важливим при оцінці рівня фінансового стану підприємства. Моніторинг розміру дебіторської заборгованості дозволяє управлінському персоналу побачити не лише результати виконання власної виробничої програми, а й оцінити успішність власної позиції на ринку, оскільки серйозний виробник має можливість обирати для співпраці не менш поважних партнерів. Саме тому керівництво повинно докладати усіх зусиль для проведення регулярного моніторингу, аналізу та оцінювання дебіторської заборгованості.

Література

1. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Житомир : ПП «Рута», 2003. 680 с.
2. Гнатенко Є. П., Мельниченко С. С. Методичні підходи щодо визначення поняття «дебіторська заборгованість». *Економічні науки. Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(1). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10\(1\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10(1)_21) (дата звернення: 15.10.2018).
3. Болух М. А., Бурчевський В. З., Горбатов М. І. Економічний аналіз : навч. посіб. / за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. Київ : КНЕУ, 2001. 540 с.
4. Лищенко О. Г., Бескоста Г. М. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Держава та регіони. Економіка та підприємництво*. 2009. № 1. С. 114–117.
5. Michalczyk L. Metodyka ustalania wysokości wybranych zobowiązań przedsiębiorstw / L. Michalczyk // *Zeszyty Naukowe TD UJ. Seria : Ekonomia i Zarządzanie*. 2008. Nr 1 (4). S. 47–70.
6. Rachunkowość wobec wyzwań współczesnej gospodarki w Polsce i na Ukrainie. Облік під потреби польської та української економіки : монографія / pod red. H. Ronek, I. Lazarishina. Lublin : Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2017. 161 s.

Довгалець Ю. В., старший викладач,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ОБЛІКУ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ

У спеціальній літературі і нормативних документах названі три основні методи обліку та калькулювання собівартості: нормативний, попередільний і позаказний. Тим часом до цієї проблеми завжди існували різні підходи. За нашою думкою, оскільки відправним моментом системи обліку виробничих витрат є вибір об'єкта обліку, то він же повинний бути покладений і в основу класифікації методів обліку витрат. З цієї причини, на наш погляд, доцільно розмежовувати:

- методи, засновані на обліку витрат по продукції: позаказний (основний) і його похідні - попродуктний, за групою виробів, подетальний, повузловий;
- методи, засновані на обліку витрат по технологічних процесах: попередільний (основний) і його похідні – попроцесний, постадійний, пофазний, поопераційний, простий.

Попередільний метод як особлива система способів і прийомів відображення, узагальнення і контролю витрат, переважає у виробництвах з послідовною переробкою вихідної сировини в готовий продукт, де виробничий процес характеризується наявністю окремих стадій технологічного циклу.

Основні особливості попередільного методу і його похідних:

- об'єктом обліку витрат є переділ (процес, стадія), як частина технологічного процесу, що становить сукупність технологічних операцій, що закінчуються одержанням напівфабрикату, що може бути відправлений у наступний переділ або реалізований на сторону;

- систематизація витрат по переділах (процесах, стадіях) дозволяє калькулювати собівартість продукції кожного переділу;
- організація аналітичного обліку витрат для кожного переділу;
- можливість і раціональність організації обліку по центрах відповідальності;
- списання витрат у рамках календарного періоду;
- простота й економічність при високих аналітичних якостях інформації.

Досліджуючи, що застосовуються в міжнародній практиці системи обліку, що розрізняються за повнотою охоплення витрат, можна виділити два основних підходи:

- повне поглинання витрат;
- часткове поглинання витрат.

Перший підхід (повне поглинання витрат) і системи обліку, орієнтовані на цю концепцію, передбачають розрахунок повних витрат. Він спрямований на удосконалювання калькуляції і розвиток контролю за витратами за кожними окремим видам готової продукції, що вимагає поділу витрат на прямі і непрямі. Традиційна вітчизняна практика тривалий час була орієнтована саме на цей підхід, оскільки він спрямований на виробництво. Тим часом багато авторитетних економістів указували на його слабкі сторони: д.е.н. Б.І. Валуєв – на марність калькулювання собівартості окремих видів продукції; д.е.н. Я.В. Соколов – на безглуздість калькуляції в умовах конкуренції, оскільки ціна складається під впливом попиту та пропозиції, а сама по собі фактична собівартість на продажну ціну не впливає [1].

Другий підхід орієнтований на ринок. Він спрямований на розширення управлінських функцій, і зокрема, на удосконалювання методики прийняття управлінських рішень, їхнє коректування залежно від ринкової інфраструктури, що змінюється, та ін. зовнішніх факторів. У «ринкових» системах обліку, що сформувалися внаслідок такого підходу, основна увага акцентується на відображенні залежності витрат від змін в обсязі і структурі продукції, що випускається. Тому такі системи обліку вимагають поділу усіх витрат на змінні і постійні. У собівартість продукції включаються тільки змінні виробничі витрати, а постійні розглядаються як єдине ціле і не порівнюються з конкретними видами продукції [2, С. 120].

Таким чином, принципова відмінність системи обліку змінних витрат від системи обліку повних витрат складається в підході до постійних виробничих витрат. Так, у системі обліку повних витрат постійні виробничі накладні витрати, разом із змінними, включаються до складу витрат на продукт, розподіляються між виробами і попадають як у собівартість готової продукції, так і незавершеного виробництва. У системі обліку змінних витрат постійні виробничі накладні витрати розглядаються як витрати періоду і відшкодовуються за рахунок прибутку. Як результат, запаси оцінюються виходячи із змінних виробничих витрат.

Отже, при рішенні питання про доцільність вибору концепції повного або часткового поглинання витрат і відповідної облікової системи необхідно

обов'язково врахувати їхні достоїнства і слабкі сторони, специфічні обставини, у яких функціонує підприємство, тому що, як писав видатний фахівець в області управлінського обліку Ч.Т. Хорнгрен, «висновки типу «ця система обліку краще, ніж інша, вона дуже необхідна» – нічого не коштують з погляду конкретного користувача. Та сама система може добре працювати в одній фірмі, але погано в іншій» [3].

Література

1. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. Київ : Лібра, 2003. 704 с.
2. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет : учебное пособие для вузов / пер. с англ. под ред. Н. Д. Эриашвили ; предисловие проф. П. С. Безруких. 3-е изд. перераб. и доп. Москва : Аудит, ЮНИТИ, 1998. 560 с.
3. Хорнгрен И. Т., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект : пер. с англ. / под ред. Я. В. Соколова. Москва : Финансы и статистика, 2000. 416 с.

Долюк А. В., викладач,

Вінницького навчально-наукового інституту економіки Тернопільського національного економічного університету
м. Вінниця, Україна

ТРУДОВІ СПОРИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ЯК ОБЛІКОВІ ПРОБЛЕМИ: ПОРЯДОК ЇХ ВИРІШЕННЯ

Нараховуючи і здійснюючи утримання із зарплати, бухгалтер повинен чітко дотримуватись діючого законодавства, розуміти законність тієї чи іншої виплати. З кожним роком кількість трудових спорів з питань оплати праці в українських судах лише збільшується. Слід зазначити, що зростання цієї категорії спорів є цілком логічним. Кризові явища в економіці, підвищення облікової та юридичної грамотності населення і бухгалтерів спонукали нас розпочати наукові дослідження цих проблем.

Трудові спори, як показують наші дослідження, це неврегульовані внаслідок безпосередніх переговорів розбіжності між працівником (колективом працівників) і працедавцем стосовно застосування норм трудового законодавства, їх не можна зводити тільки до непорозумінь, що виникають між окремими працівниками та власником. Поняття трудових спорів включає і непорозуміння між іншими суб'єктами трудового права.

Крім того, спори за своїм характером можуть бути пов'язані як із застосуванням норм трудового законодавства, так і з встановленням нових умов праці, ще не врегульованих нормами трудового законодавства. Ми розглядаємо трудові спори зі сторони їх відображення в обліку. Тут, як встановлено дослідженням, найбільше їх виникає.

У процесі трудової діяльності між суб'єктами трудових відносин існують розбіжності, які можуть перерости у спори, і виникають вони як на стадії появи трудових правовідносин, так і в процесі їх існування, але найчастіше – при припиненні трудового договору.

У навчальній літературі з трудового права трудові спори розглядаються як розбіжності між працівниками і роботодавцем. Однак наявність розбіжностей між суб'єктами трудових правовідносин не завжди призводить до виникнення трудового спору. Тому слід мати на увазі, що такими можна визнати лише ті розбіжності між суб'єктами трудових та тісно пов'язаних з ними правовідносин, які не вдалося врегулювати при безпосередніх перемовинах обох сторін конфлікту.

Стаття 224 КЗпП України передбачає, що трудовий спір підлягає розгляду в комісії з трудових спорів, якщо працівник самостійно або з участю первинної профспілкової організації, що представляє його інтереси, не врегулював розбіжності при безпосередніх переговорах з власником або уповноваженим ним органом.

Переважно предметом індивідуального трудового спору є застосування законодавства України про працю при виникненні, існуванні та припиненні трудових правовідносин. Тут вже обліковим працівникам слід знати діюче законодавство про працю. Інакше підприємство може понести втрати, оскільки основним юридичним фактом, що породжує трудові правовідносини, є трудовий договір, до предмета трудового спору віднесено і застосування законодавства при укладенні трудового договору, в тому числі законодавства, яке встановлює гарантії при прийнятті на роботу певних категорій осіб.

Трудовими спорами вважаються неврегульовані при взаємних переговорах розбіжності між підприємством, які виникають стосовно застосування трудового законодавства або встановлення чи зміни умов праці.

До спорів з приводу застосування законодавства про працю віднесено спори про відмову у прийнятті на роботу, про поновлення на роботі, про порушення інших трудових прав працівників, передбачених законодавством (право на відпочинок, право на оплату праці, на її охорону тощо). До цього виду віднесено також спори з приводу притягнення працівника до матеріальної чи дисциплінарної відповідальності, а також спори з приводу виконання умов трудового договору, колективного договору і угод. Ці питання стосуються організації бухгалтерського обліку, порядок ведення особових рахунків працюючих [1].

Сьогодні найбільше трудових спорів, що виникають на підприємствах з оплати праці, які безпосередньо стосуються працівників обліку з:

- виплати середнього заробітку за час вимушеного прогулу;
- про зменшення розміру премій, позбавлення працівників премій повністю або частково;
- про оскарження звільнення працівників за угодою сторін і правильності виплаті;
- подвійного стягнення середнього заробітку, який є неправильним та не співмірним з правами працюючого;
- порушення законодавства про оплату праці, що вплинуло на розрахунки;
- надання відпусток без збереження заробітної плати і відображення в обліку;

- порушенням ведення трудових книжок і невідповідність даних обліку;
- проблема невиконання законодавства про працю неповнолітніх, молоді та інвалідів і помилкове відображення в обліку.

Всі виявлені проблеми є тій чи іншій мірі стосуються працівників обліку і знаходять обов'язково бухгалтерське відображення в особистих рахунках працюючих.

Узагальнюючи досліджені факти, автор згрупував наступним чином виявлені спори:

1. Про оплату праці осіб, які працюють за трудовими договорами.
2. Про виплату премій, винагороди за підсумками роботи за рік чи за вислугу років, надбавок і доплат.
3. Про припинення трудового договору і виплати вихідної допомоги.
4. Про порядок прийняття в односторонньому порядку рішення з питань оплати праці, які погіршують умови, встановлені законодавством, угодами і колективним договором.
5. Про оплату праці членів виробничих бригад.
6. Про працівників, які працюють за сумісництвом.
7. Про працівників з неповним робочим днем понад передбачений трудовим договором час.
8. Про роботу у вихідний день та компенсація за згодою сторін.
9. Зі збереженням середнього заробітку за працівником, переведеним на нижчеоплачувану роботу.
10. З доплати за роботу в нічний час.
11. Зі стягнення заробітної плати у зв'язку із затримкою розрахунку при звільненні.
12. З визначення середньої заробітної плати.
13. Про індексацію заробітної плати або компенсацію працівникам втрати її частини у зв'язку із затримкою її виплати.
14. З виплати грошової компенсації за невикористану відпустку.
15. Про терміни та періодичність виплати заробітної плати працівникам.
16. З розбіжностей, які виникають між найманими працівниками та власником підприємства [2].

Класифікація трудових спорів на позовні і непозовні має важливе значення для визначення їх підвідомчості. Кожній групі відповідає певний порядок їх розгляду, і орган, який уповноважений вирішувати цей спір. У навчальній літературі виділяють причини юридичного характеру, до яких відносять суперечності у законодавстві про працю, що пов'язані з реформуванням трудового законодавства щодо умов ринкової економіки. До причин юридичного характеру відносять недостатню доступність законодавства про працю для роботодавця, а також для працівників та їх неналежну обізнаність.

Бухгалтерам слід знати причини суб'єктивного характеру, які породжують виникнення трудових спорів: порушення законодавства про працю роботодавцями, що в свою чергу призводить до порушення суб'єктивних трудових прав працівників. В основному це зумовлено або незнанням

законодавства, або свідомим його порушенням з економічних чи інших причин; неоднозначне тлумачення норм трудового права суб'єктами трудових правовідносин. Це може бути зумовлено як суперечностями в самому законодавстві, так і низькою правовою освітою населення; помилки однієї із сторін спору про наявність чи відсутність фактичних обставин, з якими закон пов'язує виникнення, зміну чи припинення певних трудових правовідносин. Сюди можна віднести також добросовісну помилку щодо змісту трудових прав працівника, його необґрунтовані вимоги, на задоволення яких у нього немає прав [3].

На сьогодні законодавством передбачено: дисциплінарну, адміністративну, матеріальну, фінансову та кримінальну відповідальності. Такі види відповідальності застосовуються незалежно один від одного. На підставі результатів перевірки посадових осіб можна притягнути до адміністративної чи кримінальної відповідальності, а саме підприємство — до фінансової.

Відповідальність бухгалтера залежить від умов, за якими він оформлений на роботу. Якщо бухгалтер – найманий працівник, то відносини між сторонами регулюються нормами трудового законодавства. Безпосередньо з бухгалтером не укладається договір про повну матеріальну відповідальність, а от якщо він працює ще й касиром – тоді як із касиром із ним укладається такий договір. Також у випадку вчинення штатним бухгалтером правопорушення або злочину його можна притягти до адміністративної та кримінальної відповідальності.

Якщо бухгалтер – позаштатний працівник підприємства, норми КЗпП на нього не поширюються. Оскільки бухгалтер, що надає послуги за договором цивільно-правового характеру, не є найманим працівником, притягти його до дисциплінарної або матеріальної відповідальності згідно з КЗпП неможливо.

Бухгалтер, який надає послуги за договором про надання послуг, несе лише цивільно-правову відповідальність, яка передбачена самим договором, наприклад, у вигляді штрафних санкцій, відшкодування збитків. Головний бухгалтер, який організовує ведення обліку, складає звітність, виконує адміністративно-господарські обов'язки, є службовою або посадовою особою в розумінні кримінального та адміністративного законодавства

Бухгалтер, як і керівник підприємства, несе відповідальність за дотримання законодавства, у тому числі трудового. Бухгалтер має право не виконувати незаконних вимог керівника.

Наші дослідження показують, що у процесі трудової діяльності між суб'єктами трудових відносин виникають розбіжності, які можуть перерости у спори. Автором вивчені основні помилки, які допускають підприємства при встановленні та виплаті оплати праці найманим працівникам. Облік має пряме відношення до трудових спорів, які можуть і досить часто виникають в області неправильного нарахування, зарплати, незаконних різних утримань, несвоєчасної виплати зарплати і т.п. Ці питання практично не досліджуються в системі обліку, бухгалтерів, як безпосередніх учасників вирішення трудових спорів, не навчають цьому, але вони визначають розмір суми, що підлягає для

вирішення в момент спору. Бухгалтерам, щоб не припускатися багатьох помилок, необхідно більш ґрунтовно знати трудове законодавство.

Література

1. Кодекс законів про працю України. Дата оновлення: 18.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Чебаненко О. П., Черкашина Т. В., Проблеми обліку заробітної плати на підприємстві// *Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу у контексті євроінтеграції* : матеріали IV міжнародної наук.-практ. конф. м. Херсон : Грінь Д. С., 2016. С. 452–460.

Должук А. В., викладач,

Клітна К. О., здобувач вищої освіти,

Вінницького навчально-наукового інституту економіки Тернопільського національного економічного університету

м. Вінниця, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ у США: ДОСВІД ТА ПРАКТИКА

Успішна діяльність підприємства можлива лише за наявності необхідної кількості грошових коштів. З них починається і ними закінчується операційний цикл діяльності будь-якого підприємства. Крім того, необхідно завжди мати певну суму грошових коштів для виплат за поточними зобов'язаннями.

Інформація про наявність та рух грошових коштів є корисною для користувачів фінансової звітності для оцінки спроможності підприємства генерувати грошові кошти та їхні еквіваленти, часу такого генерування і впевненості в ньому, а також потреб підприємства щодо використання цих грошових коштів, вона дає можливість оцінити ліквідність та платоспроможність підприємства.

Грошові кошти та їх еквіваленти відносяться до найбільш ліквідної частини активів підприємств. Відповідно до МСФЗ до грошових коштів належать готівка в касі, монети, банкноти, валюта і депозити до запитання, поточні і депозитні рахунки в банках, на використання яких немає обмежень.

До еквівалентів грошових коштів належать короткострокові високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у відповідні суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості.

Стандартами США передбачається включення до грошових коштів підприємства готівки, коштів на поточних рахунках, простих та банківських чеків, суми компенсаційного залишку, які не можна вільно конвертувати (мінімальна сума, що зберігається підприємством на своєму рахунку як забезпечення кредитного договору). Проте грошові документи (поштові марки, оплачені квитки), які за стандартами України є грошовими коштами, в США вважаються авансами.

Грошові кошти підприємства можна поділити на дві категорії:

- грошові кошти в касі;
- грошові кошти в банку [1, С. 57].

У Балансі грошові кошти відображаються у розділі «Поточні активи» («Current assets»). Баланси компаній США, як і операційний цикл діяльності підприємства, починаються з грошових коштів. Ця стаття має назву «Cash» (готівка). А компанії Франції, Великої Британії, Австралії відображають грошові кошти у статті «Cash in bank and in hand» (готівка у банку і в касі). Зміна стану грошових коштів внаслідок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності відображається у Звіті про рух грошових коштів (Cash Flow Statement).

Готівка надзвичайно вразлива до шахрайства і крадіжок, тому система внутрішнього контролю повинна забезпечити її збереження, ретельний облік і звітність. Уникненню як навмисних, так і ненавмисних викривлень в обліку запобігає такий розподіл обов'язків, який забезпечує виконання трьох правил:

1. Розподіл матеріальної відповідальності і бухгалтерського обліку. Якщо одна особа є матеріально відповідальною за активи і здійснює їх бухгалтерський облік, то існує ризик того, що вона використає ці активи для власної вигоди і відкоригує бухгалтерські записи, щоб уникнути відповідальності.

2. Розподіл санкціонування операцій і матеріальної відповідальності за пов'язані з цими операціями активи. Порушення цього правила підвищує ймовірність зловживань.

3. Розподіл відповідальності за здійснення господарських операцій і за відображення їх в обліку. Щоб забезпечити одержання неупередженої інформації, ведення обліку доручають окремому структурному підрозділу, яке очолює головний бухгалтер.

Загальна сума надходжень, видатків та залишків готівки відображається на синтетичному рахунку «Грошові кошти» (див. рисунок).

<i>Грошові кошти</i>	
Дебет	Кредит
Початкове сальдо Надходження Кредит рахунків: «Виручка від реалізації» «Рахунки до отримання» «Аванси отримані» «Надлишки чи нестачі грошових коштів»	Видатки Дебет рахунків: «Розрахунки з персоналом» «Рахунки до сплати» «Надлишки чи нестачі грошових коштів» та ін.

Рисунок. Схема рахунку «Грошові кошти»

Конкретні операції з руху грошових коштів групуються в спеціальних журналах грошових надходжень та грошових виплат [2, С. 176].

Цікавою є система ведення «дрібної каси». Цю систему ще називають авансовою системою або системою підзвітних сум. Вона передбачає створення

фонду, здійснення виплат за рахунок фонду та поповнення фонду. В компанії, звичайно, є регулярні витрати, сума яких невелика, і тому виписувати чек нема потреби (купівля поштових марок, оплата таксі, дрібні збори). Для цього на підприємстві тримають невелику суму грошей, за які відповідає призначена особа. Встановлюють фіксований розмір «фонду дрібної каси», який періодично поповнюється, точно на суму витрачених грошей, що знову становить фіксований розмір. При видачі грошей виписують ваучер, на якому вказують дату, суму та назву витрат. Для звірки співставляють залишок готівкових грошей і суму ваучера, що повинно дорівнювати фіксованій величині «фонду дрібної каси». Якщо при цьому виявлені розходження, то їх відображають на рахунку «Недостача – надлишок грошових коштів».

Згідно з американською практикою операції з дрібною касою мають такий вигляд:

1. Утворення «фонду дрібної каси» (отримання готівкових грошей з банку)

Д-т Дрібна каса

К-т Грошові кошти (Рахунок у банку).

2. Видачу грошей із дрібної каси оформляють ваучером і в обліку не відображають.

3. Поповнення дрібної каси

Д-т Рахунки відповідних витрат

Д-т / К-т Недостача – надлишок грошових коштів (якщо це виявлено)

К-т Грошові кошти (Рахунок у банку) [3, С. 55].

Для зберігання готівки та ведення розрахунків фірми відкривають банківські рахунки. Як відомо, існує кілька видів банківських рахунків, що може відкривати фірма: банківський чековий рахунок, простий (загальний) банківський рахунок, рахунок для розрахунків з персоналом, а також рахунки для кредитних ліній та інші.

Для відкриття банківського рахунку фірма подає в банк заяву, карточку зі зразком підписів осіб, які матимуть право підписувати чеки та інші банківські документи. В окремих випадках банк може вимагати від клієнта фінансової інформації про нього. Після відкриття фірмі рахунку банк друкує і видає чекову книжку з пронумерованими чеками, а також депозитні бланки. На зазначених документах банком надрукована інформація, що ідентифікує банк та фірму (клієнта) – тобто назва, адреса тощо.

В Україні розрахунки з банком відображаються в обліку підприємства на підставі виписок банку, а в США отримання коштів відображається в момент депозиту чеку, а виплата – в момент видачі чека. Перевірка виписок з банківського рахунку в більшості країн проводиться один раз на місяць. Причини різниці залишку по рахунку «Грошові кошти» в бухгалтерських записах та банківській виписці:

- деякі операції, записані в облікових даних компанії, не містяться в облікових записах банку: видані чеки (ще не пред'явлені отримувачем в банк для сплати), депозити в дорозі (відправлені банку, але ще не отримані ним);

- деякі банківські операції ще не знайшли відображення в бухгалтерських записах компанії: плата банку за обслуговування; чеки, по яких не можуть бути отримані гроші (чеки інших підприємств або фізичних осіб, що передані компанією до банку, але ще не оплачені); зароблені відсотки на залишок коштів на рахунку тощо;

- помилки записів.

Усі розходження мають бути відрегульовані. Слід сказати, що, на відміну від нашої практики, коли записи операцій здійснюються тільки на основі банківського витягу, в зарубіжних країнах перевага надається не витягові, а клієнтові. Після одержання витягу банку він ретельно перевіряється і складається для врегулювання погоджувальна таблиця. Спочатку в таблицю записують залишки за даними витягу і за даними обліку фірми. Потім відображаються всі розходження з відповідним відображенням на рахунках бухгалтерського обліку [1, С. 62].

Література

1. Дергачова В. В., Скоробогатова Н. Є., Шик Л. М. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Київ : НТУУ «КПІ», 2011. 257 с.
2. Губачова О. М., Мельник С. І. Облік у зарубіжних країнах: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 432 с.
3. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посі. Тернопіль : Економічна думка, 2004. 505 с.

Зінкевич О. В., к.е.н., доцент,

Вишневська О. П., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОБЛІК ДОХОДІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

У результаті здійснених законодавчих змін бухгалтерський облік бюджетних установ наблизився до загальноприйнятих принципів міжнародної практики. Однак сьогодні залишаються невирішеними окремі питання, що виникли внаслідок застосування нових положень. Це стосується й обліку доходів як однієї з найскладніших та найвідповідальніших категорій в обліковому процесі бюджетної установи. Вирішення цих проблем буде сприяти гармонізації нормативної бази бухгалтерського обліку як у розрізі окремих установ державного сектору, так і в розрізі Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі. Процес реформування бухгалтерського обліку бюджетних установ знаходиться лише на початковій стадії.

Реформи в бухгалтерському обліку бюджетних установ, що стосуються обліку доходів, почалися зі спроби сформулювати нові підходи до їх визнання, оцінки та класифікації. Однак зазначеного удосконалення методології бухгалтерського обліку доходів установ державного сектору було недостатньо,

тому виникла потреба подальших змін, кінцевою метою яких було розроблення єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку та звітності.

Значення категорії «дохід» щодо бюджетної установи має суттєві відмінності від її застосування щодо підприємств недержавного сектору. Це легко можна пояснити існуванням значних розбіжностей в умовах їхнього функціонування. Визначення доходу присутнє у праці Левицької С.О. у значенні асигнувань, отриманих із державного й місцевих бюджетів та генерованих бюджетною організацією [1].

Свірко С.В. розглядає доходи бюджетної установи у вигляді надходжень грошових коштів, що отримуються установою за рахунок державних коштів, з метою виконання кошторису доходів та видатків [2].

Залежно від джерел утворення доходи можна поділити на два види, такі як доходи за обмінними операціями та доходи за необмінними операціями. Оскільки бюджетна установа не має власних оборотних коштів, то всі свої видатки вона покриває за рахунок бюджетних асигнувань та власних надходжень. Із прийняттям у 2017 році нових положень набрала сили нова класифікація доходів бюджетних установ, а також відбулася велика кількість змін, що пов'язані з обліком доходів установ державного сектору. Зараз усі питання, що виникають у процесі їх обліку, регламентуються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи» (далі – Н(П)СБОДС 124) [3].

Відповідно до класифікації доходів, наведеної в Н(С)БОДС 124 [3], до складу обмінних операцій входять бюджетні асигнування, доходи від надання послуг чи виконання робіт, доходи від продажу (доходи від операцій з капіталом, доходи від продажу нерухомого майна), доходи від відсотків, роялті, дивідендів та інші. Доходи від необмінних операцій містять податкові надходження, неподаткові надходження (збори та платежі), трансферти та кошти, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, надходження до державних цільових фондів, зобов'язання, що не потребують погашення. Таким чином, особливої різниці у трактуванні категорії «дохід» у працях розглянутих вчених не існує, оскільки кожний із них ототожнював її із надходженням фінансування з бюджету.

Реформування бухгалтерського обліку установ державного сектору взяло свій початок із прийняття Кабінетом Міністрів України Постанови «Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі до 2025 року» [4]. Необхідність прийняття цієї Постанови зумовлена нечітким законодавчим визначенням методів ведення бухгалтерського обліку щодо установ державного сектору; веденням обліку виконання державного й місцевого бюджетів із використанням касового методу, а деколи і методом нарахування; консолідацією звітності про виконання бюджетів одночасно головними розпорядниками коштів та органами Державної казначейської служби України, що приводило до подвійних втрат часу і ресурсів. Внаслідок цього було прийнято рішення про розробку системи

обліку, яка б відповідала міжнародним стандартам, а також давала б змогу уніфікувати організаційне та інформаційне забезпечення бухгалтерського обліку в державному секторі.

З 1 січня 2017 року набрали чинність нові Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі. Сьогодні питання, що стосуються обліку доходів бюджетних установ, регулюються НП(С)БОДС 124 [3]. Цей стандарт містить інформацію щодо методологічних засад формування в бухгалтерському обліку даних щодо доходів від обмінних та необмінних операцій установ державного сектору, щодо класифікації доходів та їх визнання й оцінки. Однак, незважаючи на те, що цей стандарт розроблявся на базі відповідних міжнародних стандартів, таких як МСБОДС 9 «Дохід від операцій обміну» [4] та МСБОДС 23 «Дохід від необмінних операцій (податки та трансферти)» [6], певні відмінності між ними існують. Перша відмінність полягає у тому, що за міжнародною практикою облік доходів бюджетної установи ведеться із застосуванням двох стандартів, тоді як один стандарт поєднує у собі відомості з обліку доходів за обмінними та необмінними операціями.

Введення у дію НП(С)БОДС 124 [3] призвело до застосування нової термінології («доходи від обмінних операцій», «доходи від необмінних операцій»), розширення складу доходів державного сектору, визначення умов визнання кожного з цих видів доходів, розкриття оцінки доходів державного сектору. До цього всі ці питання не знаходили відображення у жодному законодавчому акті для установ державного сектору.

Незважаючи на те, що бюджетні установи є неприбутковими організаціями, вони все одно є суб'єктами господарювання, а тому мають проводити свою діяльність у межах загального правового поля. Однак установам державного сектору нерідко доводиться зіштовхуватися із проблемами, викликаними недостатньо структурованим правовим полем, що не враховує всіх особливостей діяльності таких установ. Бюджетні установи є невід'ємним учасником бюджетного процесу країни, що пов'язано зі складанням, розглядом, затвердженням, виконанням та контролем за виконанням бюджетів різних рівнів. Такі установи у процесі своєї діяльності здійснюють перерозподіл фінансових ресурсів країни, а також виступають одночасно у ролі як отримувачів, так і постачальників ресурсів.

Бюджетні установи, як і інші підприємства, у процесі своєї діяльності використовують основні принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, що зазначені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [7]. Законом про Державний бюджет України на відповідний рік визначається розмір доходів, що може бути отриманий бюджетними установами у вигляді бюджетних асигнувань для покриття видатків, що передбачені кошторисом. Процес складання бюджету здійснюється із застосуванням принципу збалансованості.

Як уже зазначалося, застосування міжнародної практики до вітчизняних реалій не обійшлося без виникнення певних розбіжностей, порівняльну характеристику яких наведено в таблиці.

Таблиця

Порівняльна характеристика МСБОДС 9 та НП(С)БОДС 124

№ з/п	Ознака	МСБОДС 9 [4]	НП(С)БОДС 124 «Доходи» [3]
1	2	3	4
1.	Сфера застосування	Застосовують організації, що займаються складанням та поданням фінансової звітності за методом нарахування	Має застосовуватися суб'єктами бухгалтерського обліку в державному секторі
		Норми стандарту розповсюджуються на доходи, що виникли в результаті обмінних операцій	Норми стандарту розповсюджуються на доходи, що виникли в результаті обмінних та необмінних операцій
2.	Склад доходів від обмінних операцій	Доходи від надання послуг, продажу товарів, використання іншими сторонами активів установи, що приносять відсотки, роялті та дивіденди	Бюджетне асигнування; доходи від надання послуг, продажу нерухомого майна; доходи від відсотків, роялті та дивідендів; інші доходи від обмінних операцій
3.	Метод визначення доходів від обмінних операцій	Метод нарахування	Доходи від обмінних операцій можуть відображатися в момент їх здійснення (метод нарахування), а операції, що пов'язані з фінансуванням бюджетної установи – в момент зарахування коштів з одночасним відображенням боргу (касовий метод)

Відмінності між НП(С)БОДС 124 [3] та МСБОДС 23 [6], що стосуються сфери застосування та методу визначення доходів від необмінних операцій, є такими самими, як і між НП(С)БОДС 124 та МСБОДС 9. До цього можна додати, що існують розбіжності щодо складу доходів від необмінних операцій, що зазначаються у цих документах.

Основна проблема реформування бухгалтерського обліку бюджетної установи – це впровадження системи обліку з урахуванням вимог міжнародних стандартів без наявності відповідних програм переходу на єдині методологічні засади та стандартизованого організаційного й інформаційного забезпечення облікового процесу.

Література

1. Левицька С. О. Фінансові результати діяльності одержувачів бюджетних коштів: економічна сутність, вітчизняна та міжнародна практика обліку. *Економічний аналіз*. 2008. № 2. С. 361–369.
2. Свірко С. В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : Методологія та організація : монографія. Київ : КНЕУ, 2006. 244 с.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи» : наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. № 1629. Дата оновлення: 24.01.2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку в державному секторі № 9 «Дохід від операцій обміну». URL: <http://www.ipsasb.org/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Про затвердження Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України № 437 від 20.06.2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку в державному секторі № 23 «Дохід від необмінних операцій (податки та трансферти)». URL: <http://www.ipsasb.org/> (дата звернення: 15.10.2018).
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 03.01.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Зінкевич О. В., к.е.н., доцент,

Мамчик Є., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВИТРАТИ СУБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ : ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ

Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі призвело до ґрунтовних змін всіх задумів обліку в бюджетній сфері. Однак, через відсутність листів-роз'яснень Міністерства фінансів України стосовно методики обліку окремих господарських операцій, наприклад щодо чіткого розмежування витрат за обмінними та необмінними операцій, їх класифікації, спричинили проблеми у відображенні таких операцій в обліку та розкриття потрібної інформації у фінансовій звітності розпорядниками бюджетних коштів.

Дослідженням питань організації обліку витрат суб'єктів державного сектору займаються багато вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, а саме: Бутинець Ф. Ф., Василик О. Д., Кравченко О. В., Атамас П. Й., Карліна М. І., Джога Р.Т. та ін. Окремі аспекти організації контролю за витрачанням бюджетних коштів відображені у працях Симоненка В., Каленського М., Калюги Є., Мунтіяна В., Кравченка В. та ін.

Витрати є одним з найважливіших показників діяльності бюджетних установ. Вони є підставою для визначення фінансових результатів, його аналізу для виявлення резервів зниження витрат.

Вивчаючи нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку, у законодавстві зустрічаються розбіжності між визначеннями та класифікацією витрат. Відповідно до НП(С) БОДС 101 «Подання фінансової звітності» витрати – це зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення

власником) [2]. Однак у Бюджетному кодексі України витратами є видатки бюджету – кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов’язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування [1].

Після проведення реформ системи бухгалтерського обліку в державному секторі змінився склад, умови визнання та відображення витрат у фінансовій звітності. Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 «Витрати» витрати суб’єктів державного сектору класифікуються в бухгалтерському обліку за такими групами:

1. витрати за обмінними операціями;
2. витрати за необмінними операціями.

На рисунку наведено класифікацію витрат за обмінними та необмінними операціями.

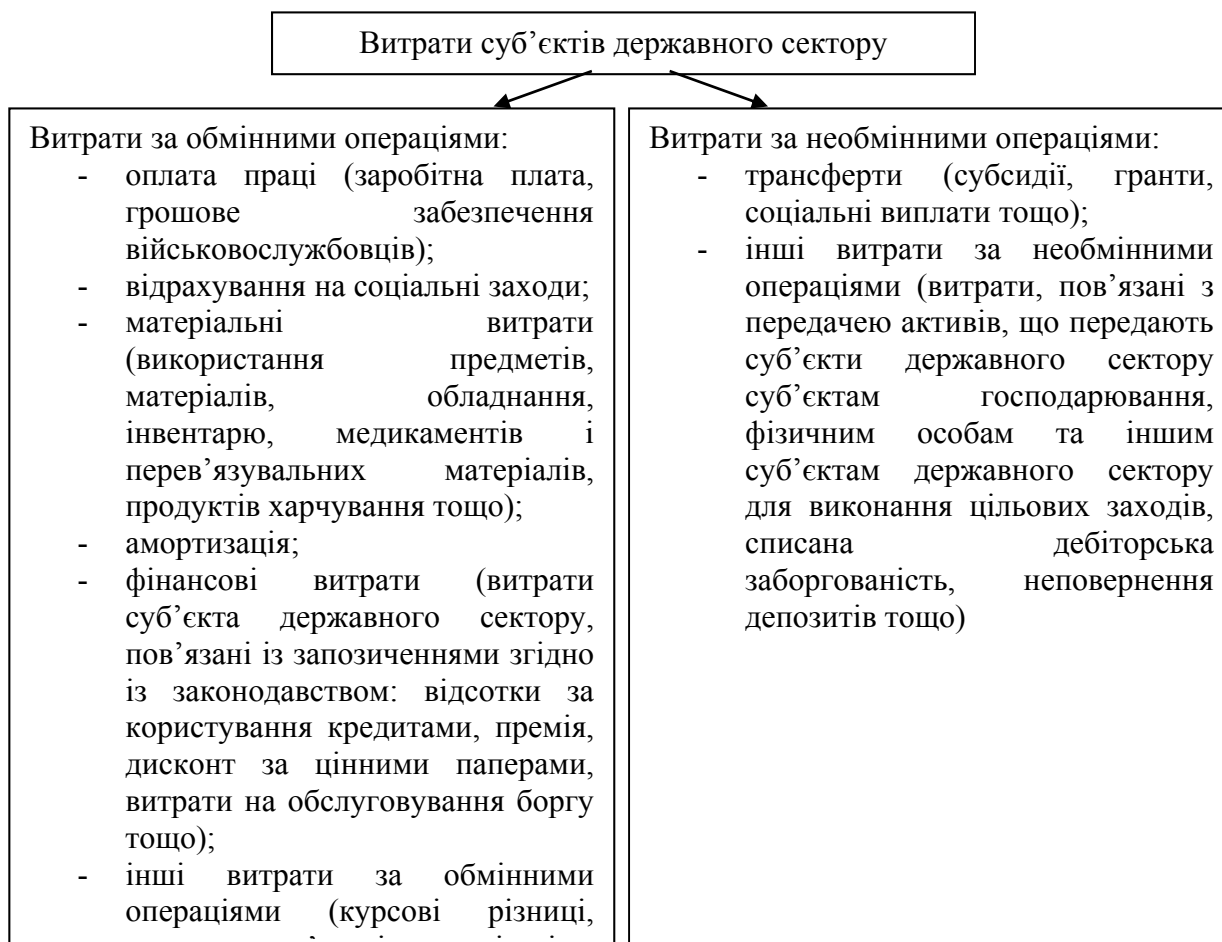

Рисунок. Класифікація витрат за обмінними та необмінними операціями [3]

Витрати визнаються:

- за умови, що оцінка витрат може бути достовірно визначена;
- у разі зменшення економічних вигід та/або потенціалу корисності,

зокрема у вигляді вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власником) [3].

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо прив'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені одночасно із зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Якщо актив забезпечує одержання економічних вигід протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами. В таблиці узагальнено умови визнання витрат [7].

Не визнаються витратами:

1. Платежі за договорами комісії, агентськими договорами та іншими аналогічними договорами на користь комітента, принципала тощо.
2. Попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг.
3. Витрати, які відображаються зменшенням власного капіталу відповідно до НП(С)БОДС.

Таблиця

Умови визнання витрат

Види витрат	Умови визнання витрат
1	2
А. Витрати за обмінними операціями	
Пов'язані із виконанням установою своїх повноважень, визначених законодавством, або передачею активу, послуг (робіт)	Визнаються одночасно із зменшенням активу або збільшенням зобов'язання
Пов'язані з наданням послуг (виконанням робіт)	Визнаються одночасно з отриманням доходу або виходячи із умов договору та ступеня завершеності операцій з надання послуг (виконання робіт) на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції
Фінансові витрати	Визнаються витратами того звітного періоду, за який вони були нараховані (визнані) зобов'язаннями
Інші витрати за обмінними операціями	Визнаються у порядку, визначеному відповідними НП(С)БОДС
Б. Витрати за необмінними операціями	
Витрати за необмінними операціями	Визнаються одночасно з вибуттям активів (коштів, товарів, робіт, послуг), що призводить до зменшення майбутніх економічних вигід та/або потенціалу корисності, пов'язаних з використанням цього активу, та за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені
Сума дебіторської заборгованості бюджету	Списання відповідно до законодавства у звітному періоді визнається витратами цього звітного періоду

Методика обліку витрат суб'єктів державного сектору окреслює застосування касового методу та методу нарахування.

Бухгалтерський облік касових видатків ведеться на субрахунках 2311 «Поточні рахунки в банках», 2313 «Реєстраційні рахунки», 2211 «Готівка у національній валюті». За кредитом цих субрахунків відображають касові видатки установи, тобто суми, отримані з рахунків у казначействі чи банку готівкою або перераховані у безготівковому порядку. Одночасно роблять запис у дебет інших субрахунків залежно від напрямку видатків.

Для обліку фактичних видатків бюджетних установ Планом рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [4] передбачено клас 8 «Витрати». Фактичні видатки накопичувальним підсумком з початку бюджетного року фіксуються за дебетом активних синтетичних рахунків (субрахунків).

Витрати знаходять відображення в таких меморіальних ордерах:

- меморіальний ордер № 1 – накопичувальна відомість за касовими операціями (форма № 380 (бюджет));
- меморіальний ордер № 2 – накопичувальна відомість руху грошових коштів загального фонду в органах Державного казначейства України (установах банків) (форма № 381 (бюджет));
- меморіальний ордер № 5 – зведення розрахункових відомостей із заробітної плати та стипендій (форма № 405 (бюджет));
- меморіальний ордер № 6 – накопичувальна відомість за розрахунками з іншими кредиторами (форма № 409 (бюджет));
- меморіальний ордер № 8 – накопичувальна відомість за розрахунками з підзвітними особами (форма № 386 (бюджет));
- меморіальний ордер № 12 «Зведення накопичувальних відомостей про витрачання продуктів харчування» (форма № 411 (бюджет));
- меморіальний ордер № 13 – накопичувальна відомість витрачання матеріалів (форма № 396 (бюджет)).

Відповідно до НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності» від 28 грудня 2009 р. № 1541 і Порядку заповнення форм фінансової звітності в державному секторі від 28 лютого 2017 р. № 307 розпорядники бюджетних коштів подають фінансову звітність, яка складається з таких форм, як: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал, звіт про рух грошових коштів і примітки до звітів.

У Звіті про фінансові результати (форма 2-дс) відображається інформація про витрати. Дана форма складається із 4 розділів:

I. Фінансовий результат діяльності.

II. Витрати бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету.

III. Виконання бюджету (кошторису).

IV. Елементи витрат за обмінними операціями.

Витрати за обмінними та необмінними операціями підсумовуються у розділах I і IV. У першому розділі Звіту про фінансові результати (ф. 2-дс)

відображена інформація про витрати за обмінними операціями (витрати на виконання бюджетних програм; витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт); витрати з продажу активів; фінансові витрати; інші витрати за обмінними операціями) та необмінними операціями (трансфери, інші витрати за необмінними операціями). У четвертому розділі наведена інформацію суто по обмінних операціях: витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, матеріальні витрати, амортизацію, інші витрати.

В останні роки ведеться активна робота щодо вдосконалення організації та методики обліку витрат суб'єктів державного сектору. Основною проблемою реформування обліку в бюджетних установах є те, що нема єдиного підходу до визначення та класифікації витрат. Деякі пункти НП(С)БОДС № 135 у частині документального оформлення потребують деталізації. Для покращення обліку витрат доцільно буде забезпечити співставлення класифікації витрат у національних стандартах із бюджетною класифікацією. В Україні потрібне вдосконалення нормативно-правового забезпечення шляхом не кількісного, а якісного розвитку та гармонізації із міжнародними стандартами.

Література

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. № 1541. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 18.05.2012 р. № 568. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2015 р. № 1219. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Порядок заповнення форм фінансової звітності в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2017 р. № 307. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
7. Дідик А. М. Лемішовський В. І. Бюджетні установи: облік, оподаткування та звітність : навч. посіб. Львів : Априорі, 2017. 1168 с.

Зінкевич О. В., к.е.н., доцент,
Гальчук Х. В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ

Заробітна плата є одним із найважливіших чинників діяльності підприємства і водночас досить складною ділянкою бухгалтерського обліку, адже вимагає ретельного організаційного вдосконалення. Для обліку розрахунків за виплатами працівникам необхідне достовірне документальне відображення відпрацьованого часу, виготовленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг та їх оплати. Рівень виплат працівникам має значне соціальне значення та впливає не лише на рівень життя населення, а й на поточні та майбутні показники діяльності підприємства.

Теоретичні та практичні питання організації обліку операцій з розрахунків за виплатами працівникам розглядали у своїх працях Безверхий К.В., Лень В.С., Мельник Т.Г., Соколовська А.М., Ткаченко Н.М., Панасенко В.А., Бутинець Ф.Ф. та інші. Однак в умовах постійних законодавчих змін питання обліку виплат працівникам потребує подальших досліджень.

Розмір виплат працівникам залежить від ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції, робіт, послуг, продуктивності праці та визначає загальний рівень життя працівників. Ефективність діяльності підприємства в свою чергу значною мірою залежить від роботи працівників, яких мотивує рівень заробітної плати та умови праці. Оскільки будь-яке підприємство зацікавлене у збільшенні свого прибутку, то ефективне ведення бухгалтерського обліку, зокрема в розрізі розрахунків за виплатами працівникам, має велике значення. В умовах автоматизації бухгалтерського обліку та інтеграції України до європейського світового простору з'являються нові та динамічно оновлюються вже існуючі нормативні документи, якими керуються бухгалтери, а тому існує постійна потреба в аналізі, систематизації та узагальненні нововведень.

В Законі України «Про оплату праці» заробітна плата трактується як винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1]. Заробітна плата працівника, відповідно до цього ж закону, складається з основної заробітної плати, додаткової заробітної плати та інших заохочувальних і компенсаційних витрат. Проблема облікового забезпечення виплат працівникам вивчалася багатьма вченими, проте, незважаючи на значну кількість досліджень в даному напрямку, в економічній літературі немає загальноприйнятого визначення терміну «заробітна плата». Підходи щодо визначення даного поняття серед вітчизняних науковців неоднозначні.

Облікове забезпечення виплат працівникам регламентоване як міжнародними, так й національними стандартами бухгалтерського обліку. На міжнародному рівні облік та відображення у звітності виплат працівникам регулюється МСБО 19 «Виплати працівникам» [3], МСБО 2 «Виплати дольовими інструментами» та МСБО 26 «Облік та звітність за програмами пенсійного забезпечення». МСБО 19 «Виплати працівникам» розглядає трудову діяльність працівників як послуги, за які вони отримують відповідну компенсацію.

У національній практиці порядок обліку виплат працівникам визначає П(С)БО 26 «Виплати працівникам» [2], що є похідним від норм П(С)БО 11 «Зобов'язання» та П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» (у частині зобов'язань щодо виплат інструментами власного капіталу підприємства). Також окремі питання облікового забезпечення виплат працівникам визначаються нормами П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та П(С)БО 16 «Витрати», у яких виплати розглядаються як складові дебіторської заборгованості та елементи витрат підприємства [6]. В зазначених стандартах бухгалтерського обліку розкриваються всі сфери регулювання виплат працівникам, однак спостерігаються деякі розбіжності щодо трактування категорій виплат працівникам та їх визнання.

Облік поточних виплат працівникам на підприємствах організовується відповідно до нормативно правових актів, трудових та колективних договорів. У бухгалтерії підприємства формується більшість інформації про облік заробітної плати, на основі чого потім ґрунтується фінансова та податкова звітність.

У формах фінансової звітності містяться показники щодо розрахунків за виплатами працівникам, які, в цілому, не розкривають інформацію щодо таких розрахунків, облікового забезпечення праці та її оплати.

Податкова звітність є невід'ємною частиною бухгалтерського обліку по виплатах працівникам і регулюється Податковим кодексом України. Із моменту нарахування виплат працівникам виникають зобов'язання за розрахунками за страхуванням та податками і платежами, такими як:

- єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ), який нараховується на суму виплат працівника, але сплачується за рахунок коштів роботодавця;

- податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військовий збір, які утримуються із суми виплат працівника та сплачуються роботодавцем за рахунок доходу найманого працівника [4, С. 33].

Облік та нарахування заробітної плати має проблемні питання, які впливають на результати діяльності всього підприємства:

- регламентація організації праці на підприємстві;
- контроль за використанням робочого часу та забезпечення зростання продуктивності праці;

- своєчасне і правильне визначення сум нарахованої заробітної плати й відрахувань органам соціального страхування та віднесення їх на собівартість продукції (робіт, послуг);

- вчасне здійснення всіх розрахунків з працівниками і службовцями із заробітної плати та інших виплат;

- облік і контроль за використанням фонду заробітної плати та іншими грошовими коштами, які виділяють для оплати праці працівників підприємства;

- впровадження мотивації роботи працівників;

- автоматизація бухгалтерського обліку виплат працівникам.

Як вже згадувалося вище, від ефективності роботи працівників залежить не тільки їх особиста заробітна плата, а й ефективність діяльності підприємства в цілому. Тому ефективна система мотивації праці на підприємствах повинна окрім соціальних складників, включати в себе такі складові: наявність залежності системи оплати праці від внеску працівників і від загального результату діяльності підприємства; об'єктивне і справедливе надання пільг працівникам; участь працівників в управлінні підприємством, зокрема, у його капіталі і розподілі прибутку; медичні послуги, надання житла (насамперед молодим спеціалістам) і дотацій на його придбання та оплату; харчування протягом робочого дня; культурно-розважальні заходи; виплати на оздоровлення; навіть привітання робітників з сімейними святами [5, С. 501].

Досить поширеною на вітчизняних підприємствах проблемою є автоматизація обробки обліково-економічної інформації, яка здатна значно підвищити рівень оперативності, аналітичності та достовірності даних на підприємствах. Більшість підприємств використовують програми автоматизованого обліку господарської діяльності підприємства в цілому, хоча доцільніше було б автоматизувати саме облік в частині розрахунків за виплатами працівникам, наприклад, за допомогою програми «1С: Зарплата і Управління Персоналом», яка є найбільш поширеною зараз в країні та значно оптимізує роботу самого підприємства. В цій програмі документ «Нарахування зарплати працівникам організацій» є основним механізмом для розрахунку періодичних нарахувань і утримань, а також податків на зарплату працівників. На виконання розрахунку користувачеві потрібно зазначити необхідні параметри розрахунку, після чого інші дії можуть бути виконані автоматично, включаючи і утримання. Результати автоматичного розрахунку податків і внесків за потреби можна виправити вручну. Ця програма забезпечує також широкий набір звітів, що дозволяють покрити всі потреби бухгалтера щодо заробітної плати.

Автоматизація обліку розрахунків із заробітної плати здатна забезпечити здійснення основних інформаційних процедур з масивами даних та формування необхідних вихідних документів, їх тривале збереження, транспортування, захист від втрати, пошкодження і несанкціонованого втручання. Однак, незважаючи на те, що у вітчизняній практиці сформувалися технології, орієнтовані на створення змішаного паперово-електронного обігу, паперові

оригінали все ж існують, а перейти повністю до електронного документообігу досить складно.

Отже, організація обліку виплат працівникам є однією з основних ділянок обліку, оскільки економічні показники діяльності, розвиток виробництва повністю залежать від організації праці на підприємстві. Облік розрахунків за виплатами працівникам вимагає постійного аналізу та систематизації законодавчих змін в даній сфері і удосконалення не лише в системі бухгалтерського обліку, а й в системі організації праці на підприємстві та мотивації працівників.

Література

1. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 року № 108/95-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 05.11.2018).
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» : Закон України від 28 жовтня 2003 року № 601 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення 05.11.2018).
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам». URL: zakon.rada.gov.ua/ (дата звернення 05.11.2018).
4. Демченко М. М. Облік та оподаткування виплат працівникам підприємства у контексті законодавчих змін. *Молодий вчений*. 2016. № 2 (29). С. 31–37.
5. Телишевська Л. І., Власенко Д. О. Мотивація працівників в системі управління персоналом на підприємстві. *Молодий вчений*. 2018. № 7 (59). С. 498–502.
6. Ярмолюк О. Ф. Удосконалення облікового забезпечення управління виплатами працівникам підприємства. *Ефективна економіка*. 2014. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/> (дата звернення 04.11.2018).

Зубілевич С. Я., к.е.н., професор,

Браценюк М. С., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА ОБЛІКОВУ ПОЛІТИКУ ПІДПРИЄМСТВА

Важливою складовою управління господарською діяльністю підприємства є облікова політика, яка розробляється індивідуально на кожному підприємстві з урахуванням специфіки діяльності, що дозволяє обрати той варіант обліку, який забезпечить найбільш повну реалізацію управлінських функцій.

Науковці поділяють фактори впливу на облікову політику на внутрішні та зовнішні. Зокрема, Святенко І.М. виділяє п'ять груп факторів впливу на формування облікової політики, а саме:

1) економіко-правове поле діяльності (стан законодавства, рівень інфляції, розвиток інфраструктури ринку, інвестиційна активність та ін.);

2) правовий і організаційний статус підприємства (форма власності, галузь і вид діяльності, обсяги господарської діяльності та ін.);

3) організаційна структура підприємства (організаційна структура управління, наявність структурних підрозділів, структура облікового апарату та ін.);

4) стратегія фінансово-господарського розвитку (поточні та перспективні напрями розвитку підприємства та ін.);

5) кадрове та матеріально-технічне забезпечення(рівень кваліфікації бухгалтерської служби, рівень розвитку матеріально-технічної бази, система інформаційного забезпечення підприємства та ін.) [3, С. 250].

Таблиця

Чинники впливу на вибір облікової політики ТОВ «Євромонтажзахід»

№ з/п	Чинник впливу	Напрямок впливу
1	2	3
1	Форма власності та організаційно-правова форма підприємства – <i>товариство з обмеженою відповідальністю</i>	Основа складання фінансової звітності – національні П(С)БО
2	Критерії класифікації підприємств <i>мале підприємство</i>	Річна фінансова звітність – Баланс (ф.-1м), Звіт про фінансові результати (ф.-2м)
3	Підпорядкованість <i>немає</i>	Самостійність визначення облікової політики
4	Ступінь свободи діяльності в ринкових умовах	Не підлягає регулюванню в питаннях ціноутворення та вибору партнерів
5	Вид діяльності: <i>43.21 Електромонтажні роботи</i>	Позамовний метод обліку витрат та калькулювання собівартості продукції
6	Організаційна структура управління та наявність структурних підрозділів - адміністрація (директор-бухгалтер, інженер); - виробничий відділ (майстер будівельних та монтажних робіт, монтажник зв'язку-кабельник)	Склад витрат за видами діяльності, їх поділ на прямі та непрямі Необхідність вибору бази розподілу загальновиробничих витрат
7	Сезонність діяльності <i>немає</i>	Рівномірний розподіл доходів і витрат протягом року
8	Технологічні особливості виробництва, організації постачання таз буту <i>Дрібносерійне</i>	Вид оцінки собівартості вибуття запасів – ідентифікована собівартість
9	Система оподаткування: <i>загальна</i>	Визначення тимчасових різниць та відстроченого податку на прибуток
10	Системи та форми розрахунків з покупцями та постачальниками: <i>клієнт-банк, платіжні доручення, чеки, карткові рахунки</i>	Склад еквівалентів грошових коштів
11	Наявність залучення кредитів, позик: <i>немає</i>	-
12	Склад бухгалтерії <i>головний бухгалтер</i>	Всі функції зосереджені на одному бухгалтері Потреба у посадовій інструкції
13	Наявність прикладного програмного забезпечення: <i>«ІС: Бухгалтерія 8» «М.Е.Дос»</i>	Можливості поглиблення аналітики, подання звітності до контролюючих органів та обміну юридично значущими первинними документами між контрагентами в електронному вигляді
14	Рівень автоматизації обліку: повний	Скорочення внутрішніх витрат і підвищення якості даних обліку і звітності

Піскунова Н.В. зазначає, що 1 місце належать економічним чинникам, 2 – організаційним; 3 – технічним; 4 – політичним; 5 – правовим; 6 – соціальним і останнє місце – екологічним. Тобто екологічні проблеми поки що залишаються поза межами облікової політики підприємств [1, С. 176].

Зважаючи на напрацювання науковців, нами представлено чинники впливу на вибір облікової політики на прикладі ТОВ «Євромонтажзахід», які наведено в табл. 1.

Отже, аналіз впливу зазначених чинників надасть можливість сформувати облікову політику, яка допоможе забезпечити достовірність відображення в обліку та фінансовій звітності підприємства результатів його діяльності.

Література

1. Піскунова Н. В. Принципи формування облікової політики та чинники впливу на її вибір. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка*. 2013. Вип. 23. С. 174–177.
2. Про затвердження методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України : наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635. URL: www.financforyou.com.ua/wp-content/uploads/2015/11/minfinna635-1.doc (дата звернення: 15.10.2018).
3. Святенко І. М. Вплив факторів на формування облікової політики підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2014. Вип. 2. С. 246–252.

Зубілевич С. Я., к.е.н., професор,

Чубик М. В., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЕВООБРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Облікова політика підприємства є основою раціональної організації бухгалтерського обліку. Її встановлення потребує відповідного рівня кваліфікації як облікового персоналу, так і інших працівників підприємства, які при складанні облікової політики повинні прийняти професійне судження щодо вибору або розробки методів обліку на підставі вимог чинного законодавства й нормативних документів, враховуючи особливості діяльності та стратегію розвитку підприємства.

І науковці, і практики зазначають, що часто накази про облікову політику є недосконалими. Основні недоліки регламентів щодо облікової політики узагальнені в табл. 1. Більшість з них [4; 5; 6; 7] стосується методичної складової. Горбатюк М.А. [2] та Котляревська Н.С. [3] зосередилися на галузевих аспектах лісогосподарських підприємств.

Проведене дослідження змісту наказу про облікову політику ТОВ «Українська лісопереробна компанія» підтверджує висновки, узагальнені вище. Наказ про облікову політику підприємства на ТОВ «Українська лісопереробна компанія» затверджений 02.01.2015 р. Основою облікової політики цього підприємства є П(С)БО. Проте значна частина вимог, передбачених Методичними рекомендаціями Міністерства фінансів [1], не дотримана. Зокрема, не визначений перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і

платежів, не деталізований перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), періодичність відображення відстрочених податкових активів і відстрочених податкових зобов'язань, підходи до класифікації пов'язаних сторін, не визначені критерії суттєвості щодо відображення інформації у фінансових звітах тощо.

Таблиця

Недоліки регламентів з облікової політики

Показник	Горбачук М.А. [2]	Ночовна Ю.О., Кулик В.А. [5]	Кулаківська В.В. [4]	Приходько І.П. [6]	Часовнікова Ю.С., Каравічева О.А. [7]
1	2	3	4	5	6
Формальне сприймання наказу про облікову політику	+	+	-	+	+
Зазначення елементів, які не стосуються конкретного суб'єкта господарювання			+	+	
Відсутність чітко встановленої форми та структури наказу про облікову політику	+		+	+	+
Часта зміна та недосконалість бухгалтерського та податкового законодавства		+	+		
Неповний перелік елементів облікової політики			+	+	+
Суперечливість окремих пунктів облікової політики принципам бухгалтерського обліку			+	+	
Розходження змісту політики з методами, що застосовуються			+		
Відсутність відповідальності			+		
Відсутність жорстких вимог щодо строків, порядку написання та внесення змін в облікову політику			+		
Наявність кореспонденції рахунків, прізвищ працівників тощо			+		

Основним видом діяльності підприємства є лісопилне та стругальне виробництво. Тому в межах облікової політики підприємства необхідно визначити склад прямих та непрямих витрат, базу розподілу загальновиробничих витрат, враховуючи специфіку технологічного процесу, об'єкти та одиниці калькулювання, статті калькуляції, метод обліку витрат стосовно окремих об'єктів, періодичність оцінки незавершеного виробництва тощо.

Література

1. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Горбатюк М. А. Особливості формування облікової політики деревообробних підприємств. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економіка*. 2013. Вип. 1 (61). С. 63–70.
3. Котляревська Н. С. Особливості ведення обліку та формування облікової політики на підприємствах лісового господарства. 2012. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/12693/1/22_114-125_Vis721menegment.pdf (дата звернення: 15.10.2018).
4. Кулаківська В. В. Аналіз існуючих проблем в сфері формування та реалізації облікової політики підприємства. *Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Житомир, 25 листоп. 2016 р. С. 103–107.
5. Ночовна Ю. О., Кулик В. А. Сучасний стан та проблеми формування облікової політики підприємства. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/26313/1/23-141-146.pdf> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Приходько І. П. Облікова політика сучасного підприємства : теоретичні аспекти формування. *Економіка та держава*. 2013. № 5. С. 73–76.
7. Часовнікова Ю. С., Каравічева О. А. Облікова політика: проблеми та шляхи вирішення. URL: <http://sophus.at.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Зубілевич С. Я. к.е.н., професор,

Мосійчук І. Б. здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ТЕХНОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Система рахунків бухгалтерського обліку є основою всієї інформаційно-облікової системи забезпечення менеджменту суб'єктів господарювання. Раціонально розроблений робочий план рахунків забезпечує достовірне і своєчасне формування бухгалтерської звітності, допомагає здійснювати контроль за процесом діяльності підприємств загалом і суб'єктів господарювання комунальної сфери зокрема. Проте більшість комунальних закладів його не розробляє, а користується типовим планом та інструкцією з його застосування [1]. Безперечно, відсутність робочого плану рахунків є недоліком організації системи бухгалтерського обліку.

Важливою складовою елементів, на основі яких формується інформація про фінансовий стан суб'єкта господарювання та аналізується рівень його платоспроможності та ділової активності, є поточні зобов'язання. Наявність у підприємства якісної облікової інформації дає можливість приймати на її основі ефективні управлінські рішення, що є одним із головних чинників підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності. Чітко організований облік поточних зобов'язань є одним із ключових завдань у вирішенні проблем, що

виникають під час поточного управління суб'єктом господарювання. Фундаментом для цього є робочий план рахунків.

Аналіз господарських операцій та потреб операційного управління поточними зобов'язаннями і забезпеченнями дозволив запропонувати такий робочий план рахунків щодо їх обліку (таблиця).

Таблиця

Робочий план рахунків обліку поточних зобов'язань

Код	Назва рахунку	Код	Назва субрахунку	Код	Назва аналітичних рахунків	Аналітика
1	2	3	4	5	6	7
Розрахунки з постачальниками та підрядниками						
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	631	Розрахунки з вітчизняними постачальниками	1	Вид операцій	1 – за товари 2 – за роботи 3 – за послуги
				2	Порушення терміну погашення	1 – не прострочена заборгованість
						2 – прострочена заборгованість
				3	Форма розрахунків	1 – безготівкові 2 – готівкові 3 – бартер
				4	Контрагенти	1 – фізична особа 2 – юридична особа
				5	Код контрагента	За кодами контрагентів – 2 цифри
			6	Код договору	За кодами договорів	
Розрахунки за податками й платежами						
64	Розрахунки за податками й платежами	641	Розрахунки за податками	64 11	ПДФО	За кожним працівником
				64 15	ПДВ	1 – Вхідне 2 – Вихідне
				64 16	Податок на прибуток	–
				64 18	Розрахунки за іншими податками	1 – Податок на землю
						2 – Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки
		3 – Рентна плата за використання радіочастотного ресурсу України				

продовження таблиці

1	2	3	4	4	5	6
		642	Розрахунки за обов'язковими платежами	6426	Розрахунки по профспілковим платежам	За кожним працівником
		643	Податкові зобов'язання	6431	Податкові зобов'язання, що не підтверджені	1 – Податкові зобов'язання підтверджені 2 – Податкові зобов'язання не підтверджені
		644	Податковий кредит	6441	Податковий кредит	1 – Податковий кредит підтверджений 2 – Податковий кредит не підтверджений
				6442	Не одержані податкові накладні	За термінами виникнення зобов'язань
Розрахунки за страхуванням						
65	Розрахунки за страхуванням	651	За розрахунками і з загальнооб. держ. соц. страхування	1	За базою нарахування	1 – на ФОП інвалідів 2 – на ФОП інших працівників
				2	За категорією персоналу	1 – ЄВ на ФОП адміністративного персоналу 2 – ЄВ на ФОП виробничого персоналу
Розрахунки за виплатами працівникам						
66	Розрахунки за виплатами працівникам	661	Розрахунки з оплати праці	1	Підрозділ	
				2	Категорія персоналу	1 – адміністративний 2 – виробничий
				3	Ідентифікаційний номер	За кожним працівником
		662	Резерв на оплату відпусток	1	Вид (призначення) відпустки	щорічні
						додаткові (на навчання)
				2	Підрозділ	творчі
						соціальні
		3	Категорія персоналу	інші (без збереження зарплати)		
				1 – відпустки адміністративного персоналу 2 – відпустки виробничого персоналу		
				4	Ідентифікаційний номер	За кожним працівником

1	2	3	4	5	6	7
Розрахунки з учасниками						
67	Розрахунки з учасниками	671	Розрахунки за нарахованими дивідендами	6711	За нарахування частини чистого прибутку	–

Оскільки за економічним змістом забезпечення є зобов'язаннями, пропонуємо для їх обліку використовувати субрахунки рахунків 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» щодо резерву відпусток та 68 «Розрахунки за іншими операціями» стосовно резервів на реструктуризацію, за обтяжливими контрактами тощо. Рахунок 69 слід використовувати лише для поточних доходів майбутніх періодів. Аналітичний облік доходів майбутніх періодів ведеться за їх видами, датами визнання доходами звітного періоду.

Позабалансовий облік зобов'язань доцільно організувати за допомогою рахунків 04 «Непередбачені активи й зобов'язання» і 06 «Гарантії та забезпечення отримані».

Це дозволить повністю задовольнити потреби користувачів облікової інформації, використовувати дані для управлінських потреб суб'єкта господарювання та сприятиме здійсненню контролю за діяльністю комунального закладу.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 за № 20. URL: // <http://zakon0.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: // <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: // <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Зубілевич С. Я., к.е.н., професор,

Самедова Л. Р., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЕНЕРГОРОЗПОДІЛЬЧИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Енергорозподільчі підприємства є кінцевими посередниками між ринком електроенергії та споживачем, від їх діяльності залежить якість реалізованої продукції (електроенергії) та наданих послуг. Основні засоби займають

важливе місце в активах енергорозподільчих підприємств, а провідні їх об'єкти – лінії електропередач, відрізняються специфічністю експлуатації та характерні в більшості тільки для цих підприємств. Проведений аналіз частки основних засобів у загальній вартості активів енергорозподільчих підприємств України показує, що основні засоби в деяких підприємств України складають 84-87% (див. табл. 1), що свідчить про їх домінуючу частку в активах цих підприємств.

Отже, енергетика України має значні потужності з виробництва електроенергії, проте цей чинник викликає і низку проблем, серед яких висока частка зношених основних засобів [2]. Досягнення стратегічних цілей галузі потребує забезпечення надійного функціонування енергетичної інфраструктури, проведення необхідних заходів із модернізації, зниження аварійності, подовження експлуатації в штатному режимі [3].

З огляду на все вищезазначене, під час формування облікової політики щодо основних засобів енергорозподільчих підприємств слід брати до уваги особливості галузі, а також останні потреби інформаційного забезпечення амбітних стратегічних завдань і забезпечення прозорого формування тактичних рішень, що прогнозовано відповідають визначеним довгостроковим цілям.

Серед вчених немає однакості щодо переліку елементів облікової політики з основних засобів. Більшість науковців опираються на вимоги Міністерства фінансів України [4] та вважають, що у наказі про облікову політику стосовно основних засобів необхідно передбачити: методи амортизації основних засобів; вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів; підходи до переоцінки необоротних активів; підходи до періодичності зарахування сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку; дата первісного визнання необоротних активів та групи вибуття як утримуваних для продажу; підходи до віднесення витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта основних засобів, до первісної вартості або витрат звітного періоду.

Проте енергорозподільчі підприємства з 1 січня 2018 року застосовують МСБО 16 «Основні засоби» [5] як до обліку, так і до формування показників фінансової звітності щодо основних засобів відповідно до останніх змін у законодавстві [6]. Однак у працях вітчизняних науковців, які враховують цей чинник [7; 8; 9], перелік елементів облікової політики теж не можна вважати вичерпним.

На нашу думку, склад облікової політики щодо основних засобів має бути таким:

- критерії суттєвості для відображення операцій з основними засобами у фінансових звітах та примітках;
- вартісні критерії;
- одиниця обліку;
- групи, за якими основні засоби будуть обліковуватись, та за якими інформація про них буде розкриватися у примітках;
- оцінка первісної вартості, у тому числі витрати на позики, які підлягають капіталізації, та забезпечення під майбутнє вибуття;

- строк корисного використання (експлуатації) і методи амортизації;
- ліквідаційна вартість;
- оцінка у фінансових звітах;
- підходи до переоцінки і періодичності зарахування сум дооцінки до нерозподіленого прибутку;
- підходи до віднесення витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта основних засобів до первісної вартості або витрат звітного періоду;
- вибір ставки дисконтування при знеціненні;
- оцінка вартості відшкодування;
- критерії фінансової оренди для визнання об'єкта оренди орендарем;
- оцінка об'єкта, одержаного у фінансову оренду орендарем.

Таблиця

Частка основних засобів у загальній вартості активів енергорозподільчих компаній України станом на 31.12.2017 року*

№ з/п	Назва енергопостачальної компанії	Вартість основних засобів станом на 31.12.2017 року, тис. грн. (залишкова вартість)	Вартість активів станом на 31.12.2017 року, тис. грн.	Частка основних засобів у загальній вартості активів, %
1	2	3	4	5
1	ПАТ «Вінницяобленерго»	820087	1426834	57,48
2	ПрАТ «Волиньенерго»	1025783	1220828	84,02
3	ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго»	4897484	7269961	67,37
4	ПрАТ «Енергопостачальна компанія Житомиробленерго»	4355223	5142123	84,70
5	ПАТ «Запоріжжяобленерго»	770989	2233658	34,52
6	ПрАТ «Прикарпаттяобленерго»	1497320	1912348	78,30
7	ПАТ «Київенерго»	13484302	23954987	56,29
8	ПрАТ «Київобленерго»	2937207	5268249	55,75
9	ПрАТ «Кіровоградобленерго»	1139086	1678439	67,87
10	ПрАТ «Львівобленерго»	3210158	3672612	87,41
11	ПАТ «Миколаївобленерго»	893178	1164060	76,73
12	ПАТ «Енергопостачальна компанія Одесаобленерго»	5947701	7808451	76,17
13	ПАТ «Полтаваобленерго»	1004340	2540734	39,53
14	ПрАТ «Рівнеобленерго»	1482210	2430434	60,99
15	ПАТ «Сумиобленерго»	792335	1233994	64,21
16	ВАТ «Тернопільобленерго»	678307	848622	79,93
17	Акціонерна компанія «Харківобленерго»	3555216	5570320	63,82
18	ПАТ «Хмельницькобленерго»	2077410	2396565	86,68
19	ПрАТ «Енергопостачальна компанія «Херсонобленерго»	1053130	1656598	63,57

продовження таблиці

1	2	3	4	5
20	ПАТ «Черкасиобленерго»	315147	2075107	15,19
21	ПрАТ «ЕК «Чернівціобленерго»	427862	648356	65,99
22	ПАТ «Чернігівобленерго»	600797	1018764	58,97

*Складено авторами за даними фінансової звітності емітентів цінних паперів, розміщених на [1]

Характеризуючи енергорозподільчі підприємства в Україні, можна дійти висновку, що основні засоби є основою матеріально-технічної бази, становлять значну частку всіх активів даних підприємств. Інформація про їх стан, рух та оцінку вкрай важлива для прийняття обґрунтованих рішень на рівні підприємства, галузі та країни в цілому. Облікова політика повинна розроблятися енергорозподільчими підприємствами самостійно згідно з чинною нормативно-правовою базою, враховуючи особливості їх діяльності та необхідність застосування МСФЗ.

Література

1. Загальнодоступна інформаційна база даних Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку про ринок цінних паперів: веб-сайт. URL: <http://stockmarket.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Дьордяй В. П., Макарович В. К. Класифікація операційних витрат підприємств енергорозподільчої галузі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 826–830.
3. Нова енергетична стратегія України до 2035 року: «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: веб-сайт. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635. URL: <https://zakon.help/law/635/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку «Основні засоби». URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 15.10.2018)..
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.10.2018).
7. Каменська Т. О. Формування облікової політики згідно з МСФЗ. URL: <http://nasoa.edu.ua/wp-content/uploads/periodicals/b-obl/152/10.pdf> (дата звернення: 15.10.2018).
8. Кононова І. В., Бакум А. О. Особливості обліку та аудиту основних засобів згідно з міжнародними стандартами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 6. Ч. 2. С. 19–23.
9. Озеран А. В., Коршикова Р. С. Гармонізація вимог П(С)БО України із МСФЗ щодо обліку основних засобів. Науково-практичне видання «Незалежний АУДИТОР». 2016. № 15 (I). С. 54–61.

Зубілевич С. Я., к.е.н., професор,
Заклинська А. І., здобувач вищої освіти,
 Національний університет водного господарства та природокористування
 м. Рівне, Україна

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРИКЛАДІ ТЗОВ «ХЛІБОДАР»

В сучасних умовах господарювання підприємствам належить право вибору альтернативних варіантів розвитку, обсягів виробництва, використання ресурсів тощо. Переважно всі управлінські рішення, пов'язані з діяльністю підприємства, знаходять своє відображення в обліковій політиці.

При формуванні облікової політики необхідно враховувати всі фактори, що можуть впливати на цей процес. Напрацювання науковців, які досліджували особливості визначення облікової політики для підприємств, у тому числі хлібопекарської галузі, проведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Чинники впливу на формування облікової політики підприємств

	Бляхарчук М.О. [1]	Піскунова Н.В. [2]	Проскура К. [3]	Семйон В.С. [4]	Чабан Г.В., Бурлаков О.О. [5]
1	2	3	4	5	6
Зовнішні					
Законодавчі акти	+		+		+
Вплив інфляційних процесів	+				+
Інфраструктура ринку	+				+
Система оподаткування	+				+
Зовнішні користувачі	+				+
Склад та форми звітності	+	+	+		+
Система ціноутворення	+				+
Внутрішні					
Форма власності та організаційно-правова	+	+	+	+	+
Галузева приналежність та види діяльності	+		+	+	+
Організаційна структура управління	+	+	+	+	+

продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
Масштаби діяльності та чисельність працівників	+			+	+
Тип і вид виробництва	+	+		+	+
Стратегія розвитку	+			+	+
Кваліфікація управлінців і бухгалтерів	+		+	+	+
Система внутрішнього контролю	+			+	+
Наукові розробки та програми	+				+

На рівні підприємства доречно з множини чинників виділити основні. Наприклад, дослідивши особливості діяльності ТЗОВ «Хлібодар», пропонуємо виділити такі основні фактори впливу на формування його облікової політики (див. табл. 2).

Таблиця 2

Фактори впливу на формування облікової політики ТЗОВ «Хлібодар»

№ з/п	Фактор впливу	Характеристика фактору
1	2	3
1	Форма власності та організаційно-правова форма підприємства	Товариство з обмеженою відповідальністю
2	Обсяги діяльності, чисельність працівників	Середнє підприємство
3	Організаційна структура управління та наявність структурних підрозділів	☐ адміністрація; ☐ склад сировини; ☐ відділ технічного контролю; ☐ виробничий відділ
4	Вид діяльності	<i>10.71 Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання (основний).</i>
5	Технологічні особливості виробництва	Дрібносерійне, відсутність незавершеного виробництва, нетривалий виробничий процес
6	Система ціноутворення	Державне регулювання ціноутворення
7	Система оподаткування	Загальна
8	Структура бухгалтерської служби	Головний бухгалтер, 5 бухгалтерів
9	Наявність програмного забезпечення	1С: «Бухгалтерія» 8.3, «М.Е.Дос»

Врахування цих факторів дозволить ТзОВ «Хлібодар» сформувати досконалу облікову політику, яка в подальшому буде основою для ефективної діяльності підприємства.

Література

1. Бляхарчук М. О. Формування облікової політики в системі управління підприємством : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.00.09. Рівне, 2016. 21 с.
2. Піскунова Н. В. Принципи формування облікової політики та чинники впливу на її вибір. *Наукові записки. Економіка*. 2013. Вип. 23. С. 174–177.
3. Проскура К. Облікова політика підприємства. *Вісник*. 2017. № 48. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100006669-oblikova-politika-pidpriemstva-1> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Семейон В. С. Облікова політика підприємства: вітчизняний і зарубіжний досвід. URL: <file:///C:/Users/Downloads/1118-2258-1-SM.pdf> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Чабан Г. В., Бурлаков О. О. Аналіз факторів впливу на формування облікової політики в системі управління підприємством. URL: <http://oaji.net/articles/2017/1900-1525276701.pdf> (дата звернення: 15.10.2018).

Зубілевич С. Я., к.е.н., професор,

Крупко М. П., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ДОХОДИ ВІД ОБМІННИХ ОПЕРАЦІЙ: УЗГОДЖЕНІСТЬ З БЮДЖЕТНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Особливість правового статусу бюджетних установ передбачає реалізацію ними двох функціональних ролей – неприбуткових суб'єктів господарювання, котрі здійснюють певний вид економічної діяльності та учасників бюджетного процесу, покликаних розпоряджатися публічними коштами в інтересах держави чи місцевої громади. На практиці таке розмежування проявляється збільшенням вимог до інформаційного забезпечення діяльності установи, джерелом якого є бухгалтерський облік.

На даний момент система бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору повинна задовольняти інформаційні потреби користувачів у розрізі параметрів, передбачених національними стандартами бухгалтерського обліку і разом з тим забезпечувати підготовку показників виконання кошторису бюджетною установою. З огляду на це очевидно є потреба в узгодженні показників обох облікових систем. Важливим досягненням у даному напрямку вважається розробка Міністерством фінансів України «Рекомендацій зі співставлення субрахунків бухгалтерського обліку доходів та витрат з кодами бюджетної класифікації» (далі – Рекомендації) [1]. Проте їх створення не повною мірою вирішує зазначену проблему, що насамперед викликане застосуванням різних принципів для складання бюджету (касовий) та відображення результатів його виконання в обліку та фінансовій звітності (нарахування).

З огляду на значущість проблеми, актуально провести дослідження рекомендованих підходів до узгодженості показників, а також розробити пропозиції щодо їх удосконалення на прикладі одного з нових об'єктів бухгалтерського обліку – доходів від обмінних операцій.

Визначення та класифікацію доходів від обмінних операцій наведено у Національному стандарті бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи» (далі – НПСБОДС 124) [2]. На його основі розроблено рахунки бухгалтерського обліку доходів від обмінних операцій, наведені в Плані рахунків бухгалтерського обліку державного сектору, з допомогою якого відбувається практичне втілення положень НП(С)БОДС 124.

Для кожної з наведених груп доходів Рекомендаціями передбачено відповідний вид доходів бюджету згідно з Бюджетною класифікацією. Виняток становить бюджетне асигнування, яке в межах бюджету є не доходами, а витратами. Натомість Рекомендаціями передбачено види видатків за економічною класифікацією, для здійснення яких можуть надходити бюджетні асигнування. Серед них: КЕКВ 2110 «Оплата праці», КЕКВ 2120 «Нарахування на оплату праці», КЕКВ 2200 «Використання товарів і послуг» [1].

Варто зазначити, що у випадку, коли до законодавчо визначених повноважень суб'єкта державного сектору належить соціальне забезпечення громадян, за рахунок бюджетних асигнувань можуть фінансуватися видатки за КЕКВ 2700 «Соціальне забезпечення». Однак одержане з цією метою асигнування не може вважатися доходом від обмінної операції. Виходячи з цього, Соловійова Н. В. пропонує вилучити цей вид бюджетних асигнувань зі складу доходів від обмінних операцій, передбачивши для нього окремий субрахунок у складі рахунків бухгалтерського обліку доходів від необмінних операцій – 7511 «Бюджетні асигнування (на виплату соціального забезпечення)» [3]. Така пропозиція є цілком обґрунтованою з огляду на те, що витрати на згадані цілі повинні обліковуватися як витрати від необмінних операцій.

Другу складову доходів від обмінних операцій – доходи від надання послуг (виконання робіт) Рекомендаціями співвіднесено з такими групами доходів бюджетної класифікації, як 25010100 «Плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю» та 25010200 «Надходження бюджетних установ від додаткової (господарської) діяльності». В той же час Рекомендаціями не вказано групу доходів бюджетної класифікації, котра б відповідала доходам бюджетної установи від оприбуткування активів, раніше не врахованих в балансі, котрі згідно з Порядком застосування плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі є складовою доходів від реалізації продукції (робіт, послуг). З огляду на те, що ці доходи включають надходження від оприбуткування майна, виявленого в результаті інвентаризації, отриманого внаслідок демонтажу та в результаті списання, їх доречно узгоджувати з доходами бюджетної установи від додаткової (господарської) діяльності.

Виправданим є зміст Рекомендацій в частині доходів бюджетних установ від реалізації активів, для обліку яких Планом рахунків передбачено субрахунок 7211 «Доходи від реалізації активів». Відповідно до Рекомендацій, суми доходів, систематизовані на цьому субрахунку, відповідають коду бюджетної класифікації 25010400 «Надходження бюджетних установ від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна)». Однак дослідники вважають необґрунтованим включення цих доходів до групи 25010000 «Надходження бюджетних установ від плати за послуги», що передбачено бюджетною класифікацією. Як зазначає Соловйова Н. В.: «...надходження бюджетних установ від реалізації майна (крім нерухомого) є побічною діяльністю, пов'язаною із наданням послуг опосередковано. Виникнення цього джерела доходів більшою мірою стосується раціонального використання бюджетних коштів, ніж надання установою послуг» [4].

Нівелювання такої невідповідності стає можливим у випадку внесення змін до Бюджетного кодексу з урахуванням підходу, реалізованого НП(С)БОДС 124.

Соловйова Н. В. пропонує виокремлювати у складі доходів від обмінних операцій «Доходи від надання послуг (виконання робіт)» за кодом бюджетної класифікації 25010100 та «Інші доходи від обмінних операцій» за кодом 25010200. З огляду на це, надходження бюджетних установ від реалізації майна (крім нерухомого) повинні відображатись у складі «Інших доходів від обмінних операцій» [4]. Такий підхід повністю відповідає суті здійснюваних операцій.

Фінансовим доходам розпорядників бюджетних коштів поставлено у відповідність лише один вид власних надходжень бюджетних установ – 25020300 «Кошти, що отримують вищі та професійно-технічні навчальні заклади від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо такимкладам законом надано відповідне право» [1].

Відсутність «відповідників» для інших складових фінансових доходів – відсотків, роялті та дивідендів вважається правомірною, адже згідно з нормами вітчизняного законодавства такі надходження включаються до складу доходів бюджету. Виходячи з цього, нараховані відсотки, роялті та дивіденди повинні показуватися окремо при визначенні фінансового результату розпорядників бюджетних коштів, а тому для них доцільно передбачити окремий рахунок бухгалтерського обліку. У разі внесення змін до бюджетної класифікації в частині узгодження її з НП(С)БОДС 124 цей вид доходів потрібно відображати в підгрупі «Інші доходи від обмінних операцій».

Також Рекомендації в частині доходів від дооцінки, від відновлення корисності активів та курсових різниць передбачають занадто узагальнений підхід до їх відображення, пропонуючи наводити такі доходи за кодами класифікації доходів, за рахунок яких здійснювалося придбання активу, що дооцінюється або корисність якого відновлюється, а для нарахованих курсових різниць при збільшенні курсу – за тим кодом класифікації доходів, за яким надійшла валюта [1]. Тому в цілях досягнення максимальної узгодженості з

системою показників бухгалтерського обліку, а також забезпечення деталізованого відображення інформації про державні фінанси доречно запровадити окремий код бюджетної класифікації для цієї групи доходів у складі підгрупи 25010200 «Інші доходи від обмінних операцій».

Усі наведені вище пропозиції дозволять гармонізувати положення чинного бюджетного законодавства та НП(С)БОДС і забезпечать ефективне управління державними фінансами.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи» : наказ Міністерства фінансів України від 24 грудня 2010 року № 1629. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Рекомендації зі співставлення субрахунків бухгалтерського обліку доходів та витрат з кодами бюджетної класифікації : лист Міністерства фінансів України від 30.12.2016 р. № 31-11420-06-5/37851. URL: <http://www.minfin.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Соловйова Н. В. Удосконалення методики обліку доходів головних розпорядників бюджетних коштів. *Фінанси, облік і аудит*. 2017. Вип. 2 (30). URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/22917/1/259-269.pdf> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Соловйова Н. В. Класифікація доходів головних розпорядників бюджетних коштів як чинник підвищення ефективності управління діяльністю головних розпорядників бюджетних коштів. *Ефективна економіка*. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

Клименко О. М., д.с.-г.н., професор,

Мороз Е. Г., к.е.н., доцент

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Формування в Україні інноваційної моделі розвитку та ефективної інноваційної інфраструктури стає вкрай важливим для національної конкурентоспроможності, відновлення позитивної економічної динаміки, побудови нової моделі економічного зростання нашої держави.

Провідні фахівці та аналітики вважають, що основна інтеграційна роль у формуванні інноваційного потенціалу країни повинна належати державі [1-5]. Державне регулювання інноваційного розвитку кожної країни повинне здійснюватися шляхом вдосконалення основ інноваційної політики, стимулювання впровадження інновацій в операційні процеси, розвитку механізмів фінансової підтримки інновацій, збалансування розвитку секторів науки й бізнесу та зміцнення зв'язків між ними. Державне регулювання у напрямку прискорення впровадження інновацій може здійснюватись двома способами: прямим – шляхом бюджетного фінансування та опосередкованим – шляхом використання податкових інструментів стимулювання інноваційного розвитку.

Кожному етапу соціально-економічного розвитку держави відповідає певна концепція оподаткування, яка трансформується залежно від цілей і функцій, що покладаються на податкову систему. В свою чергу податкова система держави формується під впливом різних економічних, політичних і соціальних факторів.

Під податковою системою, звичайно, розуміють сукупність елементів її функціонування: системи оподаткування, складу платників податків та складу органів адміністрування податків та контролю за дотриманням податкового законодавства. У різних країнах світу податкові системи відрізняються одна від одної за структурою, переліком податків, зборів та обов'язкових платежів, методами їх справляння, податковими ставками, відповідальністю та фіскальними повноваженнями органів влади, податковою базою та податковими пільгами.

Податкова система в Україні виникла разом із становленням незалежності в країні у 1991 році і перебуває в процесі постійного розвитку та удосконалення.

Система оподаткування є однією зі складових податкової системи держави. У свою чергу під системою оподаткування варто розуміти сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів до бюджетів і внесків до державних цільових фондів, що справляються в установленому Податковим кодексом України (надалі – ПКУ) порядку [6].

Нормами ПКУ передбачено поділ податків і зборів на загальнодержавні та місцеві (див. рисунок). При цьому до місцевих належать податки та збори, котрі є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад. Вони встановлюються відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених ПКУ.

Основна мета податкової системи України – побудова соціально орієнтованої конкурентоспроможної ринкової економіки та інтеграція до європейської спільноти. Одним з головних чинників, що сприяє досягненню такої мети, є високий рівень інноваційного розвитку.

Дослідження стану і тенденцій інноваційного розвитку вітчизняних підприємств засвідчили наявність проблем, до яких належать: технологічна відсталість; нерозвиненість і недієвість механізмів підтримки інноваційної діяльності; недосконалість раціональної фінансово-кредитної, податкової, тарифної й амортизаційної політики; відсутність передумов, які б сприяли широкому залученню приватних інвестицій; недостатній розвиток інноваційної інфраструктури та інші.

Все це свідчить про необхідність впровадження інноваційної політики та реалізації інновацій задля модернізації застарілих основних засобів, технічного переоснащення на основі застосування вітчизняних і зарубіжних науково-технічних досягнень й розробок, зокрема, в енерго- та ресурсозбереженні, впровадження екологічно чистих технологій.

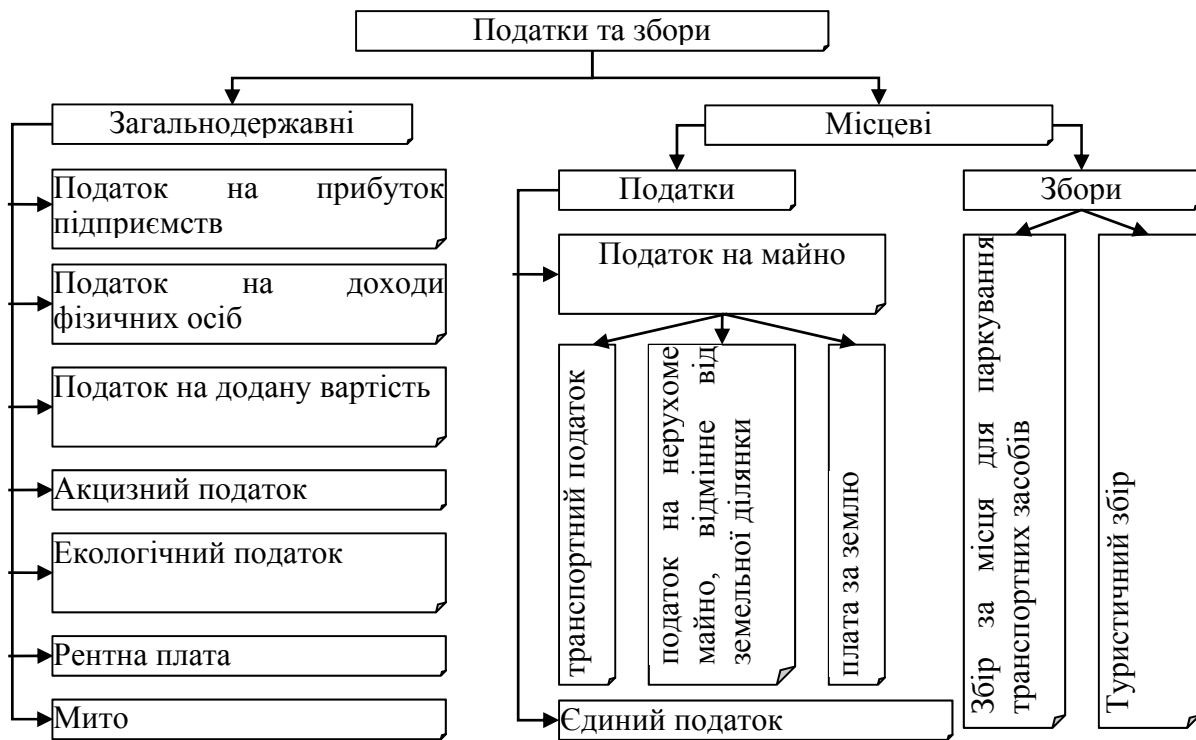

Рисунок. Структура системи оподаткування в Україні

складено на підставі [6]

Інноваційні перетворення дозволять у перспективі підвищити якість вироблених товарів та наданих послуг, досягти впровадження високих технологій на вітчизняних підприємствах, поліпшити природоохоронну діяльність та при цьому розв’язати важливі соціально-економічні проблеми суспільства, а також забезпечити зростання конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Але впровадження інновацій гальмується насамперед через відсутність фінансових ресурсів. Важливим інструментом формування власних коштів суб’єктів господарювання та залучення їх у якості інвестицій в інноваційні проекти є пільгове оподаткування. Запровадження методів пільгового оподаткування інноваційної діяльності – реальний крок до прискорення інноваційного розвитку. Важко переоцінити у цьому аспекті роль одного із ключових податків – податку на прибуток, який з огляду на сучасний стан економіки держави повинен бути не лише ефективним з точки зору своєї фіскальної суті, а й стимулюючим в інноваційній діяльності.

Наступним видом інноваційної спрямованості податкової системи може бути надання пільг у вигляді інноваційного податкового кредиту. Його сутність полягає у відстроченні на визначений термін сплати податкових зобов’язань з податку на прибуток у разі реалізації інноваційного проекту [6].

Не виключаючи прямого регулювання, більшість вчених підкреслюють важливість та актуальність застосування саме непрямих методів регулювання, оскільки преференції в оподаткуванні є чи не найбільшим чинником, з яким бізнес та інвестори пов’язують державну підтримку інноваційної діяльності [7-11].

Найбільш адекватним у податковому регулюванні є функціональний підхід, відповідно до якого пільги мають бути не підтримуючими, а стимулюючими. Йдеться про надання пільг в якості винагороди за виконання суб'єктами господарювання певних суспільно важливих функцій відповідно до завдань сталого соціально-економічного розвитку.

Відповідно до Податкового Кодексу надання податкових пільг може здійснюватись наступними шляхами [6]:

- податкове вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору;
- зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору;
- встановлення зниженої ставки податку та збору;
- звільнення від сплати податку та збору.

Специфічними засобами податкової політики, що сприяють прискоренню інноваційних процесів у країні, є прямі пільги інноваційним підприємствам, а також спеціальні податкові режими, що вводяться за територіальною ознакою, – вільні економічні зони й території пріоритетного розвитку.

Розмаїття податкових пільг дає можливість досить ефективно впливати на платників податків, коригуючи їхнє відношення до впровадження та реалізації інновацій, для досягнення економічних і соціальних цілей держави.

Література

1. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Вишневський В. П. Оподаткування підприємств і моделювання економічної динаміки : монографія. Донецьк : ДонНТУ, ІЭП НАН Украины, 2006. 504 с.
3. Дементьев В. В., Вишневський В. П. Чому Україна не інноваційна держава: інституційний аналіз. *Економічна теорія*. 2011. С. 5–20.
4. Дем'янюк О. Б. Податкові важелі стимулювання інноваційної діяльності. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_2/241.pdf (дата звернення: 15.10.2018).
5. Десятнюк О. М. Податкова гармонізація на глобальному рівні. Економічні проблеми XXI століття: міжнародний та український виміри : монографія ; за ред. С. І. Юрія, Є. В. Савельєва. Київ : Знання, 2007. 595 с.
6. Єрмошенко М. М., Ганущак-Єфіменко Л. М. Механізм розвитку інноваційного потенціалу кластерооб'єднаних підприємств : монографія. Київ : Національна академія управління, 2010. 236 с.
7. Іванов Ю. Б., Крисоватий А. І., Десятнюк О. М. Податкова система : підруч. Київ : Атіка, 2006. 920 с.
8. Іванов Ю. Б. Функції податків та податкове регулювання. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. № 19. С. 36–43.
9. Іванов Ю. Б., Єськов О. А. Сучасне оподаткування: мотиваційний аспект : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2007. 328 с.
10. Коротун В. І. Практика використання податкових пільг в Україні. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2012. № 1 (59). С. 267–270.
11. Активізування інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств : монографія / Кузьмін О. Є., Князь С. В., Вівчар О. Й., Мельник Л. І. / за наук. ред. проф., д-ра екон. наук О. Є. Кузьміна. Стрий : ТзОВ «Укрпол», 2005. 250 с.

Кузуб М. В., старший викладач,
Кулиба А. В., здобувач вищої освіти,
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО АНАЛІЗ

В результаті збільшення кризових явищ у фінансовій сфері та дефіциту оборотних коштів наявність власних фінансових ресурсів є однією з головних умов сталого розвитку підприємства. Якість прийняття управлінських рішень значною мірою залежить від організації бухгалтерського обліку та аналізу власного капіталу, що повинно забезпечувати надання об'єктивної інформації щодо виявлених внутрішніх резервів та оптимізації використання активів підприємства.

Сьогодні жодне серйозне підприємство не може обійтися без конкуренції. Незважаючи на різноманітні методи і форми конкурентної боротьби, кожне підприємство намагається виробити свою конкурентну стратегію для досягнення ринкового успіху. Але для цього воно має враховувати різноманітні фактори (зовнішні і внутрішні), що впливають на показник конкурентоспроможності як товару або наданої послуги, так і в цілому всього підприємства (організації, фірми).

Одним з факторів, що впливають на здатність підприємства і продукції конкурувати, – капітал. А саме – управлінням їм. Правильна та ефективна діяльність, що проводиться організацією, щодо капіталу відкриває широкі можливості в просуванні продукції завоювання відповідних ніш на ринках. Тому при формуванні капіталу власник повинен звертати увагу на те, що певну частину надходжень доведеться направити на рекламу або інші заходи, пов'язані з поліпшенням іміджу підприємства, тим самим сприяючи підвищенню конкурентоспроможності.

В умовах ринкової економіки процеси формування капіталу, управління його структурою та ефективністю використання, встановлення раціонального співвідношення різних джерел фінансування та, в зв'язку з цим, якість управління фінансовими ресурсами починають набувати особливої важливості. В цілому, можна сказати, що від достатності рівня капіталу залежить життєздатність господарюючого суб'єкта протягом усього періоду і функціонування.

Що стосується структури капіталу, то вона визначає багато аспектів не тільки фінансової, але і операційної, інвестиційної, маркетингової діяльності підприємства; чинить активний вплив на кінцеві результати цієї діяльності. Структура становить співвідношення власних і позикових фінансових коштів, що використовуються підприємством в процесі своєї господарської діяльності

В Національному положенні (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» власний капітал визначається як

частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань [1, С. 1].

Сутність власного капіталу підприємства проявляється через його функції, до яких належать:

- довгострокового фінансування – перебуває у розпорядженні підприємства необмежено довго;

- самостійності і влади – розмір власного капіталу визначає ступінь незалежності та впливу його власників;

- фінансування ризику – власний капітал використовується для фінансування ризикованих інвестицій, на що можуть не погодитись кредитори;

- розподілу доходів і активів – частки окремих власників у капіталі є основою при розподілі фінансового результату та майна у разі ліквідації підприємства;

- відповідальності і захисту прав кредиторів – забезпечення вимог кредиторів фактично наявним у підприємства капіталом засновників [3, С. 154].

Необхідно приділити особливу увагу підходу формування капіталу. Від вибору підходу буде залежати співвідношення ризик-прибутковість. Існує три загальноприйнятих підходи до формування капіталу: консервативний, агресивний і компромісний (помірний). Так, при консервативному підході пріоритет віддається скороченню ризиків ведення бізнесу, при агресивному – ефективності самої діяльності, а при помірному – досягнення компромісу, то є знаходження комбінації невисоких ризиків при достатньому рівні прибутковості.

Згадані підходи щодо політики фінансування розрізняються пропорціями використання довгострокового і короткострокового фінансування при покритті загальної потреби підприємства в капіталі. Консервативний підхід виходить з того, що короткострокове фінансування є дуже ризикованим через можливі відмови у фінансуванні, тому для того, щоб в розпорядженні організації в будь-який момент життєвого циклу були доступні фінансові ресурси, пріоритетність віддається довгостроковому фінансуванню. Причому в найбільш яскравому прояві консервативної стратегії серед форм довгострокового фінансування пріоритеті віддається акціонерному фінансуванню як менш ризикованому порівняно з кредитуванням. Однак досягнення мінімального рівня ризику при даному підході здійснюється за рахунок свідомого обмеження прибутковості. Так, з одного боку, в періоди несприятливої кон'юнктури ринку, коли потреба організації в капіталі скорочується, в її розпорядженні утворюється надлишок капіталу, який навіть при здійсненні короткострокових фінансових вкладень не може покрити всіх витрат на його обслуговування. З іншого боку, довгострокове фінансування обходиться дорожче короткострокового, що призводить до недоотримання прибутку.

На противагу цьому агресивний підхід спрямований на досягнення в діяльності організації максимальної прибутковості, що зумовлює при формуванні її капіталу пріоритетність короткострокового фінансування, яке обходиться дешевше. За рахунок короткострокового фінансування формується

не тільки тимчасовий оборотний капітал, але і частина фіксованого. У крайній формі агресивного підходу можливо покриття за рахунок короткострокового фінансування навіть частини основного капіталу. У той же час досягнення максимального рівня прибутковості здійснюється за рахунок свідомого ігнорування ризиків відмови у фінансуванні.

Так, в разі перебоїв у фінансуванні підприємства виробництво продукції навіть в мінімальному обсязі стає неможливим через дефіцит фінансових ресурсів. Це призводить до збитків, а при достатній тривалості може привести до банкрутства підприємства. Досягнення компромісу між розглянутими підходами щодо політики фінансування можливо при зіставленні термінів фінансування з цільовою потребою в капіталі, що реалізується при помірному підході. Відповідно до даного підходу потреба в фіксованому капіталі забезпечується за рахунок довгострокового фінансування, а потреба у тимчасовому капіталі – за рахунок короткострокового. Так, помірний підхід дозволяє уникнути більшої частини втрат в рівні рентабельності при консервативному підході і в той же час зберегти рівень ризику відмови у фінансуванні на прийнятному рівні.

Одним із головних інформативних показників будь-якого економічного суб'єкта є показник рівня власного капіталу, аналіз якого, як правило, здійснюється за допомогою форми № 4 фінансової звітності «Звіт про власний капітал», форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», іноді слід також звернутися до форми № 5 фінансової звітності «Примітки до річної фінансової звітності».

Крім того, відсутність обліку інфляції веде до значного спотворення даних про майнове положення підприємств і результатів їх діяльності, робить неможливим зіставлення даних різних періодів, утрудняє аналіз інвестиційної привабливості, деформує структуру капіталу. «Вплив інфляції на статті бухгалтерської звітності може проявлятися по-різному і полягає в заниженні одних і завищенні інших показників, що в результаті спотворює звітність [6, С. 468].

Отже, аналізуючи власний капітал, необхідно визначити питому вагу його окремих складових, а також динаміку їх складу та структури за окремі періоди. Склад і структура власного капіталу на вітчизняних підприємствах наведені в таблиці.

Таблиця

Склад власного капіталу підприємств України (на 1 січня, млн грн)*

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
1	2	3	4	5	6	7
Власний капітал– всього	1653890,2	1913187,0	1783983,1	1810179,6	2345323,3	2445803,7
Статутний капітал	842628,1	928462,6	1087284,0	1338535,0	1534586,7	1618369,6
Додатковий капітал	785563,5	951955,1	667614,0	1003480,5	1713323,0	1781941,0
Резервний капітал	43977,2	45882,5	48991,0	48891,6	54298,6	61851,9

продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	77561,7	91880,4	84512,0	-467704,4	-835054,2	-889070,3
Неоплачений та вилучений капітал	95840,3	104993,6	104417,9	113023,1	121830,8	127288,5

* складено автором за даними [4]

Як видно з табл. 1, сума власного капіталу з 2012 по 2017 рік демонструвала динаміку зростання. Зважаючи на низьке значення нерозподіленого прибутку та наявності непокритого збитку, стає зрозумілою актуальність ефективного управління власним капіталом, оскільки саме за рахунок цієї складової відбувається збільшення власного капіталу та розширення обсягів господарської діяльності.

Аналіз власного капіталу має такі основні цілі:

- виявити важливі джерела формування власного капіталу та визначити наслідки їх змін для фінансової стійкості підприємства;
- визначити правові, договірні та фінансові обмеження у розпорядженні поточним і нерозподіленим прибутком;
- оцінити пріоритетність прав на отримання дивідендів;
- виявити пріоритетність прав власників у випадку ліквідації підприємства.

Таким чином, завдання аналізу власного капіталу: забезпечити безперервність діяльності; гарантії захисту капіталу кредиторів і можливих збитків; участь у розподілі отриманого прибутку; участь в управлінні підприємством [5, С. 54].

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що капітал є основою фінансово-господарської діяльності всього підприємства і джерелом фінансування діяльності підприємства. Саме володіння ним дає права власникам на прийняття управлінських рішень і саме від ефективності управління капіталом залежить рентабельність і стабільність функціонування підприємства. Задля ефективного та інтенсивного використання джерел фінансування в сучасних умовах господарювання підприємствам необхідно більш зважено підійти до процесу формування обліково – аналітичної інформації про раціональність. Тому на сучасному етапі діяльності підприємств виняткове значення мають вдосконалення організації обліку та методики аналізу власного капіталу.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р., № 73. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/ (дата звернення: 15.10.2018).
2. Бобяк А. П. Бухгалтерський облік власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2015. Вип. 4. С. 153–156.

4. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Брік С. В., Рудковська Є. М. Порядок обліку власного капіталу підприємства та шляхи його удосконалення. URL: <http://archive.kpi.kharkov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Кузуб М. В., Лещій Л. А. Оцінка впливу інфляції на показники фінансової звітності. *Глобалізаційні виклики розвитку національних економік», присвячена 70-річчю КНТЕУ* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. URL: <https://www.knteu.kiev.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Кузуб М. В., старший викладач,
Михальчук Д. С., здобувач вищої освіти,
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Одним зі складових елементів управління підприємством є облікова система, яка здійснює інформаційне забезпечення менеджменту на всіх його стадіях. Тому актуальним та важливим є розгляд принципів бухгалтерського обліку. До міжнародних стандартів обліку, що застосовуються в Україні, входять концептуальні основи підготовки і подання фінансової звітності, в яких викладені основні принципи ведення обліку та звітності.

Дослідженням питання принципів організації та ведення бухгалтерського обліку займалися як українські, так і закордонні вчені, серед яких Лучко М., Бенько І., Губачова О., Мельник С., Снопко В., Свірко С., Ткаченко Н., Алат О., Андерсен Х., Гольцберг М., Фостера Дж., Нілдз Б. та багато інших провідних фахівців.

Сучасний бухгалтерський облік становить систему збору, накопичення та обробки інформації для прийняття ефективних управлінських рішень. Організаційні форми та методи ведення бухгалтерського обліку, що використовуються на підприємствах різних галузей економіки, мають сприяти своєчасному наданню інформації щодо виявлення внутрішніх резервів, поліпшення використання активів, економії матеріальних ресурсів, зниження витрат, а також іншої інформації для забезпечення ефективного ведення господарської діяльності [1].

Основні принципи ведення бухгалтерського обліку в Україні визначені Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та ґрунтуються на таких основних принципах: обачність, повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, перевалювання сутності над формою, історична (фактична) собівартість, єдиний грошовий вимірник, періодичність [2].

Розглянемо ці основні принципи більш детально:

1. **Обачність** – застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства [3, С. 155-162].

2. Автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства [1].

3. Послідовність – постійне (з року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики [1].

4. Безперервність – оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі.

5. Нарахування та відповідність доходів і витрат – для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів.

6. Превалювання сутності над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми.

7. Історична (фактична) собівартість – пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання.

8. Єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці [1].

9. Періодичність – можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

На думку Нашкерської Г.В., принципи – це теоретичні основи бухгалтерського обліку, які дозволяють уникнути відмінностей в оцінках, визнанні та вимірюванні активів, зобов'язань чи капіталу підприємства, його доходів та витрат, обумовлених суб'єктивними факторами: наявністю існуючої практики, різноманіттям у поглядах бухгалтерів [4, С. 33].

Загородній А. Г. та Пилипенко Л. М. трактують принципи бухгалтерського обліку по-іншому: «Це правила, якими слід керуватися, вимірюючи, оцінюючи та реєструючи господарські операції, а також показуючи їх результати у фінансовій звітності» [5, С. 20].

Малюга Н.М. надала більш узагальнене визначення принципам: «Принцип – це те, що завжди, за будь-яких умов, без будь-якого винятку властиве певному явищу. Принцип виступає основою, початком, керівною ідеєю у будь-яких відносинах» [6, С. 28].

Українські вчені М. Лучко та І. Бенько [7, С. 22] пропонують поділ принципів обліку на три великі групи:

1. Вимоги до якості облікової інформації (якісні характеристики інформації, що узагальнені в звітності).

2. Принципи обліку інформації.

3. Елементи фінансової звітності.

Принципи можуть виступати у формі постулатів, тобто попередніх суджень, тверджень, які слугують основою теоретичних узагальнень. Постулати – це вихідні засновки і припущення, що приймаються без доказів, що є основою для подальших міркувань, фундаментальні положення та обов'язкові умови.

Не можна не погодитися з Шевельовим А.Е., який вважає, що при створенні бухгалтерської інформаційної системи на підприємстві необхідно застосовувати насамперед принципи та правила бухгалтерського обліку, які встановлені державою та є обов'язковими (рекомендованими) для застосування господарськими суб'єктами [8].

Васюта-Беркут О.І. визначає принципи бухгалтерського обліку як «основні засади, на яких здійснюються його функції в мікроекономічному середовищі, тобто для суб'єктів господарської діяльності» [9, С. 6]. При цьому зауважується, що вони «формується залежно від національних особливостей і суспільно-економічного розвитку країни, форм власності, капіталу, способів господарювання» [9, С. 6].

Розглянуті принципи бухгалтерського обліку є базою для створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності та важливою складовою методології бухгалтерського обліку. Узагальнюючи наведені підходи до визначення принципів бухгалтерського обліку, можна зробити висновок, що думки науковців дуже різняться. Більшість фахівців під принципами розуміють базові положення бухгалтерського обліку, які визначають основні засади складання фінансової звітності. Щодо бухгалтерського обліку, принцип можна визначати як основне положення бухгалтерського обліку як науки, що надає всі твердження, які впливають з нього.

Література

1. Дмитренко А. В., Пустяк О. В. Принципи бухгалтерського обліку як складова методології бухгалтерського обліку спільної діяльності суб'єктів господарювання. *Молодий вчений*. 2016. № 5. С. 53–56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_5_16 (дата звернення: 15.10.2018).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Організація бухгалтерського обліку : підруч. для студ. спец. «Облік і аудит» вищ. навч. закл. / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. 3-тє вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2008. 592 с.
4. Нашкерська Г. В. Бухгалтерський облік: навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 464 с.
5. Загородній А. Г., Партин Г. О., Пилипенко Л. М. Бухгалтерський облік: Основи теорії та практики : підручн. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2009. 422 с.
6. Малуґа Н. М. Наукові дослідження в бухгалтерському обліку : навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2003. 476 с.
7. Лучко М. Р., Бенько І. Д. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 311 с.
8. Микитенко Т. Когда бухгалтерский учет является наукой. Бухгалтерский учет и аудит. 2006. № 8. С. 16–21.
9. Васюта-Беркут О. І., Шепітко Г. Ф., Ромашевська Н. О. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. / за заг. ред. В. Б. Захожая. 2-ге вид., стереотип. Київ : МАУП, 2003. 176 с.

Левицька С. О., д.е.н., професор,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Починаючи з 2015-го року, усі вітчизняні державні заклади вищої освіти (ДЗВО) повинні вести бухгалтерський облік та складати бухгалтерську звітність на підставі принципів та методів обліку, зафіксованих в обліковій політиці. При формуванні облікової політики закладам необхідно керуватися НП(С)БОДС 125 [1] та Методичними рекомендаціями [2]. Облікова політика закладу визначається у розпорядчому документі, в якому мають бути встановлені методи оцінки, обліку, процедури, що має застосовувати заклад та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більше ніж один варіант. На жаль, сьогодні ДЗВО користуються «не реформованими» підходами на етапах формування та затвердження наказу про облікову політику.

Відповідно до п. 3 розд. III Методрекомедацій облікова політика може змінюватися у випадках, якщо:

А) змінюються вимоги органу, що здійснює функції з державного регулювання методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Наприклад, у зв'язку зі змінами, внесеними наказом Мінфіну від 25.09.2015 р. № 840 до НП(С)БОДС 121, в обліковій політиці може бути передбачено нарахування амортизації на річну дату балансу. Така зміна вимог органу, що затверджує НП(С)БОДС, є підставою для внесення відповідних змін до облікової політики закладу. Однак існуючий до сьогодні «спрощений» підхід в питаннях нарахування амортизації не забезпечує достовірну оцінку затраченої економічної вигоди/потенціалу корисності в результаті експлуатації основних засобів.

Б) зміни облікової політики сприяють більш достовірному відображенню подій (операцій) у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Перегляд облікової політики за ініціативою самого ДЗВО можливий за умови обґрунтування, що зміни забезпечать достовірніше відображення подій (господарських операцій) у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Однак на даний час форма такого обґрунтування, її достовірність головним розпорядником не запропонована.

Зокрема, якщо ДЗВО змінює метод оцінки вибуття запасів із середньозваженої собівартості на метод собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО), закладу необхідно обґрунтувати таке рішення «найбільш достовірним відображенням таких операцій у бухгалтерському обліку». Якими саме – питання залишається достатньо дискусійним. Додамо,

що в розд. III НП(С)БОДС 125 узагальнено вимоги до того, які події вважаються зміною облікової політики, а які такими не є.

Актуальними є зміни, які необхідно відкоригувати (уточнити) в обліковій політиці на даний час. Серед них:

- за рішенням керівника закладу у розпорядчому документі про облікову політику *може бути* передбачено нарахування амортизації на річну дату балансу (п. 5 розд. IV НП(С)БОДС 121 [3], п. 4 розд. V Методрекомедацій ОЗ [4]). Тобто, кожен заклад самостійно встановлює для себе періодичність нарахування амортизації (або щокварталу, або раз на рік) та зазначає про це в наказі про облікову політику на поточний календарний (бюджетний) рік;

- заклади включають до первісної вартості транспортно-заготівельні витрати (ТЗВ), або обліковують їх окремо. Вибір методу обліку та списання сум ТЗВ при вибутті запасів кожен ДЗВО самостійно визначає за видами та групами запасів (п. 10 розд. IV НП(С)БО 123 [5] та п. 9 розд. II Методрекомедацій щодо запасів [6]). Застосування того чи іншого методу обліку ТЗВ необхідно передбачити в наказі про облікову політику;

- заклади *можуть* застосовувати кореспонденцію субрахунків бухгалтерського обліку, яка не передбачена у Типовій кореспонденції. Однак досить загально визначено умови для застосування закладами власних кореспонденцій субрахунків: повинні бути збережені єдині методологічні засади обліку відповідно до НП(С)БОДС та інших нормативно-правових актів з питань бухгалтерського обліку; кореспонденція субрахунків, не передбачена у Типовій кореспонденції, повинна бути наведена в розпорядчому документі закладу (наказі про облікову політику). Зазначені питання регламентуються головним розпорядником коштів.

З огляду на це, ДЗВО необхідно переглянути робочу схему кореспонденції субрахунків (наведена в наказі про облікову політику на поточний звітний рік), її оновити.

Є ще один цікавий момент, чітко не прописаний для ДЗВО – у який строк заклад повинен внести зміни до наказу про облікову політику? Чинне законодавство не містить вимог щодо строків та періодичності внесення змін до облікової політики. На думку Міністерства фінансів України, облікова політика може бути змінена, як правило, з початку року (п. 2 розд. III Методрекомедацій). Однак, змінювати облікову політику ДЗВО може в будь-який момент за наявності однієї з підстав, визначених у п. 3 розд. III Методрекомедацій, а не тільки з 1 січня нового бюджетного року. Звичайно, найбільш зручним моментом для введення в дію змін до облікової політики є 1 січня.

У разі, якщо зміни до облікової політики за обсягом охоплюють більшу її частину, або суттєво впливають на зміст, такий документ доцільно затвердити в новій редакції.

НП(С)БО 125 пропонує ДЗВО для відображення змін облікової політики в бухгалтерському обліку та звітності застосовувати два способи:

1) перспективний спосіб: передбачає, що нова облікова політика застосовується щодо подій та господарських операцій з моменту їх виникнення. У такому випадку нові облікові вимоги застосовують, починаючи з того періоду, на який припадають зміни в обліковій політиці. При цьому, відсутня необхідність коригування сальдо фінансових результатів попередніх періодів, оскільки зміна облікової політики впливає тільки на фінансову звітність поточного та майбутнього періодів;

2) ретроспективний спосіб: передбачає, що застосування зміненої облікової політики стосується подій та операцій таким чином, ніби така облікова політика застосовувалась завжди, а не з моменту її зміни. У такому випадку вплив зміни облікової політики на події та господарські операції минулих періодів відображається у звітності шляхом коригування сальдо фінансових результатів попередніх періодів на початок звітного року, повторного надання порівняльної інформації щодо попередніх звітних періодів. І лише у разі, якщо суму коригування фінансового результату попередніх періодів на початок звітного року неможливо визначити достовірно, облікова політика поширюється лише на події та операції, які відбуваються після дати зміни облікової політики. *Тобто, жодні коригування сальдо на початок року не здійснюються.*

Узагальнюючи, можна стверджувати, що облікова політика ДЗВО сьогодні є документом досить загального призначення: головним розпорядником коштів не уточнено характерні для закладу зміни у фінансово-господарської діяльності, потребують поглибленої ідентифікації методи обліку (списання запасів, нарахування амортизації основних засобів тощо). На жаль, закладами практично не проводиться внесення змін до наказу про облікову політику, оскільки не регламентовано (на предмет достатнього) рівень/рівні обґрунтованості та уніфікації документального забезпечення достовірності та об'єктивності таких змін.

Реформування облікової політики відповідно до модернізованих принципів бюджетного обліку активів, капіталу та фінансових результатів державними закладами вищої освіти на державному рівні в повному обсязі поки, на жаль, не завершено. Разом з тим, для підвищення довіри користувачів звітності до результативності використання закладами бюджетного фінансування доцільність зазначених змін є беззаперечною.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок»: наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. № 1629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0090-11> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Методичні рекомендації щодо облікової політики суб'єкта державного сектору: наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0090-11> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0090-11> (дата звернення: 15.10.2018).

4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору: наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0090-11> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0090-11> (дата звернення: 15.10.2018)..
6. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів суб'єктів державного сектору: наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0090-11> (дата звернення: 15.10.2018).

Левицька С. О., д.е.н., професор,
Єленець Ю.В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК СКЛАДОВОЇ ОБЛІКОВОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток ринкових відносин, впровадження різноманітних форм власності сприяли впровадженню в організацію обліку комплексної (за підсистемами обліку) облікової політики. Від вдало сформованої облікової політики залежить фінансово-господарська діяльність підприємства та стратегія розвитку на тривалий період. У процесі господарської діяльності на підприємство надходить велика кількість оперативної інформації, яка вимагає прийняття ефективних управлінських рішень. Дана інформація в сучасних умовах повинна мати високу якість та ефективність, бути систематизованою та структурованою, задовольняти потреби зовнішніх та внутрішніх користувачів інформації.

Для того, щоб інформація відповідала даним вимогам на підприємствах передбачено створення управлінського обліку як одну із важливих складових інтегрованої системи бухгалтерського обліку. Управлінський облік показує як інформація про витрати, інша фінансова інформація має бути використана для планування, контролю, постійного вдосконалення та прийняття рішень.

Мета управлінського обліку – переконатися в ефективному використанні ресурсів суб'єктом, що дозволяє максимізувати прибуток та вартість її в очах акціонерів, клієнтів та інших осіб. Особливістю управлінського обліку є те, що він не пов'язаний з іншими підсистемами жодними критеріями та правилами. Цю особливість потрібно формувати при складанні облікової політики.

Принципи управлінського обліку ґрунтуються, перш за все, на принципах бухгалтерського обліку. Крім єдиного грошового вимірника: підприємство в процесі управління може використовувати різні вимірники. Також принципи даного обліку повинні узгоджуватись з принципом управління витратами, які формувались впродовж багатьох років.

Методична єдність управління витратами і управлінського обліку має зберігатися, тому принципи управлінського обліку наведені в таблиці [1; 2].

Сутність принципів управлінського обліку

Принцип	Визначення
1	2
Системність	Дослідження витрат і доходів проводиться у взаємозв'язку
Комплексність	Використання всіх корисних видів інформації, незалежно від джерел її створення
«Різна собівартість для різних цілей»	Створення системної інформації про витрати в залежності від цілей калькулювання
Ефективність облікової системи	Облікова система повинна забезпечувати вигоду більшу, ніж витрати на її створення
Конфіденційність	Обмеження доступу до певної інформації
Відповідальність	
Методологічний плюралізм	Можливість використання інструментарію деяких наук задля досягнення управлінських цілей

Дотримання цих принципів дозволить підприємству займати високі позиції на ринку, збільшуючи свою конкурентоспроможність.

Для успішного ведення управлінського обліку потрібно володіти його методом, що включає різноманітні прийоми та способи, якими користуються також в бухгалтерському обліку. Поряд з обліком операцій необхідно вести облік оперативності та якості їх адміністративного регулювання. Як правило, управлінський облік доцільно організовувати на великих та середніх підприємствах, які мають складну структуру, значну номенклатуру виробів, сировини, матеріалів, напівфабрикатів, складний технологічний процес тощо.

Раціональна організація управлінського обліку на підприємстві дозволить достовірно визначати собівартість для різних цілей; здійснювати дієвий контроль за формуванням доходів та витрат за ієрархічними рівнями; своєчасно виявляти винуватців відхилення від запланованого; застосовувати більш гнучку систему ціноутворення; якісно планувати обсяги реалізації тощо. Організація управлінського обліку на підприємстві передбачає альтернативні підходи: створення окремого структурного підрозділу, або все це покладається на бухгалтера, фінансиста чи економіста. Перший варіант кращий – він забезпечить більшу ефективність. Проте для підприємства це додаткові витрати.

В сучасних умовах в нашій державі запровадження управлінського обліку практикується набагато менше (вужче), ніж за кордоном, де управлінський облік – необхідність для середніх та великих підприємств. У деяких країнах (зокрема, у Франції), він має іншу назву – маржинальний облік, функції ті ж. Суттєво зупиняє розвиток управлінського обліку відсутність чіткого визначення переліку складових обліку [3].

Система управлінського обліку не будується для однієї цілі. В більшості випадків це комплекс цілей, результатом яких є ефективне управлінське рішення. Відтак, управлінський облік є необхідним для ефективного прийняття

управлінського рішення як система, що створює конкурентні переваги в ринковому середовищі – забезпечує підприємство аналітичною управлінською інформацією для вирішення завдань збалансованої соціально-економічної та екологічної складових господарювання.

Література

1. Карпенко О. В. Карпенко Д. В. Управлінський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
2. Лень В. С. Управлінський облік : підручник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2015. 328 с.
3. Щирба М. Т. Облікова політика як інструмент організації управлінського обліку на підприємстві. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 830–837.

Павелко О. В., к.е.н., доцент,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ТЕМИ «ОБЛІК КАПІТАЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА» З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОБЛІК ІНВЕСТИЦІЙ»

Вивчення навчальної дисципліни «Облік інвестицій» передбачено навчальним планом підготовки студентів за спеціальністю «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Знання з навчальної дисципліни «Облік інвестицій» дозволяють з'ясувати економічну сутність понять, що застосовуються на практиці, та досягнути механізм формування відповідних показників фінансової звітності, що створює можливість впливу на їх рівень за допомогою певних важелів.

Дисципліна «Облік інвестицій» базується на знаннях, одержаних з інших дисциплін фундаментальної підготовки бакалавра і, в свою чергу, є основою для вивчення інших дисциплін фахової підготовки. В її основу покладено знання, набуті під час вивчення таких дисциплін, як: «Бухгалтерський облік (загальна теорія)», «Фінансовий облік 1», «Фінансовий облік 2», «Аналітичне забезпечення фінансових рішень», «Облік і звітність в оподаткуванні». Безумовно, знання, одержані під час вивчення дисципліни, стануть корисними при опануванні таких навчальних дисциплін, як «Управління бізнес-процесами», «Облікова політика» тощо.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми вищої освіти підготовки бакалаврів спеціальності «Облік і оподаткування» у здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти при вивченні навчальної дисципліни «Облік інвестицій» мають бути сформовані такі основні компетентності:

загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

- здатність застосовувати знання та розуміння предметної області у практичних ситуаціях, виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
 - здатність вчитися і здатність до навчання, адаптації та дії в новій ситуації;
 - здатність генерувати нові ідеї (креативність), здатність виявляти ініціативу;
 - здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- спеціальні (фахові, предметні) компетентності:*
- здатність формувати обліково-аналітичну інформацію для ефективного управління діяльністю підприємства;
 - здатність до відображення відомостей про господарські операції суб'єктів господарювання у фінансовому та управлінському обліку, їх систематизації, узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення;
 - здатність підтримувати належний рівень економічних знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Результатами вивчення дисципліни «Облік інвестицій» студентами відповідно до ОПП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти мають стати:

- вміння демонструвати базові знання та розуміння економічних категорій, законів, причинно-наслідкових та функціональних зв'язків, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем;
- вміння знати місце і значення облікової, аналітичної, контрольної, податкової та статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері соціальної, економічної і екологічної відповідальності підприємств, установ, організацій;
- вміння працювати як самостійно, так і в команді;
- проявляти самостійність і відповідальність у роботі, професійну повагу до етичних принципів, демонструвати повагу до індивідуального та культурного різноманіття;
- володіти та застосовувати знання іноземної мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності.

Базуючись на компетентнісному підході, з навчальної дисципліни «Облік інвестицій» розроблено робочу програму, де передбачено вивчення теми «Облік капітального будівництва». Зміст окресленої тематики з навчальної дисципліни може бути реалізований через методи інтерактивного навчання, серед яких виокремлюються брейнстормінг, метод проектів, «круглий стіл», ділова гра, дискусія тощо.

Брейнстормінг – один із методів творчого пошуку стратегічних рішень, групова процедура мислення, що є одним із кращих засобів отримання від групи осіб максимальної кількості ідей за короткий проміжок часу [1, С. 14].

Метод проектів виник у 20-х роках минулого століття в США. Його пов'язували з ідеями гуманістичного спрямування у філософії та освіті. Він допомагає виробити дослідницькі навички у студентів, розвиває пізнавальний

інтерес, привчає їх до самостійності, сприяє творчій самореалізації; підвищує мотивацію до навчання; розвиває інтелектуальні здібності; дає змогу залучити кожного студента до активного пізнавального процесу; формувати навички пошуково-дослідницької діяльності; виявляти здібності студентів у груповій співпраці, де вони набувають комунікативних умінь; грамотно працювати з інформацією. Метод проектів успішно і досить активно використовується у вітчизняних закладах освіти, допомагаючи вирішувати конкретні життєві проблеми в спільній діяльності студентів.

Круглий стіл – форма публічного обговорення чи висвітлення якихось питань, коли учасники висловлюються у визначеному порядку; нарада, обговорення проблем з рівними правами учасників. Поняття круглого стола ввів англо-нормандський поет Роберт Вас близько 1150 року у своїх історіях про короля Артура [2, С. 57].

Ділова гра – метод пошуку рішень в умовній проблемній ситуації. Елементи ділової гри: розподіл за ролями, змагання, особливі правила тощо. Ділова гра застосовується як метод активного навчання її учасників з метою вироблення у них навичок прийняття рішень в нестандартних ситуаціях, а також як засіб тестування здібностей.

Дискусія – форма колективного обговорення, мета якої – виявити істину через зіставлення різних поглядів, правильне розв'язання проблеми. Під час такого обговорення виявляються різні позиції, а емоційно-інтелектуальний поштовх пробуджує бажання активно мислити. Організація дискусії має три основні етапи: підготовчий, основний, заключний [3].

Підготовчий етап передбачає такі завдання:

- сформулювати тему дискусії;
- визначити основні питання, які обговорюватимуться;
- підготувати основну літературу з проблеми, яка виноситься на дискусію;
- визначити місце та час проведення дискусії.

На другому етапі – основному – обговорюються передбачені питання. Якщо в процесі обговорення або ж осмислення деяких моментів дискусії виникає невелика пауза, то не рекомендується її переривати, даючи можливість учасникам дискусії трохи поміркувати, оскільки це може сприяти новому повороту дискусії.

Третій етап – заключний – це підбиття підсумків.

Саме дискусія як форма колективного обговорення систематично застосовується на заняттях з дисципліни «Облік інвестицій». При дослідженні капітального будівництва передусім на підготовчому етапі окреслюється тема дискусії: «Особливості обліку капітального будівництва». Визначаються основні питання для дискусії, наприклад, сутність капітального будівництва, учасники процесу будівництва, облік результатів будівництва у замовника, генерального підрядника, субпідрядника, формування, списання витрат на будівництво, визнання доходу тощо. Основним документом, що пропонується, є П(С)БО 18 «Будівельні контракти». Також до уваги беруться МСБО 18 «Дохід», МСФЗ 15 «Дохід від договорів з клієнтами» (при обговоренні доходу

від здійснення капітального будівництва), Концептуальна основа фінансової звітності, НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Закон України № 996-XIV, Податковий кодекс України. На другому етапі обговорюються зазначені питання і положення перелічених нормативно-правових документів. На третьому етапі відбувається узагальнення результатів, формування висновків.

У процесі викладання теми «Облік капітального будівництва» традиційно використовується фронтальна та індивідуальна форма організації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти. Недоліки фронтальної (відсутність диференціації) та індивідуальної (відсутність спілкування, контактів між студентами) форм можуть бути компенсовані завдяки груповій формі організації навчальної діяльності. Правильно організована робота в групах дає змогу забезпечити активну діяльність студентів, передбачає розподіл обов'язків між ними, уможлиблює прояв виконавчої та організаційної ініціативи, актуалізацію як досвіду самотійної діяльності, так і спільної роботи над розв'язанням конкретного завдання. Саме групова робота під час викладання дисципліни «Облік інвестицій» найбільш узгоджена з реаліями професійної діяльності. Відтак, визначаючи ієрархію форм організації навчальної діяльності студентів у контексті компетентнісного підходу, можна констатувати про пріоритетність групової та індивідуальної форм організації навчальної діяльності.

Діяльність головних суб'єктів педагогічного процесу в контексті реалізації компетентнісного підходу до навчання також зазнає певних змін. Нові акценти в діяльності пов'язані з перерозподілом пріоритетів його функцій – від інформаційної до організаторської, консультативної, управлінської.

Викладач в умовах сьогодення має бути не лише транслятором інформації, а організатором спрямованої на розв'язання навчальних завдань діяльності студентів. Очевидною є зміна акцентів і в студентській діяльності – вона має бути надзвичайно активною, й, безперечно, передбачати виконання самотійних робіт. Для реалізації компетентнісного підходу до навчання викладач повинен сприяти зацікавленості кожного студента в роботі за допомогою чіткої мотиваційної установки, використовувати різноманітні форми й методи навчальної діяльності, стимулювати висловлювати свої думки без страху бути покараним за неправильну відповідь. Важливим також є вміння викладача створювати на парі такі ситуації, які дають можливість студентам проявити ініціативу, самотійність. Такий підхід якнайкраще сприяє формуванню ключових компетентностей – не специфічних предметних вмінь та навичок, навіть не абстрактних загальнопредметних мисленнєвих дій чи логічних операцій, а конкретних життєвих, необхідних кожному студенту.

Компетентнісний підхід до вивчення навчальної дисципліни «Облік інвестицій» уможлиблює виховання майбутніх фахівців нової формації, здатних до самовдосконалення, самореалізації у майбутньому.

Компетентнісний підхід, як справедливо стверджує Гуцан Л.А. [4], це орієнтир національної системи освіти. Для того, щоб він повною мірою став

реальним, необхідною є екстраполяція його ідей на навчальний процес. Оскільки особливістю компетентнісного підходу є нова мета навчання, очевидним стає те, що відповідно до неї мають бути адаптовані всі компоненти навчального процесу. Тільки за умови охоплення всього навчального процесу можна досягти формування компетентностей у студентів, передбачених вимогами освітньо-професійної програми вищої освіти підготовки бакалаврів спеціальності «Облік і оподаткування» у здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Література

1. Луговий В. І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 13–26.
2. Глузман О. В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 51–61.
3. Родигіна І. Компетентнісно спрямований педагогічний процес. URL: <http://osvita.ua/school/theory/1963> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Гуцан Л. А. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. URL: http://lib.iitta.gov.ua/2349/1/Gutsan_50025.pdf (дата звернення: 15.10.2018).

Павелко О. В., к.е.н., доцент,

Зінчук Ю. С., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ТОВАРИ, РОБОТИ, ПОСЛУГИ З ДЕБІТОРАМИ

В процесі фінансово-господарської діяльності у підприємства постійно виникає потреба в проведенні розрахунків зі своїми контрагентами. Специфічний характер завдань управління розрахунками знаходить відповідне відображення в організаційній системі, яка передбачає аналіз виробничо-фінансової діяльності підприємства, господарське планування, продаж і контроль за реалізацією продукції (робіт, послуг). Управління розрахунками також передбачає контроль за оборотністю коштів в розрахунках. Прискорення оборотності в динаміці розглядається як позитивна тенденція.

Для управління розрахунками необхідно:

- 1) систематизувати та аналізувати інформацію про покупців та інших дебіторів підприємства;
- 2) проводити моніторинг заборгованості покупців та інших дебіторів за відвантаженою продукцією, виконані роботи, надані послуги;
- 3) проводити контроль за заборгованістю, строк оплати по якій ще не настав, а також заборгованістю, не сплаченою в строк;
- 4) зробити розрахунок прогнозного розміру резерву сумнівних боргів [1].

Після аналізу дебіторської заборгованості підприємства складається розрахунковий баланс, в активі якого відображається дебіторська заборгованість, а в пасиві – кредиторська. Дебетове сальдо при цьому буде

свідчити про те, яка частина оборотних засобів підприємства вилучена з обігу і знаходиться в обігу його кредиторів, кредиторів ж про позабалансове залучення підприємством в господарський обіг засобів Інших підприємств.

Для отримання інформації про дебіторську заборгованість на підприємстві може складатись звіт про дебіторську і кредиторську заборгованість. Цей звіт може деталізуватися за наступними ознаками: за видами продукції, яка реалізується; за покупцями; за продавцями; за дебіторською (кредиторською) заборгованістю у вигляді грошових коштів, у вигляді бартеру; за простроченою дебіторською (кредиторською) заборгованістю у вигляді грошових коштів або бартеру.

У формі № 1 – підприємництво «Структурне обстеження підприємства» досліджуваного господарюючого суб'єкта у розділі 3 «Розподіл основних показників за видами економічної діяльності» відображаються дані про обсяг реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг (без ПДВ) усього по підприємству та в розрізі видів економічної діяльності:

- 68.20 «Надання в оренду нерухомого майна»;
- 52.29 «Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту».

Також у «Звіті про обсяги реалізованих послуг» (№ 1 – послуги) у розділі II реалізація послуг представляється у розрізі кодів видів економічної діяльності.

Пропонуємо удосконалити робочий план рахунків у частині розрахунків з дебіторами (див. табл. 1).

Таким чином, за умови використання рекомендованих рахунків та кореспонденцій рахунків, суттєво спроститься процес формування ф. № 1 – підприємництво «Структурне обстеження підприємства» і підвищиться аналітичність обліку.

Таблиця 1

**Рекомендовані до впровадження кореспонденції рахунків з обліку
розрахунків за товари, роботи, послуги з дебіторами**

Кореспонденції рахунків, що використовуються на підприємстві		Кореспонденції рахунків, що пропонуються до використання на підприємстві	
1	2	3	4
3600 «Розрахунки з оренди»	713 «Дохід від операційної оренди активів»	361.1 «Розрахунки за оренду нерухомого майна»	703.1 «Дохід від надання в оренду нерухомого майна»
361 «Розрахунки за транспортні послуги»	7031 «Дохід від реалізації автотранспорту»	361.2 «Розрахунки з ведення допоміжної діяльності у сфері транспорту»	703.2 «Дохід від іншої допоміжної діяльності у сфері транспорту»
365 «Реалізація ТМЦ»	712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»	361.3 «Розрахунки за реалізовані ТМЦ»	702 «Дохід від реалізації товарів» 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»

З метою посилення аналітичної цінності балансу, його інформативності, співставленості показників, надання можливості користувачам фінансової звітності оцінити реальний стан заборгованості підприємства, її якісний склад, пропонуємо розділити рядок 1125 форми № 1-м «Баланс» «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги за первісною вартістю» на такі:

- «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги за первісною вартістю, термін сплати якої не настав»;
- «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги за первісною вартістю, що не сплачена в належний термін».

Аналогічно пропонуємо здійснити розподіл і для кредиторської заборгованості по рядку 1615 «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги», розділивши його на два:

- «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, термін сплати якої ще не настав»;
- «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, не сплачені в належний термін» (табл. 2 та табл. 3).

Таблиця 2

Удосконалення ф. № 1-м «Баланс» у частині відображення дебіторської заборгованості за товари, роби, послуги за первісною вартістю

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
– термін сплати якої не настав	1126		
– не сплачена в належний термін	1127		

Таблиця 3

Удосконалення ф. № 1-м «Баланс» у частині відображення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1610		
– термін сплати якої не настав	1611		
– не сплачена в належний термін	1612		

З метою покращення розрахункової системи обліку та скорочення дебіторської і кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства доцільно провести деякі зміни, зокрема:

- необхідно стежити за співвідношеннями дебіторської і кредиторської заборгованості: значне переважання дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і робить необхідним залучення

додаткових засобів; перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською може призвести до неплатоспроможності підприємства;

- краще та якісніше проводити аналіз складу і структури дебіторської і кредиторської заборгованості за конкретними постачальниками і покупцями, а також щодо термінів утворення заборгованості або терміни їх можливого погашення, що дозволить своєчасно виявляти прострочену заборгованість;

- можна організувати на підприємстві систему аналітичного обліку дебіторської заборгованості не тільки по термінах, але і за розмірами;

- контролювати оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості, а також стан розрахунків щодо простроченої заборгованості, оскільки в умовах інфляції будь-яка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство реально отримує лише частину вартості поставленої продукції, тому бажано розширити систему авансових платежів.

Література

1. Матицина Н. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. № 12. С. 38–42.

Павелко О. В., к.е.н., доцент,

Кобринчук Я. С., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ЗАВДАННЯ, ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЗАПАСІВ ТЗДВ «РОКИТНІВСЬКА ПЕРЕСУВНА МЕХАНІЗОВАНА КОЛОНА № 180»

На успішне функціонування будь-якого підприємства впливає низка умов, найважливішою серед яких можна виокремити наявність необхідного обсягу запасів товарно-матеріальних цінностей. Нині підприємства працюють в умовах жорсткої конкуренції, відповідно ефективність виробництва є основним чинником, що впливає на позиції підприємства у своїй ніші на ринку олігополістичної конкуренції.

В основу забезпечення безперервності виробничого процесу та нарощування його результативності покладено обґрунтовану структуру, раціональне використання і підвищення ефективності використання товарно-матеріальних запасів, що безперечно впливовим чинником успішного налагодження процесу виготовлення готової продукції.

Своєчасне забезпечення запасами та його повнота теж знаходять своє відображення у результативності господарювання, адже витрати на їх придбання можуть складати 70-80% у структурі витрат на виробництво підприємства в цілому. Є потреба у їх постійному оновленні, оскільки відбувається систематичне списання запасів у виробничий процес, також наявна необхідність в утворенні запасів матеріальних ресурсів на складах. Існуючі обсяги запасів та їх залишки можна поповнювати додатковою

закупівлею сировини, матеріалів, будівельних матеріалів, продукції, палива, комплектуючих виробів, та їх обміркованим і зваженим витрачанням. Відтак, найважливішою умовою зростання обсягу промислової продукції є раціональне і обґрунтоване використання запасів у виробничому процесі.

Задля підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів доцільно систематично проводити їх економічний аналіз, що дає змогу пошуку внутрішньогосподарських резервів зі зменшення обсягів списання запасів, мінімізації матеріальних витрат.

Цільова направленість аналізу використання запасів полягає в ідентифікації забезпеченості підприємства всіма наявними матеріальними ресурсами, пошуку резервів більш обґрунтованого їх витрачання і скорочення матеріаломісткості продукції, що безперечно вплине на підвищення результативності діяльності будь-якого суб'єкта господарювання.

Основні завдання, об'єкти та етапи аналізу використання матеріальних ресурсів наведено на рисунку.

Основна мета аналізу запасів – визначення забезпеченості підприємства запасами з позиції нарощування конкурентоспроможності діяльності, зниження собівартості. Мета проведення аналізу ефективного використання матеріальних ресурсів – це отримання найбільш інформативних параметрів, які дають змогу встановити точну оцінку наявності різних видів матеріальних ресурсів з позиції забезпечення його конкурентоспроможності.

Основним структурним елементом методики аналізу ефективного використання запасів є формування завдань, серед яких слід виокремити безперебійне і комплексне забезпечення підприємства запасами для того, аби підприємство могло безперервно забезпечувати виконання виробничої програми, здійснюючи при цьому мінімальні витрати.

Під час проведення такого аналізу доцільно відстежувати такі позиції, як:

- 1) ідентифікація потреби підприємства в запасах, забезпечення узгодженості між кількістю куплених матеріалів і потребою в них;
- 2) ідентифікація стану, структури і динаміки запасів;
- 3) ідентифікація руху та структури споживання запасів в динаміці;
- 4) аналіз виконання плану постачання на підприємство матеріальних ресурсів за асортиментом, структурою і строками;
- 5) аналіз раціональності норм витрачання матеріальних ресурсів.

В основу забезпечення дієвості аналізу ефективності використання запасів покладено сутність та якість інформаційної бази. При здійсненні аналізу у повному обсязі використовуються різні види інформації: технічна, економічна, технологічна тощо.

Саме інформація впливає на працильність прийняття належних управлінських рішень. Інформація базується на певних принципах, зокрема ідентифікація інформаційних потреб і способів найбільш ефективного їх задоволення; об'єктивність відображення процесів виробництва, обігу, розподілення та споживання, використання ресурсів підприємства; єдність інформації, яка приходить з різних джерел, а також планових даних, усунення

дублювання в первинній інформації; оперативність інформації, яка забезпечується застосуванням нових засобів зв'язку.

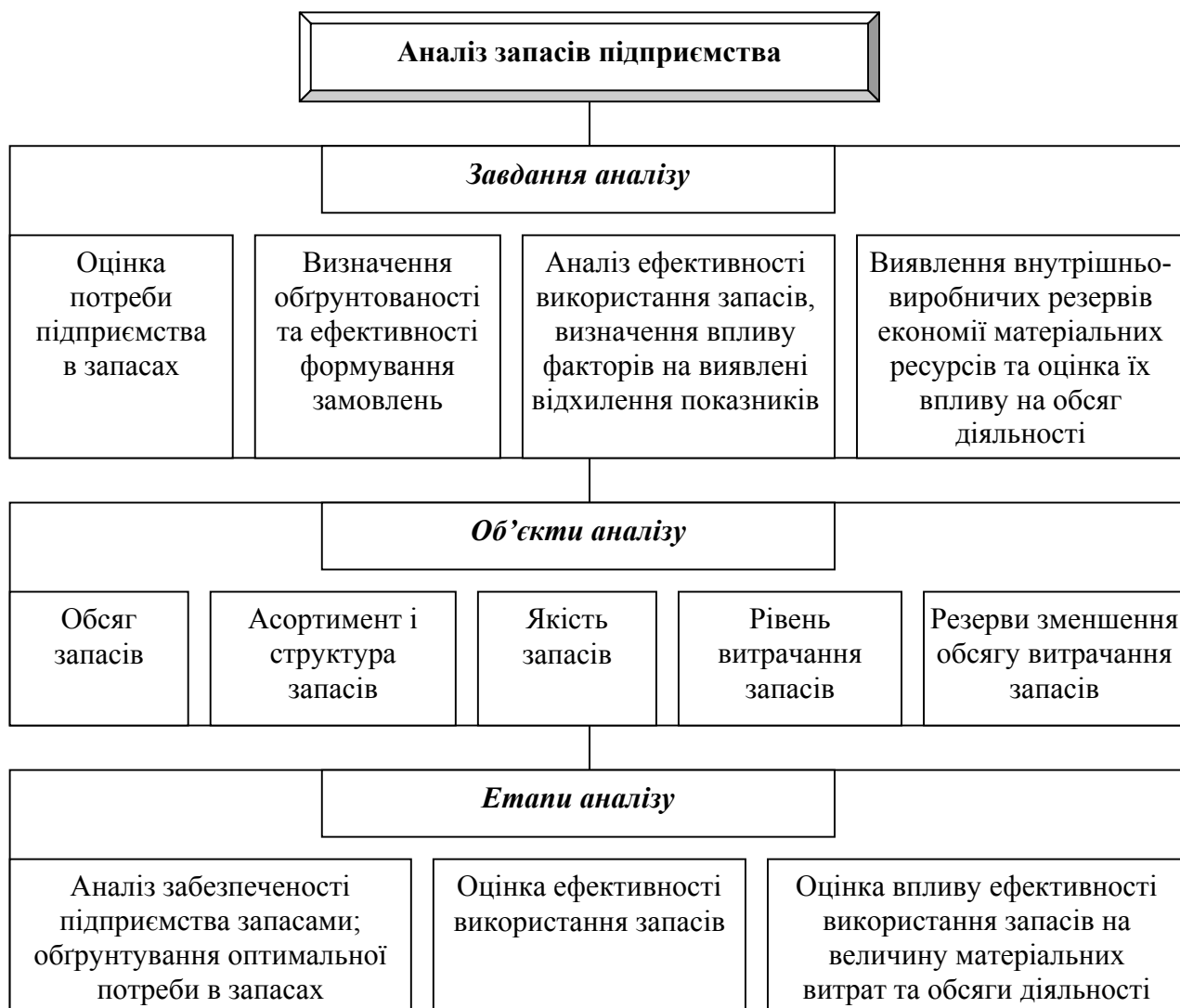

Рисунок. Завдання, об'єкти та етапи аналізу запасів підприємства

Джерела інформації для аналізу ефективного використання запасів представлено в таблиці.

Заявлені джерела інформації застосовуються для проведення ретроспективного аналізу використання запасів. Оперативний аналіз здійснюється за даними первинного бухгалтерського обліку, реєстрів синтетичного та аналітичного обліку, прогнозний аналіз потрібен при формуванні альтернативних управлінських рішеннях, які суттєво впливають на господарську діяльність.

Інформаційна база аналізу використання запасів ТЗДВ «Рокитнівська пересувна механізована колона № 180»

№ з/п	Група	Джерела інформації
1	2	3
1.	Первинні документи	Прибуткові та видаткові накладні, надходження ТМЦ від контрагентів, довіреності, прибуткові ордери, накладні-вимоги на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, картки складського обліку матеріалів, відомості обліку залишків матеріалів на складі, матеріальні ярлики, картки обліку малоцінних і швидкозношуваних предметів, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні тощо
2.	Облікові реєстри	Оборотно-сальдові відомості, порівняльні відомості, аналіз рахунку, головна книга по 20, 22, 28 рахунках
3.	Фінансова звітність	Форма № 1-м «Баланс», форма № 2-м «Звіт про фінансові результати»
4.	Статистична звітність	Структурне обстеження підприємства
5.	Інші джерела	Замовлення, оперативні дані відділу постачання, договори на постачання сировини та матеріалів, калькуляції, нормативно-довідкові дані тощо

Література

1. Облік, аналіз, аудит, звітність та оподаткування в умовах глобалізації економіки : монографія / за ред. к.е.н., проф. Й. Я. Даньківа. Ужгород : УжНУ «Говерла», 2018. 300 с.

Павелко О. В., к.е.н., доцент,

Родюк Г. О., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ В ОБЛІКОВОМУ ЦИКЛІ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА

Надання користувачам для прийняття управлінських рішень фінансової звітності потребує для її формування об'єктивних даних про майновий і фінансовий стан господарюючого суб'єкта та результати його господарювання. Відтак, постає об'єктивна необхідність в проведенні інвентаризації, що є елементом методу бухгалтерського обліку і забезпечує достовірність даних обліку та фінансової звітності.

Інвентаризація використовується задля перевірки і документального підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку про наявність, стан та оцінку основних засобів, інших матеріальних і нематеріальних активів, майна, капіталу, інвестицій, розрахунків, резервів і зобов'язань. Вона покликана підтвердити достовірність показників обліку і запобігти можливим

відхиленням. Внаслідок її проведення можна з'ясувати розбіжності між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю, перевірити повноту документального оформлення і відображення в обліку господарських операцій, підтвердити реальність показників звітності підприємства. Вищезазначеним характеризується актуальність дослідження інвентаризації, її сутності та значення в обліковому циклі підприємства.

Мета інвентаризації – забезпечити достовірність даних бухгалтерського обліку і перевірити фактичну наявність активів на підприємстві. Вона проводиться традиційно перед складанням річної фінансової звітності (не раніше 1 жовтня). Періодичність встановлюється наказом керівника підприємства, але не повинна бути рідше одного разу на рік.

Залежно від повноти охоплення матеріальних ресурсів інвентаризації бувають повні та часткові. Повною називається інвентаризація, що охоплює всі засоби виробництва, сировину, матеріали тощо. Часткова інвентаризація охоплює один з видів матеріальних цінностей. Зазвичай часткові інвентаризації проводяться для забезпечення достовірності звітних даних, посилення боротьби з перевитратами, для зміцнення фінансової дисципліни.

В процесі дослідження з'ясовано, що нині під інвентаризацією розуміють: прийом фактичного контролю наявності окремих складових майна; роботу, пов'язану із визначенням майнового стану (складання інвентарю) суб'єкта, що розпочинає господарську діяльність [1, С. 87]; метод визначення наявності майна і зобов'язань з метою визначення фінансового результату; перевірку господарських засобів та розрахунків з метою підтвердження даних бухгалтерського обліку; перелік, перерахування, зважування, перемірювання в натурі запасів, що знаходяться в місцях зберігання, та зіставлення наявності з даними бухгалтерського обліку [2, С. 39].

Відповідно до Бухгалтерського словника за ред. Ф. Бутинця інвентаризація (рос. инвентаризация; англ. inventory control):

- 1) спосіб перевірки відповідності фактичної наявності активів та фінансових зобов'язань даним бухгалтерського обліку [3, С. 76];
- 2) перевірка наявності та стану об'єкта контролю, яка здійснюється шляхом спостереження, вимірювання, реєстрації та порівняння отриманих даних з обліковими [3, С. 77].

В Економічній енциклопедії інвентаризація (від лат. inventarius – розпис, опис) розглядається як форма перевірки і контролю наявності, складу, стану та відповідності наявних господарських засобів даним бухгалтерського обліку на певну дату [4, С. 630].

Згідно з визначенням, що наведене в Словнику бухгалтера та аудитора за ред. Я. Ковторєва, поняття «інвентаризація» розглядається як періодична перевірка фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей, стану їх зберігання для підтвердження правильності та достовірності даних бухгалтерського обліку і звітності [5, С. 77].

Існування різних тлумачень поняття інвентаризації не дозволяє розкрити сутність і зміст даного поняття. Це суттєво ускладнює її практичне значення.

Характеристику нормативних документів, на підставі яких проводиться інвентаризація, наведено у таблиці.

Таблиця

Характеристика нормативних документів, на підставі яких проводиться інвентаризація

№ з/п	Документ, коли і ким затверджений (дата, номер)	Зміст документа	Використання в процесі інвентаризації
1	2	3	4
1.	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», затверджений Верховною Радою від 16 липня 1999 р. № 996–XIV (зі змінами, внесеними Законом України № 2164-VIII від 05.10.2017, № 2210-VIII від 16.11.2017)	Визначено правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської звітності в Україні	Використовується С.10 «Інвентаризація активів і зобов'язань»
2.	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвержене Наказом Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879	Визначає порядок проведення інвентаризації та основні вимоги щодо оформлення результатів інвентаризації	Використовується для проведення інвентаризації активів та оформлення її результатів

Загальну схему інвентаризації в обліковому циклі підприємства, її вплив на складання звітності показано на рисунку.

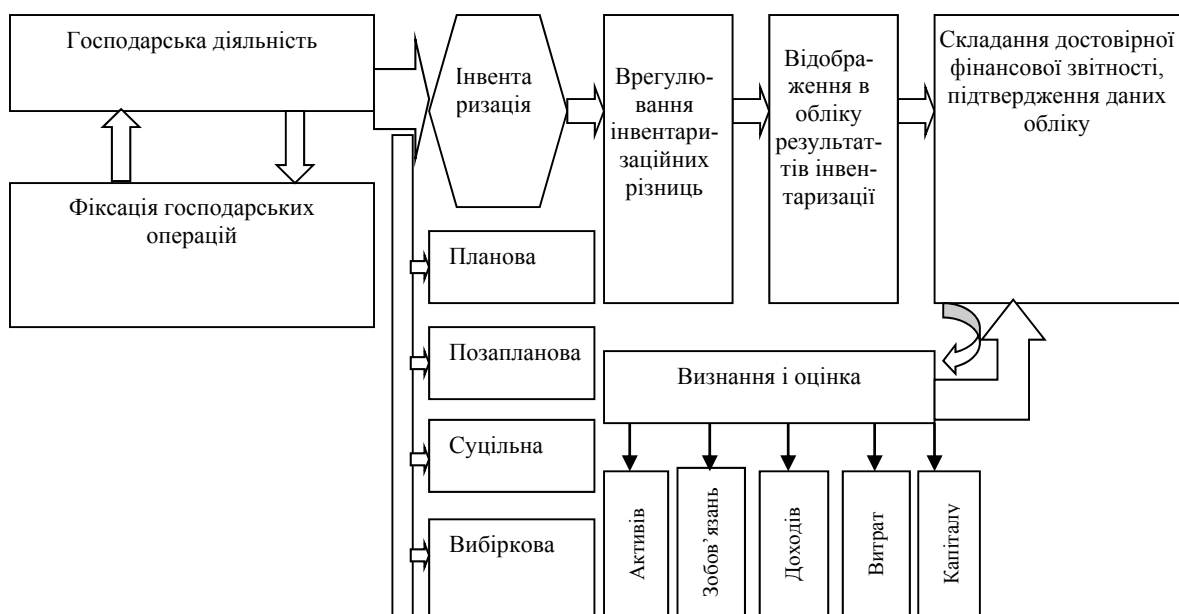

Рисунок. Інвентаризація в обліковому циклі підприємства

Таким чином, інвентаризації відводиться важливе значення в обліковому циклі, оскільки саме її результати дають змогу відслідкувати ефективність налагодження організації та методики обліку будь-якого підприємства, яке здійснює ведення обліку відповідно до умов чинного законодавства. Саме завдяки інвентаризації унеможлиблюється наявність помилок та перекручувань у фінансовій звітності, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності. Наведені у примітках до фінансової звітності результати інвентаризації дозволяють зовнішнім користувачам отримати відповідну аналітичну інформацію. Отже, проведення інвентаризації безперечно сприяє формуванню достовірних показників у фінансовій звітності, що слугує підставою для прийняття адекватних управлінських рішень. Як справедливо вказує К. Безверхий «...належне проведення інвентаризації на підприємстві є підтвердженням достовірності обліково-звітної інформації, а отже, її вагомості для ефективного використання» [6, С. 3].

Література

1. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підруч. Київ : А.С.К., 2005. 784 с.
2. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підруч. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 535 с.
3. Бухгалтерський словник / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир : ПП «Рута», 2001. 224 с.
4. Економічна енциклопедія у 3-х т. т. 1 / редкол. : ... С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Академія, 2000. 864 с.
5. Пантелєєв В., Сніжко О. Словник бухгалтера та аудитора / за ред. Я. Ковторєва. Харків : Фактор, 2009. 352 с.
6. Безверхий К. Інвентаризація як об'єкт обліку та контролю обліково-звітної інформації: організаційно-методологічний аспект. Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 3. С. 3–19.

Подаков Є. С., к.е.н., доцент,

Пристемський О.С., к.е.н., доцент,

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

м. Херсон, Україна

СУЧАСНІ АСПЕКТИ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ

Акциз – це податок, який у перекладі означає «урізати». Він спрямований на відбирання частини прибутку з популярних товарів. Його збільшення на алкоголь і тютюн, в теорії, має зменшувати їх споживання, однак він ще й урізає гроші з гаманців та час роботи бухгалтера.

Зобов'язання зі сплати акцизного податку виникає, коли відбувається виробництво або реалізація підакцизних товарів (продукції). До них належать товари за кодами згідно з УКТ ЗЕД, на які встановлено ставки акцизного податку. ПКУ у ст. 215.1 визначає перелік підакцизних товарів:

- спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво; тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну;

- пальне;
- автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів;
- електрична енергія.

Ставки акцизного податку бувають двох типів (специфічні зростають у 2018р.): специфічні (абсолютні) – податок визначається як фіксована величина стосовно кожної одиниці виміру бази оподаткування (літри, кілограми, штуки, кубічні сантиметри, інші натуральні показники); адвалорні (відносні) - податок визначається у відсотковому або кратному відношенні до одиниці вартісного виміру бази оподаткування (вартість товарів, продукції). Особливості в обліку акцизу має реалізація пального, оскільки щодо неї використовуються система електронного адміністрування реалізації пального (СЕАРП). В межах СЕАРП вводяться акцизні накладні, які діють аналогічно податковим накладним з ПДВ, складаються в електронному вигляді продавцями і надаються покупцям.

Перелік платників акцизного податку визначено пунктом 212.1 ПКУ. До них належать: виробники підакцизних товарів (продукції) на митній території України, у тому числі з давальницької сировини; суб'єкти господарювання, які ввозять підакцизні товари (продукцію) на митну територію України; фізичні особи, які ввозять підакцизні товари (продукцію) на митну територію України (декларацію не подають); особи, які реалізують конфісковані підакцизні товари (продукцію); особи, яка реалізують або передають у володіння, користування чи розпорядження підакцизні товари (продукцію), що були ввезені на митну територію України зі звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законом відповідно до п. 213.3 ПКУ; особи, які мали пільги з податку, однак, порушили умови їх надання (див. пп. 212.1.6-212.1.8 ПКУ); суб'єкти господарювання роздрібної торгівлі, які здійснюють реалізацію підакцизних товарів; оптові постачальники електроенергії та її виробники; власники ввезеного на митну територію України вантажного транспортного засобу, що переобладнується у легковий автомобіль, з якого справляється акцизний податок; особи, які реалізують пальне.

Зміни ставок акцизного податку у 2018 р. розглянемо на основі Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році, який було прийнято у першому читанні 14 листопада 2017 р. (номер реєстрації 6776-д від 14.11.2017). Дані зміни приймаються з метою дотримання вимог директиви ЄС № 2011/64/EU від 21 червня 2011 р., яка врегульовує структуру та ставки акцизів, які застосовуються щодо тютюнових виробів.

Закон містить поступове збільшення специфічних ставок акцизного податку на тютюнові вироби та мінімального акцизного податкового зобов'язання зі сплати акцизу з тютюнових виробів. У 2018 р. відбудеться збільшення ставки акцизного податку на тютюнові вироби в цілому на 29,7% (з урахуванням прогнозного індексу споживчих цін та додаткового збільшення). Але це не є кінець зростання, оскільки в наступні роки ставка і надалі

продовжить збільшуватися: у 2019-2024 рр. щороку на 20%; з 1 січня 2025 р. ставка акцизного податку буде встановлена у еквіваленті 90 євро за 1000 штук. Також з цього року питома вага акцизу у ціні сигарет має складати не менше 60%.

Звітним періодом подачі декларації є місяць, який зазначається на лицьовій стороні декларації. Декларація подається протягом 20 календарних днів після закінчення місяця. Так, для декларації за січень 2018 р. останнім днем буде 20 лютого 2018 р. Декларація подається в органи ДФС за основним місцем обліку.

Ліцензування є одним зі способів впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання. А ліцензія - це запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань про право суб'єкта господарювання провадити ліцензійний вид діяльності.

Виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим та алкогольними напоями підлягають ліцензуванню (п. 7 ч. 1 ст. 7 Закону № 222; Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 19.12.1995 № 481/95-ВР). Отже, якщо торгуєте алкоголем – отримайте ліцензію. Вона засвідчить, що ви маєте право провадити ліцензійний вид діяльності протягом визначеного строку (ст. 1 Закону № 481). Ліцензії потрібно мати, коли торгуєте алкогольними напоями (крім столових вин) оптом і в роздріб, а також якщо експортуєте або імпортуєте алкоголь. Вартість і строки дії алкогольної ліцензії наведено у статті 15 Закону № 481.

Плату за ліцензію на право роздрібною торгівлі справляють щоквартально рівними частинами. Дані про ЕККА (КОРО) записують до ліцензії на роздрібну торгівлю алкогольними напоями. Тому підприємець не зможе отримати ліцензію, якщо попередньо не зареєструє РРО у встановленому порядку. Про це стверджують податківці (лист від 03.06.2016 № 5984/Б/99-99-22-07-03-14). Отже, якщо торгуєте алкоголем у роздріб, на кожне окреме місце торгівлі та ЕККА отримайте окрему ліцензію (ст. 15 Закону № 481).

Щоб отримати алкогольну ліцензію, суб'єкт господарювання звертається до органу ліцензування із заявою. У заяві зазначає вид господарської діяльності, на провадження якої бажає одержати ліцензію (імпорт, експорт, оптова, роздрібна торгівля). На сайті ДФС зазначено, що заяву і на оптову, й на роздрібну реалізацію алкоголю подають у довільній формі. Зокрема, щоб отримати ліцензію на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями, суб'єкт господарювання у заяві має зазначити: назву юридичної або фізичної особи; код ЄДРПОУ; юридичну адресу; адресу місця торгівлі; місце торгівлі (тип об'єкта торгівлі за назвою: магазин, ресторан, бар, кафе, кіоск, павільйон); інформацію про документ, що підтверджує право користуватися торговельним приміщенням; орган ДПІ за місцем торгівлі; орган ДПІ за місцем реєстрації суб'єкта; строк дії ліцензії; суму плати згідно із кількістю ЕККА; підпис уповноваженої особи; печатку (за наявності).

Важливо: у заяві про видачу ліцензії на роздрібну торгівлю алкогольними

напоями додатково запишіть дані про ЕККА (КОРО), які розміщені у місці торгівлі.

Суб'єкти господарювання, які торгують алкоголем оптом, щомісяця до 10-го числа подають до органу, що видав ліцензію, звіт про обсяги виробництва та/або обігу (в т. ч. імпорту й експорту) спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів за минулий місяць (ч. 3, ст. 16 Закону № 481).

Література

1. Головбух: веб-сайт. URL: <https://www.golovbukh.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів : Закон України від 19.12.1995 р. № 481/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0090-11> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році : Закон України від 14.11. 2017 р. № 6776-д URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0090-11> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Про розгляд звернення : лист Державної фіскальної служби України від 03.06.2016 р. № 5984/Б/99-99-22-07-03-14. URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovikonsultatsii/konsultatsii-dlya-fizichnih-osib/68705.html> (дата звернення: 15.10.2018).

Позняковська Н .М., к.е.н., доцент,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМ ПРОФЕСІЙНОЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ОСВІТИ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ОСВІТИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Розробка, впровадження і застосування Міжнародних стандартів освіти [1] має за мету усунення відмінностей від вимог, що існують у світі, до ролі професійного бухгалтера; сприяння росту глобальної мобільності професійних бухгалтерів та визнання світовою спільнотою основних положень у сфері професійної бухгалтерської освіти.

Термін «професійний бухгалтер» наводиться у Міжнародних стандартах освіти, Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку в державному секторі Міжнародних стандартах контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Національне законодавство не містить визначення професійного бухгалтера. На думку С. Зубілевич [2], це особа, яка завдяки формальній освіті та практичному досвіду, є експертом у сфері бухгалтерського обліку, що демонструє і підтримує компетентність, відповідає кодексу етики, дотримується високих професійних стандартів і діяльність якої регулюється через професійну організацію бухгалтерів або інший механізм регулювання.

Міжнародні стандарти освіти містять такі вимоги до програм професійної бухгалтерської освіти:

Первинна професійна освіта – Технічна компетентність (IES 2)

Первинна професійна освіта – Професійні навички (IES 3)

Первинна професійна освіта – Професійні цінності, етичні принципи і підходи (IES 4)

Первинна професійна освіта – Практичний досвід (IES 5)

Первинна професійна освіта – Оцінка професійної компетентності (IES 6).

Професійна компетентність за МСО не обмежується знаннями принципів, стандартів, понять і процедур, а є застосуванням на практиці технічної компетентності, професійних навичок, професійних цінностей, етичних принципів і норм.

Під *технічною компетентністю* розуміють здатність виконувати робочі функції відповідно до встановленого стандарту з урахуванням реальних робочих умов. МСО (IES) 2 визначає рівень технічної компетентності, яку особа, що прагне отримати статус професійного бухгалтера, повинна продемонструвати наприкінці початкового професійного розвитку. Стандартом визначений основний перелік сфер компетентностей, та рівень компетентності, яким повинен володіти майбутній професійний бухгалтер за цими сферами. До переліку дисциплін входять: мікро- і макроекономіка, фінансовий облік, управлінський облік, фінанси і фінансовий менеджмент, оподаткування, аудит, нагляд, управління ризиками і внутрішній контроль, господарське право, інформаційні технології, бізнес- та організаційне середовище, бізнес стратегія і менеджмент. Умови застосування, зміст і глибина знань та розуміння дисциплін встановлено стандартом для базового, середнього і високого рівнів технічної компетентності

Професійні навички є другим компонентом компетентності. МСО (IES) 3 визначає їх перелік та рівень володіння, який повинен бути продемонстрованим наприкінці початкового професійного розвитку. До професійних відносять інтелектуальні навички, навички міжособистісного спілкування і комунікації, персональні і організаційні навички.

Дотримання *професійної етики* є невід’ємною рисою професійного бухгалтера (МСО IES 4). Початковий професійний розвиток передбачає оволодіння фундаментальними етичними принципами: цілісністю, об’єктивністю, професійною компетентністю і ретельністю, конфіденційністю, професійною поведінкою. У стандарті виділені три сфери компетентності – професійний скептицизм та професійне судження, етичні принципи та дія в суспільних інтересах, з яких ідентифіковані результати навчання [2].

МСО (IES) 5 визначає вимоги до *практичного досвіду*, який повинен бути отриманим до завершення початкового професійного розвитку. Досвід має бути достатнім, щоб надати можливість продемонструвати компетентності, навички, засвоєння професійних цінностей, етики та поведінки, які відповідають ролі професійного бухгалтера. Частина досвіду може бути отримана під час навчання за програмами. Стандарт містить вимогу щодо надбання практичного досвіду під керівництвом професійного фахівця, що має бути зафіксовано у єдиному форматі.

МСО (IES) 6 розглядає такі форми оцінювання: єдиний екзамен з комплексу навчальних дисциплін; екзамен з комплексу навчальних дисциплін певної сфери компетентності; серія екзаменів з окремих навчальних дисциплін.

Професійна компетентність можна оцінити за результатами письмових іспитів; усних іспитів; тестування; опитувань роботодавців; записів про діяльність.

Отже, складовими первинної професійної бухгалтерської освіти за МСО є професійна бухгалтерська освіта, практичний досвід і оцінка. Частки цих складових повинні визначатися правилами МФБ, національним законодавством, вимогами регуляторів, а також суспільним очікуванням.

Вітчизняне законодавство – Закон про вищу освіту [3] – визначає компетентність як динамічну комбінацію знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка робить особу здатною успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності встановлює стандарт вищої освіти, який розробляється для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ).

Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми: обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

Заклад вищої освіти на підставі відповідної освітньої програми за кожною спеціальністю розробляє навчальний план, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

На основі навчального плану у визначеному закладом вищої освіти порядку розробляються та затверджуються індивідуальні навчальні плани студентів, що мають містити, у тому числі, обрані здобувачами вищої освіти навчальні дисципліни.

На сьогодні НУВГП готує здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів освіти на підставі Тимчасових стандартів вищої освіти за галуззю знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» [4; 5]. На підставі Тимчасових стандартів вищої освіти

розроблені відповідно освітньо-професійні програми вищої освіти підготовки бакалавра і магістра.

У складі компетентностей випускника за спеціальністю «Облік і оподаткування» визначені інтегральні, загальні і спеціальні (фахові) компетентності. У Тимчасовому стандарті вказано програмні результати навчання [4; 5].

Освітньо-професійна програма вищої освіти містить Перелік компонент освітньо-професійної програми, у якому дисципліни розподілені за циклом загальної і професійної підготовки, та структурно-логічну схему підготовки здобувачів вищої освіти.

Перелік та обсяг навчальних дисциплін, форми проведення занять, поточного та підсумкового контролю встановлює навчальний план спеціальності «Облік і оподаткування». Здобувач вищої освіти, повинен мати право вибору 25% дисциплін навчального плану.

В Україні набуття практичного досвіду до завершення початкового професійного розвитку не є обов'язковою вимогою для отримання здобувачем рівня вищої освіти. Отже, вимоги національного законодавства дещо відрізняються від рекомендацій Міжнародних стандартів бухгалтерської освіти. Окрім того, в Україні професійні організації не мають визнаних законодавством повноважень у сфері освіти і надання кваліфікації. Проблеми удосконалення якості освіти, посилення практичної підготовки здобувачів вищої освіти доцільно розв'язувати в контексті імплементації вітчизняного законодавства до МСО. Отже, наближення змісту освітньо-професійних програм до МСО надає можливість скоротити тривалість входу у професію.

Література

1. Handbook of International Education Pronouncements 2017. URL: <https://www.ifac.org/publications-resources/2017-handbook-international-education-pronouncements> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Зубілевич С. Міжнародні стандарти освіти як основа єдиної національної програми професійної сертифікації бухгалтерів України. URL: <http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/9956/zubilevich.pdf> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 25.07.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Тимчасовий стандарт вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за галуззю знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальність 071 «Облік і оподаткування» : протокол Вченої Ради НУВГП від 25 березня 2016 р. № 3.
5. Тимчасовий стандарт вищої освіти другого (магістерського) рівня за галуззю знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальність 071 «Облік і оподаткування» протокол Вченої Ради НУВГП від 25 березня 2016 р. № 3.

Позняковська Н. М., к.е.н., доцент,
Браценюк М. С., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЗА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ДЛЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Значення малого та середнього бізнесу для розвитку економіки нині суттєве, тому що в умовах сучасної економічної кризи одним із перспективних напрямів оздоровлення вітчизняної економіки, наповнення споживчого ринку та створення нових робочих місць є підтримка і розвиток малого й середнього бізнесу. Ці підприємства мають найбільшу мобільність в умовах мінливої ринкової кон'юнктури та впровадження нових форм господарювання і технологій.

За національним законодавством так звані суб'єкти малого підприємництва (СМП) складають спрощену фінансову звітність на підставі національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку П(С)БО 25 [1]: дві форми замість п'ять, як для інших підприємств – баланс форма 1-м і звіт про фінансові результати форма 2-м. З 2011 року фінансові звіти для СМП зазнали ще більшого спрощення, зокрема, введені форми 1-мс і 2-мс. Проте критерії відбору суб'єктів для складання таких фінансових звітів встановлює податкове законодавство [2].

Термін «суб'єкт малого підприємництва» містить стаття 55 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 року [3]. Проте Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 05 жовтня 2017 року [4] запроваджена нова класифікація підприємств на мікро-, малі, середні і великі. Критеріями для визначення належності підприємства до тієї чи іншої групи є сукупна вартість активів, чистий дохід від реалізації та середня кількість працівників.

Цікавим є дослідження світового досвіду складання звітності малими і середніми підприємствами, зокрема за Міжнародними стандартами. Рада з Міжнародних стандартів фінансової звітності у липні 2009 року затвердила окремий комплект бухгалтерських стандартів, призначених для підприємств малого та середнього бізнесу (МСП) – «Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств» (International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities) [5]. У 2015 році стандарт зазнав суттєвого перегляду, максимально враховуючи потреби користувачів.

МСФЗ для МСП є окремим комплексним документом, який містить 35 глав, що розкривають підходи щодо первісного визнання та подальшої оцінки активів, зобов'язань, доходів і витрат МСП та не містять посилань на «повний комплект МСФЗ» (за винятком вимог щодо обліку фінансових інструментів). На думку Голобородько Т.В. [6, 294], МСФЗ для малих та середніх підприємств

слід розглядати як автономний стандарт, який, з одного боку, ґрунтується на засадах «повного комплексу МСФЗ», з іншого – є адаптованим до потреб цієї категорії суб'єктів економічної діяльності, що знайшло своє втілення у спрощенні вимог таких стандартів.

Видання МСФЗ для МСП передбачало можливість формування звітності власниками або бухгалтерами підприємств без додаткового залучення висококваліфікованих облікових кадрів та додаткових фінансових витрат. Напевно, середні підприємства, які практично доходять до критеріїв великих підприємств, з потужною структурою бухгалтерії з високим кваліфікаційним рівнем освіти, мають можливість самостійно формувати звітність за міжнародними стандартами. Т. Гоголь вважає, що ці стандарти є надто складними для невеликих підприємств, що унеможливило самостійне складання фінансової звітності за міжнародними стандартами малими підприємствами та мікропідприємствами [7, С. 4].

Отже, МСФЗ для МСП розроблені на підставі повної версії МСФЗ, але є самостійним продуктом, який враховує потреби користувачів та співвідношення користі і вигід від використання інформації. Стандарт для МСП менш складний на відміну від повних МСФЗ. Зокрема, не розглядає питання прибутку на акцію, облік активів, утримуваних для продажу, інші. До певних елементів фінансових звітів допускаються спрощення в обліковій політиці. Наприклад, не вимагається переоцінка основних засобів та нематеріальних активів. Перегляд строку корисного використання, методу амортизації та залишкової вартості вимагається лише у разі суттєвих змін у використанні активів [8].

Важливо, що стандартом не встановлюються критерії віднесення підприємств до малих чи середніх, лише зазначається про його застосування тими суб'єктами, які не є підприємствами, що становлять суспільний інтерес, та складають фінансову звітність загального призначення для зовнішніх користувачів. Компанії, акції яких включені у біржеві лістинги, не можуть застосовувати цей стандарт незалежно від розмірів [8].

Повний комплект фінансових звітів за МСФЗ для МСП підприємства включає такі звіти [3]:

а) **звіт про фінансовий стан на дату звітності;**

б) одне з двох:

- **єдиний звіт про сукупний дохід** за звітний період, в якому відображаються всі визнані протягом періоду статті доходу та витрат, включаючи статті, визнані під час визначення **прибутку чи збитку** (що є проміжним підсумком у звіті про сукупний дохід) та статті **іншого сукупного доходу**,

- **окремий звіт про прибутки та збитки** і **окремий звіт про сукупний дохід**. Якщо підприємство приймає рішення подавати і звіт про прибутки та збитки, і звіт про сукупний дохід, то звіт про сукупний дохід починається з прибутку чи збитку, а потім відображає статті іншого сукупного доходу.

в) **звіт про зміни у власному капіталі** за звітний період;

г) звіт про рух грошових коштів за звітний період;

г) примітки, що містять стисле викладення облікової політики та іншу пояснювальну інформацію.

Сьогодні МСФЗ обов'язкові для всіх суб'єктів господарської діяльності в 91 країні світу, для частини суб'єктів – в 6 країнах, дозволені до застосування поряд з національними стандартами – у 25 країнах. При цьому, у більшості країн звітність відповідно до МСФЗ зобов'язані готувати публічні компанії, цінні папери яких обертаються на відкритих торгах (див. таблицю) [9].

Таблиця

Країни, що складають звітність за МСФЗ

Рік прийняття МСФЗ на законодавчому рівні	Країни
1	2
1981 рік	Кіпр
2002 рік	Австрія, Бельгія, Болгарія, Велика Британія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Таджикистан, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чеська Республіка, Швеція
2004 рік	Азербайджан
2005 рік	Грузія, Туреччина
2006 рік	Канада та Південна Корея
2007 рік	Білорусь, Хорватія
2008 рік	Вірменія, Молдова, США
2009 рік	Японія
2010 рік	Індія, Туркменістан

* за даними [6]

Отже, в Україні доцільно залишити ведення малими підприємствами спрощеного обліку та складання спрощеної фінансової звітності. Малі і середні підприємства самостійно вирішуватимуть необхідність складання звітності за МСФЗ для МСП. Окремо виділяємо мікропідприємства, для яких передбачити вимоги до реєстрації господарських операцій на рівні складання податкової звітності, без подвійного запису і реєстрів бухгалтерського обліку. Окрім того, національне законодавство потребує усунення суперечностей, зокрема щодо класифікації підприємств.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» : наказ Міністерства фінансів України 25.02.2000 р. № 39. Дата оновлення: 24.01.2011. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

4. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 05.10.2017 р. № 2164-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Голобородько Т. В. Використання міжнародних стандартів фінансової звітності у зарубіжних країнах. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5293> (дата звернення: 15.10.2018).
7. Гоголь Т. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних вимог: наслідки для підприємств малого бізнесу. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 7. С. 3–12. URL: <http://nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
8. Позняковська Н. М. Фінансова звітність малих і середніх підприємств. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції*. Рівне: НУВГП, 2011. Вип. XVII № 1. С. 133–142.
9. Небільцова О. В., Король В. І. Особливості застосування міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств у Європейському Союзі та Україні. *Економічний аналіз*: зб. наук. Праць. Тернопіль: Економічна думка, 2015. Т. 21. № 2. С. 292–297.
10. International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs). URL: <http://gtbs.com.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Позняковська Н. М., к.е.н., доцент,
Підгрушний В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ТА БЮДЖЕТНОЇ ЗВІТНОСТЕЙ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Фінансова звітність суб'єктів державного сектору є публічною згрупованою інформацією про фінансово-майновий стан, джерела фінансового забезпечення, операції та результати діяльності установи за звітний період. Вдосконалення фінансової звітності у державному секторі було ключовим моментом Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [1]. Передумовами реформування фінансової звітності суб'єктів державного сектору була необхідність складання її на основі міжнародних стандартів фінансової звітності.

Трансформація фінансової звітності спричинена необхідністю підвищення прозорості державних фінансів; недосконалістю нормативно-правового забезпечення; недосконалістю критеріїв визнання активів, доходів, витрат та зобов'язань, їх методів оцінки; відсутністю необхідної інформації у фінансовій звітності, розкриття особливостей діяльності установ державного сектору та їх облікової політики; появою нових об'єктів обліку та необхідністю їх відображення у фінансовій звітності.

З 1 січня 2017 року введені в дію національні стандарти, які визначають склад, форми і принципи підготовки та подання фінансової звітності в

державному секторі, загальні вимоги до визнання і розкриття її елементів. Ці та інші питання регулюються НП(с)БОДС 101 «Подання фінансової звітності». Порядок заповнення форм фінансової звітності в державному секторі затверджений наказом Міністерства фінансів України від 28.02.2017 р. № 307, викладено в новій редакції наказом Мінфіну від 29.11.2017 року [2].

Перелік форм фінансової звітності за згаданими національними положеннями бухгалтерського обліку є ідентичним переліку, який пропонується у МСБОДС 1 «Подання фінансових звітів» [3]. Розпорядники бюджетних коштів повинні подати не пізніше, ніж 22 січня для річної звітності, в територіальні органи казначейства, місцеві фінансові органи комплект фінансової звітності у складі: Балансу ф. № 1-дс, Звіту про фінансові результати ф. № 2-дс, Звіту про рух грошових коштів ф. № 3-дс, Звіту про власний капітал ф. № 4-дс, та Приміток до річної фінансової звітності ф. № 5-дс. Суттєві ж відмінності між національними та міжнародними положеннями характерні для змісту статей фінансової звітності. Варто зауважити, що вітчизняні науковці, коли ведуть мову про трансформацію фінансової чи бюджетної звітності, переважно мають на увазі удосконалення методичних положень щодо складання фінансової звітності шляхом уточнення її структурно-елементного складу, порядку визнання та відображення інформації щодо важливих об'єктів обліку, формування механізму перенесення залишків та оборотів за субрахунками до статей звітності. Так, Кемарська Л.Г. вважає [4], що основною складовою частиною вдосконалення фінансової звітності суб'єктів державного сектору є трансформація балансу. Це сприятиме забезпеченню достовірності та повноті даних фінансової звітності суб'єктів державного сектору. На нашу думку, такий підхід може розглядатися як один із елементів модернізації фінансової та бюджетної звітності державних установ.

Суттєві зміни щодо збільшення відкритості інформації про діяльність суб'єктів державного сектору внесені до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 5 жовтня 2017 року [5]: фінансова звітність установ не становить комерційної таємниці, не є конфіденційною інформацією та не належить до інформації з обмеженим доступом. Інформація з обмеженим доступом може бути поширена, якщо вона є предметом суспільного інтересу, і право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення.

Основним користувачем фінансової звітності суб'єктів державного сектору є громадськість. Відтак форма подання необхідної інформації у фінансових звітах повинна відповідати інформаційним запитам з боку громадян. У фінансових звітах повинна подаватися інформація про діяльність розпорядників бюджетних коштів, що дозволить контролювати цільовий характер використання бюджетних коштів та ефективність їх витрачання. Без сумніву, така вимога громадянського суспільства є виправданою, і ці процеси відбуватимуться під час здійснення реформи децентралізації в Україні та формування спроможних територіальних громад, фінансованих в основному за рахунок податкових надходжень, сплачених громадянами. Обсяг коштів, які

місцеві громади можуть розподіляти на власний розсуд, збільшується, і це породжує значні ризики.

В державному секторі, поряд з фінансовою звітністю, існує бюджетна звітність, яка виконує здебільшого управлінську роль. На відміну від фінансової звітності, бюджетна звітність не є публічною, що перешкоджає вільному доступу громадян до інформації порівняння затвердженого кошторису/бюджету та станом його виконання. По суті, сьогодні видаткова частина бюджету/ кошторису дає інформацію про назву розпорядника коштів та зазначену суму коштів, яку планується витратити. Цієї інформації недостатньо для того. Вважаємо, що видаткова частина бюджету/ кошторису повинна містити інформацію про проекти, програми, напрями розподілу бюджетних коштів; дані про контрагентів, одержувачів коштів. Кожне списання коштів має супроводжуватися прикріпленням до нього договором про закупівлю, умовами та результатами тендерів, актами, рахунками. Всі ці документи мають бути у вільному доступі.

Міжнародні стандарти фінансової звітності у державному секторі [3] рекомендують подавати додаткову інформацію для користувачів задля оцінки результатів діяльності суб'єктів господарювання та його управління активами, а також заохочують суб'єктів державного сектору до розкриття інформації про відповідність фінансових звітів законодавчим, регуляторним та іншим опублікованим нормативним актам. Ця додаткова інформація може містити подробиці про види продукції, показники діяльності суб'єкта господарювання, звіти про виконання послуг, огляди програм та інші звіти управлінського персоналу про досягнення суб'єкта господарювання за звітний період.

В Україні практика оприлюднення фінансової та бюджетної звітності існує, наприклад, у закладах освіти. Так, заклади освіти, що отримують публічні кошти та їх засновники, зобов'язані оприлюднювати на своїх веб-сайтах кошторис та фінансовий звіт про надходження та використання отриманих коштів, інформацію про перелік товарів, робіт та послуг, отриманих як благодійна допомога, із зазначенням їх вартості, а також про кошти, отримані з інших джерел, не заборонених законодавством. Необхідну публічну інформацію та документи для оприлюднення закладам освіти мають передати централізовані бухгалтерії [6].

На нашу думку, в Україні зроблено чимало у площині відкритості публічних фінансів, зокрема, в результаті прийняття Закону «Про відкритість використання публічних коштів» [7] створено публічний бюджет, або «Єдиний веб-портал використання публічних коштів». Важливим кроком до удосконалення згаданої системи, яка сьогодні працює у тестовому режимі, є необхідність заборони списання бюджетних коштів з рахунків без відображення цих операцій на єдиному порталі використання публічних коштів. Більше того, в Україні існує проект «Відкритий бюджет», який є інструментом підвищення прозорості та підзвітності органів влади на місцях.

Проте вважаємо вкрай необхідним запровадження вимоги оприлюднення фінансової та бюджетної звітності для вітчизняних органів державної влади та

місцевого самоврядування, територіальних громад, інших суб'єктів державного сектору.

Література

1. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні : розпорядження кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. № 1541. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. International Public Sector Accounting Standards, Exposure Drafts, Consultation Papers, Recommended Practice Guidelines, and other IPSASB publications are published by, and copyright of, IFAC. New York 10017 USA. 1028 p. URL: <https://www.ifac.org/system/>
4. Кемарська Л. Г. Трансформація фінансової звітності суб'єктів державного сектору. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 17. С. 158–163. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» : Закон України від 05.10.2017 року № 2164-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.10.2018).
7. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України від 30.09.2015 р. № 183-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-19> (дата звернення: 15.10.2018).

Ткачук І. М., к.е.н.,

Луцький національний технічний університет

м. Луцьк, Україна

КОНЦЕПЦІЯ LIFELONG LEARNING ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Для студентів спеціальності «Облік і оподаткування» навчальний процес не завершується після отримання диплома про вищу освіту. Адже фахівці з обліку і оподаткування, які прагнуть бути висококваліфікованими спеціалістами і конкурентоздатними на ринку праці, повинні протягом всієї професійної діяльності набувати нових знань щодо нововведень в методології обліку, освоєння програм автоматизації бухгалтерського обліку, змін в нормативних актах.

Якщо раніше від бухгалтера вимагалось ведення обліку й формування звітності, то нині життя вимагає, щоб він був і бухгалтером, і аналітиком, і менеджером, і, зрештою, надавав керівництву конкретні рекомендації про те, яким чином вести господарство, щоб отримати кращий економічний ефект [3].

У процесі підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Облік оподаткування» важливим є наголос на необхідності цілісної і гнучкої системи неперервної професійної освіти для бухгалтера, яка б оперативно реагувала на зміни потреб людського капіталу і вирішувала б завдання соціально-економічного, політичного характеру в інтересах особистості та суб'єкта господарювання. Тобто, навчаючи майбутнього фахівця, необхідно приділяти

увагу новій концепції освіти – «не на все життя, а протягом усього життя», як найважливішій складовій інноваційної освіти.

Lifelong Learning, навчання протягом усього життя – це безперервне отримання і розвиток знань і умінь, яке триває все життя людини. Це концепція безперестанного, добровільного пошуку нових знань, який надихається як професійними, так і особистими причинами. Подібний спосіб життя сприяє професійному зростанню та конкурентоспроможності людини на ринку праці, і при цьому є найважливішою частиною особистісного зростання [2].

Займатися самовдосконаленням майбутньому спеціалісту з обліку і оподаткування необхідно на всіх етапах навчання у закладі вищої освіти, оскільки в майбутньому при виконанні своїх професійних обов'язків вдосконалення фахових компетенцій відбуватиметься на постійній основі. Відповідно, саме завдяки концепції Lifelong Learning забезпечуватиметься кар'єрне зростання фахівця через оцінку своїх можливостей та визначених завдань.

Будучи ще студентом, майбутній фахівець з обліку і оподаткування має розуміти, що для бухгалтера навчання протягом усього життя – це можливість і вміння забезпечити як свою особисту безпеку, так і економічну безпеку підприємства, зберегти надійне робоче місце і претендувати на хорошу премію від керівництва; щоб в разі необхідності пошуку нового місця роботи отримати вигідні пропозиції з працевлаштування (знайти високооплачувану роботу), адже роботодавці прагнуть залучати тільки висококваліфікованих фахівців [1].

Готуючи фахівців за спеціальністю «Облік і оподаткування», необхідно дивитись у їх професійне майбутнє. Адже, майбутнім бухгалтерам доведеться співпрацювати і вступати у партнерські відносини із представниками інших частин бізнесу та поза бізнесом, інтерпретувати та пояснювати показники, надавати інформацію, допомагати підприємству досягати короткострокових завдань і довгострокових цілей, мислити більш стратегічно та брати більш активну участь в ухваленні рішень, ніж раніше, а також розвивати необхідні технічні знання, навички та етику. Такі вміння не приходять в одну хвилину, їх потрібно планомірно нагромаджувати та тренувати [4].

У сьогоднішній молоді фахівці з обліку і оподаткування, навчаючись в університеті, мають багато можливостей для розширення знань і розвитку навиків, необхідних впродовж всього життя (див. рисунок).

І так, знання і професійні навички можуть бути отримані та розвинені з багатьох джерел, адже навчання неминуче і відбувається весь час. Зокрема, громадська організація «Всеукраїнський бухгалтерський клуб» щорічно організовує конкурс «Кращий бухгалтер України», в якому можуть взяти участь не лише досвідчені бухгалтери, а й студенти, які бажають удосконалити та перевірити власні знання. Адже, як зауважують організатори [4], участь в конкурсі – це визнання професіоналізму бухгалтера, що сприяє його кар'єрному просуванню, істотному підвищенню його рейтингу на ринку праці, зміцненню його авторитету.

КРМГ в Україні пропонує студентам 3-6 курсів та випускникам стати учасниками кейсу «Audit Battle» при умові, що вони знають економіку та бухгалтерський облік, володіють англійською мовою на рівні Intermediate+, мають аналітичні здібності та вміння працювати в команді бажають вчитись та розвиватись. Отже, це прекрасна нагода для молодих фахівців з обліку і оподаткування стати аудитором на час гри, зрозуміти процес аудиту компанії від початку й до кінця. Варто відмітити, що переможці Битви Аудиторів отримають практичні навички вирішення бізнес-кейсів; незабутній досвід спілкування з аудитором та партнером КРМГ в Україні; нові знайомства; пам'ятні призи та крутезний індивідуальний сертифікат; можливість стажування або працевлаштування в КРМГ за спрощеною процедурою відбору [5].

Рисунок. Джерела розширення знань і розвитку навичок необхідних впродовж всього життя

Навчання у закладі вищої освіти дозволяє студенту максимізувати свій потенціал для пошуку кращого робочого місця, проте щоб стати більш успішним в обраній кар'єрі та отримувати високу оплату праці, необхідним є безперервне навчання, яке надає більше можливостей для поліпшення якості життя. І саме використання у навчальному процесі концепції Lifelong Learning сприятиме одночасно вдосконаленню як особистісного, так і професійного розвитку майбутнього фахівця з обліку і оподаткування. Зокрема, спонукання студентів до особистого розвитку шляхом участі у заходах та програмах поза навчальний час може сприяти їх успішному працевлаштуванню. А для забезпечення професійного розвитку важливим є розвиток багатогранності власної особистості.

Література

1. Годовая сертификация бухгалтеров, проводимая в рамках ежегодного конкурса «Лучший бухгалтер Украины». URL: <https://ua-award.uteka.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Духнич Ю. Обучение на протяжении всей жизни. URL: http://praktiks.com/obuchenie_na_protyazhenii_vsey_zhizni (дата звернення: 15.10.2018).
3. Життя вимагає від бухгалтера бути і аналітиком, і менеджером, і господарником. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/6274> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Конкурс «Кращий бухгалтер України» – інструмент поліпшення діяльності компаній шляхом вдосконалення знань бухгалтерів. URL: <https://balance.ua/news/archive/stante-uchastnikami-5-konkursa-luchshiy-buhgalter-ukrainy> (дата звернення: 15.10.2018).
5. KPMG в Україні. URL: <https://home.kpmg.com/ua/uk/> (дата звернення: 15.10.2018).

Ушакова О. А., к.е.н.,

Технічний коледж Національного університету
водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОЦІНЮВАЧІВ-ЕКСПЕРТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

В Україні здійснюються ґрунтовні дослідження пріоритетів, стану, перспектив розвитку педагогічної науки і практики, вищої освіти, її структури, функціонування, засад управління якістю у темпорально-просторовому контексті професійної підготовки в умовах глобалізації. Конструювання інтеграційних векторів розвитку України, децентралізація суспільно-економічного, зокрема освітнього, життя і фінансово-економічні перетворення створюють передумови та можливості для вирішення фундаментальних завдань розвитку професійної освіти. Одним з ключових елементів є системна підготовка фахівців з обліку і оподаткування, зокрема оцінювачів-експертів, до роботи в умовах глобалізованого ринку з метою досягнення продуктивної зайнятості у секторах національного господарства.

Якість професійного навчання обліково-економічних кадрів та їх виховання з огляду на формування полікультурних ринкових цінностей може розглядатися як один із чинників економічного зростання й суспільного

розвитку, тому проблеми педагогічної концептуалізації підготовки оцінювачів-експертів в умовах глобалізації економіки в Україні мають важливе соціальне, економічне, теоретико-методичне та науково-прикладне значення. Актуальність зазначених проблем пояснюється механізмами трансформаційних процесів у державі, які тривають і здійснюють великий вплив на сферу професійної освіти, вимагаючи гармонізації вітчизняної бази теорії і методики фахового навчання із загальноосвітніми запитами.

Дослідження проблем підготовки оцінювачів-експертів в умовах глобалізації економіки має здійснюватися з урахуванням варіативності національних і світових, зокрема європейських, тенденцій розвитку професійної обліково-економічної освіти, перспектив соціально-економічного розвитку України на основі науково-обґрунтованих теоретико-методологічних положень вітчизняної та зарубіжної педагогічної теорії і практики.

З нашої точки зору, педагогічний концепт підготовки оцінювачів-експертів в умовах глобалізації економіки базується на формуванні теоретико-методичних засад розвитку обліково-економічної освіти, виявленні граней взаємодії освіти і сектору надання оціночних послуг, визначенні економічних, соціально-демографічних та культурно-ціннісних передумов, а також удосконаленні сучасних освітніх практик фахової підготовки оцінювачів-експертів, визначенні балансу універсальності і компетентності сучасного оцінювача-експерта в системі освіти України.

Завдання сучасного закладу вищої освіти при цьому впливають з потреб студентів та їхніх запитів під час вибору майбутнього фаху і необхідності науково-педагогічних колективів відповідати на них (див. таблицю).

Зважаючи на це, основною умовою успішного функціонування, якості та результативності важелів освітньої політики, зокрема у сфері професійної обліково-економічної освіти в умовах глобалізації ринкової економіки, є створення системи підготовки майбутніх оцінювачів-експертів. Вона має ґрунтуватися на діяльнісних підходах адаптації до роботи у бізнес-середовищі та, з огляду на рефлексію у контексті соціальної відповідальності, з одного боку універсальних фахівців з обліку і оподаткування, а з іншого – компетентних оцінювачів-експертів у роботі на конкретних сегментах ринку.

Таким чином, ефективність важелів професійної обліково-економічної освіти підвищиться за умов:

- розвитку у педагогічній практиці засад економічного виховання, психолого-педагогічних підходів і теорій управління при підготовці оцінювача-експерта як практика-аналітика в умовах невизначеності;
- пошуку точок дотику у розвитку освіти і сектору надання оціночних послуг, формування ідеології обліково-економічної освіти;
- усвідомлення необхідності формування статусу оцінювача-експерта у суспільстві через урахування економічних, соціально-демографічних, культурно-ціннісних передумов їх фахової підготовки;

- розробки сучасних освітніх практик фахової підготовки оцінювача-експерта і спрямування їх на формування лідерського потенціалу, розширення світогляду та спеціальних фахових компетенцій.

Таблиця

Завдання закладу вищої освіти у процесі підготовки майбутніх оцінювачів-експертів

За студентськими запитами	За вимогами до сучасної науково-педагогічної діяльності
1	2
Посилення ролі економічного виховання як передумови обліково-економічної освіти, підвищення рівня фінансової грамотності	Розробка заходів щодо формування ідеології обліково-економічної освіти у закладі
Урахування й оцінка впливу економічних, соціально-демографічних, культурно-ціннісних передумов підготовки оцінювачів-експертів	Удосконалення психолого-педагогічних і діяльнісних підходів до підготовки конкурентоздатного оцінювача-експерта
Поглиблення знань студентів з теорії і практики управління для розуміння тенденцій розвитку обліково-економічної роботи та оціночної діяльності	Використання управлінсько-комунікативних практик у фаховій підготовці оцінювачів-експертів
Визначення загальних і спеціальних фахових компетенцій майбутніх оцінювачів-експертів у параметрах волатильності бізнес-середовища та соціальної відповідальності	Застосування засобів аналітичного, тренінгового, проектного навчання у фаховій підготовці оцінювачів-експертів

Отже, дослідження проблем педагогічної концептуалізації підготовки оцінювачів-експертів в умовах глобалізації економіки має важливе значення в умовах існуючих суперечностей активної трансформації та швидкісного осучаснення освітніх і соціально-економічних процесів в Україні.

Чижевська Л. В., д.е.н., професор,
Житомирський державний технологічний університет
м. Житомир, Україна

Антонюк О. Р., к.е.н., доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ПРИНЦИП КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА КОНКУРЕНТНІ МОЖЛИВОСТІ СУЧАСНОГО АУДИТОРА

Для різних аудиторських послуг, які не є аудитом чи оглядом принцип компетентності, набуває ознак актуалізації. Одне із значень даного терміну – перехід зі стану можливості в стан дійсності. Законодавчі та нормативні документи надають аудиторам досить великі можливості у наданні аудиторських послуг, проте на практиці з переліку можливих аудиторськими фірмами так званих малих та середніх практик виконується менше половини з

цих послуг. Причина, на наш погляд, полягає у недостатній компетентності та професійній спроможності виконувати потенційно можливі послуги. Узагальнене трактування терміну «актуалізація» в економічних словниках вказує, що це: 1) дія, спрямована на прилаштування чогось до умов даної ситуації; 2) підтримка даних в актуальному стані, тобто приведення їх у відповідність зі станом об'єктів предметної галузі.

Отже, вважаємо, що по відношенню до завдань з надання впевненості, які не є аудитом чи оглядом доречно застосовувати термін «актуалізована компетентність». Таким чином, якість роботи аудиторів залежить від чинників відносин (через вимір знань і досвіду) і сервісних якостей (через реагування на потреби клієнта та їх оцінювання) та напряду пов'язані з рішенням клієнта обрати або не змінювати аудитора.

Підтвердженням нашої тези стосовно підсилення методичної складової у забезпеченні принципу компетентності є статистичні дані щодо результатів кваліфікаційних іспитів упродовж 2016-2017 рр. (див. табл. 1, 2).

Таблиця 1

**Етапи кваліфікаційних іспитів
на отримання сертифіката аудитора у 2016-2017 роках***

Іспити згідно з рішенням АПУ	Допущено кандидатів до складання іспиту		Кількість осіб, які успішно склали іспит		Процент успішності, %	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7
1	36	13	29	12	80,5	92,3
2	27	40	24	30	88,8	75,0
3	62	130	56	114	90,3	87,7
4	-	136	-	130	-	95,5
Разом:	125	319	109	286	87,2	89,6
1	39	26	19	19	48,7	73,0
2	39	30	23	19	58,9	63,3
3	65	123	28	96	43,0	78,0
Разом:	143	179	70	134	48,9	74,8

*Джерело: дані Звіту АПУ за 2016, 2017 рр.

Відповідно до вимог Положення про сертифікацію аудиторів продовження терміну чинності сертифікатів можливе, зокрема, за умови щорічного проходження аудиторами удосконалення професійних знань за програмами, затвердженими АПУ. Зазначене нормативне положення відповідає світовій практиці та вимогам Директиви 2006/43/ЄС (зі змінами).

Кількісні показники стану сертифікації та удосконалення знань*

№ з/п	Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
1	2	3	4	5	6	7
1.	Кількість кандидатів на сертифікацію	229	152	145	153	143
2.	Видано сертифікатів	150	106	94	82	70
3.	Кількість аудиторів, що пройшли удосконалення знань	2542	2410	2363	2460	2314

*Джерело: дані Звіту АПУ за 2012- 2016 рр.

Література

1. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2016 рік. URL: <http://www.apu.com.ua/1064-zvit-do-kmu-2016> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2015 рік. URL: <http://www.apu.com.ua/940-1245-987> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2014 рік. URL: <http://www.apu.com.ua/attachments/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2013 рік. URL: http://www.apu.com.ua/files2/zvit_2013.doc (дата звернення: 15.10.2018).
5. Звіт Аудиторської палати України до Кабінету Міністрів України за 2012 рік. URL: http://www.apu.com.ua/files2/zvit_2012.doc (дата звернення: 15.10.2018).

Якубовська Н. В., к.е.н., доцент,

Антончук А. В.

Інститут сільського господарства Західного Полісся НААН

м. Рівне, Україна

ІДЕНТИФІКАЦІЯ СУЧАСНИХ КОМПЕТЕНТІСНИХ ЗАПИТІВ ДО ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Компетентнісний підхід в освіті, безумовно, є актуальним, і «під компетенцією слід розуміти певну сферу, коло діяльності, наперед визначену систему питань, щодо яких особистість повинна бути добре обізнана, тобто володіти певним набором знань, умінь, навичок та власного до них ставлення. Компетентність – якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок вміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями, у прийнятті адекватних рішень нагальної проблеми» [1].

На прикладі аграрної галузі, а саме молочного скотарства продемонструємо, наскільки широким колом питань необхідно оперувати суб'єкту господарювання в ході здійснення своєї діяльності.

У Рівненській області діє програма за створення сімейних ферм [2], яка орієнтована на господарства населення. Кейс-програми включає наступні блоки: опис продукту фінансування; технологічний; інвестиційний; умови повернення і вартість інвестицій; комунікаційна складова (механізми взаємодії) тощо.

Продукт фінансування» класичний»: фінансування придбання обладнання в розмірі 80 тис. грн. з сумою повернення 40 тис. грн. протягом 4-х років за умови здачі 100% молока на ПСП Україна; закупівельна ціна молока (ціна молокозаводу для населення + 1 грн./л). Додаткові опції: передача в лізинг великої рогатої худоби (ВРХ) (термін 4 роки, по ціні 18 000 грн/гол, під 15% річних).

Технологічний аспект: перелік обладнання на 80 тис. грн розрахунку на 10 корів (10 ковриків; 5 поїлок – 1-на на 2-ві корови; 3 освітлювальні лампи; 1 доїльний апарат; 1 вентилятор; регулятор роботи вентилятора та освітлення).

Інвестиційний блок: обладнання – 80 тис. грн.; ВРХ – 10 гол. на суму 180 тис. грн.; будівельні роботи – біля 50 тис. грн.; всього інвестицій в сумі 310 тис. грн.; інвестиції до повернення – 270 тис. грн.; безповоротне фінансування складає 40 тис. грн.

Умови повернення і вартість інвестицій: інвестиції в обладнання – 80 тис.грн. повертаються протягом 4-х років з 50% дисконтом рівними частина в сумі 40 тис.грн. або по 10 тис.грн. в рік; на інвестиції ВРХ надається лізинг на умовах 15% річних зі щорічним погашенням рівними частинами протягом 4-х років

Комунікаційна складова (механізми взаємодії): отримати зворотній зв'язок; сформувані списки зацікавлених; вивчити потенційних учасників на предмет благонадійності (анкета, виїзд та дослідження на місці); оцінка ресурсів та узгодження технологічних параметрів; розробка спільного бізнес-проекту співпраці; підписання угоди.

Наведені вище дані наглядно демонструють, в наскільки різних аспектах необхідно якщо не бути компетентному, то хоча б орієнтуватися сім'ї, яка обслуговує в середньому до 10 корів.

Безумовно, проектом якраз і передбачено підтримку у всіх цих питаннях, але, як було сказано вище, хоча б «орієнтуватися» в них виробнику необхідно.

Або, наприклад, компанія Bayer співпрацюватиме зі Всесвітньою організацією фермерів для запуску глобального проекту Care4Cattle з надання гранту в 30 тис. євро для покращення умов утримання великої рогатої худоби на рівні окремої ферми [3]. Заявку подати досить просто – заповнюється анкета на сайті, але англійською мовою, що автоматично стає «каменем спотикання» для багатьох українських фермерів, підприємців та інших суб'єктів господарювання.

Ще один інструмент – проект «Аграрні розписки в Україні» [4]. Мета проекту: покращення доступу до фінансових ресурсів для малих та середніх сільгоспвиробників шляхом впровадження аграрних розписок в Україні. Перевагами аграрних розписок є: спрощений доступ до фінансових та матеріально-товарних ресурсів; можливість управління валютними та ціновими ризиками; можливість збільшення обсягу заставного капіталу; можливість виходу на нових покупців та постачальників.

Не зважаючи на те, що проект дійсно спрощує для аграрних виробників доступ до фінансових ресурсів, має місце досить високий поріг недовіри саме

через необхідність мати справу з фінансовими та юридичними структурами, і це певною мірою стримує розвиток даного проекту.

Отже, спектр компетентнісних вимог до суб'єкта господарювання в сучасній аграрній сфері потребує вмінь та навичок, які передбачають оперування економічними, юридичними, правовими, технологічними, фінансовими, подекуди експортно-імпортними та ін. питаннями, і це необхідно враховувати при підготовці фахівців.

Література

1. Лейко С. В. Поняття «компетенція» та «компетентність» : теоретичний аналіз. URL: <file:///D:/%D0%9C%D0%BA%D1%83%BC%> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Проект створення Сімейних ферм у Рівненській області. URL: <https://www.slideshare.net/romchibald/ss-80395344> (дата звернення: 15.10.2018).
3. BAYER розшукує інноваторів в області покращення умов утримання тварин. URL: <http://animalhealth.bayer.com/en/commitment-responsibility/care4cattle/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Про аграрні розписки // Закон України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5479-17> (дата звернення: 15.10.2018).

Anna Potoczna, Student

Uczeń, Uniwersytet Gdański, Polska

ISTOTA LEASINGU W REALIACH POLSKICH

Leasing, którego istotny rozwój można obserwować co najmniej od ostatniego ćwierćwiecza, datuje swojej powstanie jeszcze w 2 poł.XIX w. Koncepcja tego źródła finansowania działalności inwestycyjnej ma szczególne znaczenie dla przedsiębiorstw w początkowej fazie rozwoju oraz takich, które chcą uniknąć wskazywania w wartości swoich pasywów kwot zadłużenia z tytułu pozyskania innych, alternatywnych źródeł finansowania działalności inwestycyjnej. Źródła te, czy to pomniejszające kapitały własne (inwestycje finansowane z własnych środków) czy też zwiększające zadłużenie (kredyt kupiecki lub kredyty bankowe) wpływać mogą negatywnie na obraz podmiotu w ramach przeprowadzanych analiz w oparciu o analizę wskaźnikową [1, 2; 3; 4; 5]. Wzrost zadłużenia lub zmniejszenie wartości kapitałów własnych może z kolei skutkować zmniejszeniem szans na pozyskanie tańszych linii kredytowania bankowego.

Pojęcie «leasing» wywodzi się z języka angielskiego i oznacza «wynajmowanie, dzierżawienie». Definicję leasingu w polskim prawie gospodarczym usystematyzowano 8 grudnia 2000 r. Do tego momentu leasing był określany jako forma najmu lub dzierżawy ruchomych środków trwałych [6] lub nieruchomości [6; 7] stwarzająca przedsiębiorstwu możliwość użytkowania określonych dóbr bez konieczności ich nabycia [2; 11; 12]. Jednak, mimo, że leasing ma wiele cech wspólnych z tymi dwoma formami obrotu gospodarczego, błędem jest utożsamianie go z nim. Leasing bowiem posiada znacznie węższy zakres. Przedmiot wzięty w leasing spełnia specyficzną funkcję, gdyż stanowi sposób finansowania przedsięwzięcia, podczas gdy w przypadku najmu lub dzierżawy jest on wyłącznie

uzupełnieniem bazy produkcyjnej. Ponadto umowa leasingu jest zawsze zawierana na określony czas, a świadczenie określa się w jednostkach pieniężnych. Kolejnym ograniczeniem jest brak możliwości wypowiedzenia umowy przez którąkolwiek ze stron. Wynika to ze specyfiki umowy, zgodnie z którą leasingodawca celowo nabywa ściśle określony przedmiot dla konkretnego użytkownika. W przypadku umów najmu i dzierżawy, właściciel wielokrotnie wypożycza posiadane przedmioty przypadkowym osobom. Odmienność leasingu widać także w zakresie odpowiedzialności za utratę przedmiotu lub jego uszkodzenie, która spoczywa na leasingobiorcy. Podobnym błędem jest utożsamianie sprzedaży na raty z leasingiem. Sprzedaż na raty dotyczy wyłącznie osób fizycznych nabywających głównie dobra o stosunkowo niewielkiej wartości na własny użytek. Leasing jest więc zasadniczo odmienną formą obrotu gospodarczego od podobnych służących pozyskaniu prawa wykorzystywania dobra ekonomicznego z jego równoczesnym ograniczeniem w zakresie prawa do dysponowania [8; 4].

Wielość wykładni dotyczących leasingu, często sprzecznych ze sobą, doprowadziła do sformułowania ogólnie obowiązującej definicji leasingu. Z dniem 9 grudnia 2000 r. w kodeksie cywilnym została uwzględniona tematyka leasingu. Zawarta w art.709 kodeksowa definicja leasingu określiła ten typ umowy jako zobowiązanie się finansującego do nabycia dobra ekonomicznego od «określonego zbywcy na warunkach określonych w tej umowie i oddać tę rzecz korzystającemu do używania albo użytkowania i pobierania pożytków przez czas oznaczony, a korzystający zobowiązuje się zapłacić finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenia pieniężne, równe co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego [6, s. 47-70; 10]. Z tej definicji wynikają też najistotniejsze cechy leasingu. Przede wszystkim leasingodawca musi prowadzić działalność gospodarczą. Tym samym finansującym nie może być osoba prywatna. Ponadto wyróżnikiem leasingu jest oddanie w odpłatne, tj. w całości pokrywające cenę lub wynagrodzenie z tytułu nabycia sprzętu, użytkowanie przedmiotu na czas oznaczony. Tym samym leasing można określić jako jeden ze sposobów zdobycia potrzebnych nieruchomości i ruchomych składników majątku trwałego, nie posiadając wystarczająco wysokich zasobów kapitałowych lub nie dysponując aktualnie wolnymi środkami pieniężnymi. Jednocześnie jest to forma finansowania inwestycji umożliwiająca podmiotowi gospodarczemu wejście w krótkim czasie w posiadanie gotowych dóbr inwestycyjnych i czerpanie z nich korzyści. Jest to także jedna z metod prywatyzacji, przepływu kapitału i transferu własności. Sprzyja ona procesowi wymiany towarów na pieniądź, restrukturyzacji gospodarki i transferowi nowoczesnej techniki i technologii [3; 4; 9].

Mimo, że główna idea leasingu jest podobna na całym świecie, to poszczególne państwa mają specyficzne wyznaczniki tej umowy. Rozwiązania USA zastrzegają, że przedmiotem leasingu może być wyłącznie dobro ruchome trwałego użytku oraz bezwzględnie musi ono zostać zwrócone po wygaśnięciu umowy. Leasing w prawodawstwie jest bardziej zbliżony do polskiego. Ten model zakłada, że leasingodawca nabywa dobra według wskazań leasingobiorcy. Belgijska definicja leasingu uzupełniła francuską o wymóg wykorzystania danego dobra wyłącznie do

celów zawodowych. Z kolei w prawie kanadyjskim leasing jest utożsamiany z umową najmu. Wyklucza to jednocześnie możliwość nabycia przez leasingobiorcę wynajmowanego dobra po zakończeniu umowy. Powyższe przykłady wskazują na różnicowanie prawno-definicyjne leasingu w różnych krajach, pomimo że wszędzie stanowi on umowę opartą na użytkowaniu określonego przedmiotu. Prawdopodobnie było to też przyczyną bardzo ogólnej definicji leasingu w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości. Według MSR 17 «Leasing», leasing jest umową «na mocy której właściciel (leasingodawca) przekazuje użytkownikowi (leasingobiorcy) prawo użytkowania określonego dobra (środka trwałego) w określonym okresie w zamian za określone płatności lub serie płatności.

Główne zasady, jakimi rządzi się leasing, były znane w Polsce stosunkowo wcześniej, bo już od lat 60-tych XXw. W tym czasie pojawiały się pierwsze publikacje dotyczące tej formy finansowania. W obrocie krajowym leasing nie odgrywał jednak znaczącej roli. Pewne zainteresowanie tym źródłem pozyskania majątku wyrażały przedsiębiorstwa branży budowlanej głównie w odniesieniu do maszyn, urządzeń technicznych i aparatów stosowanych dla potrzeb tych przedsiębiorstw. W handlu zagranicznym leasing był także wykorzystywany sporadycznie, głównie w przemyśle tekstylnym, metalowym, drzewnym oraz przetwórstwa owoców i warzyw.

Leasing nie nabrał większego znaczenia aż do końca lat 80-tych. Ten okres był przełomowym w dziedzinie leasingu w Polsce. Zainteresowanie tą formą finansowania wzrosło zwłaszcza po wejściu w życie dwóch ustaw z 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej oraz o działalności gospodarczej z udziałem podmiotów gospodarczych.

Wprowadzenie reguł wolnorynkowych spowodowało powstanie dużej ilości małych przedsiębiorstw [1, S. 35-50], które z powodu braku kapitału własnego były zmuszone do poszukiwania alternatywnych źródeł finansowania. Na początku lat 90-tych ograniczono dostęp do kredytów z powodu problemów z ich ściągalnością, co wpłynęło na dynamiczny rozwój firm leasingowych. Nie stawały one bowiem barier proceduralnych a formalności wstępne były ograniczone do minimum. Dopiero od roku 1995 firmy leasingowe zaczęły myśleć o zabezpieczeniach ale dotyczyło to i tak głównie umów o większej wartości, powyżej 50 tys. zł. Wówczas zaczęto żądać od klientów podstawowych dokumentów oraz zaświadczeń o braku zaległości wobec budżetu państwa.

Pierwsze firmy leasingowe zaczęły się pojawiać od przełomu 1989 i 1990 r. Powstawały one przy współdziałaniu banków komercyjnych lub podmiotów zagranicznych, dzięki którym napłynęły do Polski rozwiązania funkcjonujące w krajach zachodnich. Pierwsze transakcje leasingu były zbliżone do umów dzierżawy jak i sprzedaży na raty. Niewiele miały one wspólnego z obecnie funkcjonującą umową leasingu. Rozwój rynku leasingu na początku lat 90-tych charakteryzował się dynamizmem, ale istniały czynniki, które go hamowały. Najważniejszą barierą stanowiły problemy prawne. Ponadto brak doświadczenia podmiotów tworzących firmy leasingowe oraz niewiedza potencjalnych leasingobiorców. Początkowo najbardziej rozwijał się leasing samochodów osobowych, co było związane z

wykorzystaniem rozwiązań podatkowych. Ta forma finansowania obniżała znacząco poziom płaconych podatków. W roku 1993 nastąpiły jednak duże zmiany w prawie podatkowym, co doprowadziło do likwidacji tego segmentu rynku leasingu. Również w tym roku podjęto próby usystematyzowania podatkowych skutków umów leasingu. Określono wtedy zasady zaliczania praw majątkowych do majątku stron umów, co ułatwiło ich sporządzanie. W 1995 r. wzrósł popyt na samochody ciężarowe. Było to skutkiem decyzji ministerstwa transportu uzależniającej uzyskiwanie koncesji na przewozy międzynarodowe od zakupu pojazdu spełniającego normy ekologiczne EURO 2. Nowe środki transportu były w znacznej mierze pozyskiwane drogą leasingu. Ponadto leasing samochodów osobowych zaczął ponownie odgrywać większą rolę. Przyczynił się do tego fakt, że zaczęto przerabiać auta osobowe w taki sposób, aby mogły zostać zakwalifikowane jako ciężarowe. W ten sposób można było nadal korzystać z ulg podatkowych. Na rozwój leasingu w Polsce duże znaczenie miało wykorzystanie tego rozwiązania jako formy finansowania w procesie prywatyzacji, zwłaszcza przy prywatyzacji pracowniczej.

W latach 90-tych ub. wieku miały miejsce coroczne przyrosty obrotów w polskiej branży leasingowej aczkolwiek ich dynamika od 1994 r. słabła. Zjawisko to było spowodowane stopniowym nasycaniem się rynku, a od 1998 r. dodatkowo wysoką wartością leasingu nieruchomości. Od 1999 r. nastąpił gwałtowny spadek dynamiki obrotów. Miało na to wpływ kilka czynników. Najważniejszym była recesja gospodarcza i co za tym idzie niewielka skłonność społeczeństwa do inwestowania, ale także bariery proceduralne, jakie pojawiły się przy zaciąganiu kredytów, które były głównym źródłem finansowania firm leasingowych. W latach 2000-2001 następował dalszy spadek obrotów na rynku usług leasingowych, co było spowodowane faktem, że dużo firm leasingowych nie miało wystarczającego zaplecza finansowego.

Największy dochód w późniejszych latach firmy leasingowe uzyskiwały z leasingu środków transportu drogowego. Stanowił on przez cały ten okres ponad 50% udziału wyleasingowanych ruchomości. Większość tych pojazdów stanowiły samochody osobowe przerabiane na ciężarowe w celu uzyskania korzyści podatkowych. Udział samochodów osobowych jako takich był niewielki, gdyż stanowił zaledwie kilka-kilkanaście procent. Znaczny udział w rynku stanowiły także maszyny i urządzenia przemysłowe. Ich udział utrzymywał się między 25% a 30%. Rynek leasingu komputerów i sprzętu nie odgrywał już tak wielkiej roli. Jego udział był niewielki. Dość dobrze rozwijał się natomiast rynek nieruchomości, chociaż od dłuższego czasu raczej widoczny jej spadek udziału tego segmentu leasingu.

Bibliografia

1. Kister A. Provisions and accruals in the light of the polish balance law and international accounting standards, BICHIK nr 721/2012, Lwów 2012, s. 20–31.
2. Kister A., Raportowanie zorientowane na wartość przedsiębiorstwa, «Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości», 51/2009.
3. Kister A., Kamieniecka M. Tangible current assets in polish balance-sheet law [w:] The problems of accounting, analysis and financial reporting: experience of Ukraine and Poland, red. I. Lazarishinyana, H. Ronek, Rivne : National University of Water Management and Nature Resources Use, 2012, S. 60-82.

4. Kister A. Rezerwy jako obszar rachunkowości szpitala. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 2012, 251 Rachunkowość a controlling: 259–274
5. Michalczyk L. Ekonomiczne i społeczne aspekty konkurencji podatkowej w Unii Europejskiej, «Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny», R. 76, z. 1/2014
6. Michalczyk L. Metodyka ustalania wysokości wybranych zobowiązań przedsiębiorstw, «Zeszyty Naukowe TD UJ. Seria: Ekonomia i Zarządzanie», nr 1/2008 (4)
7. Michalczyk L. Modele credit-scoring i ratingu podmiotów w ocenie zdolności kredytowej przedsiębiorstw na wybranym przykładzie. «Pieniądze i Więź», nr 77(4)/2017.
8. Michalczyk L. Umorzenie a amortyzacja w aspekcie rachunkowościowej ochrony obrotu gospodarczego, (red.) B.Micherda, «Rachunkowość w ochronie obrotu gospodarczego», Wyd.AE w Krakowie, Kraków 2005.
9. Stępniewski J., Dziedziczak I. System rachunkowości wspomaganey komputerem, SKwP, Warszawa 1999.
10. Ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o zmianie ustaw, Kodeks cywilny (Dz.U.nr 74, poz.857 z późn.zm.).
11. Zubilevych S., Poznyakovska N., Conceptual framework of international public sector accounting standards: world experience and Ukraine // *International Journal of New Economics and Social Sciences*. 2017. № 2(6). MII: Warszawa. P. 76–82.
12. Zubilevych S., Pozniakovska N., Sirotinska A., Miklukha O. Principles and quality characteristics of accounting and financial statements under national legislation and their harmonization with International Standards and EU directives // *International Journal of New Economics, Public Administration and Law* № 2 (2). 2018. S.40–50.

Anna Pawlak, Student
Uniwersytet Gdański, Polska

EKONOMICZNA CHARAKTERYSTYKA WYNIKU FINANSOWEGO

Sposoby określania wyniku finansowego mają już co najmniej 400-letnią tradycję. Pierwszym ze sposobów było określenie wyniku finansowego jako różnicy między wartością majątku przedsiębiorstwa i dotychczas znanych źródeł jego finansowania [1; 2]. Metoda ta, zwana bilansową została opracowana w XVII wiecznej Francji Ludwika XIV i jego nadintendenta dworu, Jeana-Baptiste Colberta. W późniejszych okresach starano się jednak wyszczególniać wynik finansowy, co w wersji ostatecznej, obecnie obowiązującej, przekształciło się w rachunek zysków i strat.

Definiowanie wyniku finansowego w poszczególnych podmiotach gospodarczych wynika z przyjęcia rozwiązań polityki rachunkowości. Polityka ta wiąże się z działaniem polegającym na wyborze zasad kształtujących wynik finansowy jako opisujący sytuację ekonomiczną podmiotu¹. W rachunkowości jednym z jej etapów jest ustalenie oraz prezentacja wyniku finansowego w oparciu o ewidencję księgową. Każdy podmiot gospodarczy ponosi koszty oraz osiąga przychody, które w końcowym etapie prezentowane są w wyniku finansowym, którego wartość końcową przenosi się do bilansu w pozycji określającej zysk lub stratę netto wykazywaną w bieżącym okresie sprawozdawczym. Wynik ten przygotowujemy na koniec okresu sprawozdawczego. Wynik finansowy jako rezultat działalności jednostki gospodarczej może być dodatni (zysk bilansowy) lub ujemny (strata bilansowa). Jego składnikami są:

- 1) wynik na działalności operacyjnej i pozostałej operacyjnej,
- 2) wynik na działalności finansowej.

Wynik na działalności operacyjnej stanowi różnicę między przychodami ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów a wartością sprzedanych produktów, materiałów i towarów. Do ustalenia kosztu stosuje się wycenę, którą wlicza się w koszt wytworzenia albo w cenę nabycia lub zakupu. Wielkość kosztów zwiększa się o koszty ogólnego zarządu oraz o koszty sprzedaży produktów, towarów, materiałów i dodatkowo o pozostałe koszty operacyjne.

Pozostałe koszty i przychody operacyjne to koszty i przychody związane pośrednio z działalnością operacyjną przedsiębiorstwa, w szczególności są to koszty i przychody związane ze zbyciem aktywów trwałych². Ponadto uwzględnia się także koszty związane z utworzeniem i rozwiązaniem rezerw, z wyjątkiem rezerw obciążających koszty finansowe oraz odpisów aktualizujących wartość aktywów, w tym odpisów obciążających koszty wytworzenia sprzedawanych produktów lub sprzedanych towarów. W tej kategorii wyniku finansowego uwzględniane są koszty sprzedaży i koszty finansowe, odszkodowania, kary, grzywny, dotacje i darowizny.

Wynik na operacjach finansowych jest różnicą między przychodami finansowymi a kosztami finansowymi. W ich ramach uwzględnia się: odsetki, wartości rozliczanych różnic kursowych, wynik na zbyciu inwestycji finansowych. Obejmuje również wartości otrzymanych lub należnych dywidend (udziałów w zyskach), odsetek uzyskanych (należnych), zysków ze zbycia inwestycji finansowych, nadwyżki dodatnich różnic kursowych nad ujemnymi a w szczególności z tytułu zapłaconych (naliczonych) odsetek od zobowiązań (w tym od zaciągniętych kredytów i pożyczek), nadwyżki ujemnych różnic kursowych nad dodatnimi, z wyjątkiem odsetek, prowizji, a także dodatnich i ujemnych różnic kursowych dotyczących działalności inwestycyjnej.

Sposób pomiaru wyniku finansowego znajduje swe odzwierciedlenie w obowiązującym prawie bilansowym. W Polsce są to (zgodnie z piramidą ważności norm prawnych w zakresie rachunkowości): ustawa o rachunkowości³ (dalej: uor), MSSF/MSR (Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej / Międzynarodowe Standardy Rachunkowości), KSR (Krajowe Standardy Rachunkowości). Zgodnie z art.2.1. uor, prawo bilansowe ma w sposób kompleksowy regulować pomiar wszystkich aspektów działalności gospodarczej.

Przyczynami różnicowania definicji pojęcia «wynik finansowy» w naukach ekonomicznych są:

- 1) możliwość sformułowania definicji indywidualnie przez poszczególnych specjalistów instytucji finansowych,
- 2) różnorodność interpretacji definicji wynikająca z ich mnogości,
- 3) uwarunkowania historyczno-ekonomiczne i związana z nimi ewolucja definicji spowodowana zarówno wpływem czasu jak i różnorodnością środowisk, w których definicje te były formułowane,
- 4) często spotykane potoczne rozumienie definicji traktujące pojęcie «wyniku finansowego» jako synonim dla: sytuacji finansowej organizacji oraz zysku lub straty.

Wynik finansowy jest jedną z ważniejszych kategorii ekonomicznych z punktu widzenia analizy działalności przedsiębiorstwa [7; 10; 14]. Działalność ta wyrażana jest z wykorzystaniem miernika pieniężnego. Przyjmując takie założenie można uznać, że celem przedsiębiorstw jest maksymalizacja finansowych efektów funkcjonowania przedsiębiorstwa jak i posiadanych przez nie zasobów. Maksymalizacja ta winna się przejawiać w długookresowym wzroście wartości przedsiębiorstwa, co można utożsamiać ze wzrostem majątku jego właścicieli [8].

Można uznać, że wynik finansowy to efekt zestawienia przychodów i kosztów poniesionych w celu uzyskania jak najlepszych wyników w okresie sprawozdawczym [4; 6]. Dodatnia różnica między przychodami a kosztami jest zyskiem, a ujemna – stratą. Na wynik finansowy netto jednostki wpływają nie tylko przychody i koszty ale również podatek dochodowy [1] oraz inne obowiązkowe obciążenia wyniku [13; 14; 16]. Wzrost wielkości osiągniętego wyniku finansowego poprawia rentowność przedsiębiorstwa i co do zasady powinien poprawiać jego sytuację finansową. Ogół czynników wpływających na poziom wyniku finansowego można podzielić na grupy czynników wewnętrznych i zewnętrznych. Za czynniki wewnętrzne uznaje się te, które są zależne od przedsiębiorstwa. Zalicza się do nich: zasoby, plan działalności, sytuację finansową, procesy innowacyjne, doskonalenie organizacji, działalność marketingową [16; 17; 18]. Czynniki zewnętrzne to czynniki niezależne od przedsiębiorstwa, których źródłem jest jego otoczenie. Obejmują: konkurencję na rynku, zachowania konsumentów, warunki zaopatrzenia i zbytu, lokalne uwarunkowania działalności, politykę gospodarczą państwa, system finansowy.

Wynik finansowy może odzwierciedlać jeden z trzech możliwych wariantów: stratę, wartość równą zero lub zysk. To, że przedsiębiorstwo odnotowało zysk na swej działalności, nie musi oznaczać, że posiada ono płynność finansową. I odwrotnie – w sytuacji, gdy wynik finansowy w przedsiębiorstwie wskazuje na stratę, to przedsiębiorstwo i tak może posiadać wolne środki pieniężne. Dzieje się tak, gdyż wynik finansowy ustalany jest zgodnie z zasadą memoriałową a nie – zasadą kasową. Interpretując wynik finansowy należy pamiętać, że wartości ustalane w nim są zgodnie z prawem bilansowym. Podział wyniku finansowego przeprowadza się z uwzględnieniem kryteriów:

- 1) obciążenia podatkiem dochodowym – wynik finansowy brutto, wynik finansowy netto,
- 2) wielkości – zysk, strata,
- 3) horyzontu czasowego – wynik finansowy ex post (sporządzany w oparciu o informacje z przeszłości), wynik finansowy ex ante (ustalany na podstawie prognoz,
- 4) zakres podmiotowy – całościowy wynik finansowy, częściowy wynik finansowy,
- 5) normy prawnej – bilansowy wynik finansowy (oparty na prawie bilansowym), podatkowy wynik finansowy (oparty na prawie podatkowym).

Działalność operacyjna jest tożsama z działalnością statutową podmiotu. Pozostała działalność operacyjna podmiotu obejmuje elementy pomocnicze, ale będące pochodną działalności statutowej (np. sprzedaż niewykorzystywanych aktywów trwałych czy dotacje przedmiotowe albo podmiotowe).

Działalność finansowa jest pochodną operacji finansowych przeprowadzonych przez przedsiębiorstwo lub na jego rzecz (różnice kursowe dodatnie lub ujemne) niepowiązane z działalnością inwestycyjną [2; 8].

Powyższe stanowią bazę do ustalenia wyniku na działalności gospodarczej, którym koryguje się wartości poniesionych kosztów. Wynik brutto odzwierciedla wartość wyniku danej działalności skorygowaną o różnicę między zyskami a stratami. Wynik brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenie daje wynik netto – odpowiednio zysk netto lub stratę netto.

Przedsiębiorstwo prowadzące działalność gospodarczą i pełną księgowość zobowiązane jest do sporządzenia sprawozdania finansowego [15; 16]. Formę i treść takiego sprawozdania ustala uor. Zobowiązuje ona do terminowego składania sprawozdań finansowych oraz zobowiązuje większe jednostki do publikacji tegoż sprawozdania w «Monitorze Sądowym i Gospodarczym». Roczne sprawozdanie finansowe składa się z [5; 14; 15]:

1) obligatoryjnie – bilansu, rachunku zysków i strat, zmian w kapitale własnym, informacji dodatkowej,

2) opcjonalnie – rachunku przepływów pieniężnych (*cash flow*).

Zgodnie z uor, sprawozdania finansowe sporządza się na dzień zamknięcia ksiąg rachunkowych. Za ten termin uznaje się dzień kończący rok obrotowy lub datę likwidacji, upadłości bądź zmiany formy prawnej przedsiębiorstwa [3; 5]. Sprawozdania finansowe mogą podlegać badaniu przez biegłego rewidenta. Wskazując na kluczowe cechy, które powinny charakteryzować wynik finansowy można stwierdzić, że powinien on być [8; 9; 10; 11]:

1) bazą informacji w zakresie skuteczności zarządzania, ekonomicznych, finansowych i gospodarczych decyzji podejmowanych w przedsiębiorstwie,

2) bazą analityczną umożliwiającą przeprowadzenie analiz ekonomicznych,

3) bazą służącą do uściślenia pojęciowego kategorii zysków, strat czy przychodów.

Sporządzenie rachunku wyników wymaga wyboru odpowiedniej metody pomiaru, zgodnej z przepisami prawa bilansowego krajowego i międzynarodowego [17; 18]. Powinien też odnosić się do przepisów prawa podatkowego, zwłaszcza w kwestii ustalenia wysokości podatku dochodowego [5; 6; 8; 11; 12].

Wynik finansowy jest zdefiniowaną kategorią księgową jak i ekonomiczną oraz finansową. Jako kategoria ekonomiczna wyznacza on ramy skuteczności działań przedsiębiorstw funkcjonujących na otwartym rynku. Oznacza on też efektywność wykorzystania będących w dyspozycji przedsiębiorstwa kapitałów.

Bibliografia

1. Вовк В. М. 2011, Економічні ризики: фінансово-обліково-аналітичний аспекти: монографія, за ред. д.е.н., проф. З.В. Гуцайлюка, Тернопіль, ТНТУ ім. І. Пулюя.
2. Вовк В. М. 2017, Комплексна оцінка ділової активності підприємства, w: Rachunkowość wobec wyzwań współczesnej gospodarki w Polsce i na Ukrainie : Monografia / pod red. H.Ronek, I. Lazarishina, Lublin, Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
3. Kister A, Provisions and accruals in the light of the polish balance law and international accounting standards, BICHNIK nr 721/2012, Lwów 2012, s. 20–31.

4. Kister A., Raportowanie zorientowane na wartość przedsiębiorstwa, «Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości», 51/2009.
5. Kister A. Kamieniecka M., Tangible current assets in polish balance-sheet law [w:] The problems of accounting, analysis and financial reporting: experience of Ukraine and Poland, red. I. Lazarishynyna, H. Ronek, Rivne: National University of Water Management and Nature Resources Use, 2012, s. 60–82.
6. Kister A. Rezerwy jako obszar rachunkowości szpitala. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2012, 251 Rachunkowość a controlling: 259–274.
7. Kister A. Wybrane rodzaje analiz kosztów jakości, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia», 39/2005.
8. Лазаришина І. Д., Зінкевич О. В. Організація і методика обліку та аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями : монографія. Рівне : НУВГП, 2017. 208 с.
9. Michalczyk L. Funkcja informacyjna inżynierii rachunkowości, «Pieniądze i Więź», nr 1 (50)/2011.
10. Michalczyk L. Relacja wybranych segmentów prawa bilansowego z prawem podatkowym, «Pieniądze i Więź», nr 3(56), 2012.
11. Michalczyk L. Rola inżynierii rachunkowości w kształtowaniu wyników finansowych przedsiębiorstwa. Rachunkowość wariantowa i odwrócony proces decyzyjny, Wolters Kluwer, 2013.
12. Michalczyk L. Wariantowe określanie podstawy do opodatkowania podatkiem dochodowym z wykorzystaniem wybranych metod rachunkowości, «Pieniądze i Więź», nr 4 (53)/2011.
13. Stępniewski J. Audyt i diagnostyka firmy, Wyd.AE we Wrocławiu, 2001.
14. Zubilevych S., Poznyakovska N. Conceptual framework of international public sector accounting standards: world experience and Ukraine // International Journal of New Economics and Social Sciences. 2017. № 2(6). МП: Warszawa. P. 76–82.
15. Лазаришина І. Д., Погребняк Н. Д. Актуальные проблемы эволюции учета и экономического анализа в условиях рыночных отношений Aktualne problemy ewolucji rachunkowości i analizy ekonomicznej w warunkach stosunków rynkowych / Общество и экономика постсоветского пространства. Междунар. сб. научн. статей Вып. 6, Часть 1. Липецк. 7.01.2014. С. 98–101.
16. Zubilevych S., Pozniakovska N., Sirotinska A., Miklukha O. Principles and quality characteristics of accounting and financial statements under national legislation and their harmonization with International Standards and EU directives // International Journal of New Economics, Public Administration and Law № 2 (2) 2018. С. 40–50.
17. Yakymchuk A. Y. Assessment of Energy Potential of Agricultural Plants as a Basis of Bioenergetic Management Development in Ukraine / A.Y. Yakymchuk, O. V. Pakhareenko, S.V. Shturkhetsky // Problems and Perspectives in Management : International research Journal. – Volume 16. Issue № 2. Symy : LLC «CPC «Business Perspectives», 2018. P. 331–340. Фахове видання. Цитоване у наукометричній базі Scopus.<http://dx.doi.org/>.
18. Yakymchuk A. Management of Protected Areas of Ukraine's Polissia: International Experience / A. Yakymchuk, T. Mykytyn, A. Valyukh // Journal «Problems and Perspectives in Management». Vol. 15. Issue 1. 2017. P. 183–190. URL: <https://businessperspectives.org/> (Scopus).

СЕКЦІЯ 2

Антонюк О. Р., к.е.н., доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування,
Шорнікова С. В., старший державний ревізор-інспектор
Головного управління ДФС у Рівненській області
м. Рівне, Україна

СПІЛЬНІСТЬ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ВИМОГ В РІЗНИХ ПРОФЕСІЙНИХ НАПРЯМАХ ДІЯЛЬНОСТІ

Професійні можливості, які отримують здобувачі вищої освіти спеціальності «Облік і оподаткування», є різноманітними, серед яких також і професія аудитора та представника контролюючих органів. Серед професійних вимог обов'язковою є наявність вищої освіти, високий рівень теоретичних знань та професійна компетентність, наявність практичної підготовки. Так, аудитор набуває права на провадження аудиторської діяльності після підтвердження кваліфікаційної придатності та набуття практичного досвіду, а після цього включається до Реєстру, який веде Аудиторська палата України. Саме рівень засвідченої компетентності дозволяє здійснювати керівництво аудиторською фірмою, адже нею може бути виключно аудитор. На посаду головного (старшого) державного інспектора призначається особа, яка має ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, молодшого бакалавра за фахом, бажано, фінансово-економічного спрямування. Необхідні знання здобувачі вищої освіти набувають під час опанування спеціальних предметів, а також загальних, при цьому важливим є комплексність цих знань, адже практика роботи вимагає системного підходу. Так, головний (старший) державний інспектор державної фіскальної служби повинен знати та вміти застосовувати:

- законодавчі та нормативні акти, інструктивні матеріали, що стосуються виконання покладених на нього обов'язків;
- основи державного управління та права;
- інструкцію з діловодства;
- правила ділового етикету;
- основні принципи роботи на комп'ютері та програмні засоби, які використовуються у роботі;
- документи, що пов'язані із застосуванням трудового, адміністративного, кримінального законодавства в межах, необхідних для виконання службових обов'язків;
- законодавство з питань охорони праці, правила техніки безпеки та пожежної безпеки, гігієни праці.

Подібні навички властиві і роботі аудитора. Серед загальних вимог можна відмітити:

1. вміння працювати з інформацією;
2. вміння ефективною координації з іншими;

3. здатність сприймати зміни та змінюватись;
4. вміння використовувати комп'ютерне обладнання;
5. відповідальність;
6. системність і самостійність в роботі [1].

На думку Дорош Н.І., професійна компетентність аудиторів забезпечується такими складовими:

- а) високий рівень загальної і спеціальної освіти та наявність необхідного стажу роботи за фахом;
- б) знання нормативних документів в частині питань, що стосуються обліку і аудиту;
- в) постійне підвищення кваліфікації у зв'язку з частими змінами законодавства [2].

Таким чином, професійна компетентність як аудитора, так і державного інспектора фіскальної служби може бути поділена на дві різні фази: досягнення рівня професійної компетентності та підтримка такого рівня.

Професійна компетентність аудиторів має бути завжди актуальною, тому, досягнувши певного рівня внаслідок отримання спеціальної освіти та маючи певний досвід роботи за фахом, аудитор повинен зберігати та актуалізувати рівень професійної компетентності, в тому числі шляхом самоосвіти та підвищення кваліфікації у професійній організації. Професійна компетенція аудиторів розповсюджується зокрема на знання і використання у практиці технічних засобів і професійних стандартів, дотримання чинного законодавства [3].

Концепція професіоналізму припускає, що аудитор повинен мати певний рівень підготовки, досвіду і кваліфікації, вміти розпізнати і оцінити відхилення, виконувати свої обов'язки відповідно до етичного кодексу. Кваліфікаційні вимоги мають багато спільного, поряд із відмінними ознаками. Важливим є вміння володіти необхідними знаннями, майстерністю (умінням, досвідом) і дисципліною для належного виконання своїх функцій. Аудитор, як і співробітник державної фіскальної служби, повинен своєчасно розпізнати і досить точно оцінити відхилення (у тому числі потенційні проблеми), вміти успішно застосувати знання в кризових ситуаціях (зіткнення інтересів і т.д.) і прагнути вийти з них без залучення додаткової допомоги. Також вказані професії передбачають дотримання професійної обережності, тобто уникнення неправильних дій, помилок, упущень, неефективності, конфлікту інтересів.

Література

1. Про організацію добору кадрів у Державній фіскальній службі України : наказ ДФС України від 15.06.2017 р. № 421. URL: <http://sfs.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація. Київ : Знання, 2001. 520 с.
3. Русіна Н. В. Професійна компетентність як складова професійної етики аудитора. URL: http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/ (дата звернення: 15.10.2018).

Бондарєва Т. Г., к.е.н., доцент,
Ярмоліна Г. Ю. здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ ГУРТКІВ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку системи вищої освіти науково-дослідна діяльність студентів набуває все більшого значення і стає одним із основних компонентів професійної підготовки майбутнього фахівця. До основних форм науково-дослідної діяльності студентів, що виконуються у позааудиторний час під керівництвом викладачів, слід віднести участь у наукових гуртках.

Студентські наукові гуртки (студії, бюро) є добровільною організацією студентів, що висловили бажання опанувати навички проведення наукових досліджень і успішно поєднують таку діяльність із навчанням. Вони покликані стимулювати активну творчу працю студентів у процесі навчання і оволодіння спеціальністю, виявляти серед студентів найбільш обдарованих, створювати умови для їх творчого зростання [1].

Залучення студентів у студентський науковий гурток проводиться викладачами кафедри на лекціях, практичних заняттях, при індивідуальних бесідах і консультаціях.

Для успішного функціонування і результативної діяльності наукових студентських гуртків необхідне дотримання таких основних організаційних принципів: доцільність, добровільність, плановість, реальність тематики, різноманітність методів роботи, стабільність складу, врахування інтересів і можливостей студентів, висока наукова кваліфікація і зацікавленість викладача, спадкоємність і формування традицій у роботі, стимулювання, високий ідейно-теоретичний рівень [2].

При кафедрі обліку і аудиту навчально-наукового інституту економіки та менеджменту НУВГП створено студентський науковий гурток «Юний податківець». Основною метою роботи студентського наукового гуртка є залучення талановитої молоді до наукової діяльності; вдосконалення навичок студентів у самостійній науково-дослідній діяльності; розвиток творчого мислення, закріплення та поглиблення отриманих у процесі навчання знань.

Загальне керівництво роботою студентського наукового гуртка здійснює завідувач кафедри, а для безпосереднього наукового керівництва призначені керівники, які розробляють план роботи гуртка на навчальний рік та організують його роботу.

Основними формами роботи наукового гуртка є: засідання наукового гуртка; зустрічі з провідними вченими, фахівцями; участь у наукових та методичних семінарах, круглих столах, конференціях та конкурсах;

заслуховування звітів студентів за підсумками виконаних наукових досліджень; обговорення наукових робіт, які рекомендуються до друку.

Цікавою формою роботи гуртка є проведення тематичних ігор «Брейн-ринг» та «Бліц-турнір» з питань податкового законодавства. Команди учасників можна формувати з членів гуртка, а також запрошувати команди від інших студентських наукових гуртків кафедри, тим самим підтримувати тісні зв'язки між роботою самих гуртків та міжпредметні зв'язки. За умови використання таких нетрадиційних форм навчання відбувається свідоме засвоєння знань, для якого характерні єдність базових знань і творчої діяльності студентів при їхній активності та самостійності.

Проведення семінарів провідними фахівцями органів Державної фіскальної служби сприяє формуванню професійних навичок з обраної спеціальності, спонукає студентів до навчання і творчого пошуку та дає можливість бачити перспективу своєї кар'єри у майбутньому.

Результати проведення власних наукових досліджень члени гуртка мають можливість опублікувати у черговому випуску збірника «Студентський вісник Національного університету водного господарства та природокористування». Керівниками гуртка надається допомога щодо вибору тематики, визначення структури та оформлення статті, а також підготовки супровідних документів (витяг засідання кафедри та рецензія керівника).

У форматі гуртка «Юний податківець» студенти займаються також волонтерською діяльністю. Вони є податковими волонтерами, які добровільно допомагають платникам податків щодо роз'яснення питань податкового законодавства. З волонтерською діяльністю тісно пов'язана самореалізація студента. Відкриття феномену самореалізації підростаючої особистості – це нова сторінка педагогічної науки насамперед тому, що людині у процесі її формування і виховання надається новий статус – незалежної, з високим творчим потенціалом особистості, яка насамперед має сподіватись на власні сили, розум, енергію. Така педагогічна позиція особливо придатна для виховання здібних і обдарованих студентів [3, С. 103].

Таким чином, науково-дослідницька робота студентів несе в собі великий потенціал для удосконалення підготовки майбутнього фахівця з обліку та оподаткування та формування його загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей. Студентські наукові гуртки, як основна форма науково-дослідної діяльності, покликані стимулювати активну творчу працю студентів у процесі навчання і оволодіння спеціальністю, виявляти серед студентів найбільш обдарованих, створювати умови для їх творчого зростання.

Література

1. Положення про студентські наукові об'єднання Національного університету водного господарства та природокористування. URL: <http://nuwm.edu.ua/stud-science/dokument> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. 2-е вид. Київ : Академвидав. 2014. 456 с. URL: <https://pidruchniki.com> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Балашов Е. Міжнародні студентські волонтерські обмінні програми як засіб самореалізації студентів. *Нова педагогічна думка*. 2012. № 1. С. 102–106.

Бондарєва Т. Г., к.е.н., доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

КОМПЕТЕНТНІСТНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННІ»

Науково-дослідна робота – це головний шлях набуття, примноження й оновлення знань, який передбачає уміння ставити наукові завдання, планувати їх виконання, організовувати збір та обробку інформації, а також створювати умови для генерування нових ідей та їх практичної реалізації. Досвід наукової роботи набувається протягом усього творчого життя вченого, а фундаментом для нього є знання основ методології наукових досліджень [1, С. 8].

Навчальна дисципліна «Методологія наукових досліджень в обліку та оподаткуванні» передбачає тематику, яка розкриває теоретичні основи наукового дослідження та організацію наукової роботи. Значне місце відведено основам методології досліджень, типології методів наукового пізнання, розкриттю основних способів і прийомів емпіричного та теоретичного рівнів дослідження, технології їх практичного використання у науковій діяльності. Вивчення дисципліни дозволяє студентам оволодіти знаннями технології наукових досліджень в галузі економічних наук.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності «Облік і оподаткування» у здобувачів вищої освіти при вивченні навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень в обліку і оподаткуванні» мають бути сформовані такі основні професійні компетентності:

□ здатність проводити науково-дослідну й аналітичну діяльність з метою отримання нових знань та їх використання для експертної оцінки господарських ситуацій і прийняття управлінських рішень;

□ здатність володіти інструментальними засобами дослідження, отримання, зберігання, обробки обліково-аналітичної інформації та застосовувати їх під час вирішення поставлених завдань;

□ здатність застосовувати навички публічних ділових і наукових комунікацій з використанням інформаційних технологій для вирішення поставлених завдань;

□ здатність проводити наукові дослідження з метою вирішення актуальних завдань теорії, методики, організації та практики обліку, аудиту, аналізу, контролю та оподаткування.

Орієнтуючись на компетентнісну основу, розробляється робоча програма з навчальної дисципліни, яка містить опис навчальної дисципліни, її мету та завдання; програму і структуру навчальної дисципліни; теми практичних занять; завдання для самостійної роботи; методи навчання та контролю;

розподіл балів, які отримують студенти; методичне забезпечення; рекомендовану літературу та інформаційні ресурси.

У процесі викладання навчальної дисципліни використовується фронтальна та індивідуальна форма організації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти. Фронтальна форма організації передбачає одночасне виконання однакової для всіх студентів роботи, а індивідуальна – особистої (особистої). Індивідуальна форма організації навчальної діяльності сприяє становленню самостійності, активності, відповідальності, і це робить реалізацію названої форми адекватною задачам формування компетентності майбутніх фахівців з обліку і оподаткування.

Зміст навчальної дисципліни може бути реалізований через певні методи інтерактивного навчання. Інтерактивне навчання – це, певною мірою, діалогове навчання, у процесі якого здійснюється взаємодія між суб'єктами навчального процесу у закладі вищої освіти. До найбільш дієвих інтерактивних методів навчання можна віднести: метод проектів, брейнстормінг, «круглий стіл», науково-дослідну ділову гру, семінар-дискусію та інші. Варто зазначити, що досить часто один метод навчання може містити окремі елементи іншого методу. Зокрема «семінар-дискусія» (відображає реальні позиції людей, які беруть участь у наукових дискусіях) містить елементи методу «ділова гра». На занятті з використанням зазначеного методу можна ввести, наприклад, ролі координатора, доповідача, опонента, рецензента.

Формування інформаційної компетентності передбачає обов'язкове використання в навчальному процесі комп'ютерної техніки й медіа-засобів та забезпечення володіння студентами прийомами опрацювання інформації. У цьому контексті у системі компетентнісного підходу до навчання нових акцентів набувають вимоги до застосування технічних засобів навчання. На сучасному етапі у навчальній і пізнавально-дослідній роботі широко застосовуються комп'ютери, що дає змогу поєднати високі обчислювальні можливості при дослідженні різноманітних явищ з перевагами графічного подання інформації. Комп'ютери створюють нову технічну основу для здійснення програмованого навчання, організації індивідуальних і групових форм навчальної роботи під час аудиторної та позааудиторної роботи студентів.

Таким чином, компетентнісний підхід до вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень в обліку та оподаткуванні» дасть можливість розвивати і виховувати майбутніх фахівців нової формації, здатних самопізнавати та самовдосконалюватись, адже швидкі зміни у нашому суспільстві вимагають вміння орієнтуватися в інформаційних потоках та освоювати новітні технології.

Література

1. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень : підруч. 2-ге вид. Київ : Знання, 2007. 317 с.

Балдич Л. В., викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист,

Пастушенко Н. В., викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої
категорії

Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський коледж Національного
університету біоресурсів і природокористування України»

м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ ШЛЯХОМ ЗАЛУЧЕННЯ ДО РОБОТИ У НАУКОВИХ ГУРТКАХ

Парадигма економічної освіти передбачає підготовку висококваліфікованого майбутнього молодшого спеціаліста, і цей процес охоплює не тільки розвиток його фахових компетентностей, а й формування внутрішньої готовності до опанування професією та власної реалізації. Здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста розвиває у здобувачів освіти розуміння та значущість економічних теорій та практик, що впливають на якість формування професійних вмінь і відіграють важливу роль в отриманні повної вищої економічної освіти.

Законом України «Про освіту» передбачено компетентнісний підхід в освіті. Водночас актуальність обраної теми полягає у тому, що для підвищення якості професійної підготовки здобувачів освіти з обліку і оподаткування необхідно спрямовувати увагу на самовизначення – уміння виробляти свої позиції в житті; формувати власний світогляд, уміння ставити і виконувати поставлені перед собою завдання; самореалізацію – утвердження себе як особистості; розвиток творчих здібностей (наукових, художніх, організаційно-комунікативних); самоорганізацію – навички елементарної психічної саморегуляції; організації режиму життя; досягнення поставленої мети.

Важливого значення у формуванні вищевказаних якостей відіграє робота зі здобувачів з обліку і оподаткування у наукових гуртках професійного профілю.

Теоретичний аналіз проблеми формування фахових компетентностей майбутнього бухгалтера спрямовує нас до головних понять дослідження: «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність». Не зупиняючись детально на зазначених поняттях, узагальнимо їх розуміння на основі аналізу літературних джерел. Так, поняття «компетенція» розглядається як питання, в яких людина добре обізнана, володіє пізнанням та досвідом; коло повноважень посадової особи [1]; поняття «компетентність» – володіння необхідними компетенціями, які містять особистісне ставлення людини до предмета діяльності [2]; набута інтегральна характеристика особистості, що зумовлює можливість здійснювати деяку діяльність на основі використання знань навчального і життєвого досвіду відповідно до засвоєної системи цінностей [3]. Таким чином, компетентність формується та розвивається в процесі певної (професійної або життєвої) діяльності.

На особливу увагу заслуговують компетентності, сформовані у здобувачів освіти під час роботи у наукових гуртках, клубах, секціях, проектах.

Така діяльність здійснюється за напрямками:

- науково-дослідний передбачає самостійний пошук літератури до певного виступу, доповіді; дослідження економічних явищ, обліково-фінансової діяльності підприємств; опрацювання наукових статей в економічній і періодичній фаховій літературі;

- пошуковий напрям пропонує обговорення конкретних ситуацій, які виникають на підприємствах, ситуацій, які б змушували здобувачів освіти працювати над їх вирішенням, звертаючись до наукових джерел та нормативних актів;

- експериментальний напрям пропонує досліджувати статистичні явища експериментальним методом (зіставляти, аналізувати, замінювати різні статистичні дані);

- творчо-креативний (національно-патріотичні, естетичні проекти, які формують загальнолюдські цінності майбутніх фахівців з бухгалтерського обліку).

В той же час характеристиками фахової компетентності є розуміння суті завдань, що виконуються; знання досвіду в цій сфері і активне його використання; вміння обирати засоби, адекватні конкретним обставинам; почуття відповідальності за досягнуті результати; здатність визнавати власні помилки і коригувати. Призначення молодшого спеціаліста з обліку і оподаткування визначається тим, що це спеціаліст з високим рівнем фахової освіти, підготовлений для обліково-аналітичної, планово-економічної, організаційно-управлінської діяльності в галузі економіки на виробництві, у сфері послуг, в управлінні, відповідно до фахового спрямування.

Отже, фахову компетентність здобувачів з обліку і оподаткування у процесі підготовки ми розуміємо як інтегровану професійно особистісну характеристику фахівця, що визначає володіння необхідними компетенціями для успішного здійснення облікової діяльності або виконання професійних обов'язків, передбачених для первинних посад [4].

На основі узагальнення літературних джерел можна визначити структуру професійної компетентності майбутніх молодших спеціалістів з обліку і оподаткування, що має такі компоненти:

- 1) *компетенції у сфері економічної діяльності* (економічне мислення; знання методів економічного аналізу; наявність системного уявлення про структуру і тенденції розвитку української та світової економіки; знання принципів прийняття і реалізації економічних рішень на мікро- та макрорівнях; уміння використовувати економічну інформацію у професійній, виробничій діяльності і повсякденному житті; уміння здійснювати пошук економічної інформації; уміння проводити економічний, стратегічний аналіз та оцінку фінансово-господарської діяльності підприємств; уміння проводити облік, контроль, аудит, перевірку грошових коштів, виробничих запасів, основних фондів у підприємствах, організаціях, установах тощо);

2) *компетенції в інших сферах професійної діяльності* – система знань з фінансів, маркетингу, аудиту, міжнародної економіки, права, менеджменту; знання нормативно-правової бази;

3) *інформаційно-комп'ютерна компетенція* стосується роботи з комп'ютерною технікою і визначається знанням теоретичних основ функціонування комп'ютерної техніки; умінням працювати в мережі Internet; умінням користуватися електронною поштою; умінням працювати із спеціалізованим програмним забезпеченням; умінням ефективно застосувати інформаційні технології і відповідні програми у професійній діяльності;

4) *комунікативна компетенція*, тобто знання ділового етикету та основ конфліктології, толерантність до існування інших поглядів, ефективна групова взаємодія, позитивна установка щодо себе й оточуючих тощо;

5) *компетенція у сфері самовизначення і саморегуляції* особистісних якостей як адекватна самооцінка, впевненість у собі, самоконтроль, самоефективність, високий рівень мотивації до досягнень, визнання необхідності неперервної освіти впродовж життя тощо;

6) *виробничо-діяльнісна компетенція* передбачає знання посадових інструкцій згідно з кваліфікацією фахівця, а саме: обізнаність з вимогами, функціями, правами, обов'язками; знання основ етикету [5].

Будь-яка діяльність відбувається під впливом мотивів, адже спрямована на досягнення певних цілей. Мотиваційно-ціннісний компонент забезпечує передумови для реалізації інших структурних компонентів, визначає позитивне ставлення до професії, рівень усвідомленості цінності знань для розвитку своєї особистості та виступає базовою характеристикою готовності до професійної діяльності. Остання в свою чергу включає формування та розвиток професійних якостей фахівця, з-поміж яких ретельність та системність в роботі, посидючість, відповідальність, дисциплінованість, цілеспрямованість, оперативність (швидке реагування на різноманітні ситуації), ділова завзятість і наполегливість, ерудованість, впевненість у собі та прийнятих рішеннях, підприємливість.

У структурі фахової компетентності когнітивний компонент можна розглядати як знання фактів, концепцій, принципів і теорій економіки; накопичення системних фахових знань та міжпредметних зв'язків, що є теоретичною і методичною основою ефективної економічної діяльності фахівця.

Третім елементом структури фахової компетентності майбутнього бухгалтера, ми вважаємо, має бути діяльнісний компонент, який характеризується майстерністю використання майбутніми бухгалтерами набутих професійних знань, передбачає досвід прояву компетентності у стандартних і нестандартних ситуаціях, тобто уміння діяти за зразком і досвід творчої діяльності. Зазначені структурні компоненти визначають цілісність досліджуваної компетентності і знаходяться в тісній взаємодії. Кожний компонент може впливати на розвиток інших компонентів [4].

Метою роботи наукових гуртків з бухгалтерського, фінансового обліку і податкової системи є стимулювання інтересу здобувачів освіти до економічних дисциплін; формування вміння вільно послуговуватись професійною економічною і обліковою термінологією, логічно і доречно висловлювати свою думку; сприяння розвитку дослідницьких здібностей обдарованих здобувачів освіти, залучення здобувачів освіти до активної участі в різних конференціях, фахових конкурсах і конкурсах на науково-пошукових робіт, роботі семінарів тощо; сприяння розвитку національно свідомої людини, яка розуміє тенденції розвитку української та світової економіки; формування морально-естетичних засад особистості майбутнього фахівця на кращих традиціях українського народу, що відповідає сутності державності України.

Широке впровадження в усі сфери діяльності підприємств нової інформації і комунікаційної техніки призвело до збільшення частки праці на персональних комп'ютерах і до прискорення обробки інформації в інтелектуальних мережах, тому надзвичайно важливою є інформаційно-комп'ютерна компетенція.

Правильно організована робота зі здобувачами освіти у наукових гуртках дозволить удосконалити уміння і навички пошуку необхідної інформації; сформує комунікативну компетентність, що дозволить на високому рівні володіти словом, доводити свою думку, переконувати, адже ці вміння є запорукою успіху в будь-якій галузі діяльності; залучити здобувачів освіти до активної життєвої позиції; застосувати інноваційні методи навчання, у т.ч. інформаційні; сприятиме формуванню та закріпленню навичок самостійної, індивідуальної та групової роботи; залучатиме здобувачів освіти до експериментальної, пошукової та дослідницької роботи; формуватиме в гуртківців уміння шукати аналогії, систематизувати, класифікувати економічні явища.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь, ВТФ Перун. 2009. 1736 с.
2. Горобець С. А. Теоретичні засади проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця економіста. *Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2007. Вип. 31. С. 106–109.
3. Енциклопедія Освіти / за ред. В. Г. Кременя. Академія педагогічних наук України. Київ : Юрінком Інтер. 2008. 1037 с.
4. Світлана Вітер. Зміст і структура економічної компетентності молодших спеціалістів у контексті фахової підготовки. *Молодь і ринок*. № 11 (94). 2012. С. 130–134.
5. Самрук Н. М. Формування професійної компетентності майбутніх економістів. Педагогічні науки. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. № 2, С. 120–125

Зінкевич О. В., к.е.н., доцент,

Бірець О. А., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВИПЛАТИ ПРАЦІВНИКАМ СУБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ НА ПРИКЛАДІ ВОЛОДИМИРЕЦЬКОГО УПРАВЛІННЯ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

Найважливішим об'єктом обліку бюджетних установ слід вважати працю. Виплати працівникам як економічну категорію зараховують до найскладніших. Проте в нормативно-правовій базі України, що регулює теоретичні та методичні аспекти бухгалтерського обліку бюджетних установ, детально не розкрито зміст і складові виплат працівникам.

На сьогоднішній день багато науковців досліджують питання розрахунків за виплатами працівникам, проблеми її організації та нормативно-правового забезпечення, документування та відображення в обліку, зокрема Ф. Бутинець, В. Вишневський, С. Голов, К. Давидова, Н. Жук, А. Загородній, Ю. Іванов, М. Карпенко, М. Огійчук, Г. Семенов, В. Сопко та ін.

Згідно з Законом України «Про оплату праці» [1] заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

Виплати працівникам – це всі форми компенсації, що їх надає суб'єкт господарювання в обмін на послуги, надані працівниками.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам» (далі – НП(С)БОДС 132) встановлює методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про виплати (у грошовій і негрошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності [2].

Виплати працівникам згідно з НП(С)БО 132 включають:

– поточні виплати працівнику – виплати працівнику (окрім виплат при звільненні), які підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення місяця, у якому працівник виконував відповідну роботу. До них включають: заробітну плату за окладами та тарифами, інші нарахування з оплати праці; виплати за невідпрацьований час (відпустки та інший оплачуваний невідпрацьований час); премії та інші заохочувальні виплати, що підлягають сплаті протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду, у якому працівники виконують відповідну роботу тощо [2];

– виплати за невідпрацьований час – виплати за невідпрацьований час, право на які має працівник, зокрема матеріальна допомога. Вони визнаються зобов'язанням у звітному періоді, якщо робота, виконана працівниками у цьому

періоді, дає їм право на отримання таких виплат [2];

– виплати при звільненні – виплати працівнику, які підлягають сплаті відповідно до законодавства при досягненні ним пенсійного віку або до досягнення ним пенсійного віку. Зобов'язання щодо виплат при звільненні визнається у разі, якщо суб'єкт державного сектору має невідомне зобов'язання звільнити працівника або кількох працівників до досягнення ними пенсійного віку або надавати виплати при звільненні згідно із законодавством, контрактом чи іншою угодою [2].

Питання виплат працівникам на підприємствах різних форм власності з позиції стимулювання, розміру нарахування та відображення в обліку відіграють важливу роль у житті суспільства.

До основних завдань обліку праці та її оплати у Володимирецькому управлінні водного господарства слід віднести:

- дотримання штатної дисципліни;
- правильне обчислення заробітної плати та утримань з неї;
- своєчасні розрахунки по заробітній платі;
- контроль за виконанням фонду оплати праці;
- забезпечення працівників інформацією про заробітну плату.

Фонд оплати праці установи складається з фонду основної та додаткової заробітної плати, інших заохочувальних і компенсаційних виплат.

Особливістю оплати праці в бюджетних організаціях є те, що вони майже не використовують відрядну форму оплати праці. Така форма оплати праці застосовується досить рідко, а перевага надається погодинній формі.

У Володимирецькому управлінні водного господарства розрахунки за виплатами працівникам обліковуються на рахунок 651 «Розрахунки з оплати праці розпорядників бюджетних коштів». Він призначений для обліку й узагальнення інформації про розрахунки за виплатами працівникам із заробітної плати, допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, студентам, аспірантам і учням із стипендій та інших подібних виплат. Накопичуються дані з нарахування заробітної плати та нарахувань на неї у Меморіальному ордері № 5 «Зведення розрахункових відомостей із заробітної плати на стипендій». Записи систематизують за відповідними кодами функціональної класифікації видатків та видами коштів спеціального фонду [3, С. 157].

Література

1. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам» : наказ Міністерства фінансів України № 1798 від 29.12.2011 р. URL: <http://search.ligazakon.ua/> (дата звернення: 15.10.2018)
3. Облік у бюджетних установах : навч. посіб. 2-е вид. / за заг. ред. Леня В. С. Київ : Каравела, 2017. 564 с.

Конончук О. М., спеціаліст вищої категорії,
Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський коледж Національного
університету біоресурсів і природокористування України»
м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ І АКТИВНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ» ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ БІНАРНИХ ЗАНЯТЬ

Формування та розвиток загальних і професійних компетентностей, що направлені на здобуття студентом: теоретичних знань, вмінь і навичок ведення бухгалтерського обліку, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків у сфері обліку і оподаткування, підготовка здобувачів вищої освіти до подальшого навчання за обраною спеціалізацією – це мета освітнього процесу.

Ефективність освітнього процесу визначається в основному методикою викладання. Методика викладання – це невидима організаційна структура, яка складається зі знання та навчання тих, хто навчає, і тих, хто навчається. За Аксьоною О.В., методику навчання можна порівняти з мостом через річку Знання, який без взаємного педагогічного та людського співробітництва не поєднає обидва береги цієї річки [1, С. 17].

Найважливішим принципом навчання є принцип сполучення різних методів та прийомів навчання. І майстерність викладача полягає в тому, щоб вибрати оптимальне сполучення методів та засобів навчання, методичних прийомів, які забезпечують активізацію навчання. Якість успіху процесу навчання залежить від того, як передати той чи інший навчальний матеріал і наскільки серйозним та професійним буде результат навчання.

Бінарні заняття можуть якнайповніше сприяти формуванню професійних компетенцій здобувачів вищої освіти, оскільки дозволяють задіяти для вирішення поставленого завдання вагомую частку отриманих із спеціальних дисциплін знань та сформувати вміння застосовувати їх в реальному контексті майбутньої професійної діяльності [2, С. 26].

Бінарне заняття – це нестандартне заняття, яке побудоване на тісних міжпредметних зв'язках, яке проводиться спільно двома викладачами відповідних дисциплін.

Бінарним заняттям притаманні значні педагогічні можливості: здобувачі вищої освіти одержують багатогранні знання про об'єкт вивчення, у них формуються вміння переносити знання з однієї галузі в іншу, стимулюється аналітико-синтетична діяльність, формуються уміння аналізувати і порівнювати складні процеси і явища навколишнього світу, що забезпечує формування цілісного сприйняття дійсності як передумови формування наукового світогляду (рис. 1).

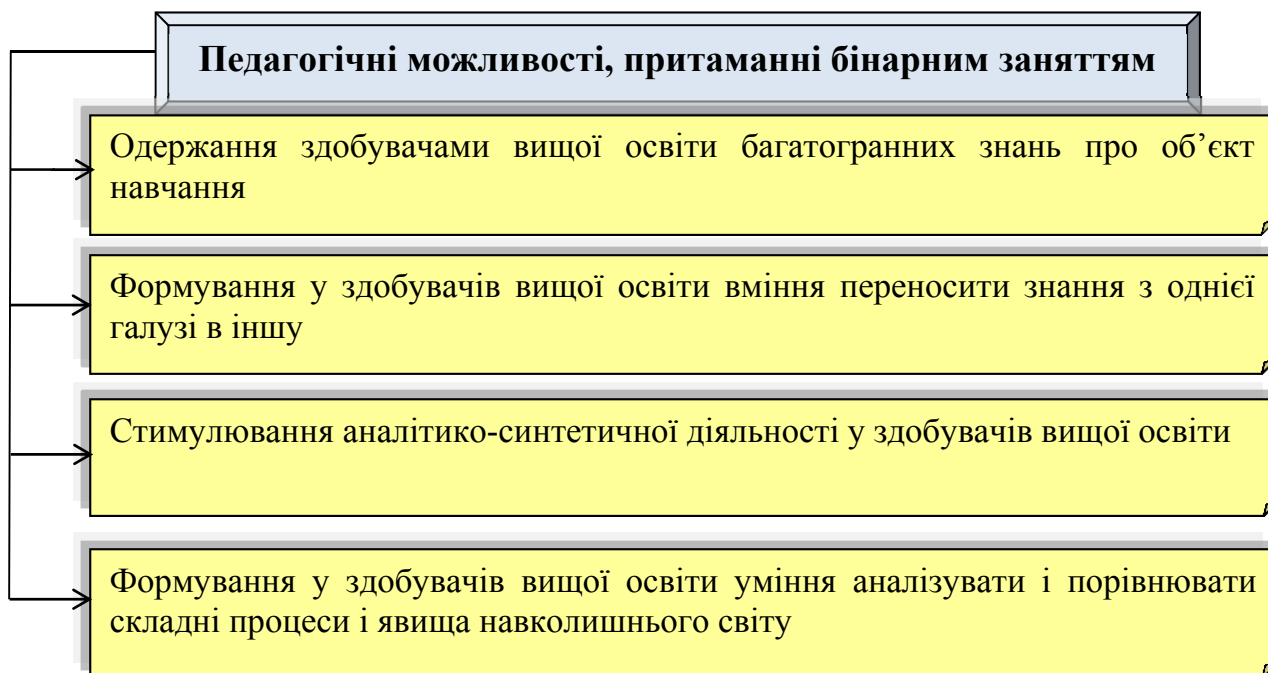

Рис. 1. Педагогічні можливості бінарних уроків

Ціль бінарного заняття – створити умови мотивованого практичного застосування знань, навичок і умінь, дати можливість побачити результати своєї праці й одержати від них радість і задоволення.

Мета використання такого навчання – створення оптимальних умов для розвитку та самореалізації здобувачів вищої освіти шляхом формування цілісних знань із теми.

Викладачі циклової комісії облікових дисциплін зацікавлені в проведенні бінарних занять, тому що саме на етапі професійної підготовки предметом більшості дисциплін є господарська діяльність підприємства, яку можна розглядати з різних сторін, тим самим формуючи цілісне уявлення про професійні знання та вміння.

Ми маємо досвід в проведенні бінарних занять з таких дисциплін:

- Фінансовий облік і інформатика та комп'ютерна техніка на тему: «Облік розрахунків з підзвітними особами».
- Статистика і інформатика та комп'ютерна техніка на тему: «Середні величини».
- Страхування та інформатика на тему: «Визначення страхових платежів, збитку і розміру страхового відшкодування в рослинництві».
- Облік і звітність у бюджетних установах та податкова система на тему: «Утримання із заробітної плати працівників бюджетної установи».
- Контроль і ревізія і облік і звітність у бюджетних установах на тему: «Визначення по кожному конкретному випадку допущених порушень та їх характеру, розробка пропозицій щодо усунення виявлених недоліків ревізії основних засобів».

Першим етапом у підготовці бінарних занять має бути аналіз робочих навчальних програм з дисциплін. На засіданні циклової комісії облікових

дисциплін, обговорюється план роботи на навчальний рік (зокрема ми аналізуємо стан міжпредметних зв'язків для того, щоб викладачі могли вибрати найбільш цікаві та прийнятні теми для проведення таких занять). Складаємо таблицю, у якій викладачі профілюючих дисциплін відмічають, по яких темах можна провести заняття в комп'ютерній аудиторії, який тип занять можна використати при цьому.

Другим етапом буде спільна робота викладачів, що готують бінарне заняття по розробці плану-сценарію заняття, по підготовці матеріалів заняття.

На цьому етапі ставляться задачі по кожній з дисциплін, визначається мета, формується структура заняття (рис. 2).

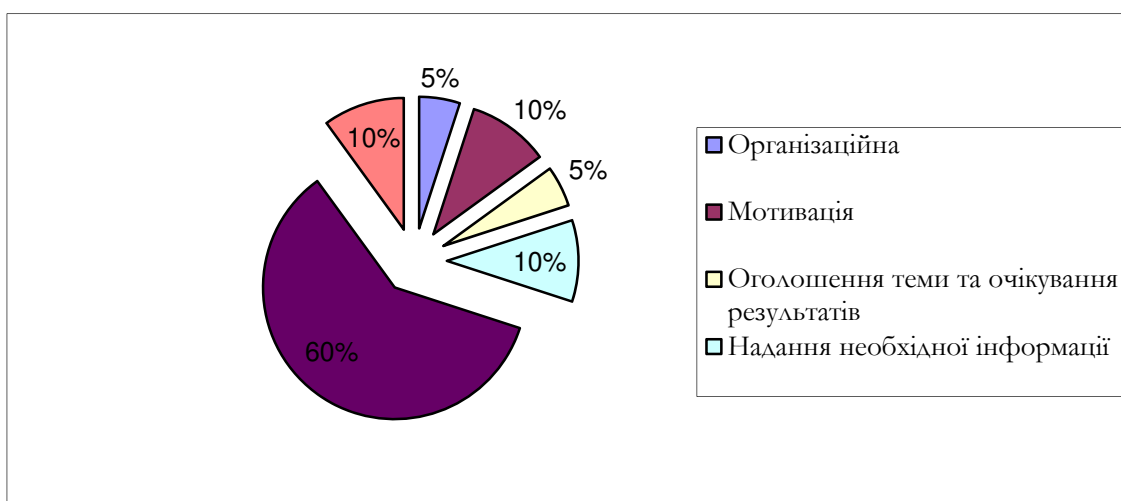

Рис. 2. Структура заняття

Застосування інтерактивних методик висуває певні вимоги до структури заняття.

1. *Мотивація*. Мета цього етапу – зосередити увагу здобувачів вищої освіти на проблемі й викликати до неї інтерес. Прийомами навчання можуть бути питання, цитата, коротка історія, невелике завдання тощо (займає не більше ніж 5% часу заняття).

2. *Оголошення, представлення теми та очікування результатів*. Мета – забезпечити розуміння здобувачами вищої освіти змісту їхньої діяльності, тобто того, чого вони повинні досягти в результаті заняття і чого від них очікує викладач. Часом буває доцільно залучити до визначення очікуваних результатів усіх учасників заняття (5% часу).

3. *Надання необхідної інформації*. Мета – дати здобувачам вищої освіти достатньо інформації для того, щоб на її основі виконувати практичні завдання (10% часу).

4. *Інтерактивна справа* – центральна частина заняття. Мета – практичне засвоєння матеріалу, досягнення поставлених цілей заняття.

Третій етап – це контрольний огляд і коректування розроблених матеріалів до заняття. Цей етап важливий тому, що на ньому викладачі, які готувались до бінарного заняття, повинні об'єднати свої розробки заняття. На

другому етапі кожен працював над своїми задачами й проблемами, а на третьому проходить співставлення розробок кожного. Уточнюється, як і що на занятті викласти, які питання поставити, яка послідовність проведення заняття. Визначаються функції кожного викладача. На цьому ж етапі коригуються домашні завдання здобувачам вищої освіти напередодні бінарного заняття за кожною з дисциплін.

Четвертий етап – планування бінарного заняття в розкладі занять. Це дуже важливий етап і тут можливі варіанти. Розглянемо їх. Перший варіант – на бінарне заняття планується два заняття підряд (чотири академічні години). Без різниці в якому порядку по одному заняттю на кожен із дисциплін планується в розкладі занять, але заняття повинні бути одне за одним (наприклад, 1 та 2, 3 та 4). Другий варіант – з урахуванням типу заняття і підготовчої самостійної роботи здобувачів вищої освіти, можливе планування одного заняття по двох дисциплінах одночасно. Одним словом, можливі різні варіанти планування залежно від типу, мети й змісту заняття.

Ефективність бінарних занять є надзвичайною, хоча очевидним є те, що через складність підготовки вони не можуть проводитись часто. Такі заняття є важливим етапом у формуванні світогляду особистості здобувачів вищої освіти та його впевненості у взаємопов'язаності знань та вмінь з різних навчальних дисциплін, що сприяє *мотивації навчання*.

Бінарні заняття дають можливість здобувачам вищої освіти сконцентрувати набуті знання для розв'язання специфічних завдань, що складають основу майбутньої професійної діяльності, і, таким чином формувати засади їхньої професійної компетентності.

Література

1. Акімова Н. С., Безпалова О. О. Діалог як метод інтерактивної взаємодії викладача та студентів у процесі навчання : матеріали всеукр. наук.-метод. конф., м. Харків, 23 вересня 2010 р. Харків : ХДУХТ, 2010. 12 с.
2. Левочко М. Т. Професійна підготовка майбутніх фахівців економічної галузі: теорія, методика, організація : монографія. К. : ДП «Інформ. аналіт. агентство», 2009. С. 25–29 .
3. Левченко Т. П., Левченко С. П. Бінарні уроки. Мета, результати та особливості. *Географія*. 2012. № 4.
4. Рекуненко В. В. Методика проведення бінарних занять. Київ : УМК по підготовці молодших спеціалістів, 1995.
5. Сілютіна І. М. Методика викладання спеціальних дисциплін: проблема змісту. *Науковий вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля*. 2007. № 11. С. 68–69.
6. Видавничий дім «Перше вересня». Фестиваль педагогічних ідей: бінарний урок. URL: <http://festival.1september.ru/articles/511774/> (дата звернення: 15.10.2018).
7. Методичний портал: веб-сайт. URL: <http://metodportal.net/node> (дата звернення: 15.10.2018).

Купчишина Т. В., викладач,
ВСП «Рівненський коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»
м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Тенденцією розвитку освіти у цивілізованому світі є впровадження у педагогічну практику компетентнісно-орієнтованої освіти, яка сприяє набуттю студентами компетентностей, необхідних у житті [1, С. 23].

В сучасних умовах, щоб досягти успіху, мало володіти практичними вміннями і навиками. У період структурних і якісних змін в економіці України, сучасного розвитку ринку праці важливого значення набуває формування економічного мислення і економічної культури майбутніх фахівців.

Все вагомніше значення в сучасній економічній системі набувають конкурентні засади, творча підприємницька ініціатива та інші суто ринкові важелі розвитку суспільства. Випускники вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації в таких умовах не тільки повинні оволодіти потрібними їм в умовах ринку знаннями, але й навчитися швидко орієнтуватися в економічних процесах, оперативно приймати самостійні раціональні рішення, поєднувати гуманістичні та економічні інтереси. Всі ці елементи і виступають важливими складовими сучасного економічного мислення [2].

Економічні знання потрібні всім – і тим, хто наймається на роботу, і тим, хто займається бізнесом, і тим, хто купує чи продає. Вони потрібні і державним службовцям, і політикам. Як свідчить практика, асами підприємництва чи стратегічного менеджменту можуть стати лише 2-5% людей, великими підприємцями – 8-10%, дрібними підприємцями – майже 20%, але 70% людей мають набути такого обсягу знань, щоб стати економічно культурними [3].

Сучасний економічний стан країни вимагає різкого підвищення культури економічних відносин, технологій праці, комунікацій. Вкрай важливо подолати стереотипи, які унеможливають вивільнення й подальший розвиток потенціалу економічного зростання суспільства, підприємства, індивіда. Серед таких стереотипів можна виділити:

- 1) зрівняльний ідеал споживання матеріальних благ;
- 2) уявлення про незаконність й аморальність великих статків, кримінальну природу підприємницької діяльності, експлуататорську сутність роботодавців;
- 3) покладання відповідальності за матеріальний добробут людини на державу та офіційну систему соціального захисту;
- 4) відсутність почуття особистої відповідальності за державну власність, яке виявляється в підтримці курсу на відмову від реальної приватизації;
- 5) розуміння економічної реформи в категоріях адміністративного регулювання економіки [4].

Конкурентоспроможність випускників вищих навчальних закладів значною мірою залежить від якості оволодіння економічними знаннями, ступеня економічної культури, вміння мислити і діяти в системі ринкової економіки.

Економічна освіта в Україні останнім часом знаходиться в процесі утворення нової парадигми. Фундаментом формування сучасного типу економічного мислення у студента повинне стати системне вивчення базових економічних дисциплін, зокрема економічної теорії. Це пояснюється тим, що вивчення економічної теорії дозволяє реалізувати потребу у пізнанні механізму господарчої діяльності, мотивів та особливостей поведінки різних економічних суб'єктів при прийнятті рішень, законів буття економічної матерії і відповідно впливає на формування модерної економічної культури.

Сьогодні зацікавленість освічених людей у вивченні економічної теорії пояснюється високим рівнем складності тих проблем, з якими стикається Україна. Складність цієї науки, що відображає складний господарчий світ, при її вивченні потребує від дослідника, як зазначав А. Хейльброннер, «витривалості верблюда та терпіння святого».

Сучасний глобальний світ вимагає від випускників вишів вміння аналізувати складні питання економічного буття (місце України у глобальному світі, її конкурентні переваги, ефективність прийнятих урядових рішень), оцінювати консервативні та позитивні тенденції розвитку, визначати власну позицію щодо економічних перетворень та, як наслідок, бути готовими до практичної діяльності. Реалізацію цього завдання виконує ціла низка суспільних наук, серед яких особливе місце належить економічній теорії. П. Самуельсон у своєму найбільш відомому підручнику «Економікс» писав, що людина, яка систематично не вивчала економічну теорію, подібна до глухого, який намагається оцінити музичний твір.

Ефективність освітнього процесу багато в чому визначається методикою викладання. Широке застосування уніфікованих методів навчання, перехід на виключно письмовий контроль знань студентів формально знижує роль викладача у процесі навчання. Між тим, рівень професійної підготовки та формування економічної культури безпосередньо залежать від взаємодії ланки «викладач – студент». У початковому процесі обидві сторони мають відігравати творчу роль. З метою підвищення фахового рівня та економічної культури студентів виникає потреба у вивченні та розробці інтерактивних форм і методів навчання, розв'язання проблемних ситуацій та завдань, що базуються на реальних економічних процесах.

При викладанні економічної теорії і політичної економії викладачі ВСП «Рівненський коледж НУБіП України» для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів застосовують різноманітні навчальні технології, зокрема проблемні лекції, роботу в малих групах, мозкові атаки, кейс-метод, ділові та рольові ігри тощо.

Приклади практичного застосування різних навчальних технологій при викладанні економічної теорії та політичної економії у ВСП «Рівненський коледж НУБіП України»:

- Тема: «Економічна система й економічний лад суспільства»: дискусія про ідеальну модель суспільства (за теоріями утопічного соціалізму); презентація сучасних економічних систем; семінар-дискусія «Порівняльна характеристика різних типів економічних систем»;

- Тема: «Відносини власності в економічному житті суспільства»: робота в групах: обговорення переваг та недоліків приватної форми власності;

- Тема: «Доходи населення, їх види і джерела формування»: мозкова атака з причин нерівності доходів; робота в малих групах при обговоренні шляхів вирішення проблем щодо підвищення рівня доходів населення в Україні;

- Тема: «Суб'єкти ринкової економіки. Підприємництво»: кейс-метод «Різні підходи до оцінки підприємницької діяльності в Україні»;

- Тема: «Фіскальна політика. Бюджетний дефіцит і державний борг»: проблемна лекція «Економічні функції держави та особливості формування бюджетної політики в Україні в сучасних умовах»; дидактична гра «Система оподаткування в Україні та її роль у регулюванні економіки»;

- Тема: «Зайнятість і безробіття»: мозкова атака «За допомогою яких важелів можна вирішувати проблеми безробіття в Україні?»;

- Тема: «Економічне зростання і його чинники»: семінар-дискусія з питання «Які фактори здійснюють найбільший вплив на економічне зростання в країні?»;

- Тема «Суспільний продукт і суспільне відтворення»: міні-лекція, семінар-дискусія: «Пріоритети суспільного відтворення»;

- Тема: «Економічні аспекти глобальних проблем»: мозкова атака «Шляхи зменшення втрат від впливу глобальних проблем сучасності на економіку».

Стратегічним завданням вищих навчальних закладів I-II рівня акредитації є надання майбутньому фахівцю не тільки всіх необхідних знань, практичних навичок в предметній сфері, але й формування і розвиток його економічної культури, допомога у професійному та особистісному самоствердженні в суспільстві. З метою підвищення фахового рівня та економічної культури студентів виникає потреба у вивченні та розробці інтерактивних форм і методів навчання, розв'язання проблемних ситуацій та завдань, що базуються на реальних економічних процесах. У нових економічних умовах широке поле професійного розвитку стає доступним тільки тим, хто увібрав у себе нові економічні цінності.

Література

1. Антонюк Л. Л., Василькова Н. В., Ільницький Л.О. Компетентісний підхід у вищій освіті: світовий досвід. Київ : КНЕУ, 2016. 61 с.
2. Попадинець О. Економічна освіта та економічне мислення. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Попадинець О. Щодо формування економічного мислення у студента технічного ВНЗ. URL: <http://chito.in.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Тодріна І. Економічна освіта і економічна культура суспільства: сутність та особливості. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/> (дата звернення: 15.10.2018).

Колос І. В., к.е.н., доцент,
Національний університет харчових технологій
м. Київ, Україна

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ І РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Виклики сьогодення, пов'язані зі стійкими протиріччями між глобальним і локальним, загальним й індивідуальним, традиціями і сучасністю, перспективними і найближчими завданнями, конкуренцією і рівністю можливостей, необмеженим розширенням знань і обмеженими можливостями щодо їх засвоєння посилюють вимоги до підготовки здобувачів з обліку і оподаткування. Розвиток професійної компетентності сучасного фахівця на безперервній основі необхідний для забезпечення і постійного підтримання достатнього рівня теоретичних знань, розширення набутих практичних навичок та вдосконалення особистісних якостей для виконання визначеного обсягу посадових обов'язків і задоволення потреб суспільства. Актуальним стає успішність реалізації професійної компетентності, що проявляється через висловлювання професійного судження щодо підприємницької діяльності суб'єкта господарювання в умовах невизначеності, загроз та небезпеки.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідного і достатнього рівня професійної компетентності сучасного фахівця з обліку і оподаткування для забезпечення професійного судження, що є визначальним при обґрунтуванні й ухваленні дієвих економічних рішень.

Термін «компетентність» закріплено Законом України «Про вищу освіту» як динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [1, ст. 1]. Комітетом з Міжнародних стандартів освіти професійних бухгалтерів Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ) ухвалено Концептуальну основу міжнародних документів у сфері освіти і Міжнародні стандарти освіти професійного бухгалтера (МСО). Як зауважує С. Зубілевич, МСО можуть бути використані суб'єктами, які є зацікавленими у професії і здійсненні навчання, зокрема освітні установи [2, С. 8]. МСО ґрунтуються на понятті професійного розвитку, який відбувається протягом початкового (набуття технічної компетентності, професійних навичок, професійних цінностей, етики та ставлення, практичного досвіду) і безперервного розвитку (підтримування професійної компетентності на належному рівні і постійне підвищення кваліфікації протягом життя у професійній кар'єрі). Так, МСО 2 «Початковий професійний розвиток – Технічна компетентність» визначено основний перелік дисциплін, яким має оволодіти професійний бухгалтер: фінансовий облік; управлінський облік; фінанси і фінансовий менеджмент; оподаткування; аудит і надання впевненості; нагляд, управління ризиками і

внутрішній контроль; господарське право і регулювання; інформаційні технології; бізнес- та організаційне середовище; бізнес-стратегія і менеджмент; мікро- і макроекономіка [3].

Підготовка фахівців – досить складний і багатогранний освітній процес («...система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей ...» [4, С. 1]), що вимагає не лише достатнього рівня компетентності викладача, а й потрібної викладацької майстерності та належних організаторських зусиль. В освітньому процесі здійснюється переорієнтація на компетентісний, особистісно-орієнтований та студоцентристський підходи, що передбачає розроблення паспорта спеціальності, програми і робочої програми навчальної дисципліни, навчально-методичного комплексу зі спрямуванням на досягнення особистості й узгодження різних її пріоритетів з прийнятним для неї навчальним навантаженням. Насамперед необхідно орієнтуватися на вимоги чинного законодавства і рекомендації професійних організацій. Саме навчальні заклади в ході академічної освіти забезпечують набуття професійної компетентності здобувачами, зокрема вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування», як фундаментального базису на початковому етапі для розвитку професійних знань, умінь, навичок, здібностей протягом всього життя. Такий підхід передбачає залученість здобувачів до вибору змісту, способу, темпу та місця навчання шляхом використання інтерактивних форм і методів, створення творчої атмосфери, що сприяє розвитку формування й висловлення професійного судження. Відбувається відмова від розуміння освіти як отримання готового знання. Ключовим стає не передавання знань, а оволодіння раціональними й ефективними способами поповнення й оновлення знань і швидкого орієнтування в розгалуженій системі знання.

Дефініцію «професійне судження» МФБ визначено як застосування необхідних навичок, знань і досвіду в контексті стандартів аудиту, бухгалтерського обліку та професійної етики при прийнятті обґрунтованих рішень про напрями діяльності, що проводяться відповідно до міжнародних стандартів [5, С. 35]. У світовій практиці бухгалтерського обліку поняття «професійне судження» є одним із основних при розкритті інформації. Вітчизняний дослідник Л. Кіндрацька [6, С. 321-323] акцентує на виключному значенні професійного судження в ході формування адресної інформації на вимогу зацікавленого користувача (управлінця) й обережності ставлення до варіантності висловлюваного професійного судження. Можна стверджувати, що основною передумовою обґрунтованості якісного професійного судження про відповідні варіанти дій щодо управління і виконання проектів та робочих завдань, виходячи з професійних цінностей, етики та відносин, є відповідний рівень технічної компетентності (базовий, середній, високий), набуті професійні навички (інтелектуальні, міжособистісні та комунікації, персональні, організаційні) та сфери компетентності (професійний скептицизм, етичні принципи, дія в інтересах суспільства).

Керівництвом Національного університету харчових технологій (НУХТ) роботу професорсько-викладацького складу скеровано через внутрішні положення на забезпечення: якості освітньої діяльності шляхом застосування єдиних методичних підходів до викладання дисциплін, навчально-методичних розробок; посилення практичної підготовки шляхом стажування на конкретному робочому місці під час навчання, що сприяє формуванню вміння застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності; запровадження навчальних сертифікатних програм, що сприятиме налагодженню співпраці з реальним сектором економіки.

В Навчально-науковому інституті економіки і управління НУХТ створено атмосферу професіоналізму і сприятливі умови для набуття і розвитку професійної компетентності як викладачам, так і здобувачам.

Роботу кафедри обліку і аудиту спрямовано на формування у здобувачів необхідного і достатнього рівня професійної компетентності й успішності її реалізації шляхом висловлювання професійного судження, що проходить шляхом теоретичного і практичного спілкування з колективом кваліфікованих викладачів. Кожен викладач для здобувача є професійним взірцем, який своїм рівнем професійної компетентності мотивує у здобувача прагнення стати професіоналом за обраним фахом. Значна увага приділяється формуванню особистості, яка володіє гнучким мисленням і готова до постійного професійного розвитку на безперервній основі й кар'єрного росту.

Починаючи з першого курсу бакалаврату, викладачі кафедри залучають здобувачів до участі в науково-дослідній роботі: підготовка наукових доповідей і виступи з ними на щорічних конференціях в НУХТ; написання і опублікування тез з наукової проблематики, статей у фахових виданнях, в тому числі іноземною мовою. Результати свідчать про готовність здобувачів до формування професійного судження початкового рівня.

Починаючи з другого курсу бакалаврату посилюється значення щодо оволодіння професійною компетентністю і вміння формувати професійне судження. Прослідковується міждисциплінарний зв'язок професійно орієнтованих модулів фахової підготовки з фокусуванням на розвиток здатності приймати управлінські рішення і оцінювати їх наслідки, брати ініціативу й індивідуальну відповідальність при вирішенні поставлених завдань. Це сприяє формуванню системного мислення. Практична підготовка фахівців базується на максимальному використанні інформаційних технологій, сучасних методів і моделей у веденні обліку і аудиту. На практичних заняттях викладачами забезпечується достатній рівень активності здобувачів і їх самоактивності, що сприяє набуттю практичних навичок в процесі виконання запропонованих завдань індивідуально чи мікрогрупою. Здобувачі старших курсів бакалаврату і магістратури активно набувають професійної компетентності і доводять вміння висловлювати професійне судження шляхом участі в наукових конференціях молодих вчених і студентів, олімпіадах, конкурсах. Деякі з них демонструють значні досягнення в обґрунтованому відстоюванні професійного судження шляхом участі у науково-практичних заходах за межами навчального закладу

на всеукраїнському рівні. Під час захисту дипломної роботи як самостійно закінченої праці, що є кінцевим інтегральним продуктом теоретичної і практичної підготовки, здобувачі демонструють навички публічного презентування сформованого професійного судження з мультимедійним супроводом ключових результатів.

Особлива увага на кафедрі приділяється надбанню здобувачами загальнокультурної складової компетентності: здатність до самостійного освоєння нових методів дослідження; здатність самостійно здобувати (у тому числі з використанням інформаційних технологій) і використовувати в практичній діяльності нові знання й уміння; здатність вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; здатність працювати в команді, обґрунтовувати організаційно-управлінські рішення і готовність нести за них персональну відповідальність; здатність вільно користуватися іноземною мовою як засобом професійного спілкування.

Слушним є твердження зарубіжного дослідника, що достатній рівень професійної компетентності випускника навчального закладу є необхідною передумовою і фундаментом майбутньої професійної соціалізації [7, С. 269]. Підтримування досягнутого рівня професійної компетентності і подальше вдосконалення професійного розвитку передбачає: постійне підвищення кваліфікації через курси і тренінги, стажування, перепідготовку, системне самостійне навчання (самоосвіта, самовдосконалення).

Отже, формування професійної компетентності сучасного фахівця нової генерації можливе тільки при організації освітнього процесу на компетентнісних засадах і створенні умов щодо самоактуалізації й самовизначення професійної траєкторії розвитку здобувача. На сучасному етапі не існує єдиного підходу, який би вважався раціональним при формуванні професійної компетентності. Процес постійного навчання починається базовою підготовкою, продовжується навчальними програмами для досягнення рівня професіоналізму і триває протягом професійної кар'єри фахівця.

Література

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 09.11.2018).
2. Зубілевич С. Міжнародні стандарти освіти як основа єдиної національної програми професійної сертифікації бухгалтерів України. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 5. С. 8–15.
3. Handbook of International Education Pronouncements 2017. URL: <https://www.ifac.org/publications-resources/> (дата звернення: 09.11.2018).
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 09.11.2018 р.).
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: перекл. з англ. част. 1. Київ : МФБ АПУ, 2013. 1025 с.
6. Кіндрацька Л. М. Професійне судження в процесі еволюції бухгалтерського обліку. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія* : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Тернопіль, 30 червня 2017 р. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. С. 321–324.
7. Ронек Генрик. Шляхи удосконалення професійної компетентності облікових фахівців в Україні. *Сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції до 20-річчя кафедри обліку і аудиту ІФНТУНГ. Івано-Франківськ : Вид-во ІФНТУНГ, 2015. С. 269–271.

Кузуб М. В., старший викладач,
Морозова Т. С., здобувач вищої освіти,
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

Перспективи розвитку організації бухгалтерського обліку

Методика бухгалтерського обліку в Україні історично сформувалася на основі системи бухгалтерського обліку за часів колишнього СРСР, яка розвивалася в умовах адміністративно-командної економіки, заснованій на державній власності, – адже майже вся частина підприємств, організацій була у державній власності, і про таке, як приватні підприємства, ніхто й не згадував. Система бухгалтерського обліку перебуває в прямій залежності від методологічних основ діючого планування та базується на забезпеченні якісного управління діяльністю підприємств з боку держави. Облікова система, що склалася, повністю відповідала моделі функціонування планової економіки і була достатньо ефективною в тих умовах, але виявилася не пристосованою для відображення господарських фактів в нових економічних умовах.

На сучасному етапі розвитку економіки України обов'язковою умовою ефективної підприємницької діяльності є реформування бухгалтерського обліку відповідно до потреб користувачів.

Бухгалтерський облік охоплює всю сукупність господарської та фінансової діяльності підприємств; забезпечує контроль за виробництвом і розподілом матеріальних благ, рухом і збереженням майна підприємства; відображає весь процес виробництва і надає можливість простежити за змінами, що відбуваються.

Зараз відбувається активний розвиток приватних (недержавних) форм власності та різних типів бізнесу. Разом з цим має розвиватись і бухгалтерський облік, адаптуючись до сучасних реалій.

Розвитку бухгалтерського обліку приділяє увагу багато відомих науковців, серед яких варто згадати: В. Швеця, Ф. Бутинця, О. Бородкіна, В. Гетьмана, С. Голова, Г. Кірейцева, М. Дем'яненка, А. Кузьмінського, В. Лінника, С. Николаєву, М. Кужельного, П. Саблука, Я. Соколова, В. Сопка, М. Чумаченка, та інших. Кожен з них має своє бачення щодо перспективи розвитку бухгалтерського обліку.

Ф. Бутинець вважає, що за час, який минув з часів незалежності, Україна практично відійшла від методів ведення обліку які були ще за часів СРСР [1, С. 111].

В. Моссаковський і Т. Кононенко кажуть: «На нашу думку, настав період, коли слід проаналізувати сучасний стан обліку, пояснити організаційні та методологічні аспекти функціонування існуючої облікової системи в Україні та в інших країнах, визначити досягнення та розробити шляхи покращення та напрями подальшого вдосконалення інформаційного забезпечення» [2, С. 8].

Тому більшість українських вчених говорять, що потрібно продовжувати розвивати бухгалтерський облік, наближуючись в свою чергу до стандартів країн Європи.

Сучасний стан організації бухгалтерського обліку в Україні є недосконалим, оскільки він потребує певної модернізації. Основних проблеми організації бухгалтерського обліку зазначені нижче.

1. Галузева специфіка обліку та звітності.

Існують ґрунтовні відмінності у застосуванні вимог національних стандартів підприємствами різних галузей. І хоча держава в особі Міністерства фінансів встановлює певні вимоги і стандарти фінансової звітності, контроль за виконанням цих вимог знаходиться на дуже низькому рівні. Дуже багато підприємств ведуть «чорну» бухгалтерію, яка включає в себе виплату зарплати в конвертах, прихований прибуток, необліковані заборгованості, товари або основні засоби, продаж товарів за готівкові кошти без документального підкріплення господарської операції.

2. Недосконалість законодавчої бази.

Досить вагомим є питання визначення переваг ведення бухгалтерського обліку за національними чи міжнародними стандартами. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначає перелік суб'єктів господарювання, які за тим чи іншим критерієм повинні вести бухгалтерський облік за МСФЗ, але це стосується переважної меншості підприємств. На вітчизняних підприємствах недостатньо уваги приділяється бухгалтерському обліку, оскільки сучасна облікова система орієнтується, в основному, на податкове законодавство [3, С. 89-92].

3. Підготовка кваліфікованих кадрів.

Сучасний фахівець у бухгалтерській справі повинен знати не тільки бухгалтерський облік, а крім того, знати і законодавство країни, в якій він працює, і бути справжнім аналітиком та фінансовим радником. Від умінь бухгалтера пропорційно залежить успішність роботи підприємства, тому професія бухгалтера є надзвичайно важливою. Сьогодні, щоб отримати роботу, мало мати просто вищу освіту, і стабільно працювати на одній посаді, потрібно бути постійно в курсі всіх подій на підприємстві, слідкувати за змінами в законодавстві (адже зараз в Україні дуже багато різних поправок, які достатньо часто вносяться).

До першочергових завдань підготовки бухгалтерських кадрів в Україні можна віднести:

- підготовку та випуск бакалаврів та магістрів, що отримують кваліфікацію обліковця, здійснюється значною кількістю закладів освіти, але не всі освітні заклади мають професійних викладачів, які володіють сучасними теоретичними і практичними знаннями у галузі «Бухгалтерський облік»;

- є великий розрив у навчанні між практичною частиною і теоретичною частиною бухгалтерського обліку, недостатнє програмне забезпечення;

- після закінчення навчання дуже важко знайти роботу, адже не всі заклади вищої освіти співпрацюють з компаніями, яким потрібні кваліфіковані

спеціалісти. Багато підприємств хочуть знайти робітника з досвідом роботи, при цьому майбутній спеціаліст не може його отримати, адже вчиться на денному відділенні. Через це фірми надають перевагу більш зрілим (але із застарілими знаннями) працівникам перед молодими фахівцями-випускниками.

Передумовою подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні є:

- диференціація вимог до фінансової звітності. Суб'єкти господарської діяльності повинні застосовувати єдині принципи оцінки та розкриття інформації, але обсяг інформації визначається винятково потребами користувачів;

- перегляд теоретичних основ бухгалтерського обліку з урахуванням ускладнення управління, підвищення ролі інтелектуального капіталу як ключового чинника конкурентоспроможності, сучасних інформаційних технологій, а саме вивчення сучасних теорій, перегляд предмета й методу бухгалтерського обліку з урахуванням ускладнення управління [4, С. 18-19];

- безперервна професійна освіта, сертифікація бухгалтерів, що сприяє зростанню кваліфікації бухгалтерів і престижу професії, стимулювання зі сторони роботодавців до саморозвитку, стажування і відрядження не тільки всередині країни, а й за її межами. Піднесення української системи професійної підготовки бухгалтерів до міжнародних стандартів, посилення контролю за дотриманням норм професійної етики бухгалтерів і аудиторів, підвищення ефективності системи корпоративного управління;

- реуніфікація обліку та звітності, що передбачає відмову від жорстких форм фінансової звітності з обов'язковими кодами рядків, і збереження лише загальної структури фінансових звітів і мінімальних вимог до розкриття інформації тощо;

- формування сучасної парадигми обліку та звітності, метою якої є створення інформаційної інфраструктури, адекватної вимогам ринкової економіки в інтересах усіх членів суспільства [4, С. 20-25];

- активна позиція спільноти бухгалтерів і аудиторів, ЗМІ, наприклад, професійних видань з бухгалтерського обліку;

Треба зазначити, що немає єдиної думки щодо наповнення Концепції розвитку бухгалтерського обліку серед українських вчених, що в деякій мірі затримує її розробку. Так, на відміну від С. Голова, більшість науковців є прихильниками думки про необхідність уніфікації звітної інформації. Ф. Бутинець один із висновків своєї монографії сформулював так: «...порівнянність, зіставність, аналітичність, якість і універсальність – набуття цих характеристик інформацією, яка отримується на виході з системи бухгалтерського обліку, тобто ведення його за єдиними стандартами в межах країни» [1, С. 429-430]. Крім того, якщо провести відмінність вимог до фінансової звітності та її уніфікацію, то не виконуватимуться зовнішні функції бухгалтерського обліку, до яких Г. Кірейцев відніс мотивуючу, науково-пізнавальну, контрольну, прогностичну, інформаційну, регулюючу функцію правового захисту суб'єктів господарювання [5]. Звітна інформація одного підприємства ще більше відрізнятиметься від даних іншого. Цей факт ставить

під сумнів доцільність зведення фінансової звітності органами статистики через невідповідність даних.

Отже, оновлення бухгалтерського обліку повинно розроблятися, опираючись на роль обліку в суспільному житті країни з урахуванням перспективних і поточних завдань, враховуючи історичні, економічні та соціальні особливості розвитку України. Доцільним буде запровадження державного регулювання та встановлення єдиних методологічних засад обліку. Зі свого боку такі заходи мають будуватися на нових засадах – через дотримання вимог нормативних актів усіма суб'єктами господарювання, які формують українську систему бухгалтерського законодавства. На даний момент Україні потрібна суттєва перебудова системи бухгалтерського обліку і звітності, де професійні громадські бухгалтерські організації відіграватимуть провідну роль за підтримкою держави.

Література

1. Студентська енциклопедія: веб-сайт. URL: <http://studopedia.org/2-137198.html> (дата звернення: 09.11.2018).
2. Голов С. Ретроспективний погляд на реформування бухгалтерського обліку в Україні. Анти міфологія. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. № 2. С. 3–13
3. Куслій І. П. Сучасні проблеми бухгалтерського обліку в Україні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Чернігів, 18-19 травня 2016 р. Ч. 3. Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. 212 с.
4. Моссаковський В. Концепція побудови бухгалтерського обліку в Україні. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2007. № 10. С. 18–25
5. Про затвердження порядку подання фінансової звітності : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 09.11.2018).
6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік в Україні. Міфологія. ч. 2. Житомир, 2010. 524 с.
7. Малуґа Н. М. Бухгалтерський облік в Україні : теорія й методологія, перспективи розвитку : монографія. Житомир, 2012. 548 с.

Кулинич М. Б., к.е.н., доцент,

Фатенок-Ткачук А. О., к.е.н., доцент,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

ДИСТАНЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Розвиток суспільства зумовлює відповідні зміни системи освіти, одночасно враховуючи можливість і потребу особистості знайти своє місце в суспільному просторі. Процеси інноваційного розвитку суспільства характеризуються відповідним інформаційним поступом в розвитку і мають вплив на всі сфери життя держави, включаючи підготовку спеціалістів з обліку і оподаткування.

Молоді, енергійні працівники сфери обліку і оподаткування здатні проаналізувати поточний стан діяльності підприємства й запропонувати на перспективу шляхи покращення цього стану, розробити стратегію розвитку

господарюючого суб'єкта. Такі фахівці можуть працювати й паралельно здобувати освіту в навчальних закладах (денна чи заочна форма навчання). Тому при підготовці кваліфікованого спеціаліста завданням викладацького складу є – надання студентам максимальних можливостей дистанційно опрацювати запропонований матеріал та виконати всі контрольні вправи в зручний час із дотриманням вимог, що встановлюються до конкретних завдань.

Важливим фактором взаємодії викладача й студентів в освітньому просторі є інформаційні технології, зокрема інтерактивні методи навчання, які дають змогу відобразити мету, завдання, зміст освітніх послуг. Для підвищення ефективності надання освітніх послуг під час викладання дисциплін обліково-аналітичного циклу для студентів потрібно впроваджувати в навчальний процес новітні комп'ютерні продукти, які сприятимуть формуванню професійної компетенції майбутнього фахівця. Зростає потреба в підготовці компетентних кадрів, здатних до саморозвитку й швидкої перекваліфікації. Значні можливості для цього надає впровадження сучасних мережевих технологій і компетентнісного підходу в процес професійного навчання [1].

Організація навчального процесу при підготовці здобувачів з обліку і оподаткування включає можливості технологій дистанційного навчання. Його можна розглядати як допоміжний елемент традиційного навчання або ж як основну форму навчання.

Дистанційне навчання має свої переваги, що яких належить його гнучкість, тобто можливість індивідуально навчатися, обираючи час, місце та темп навчання. При цьому студент може навчатися за індивідуальним планом, що відповідає його особистим потребам, а також суміщати навчання з іншими видами діяльності, використовуючи новітні інформаційні й телекомунікаційні технології.

Розробка дистанційного курсу включає проектування й розробку інформаційної частини курсу та її впровадження в інформаційне середовище Moodle. Використання можливостей інформаційних технологій може бути здійснене саме в тому напрямі, який потрібен підприємству [3].

Оптимальним середовищем для впровадження дистанційних методів навчання є студенти освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр», для спеціальності «Облік і оподаткування».

Інформаційними матеріалами, які можуть використовуватися при моделюванні дистанційного курсу, є:

- 1) посібник або конспект лекцій;
- 2) методичні матеріали до виконання лабораторних та практичних робіт;
- 3) комп'ютерні навчальні програми в Інтернеті, на дискетах, CD-ROM (електронний підручник, контролюючі системи тестування, тренажерні програми, лабораторні роботи, довідники, енциклопедії, предметно орієнтований простір);
- 4) інструктивні матеріали.

Необхідність упровадження дистанційних курсів в навчальний процес Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки з

підготовки обліковців-аналітиків зумовлена тим, що майбутні фахівці цієї сфери діяльності є гостро затребуваними на теренах національної економіки.

Розробка таких курсів здійснювалася з використанням сайту дистанційного навчання СНУ імені Лесі Українки, який функціонує на базі системи управління навчанням Moodle. Розміщення навчального матеріалу й доступ до нього відбуваються з використанням стандартних програмних засобів. Навчальний курс становить систему пов'язаних між собою сторінок, переміщення між якими здійснюється за допомогою гіперпосилань. Вигляд курсу та особливості організації роботи з ним залежать від того, який формат курсу обрано при його створенні й налаштуванні. Розробка дистанційного курсу ґрунтується на послідовному створенні елементів, які міститимуть той чи інший навчальний матеріал із допомогою засобів інформаційного середовища. Навчальний матеріал, який підлягає впровадженню в інформаційне середовище, повинен бути підготовлений заздалегідь. Він має бути представлений у файлах, розроблених у сторонніх програмних додатках [3].

При створенні дистанційного курсу доцільно визначитись зі структурою та змістом дисципліни (кількість годин, згідно з навчальним планом, наявність контрольних, курсових, практичних / семінарських, лабораторних занять). Розробник курсу має врахувати, які творчі завдання зможуть виконувати студенти з дисципліни в обсязі годин, передбачених у розділі самостійної роботи.

При дистанційному опрацюванні курсу значне місце відведено практичним заняттям. У Moodle це досягається за допомогою поставлених «Завдань», кожне з яких має змістове наповнення, терміни здачі та обов'язкове оцінювання. При формуванні дистанційного курсу враховано індивідуальну роботу студентів, що втілено в блоці «МОДУЛЬ. Індивідуальні завдання» оскільки ті завдання, які пропонуються до виконання, вимагають індивідуального підходу.

На завершення вивчення дисципліни проводиться перевірка знань студентів. У розрізі цього курсу створено «МОДУЛЬ. Контрольні заходи» (модульна контрольна робота та підсумкові тести).

У процесі навчання потрібно контролювати виконання завдань студентами та оцінювати їх роботу, використовуючи журналу оцінок.

Створення дистанційних курсів дає розуміння того, яке поглиблене й розвинене навчання зараз потрібне суспільству, а отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій значно підвищує не тільки рівень знань студентів, але і професійних здібностей викладачів.

Література

1. Болюбаш Н. М. Розробка дистанційного курсу засобами інформаційного середовища Moodle. *Педагогіка*. 2010. Вип. 123. Т. 136. С. 19–27.
2. Створення електронного НМКД з дисципліни «Інформаційні технології» для студентів економічних спеціальностей / Т. А. Дмитренко, Т. М. Деркач, С. І. Волков, В. Т. Матевосян. *Математичні машини і системи*. 2013. № 3. С. 186–190. URL: <http://cyberleninka.ru/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Кулинич М. Б. Застосування технологій дистанційного навчання під час викладання обліково-аналітичних дисциплін. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. № 3. С. 79–85.

Левицька С. О., д.е.н., професор,
Хильчук Е.В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ПРОБЛЕМИ ПРАЦІ МОЛОДІ В УКРАЇНІ: РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ ЯК ВАЖЛИВА АЛЬТЕРНАТИВА ЇХ ВИРІШЕННЯ

Шлях України до вступу в ЄС містить багато перешкод. Перед нами стоять конкретні завдання щодо реформування, зокрема, освітньої системи. Створення ефективної системи освіти – це ще один виклик для нашої країни.

Окремо слід виділити професійно-технічні коледжі. З цього року коледжі переходять на нові програми навчання профільної середньої освіти, що говорить про зацікавлення держави в підготовці кваліфікованих спеціалістів, майстрів своєї справи. Разом з тим, додаткове вивчення природничих та математичних наук дозволить студентам краще розумітися в своїй спеціальності та підвищить загальну грамотність серед молоді. Цими змінами держава «підтягує» освітній рівень в коледжах і технікумах на вищу ступінь.

Відтак, реформи в освітній галузі є надзвичайно важливими. На єдиному веб-порталі органів виконавчої влади зазначається: «Ми живемо у ХХІ столітті. Країна та світ змінилися, суспільство змінилося, потреби економіки докорінно змінилися, а підходи до освіти залишилися далеко в минулому сторіччі. В українських школах і вишах учні та студенти здебільшого здобувають сукупність знань без розуміння того, як це може допомогти їм реалізуватися в житті. Навчальний процес у закладах професійно-технічної та вищої освіти відірваний від потреб ринку праці та економіки в цілому» [1].

Головною проблемою освіти є саме невідповідність її потребам ринку праці. Зміст професійно-технічної та вищої освіти має постійно оновлюватися з урахуванням потреб підприємств – замовників кадрів. Особливої актуальності набувають питання мобільності, конкурентоспроможності та загального рівня кваліфікації працівників. Освітня та наукова галузь покликана перетворитися на важіль соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку і конкурентоспроможності України [1].

Вища освіта теж не залишилась без змін. Реформи передбачають методичну підтримку ЗВО, забезпечення якості вищої освіти та створення системи зовнішнього контролю якості надання освітніх послуг. Цього року планується затвердження стандартів вищої освіти для бакалаврів – 120 та для магістрів – 80, які ґрунтуються на компетентнісному підході. Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич зазначає, що зміни слід направити саме на забезпечення якості освіти. Серед головних завдань для закладів вищої освіти на 2018-2019 роки:

- розбудова внутрішніх систем забезпечення якості відповідно до вимог європейських стандартів та рекомендацій;

- модернізація змісту освіти і структури освітніх програм, приведення їх у відповідність до нових стандартів вищої освіти;
- дебюрократизація на рівні закладу вищої освіти;
- неухильне дотримання визначених новим Законом України «Про освіту» вимог до академічної доброчесності;
- видимі зрушення у підготовці наукових кадрів, зокрема, у вимогах до дисертацій на здобуття наукових ступенів [2].

На даний час ринок праці вимагає висококваліфікованих кадрів, які ґрунтовно володіють «hard» навичками та ефективно їх використовують у поєднанні з «soft» навичками.

Залишається актуальним питання опанування іноземних мов. Оскільки Україна орієнтується на країни Європи в їх економічних, соціально-культурних та, звичайно, освітніх досягненнях.

Слід відмітити ефективність дуальної системи в підготовці професійних потенційних працівників, що функціонує і широко використовується в Німеччині, Канаді, Австрії та Швейцарії. Ця система передбачає поєднання навчання в закладах та стажування на підприємствах. Такий підхід дозволяє інтегрувати освітні наукові теоретичні знання у практичні уміння та навички. Дуальна система фактично вирішує чи не найголовнішу проблему сучасного стану освіти в Україні – застосування отриманих знань у житті, їх практичну реалізацію у спеціальності, адже вона дозволяє врахувати вимоги та потреби роботодавців.

Дуальна форма навчання відкриває нові горизонти та можливості розвитку для студента. Для вчителів перевагою може бути зменшення навантаження, адже частина освітніх завдань покладається на підприємство, котре згодилось практично навчати студентів. Наочність застосування теорії в практиці дозволяє вчителям доступніше викладати матеріал. Для підприємств теж є позитивні моменти: ті студенти, які здобули певний досвід роботи під час практики, можуть влаштуватися на це підприємство, що дає змогу в повному обсязі забезпечити себе трудовими ресурсами. Крім того, самі студенти мають змогу швидко та надійно працевлаштуватися і не потребують часу на адаптацію до середовища підприємства.

Серед перспективних напрямків впровадження дуальної освіти на ближчі роки:

- внесення змін до змісту освіти та графіка навчально-виробничого процесу відповідно до запитів роботодавців з урахуванням вимог державних стандартів з конкретних робітничих професій;
- розробка 19 проектів освітніх стандартів на основі компетентнісного підходу та блочно-модульної побудови навчального процесу;
- тісна співпраця із роботодавцями з метою розширення кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти, переліку професій для упровадження елементів дуальної форми навчання у 2018-2019 н.р. у понад 100 закладів освіти та збільшення переліку робітничих професій, за якими здійснюється підготовка з елементами дуальної форми навчання [3].

Позитивна тенденція зберігається: підприємства зацікавлені у залученні на роботу молодих, енергійних та креативних спеціалістів. Ця практика широко використовується у групі компаній «Реноме», де добре розуміють, що бізнес без якісної освіти не може існувати та розвиватися. У їхній корпоративній газеті публікуються статті про необхідність взаємодії бізнесу зі студентами. Молоді спеціалісти не завжди володіють навичками, які необхідні роботодавцю. Ідея співпраці полягає у взаємодії практиків з теоретиками. Це вселяє певну віру в майбутнє нації. Крім того, практика співпраці бізнесу з навчальними закладами широко розповсюджена в країнах Європи, а це означає, що ми на правильному шляху до розвитку.

Література

1. Реформа освіти і науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Реформа вищої освіти в Україні : як це буде. URL: <https://konkurent.in.ua/publication> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Дуальна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/> (дата звернення: 15.10.2018).

Левицька С. О., д.е.н., професор,
Христюк Я. В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ДОКУМЕНТАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СКЛАДОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ВИРОБНИЧОГО ПІДРОЗДІЛУ «ШЕПЕТІВСЬКА ДИСТАНЦІЯ СИГНАЛІЗАЦІЇ ТА ЗВ'ЯЗКУ»

Особливістю бухгалтерського обліку є суцільне і безперервне спостереження за всіма господарськими операціями, що здійснюються на підприємстві, для чого кожна господарська операція оформляється відповідним первинним документом.

Налагодження процесу контролю за інформаційними потоками – невід'ємний інструмент сучасної системи менеджменту організації підприємництва, фактор коректного функціонування і розвитку складної динамічної обліково-аналітичної системи, що забезпечує керівництво документацією, інформаційно-формуєчими підрозділами, процесами і технологіями.

Удосконалення процесів державного управління, підвищення його економічності та ефективності безпосередньо пов'язані з документаційним забезпеченням управлінської діяльності, тому має бути розроблена уніфікована в розрізі галузевого підпорядкування технологія організації документаційного менеджменту господарських операцій.

Варто зазначити, що основним заданням документаційного менеджменту господарських операцій є перехід до автоматизації управління.

У виробничому підрозділі «Шепетівська дистанція сигналізації та зв'язку»

(далі – Дистанція) бухгалтерський облік здійснюється за допомогою АСБО «ФОБОС». Змінювати чи покращувати систему не потрібно, адже АСБО «ФОБОС» створено спеціально для ведення обліку фінансово-господарської діяльності Української залізниці.

Серед основних завдань АСБО «ФОБОС»: створення та передача первинних документів; прийняття оперативної інформації, що поступає; її обробка, цільове узагальнення та передача для прийняття адміністративно-управлінських рішень (щодо підготовки необхідних документів для аналізу та звітності, покращення умов на робочих місцях фахівців, модернізації технології передачі інформації в системи вищого рівня тощо).

Перевагою АСБО «ФОБОС» є те, що усі документаційні процеси здійснюються у одній системі, що забезпечує повноту, своєчасність та результативність документообігу.

У Дистанції розроблено положення про порядок здійснення документообігу, який містить інформацію про основні терміни та визначення; етапи організації документообігу; класифікацію та перелік документів; порядок внесення даних; кваліфікаційну підготовку відповідальних осіб; порядок архівування тощо.

Одним із завдань документаційного менеджменту є налаштування, організація та контроль за системою документообігу.

Для забезпечення рівномірного руху документів без затримок і накопичення на окремих місцях по кожному виду документів розробляють графік документообігу, в якому передбачається послідовність проходження документів, робота, що виконується кожною ланкою, вказуються конкретні виконавці, відповідальні за дотримання встановленого порядку і строків оформлення та опрацювання документів тощо.

Відсутність належного порядку в оформленні й опрацюванні документів є однією з причин відставання оперативного бухгалтерського обліку, складання звітності, неефективності використання облікової інформації для управління господарською діяльністю та прийняття результативних управлінських рішень.

У Дистанції сформовано графік документообігу, який забезпечує чіткий рух документа за кожним етапом його проходження, відповідальних осіб, які мають безпосередній вплив на той чи інший документ та строки його опрацювання.

На практиці працівники дистанції стикаються з проблемою відсутності деяких документів, яких нема у АСБО «ФОБОС», як стандартні (відсутні у графіку документообігу), але передбачені внутрішнім Положенням про порядок здійснення документообігу. Тому ми пропонуємо доповнити графік документообігу та АСБО «ФОБОС» (при можливості) необхідними документами, затвердивши такий графік, як додаток до наказу про облікову політику підприємства.

Не дивлячись на те, що в наш час напрацьована велика кількість теоретичних положень щодо організації документального забезпечення на підприємствах, вони не гарантують повною мірою високої якості прийнятих

управлінських рішень. Наявні розробки не містять чітких методичних підходів, що регламентують саму процедуру організації документального забезпечення відповідно до встановлених правил і вимог.

Організація документаційного менеджменту повинна базуватись, насамперед, на використанні власного досвіду, враховуючи чинники, що впливають на процес визначення потреб в інформації. Важливими є: процес системної модернізації інформаційних обліково-аналітичних потоків (актуалізуються сьогодні методи прогнозування, моніторингу з урахуванням цільових управлінських інформаційних потреб); узгодження фінансового та управлінського обліку з дотриманням регуляторних норм чинних облікових Стандартів; введення автоматизованої системи контролінгу; використання програмного забезпечення (або адаптація функціонуючого) на засадах інтеграції облікових даних підсистем Інтегрованої системи бухгалтерського обліку з метою досягнення підприємством соціально-економічної та екологічної збалансованості операційної діяльності тощо.

Левицька С. О., д.е.н., професор,
Кир'ях А. І., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ДОКУМЕНТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ДП «КОСТОПІЛЬСЬКИЙ ЛІСГОСП»

В реаліях сучасної економіки суб'єкти підприємницької діяльності здатні ефективно функціонувати, якщо вони дотримуються однієї важливої умови – постійне отримання, оновлення й аналіз достовірної оперативної інформації.

В діяльності будь-якого підприємства можна спостерігати постійне збільшення інтенсивності інформації, її обсягу. Слід відмітити, що паперовий метод зберігання та переробки облікових даних, що передбачає постійне використання та передавання між підрозділами підприємства значного обсягу інформаційних потоків, є «застарілим» та вкрай неефективним.

Вирішення актуального завдання сьогодення щодо переведення економіки держави на шлях стабільного динамічного розвитку зумовлює внесення певних змін до механізму формування та реалізації програми комплексного документаційного забезпечення менеджменту.

Інформація в менеджменті є важливим ресурсом, що дозволяє правильно орієнтуватись у конкурентному середовищі, яке постійно змінюється, прогнозувати і аналізувати його, планувати найбільш доцільні управлінські дії, організувати і контролювати їх виконання, обліковувати, розраховувати тощо. Менеджмент стає ефективним тоді, коли за наявності мінімальних за обсягом, але важливих за змістом первинних джерел інформації, можуть бути прийняті рішення відповідно до визначених цілей. Ось чому одним з головних

чинників організації вискоєфективного менеджменту стає інформація, що надана своєчасно, у достатньому обсязі та в доступній формі.

Найбільш поширеною формою представлення інформації у сфері менеджменту є документ. За допомогою документа інформація зберігається і передається у часі та просторі. Поява терміна «*документаційне забезпечення управління*» продиктована передусім підвищеною увагою до інформаційної складової документа, змінами організаційно-технічної основи діловодства і методологічних підходів до його здійснення, які стали можливими завдяки впровадженню у сферу роботи з документами сучасних інформаційних технологій, створення, обробки, накопичення інформації в управлінні.

Комп'ютеризація документаційного забезпечення переорієнтовує його більше на одержання оперативної інформації та її оперативного аналізу з подальшим використанням для прогнозування операційної та іншої діяльності.

В Україні регулювання та застосування електронного документообігу на підприємстві регламентується Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» [1].

Електронний документообіг має ряд переваг перед паперовим, серед яких виділяють наступні:

- економія часу: працівники витрачають менше часу на пошук паперових документів;
- підвищення прозорості внутрішньої роботи підприємства;
- більше гнучкості щодо фізичного місцезнаходження співробітників: завдяки можливостям електронного доступу і комунікацій працівники отримують можливість працювати віддалено;
- підвищення безпеки інформації та документів: центральна база даних дозволяє робити резервні копії документів;
- більш адекватне використання фізичного простору і техніки;
- ведення історії кожного файлу та супутньої документації;
- підвищення рівня задоволеності працівників і керівників;
- зменшення витрат на друк, на поштові марки, конверти та пересилку: документи, які пересилаються між відділами або постачальниками, можуть пересилатися в електронному вигляді [2].

Одним з найбільш ефективних способів для підприємства структурувати існуючі процеси діяльності і реально їх удосконалювати, є, зокрема, впровадження систем електронного документообігу. На ДП «Костопільський лісгосп» для підготовки фінансової звітності та системного бухгалтерського обліку ведеться автоматизований бухгалтерський облік за допомогою «1С Підприємство-Бухгалтерський облік для лісових господарств України» версія 8.2., для подання звітності у Державну фіскальну службу України, в Державну службу статистики України, в Пенсійний фонд України та для обміну електронними документами з контрагентами – використовується «М.Е.Дос».

Позитивним для лісгоспу є наявність затвердженого графіка документообігу, який є окремим додатком до наказу про облікову політику на підприємстві. Проте в даному графіку документообігу не зазначені деякі

документи, створені на підприємстві. Відтак, лісгоспу варто переглянути та удосконалити свій графік документообігу, додати попередньо не внесені документи.

Вимоги до суб'єкта підприємницької діяльності дотримуватись не тільки позитивної динаміки економічних показників, але й забезпечення соціального захисту працівників та екологічної безпеки виробництва обумовлюють потребу у високому рівні аналітичного обліку, що може бути досягнутим завдяки використанню якісних інформаційних технологій. Отже, потреба у системах електронного документообігу як для підвищення ефективності використання робочого часу співробітників, так і для ефективного обліку – беззаперечна.

Література

1. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Гаркуша С. А. Організація внутрішнього електронного документообігу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Економіка та менеджмент*. Суми, 2015. URL: <http://repo.sau.sumy.ua/bitstream/123456789/2925/1/%D0%93%.pdf> (дата звернення: 15.10.2018).

Левицька С. О., д.е.н., професор,

Неродюк М. О., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ПОКАЗНИКИ СОЦІАЛЬНОЇ, ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВИХ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ІВАНО-ДОЛИНСЬКИЙ СПЕЦКАР'ЄР»

Необхідною умовою інноваційного розвитку економіки є забезпечення засобами державної політики тісного взаємозв'язку між усіма складовими суспільного життя, які входять у систему сталого розвитку.

Для промислових підприємств України, функціонуючих в умовах зростаючої невизначеності та динамічності зовнішнього середовища, одним з факторів забезпечення конкурентоспроможності стає використання принципів стійкого розвитку. При цьому найважливішим з них є вимога відмовитися від надмірного антропогенного навантаження на природні екосистеми. У таких умовах екологічна складова діяльності підприємства отримує все більшу значимість і є індикатором технологічності виробництва, розвитку інноваційної бази підприємства та соціально-екологічної відповідальності.

Особливо питання збалансованості соціально-економічних та екологічних складових підприємництва актуально для промислових підприємств – основних забруднювачів довкілля. У зв'язку з цим екологічна та соціальна орієнтація управління виробничим підприємством – важлива складова конкурентоспроможності.

З урахуванням міжнародної практики можна виділити наступні групи показників збалансованої діяльності:

Економічні – базові та похідні показники фінансового результату і ресурсного забезпечення:

Базові: 1. Валовий дохід. 2. Дохід від основної реалізації. 3. Собівартість реалізації. 4. Вартість активів майна (середньорічна). 5. Вартість чистих активів. 7. Середньоспискова чисельність працівників. 8. Прибуток до оподаткування. 9. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

Похідні: 1. Фондовіддача та фондомісткість. 2. Продуктивність праці. 3. Середня заробітна плата. 4. Показники рентабельності [1].

Показники екологічної безпеки, що формують оцінку екологічно безпечних умов виробництва та праці, забезпечення екологічно-відтворювального впливу результатів господарювання на регіональний розвиток за якісними (V) та кількісними (VV) вимірами, містять:

- споживання енергії та тепла (VV);
- використання виробничих запасів (VV);
- використання природних ресурсів – водних, енергетичних (VV);
- вартість/обсяг відходів (VV);
- якість внутрішнього та зовнішнього повітряного середовища (V);
- оцінка шумів, запаху (V);
- екологічна безпека технологічного процесу, робочого місця, кінцевого продукту діяльності тощо (V) [2].

Показники соціального забезпечення – це показники раціонального використання та відтворення трудових ресурсів. При цьому враховуються потреби професійного розвитку та соціальної підтримки персоналу. Здебільшого ці показники трактуються як соціальний пакет і складаються з наступних складових:

– *базовий* соціальний пакет – врегульовані законодавством України гарантії соціального забезпечення відповідно до умов трудової угоди, що укладається працівниками з керівником (власником) підприємства;

– *мотиваційний* соціальний пакет поєднує компенсаційний (компенсація матеріальних благ, що надаються роботодавцем працівнику понад гарантії, передбачені законодавством) і конкурентний пакет (створення мотиваційної системи підтримки намірів працівників).

Опираючись на міжнародну практику, показники соціального забезпечення працівників на підприємстві можна згрупувати у чотири блоки:

- забезпечення здоров'я;
- розвиток корпоративної культури;
- навчання, підвищення кваліфікації;
- відпочинок та розваги;
- мотивація праці [3].

Далеко не всі показники збалансованості операційної діяльності оприлюднюються у фінансовій звітності промислових підприємств. Так,

сьогодні не передбачено визнання показників соціального забезпечення та екологічної безпеки операційної діяльності у формах фінансової звітності.

Проаналізувавши форми № 1, – 5-річної фінансової звітності Приватного акціонерного товариства «Івано-Долинський спецкар'єр» за період 2016-2017 рр., можна зробити висновки про те, що у фінансові звітності досить стисло відображено показники збалансованості діяльності промислового підприємства. Дане підприємства – промислове, основним видом діяльності якого є видобування декоративного та будівельного каменю. Підприємство складає фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів. Що стосується показників операційної діяльності підприємства, то пріоритетним залишається відображення базових показників економічної діяльності підприємства, таких як: валовий дохід, дохід від основної реалізації та ін. Показники економічної діяльності відображені у формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Показники соціального забезпечення працівників підприємства мають досить стисле відображення і свідчать лише про наявність базового соціального пакету.

Що стосується показників екологічної безпеки виробництва, то вони не відображаються у формах фінансової звітності, що оцінюється негативно. Таким чином, потенційні користувачі фінансової звітності (зокрема, потенційні інвестори) не можуть отримати інформацію про соціальне забезпечення та екологічну безпеку, що впливає на розвиток підприємства в майбутньому.

Література

1. Аналітика економічних показників збалансованості. URL: http://esa.un.org/unpd/wpp/Analytical-Figures/htm/fig_3.htm (дата звернення: 15.10.2018).
2. Екологічний менеджмент : навч. посіб. / В. Ф. Семенов, О. Л. Михайлюк, Т. П. Галушкіна, Г. В. Крусір та ін. ; за ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 407 с.
3. Левицька С. О. Економічне забезпечення соціально-екологічних складових збалансованості операційної діяльності підприємств: облікові підходи. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка*. Острог : НУ «ОА», 2016. № 2(30). С. 110–115.

Левицька С. О., д.е.н., професор,

Орлова І. С., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна

РЕФОРМАЦІЯ КАСОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА АЛЬТЕРНАТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Ефективність роботи підприємства повністю залежить від організації і системи управління грошовими коштами та розрахунками. Дана система створюється задля забезпечення виконання поточних і стратегічних планів підприємства, підтримання платоспроможності і фінансової стійкості на

прийнятному рівні. Тому питання правильної організації операцій з готівкою актуальні, потребують дотримання вимог діючих нормативних актів. Особливо важливими питання дотримання порядку ведення касових операцій набули на даний час у зв'язку з набранням чинності нового нормативного акту – Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [1].

Положення уточнює низку базових понять: під готівковими розрахунками розуміють платежі готівкою суб'єктів господарювання і фізичних осіб за реалізовану продукцію (товари, виконані роботи, надані послуги), а також за операціями, які безпосередньо не пов'язані з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна. При цьому готівкові розрахунки здійснюються через реєстратори розрахункових операцій або з використанням розрахункових книжок.

Згідно з Положенням [1] внесено певні зміни до порядку ведення касових операцій, розширено перелік питань внутрішнього регулювання безпосередньо підприємством. Так, рекомендується видати два основні документи: наказ про касову дисципліну і Порядок оприбуткування готівки в касі підприємства, яких раніше створювати не вимагалось, мета яких – сприяти поліпшенню організації касової роботи на підприємстві. Разом з тим, зміст наказу про касову дисципліну нормативними актами на даний час не регламентовано. Тому кожне підприємство саме вирішує, що в нього доцільно включити.

Враховуючи вимоги [1; 2] у такому наказі, може бути наступна інформація: визначення особи, відповідальної за організацію і ведення касових операцій на підприємстві (касир, бухгалтер, головний бухгалтер тощо); встановлення переліку осіб, на яких покладаються обов'язки касира під час його тимчасової відсутності (на період відпустки, тимчасової непрацездатності тощо); передбачення необхідності ознайомлення працівника, що виконує обов'язки касира, з вимогами Положення № 148 і внутрішнім Порядком оприбуткування готівки в касі підприємства; встановлення необхідності укладення з касиром, договору про повну індивідуальну матеріальну відповідальність; опис схеми документообігу при оформленні касових операцій; встановлення відповідального за отримання готівки в банку, а також своєчасне здавання суми коштів, що перевищує встановлений на підприємстві ліміт каси до банку; встановлення періодичності проведення інвентаризації каси; визначення особи, яка здійснюватиме контроль за виконанням вимог наказу.

Необхідно також розробити і затвердити внутрішнім документом Порядок оприбуткування готівки в касі підприємства. Проте конкретних вказівок щодо його складання у Положенні не має [3].

В процесі детального вивчення п. 11 Положення № 148 у підприємств виникають певні проблеми:

- 1) спадає на думку те, що записи в касовій книзі тепер можна робити й на підставі фіскальних чеків РРО, хоча більш доцільним, на нашу думку, оформлювати касовий ордер (на підставі фіскальних чеків РРО та даних розрахункових квитанцій);

2) у зв'язку з тим, що запис у КОРО не вважається оприбуткуванням готівки, доволі ризикована ситуація може чекати на підприємства, які проводять розрахунки з покупцями у вихідні, працюють допізна або цілодобово. Пряме застосування цієї норми підводить підприємства на ризик наразитися на фактичну перевірку у вихідний день і бути оштрафованим у п'ятикратному розмірі за неоприбуткування готівки. Це вимагає від керівництва підприємств прийняття відповідних заходів (наприклад, внести зміни у режим роботи касира) [4] тощо.

Висновки. Касова дисципліна підприємства – об'єкт першочергового контролю та суцільної (не вибіркової) перевірки як суб'єктами внутрішнього, так і зовнішнього контролю. Отже, підприємствам необхідно забезпечити дієвий інструмент менеджменту готівкових розрахунків та їх відображення в обліку і фінансовій звітності, насамперед, звернувши увагу на внесені зміни щодо наявності розроблених внутрішніх документів (Положення щодо оприбуткування готівки у касі, Порядку розрахунку ліміту каси), використання нових форм документів з урахуванням норм чинного законодавства.

Література

1. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : постанова Правління Нацбанку України від 29.12.2017 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Нацбанку України : Постанова Правління Нацбанку України від 24.05.2018 р. № 54. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Питання готівки. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Увага – касові зміни. URL: <https://news.dtki.ua/state/cash-handling/48781> (дата звернення: 15.10.2018).

Муренко Т. О., к.е.н., доцент,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Освіта повинна йти не тільки в ногу з часом – а й випереджати його, тільки в цьому випадку ми можемо випустити на ринок праці затребуваних фахівців. Орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід і створення ефективних механізмів його запровадження – один з напрямків модернізації змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами та інтеграції до світового освітнього простору. У Національній стратегії розвитку освіти на період до 2021 р. [1] одним із провідних напрямів визначено саме модернізацію структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу.

Відповідно до ст. 1. 13 Закону України «Про вищу освіту», компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення,

професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [2].

Реформування вищої освіти здійснюється також й через запровадження положень Національної рамки кваліфікацій. Згідно зі ст. 1. 13 Закону України «Про вищу освіту» кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту [2].

Європейська рамка кваліфікацій має 8 рівнів, які описані через наступні компетентності: знання; уміння; особистісні та професійні повноваження; самостійність та відповідальність; вміння вчитися; комунікативні, соціальні та професійні компетентності. Національна рамка кваліфікацій в Україні – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Її запровадження спрямоване на введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців; забезпечення гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудових відносин; сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні; налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці.

Вітчизняна освіта повинна оперувати, на наш погляд, поняттям компетентності в тому сенсі, що пропонують європейські країни. Підґрунтям концепції компетентності є виховання компетентної людини й фахівця, який не лише має необхідні знання, професіоналізм, але й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання, й бере на себе відповідальність за певну діяльність.

Таким чином, повинні змінитись ролі не тільки студента, а й викладача. Мова йде про послідовний перехід від авторитарного викладання до ролі викладача-помічника, провідника, консультанта; але ніяк ні єдино можливого носія знань. У цьому зв'язку – цілком очікуваним результатом повинно стати не тільки отримання знань, а й передача відповідальності за навчальний процес студентам шляхом надання їм рекомендацій та консультативної підтримки.

Однією з причин, з якої уповільнюється впровадження компетентісного підходу у вітчизняну систему освіти, на наш погляд, є відношення студентів до навчального процесу. Ніякі оцінки не гарантують бажання вчитися, а тим більше вчитися самостійно, беручи в подальшому відповідальність за своє майбутнє.

Більшість українських роботодавців не звертають уваги на диплом, вважаючи досвід і компетенції кращим доказом професійної придатності. Інша ситуація в разі найму студентів і початківців фахівців. Тут диплом може стати конкурентною перевагою, оскільки свідчить про цілеспрямованість і бажання вчитися. Крім того, має значення і сам заклад вищої освіти. Не секрет, що в

топових університетах вимоги до студентів вище, а процес навчання передбачає серйозну віддачу.

Проблемами, з якими найчастіше стикаються випускники закладів вищої освіти звичайно є: прагматичне уявлення про професійну діяльність; відсутність практичних навичок управління та планування свого робочого часу; нерозуміння значимості своєї ролі в управлінні кар'єрою; часто завищена самооцінка своїх професійних здібностей; неготовність до успішної реалізації самозайнятості; несформованість кар'єрних планів.

Проте сьогоднішня тенденція змінює таку ситуацію найкраще. Зазвичай студенти III-IV курсів вже працюють неповний робочий тиждень та навчаються відповідно до індивідуального графіку одночасно. Такий доволі важкий графік має свої плюси й мінуси. Найголовніша перевага – це набуття досвіду роботи зі своєї спеціальності, розуміння – чи є саме цей напрямок навчання справою, якою хочеться займатися якийсь період свого життя (а можливо, й все життя), допомагає уникнути розчарування – при помилковому виборі професії.

Ми вважаємо, що тільки безперервна самоосвіта зможе забезпечити наявність сучасних компетенцій у випускника закладу вищої освіти з обліку і оподаткування та як наслідок постійне розкриття своїх компетенцій та підвищення кваліфікації як фахівця. Саме наша професія, як ніяка інша, передбачає постійне «перебування в ній».

Література

1. Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2017 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Маренич Т. Г., д.е.н., професор,
Харківський національний технічний університет сільського
господарства імені Петра Василенка
м. Харків, Україна

ДУАЛІЗМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Реформування вищої освіти в нашій державі здійснюється згідно зі Стратегією реформування вищої освіти в Україні до 2020 року на засадах самостійності закладів вищої освіти. Головною проблемою підготовки кадрів найвищого гатунку є невідповідність фахівців до виходу на ринок праці, в тому числі зі спеціальності «Облік і оподаткування». Випускник ЗВО має бути конкурентоздатним не тільки сьогодні, а й через 4-5 років. Тому за якість та ефективність підготовки фахівців повинні відповідати не лише заклади вищої освіти, а й роботодавці. Ставиться завдання щодо формування фахівців з новим перспективним способом мислення, здатних враховувати внутрішні та зовнішні чинники впливу на бізнес-процеси, а також інтереси різних груп зацікавлених

осіб. Підготовку таких фахівців можливо забезпечити шляхом поєднання теоретичної та практичної частини навчального процесу.

Значення виробничої практики для студентів в умовах сьогодення набуває більшої вагомості. Адже нині кожна людина, особливо молода, має бути не просто кращою, а найкращою, щоб досягти успіху. Тому поєднання теорії та практики, якісне проходження виробничої практики створюють основу для реального досвіду, починаючи зі студентських років.

Є думка, що первинною є теорія, тобто знання, уміння, навички. Багато беззастережно вважають, що практика важливіша за теорію. На нашу думку, існує тісний взаємозв'язок теорії з практикою. Практичні навички, які не ґрунтуються на теорії, і джерелом яких є лише досвід (як власний, так і чужий), є марними і малопродуктивними. Теорія допомагає постійно розвивати, удосконалювати практичну діяльність. Завдання студентів на виробничій практиці полягає не в тому, щоб навчитися професійних навичок, наприклад, щодо складання бухгалтерських документів та форм фінансової звітності. Хоча і це важливо. В умовах високої невизначеності, нестабільності законодавчої бази їм потрібно навчитися втілювати теоретичні знання у практичні навички з урахуванням реальних ситуацій на виробництві.

Первинний досвід професійної діяльності студент набуває саме на виробничій практиці. Це серйозний етап на шляху самовизнання у світлі професійного розвитку. Тобто професійне становлення випускника закладу вищої освіти не можливе без виробничих практик і тісно пов'язане з базою їх проходження. Зазвичай адаптація молодого спеціаліста на виробництві залежить від умов, які були створені студенту на виробничій практиці, і якості її проходження. Безумовно, це відіграє важливу роль у формуванні випускників професійних умінь і практичних навиків. Питання професійної підготовки студентів завжди повинні бути в центрі уваги ЗВО, а організація і методика проведення виробничих практик постійно мають удосконалюватися.

Впливають на якість практичної підготовки випускників та їх подальше працевлаштування наступні заходи. Перш за все слід відзначити, що регулярно необхідно оновлювати методичні рекомендації щодо проходження виробничої практики. Зміст виробничих практик, наближений до умов виробництва, враховує останні зміни, що відбулися в діяльності підприємств та в організації бухгалтерського обліку, контролю, оподаткуванні суб'єктів господарювання.

Успіх професійного росту майбутніх фахівців та їх конкурентоспроможність на ринку праці та працевлаштування суттєво залежить від якості баз виробничих практик, від їх відкритості та готовності прийняти і надати студенту-практиканту весь обсяг необхідних даних щодо діяльності підприємства. Базы практики мають бути постійними і надійними. Викладачі мають проводити велику роботу щодо закріплення господарств в якості баз для практичного навчання студентів. Як правило, такі підприємства є передовими за економічними показниками розвитку та станом організації бухгалтерського обліку і контролю. Створюється інформаційний банк даних по базах виробничих практик. Банк даних містить інформацію про організаційно-

правову форму підприємства, його місцезнаходження, прізвище керівника і головного бухгалтера, площу сільськогосподарських угідь, виробничий напрямок, забезпеченість технічними засобами та обладнанням, інше. Це дозволить студенту перед виїздом на виробничу практику одержати загальну інформацію про підприємство, яка необхідна для адаптації на робочому місці.

Важливим напрямом поліпшення організації практик є підбір підприємств для проходження виробничих практик студентів з урахуванням їх подальшого працевлаштування. Завдяки цьому створюються умови, які сприяють найшвидшій адаптації молодого спеціаліста в трудовому колективі, в якому доведеться працювати. Ще будучи практикантом, випускник детально вивчає специфіку своєї майбутньої роботи, організацію праці на виробництві, освоює елементи управління та взаємодії між людьми. У зв'язку з цим спрощується процедура працевлаштування для студента після закінчення закладу вищої освіти.

Виробнича практика надає відповідні можливості як для підприємств, як баз проходження практичної підготовки, так і для студентів та закладів вищої освіти. Важливо одержувати зворотний зв'язок з боку підприємств, які приймають студентів на практику, про якість навчання, необхідність удосконалення навчальних планів з метою підготовки якісних фахівців, які відповідають сучасним вимогам ринку праці. Також бажано з'ясувати у студента оцінку задоволеності якістю організації виробничої практики в господарстві. Ці дані будуть корисні для вирішення питань при організації виробничого навчання та його поліпшення.

Сучасні глобалізаційні тенденції розвитку суспільства призводять до кардинальних змін в характері діяльності людей в усіх сферах життєдіяльності. Процес глобалізації є закономірним наслідком світової інтеграції, в тому числі і в галузі бухгалтерського обліку. Україна забезпечує планомірний перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності. Ефективність впровадження МСФЗ в облікову практику вітчизняних підприємств залежить від послідовності та системності підходу до навчання та постійного удосконалення знань фахівців з питань міжнародних стандартів фінансової звітності. Тому слід розширювати коло підприємств, як баз виробничих практик, які ведуть бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. Вирішення цього питання буде сприяти переведенню вітчизняних фахівців з бухгалтерського обліку та оподаткування на якісно новий рівень кваліфікаційної спроможності.

Зазначені пропозиції спрямовано на створення умов для підготовки висококваліфікованих фахівців з обліку і оподаткування відповідно до вимог ринку праці, які здатні вирішувати новітні професійні завдання із використанням сучасних інформаційних технологій.

Мосійчук М. М., старший викладач,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

На ринку автотранспортних перевезень спостерігається загострення конкурентної боротьби, яке пов'язане як із збільшенням кількості суб'єктів господарювання, так і з масштабними соціально-економічними процесами, що відбуваються в Україні. Для отримання переваг у конкурентній боротьбі автотранспортним підприємствам необхідно здійснювати ефективне управління на тактичному і стратегічному рівнях.

Одним із пріоритетних напрямків отримання конкурентних переваг для підприємств, що надають автотранспортні послуги, є формування та реалізація відповідної корпоративної (ділової) стратегії. Це уможлиблюється завдяки результативному, продуманому стратегічному аналізу. Він спрямований на вирішення довгострокових глобальних проблем з метою посилення конкурентоспроможності підприємства та його ринкової привабливості для виходу на новий якісний рівень розвитку [1, С. 7-8]. Таким чином, стратегічний аналіз виконує сервісну функцію щодо формування реальної стратегії через інформаційне забезпечення запланованої стратегії та адаптивних реакцій у випадку суттєвих відхилень і зростанні рівня невизначеності зовнішнього середовища.

Операційна діяльність є основною ланкою всієї господарської діяльності підприємств. Це підтверджують навіть статистичні дані. Так, частка доходів від операційної діяльності у структурі доходів підприємств в Україні за видом економічної діяльності «Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність» становила у 2017 р. 97,6% [2, С. 24].

Організація і методика стратегічного аналізу операційної діяльності повинна забезпечити повну, об'єктивну і своєчасну інформацію на запити суб'єктів стратегічного управління.

Особливістю підсистеми стратегічного аналізу операційної діяльності є те, що вона повинна бути постійно діючою, тому що ринкові умови постійно змінюються і потребують оперативного реагування з боку керівників автотранспортних підприємств. І тому реальна стратегія операційної діяльності постійно (або періодично) коригується завдяки аналітичній інформації, яка обумовлює ступінь адаптивних змін в виробничій, маркетинговій, фінансовій, кадровій, організаційній та іншій стратегіях.

Стратегія операційної діяльності – це сукупність стратегій, які функціонально пов'язані між собою загальною метою, завданнями і забезпечують синергетичний ефект завдяки своїй взаємодії. Стратегія операційної діяльності є обов'язковою складовою ділової стратегії.

Метою стратегії операційної діяльності є нарощування масштабів операційної діяльності задля отримання конкурентних переваг та збільшення ринкової вартості і рентабельності підприємства для забезпечення сталого розвитку.

Розглядаючи стратегію операційної діяльності, слід виокремлювати її від операційної та виробничої стратегії. За визначенням К. І. Редченка [1, С. 20-21], операційна стратегія є вужчою стратегією для окремих структурних одиниць (заводів, магазинів та ін.) та окремих відділів (всередині функціональних напрямів). Вона повинна вирішувати специфічні проблеми, пов'язані з досягненням поставлених перед окремими підрозділами підприємства цілей. Виробнича стратегія – це загальний план нарощування виробничих потужностей і матеріально-технічного забезпечення виробничого процесу відповідно до маркетингової стратегії підприємства.

Виходячи з наведених визначень, проведемо порівняння операційної, виробничої стратегій і стратегії операційної діяльності (див. таблицю).

Таблиця

Порівняльна характеристика операційної, виробничої стратегій і стратегії операційної діяльності (розроблено автором)

Ознака порівняння	Виробнича стратегія	Операційна стратегія	Стратегія операційної діяльності
1	2	3	4
За рівнем управління	Підприємство, виробничі підрозділи	Підприємство, структурні одиниці, окремі відділи	Підприємство, виробничі, адміністративні і структурні підрозділи
За об'єктами управління	Виробничі потужності, матеріально-технічне забезпечення	Окремі бізнес-процеси	Підприємство в цілому, операційна діяльність, процеси операційної діяльності; ресурси; продукт, результати, грошові потоки операційної діяльності

Отже, стратегія операційної діяльності певною мірою включає в себе елементи і виробничої, і операційної стратегії, однак є не просто їх сукупністю, а має синергетичний ефект у зв'язку з системним підходом, оскільки більшою чи меншою мірою пов'язана з багатьма іншими стратегіями, що необхідно враховувати в організації та методиці стратегічного аналізу.

Таким чином, з урахуванням вищенаведеного для автотранспортних підприємств, найвагомішою складовою ділової стратегії є стратегія операційної діяльності. Відтак, удосконалення методичних засад стратегічного аналізу операційної діяльності значно знижує ризики прийняття некоректних стратегічних управлінських рішень.

Література

1. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі : навч. посіб. 2-ге вид., доповн. Львів : Новий Світ-2000, 2003. 272 с.
2. Транспорт і зв'язок України 2017 : статистичний збірник / за ред. О. О. Кармазіна. Київ : Державна служба статистики України, 2018. 168 с.

Матвійчук Л. А., викладач економічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»
м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ БУХГАЛТЕРІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [1]. Компетентності є тими індикаторами, які дозволяють визначити готовність майбутнього фахівця до його трудової діяльності, подальшого саморозвитку й ініціативної участі у житті суспільства.

Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців полягає в набутті та розвитку у студентів під час навчання набору ключових, загальногалузевих та предметних компетентностей, які визначають його успішну професійну діяльність. Компетентності включають професійні знання та уміння, що характеризують кваліфікацію, такі якості, як ініціативність, співпраця, здатність до роботи в колективі, комунікативні здібності, уміння вчитися, оцінювати, логічно мислити, підбирати та використовувати потрібну інформацію.

Таким чином, перед викладачем стоїть завдання сформувати у студентів не лише систему фахових і наукових знань, вмінь і навичок, а й готовність фахівця до здійснення ефективної професійної діяльності.

Сучасній аграрній галузі потрібен фахівець, який здатний максимально використовувати свій потенціал, мобільність, проявляти гнучкість, конкурентоспроможність та професійну компетентність.

Професійна компетентність – це не лише базові знання та вміння, а й ціннісні орієнтації фахівця, мотиви його діяльності, здатність до власного самовдосконалення і саморозвитку. Під професійною компетентністю можна розуміти систему знань, вмінь і навичок, професійно значимих якостей особистості, що забезпечують можливість виконання професійних обов'язків певного рівня.

Реалізація соціального замовлення на професійних фахівців з обліку і оподаткування відбуватиметься за умови якісної їхньої підготовки. В цьому аспекті для покращення якісних показників навчальних досягнень студентів потрібно застосовувати інноваційні технології навчання (диференційоване, проблемне, контекстне навчання, ігрові технології навчання, інформаційні технології, кредитно-модульна технологія, особистісно-орієнтоване навчання і

інші). При використанні будь-якої технології викладач повинен змодельовати зміст, форми і методи навчального процесу відповідно до поставленої мети.

Навчальна практика є складною формою навчального процесу як в організаційному, так і в методичному плані, оскільки потрібно максимально наблизити умови проведення навчальної практики до реальностей професійної діяльності на підприємстві. Необхідними умовами для забезпечення результативного формування фахових компетентностей майбутніх бухгалтерів у процесі навчальної практики є формування навчально-методичного забезпечення навчальної практики, використання нетрадиційних форм організації навчально-виховного процесу його комп'ютеризація та інформатизація.

Навчальна практика з дисципліни «Фінансовий облік» у ВСП «РК НУБіП України» проходить в лабораторії «Навчальна бухгалтерія», яка є методично-практичним центром організації роботи студентів. Метою створення такої лабораторії є забезпечення оволодіння студентами сучасними методами і формами організації праці, формування та розвиток практичних умінь і навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності та прийняття самостійних рішень у реальних ринкових виробничих умовах, формування творчого підходу до практичної діяльності, виховання в майбутніх фахівців потреби систематично оновлювати свої знання та застосовувати їх в практичній діяльності.

Під час навчальної практики студентам пропонується комплексна наскрізна задача, складена за бухгалтерськими даними господарської діяльності діючого підприємства, яка передбачає організацію та ведення первинного, поточного та підсумкового обліку у розрізі штатних одиниць бухгалтерії підприємства. Перед початком виконання своєї ділянки роботи студент знайомиться з обліковою політикою підприємства, посадовою інструкцією бухгалтера та інструктивною картою, яка містить чіткі вказівки щодо виконання практичної роботи.

За період проходження практики студент має можливість виконати завдання за всіма функціональними посадами. Таким чином використовуються імітаційні колективні (інтерактивні) методи, які сприяють формуванню професійних, організаційних та управлінських умінь і навичок.

Діяльність студента під час навчальної практики наближена до реальної професійної діяльності бухгалтера. Цей процес дозволяє їм творчо розвиватися, засвоюючи нові і, одночасно, повторювати і закріплювати вміння і навички, отримані під час вивчення спеціальних дисциплін. Значення практики полягає у різносторонньому впливі на розвиток творчих та професійних здібностей, індивідуальних можливостей та формування самостійності особистості.

Отже, компетентнісний підхід орієнтує викладачів підходити до фахової підготовки здобувачів освіти з позицій формування в них професійної компетентності. Успіх інноваційних змін, насамперед, залежить від самого викладача, його творчого потенціалу, безперервної самоосвіти та активної життєвої позиції.

Література

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

Немкович О. Б., к.е.н., доцент,

Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»
м. Рівне, Україна

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА У КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Ефективність діяльності будь-якого суб'єкта господарської діяльності вагомою мірою залежить від організації бухгалтерського обліку, зовнішнього і внутрішнього контролю та аудиту, за допомогою яких формується необхідна інформація для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень.

Вимоги, які на даний час ставлять роботодавці до фахівців з обліку та оподаткування, є досить високими, адже нестабільність податкового законодавства, зростання податкового тиску, загострення конкуренції практично в усіх сферах господарської діяльності змушують підприємства шукати і впроваджувати інноваційні заходи із податкового планування, розробляти нестандартні й більш ефективні управлінські рішення у сфері використання фінансових ресурсів з метою оптимізації податкових зобов'язань, що дозволить їм здобути конкурентні переваги та отримати позитивний фінансовий результат. Тому потреба у кваліфікованих фахівцях з обліку і оподаткування, які б могли діяти у таких нестандартних та невизначених умовах, залишається доволі гострою.

На даний час заклади вищої освіти у підготовці майбутніх фахівців застосовують компетентнісний підхід до навчання, що забезпечує спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є загальні та спеціальні (фахові) компетенції, що, своєю чергою, інтегруються у здатність розв'язувати складні завдання і проблеми у сфері професійної діяльності з обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування.

При викладанні будь-якої із компонентів освітньої програми викладач повинен ставити за мету підготувати фахівців до роботи в умовах економічної самостійності, конкурентного середовища та ринкових відносин. Вони мають бути ініціативні та здатні до швидкої адаптації до вимог сучасного бізнес-середовища. У процесі засвоєння базових знань перед сучасною освітою постає завдання навчити студента самостійно здобувати нові знання й інформацію, навчити його учитись та вмотивувати потребу до навчання впродовж всієї професійної діяльності.

Виходячи з цього, важливе місце у навчальному процесі має бути відведено самостійній роботі як методу навчання і самоосвіти. У сучасній

світовій педагогіці вищої школи самостійна робота студента розглядається як провідна форма професійної підготовки майбутніх фахівців.

Самостійна робота – це вид навчальної діяльності, що здійснюється здобувачем вищої освіти без особистого контакту з викладачем або керований викладачем опосередковано через спеціальні навчально-методичні матеріали. Як і будь-який інший вид навчальної діяльності, самостійна робота потребує чіткої організації, планування, системи й певного керування, що сприяє підвищенню якості навчального процесу.

Перелік завдань для самостійної роботи студентів, її організація та звітність, терміни виконання, форми контролю, методи та кількість балів, які може отримати студент за виконання завдань із самостійної роботи, необхідно продумати під час розробки робочої навчальної програми дисципліни.

Також важливим моментом є формування методичних вказівок (рекомендацій) для студентів щодо самостійного вивчення навчальної дисципліни, які містять комплекс рекомендацій і роз'яснень, що забезпечують здобувачеві освіти оптимальну організацію вивчення дисципліни.

До змісту методичних вказівок (рекомендацій) варто включити:

– поради із планування й організації часу, необхідного для вивчення навчальної дисципліни;

– опис послідовності дій студента при вивченні змісту навчальної дисципліни;

– аналіз передбачуваних труднощів;

– рекомендації щодо роботи з базовою, допоміжною літературою та інформаційними ресурсами;

– поради із підготовки до поточного, проміжного та підсумкового контролю;

– банк тестів;

– роз'яснення до виконання домашніх завдань (з прикладами їх рішень);

– список рекомендованих літературних джерел.

Особливу роль у розумінні власних можливостей для студента відіграє оцінювання його навчальних досягнень, яке повинне проводитись тими методами, які відповідають специфіці конкретної навчальної дисципліни. Детальний опис кожної форми контролю, методів перевірки знань і вмінь повинен бути доступний для студента на початку вивчення дисципліни.

Також варто відмітити, що науково-дослідна робота студентів, як одна із форм самостійної позааудиторної роботи, визнається одним із головних аспектів формування особистості фахівця високої кваліфікації та майбутнього вченого. Тому необхідно приділяти велику увагу залученню обдарованої студентської молоді до участі у предметних олімпіадах, дослідній роботі у наукових студентських гуртках, наукових конференціях та ін.

Отже, самостійна робота є ефективним засобом розвитку пізнавальних здібностей студентів, який забезпечує не тільки засвоєння ними знань, але й допомагає формуванню навичок їх самостійного надбання. Активізація такої провідної форми організації навчального процесу, як самостійна робота

студента, зумовлює постійний пошук більш досконалих та ефективних форм і методів її організації.

Обарчук Е. В., Прончук Л. В., викладачі економічних дисциплін,
ВСП «Рівненський коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
м. Рівне, Україна

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

У Концепції професійної освіти України відзначається, що для сучасного суспільства потрібний новий тип робітника фахівця. Автоматизація, кібернетизація виробництва, швидка зміна техніки та технології вимагають професійної мобільності робітника, його соціальної адаптації. Посилюватиметься питома вага виробничого навчання у професійній підготовці кваліфікованих робітників.

Компетентний спеціаліст, компетентна людина – це дуже гідна перспектива для будь-якої молодої людини, в будь-якому куточку світу. Який же спеціаліст потрібний сьогодні в галузі народногосподарського комплексу? На що звертають увагу сьогодні роботодавці, приймаючи на роботу фахівця? Які складові лежать нині в основі компетентності людини?

По-перше, знання, але не просто інформація, а швидко змінювана, динамічна, різноманітна інформація, яку треба вміти знайти, відсіяти від непотрібної, перевести у досвід власної діяльності. По-друге, уміння використовувати дані знання у конкретній ситуації і який метод для цього потрібний. По-третє, адекватне оцінювання себе, світу, свого місця в світі, конкретного знання, необхідності чи зайвості його для майбутньої виробничої діяльності.

Тому професійна некомпетентність для дорослої людини – це колосальний недолік, підстава для найсерйозніших претензій.

Поняття компетенції та компетентності значно ширші за поняття знання, уміння, навички, бо концентрують у собі спрямованість особистості (мотивацію, ціннісні орієнтири та ін.), її здатність долати стереотипи, передбачати проблеми, гнучкість мислення; характер – самостійність, цілеспрямованість, вольові якості [3].

Попередній аналіз літератури дає можливість синтезувати досліджений матеріал і визначити складові професійної компетентності і викладача, і випускника закладу вищої освіти, які є інваріантними для будь-якого фахівця.

Це:

- громадянська компетентність – це обізнаність у питаннях сучасного суспільно-політичного життя, власні погляди та позиція щодо політичних, економічних, соціальних проблем;

- загальнокультурна компетентність – це здатність дотримуватись загальновизнаних життєвих цінностей, що визначається духовно-ціннісними орієнтирами особистості, вміння шанувати й оберігати найважливіші досягнення національної та світової культури; глибоке знання рідної та іноземних мов;

- функціональна (діяльнісна) компетентність – це вміння застосовувати раніше набуті знання у навчанні, професійній діяльності та житті загалом; здатність адаптуватися до стрімких технологічних змін, зростаючих потоків інформації; розуміння необхідності професійної мобільності; використання джерел інформації; комп'ютерні навички та здібності інформаційного управління; планування, контроль та самооцінка професійної діяльності;

- мотиваційна компетентність – це накреслення власних цілей, проектування, професійне навчання, вміння досягати успіху в житті, самореалізація, самоствердження [1].

Освітньо-професійна програма молодшого спеціаліста за спеціальністю 071 Облік і оподаткування базується на адаптації та впровадженні в професійну діяльність знань, аналітичних, комунікативних, організаторських, підприємницьких навичок інтегративного вирішення завдань фінансово-кредитної діяльності суб'єктів підприємництва та фінансової системи держави, які повинні об'єктивно оцінювати економічні процеси, що відбуваються в суспільстві, розуміти сутність і тенденції розвитку фінансових відносин і їх особливостей у сфері фінансового обліку, розробляти і вирішувати питання розвитку суб'єктів господарювання та облікової системи в цілому [2].

Підготовка фахівців з обліку включає формування інтегральних, загальних та спеціальних фахових компетентностей.

При впровадженні компетентнісного підходу при вивченні економічних дисциплін необхідно враховувати інтегральну сутність компетенцій, а саме: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Тому проведення занять має бути з максимальним врахуванням практики й досвіду студентів, базуватися на активних та інтерактивних методах засвоєння навчального матеріалу.

Нами сформульовані спеціальні (фахові) компетентності молодшого спеціаліста зі спеціальності, що полягають у наступному:

- Здатність формувати обліково-аналітичну інформацію для ефективного управління діяльністю підприємства.

- Здатність використовувати математичний інструментарій для дослідження економічних процесів, розв'язання прикладних економічних завдань в сфері обліку і оподаткування.

- Здатність проводити аналіз та оцінювання фінансово-господарської діяльності підприємств різних форм власності з метою прийняття управлінських рішень.

- Здатність до застосування різних форм і методів бухгалтерського обліку на підприємстві.

- Уміння складати, перевіряти та проводити бухгалтерську обробку документів, вести синтетичний й аналітичний облік.

- Здатність застосування знань права та податкового законодавства в практичній діяльності суб'єктів господарювання.

- Здатність до складання фінансової, податкової, статистичної та спеціальної звітності, передбаченої стандартами бухгалтерського обліку і законодавством України.

- Здатність до аналізу підходів до організації бухгалтерського обліку в банківських установах України.

- Формування вмінь правильно відобразити господарські операції бюджетних установ на рахунках бухгалтерського обліку та використовувати облікову інформацію в управлінні бюджетної установи.

- Вміння застосовувати знання з організації та функціонування податкової системи України у професійній діяльності для розрахунків і сплати податків, зборів і обов'язкових платежів юридичних та фізичних осіб.

- Здатність здійснювати контроль господарської діяльності як функції управління з метою забезпечення його ефективного функціонування, оцінки результатів роботи, виконання планів, визначення порушень прийнятих норм і стандартів, підвищення відповідальності.

- Здатність здійснювати контроль дотримання нормативних актів з методології бухгалтерського обліку та системи оподаткування, збереження і ефективного використання ресурсів.

- Здатність здійснення облікових процедур із застосуванням спеціалізованих інформаційних систем і комп'ютерних технологій.

- Здатність підтримувати належний рівень економічних знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Підсумовуючи, зазначимо, що впровадження компетентнісного підходу за вивчення дисциплін напряму підготовки «Облік і оподаткування» є одним із важливих концептуальних положень оновлення змісту освіти.

Література

1. Драч І. І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти. Проблеми освіти : наук. зб. / кол. авт. Київ : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. 2008. Вип. 57. С. 44–48.
2. Освітньо-професійна програма молодшого спеціаліста за спеціальністю 071 Облік і оподаткування ВСП «РК НУБіП України». URL: http://nati.org.ua/teaching/opp/opp_071_Accounting_Bachelor.pdf (дата звернення: 15.10.2018).
3. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. № 3. URL: <http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/> (дата звернення: 15.10.2018).

Пилявець В. М., к.е.н., в.о. зав. кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Сисоєва І. М., к.е.н., доцент,
Вінницький навчально-наукового інституту економіки Тернопільського
національного економічного університету
м. Вінниця, Україна

СТУДЕНТСЬКА НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА ВННІЕ ТНЕУ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету (ВННІЕ ТНЕУ) – це державний навчальний заклад, найбільший структурний підрозділ Тернопільського національного економічного університету, має IV рівень акредитації та здійснює підготовку із основних економічних спеціальностей. Відповідно до Статуту Тернопільського національного економічного університету студенти повинні займатися науковими дослідженнями на кафедрах, у наукових лабораторіях, під час проходження виробничих практик та виконання практичних, курсових і дипломних робіт.

Здійснення якісної підготовки фахівців з обліку та оподаткування, поглиблене вивчення навчальних дисциплін у ВННІЕ ТНЕУ вимагають розвитку творчих здібностей студентів. Робота у цьому напрямку неможлива без розвитку у студентів навичок і умінь науково-дослідної роботи, тому що сучасний бухгалтер повинен бути дослідником, який активно шукає оптимальні шляхи і методи розв'язування проблемних завдань.

В даний час науково-дослідна робота студентів ВННІЕ ТНЕУ є важливою складовою якісної підготовки спеціалістів. Вона розвиває пошукові здібності, творче мислення, формує ініціативних та кваліфікованих фахівців. Тому залучення студентів до наукової роботи у закладах вищої освіти є важливою та актуальною задачею, що постає у процесі підготовки бакалаврів та особливо магістрів.

Науково-дослідна робота студентів в діяльності ВННІЕ ТНЕУ ставить перед собою такі взаємопов'язані та взаємозалежні цілі:

- формування альтернативних підходів до засвоєння і використання навчальних, наукових, аналітичних та прогнозних матеріалів, їх критичний аналіз та співставлення із практикою сьогодення;
- визначення особистого ставлення студента до певних проблем та аспектів господарського життя, які різною мірою розкриваються в навчальних планах;
- започаткування основ наукового аналізу, оволодіння відповідною методологією та інструментарієм, набуття та розвиток навичок роботи з науковою літературою, розуміння її градації;
- поєднання декількох методологічних підходів у процесі дослідження наукових проблем, які мають міждисциплінарний характер, застосування

економічного інструментарію для розв'язання різноманітних економічних проблем;

- пошук та виокремлення частки студентів, що мають здібності до аналітичної роботи, залучення їх до кафедральних, університетських, регіональних, національних та міжнародних науково-дослідних програм;

- популяризація наукової діяльності навчального закладу і підвищення його рейтингу на різних рівнях, з метою залучення додаткових абітурієнтів та підвищення конкурсу під час вступної кампанії;

- розвиток та зміцнення морально-етичних установок студента в процесі виконання ним науково-дослідної роботи [1, С. 52].

У діяльності підготовки фахівців спеціальності «Облік і оподаткування» ВННІЕ ТНЕУ використовуються, як правило, наступні форми науково-дослідної роботи студентів:

- участь у різних видах навчальної аудиторної роботи (лекції, семінари, лабораторні заняття) з елементами наукових досліджень;

- індивідуальна робота викладачів зі студентами, які займаються науковими дослідженнями;

- науково-дослідна робота студентів у наукових гуртках, проблемних групах тощо;

- участь студентів у науково-практичних конференціях, наукових читаннях, семінарах та ін.;

- проведення наукових пошуків у процесі проходження практики на виробництві.

Кожна із зазначених форм науково-дослідної роботи є своєрідною і потребує творчого підходу до її організації. Більшість студентів спеціальності «Облік і оподаткування» ВННІЕ ТНЕУ на засадах власного інтересу охоплена тими чи іншими формами науково-дослідної роботи.

Досвід підготовки фахівців спеціальності «Облік і оподаткування» ВННІЕ ТНЕУ дає підстави виокремити такі види науково-дослідної роботи студентів

- аналіз наукової літератури;

- систематизація матеріалів опрацювання літературних джерел;

- добір наукової літератури, складання бібліографій з визначених тем;

- підготовка наукових повідомлень і рефератів;

- наукові доповіді, тези;

- наукові статті;

- методичні розробки з актуальних питань професійної діяльності;

- курсові роботи;

- бакалаврські та магістерські роботи та ін.

Завдяки науковій діяльності студенти ВННІЕ ТНЕУ мають можливість:

- усвідомити позначену проблему і перетворити її розв'язання в ціль власної діяльності;

- оцінити власні ресурси, в тому числі сили і час, та раціонально розподілити їх;

- раціоналізувати пошук інформації, оцінити її, розташувати за значимістю та обсягом;

- перетворити академічні знання в професійні навички та адаптуватися к швидких змін в суспільстві.

Науково-дослідна робота студентів кафедри «Обліку і аудиту» ВННІЕ ТНЕУ здійснюється відповідно до навчальних планів спеціальностей, програм наукової роботи факультетів і кафедр, індивідуальних планів навантаження професорсько-викладацького складу. Залучення студентів до такого виду роботи здійснюється на добровільних засадах, з передбаченням певних форм її заохочення.

Студентська наукова робота є одним із провідних напрямків діяльності кафедри обліку і аудиту ВННІЕ ТНЕУ і є об'єктом посиленої уваги з боку завідувача кафедри, оскільки вона розширює світогляд, допомагає розвивати у студентів самостійність, пошуковість, творчість, ораторські здібності, вимогливість до себе та оточуючих

Наукова робота студентів кафедри «Облік і аудит» починається з перших років заснування кафедри в 1998 році. В перші роки науковою роботою займались лише поодинокі студенти, які мали кмітливий розум та велику працездатність. Але по мірі того, як міцніла кафедра і поповнювався її викладацький склад, активізувалась і студентська наука.

Вже в 2005 році студентський науковий гурток нарахував 8 студентів. Керувала роботою гуртка доцент Мельничук І.В., досвідчений викладач, аудитор за покликанням, яка, не рахуючись з часом, передавала свої знання і досвід молодим науковцям.

Серед членів студентського гуртка працювала в той час Сисоєва І.М., яка після закінчення інституту стала аспірантом кафедри аудиту, ревізії та аналізу ТНЕУ, захистила кандидатську, а зараз обіймає посаду доцента кафедри обліку і аудиту інституту.

Велику пізнавальну роль у науковій студентській роботі мають щорічні кафедральні конференції, що проводяться за підсумками проходження виробничої практики, на яких студенти доповідають про результати проходження виробничої практики, діляться власним досвідом та враженнями від цьогорічних та минулих практик, висловлюють власні побажання та пропозиції щодо удосконалення облікових аспектів діяльності підприємств.

Проведення наукових пошуків в процесі проходження практики студентами спеціальності «Облік і аудит» виробничих практик є ключовим у підготовці висококваліфікованих облікових кадрів.

Закріплення теоретичних знань, вмінь і навиків у процесі навчання та безпосередня участь у практичній діяльності підприємств, які є базами практик для наших студентів, відіграє велику роль у підвищенні конкурентоспроможності майбутніх фахівців на ринку праці.

Виробничі практики студентів ВННІЕ ТНЕУ спеціальності «Облік і аудит» структуровані таким чином, щоб концептуально сформувані системні знання щодо організації обліку та аудиту на виробничих підприємствах України.

За роки існування на кафедрі традиційними стали щорічні підсумкові студентські наукові конференції, що проводяться в ВННІЕ ТНЕУ, на які від кафедри подавалось не менше 60-70 робіт. Розширилась участь студентів в всеукраїнських конференціях та збільшилась кількість друкованих робіт за участю студентів кафедри. Студенти кафедри є постійними учасниками та призерами Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.

Важливим аспектом наукової роботи студентів кафедри «Облік і аудит» є участь у роботі студентського наукового гуртка «Актуальні проблеми обліку та аудиту», який нараховує більше 10 років існування. В рамках діяльності гуртка студенти мають можливість проявити свій творчий інтерес, набути навичок наукової, дослідницької, аналітичної роботи.

Існування студентського наукового гуртка є необхідним для становлення і розвитку майбутнього фахівця. Тут майбутні бухгалтери знаходять задоволення своїх потреб: хтось удосконалює і поглиблює свої знання, хтось знаходить свою наукову стежину, хтось прагне отримати свої додаткові бали поточної успішності.

Останні роки практикуються виїзні засідання студентського наукового гуртка. Студенти разом з керівником гуртка безпосередньо на виробничих підприємствах та державних установах (ДФС, ДКСУ, Пенсійний фонд) ознайомлюються з обліковими аспектами діяльності.

Студенти-гуртківці переймають досвід майбутніх колег, які із задоволенням передають набуті за довгі роки своєї професійної діяльності знання зі студентами для того, щоб у майбутньому останні стали висококваліфікованими фахівцями.

Отже, результатом участі студентів спеціальності «Облік і оподаткування» в науково-дослідній роботі є підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів, поліпшення адаптації фахівців на робочих місцях, створення умов для реалізації творчого потенціалу й надані можливості майбутнього успішного працевлаштування.

Література

1. Вовк С., Кружель Б., Яремко Р. Залучення здібних студентів до активної науково-дослідної роботи – важливий чинник підвищення їх фахової підготовки. *Університетська освіта : стан, проблеми, перспективи* : матеріали наук.-метод. Форуму, м. Львів, 2009. С. 51-54.
2. Давиденко В. М. Самостійна робота студентів – важливий фактор освіти. *Наука і методика*. Київ : Аграрна освіта, 2004. № 2. С. 151–154.
3. Лузан П. Г. Методи і форми організації навчання у вищій аграрній школі : навч. посіб. Київ : Аграрна освіта, 2003. 224 с.

Пилипенко А. А., д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і бізнес-консалтингу,
Харківський національний економічний університету ім. Семена Кузнеця
м. Харків, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ КОМПЕТЕНТНІСТНОГО ПІДХОДУ АБО ЯКОМУ ОБЛІКУ НАВЧАТИ СТУДЕНТІВ

Сучасні турбулентні умови середовища господарювання значної мірою ускладнюють функціонування підприємств та вимагають від них нарощування спроможності до швидкої адаптації власної діяльності до поточних та перспективних змін. Відповідно певною мірою змінюються вимоги до облікової системи підприємства. Все більше фахівців роблять наголос на необхідності додавання ознак превентивності обліковим рахункам та забезпечення інтеграції обліку з сучасними набутками у сферах інтелектуального аналізу даних. Підтвердженням даної тенденції є, наприклад, проведений у поточному році СІМА та АІСПА конкурс науково-дослідних проєктів, спрямованих на визначення майбутніх напрямів розвитку, ролі та форми фінансової функції. Показовими є аспекти розвитку функції обліку, які зацікавили фахівців Привілейованого інституту управлінських бухгалтерів. Це «використання аналітичних інструментів для аналізу великих масивів даних (Big Data) в управлінні продуктивністю та корпоративній звітності», «вплив цифрових технологій на бізнес-моделі», «методології обчислення вартості та способи управління вартістю, що виникають у відповідь на зміни у бізнес-середовищі».

У даному контексті виникає певна проблема. З одного боку формовані у студентів компетентності мають відповідати вимогам поточного ринку праці та описаним у Класифікаторі професій посадам (ці посади, до речі, не завжди є «популярними» з точки зору вступників до вищих закладів освіти). З іншого боку при підготовці фахівця обов'язково слід враховувати тренди у розвитку предметної області, адже змістовне наповнення професії може певною мірою змінитися за період навчання студента. Прийняття Закону України «Про Вищу освіту» значною мірою розширило автономію вищих закладів освіти та змінило підхід до регламентації змісту навчання фахівців. Кожен навчальний заклад отримав змогу регламентувати зміст навчання в рамках розробки відповідних освітньо-професійних програм. Такі програми є внутрішніми нормативними актами кожного закладу освіти, в якому визначаються вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої і професійної підготовки фахівця певного рівня та ступеня освіти.

Такі освітньо-професійні програми є кінцевою та найнижчою ланкою регламентування підготовки фахівців у певній галузі, яка підпорядковується вимогам Закону України про вищу освіту, стандартам вищої освіти та стандартами освітньої діяльності. Зазначені стандарти регламентують вимоги до компетентностей, результатів навчання та визначають вимоги до освітнього процесу. Отже, заклад освіти має формувати компетентності майбутніх фахівців не лише орієнтуючись на поточні запити ринку праці, а й з оглядом на

тренди у зміни професії. Лише такий підхід забезпечить успіх студента не тільки у його працевлаштуванні, а ще й в рамках підтримки актуальності сформованих компетентностей протягом його життя. Тут не заперечуються вимоги концепції навчання впродовж життя. Навпаки, акцент робиться на доречності формування ефективного початкового переліку компетентностей, які можна бути легко адаптувати до першого місця працевлаштування та потім удосконалювати в рамках траєкторії життєвого розвитку.

Саме у формуванні такого набору компетентностей в нагоді можуть постати вимоги професійних організацій, які мають власні сертифікаційні програми. Окрім того, говорячи про підготовку фахівців з обліку та оподаткування, необхідно враховувати наявність Міжнародних стандартів професійної освіти бухгалтерів (International Accounting Education Standards Board (IAESB)). Поточна версія стандартів тісно перетинається з вимогами щодо розкриття нормативного змісту підготовки фахівців у термінах компетентностей та результатів навчання. Так, в основу Міжнародних стандартів професійної освіти бухгалтерів (МСО) покладено ідею постійного професійного розвитку. Така ідея в цілому відповідає закладеній в Законі про вищу освіту концепції «навчання впродовж життя». МСО розрізняють етапи початкового та безперервного професійного розвитку. Відповідно й освітні програми вищих закладів освіти мають враховувати вимоги цих етапів, а перший (бакалаврський) рівень освіти має забезпечувати проходження етапу початкового професійного розвитку (забезпечувати відповідність заданому у МСО рівню технічної компетентності). Безперервний же розвиток певною мірою може регламентуватися проходженням різних освітньо-професійних програм підготовки магістра (навіть у різних навчальних закладах).

Разом з тим, реалізація всіх вимог міжнародних стандартів освіти бухгалтерів на рівні вищих закладів освіти стискається з певними труднощами. По-перше, будь-яка стандартизація освітньої діяльності закладає інерційність до системи освіти. Відповідно під час розробки освітньо-професійних програм підготовки фахівців з обліку та оподаткування слід підтримувати відповідну гнучкість та враховувати появу нових концепцій обліку чи нових запитів до змісту облікової інформації з боку її користувачів. Це можливо шляхом врахування перспективних досліджень, які широко оприлюднюються такими організаціями як, наприклад, СІМА. На жаль, існують певні обмеження в досягненні гнучкості, пов'язані з ліцензуванням освітньої діяльності та природним небажанням закладів освіти зайвий раз проходити акредитаційні процедури. По-друге, МСО формують «ідеальний образ» професіонала у сфері обліку, аудиту та оподаткування. В умовах конкретної країни такий образ має фіксуватися у вигляді певного власного стандарту, прийнятого професійними організаціями. За відсутності такого стандарту саме освітня програма ЗВО повинна максимально наближати зміст підготовки фахівця до зазначеного «ідеального» образу. Третьою точкою уваги при розробці освітніх програм є роль закладу освіти у суспільному розвитку, коли університетська освіта має надавати цілий спектр загальних компетентностей, які не залежать від предметної області, але важливі для успішного особистісного розвитку здобувача освіти.

Позняковська Н. М., к.е.н., доцент,
Гоменюк Н., здобувач вищої освіти, спеціальності «Облік і оподаткування»
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ОВІДІОПОЛЬСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

Виплати працівникам бюджетних установ є інструментом соціального захисту та компенсаціями, які надані державою через суб'єктів господарювання державного сектору в обмін на послуги, які надаються працівниками. На даний час питання обліку виплат працівникам суб'єктів державного сектору зазнають суттєвих змін щодо забезпечення їх відповідності Міжнародним стандартам бухгалтерського обліку державного сектору (МСБОДС).

Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам» (Н(П)СБОДС) встановлено методичний фундамент для створення в бухгалтерському обліку інформації щодо виплат (у грошовій і негрошовій формах) за роботи, виконані працівниками, та її розкриття у фінансовій звітності [1].

Задля визначення одного з найважливіших питань організації бухгалтерського обліку – облікових номеклатур – розглянемо класифікацію виплат працівникам. Відповідно до вищезгаданого національного положення виплати працівникам діляться на три групи: поточні виплати, виплати при звільненні, інші виплати працівникам (див. таблицю). Нарахована сума поточних виплат працівникам за роботу, виконану ними протягом звітного періоду, та нарахована сума за єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування визнаються поточними зобов'язаннями та витратами звітного періоду, у якому виникли такі зобов'язання [1].

Облік виплат працівникам державного сектору на міжнародному рівні регулюється МСБОДС 25 «Виплати працівникам» [2], дія якого поширюється на всі види винагород і компенсацій, що виплачуються працедавцем своєму співробітнику в обмін на послуги, що ним надаються. Цей МСБОДС базується переважно на Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (МСБО) 19 «Виплати працівникам», опублікованому Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО), що поширюються на підприємницький сектор економіки.

Згідно з МСБОДС 25 виплати працівників поділяються на чотири основних категорії: короткострокові виплати працівникам, виплати після закінчення трудової діяльності, інші довгострокові виплати працівникам, виплати при звільненні. Як бачимо з табл. 1, на відміну від національного стандарту, МСБОДС 25 вимагає від суб'єкта господарювання окремо визнавати короткострокові і довгострокові виплати працівникам, зокрема, інші довгострокові.

Класифікація виплат працівникам за національним та Міжнародним стандартами бухгалтерського обліку у державному секторі

Н(П)СБО 132 «Виплати працівникам»	МСБОДС 25 «Виплати працівникам»
1	2
Поточні виплати	Короткострокові виплати працівникам
заробітна плата за окладами та тарифами, інші нарахування з оплати праці; виплати за невідпрацьований час (відпустки та інший оплачуваний невідпрацьований час); премії та інші заохочувальні виплати, що підлягають сплаті протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду, у якому працівники виконують відповідну роботу, тощо	заробітна плата робітникам та службовцям, внески на соціальне забезпечення, оплачені щорічні відпустки та тимчасова непрацездатність, участь у прибутку та премії (якщо вони підлягають сплаті протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду), а також негрошові пільги (такі як медичне обслуговування, надання житла, автомобілів, а також надання безкоштовних чи субсидованих товарів або послуг) для теперішніх працівників
Виплати при звільненні	Виплати при звільненні
зобов'язання щодо яких визнається у разі, якщо суб'єкт державного сектору має невідмовне зобов'язання звільнити працівника або кількох працівників до досягнення ними пенсійного віку або надавати виплати при звільненні згідно із законодавством, контрактом чи іншою угодою	виплати працівникам, які підлягають сплаті в результаті рішення суб'єкта господарювання звільнити працівника до встановленої дати виходу на пенсію або в результаті рішення працівника погодитися на звільнення за власним бажанням в обмін на такі виплати
Інші виплати працівникам	Інші довгострокові виплати працівникам
матеріальна допомога, визнаються зобов'язанням у звітному періоді, якщо робота, виконана працівниками у цьому періоді, дає їм право на отримання таких виплат	додаткова відпустка за вислугу років або оплачувана академічна відпустка, виплати з нагоди ювілеїв чи інші виплати за вислугу років, виплати за тривалою непрацездатністю, а також отримання частки прибутку, премії та відстрочену компенсацію, якщо вони не підлягають сплаті в повному обсязі протягом дванадцяти місяців після закінчення періоду
—	Виплати після закінчення трудової діяльності
	пенсії, інші види пенсійного забезпечення, страхування життя та медичне обслуговування після закінчення трудової діяльності

Іншою відмінністю обліку виплат працівникам за Міжнародними стандартами є виокремлення виплат після закінчення трудової діяльності. Так, програми виплат після закінчення трудової діяльності поділяються на програми із визначеним внеском та програми з визначеною виплатою. В Стандарті [2] містяться конкретні інструкції щодо класифікації програм за участю кількох

працедавців, державних програм, комплексних програм соціального забезпечення та програм із застрахованими виплатами.

Виплати при звільненні – це виплати працівникам, які підлягають сплаті в результаті рішення суб'єкта господарювання звільнити працівника до встановленої дати виходу на пенсію або в результаті рішення працівника погодитися на звільнення за власним бажанням в обмін на такі виплати. Подія, що спричиняє виникнення зобов'язання, є не стаж працівника, а його звільнення. Отже суб'єкт господарювання повинен визнавати виплати при звільненні тоді і лише тоді, коли суб'єкт господарювання відкрито бере на себе зобов'язання: а) звільнити працівника або групу працівників до звичайної дати виходу на пенсію або б) надати виплати при звільненні в результаті пропозиції, зробленої для заохочення добровільного звільнення [2].

Національний стандарт 132 виділяє інші виплати працівникам, проте, це є поточні виплати, як матеріальна допомога тощо.

Проведене нами дослідження відповідності національного положення рекомендаціям Міжнародних стандартів щодо виплат працівникам, свідчить про виконання на сьогодні нашою державою лише формальних вимог досягнення відповідності. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку державного сектору «Виплати працівникам» потребує вдосконалення, що дозволить визначити зміст, складові, класифікаційні ознаки виплат працівникам установ і стане реальним заходом гармонізації вітчизняного обліку з міжнародною практикою.

Облік виплат працівникам Овідіопольського управління водного господарства ведеться відповідно до вимог національного законодавства, насамперед, Кодексу законів про працю, розробленого близько п'ятдесяти років тому [3], який, хоча і вдосконалений, але містить ознаки радянських часів. Застосування в обліку виплат працівникам вітчизняними суб'єктами господарювання, водночас з кодексом, положень сучасних національних чи міжнародних стандартів виявляється проблематичним.

Облікова політика Овідіопольського управління водного господарства, що належить до сфери управління Держводагенства, ведеться відповідно до наказу № 118-В від 28 вересня 2015 року. Бухгалтерський облік в управлінні здійснюється відділом бухгалтерського обліку та звітності установи, який очолює головний бухгалтер. Управління з 2016 року застосовує «систему електронних публічних закупівель «ProZorro», що дає можливість зекономити бюджетні кошти, контролювати ефективність здійснення витрат, процес торгів з боку громадськості. Це сприяє відкритості та підзвітності у витрачанні бюджетних коштів. Форма організації бухгалтерського обліку та економічного аналізу в управлінні централізована. Збирання даних для обліку та економічного аналізу здійснюється на місцях виникнення інформації. Інформаційне забезпечення виконується за допомогою автоматизованих систем управління (АСУ). До автоматизованих баз даних входять бази даних (БД) та системи управління базами даних (СУБД). На даному етапі використовуються програмні продукти з автоматизації обліку (Парус-Бюджет, Казна).

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам» : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2011 року № 1798. URL: // <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку для державного сектору МСБОДС 25 «Виплати працівникам». URL: // <http://195.78.68.18/minfin/control/publish/article/main> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Кодекс законів про працю України : Закон УРСР від 10.12.1971 року № 322-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 15.10.2018).

Позняковська Н. М., к.е.н., доцент,

Бондарчук К. Ю., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВІДОБРАЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОБОРОТНІ АКТИВИ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Для прийняття ефективних управлінських рішень щодо використання оборотних активів підприємства необхідна своєчасна і достовірна інформація, що міститься у фінансовій звітності. Методологічні основи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання та розкриття її елементів визначає національне положення (стандарт) П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1].

За П(С)БО оборотні активи підприємства відображаються у формах фінансової звітності: балансі (звіті про фінансовий стан), звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід), звіті про рух грошових коштів та примітках до фінансової звітності підприємств.

Баланс (звіті про фінансовий стан) призначений для відображення інформації про активи, зобов'язання та власний капітал. Вся облікова інформація групується у трьох розділах активу та чотирьох розділах пасиву, серед яких інформація про оборотні активи представлена у другому розділі активу балансу (таблиця).

Зауважимо, що на відміну від національних положень, за Міжнародними стандартами фінансової звітності у складі оборотних активів відображають необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття [2]. Концептуальна основа фінансової звітності виділяє лише дві групи активів – оборотні і необоротні.

Таблиця

Відображення оборотних активів у Баланс (звіті про фінансовий стан)

Показник	Код рядка
1	2
II. Оборотні активи	
Запаси	1100
Поточні біологічні активи	1110
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125

1	2
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130
з бюджетом	1135
у тому числі з податку на прибуток	1136
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155
Поточні фінансові інвестиції	1160
Гроші та їх еквіваленти	1165
Витрати майбутніх періодів	1170
Інші оборотні активи	1190

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) розкриває інформацію про доходи, витрати, прибутки і збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період. У розділі III звіту наводяться відповідні елементи операційних витрат (на виробництво і збут, управління та інші операційні витрати), яких зазнало підприємство в процесі своєї діяльності протягом звітного періоду, за вирахуванням внутрішнього обороту, тобто за вирахуванням тих витрат, які становлять собівартість продукції (робіт, послуг), що вироблена і спожита самим підприємством [3].

У Звіті про рух грошових коштів грошові надходження та виплати розподіляються за трьома напрямками: операційна діяльність, інвестиційна та фінансова. Це дозволяє показати вплив кожного виду діяльності підприємства на грошові потоки, і вплив грошових потоків на діяльність підприємства. Відповідно за видами діяльності звіт має три розділи: 1) рух грошових коштів у результаті операційної діяльності; 2) рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності; 3) рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності. Звіт про рух грошових коштів може складатися за прямим і непрямим методом. Якщо звіт складений за прямим методом, то рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначається за сумою надходжень від операційної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку. Якщо звіт складений за непрямим методом, рух грошових коштів у результаті операційної діяльності визначається шляхом коригування прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування.

Примітки до фінансової звітності призначені для відображення інформації, яка безпосередньо не наводиться у фінансових звітах, але вона вважається суттєвою. В цій формі наводиться інформація в табличній формі з Балансу (звіту про фінансовий стан) про такі оборотні активи: фінансові інвестиції (розділ IV), грошові кошти (розділ VI), запаси (розділ VIII), дебіторська заборгованість (розділ IX) і нестачі та втрати від псування цінностей (розділ X), біологічні активи, зокрема, поточні (XIV). За МСФЗ примітки за обсягом складають значну частину фінансової звітності.

Отже, розкриття в примітках більш детальної інформації про активи підприємства, і оборотні, зокрема, підвищить аналітичність фінансової

звітності та зробить її більш зрозумілою для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Дата оновлення: 12.03.2013. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010 (дата звернення: 15.10.2018).
3. Про Примітки до річної фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 2000 року № 302. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 15.10.2018).

Позняковська Н. М., к.е.н., доцент,
Зиль М. І., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна

МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИКОРИСТАННЯ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ПП «РІВНЕСПЕЦБУД»

Відповідно до Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (МСА) 315 «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища» внутрішній контроль (internal control) – це процес, розроблений, запроваджений і підтримуваний тими, кого наділено найвищими повноваженнями, управлінським персоналом, а також іншими працівниками, для забезпечення достатньої впевненості щодо досягнення цілей суб'єкта господарювання стосовно достовірності фінансового звітування, ефективності та результативності діяльності, а також дотримання застосовних законів і нормативних актів [1].

Метою нашого дослідження є розкриття методики внутрішнього контролю використання запасів на прикладі ПП «РІВНЕСПЕЦБУД».

Систему внутрішнього контролю запасів представимо у вигляді сукупності заходів зі збереження активів, попередження, виявлення та виправлення помилок в обліку та звітності. Елементами системи внутрішнього контролю є середовище контролю, система бухгалтерського обліку та процедури контролю [2] (див. рис.1).

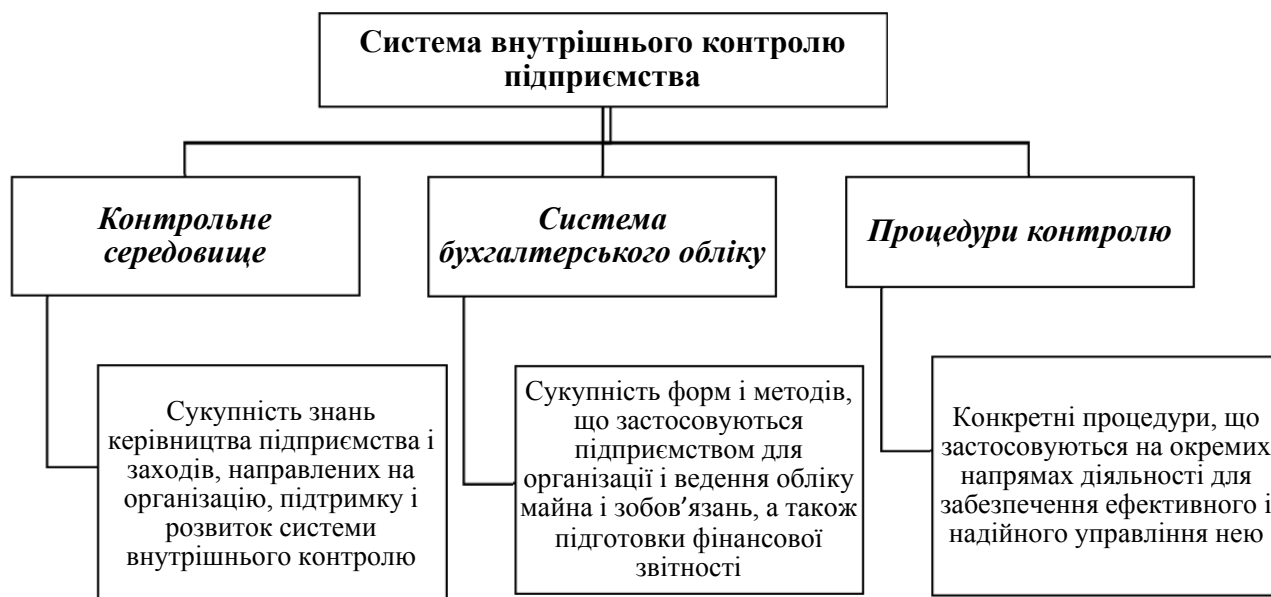

Рис. 1. Система внутрішнього контролю підприємства

Важливою складовою системи внутрішнього контролю є середовище контролю. Контрольне середовище включає відчутні та невідчутні елементи: стиль і основні принципи управління суб'єктом; організаційна структура; розподіл відповідальності та повноважень; політика управління персоналом; підготовка бухгалтерської звітності; організація управлінської звітності і порядок підготовки зовнішньої звітності; забезпечення відповідності фінансово-господарської діяльності установи вимогам законодавства; функцій другого та третього рівнів контролю [3].

ПП «РІВНЕСПЕЦБУД» – компанія, яка виконує всі роботи, пов'язані з утепленням і ремонтом фасаду, надає послуги оренди будівельних риштувань та будівельних колісок. Керівництво підприємства має постійно стежити за дотриманням нормативів, за динамікою фактичних витрат, оскільки матеріальні затрати займають високу питому вагу в загальних витратах на виконання будівельних робіт, а отже, ці витрати істотно впливають на величину одержуваного прибутку.

Аналіз середовища контролю щодо використання запасів на ПП «РІВНЕСПЕЦБУД» проведемо в анкетній формі (таблиця).

Таблиця

Анкета вивчення середовища контролю запасів на ПП «РІВНЕСПЕЦБУД»

Питання	Відповідь
1	2
<i>Філософія і стиль управління</i>	
Чи здійснюється управління підприємством одноосібно?	Так
Чи розглядається підприємницький ризик та здійснюється адекватне управління ним?	Так
Чи має керівництво підстави для перекручення фінансової звітності?	Ні
Чи надається достатня увага організації системи внутрішнього контролю?	Так

1	2
<i>Організаційна структура підприємства</i>	
Розроблена схема організаційної структури підрозділу, відповідального за ведення бухгалтерського обліку	Так
Чи здійснюється санкціонування господарських операцій із запасами керівництвом відповідного рівня?	Так
Чи відповідає організаційна структура розміру підприємства?	Так
<i>Органи управління</i>	
Чи регулярно проводяться збори і наради?	Так
Чи існує спеціальний орган (посада) внутрішнього контролю?	Ні
<i>Методи делегування прав і обов'язків</i>	
Чи враховує існуючий розподіл прав і обов'язків особливості господарської діяльності?	Так
Чи укладені договори про матеріальну відповідальність (повну, часткову)?	Так
<i>Забезпечення умов збереження майна, грошових коштів, облікових реєстрів, документів</i>	
Всі документи зберігаються в належному порядку (прошиті, пронумеровані)?	Так
Є склад з обладнаними місцями зберігання матеріальних цінностей?	Так
Отримання товарно-матеріальних цінностей від постачальника проводиться тільки на підставі довіреностей?	Так
<i>Кадрова політика</i>	
Чи має персонал підприємства відповідний професійний рівень?	Так
Проводяться заходи з підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу?	Так
Чи висока плинність кадрів на підприємстві?	Ні
<i>Оцінка облікової системи (обліковий контроль)</i>	
Всі господарські операції відображаються в обліку тільки на підставі первинних документів?	Так
Чи здійснює бухгалтер перерахування сум, зазначених у рахунках-фактурах та накладних?	Так
Чи контролюється кореспонденція рахунків головним бухгалтером?	Так
<i>Договірні зобов'язання</i>	
Має місце отримання від постачальників матеріальних цінностей у більш пізні терміни, ніж це зазначено в договорі?	Так
Має місце отримання матеріальних цінностей без укладення договорів?	Ні
<i>Методи управлінського контролю</i>	
Чи застосовується система управлінського оперативного планування і звітності підрозділів?	Так
Чи встановлюються причини і винуватці відхилень від встановлених показників?	Так
Чи здійснюється інвентаризація у всіх випадках, передбачених законодавством?	Так
<i>Контроль у системі комп'ютерної обробки даних</i>	
Дублюються дані електронного обліку на випадок знищення?	Так
Використовується бухгалтерська програма, що відповідає чинному законодавству?	Так

*на підставі джерела [2]

Другою складовою частиною системи внутрішнього контролю є система бухгалтерського обліку. Для одержання необхідної інформації про

господарську діяльність необхідно всі дані по операціях, які знаходяться в документах, згрупувати відповідно до їх економічного змісту і зареєструвати.

Очолює бухгалтерію головний бухгалтер, а функції внутрішнього контролю запасів на ПП «РІВНЕСПЕЦБУД» здійснюються бухгалтером матеріального відділу, перед яким поставлені такі основні завдання контролю операцій із запасами: перевірка організації складського господарства, стану збереження запасів; встановлення законності проведених операцій з запасами; визначення правильності віднесення матеріальних витрат до складу собівартості виконаних будівельно-монтажних робіт; виявлення фактів нерационального використання, розтрат, недостач і розкрадань запасів; перевірка дотримання норм витрат матеріалів, сировини і палива; оцінка повноти і правильності відображення господарських операцій з запасами в бухгалтерському обліку і звітності згідно з обраною обліковою політикою підприємства.

ПП «РІВНЕСПЕЦБУД» використовує автоматизовану (комп'ютерну) форму бухгалтерського обліку. Бухгалтер матеріального відділу користується комп'ютерною програмою «1С: Управління торговим підприємством для України» (версія 8.3). Використання у програмі підсистеми «Управління складом (запасами)» дозволяє ефективно організувати складське господарство, оскільки у системі реалізований детальний оперативний облік матеріалів, продукції і товарів на складах, забезпечується повний контроль запасів на підприємстві, також доступна інформація про стан складських запасів в будь-яких аналітичних розрізах з високою деталізацією. Проте слід передбачати процедури контролю у середовищі інформаційних технологій, як обмеження доступу до програми, внесення змін і доповнень лише певними працівниками.

Третя складова системи внутрішнього контролю – це процедури контролю. Серед таких, які доцільно використовувати при контролі використання запасів на підприємстві, належать:

- санкціонування операцій керівником;
- розподіл обов'язків;
- документальна перевірка;
- арифметична перевірка;
- перевірка облікових реєстрів;
- інвентаризація;
- доступ до активів і облікових записів.

Проведення внутрішнього контролю запасів на ПП «РІВНЕСПЕЦБУД» можна умовно поділити етапи (див. рис. 2).

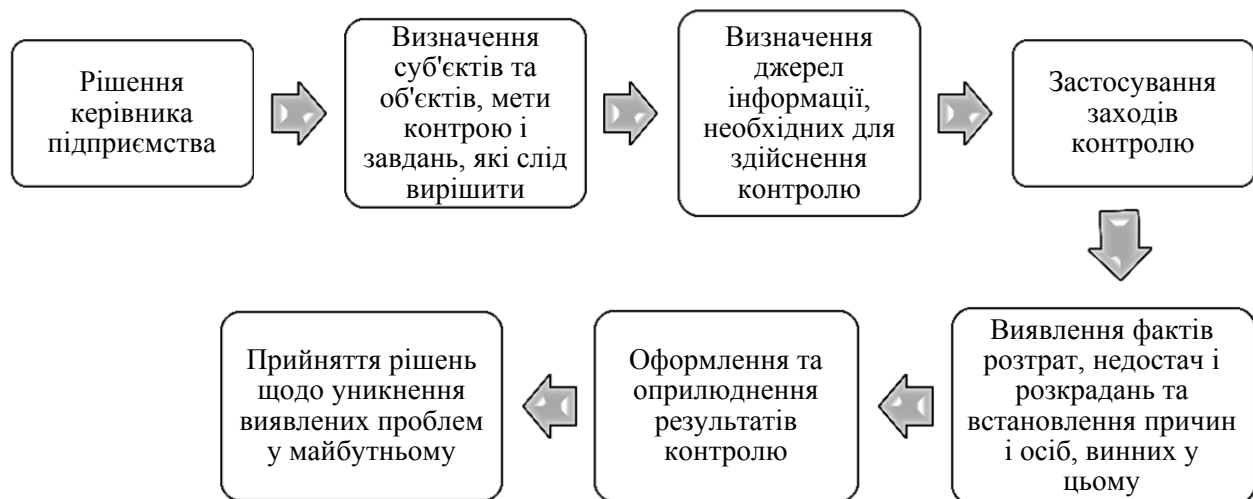

Рис. 2. Етапи внутрішнього контролю запасів на ПП «РІВНЕСПЕЦБУД»

Отже, внутрішній контроль запасів є невід’ємним складником діяльності підприємства, оскільки саме від нього буде залежати ефективна робота підприємства у цілому. Впровадження і функціонування зазначеної системи забезпечить результативність інформаційних даних для прийняття управлінських рішень щодо контролю за цільовим та раціональним використанням запасів.

Література

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Вид. 2016-2017 років. Ч. I. URL: <https://www.apu.net.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Зубілевич С. Я., Голов С. Ф. Основи аудиту. Київ : Ділова Україна, 1996. 374 с.
3. Бондаренко Н. М., Сімон Г. С. Організація внутрішнього контролю запасів на підприємстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. № 23-2. С. 97–100.
4. Рибак І. І., Івата В. В. Роль внутрішньогосподарського контролю використання виробничих запасів. *Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 914–917.

Сіпайло Л. Г., к.е.н., доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВИКОРИСТАННЯ БІЗНЕС-СИМУЛЯТОРІВ В ПРАКТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Концепція практичної спрямованості навчання як складова сучасних дидактичних принципів, що стосується усіх компонентів навчання здобувачів вищої освіти, зокрема, зі спеціальності «Облік і оподаткування», полягає у забезпеченні чітких зв'язків і взаємозалежностей між процесом здобуття професійних знань й формуванням навичок та вмінь, що дають майбутньому фахівцю змогу ефективно діяти в складних умовах реальної практики.

Впродовж тривалого часу важливими демпферами, які обмежують гостроту проблеми, є: робота випускників закладів освіти не за фахом (і тоді взагалі неможливо сформулювати критерії готовності до самостійної професійної діяльності) та здобуття надмірної для певного робочого місця формальної кваліфікації (широко розповсюджені ситуації, коли молодший спеціаліст працює на робітничій посаді, бакалавр виконує характерні для молодшого спеціаліста функції, магістр працює там, де було б достатньо бакалавра, що дозволяє компенсувати брак виробничих навичок за рахунок більш високого рівня соціальної адаптації).

Проблемою, яка потребує розв'язання, є недостатній рівень готовності багатьох випускників закладів вищої освіти до самостійної професійної діяльності на відповідних здобутій освіті первинних посадах. Ця проблема стала наслідком тривалого впливу таких факторів [1]:

- система формальної освіти не вмотивована на розвиток у здобувачів освіти затребуваних роботодавцями навичок;
- можливості здобуття освіти за межами закладів освіти залишаються обмеженими;
- брак надійної інформації про поточні та майбутні потреби роботодавців у компетентностях працівників;
- брак або повна відсутність у закладах вищої освіти сучасного обладнання та технологій, до використання яких необхідно підготувати фахівця;
- невключеність більшості закладів вищої освіти у сучасні бізнесові відносини та дуже складний механізм започаткування державно-приватного партнерства, що впливає на підготовку здобувачів вищої освіти до самостійної професійної діяльності в бізнесовому середовищі.

Взаємодія освіти й виробництва – передумова ефективних результатів навчальної діяльності студентів – майбутніх фахівців, від рівня сучасної підготовки яких залежить подальший розвиток національної економіки. Студентська практика буває різною. Інколи вона зводиться до того, щоб декілька разів сходити на підприємство чи організацію, відсидіти там певний

час чи виконати пару нескладних завдань, заповнити бланки документів і здати їх керівникові практики. Цей сценарій досить простий і часом зручний. Однак він приносить мало користі професійному зростанню майбутнього фахівця, зокрема, обліковця, аудитора чи управлінця. Інформаційні та телекомунікаційні технології відкривають можливості для оновлення змісту і методів навчання, дозволяють зробити його більш ефективним. Практика з використанням інформаційно-інтелектуальних технологій дозволяє сформуванню ділових компетентностей практикантів. При цьому об'єктивно оцінюється підготовка студентів, виявляються «слабкі місця» для подальшого вдосконалення. Цікавий конкурентно-ігровий формат практики мотивує молодь до її якісного проходження.

Завдяки проходженню курсу практики з використанням бізнес-симуляторів здобувачі вищої освіти, зокрема, студенти спеціальності «Облік і оподаткування» набувають практичних компетентностей щодо розрахунків та інформаційної обробки економічної та облікової інформації. Такий формат практичної підготовки майбутніх фахівців є основою формування фахових компетенцій, адже на прикладах своїх власних віртуальних підприємств студенти вже ознайомлені з особливостями роботи обліковця, мають комплексне уявлення про діяльність підприємства, володіють методикою різноманітних розрахунків, зокрема, фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства.

Використання сучасних інформаційних технологій або бізнес-симуляторів – в певному розумінні репетиція виробничої або професійної діяльності людини. Вони дають можливість програти практично будь-яку конкретну ситуацію. Комп'ютерні ділові ігри формують особистісні якості майбутнього фахівця в процесі навчання за такими напрямками:

- формування професійних якостей;
- формування готовності до майбутньої фахової діяльності;
- розвиток творчого мислення;
- підвищення почуття обов'язку в професійній діяльності [1, С. 25].

Бізнес-симулятори належать до ділових ігор третього покоління, які створені на основі інтелектуальних імітаційних середовищ з відритою архітектурою, що здатна функціонувати у колективному та індивідуальному режимах. Комп'ютерні ділові ігри поділяють на навчальні (використовуються в навчальному процесі під час підготовки фахівців, а також у системі економічної освіти); виробничі (застосовуються для вирішення реальних питань поточної діяльності або розвитку конкретного підприємства); дослідницькі (проводяться в процесі експериментування в управлінні й економіці) [5, С. 15].

Бізнес-симулятори набувають все більшої популярності. Вони дають можливість потренуватися у віртуальному середовищі, щоб не допустити помилок в реальності. Симулятор використовуються в Гарвардській школі бізнесу, INSEAD, Wharton, MIT Sloan та інших бізнес-школах. Більше половини акредитованих в AACSB бізнес-шкіл використовують он-лайн бізнес-ігри або бізнес-симулятори.

Комп'ютерні ділові ігри або бізнес-симулятори повинні передбачати різні рівні діяльності, що формують у кожному учаснику інтелектуальний, емоційний і вольовий рівень виявлення своїх сил, а саме:

1) інформаційний (пов'язаний із засвоєнням, запам'ятовуванням, поновленням та систематизацією сукупності професійних знань, умінь і навичок);

2) проблемний (відбувається переклад теоретичних знань мовою практичних дій);

3) поведінковий (забезпечує прийняття рішень і програм дії в умовах конкретної ситуації на основі її глибокого творчого осмислення);

4) оцінювання (дозволяє обирати й обґрунтувати оптимальний варіант рішення поведінкової програми).

Отже, такий цілісний процес створює надійну основу для збільшення самостійності студентів у вирішенні нових завдань, для формування їх творчої активності. Таким чином, творчий розвиток особистості багато в чому залежить від методів проведення занять. За допомогою комп'ютерних технологій вирішується завдання підвищення пізнавальної активності студентів, а після їх закінчення студенти продовжують пошук рішень, вивчають і творчо осмислюють питання, які розглядалися.

Література

1. Захарченко Н. В. Ділові ігри в навчальному процесі. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді* : зб. наук. пр. Вінниця : ДОВ Вінниця, 2004. Вип. 10. С. 22–27.
2. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Красовська Ю. Використання бізнес-симуляторів для формування професійної компетентності фахівця-економіста. *Нова педагогічна думка*. 2012. № 1. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/ (дата звернення: 15.10.2018).
4. Студентська виробнича практика в Компанії інтелектуальних технологій. URL: <http://www.kint.com.ua/ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Самсон Л. С., викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист
ДВНЗ «Рівненський коледж економіки і бізнесу»
м. Рівне, Україна

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Сучасні умови розвитку країни визначили потребу в підготовці нового покоління фахівців у сфері обліку і оподаткування, здатних ефективно вирішувати складні завдання і бути конкурентоспроможними на ринку праці. Нині високий рівень професійної компетентності є вирішальним чинником соціальної захищеності та професійності працівників, а його досягнення – головним завданням навчальних закладів.

На сьогодні формується нова парадигма вищої освіти, яка безпосередньо

пов'язана з професійною компетенцією. Компетентність формується, розвивається і проявляється в процесі діяльності. Саме тому актуальним є компетентнісний підхід, який охоплює поряд з конкретними знаннями і навичками такі категорії, як здібності, готовність пізнання, соціальні навички тощо.

Поширення поняття компетентність у науці пов'язане з професійною діяльністю, а саме: «компетентнісний підхід почав вивчатися і застосовуватися за вимогою роботодавців, яких не задовольняє ступінь практичної підготовленості випускників системи освіти – їх невміння взаємодіяти з людьми, створювати і працювати в команді, знаходити необхідну інформацію та використовувати її при вирішенні завдань виробництва» [2, С. 14].

Характеристика компетентнісного підходу дає зрозуміти базові поняття. Компетенція - задана вимога, норма освітньої підготовки фахівця, тобто знання, навички, досвід, які необхідні для виконання певних функціонально пов'язаних завдань на необхідному рівні, а компетентність – реально сформовані особистісні та професійні якості, тобто інтегральна характеристика тієї особистості, яка володіє всіма потрібними компетенціями [1].

Таким чином, компетентність проявляється в діяльності, тому не може обмежуватися тільки певними знаннями чи уміннями. Інколи, студенти-відмінники після закінчення навчання у коледжі не можуть оптимально застосувати набуті фахові знання у виробничих ситуаціях. Щоб бути компетентним фахівцем, мало мати фундаментальну теоретичну і практичну підготовку, необхідно бути професійно та психологічно готовим до виробничої діяльності і здатним до ефективного застосування набутих фахових знань у професійній діяльності.

Традиційна система освіти акцентувала основні зусилля на набутті знань, умінь і навичок. Основна увага при цьому фокусувалася на самих знаннях, а те, для чого вони потрібні, залишалось поза увагою. На сьогодні виділення компетенцій не заперечують знання, уміння та навички, але принципово відрізняються від них: від знань – існуванням у вигляді діяльності, а не лише у вигляді інформації про неї; від умінь – переносом на різні об'єкти впливу; від навичок – усвідомленістю, яка дозволяє випускнику коледжу діяти навіть у нестандартному оточенні.

Сучасний працівник практично у будь-якій сфері діяльності повинен володіти здатністю до економічного мислення, до роботи в колективах, мати підготовку у сфері маркетингу, а також чітко уявляти собі господарські, соціальні і культурні аспекти застосування нових технологій. Тому до змісту компетенцій випускника коледжу слід віднести як економічні знання, так і правові та соціальні питання. Адже наш випускник потрапляє в умови, коли, з одного боку, його професійні знання повинні забезпечити якість і продуктивність професійної діяльності, а з іншого – кваліфікація має допомагати йому в пошуках місць докладання знань і вмінь на ринку. Окрім того, необхідними є також такі якості, як дисциплінованість, ініціативність,

почуття відповідальності, комунікабельність, відданість і творче ставлення до справи.

У сучасних умовах зміст кваліфікації у самій своїй сутності змінюється. Освіченість розуміється не просто як сума знань, а як фахова підготовка плюс комп'ютерна грамотність і певний рівень інформаційної культури. Одночасно формується культура спілкування, естетичне виховання, широка інтелектуальна діяльність, яка характеризує загальну культуру людини.

Широке впровадження в усі сфери діяльності підприємств нової інформації і комунікаційної техніки призвело до збільшення частки праці на персональних комп'ютерах і до прискорення обробки інформації в інтелектуальних мережах. Ці зміни також потребують нового підходу до підготовки випускників з обліку і оподаткування: досконалого володіння інформаційними технологіями для аналізу і опрацювання великих обсягів інформації, для обміну даними поза межами підприємства чи установи, широкого використання можливості мережі Internet. Знання основ програмування формує здатність до структурування інформації та її аналізу. Вміння застосовувати програмні продукти значно розширює аналітичні можливості фахівця і прийняття ним обґрунтованих рішень.

До професійних якостей сучасного фахівця з обліку і оподаткування відносять такі складові:

- відмінне знання профільюючих дисциплін;
- уміння аналізувати результати господарської діяльності з урахуванням стану ринку й уміння використовувати це у своїй роботі;
- уміння вести фінансово-економічні розрахунки господарської діяльності підприємства, їх платіжно-кредитні операції;
- уміння планувати роботу;
- знання офісної роботи;
- знання мікро- і макроекономіки;
- уміння давати експертні оцінки економіко-господарській діяльності підприємства;
- уміння вести рекламу;
- уміння вести маркетингові дослідження;
- уміння оцінювати соціально-економічні умови; знання механізмів ціноутворення.

Також важливими компетенціями для фахівців з обліку і оподаткування є загальноосвітні знання:

- вільне володіння державною мовою;
- професійне володіння однією з іноземних мов;
- професійне володіння персональним комп'ютером;
- уміння вести діловодство;
- уміння вести комерційне листування;
- знання норм діяльності підприємств, організацій, установ;
- знання правил етикету, зокрема ділового;
- знання правил техніки безпеки в роботі з офісною технікою;

– знання питань з охорони навколишнього середовища і їх законодавчої бази;

– знання основ наукової організації праці.

Для плідної роботи мало бути тільки гарним фахівцем з обліку, адже фахівець постійно має справу не лише із законами і паперами, але і з людьми. А спілкування з людьми передбачає вміння спілкуватися, вміння бути приємним співрозмовником. Тісне спілкування передбачає високий рівень загальної культури фахівця, а саме:

– вміння поводитися в товаристві;

– знайомство з культурно-історичними особливостями своєї країни;

– знайомство з культурно-історичними особливостями інших країн;

– знайомство з основами сервісного обслуговування;

– вміння одягатися тощо.

Висококваліфікованого фахівця неможливо уявити без наявності таких якостей: дисциплінованості, ретельності, ініціативності, чесності, порядності, відповідальності.

Отже, без пред'явлення високих вимог у підході до визначення компетенцій при підготовці фахівців з обліку і оподаткування неможливо підготувати висококваліфікованих професіоналів своєї справи, які б високо цінувалися на ринку праці, могли продуктивно працювати в сучасних соціально-економічних умовах України, створювати конкурентоспроможну продукцію, розвивати нашу економіку в майбутньому.

Тому можна визначити основні компоненти професійної компетентності фахівця з обліку і оподаткування:

– підготовленість до самостійного виконання професійних завдань, вміння оцінювати результати своєї праці, здатність самостійно набувати знань та вмінь;

– здатність до колективної діяльності та співпраці з іншими працівниками, готовність взяти на себе відповідальність за результати своєї праці, оточуюче середовище та інші істинні цінності;

– готовність до постійного підвищення кваліфікації, здатність до самомотивації, саморозвитку особистості в професійній праці.

Водночас професійна компетентність можлива лише за наявності відповідних знань, навичок, вмінь, сформованості внутрішнього світу особистості – потреб, установок, професійної орієнтації та мотивів діяльності, вимог до себе, до своїх професійних якостей, результатів власної діяльності.

Отже, якісне формування професійних компетентностей у студентів з обліку і оподаткування надасть можливість підготувати нове покоління фахівців, здатних адаптуватися в сучасних умовах праці, легко переходити від одного виду роботи до іншого, володіти здібностями, які необхідні для широкого кола професій.

Література

1. Вітер С. А. Важливість компетентнісного підходу в системі підготовки молодших спеціалістів. *Інститут педагогіки НАПН України* : 14 Міжнародна наукова інтернет-

- конференція, 2018. URL: <http://intkonf.org/viter-s-a-vazhlivist-kompetentnisnogo-pidhodu-v-sistemi-pidgotovki-molodshih-spetsialistiv/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Бабакова І. В. Развитие профессиональной компетентности специалистов информационно-аналитических служб : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / Рос. акад. гос. службы при Президенте РФ. Москва, 2010. 184 с.
 3. Мороз В. Д. Проблеми підготовки молодших спеціалістів в Україні і Болонський процес. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. Укр. інж.-пед. акад. / ред. : Б. М. Арпентьев та ін. ; голов. ред. О. Е. Коваленко. Харків : УПА, 2004. С. 12–19.
 4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. URL: <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/> (дата звернення: 15.10.2018).

Томчук Ю. Ю., аспірантка,
Національний університет державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКОВО – АНАЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВИПЛАТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ

Розбудова економіки країни й усі пов'язані з цим трансформаційні процеси мають здійснюватися в інтересах людини для підвищення якості її життя. Не зменшуючи значення інших соціально-економічних явищ, що входять до складу соціально-трудових відносин (зайнятості, охорони праці, розвитку персоналу тощо), найбільш проблематичними у регулюванні є ті, які пов'язані з організацією, ефективністю та оплатою праці працівникам та військовослужбовцям. Оплата праці – найбільш суперечлива категорія в системі умов праці, оскільки саме в ній відбиваються різнобічні інтереси сторін суспільно-трудових відносин, усі їхні досягнення й прорахунки [3, С. 64; 4, С. 18]. Це один із найважливіших показників, що характеризує рівень економічного та соціального стану суспільства і залежить передусім від продуктивності праці.

Значний внесок у вивчення теорії, методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу розрахунків із заробітної плати зробили багато відомих вітчизняних науковців, але досить мало досліджень було щодо обліку розрахунків з військовослужбовцями. Як відзначає Божко В. М., метою праці є саме отримання цінностей, а отже, людина працює не лише тому, що «праця створила людину і сутність людини в праці» (як зазначають класики марксизму-ленінізму), а у зв'язку з відшкодуванням їй втрати фізичної та нервової енергій [1, С. 11].

Також слід зазначити, що термін «заробітна плата» не використовується до військовослужбовців, замість нього вживається термін «грошове забезпечення». Так, відповідно до статті 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [6] та Постанови Кабінету Міністрів України «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб» [7] військовослужбовці Збройних Сил України (ЗСУ) та деякі інші особи

одержують грошове і речове забезпечення за нормами, встановленими законодавством.

Виходячи з цього цілком закономірною є потреба у своєчасній, об'єктивній і достовірній інформації про розрахунки з грошовим забезпеченням, з погляду кожної зі сторін соціально-трудових відносин – держави і працівника. В таких умовах особливої актуальності набуває дослідження теоретичних і прикладних аспектів обліково-аналітичного забезпечення управління виплат військовослужбовцям з огляду на реформування та світову інтеграцію України.

Однією із проблем є відсутність детального методологічного забезпечення обліку виплат працівникам НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам» [5] на відміну від МСБОДС 25 «Виплати працівникам» [4].

Нормативно-правове забезпечення методичних і теоретичних аспектів обліку виплат працівникам в Україні характеризується значною чисельністю законодавчих актів, норми яких щодо формування теоретичного обліку виплат працівникам є відмінними від вимог МСБОДС 25. Це свідчить про те, що виплати працівникам не виокремлено як цілісну категорію та самостійний об'єкт бухгалтерського обліку суб'єктів державного сектору.

Отже, порівнявши стандарти МСБОДС 25 і НП(С)БОДС 132, можемо побачити розбіжності в самій структурі виплат працівникам (їх класифікації) та відповідність до визначення і сутності мети цих стандартів.

Проаналізувавши усі норми та принципи, можна дійти висновку, що нинішній механізм грошового та фінансового забезпечення ЗСУ має суттєві недоліки і не повністю забезпечує реформування та розвиток армії. Відповідно до затвердженого Закону «Про Державний бюджет України» однією з найбільших статей видатків є видатки на національну оборону, правоохоронну діяльність і забезпечення безпеки держави, які зумовлені необхідністю захисту інтересів держави у міжнародному співтоваристві. Видатки на оборону фінансуються виключно з Державного бюджету у розмірах, які щорічно визначаються Законом «Про Державний бюджет України». В останні роки видатки на оборону порівняно невеликі. Вони становлять 5-7% видатків зведеного бюджету [3, С. 4]. Водночас ефективність Збройних Сил визначається рівнем їх боєздатності і боєготовності. Ці якісні показники стану Збройних Сил вимагають значного збільшення фінансування національної оборони. Останнє зумовлюється сучасними умовами реальних зовнішніх загроз. Саме тому доцільно провести реформування та кардинально змінити механізм нарахування і виплати грошового забезпечення військовослужбовцям.

Грошове забезпечення військовослужбовця складається із основної складової (оклад за військовим званням, посадовий оклад, надбавка за вислугу років) та додаткової складової – щомісячних додаткових виплат (за роботу з особовим складом, за виконання особливо важливих завдань, за роботу з таємними документами, за стрибки з парашутом, бойове чергування, розмінування, за знання іноземних мов, за шифрувальну роботу та інше). Також

у визначених законом випадках, військовослужбовці мають право на отримання одноразових грошових допомог: на оздоровлення, для вирішення соціально-побутових питань (виплачується за окремим рішенням Міністра Оборони України), при звільненні з військової служби; грошових винагород: за успішне виконання бойового завдання; за безпосередню участь в бойових діях; за знищення (захоплення) техніки [6].

Проблема, яка розглядається, поставала в усіх країнах Європи та США. Але у процесі економічного розвитку цих країн дані проблеми вирішилися, адже для цих країн служба в армії є престижною та високооплачуваною. Але на жаль це не стосується України, наприклад, на початку 2016 року мінімальне грошове забезпечення військових становило 7 тис. грн. На той час це була досить значна сума, яка становила близько 5 розмірів мінімальної заробітної плати та майже 1,6 розміру середньої зарплати по країні. Після підвищення соціальних стандартів з 1 січня 2017 року відповідні співвідношення становили 2,2 та 0,89 рази, що призвело до погіршення матеріального стану військовослужбовців. Це спровокувало відтік військовослужбовців – підготовлених фахівців, на підготовку яких вже були витрачені великі кошти. І незважаючи на те, що з березня 2018 року грошове забезпечення значно збільшилося у таких розмірах, щоб нараховане грошове забезпечення за цей місяць збільшилось до 5% порівняно з нарахованим грошовим забезпеченням за лютий 2018 року (яке нараховувалося на рівні розмірів встановлених у 2017 року). Як показав аналіз, розміри посадових окладів, окладів за військовими (спеціальними) званнями військовослужбовців, осіб рядового та начальницького складу визначаються, виходячи з розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (ПМПЮ), встановленого законом на 1 січня 2018 року. Раніше передбачалося, що ПМПЮ береться у розмірі не менше 50% розміру МЗП на 1 січня календарного року. Тож з 01.03.2018 р. оклади рахуються з 1762 грн (ПМПЮ на 01.01.2018 р.) незважаючи на те, що це менше за 50% МЗП ($1762 \text{ грн} < 1861,50 \text{ грн} \times 50\%$). Це надало змогу отримувати грошове військовослужбовцям на рівні 7,5 тис. грн, тоді як середня зарплата по країні – 8,7 тис. грн. Звідси випливає, що усі дії з боку держави та Міністерства оборони в цілому щодо збільшення заробітної плати військовослужбовця не призвели до кардинальних змін.

Все сказане дає змогу зробити висновок, що проблем у сфері грошового забезпечення на сьогодні досить багато, які з метою належного соціального захисту військовослужбовців Збройних Сил України ставлять на передній план необхідність підвищення базового рівня грошового забезпечення.

Література

1. Божко В. М. Колективно-договірне регулювання заробітної плати : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.15. Київ, 2001. 203 с.
2. Про Державний бюджет України на 2018 рік : Закон України, 2018, № 3-4, ст. 26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Савченко В. А. Управління розвитком персоналу : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2002. 351 с.
4. МСБОДС 25 «Виплати працівникам». URL: <http://www.iasb.org.uk> (дата звернення: 15.10.2018).

5. НП(С)БОДС 132 «Виплати працівникам». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 201.12.1991 р. № 2012-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 15.10.2018).
7. Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 р. № 704. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 15.10.2018).

Яцунська О. С., к.е.н., доцент,
Аскерова І. Г., викладач,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

НАВЧАЛЬНО-ТРЕНІНГОВІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

В умовах сьогодення гарантією якості освітньої діяльності закладів вищої освіти виступає створення ефективної системи взаємодії із зацікавленими сторонами його діяльності – бізнес-середовищем. Підтвердженням цього є процес реформування системи вищої освіти в Україні, який реалізується через оновлення змісту освіти, навчальних технологій та їх кореляцію з запитами стейкхолдерів [1; 2; 3]. Все це обумовлює орієнтацію навчальних програм підготовки здобувачів вищої освіти на реалізацію компетентісно-орієнтованого підходу та створення механізмів його запровадження у ході освітньої діяльності, що передбачає розробку та запровадження сучасних форм і методів роботи, забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців, максимально адаптованих до вирішення завдань практичної діяльності.

Одним з напрямів реалізації компетентісно-орієнтованого підходу є розвиток та поширення впровадження у навчальний процес університетів тренінгових технологій з використанням інтерактивних методів навчання, а саме навчально-тренінгових підприємств різного галузевого спрямування.

Так, враховуючи запити бізнес-середовища південного регіону України, в Одеському національному економічному університеті для здобувачів другого рівня вищої освіти (магістерського) передбачено проведення міждисциплінарного тренінгу зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» на базі навчально-тренінгового підприємства «Облікова ресторація» з використанням програмного забезпечення «iiko».

Метою міждисциплінарного тренінгу є отримання навичок адаптації до робочого місця, знайомства з сучасними формами організації праці в ресторанному господарстві та здобуття досвіду роботи за фахом. У ході проведення тренінгу задіяно кафедру обліку та оподаткування в галузях економіки, кафедру бухгалтерського обліку та аудиту й кафедру економічного аналізу.

Структура тренінгу дозволяє майбутнім фахівцям ознайомитися з особливостями програмного продукту та розглянути питання обліку запасів,

персоналу та руху грошових коштів; порядок формування та складання фінансової і управлінської звітності з використанням функціоналу програмного продукту «ііко». Логічним завершенням тренінгу є проведення кореляційно-регресивного аналізу впливу факторів на ефективність господарювання підприємства ресторанного господарства. Отже, змістовне наповнення тренінгу дозволяє студентам застосувати теоретичні, методичні та практичні підходи щодо організації обліку підприємств зазначеної галузі, формування фінансової та управлінської звітності тощо; що, у свою чергу, виступає реалізацією компетентісно-орієнтованого підходу до освітнього процесу.

При цьому, слід відзначити існуючі напрями розширення та поглиблення кола фахових компетентностей; зокрема, включення до структури тренінгу відділів контролю, бюджетування та оподаткування з урахуванням особливостей функціонування підприємств ресторанного господарства.

Так, контрольний блок завдань дозволить сформувати відповідні компетентності щодо організації касової дисципліни та розрахункових операцій; операцій з продажу товарів та готових страв; попередження зловживань співробітниками закладу при продажу гостям (споживачам); контролю наявності відповідних товарних залишків на складах; контролю рівня закупівельних цін від постачальників в сфері закладів громадського харчування.

На етапі бюджетування студенти зможуть розробити бюджет продажу на місяць з плануванням основних контрольних факторів закладів, а саме за показниками середнього чеку та кількості гостей. А також розробити бюджет витрат на рік з помісячним плануванням витрат та доходів закладу.

Також студенти отримують можливість при відповідній організації обліку, отримати необхідні дані для формування звітності для цілей оподаткування. Зазвичай це поєднання спрощеної системи оподаткування, яка є найбільш поширеною у цій сфері господарської діяльності, та загальної системи оподаткування для закладів ресторанного господарства, які займаються реалізацією підакцизних товарів.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що одним з напрямів реалізації компетентісно-орієнтованого підходу є розвиток та поширення впровадження у навчальний процес міждисциплінарних тренінгів на базі навчально-тренінгових підприємств, зокрема «Облікова ресторація», що сприяє процесу формування спеціальних (фахових) компетентностей фахівців з обліку та оподаткування.

Література

1. Про вищу освіту : Закон від 27.09.2017 р. № 1556-18. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : постанова від 23.11.2011 р. № 1341-2011-п. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Проект стандарту вищої освіти 071 «Облік і оподаткування» (Управління та адміністрування) (магістр). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/> (дата звернення: 15.10.2018).

UKŁADY EWIDENCYJNE KOSZTÓW

Zgodnie z art.47 ust.4 pkt 1 ustawy o rachunkowości, jednostki gospodarcze mają obowiązek prezentacji działań gospodarczych z wykorzystaniem rachunku zysków i strat. Rachunek ten zawiera informację o wysokości poniesionych kosztów. Formami prezentacji tych zestawień są wersja porównawcza i kalkulacyjna. Wersja porównawcza związana jest z ewidencją kosztów w układzie rodzajowym, natomiast wersja kalkulacyjna odnosi się do układu funkcjonalno-kalkulacyjnego kosztów.

Celem układów ewidencyjnych kosztów jest grupowanie kosztów zgodnie z określonym kryterium. Dzięki odpowiedniemu ich grupowaniu, przedsiębiorstwo posiada materiał będący podstawą dla podejmowania decyzji związanych z ponoszonymi wydatkami. Wyboru sposobu ewidencji kosztów dokonuje kierownik danej jednostki. Ewidencję tę można prowadzić w następujących przekrojach:

- 1) w układzie rodzajowym,
- 2) w układzie funkcjonalno-kalkulacyjnym,
- 3) w obu układach jednocześnie.

W zależności od wybranego przez kierownika jednostki przekroju ewidencji kosztów, przedsiębiorstwo sporządza rachunek zysków i strat oraz ustala wynik w odpowiednim wariantcie.

W układzie rodzajowym księguje się koszty, które zostały poniesione w danym okresie sprawozdawczym, bez względu na to, jakiego okresu rzeczywiście dotyczą. Zgodnie z ujęciem proponowanym w opracowaniach branżowych, prowadzenie ewidencji kosztów w tym przekroju zaleca się w niewielkich podmiotach prowadzących działalność jednorodną bez konieczności ustalania kosztu wytworzenia produktu. W praktyce taki układ kosztów może dostarczać zbyt mało informacji o ich strukturze i powiązaniu z działalnością gospodarczą. Proponuje się również rozbudowę pozycji kosztowych o dodatkowe konta analityczne [5; 8]. Ewidencja i rozliczanie kosztów w układzie rodzajowym wykonywana jest na kontach zespołu «4» planu kont poprzez bieżące księgowanie na podstawie odpowiedniej dokumentacji źródłowej. Informacje uzyskane w tym przekroju ewidencyjnym są niezbędne do ustalenia wyniku finansowego w wariantcie porównawczym rachunku zysków i strat. W tym wariantcie ustalania wyniku finansowego na koniec okresu sprawozdawczego, salda kont kosztów układu rodzajowego (koszty działalności operacyjnej) przeksięgowuje się na konto «wynik finansowy». W tym układzie występuje ujemna lub dodatnia zmiana stanu produktów, która koryguje wartość przychodów ze sprzedaży produktów. Tą wartość korygującą wykazuje się jako «koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki» a opisuje wartość przekazanych z magazynu na użytek własny przedsiębiorstwa wytworzonych przez to przedsiębiorstwo produktów [12; 13; 16]. Układ rodzajowy kosztów pozwala na ustalenie wysokości oraz rodzaju poniesionych kosztów, jednak ten wariant nie zawsze jest wystarczający dla potrzeb

przedsiębiorstwa. Może być on uznany za punkt wyjścia do dalszego rozliczania kosztów w układzie funkcjonalnym jak i kalkulacyjnym. Układ rodzajowy nie obejmuje kosztów związanych z działalnością produkcyjną. Koszty te stanowią, co do swej istoty, element wartości zapasu wyrobu gotowego bądź półproduktu albo też produkcji niezakończonych [3; 5; 6; 16].

Układ funkcjonalno-kalkulacyjny kosztów jest połączeniem układu podmiotowego, grupującego koszty ze względu na miejsce powstania oraz układu przedmiotowego, który z kolei grupuje koszty ze względu na nośniki kosztów. Przyjmując podejście zastosowane np. przez B. Micherdę, ewidencja kosztów w tym przekroju powinna być stosowana przez jednostki o zróżnicowanej działalności. Dzięki informacjom o kosztach, dostarczonym przez ewidencję w tym układzie możliwe jest ustalenie jednostkowego kosztu wytworzenia produktu oraz kosztu produkcji niezakończonych [2; 7; 9; 10].

Ewidencja kosztów w układzie przedmiotowym oraz podmiotowym dostarcza wystarczających informacji do sporządzenia rachunku zysków i strat w wariantcie kalkulacyjnym. Warunkiem koniecznym poprawnego jego sporządzenia jest wyszczególnienie kosztów układu funkcjonalno-kalkulacyjnego co najmniej w podziale na [8; 9; 14]:

- 1) koszty działalności podstawowej,
- 2) koszty sprzedaży,
- 3) koszty ogólnego zarządu.

Metoda księgową ustalania wyniku finansowego w rachunku zysków i strat w wariantcie kalkulacyjnym wymaga przeksięgowania na konto «wynik finansowy» [2; 12; 14; 17]:

- 1) uzyskanych przychodów w danym okresie,
- 2) poniesionych kosztów w korespondencji z wyżej wyszczególnionymi kontami zespołu «5».

Salda kont «koszty sprzedaży» oraz «koszty ogólnego zarządu» wraz z kosztem wytworzenia sprzedanych produktów tworzą koszt własny sprzedanych produktów, który na koniec okresu sprawozdawczego jest przenoszony na wynik finansowy. Różnica między przychodami a kosztem własnym sprzedanych produktów stanowi wynik na sprzedaży (zysk lub stratę). Pozostałe elementy rachunku zysków i strat są identyczne jak w wersji porównawczej.

By uzyskać pełniejszy obraz informacji o kosztach ponoszonych w jednostce, przedsiębiorstwa mogą stosować ewidencję ponoszonych kosztów w obu przekrojach, czyli w układzie rodzajowym i funkcjonalno-kalkulacyjnym.

Ewidencja na kontach zespołu «4» i «5» obejmuje kilka etapów [2; 7; 15]:

- 1) zaksięgowanie kosztów w układzie rodzajowym (konta zespołu «4»),
- 2) przeniesienie kosztów układu rodzajowego na konta zespołu «5» «koszty według typów działalności i ich rozliczenie» za pomocą konta «rozliczenie kosztów rodzajowych».

Równoczesne zastosowanie obu wariantów ewidencji kosztów umożliwia uzyskanie przekrojowych i w miarę pełnych informacji dotyczących ponoszonych przez przedsiębiorstwo kosztów [2; 5; 19]. W tym ujęciu uzyskane informacje

obejmują: określenie rodzaju kosztu, miejsce powstania kosztu oraz wskazanie nośnika kosztu.

Wielopłaszczyznowość struktur kosztów w zarządzaniu przedsiębiorstwem związana jest z występowaniem ich podziału stosowanym w rachunkowości zarówno finansowej jak i zarządczej. W tym aspekcie stosowane są ujęcia na dwóch sąsiednich zespołach kont – zespolo «4» i «5». Zróżnicowanie tych ujęć związane jest z ukierunkowaniem na określonego odbiorcę. W przypadku kosztów prostych, rodzajowych jest nim otoczenie zewnętrzne, zwłaszcza urzędy a w przypadku rozbicia ich według struktury powstania – zarząd przedsiębiorstwa oraz osoby zainteresowane analizą tych kosztów.

Bibliografia

1. Anonymus. Rachunkowość w jednostkach produkcyjnych – wybrane zagadnienia, «Zeszyty Metodyczne Rachunkowości. Dodatek nr 11», Gofin, nr 12/2015.
2. Kister A. Wybrane aspekty gospodarki finansowej szpitali, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, 2016, Nr 440, S. 256–267.
3. Kister A. Raportowanie zorientowane na wartość przedsiębiorstwa, «Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości», 51/2009.
4. Kister A. Wybrane rodzaje analiz kosztów jakości, «Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia», 39/2005.
5. Kister A. Zarządzanie kosztami jakości: sposób na poprawę efektywności przedsiębiorstwa, Wolters Kluwer, 2005.
6. Kwiatkowska R. Podstawowe uwarunkowania skutecznego zarządzania kosztami, [w:] red. H. Ronek, I. Lazarishina, Rachunkowość wobec wyzwań współczesnej gospodarki w Polsce i na Ukrainie, Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2017, S. 160.
7. R. Kwiatkowska, Bilansowe skutki obrotu wierzytelnościami w księgach rachunkowych zbywcy, [w:] red. Z. E. Zieliński, Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych. Innowacje i implikacje interdyscyplinarne, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Handlowej, Kielce 2010, S. 55.
8. Michalczyk L., Finansowe sposoby rozliczeń zapasów magazynowych w aspekcie bilansowym i podatkowym, (red.) J.Lewandowski, «Zarządzanie organizacjami gospodarczymi. Koncepcje i metody», Wyd. PŁ, Łódź 2005, t. 1.
9. Michalczyk L., Projektowanie zasobowego rachunku kosztów na przykładzie wybranego przedsiębiorstwa branży spożywczej – w kierunku kalkulacji produktów finalnych, «Pieniądze i Więź», nr 2(67)/2015.
10. Michalczyk L., Rozliczenia produkcji pomocniczej w aspekcie rozrachunku wewnętrznego przedsiębiorstw w realiach polskich – (red.) E.Tabaszewska, B.Radawski, «Nowoczesne koncepcje zarządzania – teoria i praktyka», Wyd.AE we Wrocławiu, Wrocław 2006.
11. Michalczyk L., Wysokość wyniku finansowego przedsiębiorstw w świetle polskiego prawa bilansowego, «Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny», R.74, z.1/2012.
12. Stępniewski L., Audyt i diagnostyka firmy, Wyd.AE we Wrocławiu, 2001.
13. Infor.PL. <http://ksiegowosc.infor.pl/> (na dzień: 14.10.2018).
14. Tyvonchuk, O., Maksymets, B. (2015). Recognition and measurement of intangible assets in SME sector (in accordance with national and international accounting standards). Rachunkowość i finansowanie w MSP a wyzwania współczesnej gospodarki. Lublin: Wyd-wo UMCS, ss. 83–91.
15. Yakymchuk A. Y. Applied Project Approach in National Economy: Practical Asects // Yakymchuk A. Y., Akimova L., Simchuk T. / Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10). Ч. 2. С. 170–177. Фахове видання. Наукометрична база Web of Science. URL:

<http://ep3.nuwm.edu.ua>.

16. Yaremko, I., Tyvonchuk, O. (2013). Financial reporting in adapting financial systems. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Section H: Oeconomia*, vol. XLVIII, 4, pp. 143–149.
17. Zahorodniy, A.G., Pylypenko, L.M., Tyvonchuk, O.I. (2014) Tendencies in developing university rankings and the ways of improving them. *Economics, Entrepreneurship, Management*, vol. 1. No 2, pp. 19–24.
18. Zubilevych S., Poznyakovska N., Conceptual framework of international public sector accounting standards: world experience and Ukraine // *International Journal of New Economics and Social Sciences*. 2017. № 2(6). MII: Warszawa. P. 76–82.
19. Zubilevych S., Pozniakovska N., Sirotinska A., Miklukha O. Principles and quality characteristics of accounting and financial statements under national legislation and their harmonization with International Standards and EU directives // *International Journal of New Economics, Public Administration and Law* № 2 (2). 2018. C.40–50.

Kinga Madejska, student
Uniwersytet Gdański, Polska

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA DZIAŁALNOŚCI PODMIOTÓW LECZNICZYCH

Ochrona zdrowia należy do kluczowych elementów polityki każdego państwa. Jej celem jest zapewnienie odpowiedniego poziomu opieki medycznej wszystkim obywatelom [1; 19]. Czynnikiem istotnie wpływającym na jego realizację są środki gromadzone przez podmioty lecznicze [7; 8; 9; 10]. Jednak sposób, w jaki odbywa się finansowanie systemu zdrowotnego zależy od przyjętego przez dane państwo modelu tego system [17]. Podmiotami uprawnionymi do udzielania świadczeń zdrowotnych są: publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej oraz indywidualne oraz grupowe praktyki medyczne (lekarskie, położnych, pielęgniarskie). Wszystkie jednostki lecznicze świadczą usługi zdrowotne ogółowi ludności lub określonej grupie ludzi [5]. Świadczenia te dla ich beneficjentów mogą być bezpłatne bądź całkowicie lub częściowo odpłatne [18]. W każdym przypadku podmiot leczniczy jest zobowiązany do udzielenia pomocy pacjentowi, gdy jego zdrowie lub życie tego wymaga. Nawet w sytuacji, gdy nie posiada on wymaganego ubezpieczenia należy mu się pomoc medyczna. Źródła finansowania podmiotów medycznych wynikają z odpowiedzialności poszczególnych organów i jednostek za pełnione funkcje [3]. Narodowemu Funduszowi Zdrowia (NFZ) przypisano funkcje: finansowania świadczeń ochrony zdrowia, kontraktowania świadczeń z publicznymi i niepublicznymi świadczeniodawcami, refundacji lekarstw i innych typów medykamentów [12]. Ministerstwo Zdrowia, jako organ administracji centralnej, w ramach systemu ochrony zdrowia pełni funkcje: nadzorcze w stosunku do działalności NFZ, definiowania zakresu działań w ramach polityki zdrowotnej państwa, wdrażania programów prozdrowotnych, finansowania badań naukowych, programów inwestycyjnych oraz wysokospecjalistycznych świadczeń, kształcenia kadr medycznych. Rola samorządów terytorialnych w strukturze świadczenia usług medycznych obejmuje: planowanie podaży świadczeń, promocję zdrowia, finansowanie inwestycji oraz zarządzanie kadrami w publicznych jednostkach służby

zdrowia [2]. Podstawowym źródłem finansowania podmiotów medycznych jest powszechne ubezpieczenie zdrowotne. Są to środki publiczne uzyskiwane z NFZ, które pochodzą ze składek na ubezpieczenie zdrowotne. W konsekwencji, funkcjonujący w Polsce model ochrony zdrowia opiera się głównie na ubezpieczeniach. Za cel stawia on sobie ochronę ludzi przed nieoczekiwanym wydarzeniem, np. chorobą. Oprócz NFZ środkami na ten cel dysponują również budżet państwa oraz budżety samorządów terytorialnych [15; 16; 17]. Drugim, równie ważnym źródłem finansowania systemu opieki zdrowotnej są środki pochodzące z budżetu państwa [6; 12]. Zgodnie z art.114 ust 1 UoDL, mogą one zostać przeznaczone m.in.na: realizację zadań wchodzących w zakres promocji zdrowia, programów polityki zdrowotnej i programów zdrowotnych¹, zakup sprzętu i aparatury medycznej, remonty, realizację projektów, w przypadku środków otrzymanych z budżetu UE lub innych źródeł zagranicznych niepodlegających zwrotowi, finansowanie kosztów podnoszenia kwalifikacji oraz kształcenia pracowników medycznych [4; 6]. Z tych środków również finansowane są składki za osoby nieuzyskujące dochodu i niepłacące ich a także ratownictwo medyczne, inspekcję sanitarną i publiczną służbę krwi. Korzystanie ze środków publicznych skutkuje nałożeniem na podmioty lecznicze odpowiedzialności finansowej [4; 13;14] za realizowane zyski i osiągnięte przychody a przede wszystkim za ponoszone koszty i wydatkowane środki pieniężne [2]. Narzuca na nie konieczność efektywnego i racjonalnego działania [9; 10;13].

Podmioty lecznicze finansowane są również z prywatnych źródeł. Są to przede wszystkim fundusze zakładów pracy, prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych [11] i organizacji charytatywnych a także środki gospodarstw domowych. W odniesieniu do poszczególnych podmiotów służby zdrowia największe znaczenie dla źródeł finansowania ma forma ich prowadzenia – mogą one należeć do sfery niepublicznej lub publicznej. Wyróżnia się także prywatną opiekę zdrowotną. Najczęstszą formą prowadzenia publicznych zakładów opieki zdrowotnej (PZOZ) jest SPZOZ [16;17;18]. Jego istotą jest samodzielność w pokrywaniu kosztów i zobowiązań działalności z wypracowanych środków [17] oraz uzyskiwanych przychodów. SPZOZ sam decyduje o podziale zysku oraz samodzielnie pokrywa ujemny wynik finansowy [5; 8; 3]. Świadczenia finansowane ze środków publicznych, które są udzielane przez PZOZ osobom ubezpieczonym oraz uprawnionym do tych świadczeń, zazwyczaj są nieodpłatne. Odpłatność świadczeń zdrowotnych wynika z ich rodzaju oraz z obowiązkowych dodatkowych opłat. Art.55 ust.1 UoDL definiuje źródła, z których SPZOZ może otrzymać środki finansowe. Poniżej przedstawia się kilka z nich: z odpłatnej działalności leczniczej, jeżeli przepisy nie stanowią inaczej, z wydzielonej działalności innej niż lecznicza, m.in.z odsetek od lokat, z ofiarności publicznej, spadków, zapisów i darowizn. SPZOZ może także uzyskiwać przychody z

¹Zgodnie z art.5 ust.29a i ust 30 *Ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych*, program polityki zdrowotnej to zespół zamierzonych działań wchodzących w zakres opieki zdrowotnej. Wyróżnia je: uzasadnienie, bezpieczeństwo i skuteczność. Podejmowane w tym zakresie działania, w konkretnym terminie, są w stanie osiągnąć wyznaczone cele, skupiające się na poprawie stanu zdrowia wybranych grup pacjentów oraz wyszukiwaniu i realizacji potrzeb zdrowotnych. Może on być tworzony, wdrażany, realizowany i finansowany przez jednostkę samorządu terytorialnego lub ministra. Z kolei program zdrowotny realizując identyczne cele finansowany jest przez NFZ.

działalności gospodarczej (najem, dzierżawa) pod warunkiem, że nie będzie ona dotyczyła odpłatnego udzielania świadczeń zdrowotnych oraz prowadzenie takiej działalności będzie zapisane w statucie. Jednak głównym źródłem finansowania takich podmiotów są środki publiczne najczęściej pochodzące ze wspomnianego już ubezpieczenia zdrowotnego lub dotacji [1; 3; 13; 14; 18]. W przypadku NZOZ przepisy prawa nie regulują szczególnych źródeł ich finansowania. Oznacza to, że dopuszczalne są wszystkie źródła zgodne z prawem. Należy tu wymienić kilka z nich: środki od podmiotu tworzącego, opłaty od pacjentów za wykonywane usługi i świadczenia zdrowotne, przychody związane z udzielonymi świadczeniami zdrowotnymi z tytułu umów z NFZ, zakładem ubezpieczeń, pracodawcą lub innym podmiotem, z funduszy unijnych, tytułu działalności gospodarczej niepolegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych. W NZOZ właściciel ma swobodę decydowania o wysokości, czasie i miejscu przeznaczenia otrzymanych środków. Mimo dużej elastyczności i braku większych ograniczeń w kwestii odpłatnie udzielanych świadczeń, to jednak podstawowym źródłem przychodów w NZOZ są umowy z NFZ.

Przedstawione źródła finansowania podmiotów leczniczych są różne, zależnie od podmiotu tworzącego dany podmiot. Głównymi źródłami finansowania działalności są środki pochodzące z Narodowego Funduszu Zdrowia. Finansowanie możliwe jest także dzięki pozyskaniu dotacji i środków m.in. z funduszy Unii Europejskiej. Podmioty prywatne mają większą swobodę w pozyskiwaniu środków finansowych niż podmioty np. publiczne [1]. W tych ostatnich wszelkie decyzje są uzależnione od zgody organu tworzącego podmiot.

Bibliografia

1. Zubilevych S., Poznyakovska N., Conceptual framework of international public sector accounting standards: world experience and Ukraine //International Journal of New Economics and Social Sciences. 2017. № 2(6). МІІ : Warszawa. P. 76–82.
2. Вовк В.М., Федорович Р.В., Ціх Г.В. Фінансові ресурси як економічна категорія. *Наука й економіка. Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету*. 2010. Вип. 1 (17). Хмельницький. С. 63–69.
3. Chluska J., 2016, Nowe wyzwania zarządzania strategicznego w podmiotach leczniczych – szpitalach, «Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie», nr 23, tom 2.
4. Chluska J., 2014, Rachunkowość podmiotu leczniczego, ABC a Wolters Kluwer business, Warszawa.
5. Kister A., Cost Accounting of the Regional Hospital of Kardynal Stefan Wyszyński in Lublin, in: Costs, organization and management of hospitals, Wyd. Uniwersytet Jagielloński, red. J. Stępniewski, M. Bugdol, Kraków 2010.
6. Kister A., Stan wiedzy na temat zarządzania finansami w podmiocie leczniczym [w:] Integracja zarządzania w warunkach GOW, red. E. Skrzypek, Wydawca Katedra Zarządzania Jakością i Wiedzą, Wydział Ekonomiczny Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2012.
7. Kister A., 2014, Cost of quality loss as a result of medical errors (on the example of Polish healthcare institutions). Conference ODC-MC/ISEOR, Lyon (France).
8. Kister A., Zarządzanie szpitalem poprzez zarządzanie kosztami, [w:] Zasoby niematerialne jako narzędzie doskonalenia organizacji, red. E. Skrzypek, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011.
9. Kister A., 2018, Specyfika kosztów pośrednich w kontekście działalności szpitala publicznego, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, nr 89.

10. Michalczyk L., Funkcja informacyjna inżynierii rachunkowości, «Pieniądze i Więź», nr 1 (50)/2011.
11. Michalczyk L., Metodyka ustalania wysokości wybranych zobowiązań przedsiębiorstw, «Zeszyty Naukowe TD UJ. Seria: Ekonomia i Zarządzanie», nr 1/2008 (4).
12. Michalczyk L., Procedury i zakres refundacji leków w polskim systemie opieki zdrowotnej, «Polityka Zdrowotna (Zarządzanie zmianą społeczną w ochronie zdrowia w Polsce – cz.I)», nr 9 (grudzień 2011).
13. Michalczyk L., Wykorzystanie metod punktowych modeli oceny i AHP przy wprowadzaniu nowego produktu na rynek, «Marketing i Rynek», nr 12/2010.
14. Stępniewski J., Karniej, P., & Kęsy, M. (Eds.). (2011), Innowacje organizacyjne w szpitalach. ABC a Wolters Kluwer business, Warszawa.
15. Suchecka J. (red.), 2011, Finansowanie ochrony zdrowia: wybrane zagadnienia, Wolters Kluwer, Warszawa.
16. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2018, poz. 1510 z późn. zm.).
17. Węgrzyn, M., Łyszczak, M., Wasilewski, D. (red.), 2013, Determinanty funkcjonowania podmiotów leczniczych w Polsce Nowe wyzwania, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
18. Wielicka-Gańczarczyk K., Planowanie restrukturyzacji w szpitalach publicznych, Zeszyty Naukowe Organizacji i Zarządzania, 2017, z. 101, s. 519–531.
19. Zubilevych S., N. Pozniakovska, A. Sirotinska, O. Miklukha, Principles and quality characteristics of accounting and financial statements under national legislation and their harmonization with International Standards and EU directives. *International Journal of New Economics, Public Administration and Law*. № 2 (2). 2018. C. 40–50.

Paweł Nakielny, Student
Uniwersytet Gdański, Polska

ZATRUDNIENIE W ZAKŁADZIE OPIEKI ZDROWOTNEJ

W wyniku reformy służby zdrowia, która miała miejsce w 1999 r., otworzyły się nowe możliwości zatrudniania lekarzy. Zmianie uległy struktury świadczeniodawców a także zasady ich finansowania podmiotów leczniczych [1, s. 256–260]. Kodeks pracy w art. 3 definiuje pracodawcę jako jednostkę organizacyjną, nawet w przypadku gdy nie posiada ona osobowości prawnej, a także osobę fizyczną, jeżeli zatrudnia ona pracowników [10]. Cechą określającą, definiującą pracodawcę jest zdolność do zatrudniania pracowników. W świetle przedstawionego przepisu prawa można stwierdzić, że następuje tutaj zrównanie pozycji prawnej stron zawierających stosunek pracy, niezależnie od podmiotu zatrudniającego. Oznacza to, że status pracodawcy przysługuje publicznym, tak samo jak i niepublicznym, ZOZ [2; 11; 12]. Zasadniczą kwestią, różniącą te dwa typy podmiotów, jest osoba podpisująca umowę o pracę w imieniu zakładu. Art 3[1] Kodeksu pracy stanowi: «Za pracodawcę będącego jednostką organizacyjną czynności z zakresu prawa pracy dokonuje osoba lub organ zarządzający tą jednostką albo inna wyznaczona do tego osoba». W SPZOZ, zgodnie z art. 46 UoDL osobą zarządzającą jednostką jest kierownik zakładu. Podmiot tworzący może nawiązać z nim stosunek pracy na podstawie umowy o pracę bądź powołania lub może zawrzeć z kierownikiem zakładu umowę cywilnoprawną. Inaczej jest w niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej (NZOZ),

ponieważ ta kwestia nie została jasno sprecyzowana w przepisach. Umowy o pracę może zawierać organ założycielski oraz sam NZOZ [1; 3]. W takim przypadku należy wyznaczyć osobę, która będzie upoważniona do wykonywania tych czynności. Przepisy prawa również w tej kwestii nie wyjaśniają, w jaki sposób ta osoba powinna zostać wyznaczona, więc należy wykorzystać do tego statut NZOZ. Należy w nim wskazać kierownika lub inną osobę odpowiedzialną za zarządzanie w zakładzie [4; 5].

Dla lekarza lub innego pracownika służby zdrowia zawierającego umowę o pracę z ZOZ obojętna jest forma jego prowadzenia. Natomiast w przypadku umów cywilnoprawnych (kontraktów), rozróżnienie na NZOZ i SPZOZ ma dla lekarzy znaczenie prawne. NZOZ, jako jednostka organizacyjna, nie ma podmiotowości prawnej w zakresie prawa cywilnego, mimo posiadania jej w obszarze prawa pracy. Konsekwencją tego jest konieczność zawierania przez lekarzy umów cywilnoprawnych z organem założycielskim ZOZ. W poniższej tabeli (tab.1) przedstawia się różnicę pomiędzy tymi dwiema formami zatrudnienia lekarzy.

Korzyści wynikające z wyboru przez lekarza jednej z przedstawionych form zatrudnienia, uzależnione są od jego sytuacji. Jednak najważniejsza jest odpowiedzialność odszkodowawcza za popełnione błędy w sztuce lekarskiej, która w przypadku umowy o pracę jest znacznie ograniczona. Z perspektywy podmiotów leczniczych największymi wadami umów cywilnoprawnych zawieranych z lekarzami są: ryzyko nagłego zerwania umowy, konieczność skorzystania z dłuższego urlopu, ryzyko zachorowania przez lekarza, wyjazdy na szkolenia, konferencje.

Tabela

Porównanie form zatrudnienia lekarzy

Lp	Cechy	Umowa o pracę	Umowa cywilnoprawna (kontrakt)
1	2	3	4
1	Odpowiedzialność odszkodowawcza	Za szkody wyrządzone przez lekarza odpowiada szpital lub ZOZ jako jego pracodawca. Pracownik może zostać obciążony do wysokości 3-miesięcznego wynagrodzenia	Odpowiedzialność solidarna lekarza wraz z podmiotem leczniczym. Brak ograniczenia co do odpowiedzialności za wyrządzone szkody.
2	Świadczenia i urlopy	Przysługują wszystkie uprawnienia, które zostały określone w Kp	Brak ogólnie narzuconych uprawnień. Lekarz może wraz z podmiotem leczniczym indywidualnie je ustalić
3	Czas pracy	Maksymalny czas pracy lekarza wraz z obowiązującym odpoczynkiem zostały uregulowane w UoDL	Brak ustawowych ograniczeń czasu pracy lekarzy. Wraz z wymiarem wypoczynku może on zostać określony w umowie między lekarzem a podmiotem leczniczym.

1	2	3	4
4	Odprowadzanie składek ZUS i podatku dochodowego	Podmiot leczniczy, jako pracodawca, oblicza, pobiera i odprowadza wszystkie składki wraz z podatkiem dochodowym, od wynagrodzeń lekarza	Lekarz podpisujący umowę cywilnoprawną musi prowadzić własną działalność gospodarczą. Stąd też i obowiązek samodzielnego obliczania i opłacania składek i podatku dochodowego
5	Dochód	Brak możliwości wyboru formy opodatkowania. Wypłata wynagrodzenia następuje co najmniej raz w miesiącu w terminach ustalonych z góry	Możliwość wyboru formy opodatkowania, co jest korzystne przy wysokich dochodach. Zasady i terminy wypłaty ustalane są indywidualnie
6	Stabilność	Stabilność zatrudnienia wynika z zasad i uprawnień pracowniczych uregulowanych w Kp	Strony umowy ustalają termin rozwiązania umowy wraz z okresem wypowiedzenia. Poza tym nie występują żadne inne regulacje wpływające na stabilność zatrudnienia

Źródło: Opracowanie własne.

Również istotną kwestią jest brak kontroli nad czasem pracy lekarza, który jest ograniczony. Może to nieść za sobą poważne ryzyko wynikające z przepracowania [6, S. 389-402] osoby świadczącej usługi medyczne. Wśród kontraktów wyróżnia się następujące ich formy: kontrakty «całościowe», kontrakty dyżurowe, kontrakty «pod telefonem». Kontrakty «całościowe» polegają na udzielaniu przez lekarzy świadczeń zdrowotnych niezależnie od pory dnia. Skutkiem takiej elastyczności godzinowej jest rozszerzenie działalności podmiotu leczniczego poza godziny pracy, które ogranicza Kp w związku z zawartymi umowami o pracę. Kontrakty dyżurowe charakteryzują się zawieraniem umów cywilnoprawnych, których przedmiotem jest pełnienie dyżurów przez lekarzy już pracujących w tym zakładzie na podstawie umowy o pracę. Przepisy prawa nie dopuszczają możliwości zawarcia przez pracodawcę umowy cywilnoprawnej z pracownikiem dotyczącej wykonywania tych samych czynności, które wynikają ze stosunku pracy, dlatego w takiej sytuacji konieczne jest zredefiniowanie obowiązków pracownika w ramach różnych umów. Kontrakty «pod telefonem» polegają na tym, że lekarz jest w stanie ciągłej gotowości do pracy na telefoniczne wezwanie [7; 8, S. 55-62; 9, S. 40-45]. Ponieważ takie dyżury nie są zaliczane do czasu pracy, nie występują normy godzinowe, określające maksymalny czas pełnienia dyżuru przez lekarza w ciągu tygodnia.

ZOZ może zawrzeć pakietowe umowy kontraktowe, które polegają na udzielaniu przez świadczeniodawców więcej niż jednej usługi lekarskiej.

Kształtowanie się płac w ZOZ stwarza podobne problemy w zakresie wynagradzania jak we wszystkich przedsiębiorstwach [2]. Przedstawiono kilka z nich: wybór pomiędzy wynagrodzeniem przysługującym za wykonywanie pracy podporządkowanej a płacą kontraktową, wybór płacy za kompetencje a płacą za wyniki, wybór między wynagrodzeniem obrazującym trudność pracy a opartym na wycenie rynkowej pracy [7, S. 139-155].

Bibliografia

1. Бовк В.М., 2017, Комплексна оцінка ділової активності підприємства, w: Rachunkowość wobec wyzwań współczesnej gospodarki w Polsce i na Ukrainie : Monografia / pod red. H.Ronek, I. Lazarishina, Lublin, Wydział Ekonomiczny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
2. Kister A., Cost Accounting of the Regional Hospital of Kardynal Stefan Wyszyński in Lublin, in: Costs, organization and management of hospitals, Wyd. Uniwersytet Jagielloński, red. J. Stępniewski, M. Bugdol, Kraków 2010, s. 32–38.
3. Kister A., Stan wiedzy na temat zarządzania finansami w podmiocie leczniczym [w:] Integracja zarządzania w warunkach GOW, red. E. Skrzypek, Wydawca Katedra Zarządzania Jakością i Wiedzą, Wydział Ekonomiczny Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2012.
4. Kister, A., 2016, Wybrane aspekty gospodarki finansowej szpitali, Prace Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego nr 440, Rachunkowość a controlling, Wrocław, s. 256–260.
5. Kister A., Zarządzanie szpitalem poprzez zarządzanie kosztami, [w:] Zasoby niematerialne jako narzędzie doskonalenia organizacji, red. E. Skrzypek, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011.
6. Michalczyk L., Filozoficzne odniesienia do ekonomicznej kategorii czasu pracy, «Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego», nr 27(2013).
7. Michalczyk L., Poszukiwanie optymalnej kultury organizacyjnej przedsiębiorstwa – «Pieniądze i Wiąż», nr 3 (52)/2011.
8. Michalczyk L., Telepraca – wybrane aspekty zarządzania i jakości pracy, «Rola informatyki w naukach ekonomicznych i społecznych», 2011, t. 1.
9. Michalczyk L., Zespoły wirtualne – analiza przypadku, «Zarządzanie Przedsiębiorstwem», 2013, nr 3.
10. Stępniewski J., Audyt i diagnostyka firmy, Wyd.AE we Wrocławiu, 2001.
11. Zubilevych S., Poznyakovska N., Conceptual framework of international public sector accounting standards: world experience and Ukraine // International Journal of New Economics and Social Sciences. 2017. № 2(6). MII : Warszawa. P. 76–82.
12. Zubilevych S., N. Pozniakovska, A. Sirotinska, O. Miklukha, Principles and quality characteristics of accounting and financial statements under national legislation and their harmonization with International Standards and EU directives. *International Journal of New Economics, Public Administration and Law*. № 2 (2). 2018. C. 40–50.

Wiktoria A. Nowak, student
Uniwersytet Gdański, Polska

POLITYKA REGULOWANIA ZOBOWIĄZAŃ I POZYSKIWANIA NALEŻNOŚCI JAKO METODA FINANSOWANIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Korzystanie z kredytu kupieckiego jest formą finansowania zewnętrznego. Forma ta jest tym popularniejsza im przedsiębiorstwo ma większe problemy z płynnością finansową. Kredyt kupiecki jest też sposobem przerwania własnych problemów z płynnością bieżącą na kontrahentów-dostawców i jest formą finansowania zewnętrznego własnej działalności gospodarczej. Z drugiej strony jednak jest on podstawą powstania niefinansowych struktur kapitału obrotowego. Takie zamrożenie środków pieniężnych może stanowić istotne zagrożenie dla płynności finansowej przedsiębiorstw.

Zgodnie z ujęciem zastosowanym w Słowniku języka polskiego, należność jest tym, co się komuś należy, kwotą, sumą, którą należy komuś wypłacić [9]. Należności

w księgowości są to zagwarantowane umową wszelkie świadczenia od dłużnika na rzecz wierzyciela w określonym w umowie terminie oraz określonej kwocie. Są podstawową kategorią aktywów obrotowych i są ściśle związane z prowadzeniem prawie każdej działalności gospodarczej [6; 7]. Oznaczają wyłącznie kategorię pieniężną i wyznaczają wszelkie przewidywane przychody środków pieniężnych. Stanowią formę aktywów bieżących i można je zdefiniować jako:

1) roszczenia podmiotu gospodarczego wobec jego klientów za sprzedane produkty, świadczenie usług na warunkach kredytowych za które nie została wniesiona zapłata,

2) kwoty należne od dłużników za niezapłaconą sprzedaż produktów i świadczonych usług,

3) rozmiar kredytowania odbiorców produktów i usług [10; 11; 15].

Te trzy definicje należności wskazują, że gospodarowanie nimi skupia się na wielu aspektach [2; 3]. W aktywach bilansu firmy, co do zasady pojawiają się należności związane z prowadzoną działalnością gospodarczą. Mogą one być efektem różnych zdarzeń gospodarczych i pochodzić od: odbiorców za sprzedane wyroby i usługi, pracowników i osób wykonujących prace na podstawie umowy zlecenia, umowy o dzieło, z tytułu wynagrodzeń, wypłaconych zaliczek, kwot do rozliczenia oraz udzielonych pożyczek, instytucji prawa publicznego z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i opłat, od pozostałych kontrahentów, akcjonariuszy, udziałowców, od osób fizycznych z tytułu umów najmu, dzierżawy, leasing [4; 5; 6]. Jeżeli chodzi o uwzględnienie ryzyka związanego z posiadaniem należności oraz z punktu widzenia realnej wartości aktywów przedsiębiorstwa, należności dzieli się na: należności prawidłowe, przy których nie pojawiają się poważniejsze problemy w spłacie kapitału wraz z ewentualnymi odsetkami, a finansowa sytuacja dłużnika nie budzi obaw lub istnieją gwarancje albo poręczenia, należności poniżej standardu (należności przeterminowane) gdy opóźnienie w spłacie kapitału i ewentualnych odsetek wynosi więcej niż jeden miesiąc nie przekraczając trzech miesięcy od dłużników, których sytuacja ulega znacznemu pogorszeniu i może stanowić zagrożenie terminowej spłaty należności, należności wątpliwe, których opóźnienie w spłacie kapitału i ewentualnych odsetek wynosi więcej niż trzy a nie przekracza sześciu miesięcy od dłużników, których sytuacja finansowa ulega znacznemu pogorszeniu i istnieje wysokie ryzyko terminowej spłaty, należności stracone, gdy opóźnienie w spłacie kapitału i ewentualnych odsetek wynosi ponad sześć miesięcy, od dłużników postawionych w stan likwidacji, których miejsce pobytu nie jest znane i których sytuacja finansowa pogorszyła się w sposób nieodwracalny. Należności można dzielić i grupować według różnych kryteriów zależnie od celu ich analizy. Do najważniejszych z nich należą:

1) Obszar rozliczeń – należności krajowe i zagraniczne. Obejmują należności od dłużników krajowych z sektora finansów publicznych, banków komercyjnych, Skarbu Państwa, osób fizycznych i prawnych.

2) Termin płatności (wymagalności) – należności krótkoterminowe i długoterminowe. Należności krótkoterminowe to całość należności z tytułu sprzedaży wyrobów i usług oraz te należności, których spłata nie przekracza okresu 12 miesięcy

od dnia bilansowego. Należności krótkoterminowe dzieli się na: należności od jednostek powiązanych i należności od pozostałych jednostek, należności z tytułu dostaw i usług, podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych świadczeń. Należności długoterminowe odzwierciedlają prawa majątkowe jednostki charakteryzujące się spłatą o terminie powyżej jednego roku od dnia bilansowego. Należności długoterminowe można podzielić na należności od jednostek powiązanych i od jednostek pozostałych. Stopień wymagalności – należności prawidłowe (terminowe) i przeterminowane (przedawnione). Należności prawidłowe są to kwoty regulowane w terminie wynikającym z terminu płatności. Należności przeterminowane to takie, których termin płatności już upłynął. Jeżeli w żaden sposób nie można uzyskać świadczeń pieniężnych od dłużnika – stają się one należnościami przedawnionymi. Należności przedawnione to kwoty obciążające dłużnika, które po upływie terminu określonego prawem cywilnym nie mogą zostać wyegzekwowane, ponieważ wierzyciel utracił prawo ich dochodzenia i doszło do przedawnienia. Tytuł powstania – należności z tytułu dostaw i usług, wypłaconych zaliczek, kar umownych, odsetek karnych. Klasyfikowane są tu należności za sprzedane wyroby i wykonane usługi, które przysługują dostawcom, gdy sprzedaż wyprzedza moment zapłaty, wypłacone zaliczki, kary umowne, które stanowią formę odszkodowania w przypadku nie wykonania lub niewłaściwego wykonania zobowiązania zobowiązania. Wysokość kar umownych jest ustalana z góry i musi być wypłacona bez względu na rzeczywistą wysokość poniesionej szkody. Odsetki karne, które przysługują wierzycielowi za nieterminową zapłatę przez dłużnika zobowiązań wynikających z umowy. Dłużnika należności – należności od odbiorców produktów i usług, od pracowników, budżetowe. Stopień realności – należności pewne, wątpliwe, sporne, nieściągalne. Należności bezsporne czyli pewne to środki należne jednostce, zagwarantowane prawem i niekwestionowane przez dłużnika. Należności sporne to nieuregulowane przez dłużnika należności, które są przez niego kwestionowane w formie pisemnej zapłaty. Należności wątpliwe to kwoty prawnie należne firmie, których z powodu trudności finansowych dłużnika lub trudności związane z ustaleniem miejsca jego pobytu albo też z innych powodów nie można odzyskać. Należności nieściągalne to środki pieniężne, które są należne jednostce lecz nie są możliwe do odzyskania, obejmują również kwoty zasądzone przez sąd. Należności uważa się za nieproduktywnie związane środki przedsiębiorstwa, które niosą za sobą ryzyko operacyjne. Dlatego też podstawową zasadą gospodarowania należnościami jest ich unikanie, ograniczanie i minimalizacja ich wartości. Unikanie należności nie zawsze jest możliwe i raczej rzadko ma miejsce sytuacja, w której przedsiębiorstwa otrzymałyby natychmiastową zapłatę za wszystkie sprzedane produkty lub wykonane usługi [1; 2; 5]. Minimalizacja należności staje się więc podstawowym kryterium oceny gospodarowania należnościami. Dążenie do minimalizacji wysokości należności staje się więc podstawowym kryterium oceny jakości gospodarowania należnościami. Dążenie do minimalizacji wysokości należności jest powodowane faktem, że środki pieniężne zamrożone w należnościach są kosztem utraczonych możliwości z powodu niezainwestowania ich w przedsięwzięcie efektywniejsze ekonomicznie. Realizacja polityki minimalizującej

wysokość należności wiąże się z koniecznością analizy: działalności kontrahentów, skuteczności rozwiązań polityki kredytowej przedsiębiorstwa wobec odbiorców produktów i usług, standardów kredytowania, polityki inkasa. Poziom należności ma duży wpływ na wartość firmy głównie przez zagrożenie utratą płynności i wzrostem kosztów finansowania. Wzrost należności oznacza zmniejszenie wpływów gotówkowych ze sprzedaży w danym okresie a to wiąże się z koniecznością zaciągnięcia dodatkowych kredytów lub pożyczek i większym obciążeniem kosztów finansowych przedsiębiorstwa. Wysoki poziom należności świadczy o dużym zakresie kredytowania odbiorców przedsiębiorstwa a to może wiązać się z trudnościami w ściąganiu wszystkich należności, nieplanowanymi kosztami windykacji oraz utraconymi przychodami. Płynność finansowa daje firmie możliwość realizacji procesów operacyjnych takich jak zakup surowców, budowanie zapasu produktów gotowych, kredytowanie odbiorców, korzystanie z kredytu kupieckiego u dostawców. To wszystko ma wpływ na wartość dodatnich wpływów pieniężnych oraz wzrost wartości firmy. Przy sprzedaży kredytowej występują poniższe zjawiska: zmniejszenia poziomu zapasu wyrobów gotowych ewidencjonowanych według kosztów wytworzenia, wzrostu należności z tytułu sprzedaży dóbr w cenach sprzedaży, pozycji zysku księgowego z różnicy sprzedaży i wartości wytworzonych produktów.

Jeżeli odbiorcy regulowaliby swoje zobowiązania wobec przedsiębiorstwa w ustalonym terminie, wówczas wykazywany zysk byłby zyskiem faktycznie osiąganym. W praktyce dochodzi do sytuacji, gdy wskutek rozszerzenia sprzedaży kredytowej na mniej pewnych odbiorców, część należności nie zostaje ściągnięta, co w efekcie musi być wykazane jako strata zmniejszająca zysk przedsiębiorstwa. Sytuacja taka ma miejsce wówczas, gdy po upływie terminu płatności należność nie jest uregulowana. Staje się ona najpierw należnością przeterminowaną, a w dalszym efekcie, po wszczęciu przez dostawcę dochodzenia na drodze sądowej – należnością sporną. Dla przedsiębiorstwa oznacza to powstanie dodatkowych kosztów postępowania sądowego, windykacyjnego oraz utraconych możliwości (kosztów alternatywnych). System kontroli kształtowania należności powinien w miarę wcześniej wykrywać takie przypadki. Oznacza to też, że analiza i kontrola kształtowania się należności jest ważnym aspektem polityki finansowej przedsiębiorstwa [4; 5; 6; 8; 12; 16]. Jeżeli z różnych powodów np. wzrostu kosztów surowców, pojawienia się konkurencji, zmniejsza się wielkość zysku osiąganego na jednostce produktu, to celowym może okazać się wprowadzenie bardziej rygorystycznych procedur polityki kredytowej przedsiębiorstwa ponieważ sprzedaż osiągnięta dzięki rozluźnieniu jej rygorów może stać się źródłem strat. W podobny sposób zmiany stopy procentowej na rynku pieniężno-kapitałowym mogą wpływać na koszty finansowania należności co niesie za sobą konieczność dokonania zmian w polityce kredytowej i polityce w zakresie kształtowania struktury należności [11; 13; 17; 18; 19]. Wzrost kosztów finansowania należności może spowodować sprzedaż nieopłacalną, ponieważ uległ wydłużeniu okres kredytowania a koszty są wyższe niż zyski wynikające z dodatkowej sprzedaży [10; 12; 14; 15]. Natomiast spadek poziomu stopy procentowej oraz kosztów finansowania należności może zwiększyć

opłacalność prowadzenia procedur kredytu kupieckiego, wynikającą z przyciągnięcia nowych klientów poprzez oferowanie korzystniejszych warunków kredytowania zakupu.

Bibliografia

1. Вовк В. М., 2011, Економічні ризики: фінансово-обліково-аналітичний аспекти : монографія, за ред. д.е.н., проф. З. В. Гуцайлюка, Тернопіль, ТНТУ ім. І. Пулюя.
2. Kister A., Raportowanie zorientowane na wartość przedsiębiorstwa, «Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości», 51/2009.
3. Kister A., Wybrane rodzaje analiz kosztów jakości, «Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia», 39/2005.
4. Michalczyk L., Modele credit-scoring i ratingu podmiotów w ocenie zdolności kredytowej przedsiębiorstw na wybranym przykładzie, «Pieniądze i Więż», nr 77(4)/2017.
2. Michalczyk L., Ochrona konsumenta w aspekcie tworzenia prawa konsumenckiego w UE, «Zeszyty Naukowe Kolegium Gospodarki Światowej SGH», nr 1/2012.
3. Michalczyk L., Perspektywy rozwoju e-commerce w Polsce, «Handel Wewnętrzny», nr 6/2012.
4. Michalczyk L., Prawna upadłość konsumencka (bankructwo) w aspekcie ekonomiczno-socjologicznej «moralności płatniczej» – «Handel Wewnętrzny», nr 6/2011.
5. Stępniewski J., Audyt i diagnostyka firmy, Wyd.AE we Wrocławiu, 2001.
6. Uniwersalny słownik języka polskiego, PWN, Warszawa 2003, t. 2, s. 805.
7. Yaremko, I., Podolchak, N., Pylypenko, L., Tyvonchuk, O. (2016). Conceptual model of adaptive balance sheet format of corporations in postindustrial economy. *Economics, Entrepreneurship, Management*, vol. 3, no 2, pp. 17–23.
8. Yaremko, I., Pylypenko, L., Tyvonchuk, O. (2015). Problems and prospects of reflecting goodwill in accounting system and financial reporting. *Economics, Entrepreneurship, Management*, vol. 2, no 2, pp. 1–10.
9. Yaremko, I., Pylypenko, L., Tyvonchuk, O. (2016). The paradigms of accounting and financial reporting. *International Journal of Synergy and Research*, vol. 5, pp. 135–146.
10. Pylypenko, L., Tyvonchuk, O. (2012). Financial reporting in the system of information support of market economy management. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Section H : Oeconomia*, vol. XLVI, 4, pp. 733–741.
11. Yaremko, I., Tyvonchuk, O. (2013). Financial reporting in adapting financial systems. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Section H: Oeconomia*, vol. XLVIII, 4, pp. 143–149.
12. Zubilevych S., Poznyakovska N., Conceptual framework of international public sector accounting standards: world experience and Ukraine // *International Journal of New Economics and Social Sciences*. 2017. № 2(6). MII: Warszawa. P. 76–82.
13. Zubilevych S., N. Pozniakovska, A. Sirotinska, O. Miklukha, Principles and quality characteristics of accounting and financial statements under national legislation and their harmonization with International Standards and EU directives / *International Journal of New Economics, Public Administration and Law* № 2 (2). 2018. C.40–50.
14. Yakymchuk A.Y. Assessment of Energy Potential of Agricultural Plants as a Basis of Bioenergetic Management Development in Ukraine.
15. A.Y. Yakymchuk, O. V. Pakharenko, S. V. Shturkhetskyy // *Problems and Perspectives in Management : International research Journal*. Volume 16. Issue № 2. Symy : LLC «СРС «Business Perspectives», 2018. – P. 331–340. Фахове видання. Цитоване у наукометричній базі Scopus.[http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(2\).2018.30](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(2).2018.30).
16. Yakymchuk A. Management of Protected Areas of Ukraine’s Polissia: International Experience / A. Yakymchuk, T. Mykytyn, A. Valyukh / *Journal «Problems and Perspectives in Management»*. Volume 15. Issue 1. 2017. P. 183–190. URL: <https://businessperspectives.org/>

СЕКЦІЯ 3

Балазюк О. Ю., к.е.н., доцент,

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету
м. Вінниця, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»

Впровадження інформаційних систем бухгалтерського обліку в Україні має свою специфіку, вітчизняні програмні продукти поступаються закордонним не тільки функціональними можливостями (крім підтримки вітчизняного законодавства), але й методикою впровадження. На багатьох підприємствах існує ряд проблем, пов'язаних з цим питанням.

Сьогодні в Україні понад 75% підприємств працюють на платформах «1С». Ведучи фінансовий облік на платформі, розробленій фірмою «1С», фахівці поєднали у одній системі бухгалтерський, кадровий та торгівельно-складський облік. З огляду на державну регуляторну політику на програмні продукти російської розробки, в тому числі бухгалтерського спрямування, варто докладати зусиль у справі навчання студентів спеціальності «Облік і оподаткування» в напрямку поширення в закладах вищої освіти інформації про українські інноваційні IT-рішення і розробки. Зокрема, в курсі «Інформаційні системи і технології в обліку та оподаткуванні» необхідно ширше розглядати можливі варіанти програмного забезпечення вітчизняних розробників.

Одним з таких розробників є компанія IT-Enterprise, яка понад 30 років займається впровадженням IT-рішень для автоматизації бізнес-процесів на підприємствах різних напрямів діяльності та має досвід розробок і впровадження найскладніших ERP-систем. Програма-платформа MASTER і програмні продукти MASTER – розробка цієї української компанії.

Одним із таких варіантів вітчизняного програмного продукту для ведення бухгалтерського обліку є розробка «MASTER: Бухгалтерія». Це програмний продукт для ведення бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу, що відповідає вимогам чинного законодавства України та адаптований до українського ринку і є доступним у хмарному та стаціонарному рішеннях. Складається продукт з функціональних модулів, що охоплюють усі ділянки бухгалтерського обліку, податкових розрахунків та складання звітності:

- облік банківських та касових операцій,
- облік реалізації продукції,
- облік закупівель,
- складський облік,
- облік виробництва продукції,

- облік основних засобів та нематеріальних активів,
- податкові розрахунки,
- облік заробітної плати,
- кадровий облік,
- операції,
- звіти та базові модулі,
- довідники та адміністрування.

Рішення компанії IT-Enterprise користуються попитом серед підприємств України:

- у приватному секторі: «Interpipe», «Ferrexpo», «ROSHEN», «FED», «Ковальська», «МХП», «Укрнафта», «Южмаш», «Фармак» і багато інших.

- у державному секторі: ДП «Антонов», ДП «ХМЗ «ФЕД», «Укроборонпром», Міністерство інфраструктури, Міністерство освіти і науки, Міністерство фінансів, Національна академія аграрних наук, Кабінет Міністрів України і багато інших.

Ще одним вітчизняним розробником програмного забезпечення для ведення бухгалтерського та фінансового обліку є запорізька компанія «Імпакт-Україна», яка є розробником програмного продукту «Акцент».

«Акцент: бухгалтерія» – це універсальна автоматизована програма для ведення бухгалтерського, управлінського та фінансового обліку на підприємствах. Ця програма забезпечує повноцінний, правильний з бухгалтерської точки зору багатомірний та багаторівневий аналітичний і синтетичний облік. В програмі реалізовано загальноприйнятну методику бухгалтерського фінансового та податкового обліку, що підтримує НСБО. Особливо даного програмного комплексу, за твердженням фірми-розробника, є його простота та зручність.

Драйвером розвитку розробки напряму програмних продуктів для малого та середнього бізнесу стала ратифікація Указу № 133/2017 Президента України від 15 травня 2017 року «Про введення в силу рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)».

Наведений список бухгалтерських програм не є вичерпним, на українському ринку представлено набагато більше програмних продуктів для ведення обліку. Крім того, на вимогу часу з'являються нові, які враховують існуючі потреби. В умовах активного розвитку бухгалтерського аутсорсингу експерти прогнозують розвиток «хмарного» програмного забезпечення, що вирізняється більшою надійністю при загрозах кібератак та створює сприятливі умови для зберігання бухгалтерських баз.

Для майбутніх фахівців з обліку та оподаткування важливе знання не тільки найпопулярніших інструментів для організації та ведення бухгалтерського обліку, а й альтернативних варіантів. Тому вважаємо за доцільне розширення спектру програмного забезпечення, що розглядають під

час вивчення курсу «Інформаційні системи і технології в обліку та оподаткуванні» для фахівців спеціальності «Облік та оподаткування».

Література

1. Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) : Указ Президента України. Офіційний вісник України. 2017. № 41. ст. 1276. С. 8.
2. Балазюк О. Ю. Розвиток управлінських інформаційних систем обліку в Україні. *Теорія та практика ринкових перетворень: економічний та соціальний контекст* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 20-22 берез. 2008 р. т. IV. Вінниця : ВІЕ ТНЕУ, 2008. С. 36–40.

Боднарюк І. Л., к.е.н., доцент,

Сотрута А. С., студентка 3 курсу спеціальність «Облік і оподаткування»

Технічний коледж НУВГП

м. Рівне, Україна

ЕЛЕКТРОННІ СЕРВІСИ ДФС УКРАЇНИ – ЕФЕКТИВНА ДОПОМОГА ДЛЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Інформаційні технології стрімко рухають суспільство вперед, ми звикаємо до нововведень, які значно заощаджують наш час. Незважаючи на те що фіскальна служба, за переконанням більшості платників податків, за роки роботи сформувала репутацію карального органу, а будь-які реабілітаційні дії на шляху до трансформації в сервісний орган ніяк не можуть зрушити терези та переважити в бік позитивних змін, ДФС України все ж робить певні кроки у цьому напрямку, впроваджуючи онлайн-сервіси для автоматизації нарахування і сплати податків, формування і відправки звітності, податкових консультацій (див. рисунок)

Онлайн-сервіс ДФС України «Митна статистика» формує митну статистичну інформацію за шістьма показниками, зокрема, про: зовнішню торгівлю України з окремими країнами; зовнішню торгівлю України за товарними групами з усіма країнами; зовнішню торгівлю України із зазначенням основних країн-контрагентів; сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД); сумарний обсяг імпорту та експорту окремих груп товарів за кодами УКТЗЕД; середньорозрахункову вартість товарів при імпорті в Україну.

① Електронний кабінет платника податків

- Облікові дані
- Податковий календар
- Розрахунки з бюджетом
- Подання податкової звітності в електронному вигляді

② Дані Реєстру платників ПДВ

- Перевірка потенційних бізнес-партнерів щодо реєстрації платником ПДВ
- Анулювання реєстрації платника ПДВ
- Перевірка потенційних бізнес-партнерів щодо анулювання реєстрації платника ПДВ

③ Дізнайся більше про свого бізнес-партнера

- Перевірка потенційних бізнес-партнерів щодо сумлінності сплати податків до бюджету

④ Антикорупційний сервіс "Пульс"

- Можливість цілодобового повідомлення про неправомірні дії або бездіяльність працівників ДФС

⑤ Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс

- Нормативні та інформаційні документи
- Запитання – відповіді з Базы знань
- Письмові консультації
- Коментарі та пропозиції, актуальні запитання

⑥ Заповнення декларації громадянами

- Заповнення декларацій про майновий стан і доходи фізичними особами - підприємцями та громадянами

⑦ Реєстр платників єдиного податку

- Перевірка потенційних бізнес-партнерів щодо реєстрації платником єдиного податку

⑧ Акредитований центр сертифікації ключів

- Надання послуг електронного цифрового підпису

⑨ Електронна звітність

- Спеціалізоване клієнтське програмне забезпечення для формування та подання звітності до «Єдиного вікна подання електронної звітності»
- Підтримка користувачів

⑩ Дані про взяття на облік платників податків

- Перевірка потенційних бізнес-партнерів щодо обліку в органах ДФС

Рисунок. Електронні сервіси Державної фіскальної служби України [1]

Електронний сервіс «Декларування онлайн» дозволяє фізичним особам і ФОПам на загальній системі заповнити в електронній формі декларацію про майновий стан і доходи в режимі реального часу та відправити його до податкових органів.

Електронний сервіс «Анульована реєстрація платників» зосереджує в собі інформацію щодо анульованої реєстрації платників ПДВ, завдяки чому платники податків можуть здійснити перевірку свого потенційного бізнес-партнера на предмет його реєстрації як платника ПДВ. При цьому можна перевірити з чиєї ініціативи було позбавлення реєстрації: за заявою платника податку, з ініціативи контролюючих органів чи за рішенням суду.

Електронний сервіс «Електронна митниця» зосереджує в собі функцію оформлення митних декларацій автоматично, не залучаючи до цього процесу митного інспектора, що зменшує корупційні ризики та дозволяє підвищити якість митного регулювання.

Електронний онлайн-сервіс «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера» дає змогу перевірити надійність ділового партнера за кодом ЄДРПОУ або за точною назвою на предмет сумлінності сплати ним податків до Держбюджету (щодо наявності/відсутності податкового боргу у юридичної або фізичної особи-підприємця в цілому по Україні), що дозволить оцінити можливі податкові ризики співпраці з ним, адже потенційний партнер може бути банкрутом, не бути платником ПДВ або приховувати свою справжню юридичну адресу [2].

На сьогодні сервіс є популярним серед платників податків саме через те, що підприємцям відкривається можливість отримати безкоштовну і оперативну інформацію про стан розрахунків свого бізнес-партнера з бюджетом, щодо податкового боргу, а також щодо перебування платника на обліку в податковій.

Електронний сервіс ДФС України «Система електронного адміністрування податку на додану вартість» був створений з метою здійснення контролю за надходженнями ПДВ по Україні і покликаний мінімізувати зловживання з цим податком, контролюючи всі операції в режимі онлайн. Впровадження системи дозволило зробити інформацію про об'єми бюджетних ресурсів з ПДВ доступною у будь-який момент часу, а не тільки після отримання декларації платників після закінчення звітного періоду. Попри те, що СЕА надала можливість наперед забезпечувати масив бюджетного відшкодування значними коштами, ситуація з відшкодуванням ПДВ особливо не покращилась.

«Електронний сервіс «ЗІР» - загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс/»Єдина база податкових знань» пропонує користувачеві доступ до інформаційної бази з нормативними документами. Через функцію «Запитання – відповіді з бази знань» платникам надається роз'яснення питань (офіційна позиція ДФС України), які стосуються податкового та митного законодавства. Наразі інформаційно-довідковий департамент ДФС працює над розширенням можливостей для ресурсу та оновлює його, намагаючись підтримувати інформацію в актуальному стані. Проте «ЗІР», на наш погляд, не завжди забезпечує платникам належну форму роз'яснення того чи іншого питання.

Передусім це стосується самого змісту значної кількості роз'яснень, котрі не носять реального прикладного характеру. Можна відмітити і кілька технічних недоліків та недопрацювань контенту: відсутність зазначення актуальних дат з моменту оприлюднення роз'яснення; відсутність належних реквізитів роз'яснень, на які можна посилатися; незручні критерії пошуку, що створює незручності при пошуку відповіді на питання. Отже, завдяки ресурсу платники можуть розібратися у чинному податковому законодавстві [3].

Електронний сервіс «Акредитований центр сертифікації ключів» (безкоштовна послуга з надання електронного цифрового підпису) корисний тим, що суттєво зменшує обсяги паперової документації, економить час, доступний у використанні навіть пересічному громадянину, забезпечує конфіденційність, безпечний, синхронізує дані при поданні звітності в контролюючі органи, що приймають звіти в електронній формі по Україні з усіма міністерствами та відомствами, і, нарешті, створює дистанційне спілкування між фіскальною службою та платниками податків. Варто зазначити, що своїми діями податківці затьмарюють ефективні властивості роботи сервісу. Серед електронних сервісів ДФС України є також функція управління електронними цифровими підписами, яка призначена для керівників підприємств, установ та організацій.

До електронних сервісів ДФС ми також віднесли «Пульс», тому що він дозволяє сформулювати та відправити заявку в електронному вигляді. Сервіс «Пульс» був створений органами фіскальної служби для боротьби з корупцією, неправомірною діяльністю чи, навпаки, бездіяльністю працівників ДФС. Цілодобово фіскальна служба опрацьовує повідомлення, які безперервно надходять від суб'єктів господарювання та окремих громадян України на гарячу лінію «Пульс». Окрім проблем корупційного характеру, від громадян надходить інформація щодо неправомірних дій працівників митниці при здійсненні контролю та оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон країни. Податківці зазначають, що сервіс «Пульс» дозволяє звернутися до керівництва ДФС України, повідомивши надважливу інформацію щодо перешкод з боку податківців на шляху правомірної діяльності суб'єктів господарювання.

З моменту впровадження он-лайн сервісу «Електронний кабінет платника (далі – ЕКП)» можливості сервісу значно збільшилися. Додано можливість платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – ЄСВ) підготувати, заповнити та надіслати звіт щодо сум нарахованого ЄСВ за новими формами. На своєму персональному автоматизованому робочому місці, платник в режимі реального часу може створити податкову звітність та надіслати її в електронному вигляді, а згодом, за бажанням, її переглянути. Користувач сервісу може отримувати довідки про відсутність заборгованості з податків, зборів, платежів, які знаходяться під контролем ДФС України. Платникові надається доступ до інформації про стан розрахунків з бюджетом, а також до його облікових даних та податкового календаря. Функціонал зазначеного електронного сервісу поділяється на

персональну та відкриту частину. Персональний функціонал дозволяє отримати доступ до повного спектру функцій ЕКП. Ідентифіковані користувачі мають індивідуальний податковий календар, отримують доступ до облікових даних, можуть надіслати запит на отримання інформації, зареєструвати податкові накладні у ЄРПН та подати до ДФС України в електронному режимі. Головною перевагою тренду 2016 року, стало впровадження функції листування із органом ДФС в електронному вигляді.

Література

1. Практично, надійно та мобільно: ТОП-10 найефективніших електронних сервісів ДФС України. URL: <https://taxlink.ua/ua/news/praktichno-nadijno-ta-mobilno-top-10-najefektivnishih-elektronnih-servisiv-dfs-ukraini.htm> (дата звернення: 15.10.2018).
2. 100 % електронні сервіси – це реально. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Акредитований центр сертифікації ключів інформаційно-довідкового департаменту ДФС. URL: <https://acskidd.gov.ua/partnership> (дата звернення: 15.10.2018).

Василів В. Б., к.т.н., доцент,

Васильєв Б. А., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВІДКРИТІ ФІНАНСОВІ ДАНІ УНІВЕРСИТЕТІВ

Доступ до фінансової інформації є важливою основою для забезпечення якості освіти. Прозорість та відкритість фінансової інформації - це запорука довіри студентів, батьків, бізнесу, влади та суспільства в цілому до університетів. Система освіти України повинна розвиватись у напрямку відкритості, оскільки відкритість генерує довіру. Довіра суспільства є головним капіталом університету.

Як показує дослідження аналітичного центру CEDOS основним джерелом інформації під час вступної компанії є веб-сайти університетів. Сучасні випускники шкіл все більше будуть спиратись на інформацію розміщену в інтернеті, обираючи свою майбутню професію. В цих умовах якість та доступність інформації, розміщеної на сайтах університетів, є стратегічним активом, за допомогою якого університет має змогу залучати нових абітурієнтів. Відкритість інформації не є запорукою високої якості освіти, проте вона є необхідною умовою для усвідомленого вибору абітурієнтів, студентів та викладачів [1].

Університети продукують величезну кількість суспільно значимих даних, однак оприлюднюють тільки невеликий обсяг і тільки незначну частину у машиночитному форматі, тому зацікавленим сторонам важко скласти об'єктивну думку про університет та його спроможність надати якісну освіту, провести наукові дослідження та його фінансовий стан.

Метою роботи є дослідження одного з аспектів прозорості, а саме фінансової прозорості університетів Рівненщини.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» визначає обов'язковість оприлюднення публічної інформації на єдиному державному веб-порталі відкритих даних та на власних веб-сайтах. Публічна інформація у формі відкритих даних – це публічна інформація у форматі, що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання [2].

Перелік наборів даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних визначений Постановою Кабінету Міністрів України № 835 від 21.10.2015 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних» [3].

Постанова зобов'язує суб'єктів господарювання державного сектору економіки оприлюднювати в тому числі і фінансову звітність.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає: «Фінансова звітність – звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства» [4].

Фінансова звітність (за ПСБО) включає в себе:

- Баланс (звіт про фінансовий стан);
- Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід);
- Звіт про рух грошових коштів;
- Звіт про власний капітал;
- Примітки до фінансової звітності.

Крім обсягу інформації, закон встановлює і вимоги до їх представлення. Дані мають бути представлені у машиночитаному форматі – форматі даних, структурованих таким чином, що дає змогу інформаційним системам ідентифікувати, розпізнавати, перетворювати і отримувати конкретні дані без участі людини.

Для оцінки фінансової прозорості університетів Рівненщини були використані дані з розділу «Публічна інформація» їх офіційних веб-сайтів (див. таблицю).

Як бачимо з таблиці, обсяг інформації, яку оприлюднюють державні заклади вищої освіти, досить різниться. Тільки Національний університет водного господарства та природокористування оприлюднив фінансову звітність в обсязі вимог ПСБО.

Якість даних є однією з ключових проблем використання відкритих даних. Всі університети розмістили дані у форматі PDF. Працівники університетів, формально виконуючи вимоги закону «Про доступ до публічної інформації», сканують документи, надруковані з різноманітних програм і у вигляді PDF-файлів безсистемно викладають їх на сайті.

Дещо краща ситуація з форматами оприлюднення даних спостерігається на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних. На порталі розміщено більше 35 тисяч наборів даних від 2000 установ. Однак лише близько чверті з них представлені в машиночитаних форматах. Ще 37% є умовно придатними для автоматичного оброблення (txt, rtf тощо).

**Обсяг та формати оприлюднення фінансових даних університетами
Рівненщини**

	Університет		
	НУВГП	НУ «Острозька академія»	Рівненський державний гуманітарний університет
1	2	3	4
Офіційні веб-сайти	nuwm.edu.ua	oa.edu.ua	rshu.edu.ua
Штатний розпис	+	+	+
Баланс	+	-	-
Звіт про фінансовий результат	+	-	-
Звіт про рух грошових коштів	+	-	-
Звіт про власний капітал	+	-	-
Примітки до фінансової звітності	+	-	-
Кошторис	+	+	+
Звіт про надходження та використання коштів	+	+	+
Оплата за проживання в гуртожитках	+	+	+
Плата за навчання	+	+	+
Період, за який оприлюднена інформація	2014 – 2018 рр.	2014 – 2018 рр.	2017 – 2018 рр.
Формат файлів	PDF	PDF	PDF

Решта даних – у немашиночитаних форматах. За певних умов їх теж можна обробляти автоматично за допомогою складних алгоритмів чи програм, але це збільшує витрати на обробку даних [5].

Знагальним є розробка стандартів оприлюднення відкритих даних університетів та інструментів (веб-додатків) які б без значних затрат часу та коштів дозволили легко систематизувати та оприлюднити дані у машиночитаному форматі.

Відкриття даних університетів у машиночитаному форматі дозволить створити електронний сервіс, аналогічний проекту «Відкрита школа» - українському проекту, який допомагає батькам знаходити найкращі школи для своїх дітей.

Він надає інформацію про розподіл учнів за класами, кількість учителів, обладнання і приміщення школи, а також статистику ЗНО. Проект допомагає розвивати конкуренцію між школами, краще розподіляти державні ресурси і краще підбирати для учнів школи, які їм підходять [6].

В цілому відкриття даних дозволить університетам і суспільству оцінити потенціал навчальних закладів та досягти конкурентоспроможних позицій у глобалізованому світі.

Література

1. Рейтинг прозорості університетів 2016. URL: <https://cedos.org.ua/uk/ranking-16> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. Дата оновлення: 01.05.2015. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#n259> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 р. № 835. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/996-14> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Єдиний державний веб-портал відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Проект «Відкрита школа». URL: <https://open-school.uspishnemisto.com.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

Гиренко Ю. В., викладач,

Яхно Л. С., методист,

Немирівський коледж будівництва та архітектури Вінницького національного аграрного університету

м. Немирів, Україна

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Освіта багато в чому визначає людське життя, її благополуччя, а головне – можливість самореалізації. У новому тисячолітті роль освіти відрізняється від попередніх років і століть. Необхідність вчасно та правильно використовувати інформаційні технології. На відміну від традиційної освітньої моделі, яка ґрунтується на пріоритеті простої асиміляції та відтворення інформації, основною метою навчання в ХХІ столітті є всебічний розвиток людської особистості. Демократична орієнтація навчання дає людині можливість готуватися до життя у швидко мінливих умовах соціокультурного життя та професійної діяльності [2, С. 11].

Перетворення ринку в Україні, його входження в світову систему економіки вимагають підготовки нового покоління фахівців у галузі економіки, здатне розуміти економічні явища та процеси, що відбуваються як на макро-, так і на мікроекономічному рівні, мати економічні методи ефективного впливу на розвиток економіки. Це вимагає підготовки викладачів з особливими навичками, щоб у кожному випадку вибрати оптимальний варіант для побудови навчального процесу, який би призвів до найбільш ефективного та якісного вирішення завдань, встановлених у найкоротші терміни. Головне

завдання полягає у створенні нового типу системи освіти, пошуку можливостей для школи майбутнього на основі сучасних інформаційних технологій, що на думку Томаса Джефферсона, змогла б «звільнити і не перемогти розуми, виховувати людей, які б задавали питання, а не вузьких бездумних конформістів, призвели до моралі, яка б підтримала свободу, а не мораль, яка заважала б розумові і поступилася місцем новим або альтернативним ідеям» [2, С. 12].

Незважаючи на всі труднощі в країні, існує тенденція до створення інформаційного суспільства, реалізується концепція інформаційної культури з широкомасштабним використанням сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі. Сьогодні в Україні швидко реалізується впровадження комп'ютерні технології в усіх сферах людської діяльності. Цей процес особливо активний у таких ключових сферах, як освіта, економіка, медицина та промисловість. Комп'ютеризація передбачає формування знань та навичок від експертів для швидкого, правильного прийому, зберігання, передачі інформації та його раціонального використання. Цьому сприяє процес інформатизації освіти, який полягає в упровадженні в навчальних закладах інформаційних інструментів на базі мікропроцесорних технологій, а також інформаційних продуктів та педагогічних технологій на основі цих інструментів. Розвиток науки та виробництва призводить до необхідності підвищення вимог до підготовки майбутнього спеціаліста в економічній сфері. Це пов'язано з тим, що перехід економіки країни на вищий рівень, встановлення економічних зв'язків із зарубіжними країнами неможливий без формування певного рівня економічної культури серед суб'єктів цих процесів. Таким чином, соціально-економічні перетворення в сучасному суспільстві висувають нові виклики системі освіти. Серед таких завдань: підготовка фахівців з комп'ютерними знаннями в галузі їх професійної діяльності; формування інформаційної культури майбутнього фахівця як складової загальної та професійної культури; підвищення ефективності та якості професійної підготовки випускників вищих навчальних закладів на основі нових інформаційних технологій навчання.

Розвиток інформаційного суспільства передбачає широке використання інформаційно-комунікаційних технологій в економічній освіті, що визначається низкою факторів: впровадження інформаційних технологій в економічну освіту значно прискорює передачу знань і накопичений технологічний та соціальний досвід людства, не тільки з покоління в покоління, але також від однієї людини до іншої; сучасні інформаційні технології, які підвищують якість підготовки економічної освіти, дозволяють фахівцеві більш успішно та швидко адаптуватися до середовища та соціальних змін, що відбуваються. Це дозволяє кожній людині отримати необхідні знання сьогодні і в майбутньому; активне та ефективно впровадження цих технологій в економічну освіту є важливим чинником створення системи освіти, що відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства і процес трансформації традиційної системи освіти в нову систему.

Поточною проблемою є розробка таких освітніх технологій, які можуть модернізувати традиційні форми навчання з метою підвищення рівня освітнього процесу у вищому навчальному закладі. Використання інформаційних і комунікаційних технологій не зводиться до простої заміни «паперових» носіїв в електронну форму. Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють з'єднати процеси вивчення, закріплення та контролю навчального матеріалу, які для традиційного навчання, часто припинено. Інформаційні технології дозволяють більше індивідуалізувати процес навчання, зменшуючи фронтальні види робіт і збільшення частки індивідуально-групових форм і методів навчання. Крім того, інформаційні технології допомагають підвищити мотивацію навчання, розвинути творче мислення, економію часу; інтерактивність та мультимедійна наочність сприяє кращому поданням інформації, і відповідно кращому засвоєнню знань .

Серед основних напрямів впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у галузі економічної освіти слід використовувати інформаційні технології як засіб навчання, що покращує навчальний процес та підвищує його ефективність та якість; інструмент пізнання навколишнього світу та самопізнання; засіб розвитку особистості освіти заявника; об'єкт дослідження; засоби інформаційно-методичного забезпечення та управління навчальним процесом; засоби комунікації для поширення передових педагогічних технологій; засоби автоматизації контрольних процесів, корекції результатів навчальної діяльності [3, С. 242].

В економічній освіті слід виділити використання інформаційних технологій як: навчання, вдосконалення навчання та підвищення її ефективності та якості; інструмент пізнання навколишнього світу та самопізнання; засоби розвитку особистості студента; об'єкт дослідження; засоби інформаційно-методичної підтримки та керівництво навчальним процесом; засоби комунікації для поширення передових педагогічних технологій; автоматизацію контрольних процесів, корекцію результатів навчальної діяльності, педагогічне комп'ютерне тестування. Слід також пам'ятати, що інформаційні та комунікаційні технології не замінюють традиційні методи, вони приносять метод навчання відповідно до сучасних вимог. Сьогодні вимоги визначаються соціально-економічними змінами, що відбуваються в суспільстві, науково-технічним прогресом. Ці зміни вимагають постійного задоволення інформаційних потреб. Ця мета – збільшення використання в освіті нових інформаційних освітніх технологій на базі сучасних комп'ютерних баз даних, нових інтерактивних методів: комп'ютерних навчальних програм, технічного навчання на основі аудіо-відео обладнання, дистанційного навчання та телеконференцій. Всі основні інформаційні технології, що використовуються в процесі навчання, можна розділити на три категорії: інтерактивні (аудіовізуальні засоби масової інформації); комп'ютерне навчання (включаючи засоби масової інформації); засоби телекомунікацій (відеоконференції, форуми). Розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій дозволяє більш чітко розвивати освітній процес. Лекції

супроводжуються слайдами, що, безсумнівно, привертає увагу учнів, викладача, повторюючи подані на екрані зауваження та роз'яснення, а студент робить необхідні примітки у довідковому резюме. Уміле використання різних методів мультимедійної системи дозволяє зберегти увагу аудиторії та виділити найбільш важливі та важливі моменти. Звичайно, для підготовки таких лекцій потрібен додатковий час викладача, однак, ці лекції більш інформативні.

Сучасні комп'ютерні технології дозволяють швидко вносити зміни та доповнення до розробленого матеріалу навіть у ході лекції. Використання багатофункціонального комплексу технічних засобів під час лекції дозволяє не тільки використовувати заздалегідь підготовлені слайди, але й здійснювати розрахунки за допомогою спеціальних комп'ютерних програм (наприклад, Excel) для виконання роботи з нормативними документами. Інформаційні та комунікаційні технології створюють можливості для вдосконалення дистанційної освіти та самопідготовки. Маючи навчально-методичний комплекс з дисципліни на електронних носіях (електронний підручник, лекції, практичні або лабораторні заняття, методологічні вказівки на навчальний курс, довідкова та нормативна література), студент отримує можливість не тільки вивчати курс, але й перевіряти знання за допомогою запропонованих тестів. Студенти широко використовують комп'ютерні технології при написанні нарисів, термінів і дисертацій (Word, програма бухгалтерського обліку 1С), а в практичних та контрольних завданнях на курсах «Математика для економістів», «Статистика» для розрахунків використовувалися можливості табличного процесора Excel. Відеоконференція з використанням комп'ютерних технологій дає можливість прямого доступу до глобальних інформаційних ресурсів та віддалених баз даних, довідкових систем, бібліотек при вивченні конкретних дисциплін, отримати консультації провідних спеціалістів [1, С. 313].

Завдання навчального закладу – підготувати майбутнього спеціаліста готового до постійного професійного зростання, соціальної та фахової мобільності, здатного до саморегуляції у сфері безперервної освіти.

Ефективність використання інформаційних технологій у навчальному процесі фахівців економічних спеціальностей залежить від професійного застосування комп'ютерної техніки, комплексного використання комп'ютерних технологій, доступності й поступового зростання рівня складності навчальних завдань у роботі та видів технічного забезпечення, оволодіння студентами уміннями і навичками організації навчальної діяльності та вільного Отже, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі професійної підготовки майбутніх фахівців економічного профілю в Україні потребує подальшого удосконалення та адаптації до сучасних умов економіки та ринку праці в Україні.

Література

1. Бобрицька В. І. Дослідження проблем формування самоосвітньої компетенції у майбутніх вчителів у контексті євроінтеграції. *Проблема освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Київ-

Житомир, 22-24 квіт., 2009 р. / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, С. Сисоєвої. Київ : КІМ, 2009. С.306–316.

2. Ніколаєнко С. М. Стратегія розвитку освіти України: початок ХХІ століття. Київ : Знання, 2006. 253 с.
3. Ситник В. Ф. Основи інформаційних систем : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2001. 420 с.

Камінська С. М., викладач обліково-фінансових дисциплін,
Рівненський коледж економіки та бізнесу
м. Рівне, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Ведення бухгалтерського обліку є необхідною складовою управління підприємством, а також інструментом звітування про його діяльність перед відповідними виконавчими органами.

Застосування автоматизованої форми бухгалтерського обліку дозволяє прискорити обробку облікової інформації та передачу її за всіма напрямками. Уявити сучасного бухгалтера, що веде облік тільки вручну, досить складно, зважаючи хоча б на вимоги до подання звітності електронною поштою.

Інформаційні системи почали змінювати звичну структуру управління. Якщо раніше вважалося, що керівник має достатні знання для того, щоб контролювати всю роботу, то в інформаційному середовищі кожний працівник має специфічні, лише йому притаманні функції і знання. Крім того, використання споріднених інформаційних систем в управлінні різними виробничими системами призводить до єдиних методів ведення бізнесу, фінансів, обліку, діловодства й управління. Отже, технологічне інформаційне середовище руйнує сталу ієрархію, створюючи на її місці більш гнучкі вільні структури.

Обчислювальна техніка суттєво підвищує якість обробки облікової інформації. При цьому застосування комп'ютерів змінює зміст та організацію праці облікового персоналу: зменшується кількість ручних операцій з обробки первинних документів, систематизації облікових показників, заповнення реєстрів та звітних форм. Облікова праця стає більш творчою, спрямованою на організацію й удосконалення обліку.

Організація та проведення аудиту також суттєво змінюються. Тепер аудиторі оцінюють не лише роботу обліковців, а і якість алгоритмів обробки даних, реалізованих у комп'ютерних програмах.

При ручному способі обробки облікової інформації відбувається вибір однієї з форм обліку, що найбільше відповідає потребам підприємства (журнально-ордерної, меморіально-ордерної тощо), і подальша механізація ведення окремих облікових реєстрів. При автоматизації відбувається встановлення порядку накопичення, обробки, узагальнення, контролю

інформації та формування звітних показників відповідно до алгоритмів обробки первинної інформації.

Форми обліку, що передбачають застосування комп'ютерів, дозволяють ефективно задовольнити вимоги розподілу облікової праці, аналітичності та оперативності. Застосування комп'ютерів дозволяє ефективно вирішити проблему аналітичного обліку. Якщо при застосуванні паперових форм обліку збільшення рівнів деталізації аналітичного обліку та переліку об'єктів аналітики потребує збільшення кількості облікових працівників, то при застосуванні обчислювальної техніки є можливість вести аналітичний облік із будь-яким рівнем деталізації та широкою номенклатурою аналітичних об'єктів.

Проблема оперативності даних вирішується в процесі застосування комп'ютерів автоматично. При паперових формах обліку операції накопичення даних в облікових регістрах, обчислення підсумків та перенесення даних між регістрами потребують великих затрат живої праці та завжди пов'язані з помилками, а при застосуванні комп'ютерів ці операції виконуються без участі людини, за умови, що при застосуванні комп'ютерів не копіюється жодна з паперових форм, а ведеться єдиний хронологічний регістр – журнал операцій [2, С. 5].

Сучасний український ринок програмних продуктів для автоматизованої обробки інформації фінансово-господарської діяльності підприємств досить об'ємний. На ньому пропонуються цілий ряд автоматизованих систем як вітчизняних, так і закордонних розробників. Зараз на українському ринку фінансово-економічного програмного забезпечення пропонується цілий ряд розробок. Лідером серед розробників є фірма «1С».

«1С: Підприємство» – система названа як одна програма. Насправді вона є не стільки продуктом, готовим до використання кінцевими користувачами, скільки інструментальним середовищем для його розробки. Окрім офіційної версії «1С бухгалтерія» для України, свої рішення пропонують партнери фірми 1С в Україні. Найбільш відомі з них: «АВВУУ Ukraine», Диск, «Фаворит Сервіс», Форт [1, С. 41].

За умов автоматизованого обліку перевіряється діюча система захисту інформації від несанкціонованого доступу та слушність обчислень облікових показників на всіх рівнях організаційної структури.

На I рівні передбачено:

- контроль кореспонденції рахунків;
- допустимість або наявності даних у нормативно-довідковій інформації;
- порядок і слушність коригування нормативно-довідкової інформації та законність його проведення;
- контроль підсумкових сум;
- повнота і відповідність вхідної й отримуваної вихідної інформації тощо;

На II рівні (бухгалтерії) контролюють:

- повноту надходження інформації з інших автоматизованих ділянок обліку;
- порядок розрахунку інформації;

- аналіз достовірності розрахунків (внутрішньомашинний контроль співвідношення підсумків за вихідними даними, відповідність бухгалтерським проводкам, відповідність даних, зафіксованих у нормативно-довідковій інформації);

- перевірку інформаційного ланцюжка отримання вихідної інформації відповідно до розробленої технології та відповідності даної технології чинному законодавству України;

- використання вихідної інформації, її юридичної повноцінності та відповідності машинних даних, даним, призначеним для архівного збереження;

- визначення відповідності законодавчим актам України використаних нормативно-довідкових даних;

- аналіз виправлень вихідної інформації;

- перевірку цілості й перезапису інформації для архівного збереження та відповідності її вихідної інформації, відтвореної на паперовому носії, тощо.

ІІІ рівень передбачає додаткові послуги:

- перевірку достовірності даних,

- виявлення резервів,

- фінансове прогнозування майбутньої діяльності підприємства.

Якщо АРМ має спеціальну функцію, то стає можливе виконання внутрішнього і зовнішнього аудиту. Внутрішній аудит в умовах автоматизованого оброблення облікових даних виконується за такими основними напрямками:

- контрольна функція;

- перевірка рівня досягнення програмних цілей, поставлених перед підприємством;

- відповідність доречності проставлених кореспонденцій рахунків господарським операціям;

- відповідність даних вибіркової інвентаризації фактичним даним;

- відповідність підсумкових даних;

- виявлення відхилень від установлених нормативних даних;

- аудиторське підтвердження достовірності інформації, що міститься в бухгалтерській звітності;

- оцінка діяльності підприємства;

- моделювання облікового процесу з метою отримання потрібної інформації для управління підприємством.

Зовнішній аудит облікових даних в умовах автоматизованого оброблення забезпечує:

- відповідність звітних даних прийнятому принципу відображення даних у звітності (на предмет узгодженості показників формам звітності);

- застосування всіх прийомів, використовуваних у внутрішньому аудиті;

- надання додаткових аудиторських послуг з оцінювання, прогнозування фінансово-господарської діяльності підприємства [3, С. 43].

Таким чином, можна зробити висновок, що використання інформаційних технологій є не тільки актуальним завданням і найважливішим фактором

успішної роботи аудитора, а й необхідною умовою її виконання, адже ефективність бухгалтерського обліку вища при застосуванні сучасних інформаційних систем і технологій.

Література

1. Дробязко С. І. Облік та оподаткування підприємств малого бізнесу : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 416 с.
2. Івахненко С. В. Інформаційні технології аудиту та внутрішньо- господарського контролю в контексті світової інтеграції. *Наукове видання*. Житомир : ПП»Рута, 2010. 432 с.
3. Терещенко Л. О., Матієнко-Зубенко І. І. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 187 с.

Кузнєцова Т. В., к.е.н., професор,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Формування професійних компетентностей здобувачами вищої освіти, зокрема, з обліку і оподаткування, зумовлено переходом світової спільноти до інформаційного суспільства, де пріоритетним вважається не просте накопичення студентами знань та предметних умінь і навичок, а вміння вчитися, оволодіння навичками пошуку інформації, здатності до самонавчання упродовж життя, здатності застосовувати методи і методики аналітичного забезпечення сучасних систем менеджменту з урахуванням стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності, ризику та асиметричності інформації.

В умовах глобалізації на вітчизняних підприємствах відбуваються швидкі зміни відповідно до змін потреб споживача й економічної ситуації в країні, що висуває нові вимоги до володіння фаховими компетенціями здобувачами вищої освіти, зокрема, з обліку і оподаткування. За цих умов зростає значення сучасних систем менеджменту та інформаційного забезпечення діяльності підприємств і від їх умілого застосування майбутніми фахівцями багато в чому залежать успіхи суб'єктів господарювання на ринку.

Сучасний стан розвитку економіки потребує від фахівців все більшої уваги до питань планування та обліку інноваційної діяльності, оскільки інновації є потужним чинником оновлення їхнього потенціалу відповідно до поставлених цілей та задоволення вимог ринку. Нові підходи до організації господарської діяльності на підприємствах вимагають застосування сучасних інноваційних процесів, які є одним із чинників успішного ведення бізнесу та важливим інструментом усіх змін, що відбуваються в розвитку економіки країни [8, С. 162]. При цьому саме удосконалення інформаційного забезпечення можна вважати умовою збалансованого інноваційного розвитку підприємства в

Україні у сучасних умовах, що є досить важливим для вітчизняних суб'єктів господарювання при плануванні інвестиційних витрат.

Формування компетенцій в системі аналітичного забезпечення, діючи безперервно, підвищує якість і розширює сферу практичного застосування інформації, позитивно впливаючи на якість звітності у процесі її підготовки і складання, тобто на ефективність управлінської інформації для сторонніх користувачів. У цьому головне призначення і суть аналітичної системи, реалізацію якої доцільно покласти на аналітика і бухгалтера, що займаються первинною обліковою та аналітичною інформацією. Поняття «аналітичне забезпечення» застосовується для визначення якісного стану облікових і аналітичних процесів, які є необхідними для задоволення інформаційних потреб керівників і достатніми для прийняття управлінських рішень [6].

Вчені дають різні, проте подібні за змістом визначення сутності інформаційно-аналітичного забезпечення:

1. Інформаційно-аналітичне забезпечення – це забезпеченість підприємства якісною аналітичною інформацією та захист його інформаційного середовища за рахунок збору та аналізу зовнішньої та внутрішньої інформації, розробки на її основі планів та прогнозів розвитку підприємства [5];

2. Інформаційно-аналітичне забезпечення повинно об'єктивно відображати стан підприємства на будь-який момент часу і з будь-яким рівнем деталізації, а також враховувати можливі загрози з боку зовнішнього середовища [4];

3. Інформаційно-аналітичне забезпечення будується на підставі забезпечення необхідної інформації робіт з адміністративного управління, яке здійснюється при адмініструванні виконання комплексу агрегованих робіт щодо зміни у маркетинговій діяльності [1];

4. Під інформаційно-аналітичним забезпеченням діяльності підприємства розуміється цілеспрямована взаємодія людського інтелекту (аналітика) і наявної вихідної інформації (відкритої та/або конфіденційної) з метою отримання споживачем інформації нового вивідного знання, що сприяє прийняттю оптимальних управлінських рішень [7].

На нашу думку, аналітичне забезпечення інноваційної діяльності – це система збору даних за прикладними дослідженнями, НДДКР, об'єктами інтелектуальної власності, що передбачає групування інформації в потрібному розрізі для потреб управління інноваційними процесами, складання бухгалтерської і аналітичної звітності за інноваційною діяльністю.

Аналітичне забезпечення інноваційної діяльності підприємства є цілеспрямованою організованою діяльністю осіб, відповідальних за збір, обробку та аналіз внутрішньої і зовнішньої інформації, що є необхідною для управління підприємством. Отже, аналітичне забезпечення є безперервним процесом підтримки управлінських рішень за допомогою певних організаційно-технологічних процедур, інформаційних систем та рівня кваліфікації фахівців обліково-аналітичного апарату [3].

Серед основних функцій системи інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційних процесів, на наш погляд, слід визначити наступні: контролююча –

безперервний моніторинг зовнішніх загроз і аналіз внутрішніх факторів, що можуть загрожувати порушенню фінансової стійкості підприємства; стимулююча – забезпечення зростання вартості активів підприємства інноваційного розвитку його економічної діяльності; відтворювальна – створення передумов для отримання прибутку і безперервного господарського обороту факторів виробництва; регулююча – підпорядкування фінансово-господарської діяльності цілям інноваційної політики, які, у свою чергу визначаються оперативними та стратегічними цілями стратегічного плану підприємства; прогнозна – безперервна оцінка схильності підприємства до банкрутства або погіршення фінансового стану; інформаційна – використання комплексних автоматизованих інноваційних інформаційних систем для ефективного управління ресурсами підприємства; функція планування – розробка, реалізація та контроль виконання планів щодо підтримки інноваційних процесів; санаційна – швидке відновлення фінансової рівноваги у випадку її порушення; оптимізаційна – забезпечення оптимального поєднання і ефективного використання економічних ресурсів підприємства, а також підтримки його конкурентоспроможності; захисна – забезпечення захищеності підприємства та його активів, фінансової, економічної та технологічної незалежності суб'єкта господарювання [2, С. 36].

Отже, сучасне інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підприємств не лише забезпечує інноваційну спрямованість бізнесу та підвищення ефективності господарської діяльності, а й зумовлює зростання рівня конкурентоспроможності підприємства.

Література

1. Аронова В. Формування комплексу інформаційно-аналітичного забезпечення адміністрування змін у маркетинговій діяльності підприємств м'ясопереробної галузі. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. т. 3. по 6. С. 43–45.
2. Гапоненко В. Ф., Беспалько А. Л., Власков А. С. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы. Москва : Издательство «Ось-89», 2007. 208 с.
3. Гуменюк О. Аналітичне забезпечення управлінської діяльності підприємства. *Прикладна економіка – від теорії до практики* : матеріали першої Всеукр. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 15 жовт. 2015 р. / редкол. : Б. О. Язлюк, П. Р. Пуцентейло, Ю. І. Гайда та ін. ; відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2015. С. 49–52.
4. Лазаришина І. Д., Оренчин О. В. Джерела інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 62–65.
5. Приходько С. В. Формування адекватного реальним виробничо-господарським процесам комплексу заходів реагування на загрози економічній безпеці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 4. С. 52–55. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Пуцентейло П. Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств. *Інноваційна економіка*. 2015. №1. С. 194–198.
7. Чергенець Е., Зайцев А., Позднишев Є. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємництва (збір та пошук інформації) : навч. посіб. / за заг. ред. Є. Позднишева. кн. 2. Київ : Позднишев, 2007. 74 с.
8. Чернявська М. К. Інформаційно-аналітичне забезпечення інноваційної діяльності торговельних підприємств. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 2. С. 162–168. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/> (дата звернення: 15.10.2018).

Купчик Л. Є., к.пед.н., доцент,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВІДКРИТІ НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ ТА КОНСТРУЮВАННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Сучасне тисячоліття ознаменувалося розвитком нового підходу в іншомовній лінгводидактиці, відомої у німецькомовному просторі як *конструктивістська іншомовна лінгводидактика* (нім. *Konstruktivistische Fremdsprachendidaktik*). Ідея цієї дидактики, націленої на самостійність того, хто навчається, виникла з незадоволення багатьох студентів, передусім у скандинавських країнах, методичними підходами до традиційного заняття [2, С. 8]. Д. Вольфф (D. Wolff) визначає навчання у цьому руслі як «індивідуальний процес конструювання, на який може здійснюватися вплив ззовні лише через надання студенту різних можливих шляхів, з-поміж яких він вибиратиме ті, які йому найбільш підходять» [1, С. 426]. З розвитком конструктивізму окреслилася освітньо-теоретична концепція (хоч вона не є теорією), яка стала важливою в розвитку змісту освіти. Поняття *конструкції*, що лежить в основі цієї концепції, визначається тим, що людське пізнання і людське мислення базуються на процесах конструювання. Це означає, що люди безперервно контактують з навколишнім світом й із взаємодії між уже існуючим досвідом та зовнішнім подразненням чуттів вибудовуються нові знання. Розуміння навчання (за концепцією конструктивізму) визначається наступними положеннями:

– навчання розглядається як активний процес конструювання знань. Студент ініціює навчальний процес, і знання не можна перенести від викладача до студента;

– знання людини і її досвід є суб'єктивними, тому результат навчання різниться серед студентів. Заняття не є прогнозованим, тому що зміст навчання студенти інтерпретують по-різному, виходячи з різного досвіду;

– навчальний процес може бути лише тоді успішним, коли студенти готові нести відповідальність за власне навчання та організувати його самостійно, що окреслило розвиток *самостійності* студента;

– соціальний контекст та соціальна інтеракція є визначальними аспектами навчального процесу. Через спільну діяльність над змістом знань навчальний процес полегшено для окремих студентів.

Лейтмотивом конструктивістської іншомовної лінгводидактики є заміна інструктивної передачі змісту навчання самостійною розробкою (конструюванням) навчального змісту студентом. Студенти та викладачі розробляють матеріали, які спільно вибирають з огляду на навчальні цілі, і джерелом яких слугують аутентичні матеріали – такі, як тексти різноманітного ступеня складності, аудіо- та відеозаписи, компакт-диски, матеріали з Інтернету. Очевидно, такий підхід зумовив формування баз відкритих

навчальних ресурсів (ВНР) у багатьох ЗВО світу. Згідно з тлумаченням ЮНЕСКО, ВНР – навчальні та дослідницькі ресурси у формі будь-яких медіа, цифрових чи інших, які є загальним надбанням чи опубліковані з відкритою ліцензією, які пропонують безкоштовний доступ, безкоштовне користування, обробку та поширення без обмежень чи з незначними обмеженнями. Принцип відкритого ліцензування існує в межах існуючих норм авторського права, що передбачено відповідними міжнародними угодами та поважає авторське право на працю.

Таблиця

Переваги використання ВНР

для викладачів	для студентів
<ul style="list-style-type: none"> – немає потреби розробляти навчальні матеріали самостійно, що допомагає заощадити час; – можливість адаптувати матеріали для цільової аудиторії; – можливість використовувати навчальні матеріали інших як мотиваційний елемент для створення власних матеріалів чи як основу для їх подальшої розробки; – можливість користуватися розмаїттям матеріалів ВНР завдяки різним дидактичним форматам 	<ul style="list-style-type: none"> – можливість самостійно знаходити додаткові навчальні матеріали, щоб, напр., повторити вивчене, потренувати чи поглибити знання з певних тем; – можливість використовувати ВНР для власної підготовки до іспитів чи у науково-дослідницьких проектах; – можливість вибрати максимально прийнятний формат навчальних матеріалів з великого розмаїття наявних

ВНР існують у двох формах: цифровій та онлайн. Найбільш потужними на сьогодні платформами ВНР на університетському рівні, за нашими даними, є:

1) платформа «OpenCourseWare» Массачусетського технологічного інституту (<http://ocw.mit.edu/index.htm>), яка існує уже понад 15 років і пропонує англійськомовні ресурси, переважно у формі навчальних матеріалів, завдань, тощо;

2) портал «OpenLearnWare» технічного університету м. Дармштадт (Німеччина) (<http://www.openlearnware.de>), який пропонує ресурси для інженерних, природничих, гуманітарних наук та ІТ-сфери;

3) Інтернет-сторінка «OpenEducationEurope» (<http://www.openeducationeuropa.eu/de>), яка є європейським варіантом американської платформи «OpenCourseWare» та пропонує ресурси як для середньої, так і вищої освіти багатьма мовами.

Таким чином, самостійне конструювання знань студентів та використання ВНР (переважно аутентичних) учасниками навчального процесу передбачає формування іншомовної компетентності студентів у широкому розумінні, тобто не лише у говорінні і слуханні, а й у читанні та письмі.

Література

1. Wolff Dieter. Der Konstruktivismus: Ein neues Paradigma in der Fremdsprachendidaktik? Die Neueren Sprachen. Frankfurt-am-Main, 1995. Nr. 5. S. 407–429.
2. Wolff Dieter. Fremdsprachenlernen als Konstruktion. Einige Anmerkungen zu einem viel

Міклуха О. Л., к.е.н, доцент,
Заклинська А. І., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ІНФОРМАТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ : АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА НА ПРИКЛАДІ ТЗОВ «ХЛІБОДАР»

Об'єктивні умови жорсткої конкуренції, пов'язані з активним впровадженням різних механізмів в управлінні підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання, вимагають, насамперед, підтримки високої власної конкурентної позиції. За цих обставин значно зростає попит на фінансову інформацію. Джерелом такої інформації є фінансова звітність [1, С. 125].

Єдиний порядок підготовки та подання фінансової звітності сприяє уніфікації вихідної інформації, єдиному розумінню звітних показників зовнішніми і внутрішніми користувачами.

Своєчасність складання та подання звітності – невід'ємна умова її корисності. Найбільш достовірною інформацією втрачає своє значення, якщо вона надана користувачам несвоєчасно, тому звітність повинна складатися і подаватися відповідним користувачам у строки, які забезпечують ефективно її використання для управління та контролю [2, С. 73].

Для того, щоб звітність була дієвим засобом управління та контролю, вона повинна достовірно відображати ресурси підприємства, їх використання і фінансові результати діяльності. Показники звітності повинні бути об'єктивні, обґрунтовані перевіреними даними обліку і підтверджені відповідними документами.

Важливим напрямом підвищення рівня аналітичності фінансової звітності має стати правильна побудова її додаткових статей (рядків) таким чином, щоб максимально полегшити вивчення відображених в них господарських взаємозв'язків.

Аналізуючи Звіт про фінансовий стан ТзОВ «Хлібодар», можна стверджувати, що сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги є показником, який найбільше впливає на суму балансу. Тому облікова політика щодо дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на цьому підприємстві потребує обов'язкового удосконалення. Можливі шляхи удосконалення:

□ оцінювати дебіторську заборгованість, виходячи із критерію поділу її на монетарну та немонетарну: монетарну оцінювати у момент визнання за справедливою вартістю, а на звітну дату – за найменшою з двох оцінок: чистою реалізаційною вартістю або справедливою вартістю; немонетарну оцінювати залежно від обміну на подібні і неподібні активи. Дані зміни дадуть змогу

більш достовірно та правдиво відображати інформацію про дебіторську заборгованість в обліку та звітності з урахуванням вимог сучасного ринкового середовища;

□ резерв сумнівних боргів формувати в розрізі кожного з боржників, за термінами непогашення дебіторської заборгованості та залежно від обсягів діяльності підприємства. Це дасть змогу отримувати інформацію про суми дебіторської заборгованості, яка визнана сумнівною; про суми списаної дебіторської заборгованості в межах та понад резерву сумнівних боргів; про суми заборгованості, що раніше була визнана безнадійною;

□ визначити термін проведення інвентаризації дебіторської заборгованості для створення резерву сумнівних боргів: наприкінці року.

Фінансовий аналіз допомагає вчасно простежити погіршення фінансового стану підприємства.

Необхідно постійно проводити моніторинг показників ліквідності і фінансової стійкості, щоб виявити негативні тенденції, які можуть призвести до банкрутства [3, С. 368].

Аналіз фінансової звітності ТзОВ «Хлібодар» відбувається за встановленим алгоритмом:

етап 1: вивчення непрямої облікової інформації, що стосується фінансової звітності;

етап 2: підготовка фінансової звітності до аналізу (перевірка фінансової інформації за формальними і якісними ознаками, для підвищення її достовірності і аналітичності);

етап 3: використання методів і прийомів економічного аналізу;

етап 4: опрацювання результатів аналізу фінансової звітності і розробка пропозицій щодо їх покращення.

З метою удосконалення інформативності аналізу фінансової звітності ТзОВ «Хлібодар» пропонуємо використовувати трендовий аналіз. Трендовий аналіз полягає в тому, що кожна позиція звітності порівнюється з рядом показників попередніх періодів і визначається тренд, тобто основна тенденція динаміки показника, очищена від випадкових впливів і особливостей функціонування суб'єкта господарювання в конкретному періоді. Важливо, що існують декілька доступних способів розрахунку лінійного тренда за допомогою Excel [4]. Це дозволить підприємству простежити за попередніми показниками тенденцію розвитку та зробити прогноз на перспективу. Тренд повинен супроводжуватись виявленням драйверів змін. Драйвери змін бувають раптові та очікувані. Алгоритм аналізу трендів допоможе краще зрозуміти тенденції та застосувати їх для сталого розвитку суб'єкта господарювання.

Також ми вважаємо доцільним для суб'єкта господарювання, що використовує систему програм «1С: Підприємство 8», залучати осіб, які відповідають за складання фінансової звітності до практичних семінарів, тренінгів, що дозволить працівникам удосконалювати свої професійні цифрові компетентності і повніше застосовувати функціональні та сервісні функції, закладені в інтерфейс програми.

Робочу бухгалтерську базу можна використовувати для проведення аналізу фінансової звітності. Зокрема, фінансовий аналіз підприємства можна провести за допомогою конфігурації «Форт: Аналітик», використовуючи поточні дані бухгалтерського обліку. Ці дані автоматично вибираються із конфігурації програми «1С», що значно скорочує час на підготовку проведення аналізу і полегшує одержання результатів [6].

Конфігурацію «Форт: Аналітик» призначено для керівників, менеджерів, бухгалтерів, економістів і фінансових аналітиків підприємств, спеціалістів органів державного управління, робітників аудиторських та консалтингових фірм, а також інших спеціалістів, що займаються аналізом діяльності підприємств [6].

Застосування для аналізу фінансової звітності можливостей автоматизованих інформаційних систем дозволяє автоматично вибрати із даних бухгалтерського обліку інформацію, проаналізувати різні фінансові показники (абсолютні та відносні), які відображають фінансовий стан підприємства і тенденції його зміни, розрахувати велику кількість показників, в тому числі показники ліквідності, рентабельності та оборотності, формувати та розраховувати власні фінансові показники. Результати аналізу можуть бути отримані у вигляді таблиці, графіка, діаграми. Необхідно зазначити, що використання програмного забезпечення дозволяє формувати результати аналізу за необхідний період (місяць, квартал, рік).

Отже, використовуючи наявні ресурси та потенціал програмного комплексу підприємства ТзОВ «Хлібодар» можна суттєво підвищити якість аналізу фінансової звітності для прийняття управлінських рішень. Таким чином, запропоновані нами шляхи вдосконалення методики аналізу фінансової звітності полегшать роботу бухгалтерів та зроблять інформацію, яка в ній розкрита, більш доступнішою та зрозумілішою для користувачів.

Література

1. Малышкин А. И. Финансовая отчетность предприятия : Международные и национальные стандарты : учеб. пособ. Киев : Львов, 2017. 280 с.
2. Озеран А. В. Аналіз корисності інформації фінансової звітності для прийняття управлінських рішень. *Молодий вчений*. 2015. № 2(2). С. 200–204. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2\(2\)_50](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(2)_50) (дата звернення: 15.10.2018).
3. Орехова К. В. Оцінювання фінансової безпеки підприємства : методичний аспект. *Комунальне господарство міст. Економічні науки*. Київ : Техніка, 2013. Вип. 108. С. 368–376.
4. Рішення для бізнес-аналізу. URL: <https://4analytics.ru/trendi> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Огляд системи 1С : Підприємство 8 . URL: <http://1c.ua/ua/v8/> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Кадієвський В. А., Павлюковець М. П. 1:С підприємство, як інформаційне середовище. Облік і фінанси АПК : веб-сайт. URL: <http://magazine.faaf.org.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

Міклуха О. Л., к.е.н., доцент,
Запкевич Д. В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Основні засоби займають вагомe місце в господарській діяльності підприємства, їх частка дозволяє оцінити рівень забезпеченості необхідними умовами для здійснення фінансової діяльності суб'єктом господарювання. Успішне вирішення завдань управління основними засобами та обґрунтування інвестиційної політики в їх частині вимагає ефективного обліку та різнобічного використання інформації.

Комунальні підприємства є важливими складовими для забезпечення життя громади. Так, Шепетівське комунальне підприємство водопровідно-каналізаційного господарства забезпечує господарсько-питне водопостачання м. Шепетівки, здійснює прийом господарсько-побутових стічних вод, що надходять від населення та промислових підприємств, виконує їх перекачування за допомогою насосних станцій, повну біологічну очистку на каналізаційних очисних спорудах.

Основні засоби таких підприємств, їх стан та ефективність експлуатації впливають на якість життя мешканців громади.

До складу основних засобів Шепетівського комунального підприємства відносяться складні споруди та мережі (підземні водозабори, експлуатаційні свердловини, каптажні колодязі, водопровідні насосні станції, підвищуючих насосних станцій, водопровідні мережі, у тому числі магістральні водоводи, розподільчі вуличні мережі, внутрішньоквартальні та дворові мереж, резервуари чистої води, хіміко-бактеріологічні лабораторії питної води

Дослідження інформаційного забезпечення аналізу основних засобів комунальних підприємств починається з вивчення наказу про облікову політику та додатків до нього – Наказу про проведення інвентаризації, наказу про документообіг, робочого плану рахунків.

Елементи облікової політики, що можуть визначатись наказом про облікову політику стосовно основних засобів:

- строки корисного використання основних засобів;
- методи нарахування амортизації основних засобів;
- методи амортизації інших необоротних матеріальних активів;
- порядок переоцінки;
- вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів;
- періодичність зарахування сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку (див. таблицю).

Елементи облікової політики стосовно основних засобів Шепетівського комунального підприємства водопровідно-каналізаційного господарства

Об'єкт обліку	Елементи облікової політики, що можуть визначатись Наказом про облікову політику	Можливі варіанти	Наказ про організацію бухгалтерського обліку й облікову політику Шепетівського КП ВКГ господарства
1	2	3	4
Основні засоби	1) Строки корисного використання основних засобів	самостійно встановлюється підприємством	Не встановлено у наказі
	2) Методи нарахування амортизації основних засобів	- прямолінійний - зменшення залишкової вартості - прискореного зменшення залишкової вартості - кумулятивний - виробничий - передбачений податковим законодавством	Прямолінійний
	3) Методи амортизації інших необоротних матеріальних активів	- прямолінійний - виробничий - метод нарахування 50% вартості в першому місяці використання об'єкта і решти 50% вартості в місяці їх вилучення з активів (списання з балансу) - метод нарахування 100% вартості в першому місяці використання об'єкта	Амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів нараховується в першому місяці використання об'єкта в розмірі 100 відсотків його вартості
	4) Порядок переоцінки	самостійно встановлюється підприємством	Не встановлено у наказі
	5) Вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів	самостійно встановлюється підприємством	Матеріальні цінності, що призначаються для використання у господарській діяльності протягом періоду, який більше одного року з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, вартість яких не перевищує 6000 грн.
	6) Періодичність зарахування сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку	самостійно встановлюється підприємством	Не встановлено у наказі

Дослідження інформаційного забезпечення аналізу основних засобів комунальних підприємств також включає вивчення внутрішніх можливостей проведення аналізу і можливостей формування інформації працівниками підприємства:

1) виявити, чи проводиться економічний аналіз суб'єкта господарювання (комплексний чи частковий, за якими напрямками тощо) зазначити періодичність проведення аналізу та його виконавців;

2) дослідити, чи передбачені у посадових інструкціях працівників бухгалтерії та/або економічного відділу функції зі здійснення аналізу.

3) охарактеризувати форму організації економічного аналізу (централізована, децентралізована, змішана);

4) охарактеризувати технічне забезпечення економічного аналізу (наявність персональних комп'ютерів, ліцензійне програмне забезпечення, можливості його використання для проведення аналізу).

Необхідно визначити перелік облікових реєстрів (стандартних звітів) інформаційних систем, дані яких можуть бути джерелом для аналізу основних засобів.

Оборотно-сальдова відомість рахунку 10 дозволяє отримати сальдо на початок та кінець періоду та обороти рахунку 10 за субрахунками з деталізацією за об'єктами основних засобів.

У системі «Парус-Бухгалтерія» аналогом Оборотно-сальдової відомості рахунку 10 є звіт «Оборотна відомість руху матеріальних цінностей», сформований для субрахунків рахунку 10.

Аналіз рахунку 10 дозволяє отримати сальдо на початок та кінець періоду та підсумкові обороти рахунку 10 за субрахунками з деталізацією за кореспондуючими рахунками бухгалтерського обліку та об'єктами основних засобів.

В системі «Парус-Бухгалтерія» аналогом Аналізу рахунку 10 є звіт «Оборотна відомість руху засобів по рахунку», сформований для субрахунків рахунку 10.

Наступний етап передбачає використання даних обліку та фінансової звітності для формування аналітичних таблиць, діаграм, з метою проведення вертикального, горизонтального та параметричного аналізу.

У зв'язку з проблемами фінансового та кадрового забезпечення комунальних підприємств, застосування цифрових технологій для проведення аналізу є проблематичним. Тому пропонуємо для комунальних підприємств централізовану форму організації економічного аналізу із застосуванням бенчмаркетингу.

Інформаційне забезпечення із застосуванням бенчмаркетингу передбачає обробку інформації в єдиному міському центрі. Міським інформаційним центром збираються дані щодо фінансового стану, тарифів на послуги, стану, складу та руху основних засобів, відшкодування з бюджету пільг та субсидій.

Павелко О. В., к.е.н., доцент,
Дудар Ю. В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОДАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ЗВІТНОСТІ ТЗОВ «РІВНЕБУДАЛЬЯНС»

Ефективне управління економікою підприємств та держави в цілому значною мірою залежить від повноти, обґрунтованості, доречності та достовірності інформації про господарські процеси, які здійснюються, їх характер й обсяг, наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, фінансові результати діяльності.

Основним джерелом такого інформаційного забезпечення є дані бухгалтерського обліку, які систематизуються у звітність. Звітність – це система підсумкових та взаємопов'язаних даних (показників) у вигляді звітів, складених за спеціально затвердженою формою, що характеризують результати та умови діяльності підприємства за визначений проміжок часу.

Система управління будь-яким підприємством вимагає достовірної комплексної інформації про обсяги виробництва, виконання робіт, надання послуг, наявність і використання фінансових, матеріальних, трудових ресурсів та інших показників господарської діяльності. Основним джерелом такої інформації є підсумковий етап облікового процесу – звітність, у якій інтегрується інформація усіх видів обліку, що представляється зацікавленим користувачам. Особливістю фінансової звітності є те, що вона має повне узагальнення з даними обліку. Порядок подання фінансової звітності, що є основною при її складанні, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419 (зі змінами).

А. Малишкін пропонує розглядати фінансову звітність як «своєрідну інформаційну модель господарюючого суб'єкту». Оригінальним та інформативним є визначення М. Пушкаря, який під фінансовою звітністю розуміє «сукупність реєстрів генералізованих (зведених, згрупованих, узагальнених) показників за певний період, що характеризують статику та динаміку об'єктів бухгалтерського обліку» [1, С. 561]. Досить комплексно розкриває суть фінансової звітності В. Андрієнко як «систему узагальнюючих показників бухгалтерського обліку, структурованих у формі звітності, які надають користувачам інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та зміни у власному капіталі підприємства за звітний період для прийняття цими користувачами відповідних рішень» [2, С. 154]. Звітність розглядають як один із елементів методу бухгалтерського обліку поряд із документацією, інвентаризацією, оцінкою, калькуляцією, рахунками, подвійним записом і балансом. Проте, чимало науковців не поділяють такого підходу. Зокрема Д. Панков навпаки наголошує на пріоритетності звітності над обліком, а П. Хомин підкреслює, що «звітність є самостійною системою

подання даних, необхідних для інформаційного забезпечення менеджменту і в жодному разі не може вважатись складовим елементом (прийомом) бухгалтерського обліку» [3, С. 14].

За своїм призначенням фінансова звітність є інформаційним ресурсом і основним первинним носієм важливої облікової інформації для користувачів. Як об'єкт аналітичної діяльності вона використовується ними для прогнозування сценарію розвитку підприємства й прийняття адекватних економічних рішень. І. Капучак, А. Хмелевська вказують, що фінансова звітність є основним елементом інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємства, економічними та виробничими процесами на ньому, оскільки забезпечує інформаційні потреби суб'єктів господарювання щодо придбання, продажу та володіння цінними паперами, корпоративними правами, оцінки якості управління, розподілу власності та заробленого прибутку, діагностики фінансової стійкості підприємства, визначення його здатності своєчасно виконувати зобов'язання перед кредиторами.

Узагальнюючи теоретичні напрацювання облікової науки, визначимо основні трактування фінансової звітності як об'єкта досліджень (див. рисунок).

Основне завдання бухгалтерського обліку – забезпечення інформацією про діяльність підприємства, необхідними для прийняття рішень зовнішніми і внутрішніми її користувачами. Користувачеві, який приймає рішення, потрібна не будь-яка інформація, а лише повна, достовірна і своєчасна. Таку інформацію він може отримати із фінансової звітності підприємства. Фінансова, податкова, статистична та інші види звітності, що використовують грошовий вимірник, ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку.

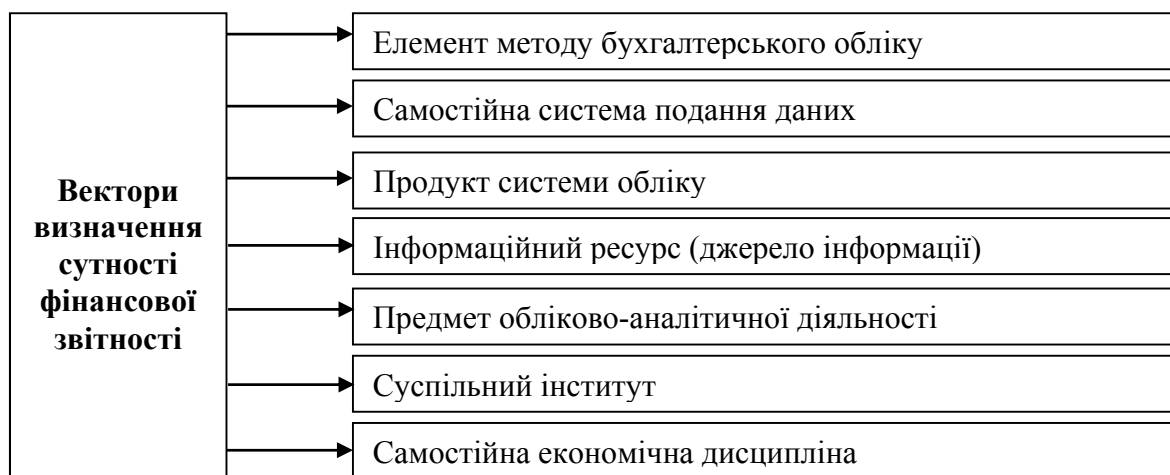

Рисунок. Вектори трактування сутності фінансової звітності

Фінансова звітність – це звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів; бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Ефективне управління економікою підприємств та держави в цілому значною мірою залежить від повноти, обґрунтованості, доречності та

достовірності інформації про господарські процеси, які здійснюються, їх характер й обсяг, наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їх використання, фінансові результати діяльності. Основним джерелом такого інформаційного забезпечення є дані бухгалтерського обліку, які систематизуються у звітність. Звітність – це система підсумкових та взаємопов'язаних даних (показників) у вигляді звітів, складених за спеціально затвердженою формою, що характеризують результати та умови діяльності підприємства за визначений проміжок часу.

Річна фінансова звітність досліджуваного підприємства традиційно подається до 28 лютого наступного за звітним року. Інформація про виробничі запаси у ТзОВ «Рівнебудальянс» відображається у таких звітних документах, як ф. № 1-м «Баланс»; ф. № 2-м «Звіт про фінансові результати».

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності встановлено в П(С)БО 9 «Запаси». Інформація про вартість запасів сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, запасних частин, тари, будівельних матеріалів та інших матеріалів, малоцінних та швидкозношуваних предметів, призначених для споживання в ході нормального операційного наводиться у формі № 1-м «Баланс» єдиною сумою в рядку 1100 «Запаси» (сума дебетового сальдо рахунків 20 і 22) (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Методика заповнення ф. № 1-м «Баланс» ТзОВ «Рівнебудальянс»
у частині виробничих запасів**

Назва рядка	Код	Джерело інформації для заповнення	Примітка
1	2	3	4
Запаси	1100	Сальдо за дебетом рахунків 201, 203, 207, 209, 22, 23, 28	Відображається вартість запасів сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, покупних напівфабрикатів і комплектувальних виробів, запасних частин, тари (крім інвентарної), будівельних матеріалів та інших матеріалів, призначених для використання в ході нормального операційного циклу. У цій статті також наводяться витрати на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги), валова заборгованість замовників за будівельними контрактами. Окремо відображається готова продукція, в якій наводиться собівартість виробів на складі, обробка яких закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками та відповідають технічним умовам і стандартам, сільськогосподарська продукція в оцінці, визначеній відповідно до Положення (стандарту) 30, а також наводиться покупна вартість товарів, придбаних підприємствами для подальшого продажу

Також інформація про виробничі запаси наводиться у формі № 2-м «Звіт про фінансові результати». Оскільки при складанні Звіту про фінансові результати використовуються лише обороти, тому в статтю «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)» (рядок 2050) включається сума за всіма проведеннями з кредиту рахунків «Запаси» у дебет рахунків витрат: 23, 90. У статті «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)» показується виробнича собівартість реалізованих послуг, товарів, визначена відповідно до П(С)БО 16 «Витрати».

Також інформація про витрати міститься у статистичній звітності, зокрема в таких формах, як Структурне обстеження підприємства (Розділ 3. Розподіл основних показників за видами економічної діяльності; Розділ 4. Розподіл матеріальних витрат і витрат на оплату послуг, використаних у виробництві продукції (товарів, послуг) за продуктами та послугами), Звіт про залишки і використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти (№ 4-мп). В табл. 2 представлено види звітності, які складає ТЗОВ «Рівнебудальянс».

Таблиця 2

Звітність ТЗОВ «Рівнебудальянс», де подано інформацію про виробничі запаси підприємства

№ з/п	Звітність	Форми звітності	Рядки
1	2	3	4
1.	Фінансова звітність	ф. № 1-м «Баланс»	Ряд. 1100 «Запаси»
2.		ф. № 2-м «Звіт про фінансові результати»	Ряд. 2050 «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)»
3.	Статистична звітність	Структурне обстеження підприємства	Розділ 3. Розподіл основних показників за видами економічної діяльності; Розділ 4. Розподіл матеріальних витрат і витрат на оплату послуг, використаних у виробництві продукції (товарів, послуг) за продуктами та послугами
4.		Звіт про використання та запаси палива (№ 4-мп)	Ряд. «Бензин моторний», ряд. «Паливо дизельне» (наводяться обсяги списаного пального)

В цілому методика підготовки звітності на підприємстві відповідає чинному законодавству. Звітність подається без виправлень та запізнь. Результати проведених перевірок свідчать про правильність визначення та нарахування податків, внесків та інших обов'язкових платежів. У ТЗОВ «Рівнебудальянс» за результатами зовнішніх перевірок зауважень щодо складання звітності не було.

Література

1. Пушкар М. С. Фінансовий облік : підручник. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 628 с.
2. Андрієнко В. Поняття та склад фінансової звітності в умовах гармонізації бухгалтерського обліку. *Наука молода*. 2008. № 9. С. 153–157

3. Хомин П. Облікове забезпечення звітності про фінансові результати має бути методологічно обґрунтованим. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2004. № 6. С. 9–15.

Позняковська Н. М., к.е.н., доцент,
Смолярчук С. М., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЧЕРЕЗ ЕЛЕКТРОННИЙ КАБІНЕТ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ

Відповідно до наказу Міністерства фінансів від 14 липня 2017 року № 637 [1] «Про затвердження Порядку функціонування Електронного кабінету», запроваджено інформаційно-телекомунікаційну систему «Електронний кабінет». Створення ІТС «Електронний кабінет» забезпечено на базі існуючого електронного сервісу «Електронний кабінет платника». Це сервіс, за допомогою якого платники податків можуть взаємодіяти з контролерами. Основними функціями кабінету є подання звітності та ведення листування засобами електронного зв'язку в електронній формі. Відповідно до Податкового кодексу України електронний кабінет створюється та функціонує на основі принципів прозорості; контрольованості; інтеграції із системами, що використовуються платниками податків; своєчасності усунення технічних та/або методологічних помилок; автоматизованості; повноти функціоналу; спрощення процедури взаємодії платників податків та контролюючого органу та прискорення електронного документообігу між ними; здійснення автоматизованого внесення до журналу всіх дій, що відбуваються в електронному кабінеті; заборони втручання; пріоритетності документів, що надходять від державних контролюючих органів [2]. За допомогою даного сервісу передбачено можливість подання більше 30 видів податкової звітності, серед яких найважливішими є: Податкова декларація з податку на прибуток підприємств; Податкова декларація з податку на додану вартість; Декларація акцизного податку; Декларація про максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари; Податкова декларація з плати за землю; Звіт про суми нарахованої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення, допомоги, компенсації) застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування до органів доходів і зборів; Повідомлення про прийняття працівника на роботу.

Електронний кабінет складається з двох частин: відкритої (загальнодоступної) та приватної (особистий кабінет), з якими можна працювати онлайн в режимі роботи «24/7». Посилання на ЕКП можна знайти у стрічці сервісів на головній сторінці ДФСУ (див. рис. 1).

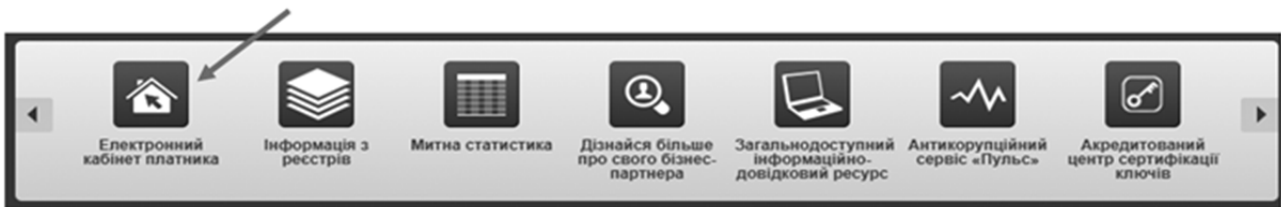

Рис. 1. Розташування електронного кабінету платника

Відкрита частина ЕКП дозволяє: переглядати інформацію із загальнодоступних реєстрів; дізнаватися про граничні строки сплати податків, зборів, обов’язкових платежів і подання звітності; ознайомитися з бланками звітності, довідок, запитів та заяв; дізнатися про останні новини від ДФСУ, контакти та адреси діючих центрів обслуговування платників (див. рис. 2).

Рис. 2. Відкрита (загальнодоступна) частина ЕКП

Особиста частина кабінету є закритою для загального доступу, призначена для використання лише платником податків (див. рис. 3) [3].

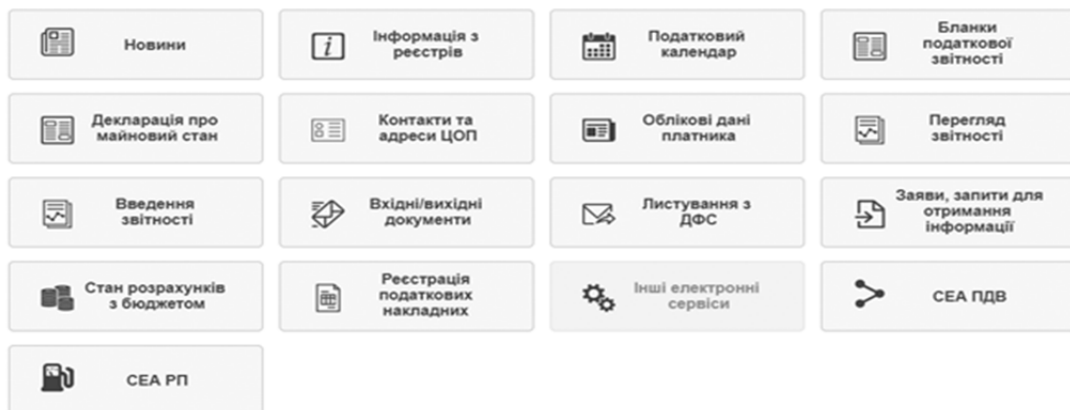

Рис. 3. Особиста частина ЕКП

Використання режиму електронного документообігу з органами ДФСУ можливе лише після укладання з територіальними органами ДФС договору «Про визнання електронних документів» в електронній формі.

Без наявності чинного договору або заяви про приєднання до договору про визнання електронних документів користувачі електронного кабінету можуть створювати та подавати обмежений перелік звітності (наприклад: Податкову декларацію про майновий стан та доходи громадян; звітність по єдиному внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування).

Необхідною умовою для початку роботи з сервісом електронного кабінету є наявність особистого електронного цифрового підпису.

Вхід до особистого кабінету здійснюється за допомогою електронного ключа та паролю до нього. Лише після цього стане доступною приватна інформація, а саме: особисті облікові дані; подана раніше звітність; можливість заповнення та подання звітності, оформлення та подання на реєстрацію до ЄРПН податкових накладних і розрахунків коригування; перегляд відправлених і вхідних документів; подача запитів або заяв; написання листа до органу ДФС; перегляд стану розрахунків з бюджетом; можливість відкрити вже створену ПН/РК; перевірити реєстри операцій і трансакцій у системі електронного адміністрування ПДВ та реалізації пального [3].

Надзвичайно корисним сервісом ЕКП є перевірка розрахунків з бюджетом. У розділі «Стан розрахунків з бюджетом» у режимі реального часу можна побачити наявність або відсутність заборгованостей з кожного податку, внеску, платежу, які підлягають сплаті, в розрізі кожного податкового органу (див. рис. 4).

Назва податку	ЄДИНИЙ ПОДАТОК З ФІЗИЧНИХ ОСІБ
Платіж 50 18050401 00	
МФО 851011	
Бюджетний рахунок 33210866700009	

Нараховано/зменшено	551,20
Сплачено до бюджету	1 040,00
Повернуто з бюджету	
Пеня	
Недоїмка	0,00
Переплата	2,40
Залишок несплаченої пені	

Рис. 4. Стан розрахунків з бюджетом

Електронний сервіс дозволяє створювати податкові накладні від їх початкового заповнення до реєстрації в ЄРПН. Вкладка «Введення звітності» дозволяє створити ПН, яку потім потрібно підписати та відправити на реєстрацію до ЄРПН (розділ «Реєстрація податкових накладних»). Недоліком є лише те, що не існує можливості формування податкових накладних на основі журналу операцій підприємства.

Створення нового звіту здійснюється за допомогою вкладки «Створити», де потрібно обрати звітний період і шаблон потрібного документа з додатками до нього. Після здійснення вибору буде відкрито обрані форми звітності для введення даних. Насамперед потрібно заповнити додатки документа. Уся інформація, наявна в додатках, яку необхідно зазначити у самій звітності, перенесеться автоматично. У кабінеті наявна можливість перевірки складеного документа за допомогою кнопки «Перевірити» у верхньому меню діалогового вікна. Якщо помилок немає, то наступним кроком є вибір органу ДПІ, до якого надсилається звітність, у полі «ДПІ». Звітність буде надіслана після натиснення кнопки «Надіслати до ДПІ» та введення особистого ключа та паролю. Створення звітності можливе також шляхом імпорту пакету документів або частини пакету з бухгалтерських програм (вкладка «Імпорт» в режимі «Звітність»).

Отже, перевагами запровадження електронного кабінету платника є зручність та економія часу при складанні, поданні та обробці документів платника, а також для перевірки стану розрахунків платника по податках.

Література

1. Про затвердження Порядку функціонування Електронного кабінету : наказ Міністерства фінансів України від 14.07.2017 р. № 637. URL: <https://buhgalter.com.ua/news/zvitnist/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Кравченко Д. Електронний кабінет платника: альтернатива в екстрених ситуаціях?. *Податки та бухгалтерський облік*. 2017. № 61.
4. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення: 15.10.2018).

Позняковська Н. М., к.е.н., доцент,

Сиротинська А. П., к.т.н., доцент,

Чепелюк Н. С., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ДП «БУРШТИН УКРАЇНИ»

На сучасному етапі важливим чинником успішності не лише підприємства, а й української економіки загалом, є автоматизація бухгалтерського обліку, яка повинна забезпечувати процес управління точною і оперативною інформацією.

Забезпечення процесу управління інформацією про запаси підприємства розглянемо на прикладі державного підприємства ДП «Бурштин України».

Для ведення бухгалтерського обліку ДП «Бурштин України» використовує програму «1С: Управління торговим підприємством» («1С: УТП»). Це програмний засіб, призначений для вирішення широкого кола задач з автоматизації підприємств різних видів діяльності. Дана програма дозволяє автоматизувати облікові і управлінські процеси на підприємстві.

Серед завдань, які вирішуються за допомогою програми «1С: УТП», є автоматизація облікових і управлінських процесів на підприємстві; облік грошових коштів підприємства; облік банківських і касових операцій; облік руху товарно-матеріальних цінностей; облік розрахунків з контрагентами; облік складських операцій; виробничий облік; облік основних засобів і нематеріальних активів; облік заробітної плати і розрахунків з персоналом; побудова аналітичної звітності. Програма включає в себе меню:

Файл – команди даного меню призначені для роботи з файлами.

Правка – до складу даного меню включені команди редагування, пошуку даних і заміни даних.

Операції – за допомогою команд даного меню здійснюється вибір варіантів роботи з даними інформаційної бази.

Довідники на екрані відкривається вікно вибору довідника. Деякі команди меню Операції дублюють пункти головного меню, як Банк, Каса, Купівля, Продаж, Склад, Виробництво, ОС, НМА, Зарплата, Кадри, кожен із яких призначений для ведення відповідної ділянки бухгалтерського обліку.

Звіти – команди даного меню призначені для настройки, формування і виведення на друк звітності.

Підприємство – це меню містить команди загального характеру. З їх допомогою можна перейти, наприклад, в режим настройки коректних кореспонденцій рахунків, визначення облікової політики, налаштування параметрів обліку, перегляду і редагування виробничого календаря тощо.

Сервіс – включає в себе команди, призначені для переходу в режим роботи з сервісними функціями системи.

Вікна – містяться команди, призначені для управління вікнами програми.

Довідка – до складу цього меню включені команди, призначені для виклику довідкової інформації, а також для перегляду відомостей про програму.

Програмний продукт містить наступні основні об'єкти:

- довідники
- документи
- операції
- стандартні звіти
- звітність.

Довідники призначено для зберігання списку однотипної інформації, наприклад, даних про власну організацію, матеріальні цінності, працівників, постачальників і покупців, податки тощо. Для кожного виду даних призначений окремий довідник. Наприклад, дані про матеріальні цінності зберігаються у довіднику «Номенклатура». На рис. 1 показано витяг з номенклатури запасів ДП «Бурштин України».

Кол.	Код	Код кас...	Артикул	Наименование	Полное наименование	Вид номенклатуры	Базовая един...	Единица хране...	Ставка
	2			201		Материали			
	23 095			2010. Інші матеріали					
	30 470		000521	Автомат 2 20А	Автомат 2 20А	Материали	шт.	шт	20%
	30 469		065992	Автоматический выключатель ВА63 1П 16А С Schnei...	Автоматический выключ...	Материали	шт.	шт	20%
	28 827		985	Автопаста	Автопаста	Материали	шт.	шт	20%
	31 449			автошампунь концентрат 1 л.	автошампунь концент...	Материали	шт.	шт	20%
	36		265697	Агат пластина товста	Агат пластина товста	Материали	шт.	шт	20%
	37		265698	Агат пластина тонка	Агат пластина тонка	Материали	шт.	шт	20%
	20 755		265935	Аерозоль	Аерозоль	Материали	шт.	шт	20%
	39		259740	Азбокартон КАОН 5мм	Азбокартон КАОН 5...	Материали	шт.	шт	20%
	40		985	Азот	Азот	Материали	шт.	шт	20%

Рис. 1. Витяг з номенклатури запасів ДП «Бурштин України» у програмі «1С: УТП»

Документи призначено для відображення господарських операцій, наприклад, отримання коштів на рахунок в банку від покупця, отримання запасів від постачальника, видачі готівки під звіт тощо. Документи в програмі

за змістом та призначенням відповідають документам первинного обліку. Документи реєструються і зберігаються у відповідних розділах – журналах документів. Наприклад, у журналі касових ордерів кожен рядок списку відповідає окремому документу (див. рис. 2).

У.	Б.	Дата	Номер	Номер орде...	Вид документа	Касса	Сумма	Валюта	Контрагент	Оплачено	Организация
✓	✓	01.12.2017 17:49:20	БЧ000000914	914	Приходный кас...	РРО Маг"Бурштин...	1 663,10	грн	РРО Магазин Бур...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	01.12.2017 17:49:57	БЧ0000001251	1 251	Расходный кас...	РРО Маг"Бурштин...	2 000,00	грн		✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	02.12.2017 15:56:27	БЧ000000915	915	Приходный кас...	РРО Маг. Бурштин...	2 651,00	грн	РРО Магазин Бур...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	02.12.2017 17:55:04	БЧ000000916	916	Приходный кас...	РРО Маг"Бурштин...	1 359,21	грн	РРО Магазин Бур...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	02.12.2017 17:56:03	БЧ0000001252	1 252	Расходный кас...	РРО Маг"Бурштин...	2 500,00	грн		✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	03.12.2017 14:43:26	БЧ000000917	917	Приходный кас...	РРО Маг"Бурштин...	2 240,17	грн	РРО Магазин Бур...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	03.12.2017 14:44:00	БЧ0000001253	1 253	Расходный кас...	РРО Маг"Бурштин...	2 400,00	грн		✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	03.12.2017 14:47:03	БЧ000000918	918	Приходный кас...	РРО Маг. Бурштин...	12 036,90	грн	РРО Магазин Бур...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	03.12.2017 14:47:50	БЧ0000001254	1 254	Расходный кас...	РРО Маг. Бурштин...	15 500,00	грн		✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	04.12.2017 08:39:51	БЧ0000001255	1 255	Расходный кас...	Основна каса	70,00	грн	Либак Сергій Васи...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	04.12.2017 08:40:49	БЧ0000001256	1 256	Расходный кас...	Основна каса	70,00	грн	Парфенюк Олекса...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	04.12.2017 08:43:14	БЧ0000001257	1 257	Расходный кас...	Основна каса	70,00	грн	Либак Сергій Васи...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	04.12.2017 08:44:24	БЧ0000001258	1 258	Расходный кас...	Основна каса	70,00	грн	Трофимчук Роман ...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	04.12.2017 17:50:57	БЧ000000919	919	Приходный кас...	РРО Маг. Бурштин...	947,95	грн	РРО Магазин Бур...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	05.12.2017 08:54:46	БЧ0000001259	1 259	Расходный кас...	Основна каса	60,00	грн	Парфенюк Олекса...	✓	ДП "Бурштин Укр...
✓	✓	05.12.2017 14:34:05	БЧ000000920	920	Приходный кас...	Основна каса	500,00	грн		✓	ДП "Бурштин Укр...

Рис. 2. Витяг з журналу касових ордерів ДП «Бурштин України» у програмі «1С: УТП»

При реєстрації документів використовується інформація довідників. Наприклад, при отриманні запасів від постачальника в програмі реєструється документ «Надходження товарів і послуг» (прибуткова накладна), дані про матеріальні цінності в який вносяться з довідника «Номенклатура» (див. рис. 3).

№	Код	Номенклатура	Характеристика	Колічес...	Ед.	К.	Цена	Сумма	%НДС	Сумма НДС	Всего	Заказ	Счет учета (...)	Налоговое назначение (Н...
1	26 595	Папір А4 /500/		25,000	шт	1,000	65,00000	1 625,00	20%	325,00	1 950,00		201	Опод. ПДВ
2	23 349	Ручка кулькова		14,000	шт	1,000	1,75000	24,50	20%	4,90	29,40		201	Опод. ПДВ
3	22 338	Патка на зав'язках		35,000	шт	1,000	2,26000	79,10	20%	15,82	94,92		201	Опод. ПДВ
4	5 772	Ручка		1,000	шт	1,000	15,63000	15,63	20%	3,13	18,76		201	Опод. ПДВ
5	6 962	Скоби №10		5,000	шт	1,000	3,25000	16,25	20%	3,25	19,50		201	Опод. ПДВ
6	6 961	Скоби 24/6		5,000	шт	1,000	4,52000	22,60	20%	4,52	27,12		201	Опод. ПДВ
7	6 967	Скріпка		3,000	шт	1,000	4,25000	12,75	20%	2,55	15,30		201	Опод. ПДВ
8	23 356	Олівень графітовий HB		5,000	шт	1,000	1,30000	6,50	20%	1,30	7,80		201	Опод. ПДВ
9	32 240	клей- олівень		6,000	шт.	1,000	17,55000	105,30	20%	21,06	126,36		201	Опод. ПДВ
10	23 352	Маркер чорний		3,000	шт	1,000	7,50000	22,50	20%	4,50	27,00		201	Опод. ПДВ
11	23 351	Маркер коричн		1,000	шт	1,000	7,50000	7,50	20%	1,50	9,00		201	Опод. ПДВ

Рис. 3. Приклад реєстрації документів ДП «Бурштин України» у програмі «1С: УТП»

Операції - записи про господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку. В програмі операції зберігаються в журналі операцій. Дані, що містяться в документах, є основою для відображення операцій. Наприклад, при збереженні документу «Надходження товарів і послуг» програмою сформується проводки з оприбуткування запасів та виникнення заборгованості перед постачальником (див. рис. 4).

Период	№	Счет Дт	Субkonto Дт	Количество ...	Нал. назн. Дт	Счет Кт	Субkonto Кт	Количество ...	Нал. назн. Кт	Сумма
Документ	Организация			Валюта Дт	Сумма (н/у) Дт			Валюта Кт	Сумма (н/у) Кт	Содержание
				Вал. сума...				Вал. сума...		№ журнала
24.11.2017 18:00:22	ДП "Бурштин України"	6442	ВВ-Рієне філія, ТОВ "В... Основний договір			631	ВВ-Рієне філія, ТОВ "ВКФ ВВ" Основний договір			4,38
24.11.2017 18:00:22	ДП "Бурштин України"	201	Ножничі канц Центральний склад Поступление товаров ...	1,000	Опод. ПДВ 21,90	631	ВВ-Рієне філія, ТОВ "ВКФ ВВ" Основний договір			21,90
24.11.2017 18:00:22	ДП "Бурштин України"	6442	ВВ-Рієне філія, ТОВ "В... Основний договір			631	ВВ-Рієне філія, ТОВ "ВКФ ВВ" Основний договір			0,56
24.11.2017 18:00:22	ДП "Бурштин України"	201	Стержень гел Центральний склад Поступление товаров ...	1,000	Опод. ПДВ 2,78	631	ВВ-Рієне філія, ТОВ "ВКФ ВВ" Основний договір			2,78
24.11.2017 18:00:22	ДП "Бурштин України"	6442	ВВ-Рієне філія, ТОВ "В... Основний договір			631	ВВ-Рієне філія, ТОВ "ВКФ ВВ" Основний договір			7,55

Рис. 4. Витяг з журналу проводок ДП «Бурштин України» у програмі «1С: УТП»

Стандартні звіти представляють собою облікові реєстри програми, що відображають сальдо та обороти рахунків бухгалтерського обліку за період з різним ступенем деталізації облікових даних. Основними з них є оборотно-сальдова відомість, аналіз рахунку, картка рахунку. Стандартні звіти формуються на підставі даних журналу операцій. Наприклад, аналіз рахунку відображає сальдо на початок і кінець періоду та підсумкові обороти рахунку з кореспондуючими рахунками бухгалтерського обліку (див. рис. 5).

Звітність – документи, що формуються на етапі підсумкового обліку, в яких узагальнюються данні стандартних звітів (облікових реєстрів). До складу звітності в програмі входять фінансова, податкова та статистична звітність. Розраховується за методикою, що визначена чинним законодавством, тому в програмі така звітність називається регламентованою. Форми податкових звітів можуть зберігатись у спеціальних форматах та пересилатись засобами електронного зв'язку до відповідних органів державної фіскальної служби.

ДП "Бурштин України"				
Аналіз рахунку 201 за Грудень 2017 р.				
Рахунок	Кор. Рахунок	Показники	Дебет	Кредит
201	Початкове сальдо	БО	505 752,04	
<...>	Початкове сальдо	Кіл.	73 670,660	
	Оборот	БО		-5 292,61
	Кінцеве сальдо	Кіл.		-5 292,61
Опод. ПДВ	Початкове сальдо	БО	511 044,65	
	Оборот	Кіл.	73 670,660	
	20	БО	50 690,33	50 690,33
		Кіл.	5 442,100	5 442,100
	23	БО		49 335,28
		Кіл.		2 696,020
	37	БО	367,80	
		Кіл.	6,100	
	63	БО	9 645,61	
		Кіл.	285,250	
	91	БО		2 923,36
		Кіл.		139,200
	92	БО		2 685,27
		Кіл.		265,000
	93	БО		4 161,13
		Кіл.		1 046,000
	Оборот	БО	60 703,74	109 795,37
		Кіл.	5 733,450	9 588,320
	Кінцеве сальдо	БО	461 953,02	
		Кіл.	69 815,790	
	Оборот	БО	60 703,74	109 795,37
		Кіл.	5 733,450	9 588,320
	Кінцеве сальдо	БО	456 660,41	
		Кіл.	69 815,790	

Рис. 5. Приклад стандартних звітів ДП «Бурштин України» у програмі «1С: УТП»

Порівнюючи інші конфігурації програми, зазначимо, що у «1С: Бухгалтерії 8.2» підтримується облік діяльності підприємців, що застосовують спрощену

систему оподаткування. У новій редакції програмного продукту розширені можливості настройки типових операцій – засоби групового введення часто використовуваних бухгалтерських проводок. Сучасний ергономічний інтерфейс «1С: Бухгалтерія» робить доступними сервісні можливості системи навіть для невеликих організацій.

Таким чином, практика використання лінійки програм «1С: Підприємство» свідчить, що дані програмні продукти забезпечують високий рівень адаптації програмних засобів до особливостей суб'єкта господарювання, а також до змін в обліковій політиці та в чинному законодавстві. Отже, автоматизація обліку запасів оптимізує роботу бухгалтера, з її допомогою маємо зменшення часу обробки інформації та підготовки внутрішньої та зовнішньої звітності. Все це сприяє ефективній організації обліку задля своєчасного отримання достовірної та повної інформації про наявність, надходження і витрачання запасів на промисловому підприємстві.

Література

1. Позняковська Н. М., Довгалець Ю. В., Зубілевич С. Я., Сиротинська А. П., Мосійчук М. М. Робоча програма облікової практики та методичні вказівки до виконання звіту з практики студентами спеціальності 071 «Облік і оподаткування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Рівне : НУВГП, 2018. 67 с.
2. Позняковська Н. М., Довгалець Ю. В. Фінансовий облік : навч. посіб. Ч. 1. Київ : Кондор, 2017. 274 с.

Поплавська О. В., викладач,
Макаров А. С., здобувач вищої освіти,
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

КОМП'ЮТЕРНЕ ШАХРАЙСТВО В АУДИТІ

Із розвитком комп'ютерних систем та широким їх використанням зростають випадки шахрайства, що стають причиною недосконалості існуючих систем протидії комп'ютерному шахрайству. Шахраї можуть привласнювати активи, маніпулювати даними. В результаті фінансова звітність викривлюється для навмисного поліпшення фінансових показників.

Оскільки розвиток комп'ютерних систем є надзвичайно динамічним процесом, то багато наукових публікацій, що присвячені боротьбі з комп'ютерним шахрайством, швидко втрачають свою новизну та значимість. Саме тому питання розробки системи заходів, які варто використовувати аудиторю під час аналізу комп'ютерного середовища на предмет комп'ютерного шахрайства, не втрачають своєї актуальності.

Для знаходження способів зменшення комп'ютерного шахрайства, варто зрозуміти сутність цієї категорії. Під комп'ютерним шахрайством зазвичай розуміють маніпуляцію комп'ютерними даними, програмами або інші втручання до процесів обробки інформації, які впливають на остаточний

результат, є причиною майнових та економічних збитків та мають за мету отримання економічного прибутку, що не є законним [1, С. 22].

Для розробки ефективних методів, які можна було б використовувати у боротьбі з комп'ютерним шахрайством потрібно:

- знайти слабкі місця в комп'ютерній інформаційній системі, що можуть дозволити шахраям здійснювати різні незаконні операції;

- створити систему заходів, спрямовану на тестування комп'ютерних програм, спеціального призначення: систем підтримки рішень, банківських, бухгалтерських програм, іншого програмного забезпечення, яке використовує управлінський персонал в контексті єдиної інформаційної системи управління підприємством;

- інтегрувати в комп'ютерну інформаційну систему фірми необхідні програмні блоки для реалізації ключових функцій внутрішнього аудиту.

Для розуміння принципів, згідно яких функціонують такі системи, розглянемо технологію обробки облікових даних у комп'ютерних системах бухгалтерського обліку (див. рисунок).

З даних рисунку видно, що обробка облікових даних в комп'ютеризованих системах бухгалтерського обліку відбувається за наступним алгоритмом:

1. Збір первинної інформації як в паперовому, так і в електронному виглядах;

2. Перенесення первинних даних до бази даних через облікові записи;

3. Створення алгоритмів обробки певних даних задля автоматизації отримання необхідної інформації;

4. Отримання звітної інформації на основі обробки даних за існуючими алгоритмами.

Таким чином, стає зрозуміло, на яких етапах можливе шахрайство:

1. При введенні даних, коли працівник намагається обійти правила для отримання певної вигоди;

2. При роботі з базою даних: можливе порушення цілісності бази даних, що в подальшому може призвести до введення багатьох ідентичних записів;

3. При розробці алгоритмів обробки даних: на цьому етапі можливе навмисне введення хибного варіанту, який виводитиме інформацію, що не матиме методологічного підтвердження.

4. Менеджеру системи внутрішнього аудиту під час розробки заходів, спрямованих на протидію шахрайству в комп'ютеризованому інформаційному середовищі варто застосовувати прості методи програмного тестування. Це дозволяє визначити рівень захисту системи від несанкціонованої зміни даних, забезпечити швидку перевірку процесу введення бухгалтерських записів на правильність, виявити характерні відхилення або залежності між окремими показниками.

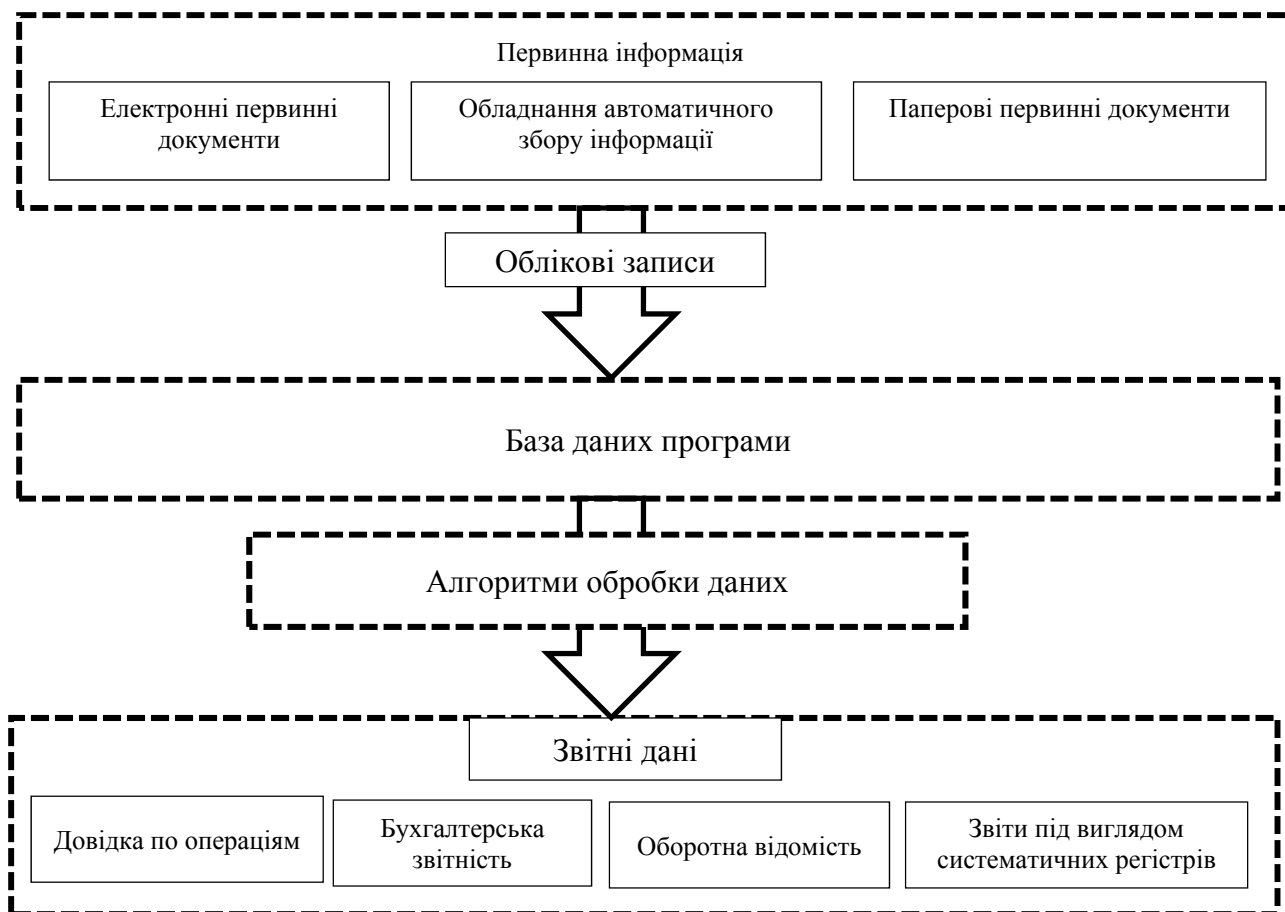

Рисунок. Технологія обробки облікових даних у комп'ютеризованих системах бухгалтерського обліку [1; 2]

Для комп'ютерної обробки даних в аудиті, необхідно оперувати додатковими аудиторськими процедурами, що мають за мету перевірку алгоритмів обробки даних. У зв'язку з цим, при використанні певних систем, перед аудитором стоїть ряд завдань, що потребують вирішення (див. таблицю).

Таблиця

Зміст системи та завдання, що потребують вирішення аудитором

Зміст системи	Завдання аудитора
система містить SQL – запити, що обробляють дані, формують документи, звіти	дослідити та оцінити ймовірність маніпуляції даними під час конструювання запитів, для запобігання фальсифікації початкових та кінцевих запитів
система складається з процедур обробки запитів логічних дій, що дозволяє проводити складні математичні обчислення.	дослідити процедури та транзакції обліку даних, щоб виявити можливість несанкціонованого здійснення небажаних операцій
за допомогою комп'ютеризованої інформаційної системи проводиться багато операцій, тому процес виявлення помилок, що допускаються в процесі маніпуляції даними є довготривалим	інтегрувати в систему процедури, що підвищуватимуть контроль за процесом вводу інформації

1	2	3
в системі передбачено застосування процедур, що дозволяють проводити обмін даними через технології Інтернет-комунікацій		оцінити надійність захисту комп'ютерної інформаційної системи, застосовуючи методи тестування
в систему вбудовано програмні модулі інших розробників		провести тестування цих модулів, щоб запобігти ризику промислового шпигунства

Застосування вищезазначених процедур буде ефективнішим, якщо їх використовувати комплексно з аналітичними методами. Це сприятиме виявленню аудитором фактів шахрайства як під час оформлення бізнес-операцій, так і під час їх комп'ютерної обробки.

Усі методи аудиту комп'ютерного шахрайства передбачають чітко визначені алгоритми провадження аудиторських процедур.

Отже, аудит займає провідне місце в системі управління, що дозволяє за комплексного впровадження комп'ютерних та правових методів застосовувати дієві методи боротьби з шахрайством.

Запропоновані методи боротьби з комп'ютерним шахрайством допоможуть їх своєчасно виявити та запобігти. Проте світ не стоїть на місці і щоб гарантувати підприємству безпеку в цьому плані потрібно постійно удосконалювати алгоритми комп'ютерного обліку на ньому.

Література

1. Ковасич Дж. Л. Противодействие мошенничеству: как разработать и реализовать программу мероприятий ; пер. с англ. Москва : Маросейка, 2010.
2. Ивахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. 2-ге вид., випр. Київ : Знання-Прес, 2004. С. 34.
3. Пантелеєва О. С. Шахрайство у сфері обліку та шляхи його усунення на досвіді США. *Управління розвитком*. 2012. № 4. С. 51–52.

Ровенець Т. О., к.е.н., доцент,
Бондарчук К. Ю., здобувач вищої освіти,
 Національний університет водного господарства та природокористування
 м. Рівне, Україна

ВИКОРИСТАННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ НИМИ

Сучасні умови розвитку економіки потребують впровадження на підприємствах сучасних методів управління. Ефективна організація управлінського обліку та швидке реагування на зміни зовнішнього середовища неможливе в даний час без автоматизації процесів, вирішення великої кількості задач і впровадження технічних засобів, програмного забезпечення та

інформаційних технологій. На сьогодні питання автоматизації управлінського обліку стає усе більш актуальним.

Нині для автоматизації управлінського обліку та підготовки управлінської звітності існують спеціальні комп'ютерні програми, найбільш поширеними серед яких є:

- 1) електронні таблиці (Excel, Lotus і т. д.);
- 2) програми бухгалтерського обліку, які надають також можливість ведення і управлінського обліку;
- 3) самостійно написані програми, наприклад, макроси в Excel, SQL Server;
- 4) профільні програми, спеціально призначені для управлінського обліку;
- 5) ERP-системи, які мають блок по веденню управлінського обліку [3, С. 350].

Перед керівниками підприємств постає важливе питання, яку саме програму вони будуть використовувати для управлінського обліку, хоча практично кожна з них дає можливість організувати облік витрат. Для вирішення даного питання, перш за все, необхідно усвідомлювати всі переваги та недоліки кожної з них, а також враховувати фінансові можливості підприємства.

Автоматизація обліку витрат виробництва охоплює широку сферу трудомістких операцій, зокрема: групування витрат; визначення планової та фактичної собівартості продукції, напівфабрикатів і незавершеного виробництва; облік відхилень від норм витрат; формування кореспонденції рахунків й відображення її на рахунках синтетичного та аналітичного обліку.

Специфікою автоматизації обліку витрат виробництва є те, що загальним інформаційним масивом є дані, отримані з інших облікових ділянок (заробітна плата виробничих робітників, матеріали тощо).

Все це ускладнює облік витрат на окремому автоматизованому робочому місці, та, в свою чергу, зумовлює комплексний підхід до автоматизації даної ділянки обліку, використання комп'ютерних інформаційних систем [2, С. 190].

Наприклад, бухгалтерська програма «1С: Підприємство 8.2» дає можливість обліковувати витрати виробництва та здійснювати калькулювання продукції. Важливими складовими є: метод розподілу витрат на прямі (23 «Виробництво») і непрямі (91 «Загальновиробничі витрати»); порядок закриття рахунків; спосіб розрахунку собівартості готової продукції й напівфабрикатів. Для отримання детальної інформації щодо обліку витрат виробництва у системі «1С: Підприємство 8.2» передбачено ведення аналітичного обліку [1, С. 76].

ERP-системи зазвичай керують виробництвом, реалізацією товарів, обліком наявності товарів, виставленням рахунків, фактур та бухгалтерським обліком підприємства. Програмне забезпечення класу ERP допомагає контролювати широкий спектр видів економічної діяльності, включаючи продажі, доставку, складання накладних, виробництво, формування планової собівартості, контроль якості та управління трудовими ресурсами. В основі концепції ERP лежить створення єдиного сховища даних, що містить всю ділову інформацію, накопичену організацією в процесі ведення бізнесу,

зокрема фінансову інформацію, дані, пов'язані з виробництвом, управлінням персоналом, та будь-які інші дані. ERP-технологія оптимізації виробничого процесу з точки зору виробничих, комерційних і фінансових цілей. Основною метою оптимізації організації виробництва та управління підприємством є максимальний рівень сервісу для споживачів, мінімальні вкладення в основні фонди і ефективна робота підприємства [4].

Отже, ефективне управління виробництвом в даний час неможливе без використання автоматизованих програм, вибір яких здійснюється з урахуванням як специфіки діяльності підприємства, так і його фінансових можливостей. Застосування комп'ютерних програм сприяє підвищенню якості системи управління підприємством в цілому та облік витрат виробництва зокрема.

Література

1. Лега О. В. Яловега Л. В. Управлінський облік витрат виробництва в умовах автоматизованої обробки інформації. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. № 2. С. 75–80.
2. Олійник О. В. Облік витрат в умовах застосування різних комп'ютерних програм: проблеми, вимоги, розширення аналітичних можливостей. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2015. № 1. С. 189–199.
3. Поливана Л. А. Управлінський облік в умовах автоматизованої обробки інформації. Таврійський державний агротехнологічний університет. 2013. С. 349–355.
4. Стремякова Е. ERP – система планування та управління ресурсами підприємства. URL: <http://dss-bi.com.ua/System/erp> (дата звернення: 15.10.2018).

Ровенець Т. О., к.е.н., доцент,

Хильчук Е. В., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

На сьогодні досить популярним терміном в реформуванні освітньої сфери є «інновація». Інноваційні підходи передбачають інтегрування світового досвіду в українську систему освіти для її модернізації. Задля досягнення освітньої мети, яка передбачає формування молоді, що здатна критично мислити, постійно навчатись, управляти персоналом, долати складні перепони на своєму шляху, ефективно застосовувати набуті знання в житті та передавати свій досвід, було сформовано основні компетентності: інноваційність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; *підприємливість та фінансова грамотність* [1].

Економічна та фінансова грамотність здобувачів вищої освіти повинна гармонійно поєднуватися з розумінням необхідності застосування своїх

можливостей на благо суспільства. Дотримання концепції сталого розвитку в розрізі компетентностей економічних дисциплін дозволить сформувати студента, насамперед, як особистість та висококваліфікованого спеціаліста.

Особливої актуальності питання впровадження інновацій набуває у підготовці фахівців з обліку і оподаткування, оскільки бухгалтерське середовище є надзвичайно динамічним, що пов'язано з постійною зміною вітчизняного законодавства. Сьогодні завдання бухгалтера виходять далеко за рамки простого «фіксатора операцій»: він стає активним учасником економічних процесів на підприємстві, проводить аналіз інформації тощо.

Інноваційний процес неможливий без комп'ютеризації та автоматизації, які нині широко розповсюдилися в різні сфери нашого життя. Відповідно комп'ютерні технології є невід'ємною складовою навчального процесу. Доступ до мережі Інтернет в навчальних закладах став сприйматися звично, як необхідність. Інтернет забезпечує постійне оновлення знань, дозволяє швидко знаходити необхідні дані і, що не менш важливо, – полегшує комунікацію між студентами та викладачами. Інтернет також мобілізує навчальний процес, завдяки чому у студента з'являється більше вільного часу. Цей інструмент дозволяє студенту підібрати свій темп засвоєння матеріалу, робить навчальний процес гнучким в часі.

Важливу роль у підвищенні фахової обізнаності відіграють хмарні технології. Компанії Google, Microsoft, IBM, намагаються удосконалити хмарні технології для їх впровадження в освітній проце. Сучасні веб-сервіси у хмарі є важливою системою, завдяки якій створюються певні навчальні середовища для підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та можливості підвищення якості і динамічності навчального процесу через використання досягнень Інтернет-технологій, навчальних платформ, електронних додатків і ін. [2, С. 52].

Одним з найсучасніших методів пізнання матеріалу є кейс-метод. Він передбачає розгляд заданої ситуації і пошук її вирішення за допомогою креативного мислення, а не сухої логіки. Бухгалтерський облік хоч і жорстко законодавчо врегульована дисципліна та все ж таки на практиці бувають ситуації, коли є можливість показати в обліку одну і ту ж операцію в іншому світлі, враховуючи інтереси підприємства та не виходячи за рамки закону. Кейс-метод дозволяє студенту представити себе в заданій ситуації, розібрати в групі шляхи вирішення питання та засвоїти матеріал, який не напишуть у підручниках. Характерною особливістю є відсутність єдиної правильної відповіді. Відповідь може бути раціональна, але існують й інші підходи до вирішення, тому цей метод також розвиває креативне та критичне мислення студентів [2, С. 60].

В зарубіжній практиці виокремлюють ряд інноваційних систем навчання, які на даний час, ще не знайшли широкого використання в нашій країні:

1. Перевернуті заняття (Flipped classroom). Суть цього підходу до навчання полягає в тому, що студенти самостійно за довільним графіком в режимі онлайн знайомляться із теоретичним матеріалом, а в аудиторії з'являється

можливість обговорити вивчений матеріал у групах, вирішувати певні проблемні завдання, кейси, вести дискусії.

2. Електронні підручники (E-textbooks) – інтерактивні підручники, які створюють викладачі і в які їх автор може вільно додавати відео-лекції, відео з Інтернету, презентації, аудіо файли тощо. Такий підручник значно скорочує витрати на донесення інформації до студента, а також значно підвищує її актуальність, наочність та рівень засвоєння студентами, адже не вимагає друку, постійно оновлюється і містить інформацію з врахуванням постійних змін чинного законодавства.

3. Масові відкриті онлайн курси (Massive open online courses). Це навчальні Інтернет-курси з можливістю безкоштовної участі і відкритої реєстрації, публічно-висвітленим навчальним планом і відкритими результатами. Такі курси розробляють найкращі викладачі з усього світу, що руйнує географічні кордони отримання якісної освіти.

4. Створення спеціалізованих комп'ютерних ігор та практичних симуляцій, які дозволяють студентам пройти віртуальну практику або вивчати певний матеріал у режимі гри.

5. Концепція великих даних (Big Date). На основі «Big Date» створюють інтегровані бази даних, які підвищують науковий потенціал вищого навчального закладу [3, С. 45].

При підготовці здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Облік і оподаткування» у Національному університеті водного господарства та природокористування (НУВГП) сучасні інноваційні методики активно впроваджуються в навчальний процес. Зокрема організацію навчального процесу НУВГП здійснюють з використанням системи управління навчанням Moodle – платформи для реалізації електронного навчання, що дозволяє створювати електронні навчальні курси та надавати слухачам доступ до них за допомогою мережі, організовуючи таким чином навчання за принципом «будь-де і будь-коли». Дану систему орієнтовано, насамперед, на організацію взаємодії викладача та студента та є дуже зручною у використанні [4].

Ще одним інноваційним інструментом можна вважати використання корпоративної пошти, яка базується на Google Gmail, складовій частині хмарного комплексу Google для освіти. Корпоративна пошта забезпечує службове листування в середині університету та за його межами, являє собою єдиний обліковий запис загального корпоративного доступу до інтерактивних ресурсів університету, зокрема:

- доступ до особистого електронного журналу студента та успішності;
- доступ до навчальної платформи НУВГП (Moodle), в якій для кожного студента та викладача створено особистий електронний кабінет для взаємодії з дисциплінами (курсами), модульними та підсумковими контролюями;
- доступ до функцій мобільного додатку «Мій НУВГП» [5].

Отримання інформації про поточну успішність а також про розклад занять в електронному вигляді є можливим завдяки використанню університетом

програмного забезпечення для закладів вищої освіти, розробленого ПП «Політек-СОФТ», що значно підвищує мобільність навчального процесу.

Щодо використання активних методів навчання у процесі підготовки фахівців з обліку і оподаткування варто відмітити проведення зустрічей з практикуючими бухгалтерами, аудиторами, працівниками ДФС, керівниками підприємств у платформі взаємодій «Простір» НУВГП, тематичні екскурсії (до ЦНАП, Пенсійного фонду, ДФС і ін.), залучення студентів до участі у науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, економічних турнірах, гуртках, що дозволяє постійно підвищувати рівень фахової підготовки здобувачів вищої освіти та їх конкурентоспроможність на ринку праці.

Отже, одним з реальних шляхів підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з обліку і оподаткування, активізації навчально-пізнавальної і науково-дослідної діяльності студентів, розкриття їхнього творчого потенціалу є розробка і впровадження в навчальний процес комп'ютерноорієнтованих методичних систем навчання фахових дисциплін, в основу яких покладено web технології.

Література

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Бурко К. В. Інноваційні технології навчання у підготовці фахівців з бухгалтерського обліку. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Барабась Д., Джафаров Д., Шпак І. Освітні інновації та їх імплементація в Україні. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. № 3. С. 35–54. URL: <http://nbuv.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Вікісет-НУВГП: веб-сайт. URL: <http://wiki.nuwm.edu.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Стипендія-НУВГП: веб-сайт. URL: <http://nuwm.edu.ua/stud/> (дата звернення: 15.10.2018).

Сиротинська А. П., к.т.н., доцент,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікативних технологій, комп'ютерної техніки та програмного забезпечення визначає принципи формування та аналізу інформаційного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання. Сьогодні інформатизація усіх видів економічної діяльності є одним з пріоритетних напрямків функціонування держави і має загальнонаціональне значення, тому при формуванні фахових компетентностей з обліку та оподаткування важливим є використання інформаційних систем.

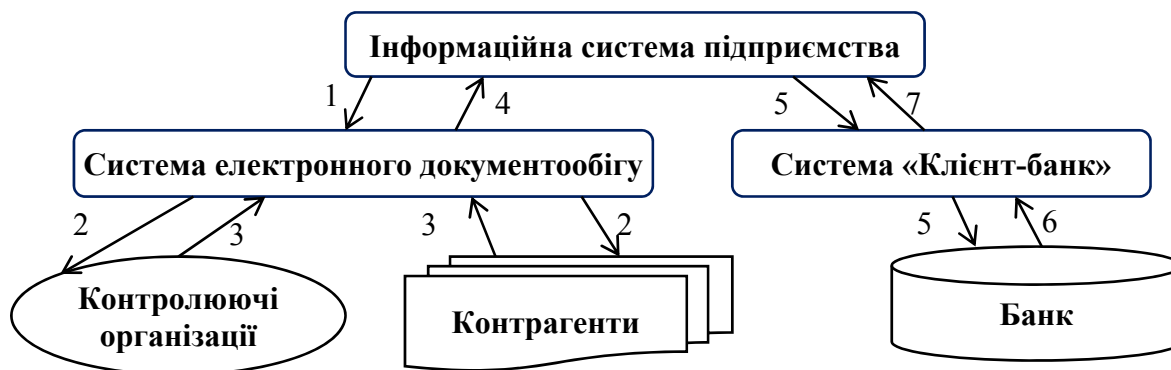
Аналіз наукових досліджень дає підстави стверджувати, що питанням використання інформаційних систем (ІС) і технологій приділяється увага багатьох науковців. Питанням створення облікових ІС присвячено праці М.С. Пушкаря та М.Г. Чумаченко [1], В.В. Сопка та М.М. Бенька [2] та інших.

Проблеми розвитку інформаційних систем і технологій облікового процесу суб'єктів господарювання досліджували науковці О.К. Єлісеєва та В.С. Белозерцев [3], Т.Д. Маркова та Г.Б. Пчелянська [4] та інші, але питання використання ІС в підготовці фахівців з обліку і оподаткування є актуальними і мають практичне значення, що визначило мету дослідження.

Інформаційні системи, що використовують при виконанні виробничих завдань фахівці з обліку та оподаткування можна умовно поділити на групи:

- 1) ІС комплексної автоматизації обліку та управління підприємством;
- 2) системи електронного документообігу;
- 3) системи он-лайн зв'язку з банківськими установами («Клієнт-банк»).

Вони забезпечують електронний обмін інформацією (документами, звітами) між самими програмами, їх подальшу обробку в них, з контрагентами, контролюючими організаціями (органами ДФС та іншими), банківськими установами (див. рисунок).

1 – передача первинних документів і звітності, 2 – перевірка правильності документів і звітності, підписання їх ЕЦП та відправка, 3 – отримання повідомлень про доставку та обробку документів, отримання документів від контрагентів, 4 – завантаження та реєстрація отриманих документів, 5 – передача платіжних документів, 6 – отримання виписок, 7 – завантаження та обробка отриманих виписок

Рисунок. Взаємодія інформаційних систем

Функціонування всіх сучасних інформаційних систем підприємств передбачає внесення оперативних даних про факти діяльності, які, як правило, реєструють за допомогою первинних документів. Останні при збереженні створюють господарські операції з використанням кореспонденцій рахунків бухгалтерського обліку (синтетичний облік). Зареєстровані документи та операції зберігають у відповідних журналах. Інформаційна система, враховуючи залишки на початок періоду та інформацію журналів, визначає залишки на кінець періоду та дозволяє сформувати звіти, які, виводячи дані з різним ступенем деталізації, дають управлінському персоналу необхідну інформацію для прийняття як оперативних, так і стратегічних рішень. Крім цього, система забезпечує дотримання вітчизняного законодавства у проведенні податкових розрахунків та формуванні регламентованої (фінансової, податкової, статистичної та іншої) звітності. На всіх етапах функціонування програм в них використовується нормативно-довідкова інформація, яка

забезпечує аналітичний облік.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємства за балансовою вартістю активів, чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та середньою кількістю працівників поділяються на мікропідприємства, малі, середні та великі. Їх управлінський персонал має різні потреби в обліково-аналітичному забезпеченні процесу прийняття рішень та відповідно висувають різні вимоги до функціональності ІС. Інформаційним системам мікро- та малих підприємств достатньо забезпечувати автоматизацію введення, зберігання та обробки поточних операцій, формування зведених облікових даних у вигляді реєстрів та звітності з різним ступенем аналітичної деталізації. Останні дозволяють користувачам аналізувати результати діяльності суб'єкта господарювання та приймати рішення з управління ним. Прикладами таких систем є «АБ ОФІС», «Акцент», «Бухгалтерія Інфо-Підприємство», «MASTER: Бухгалтерія», модулі системи «Парус-Підприємство»: «Парус-Бухгалтерія», «Парус-Зарплата», «Парус-Торгівля і склад», «Хепі-Бух» та інші. Великим попитом в Україні користуються конфігурації на базі «1С: Підприємство» «Бухгалтерський облік для України», «Управління невеликою фірмою», «Управління торгівлею».

ІС для середніх та великих підприємств – це системи комплексної автоматизації управління підприємством. Вони, крім поточних операцій, забезпечують комп'ютеризацію управлінського обліку та бюджетування, процесів планування потреб у ресурсах та результатів діяльності, контрольних та аналітичних процедур і розрахунків. Такі системи дозволяють розрахувати короткострокові (місяці) та довгострокові (роки) показники розвитку підприємства, а також порівняти прогностні значення з фактичними. Функціональність ІС для середніх та великих підприємств відповідає стандартам ERP, MRP, CRM, SCM. Прикладами таких систем є «Бест-5», «Галактика», «DeloPro», «ERP система Виртуоз», «ІС-ПРО», «Microsoft Dynamics», «Парус-Підприємство 8», конфігурації на базі «1С: Підприємство» «Управління торговим підприємством», «Управління виробничим підприємством». Лідером українського ринку інформаційних систем управління підприємством (ІСУП) є німецька система «SAP». З 2017 року активно впроваджується вітчизняна ІСУП «BAS ERP».

Принципи обробки даних в ІС суб'єктів державного сектору аналогічні системам суб'єктів підприємництва і полягають у реєстрації первинних документів, які підтверджують господарські операції, обробляючи дані яких формуються реєстри та звіти. Характерною рисою даних в ІС суб'єктів державного сектору є наявність значного набору аналітики. Так, облік господарських операцій, порівняно з підприємництвом, додатково організований у розрізі видів бюджету (державний чи місцевий), джерел фінансування (загальний та спеціальний фонди, інші джерела власних надходжень), кодів бюджетної класифікації (КВК, КПК, КФК, КДБ, КЕКВ).

Прикладами таких систем можуть бути «ІС-ПРО бюджет», «Парус-Бюджет», «FIT-Бюджет», «UA-Бюджет» та інші. Крім цього, суб'єкти

державного сектору використовують програмні продукти Державної казначейської служби України для: формування планових фінансових документів, реєстрів зобов'язань та платіжних доручень («Мережа»); подання електронної звітності (АС «Є – Звітність»).

Впровадження електронних форм обміну документами та подачі звітності, системи електронного адміністрування податків спричинило виникнення та розвиток програм, які забезпечують передачу в електронному форматі даних бізнес-партнерам, контролюючим та фіскальним органам. Лідерами українського ринку програмного забезпечення для електронного документообігу є системи «М.Е.Дос», «СОТА», «Fredo: Звіт», «Flydoc», які дозволяють суб'єктам господарювання не тільки отримати вхідні та сформувані вихідні первинні документи контрагентам, а здійснювати обмін інформацією з єдиним реєстром податкових накладних, формувати звіти. Програми забезпечують завантаження звітів з ІС підприємств, автоматизовану перевірку правильності їх підготовки, перевірку їх даних щодо дотримання вимог законодавства, правильності формування показників тощо, вивантаження перевірених звітів у спеціальний формат (*.xml) та відправку у контролюючі органи. Впровадження таких систем передбачає використання технологій електронного цифрового підпису та криптографічного захисту даних.

Системи «Клієнт-банк» як правило розробляються службами автоматизації банків та є індивідуальними у обслуговуванні клієнтів окремими фінансово-кредитними установами. Вони дозволяють оперативно обмінюватися даними з банківською установою, у якій відкриті рахунки суб'єкта господарювання щодо руху безготівкових грошей.

Сьогодні відбувається тенденція об'єднання можливостей різних інформаційних систем та технологій в єдину комплексну інформаційну систему. Прикладом цього можуть слугувати спеціалізовані облікові програми, які включають системи електронного документообігу, мають безпосередній зв'язок з програмами дистанційного банківського обслуговування, завантажують он-лайн дані з використанням Інтернет та супутникових технологій, використовують технології безконтактної ідентифікації тощо.

Потреба вивільнення ресурсів, зменшення витрат та захисту інформації спричинила виникнення хмарних технологій, які останнім часом активно впроваджуються у підприємстві. Хмарні обчислення (Cloud Computing) передбачають використання програмного забезпечення та ресурсів сервера, який розташовується у компанії, що надає такі послуги. Для впровадження інформаційних систем з використанням хмарних технологій достатньо придбати процесорний час, дисковий простір та мережу потрібної пропускної здатності. Прикладами таких систем на українському інформаційному ринку є конфігурації на базі «1С: Підприємство», «БУККІПЕР», «DeloPro Online», «MoneyPenny» та інші. Слід зауважити, що ІС на базі хмарних обчислень в донедавна пропонувались лише для малих та мікропідприємств. Але, сьогодні застосування хмарних обчислень поширюється і на ІС середніх та великих підприємств. Прикладом цього є ERP-система «DeloPro Online».

Впровадження хмарних технологій, розширення можливостей використання мобільних технічних засобів викликало потребу розробки для інформаційних систем підприємств мобільних платформ і додатків, які забезпечують доступ до бази даних підприємства незалежно від місця розташування користувача з використанням мобільних телефонів, планшетів тощо. Так, на базі «1С: Підприємство» запроваджується мобільна платформа для операційних систем iOS та Android. Вона характеризується адаптацією технологій і форм конфігурацій «1С: Підприємство» до операційних систем і розмірів екранів мобільних пристроїв, можливістю управління дотиком пальців. Платформа інтегрується з функціональними можливостями мобільного пристрою щодо наборів телефонних номерів, відправлень SMS-повідомлень, підтримки геолокацій, геокодування, використання вбудованих карт, можливостей мультимедіа. Таким чином, розширюється коло користувачів ІС підприємства.

Отже, інформатизація всіх видів економічної діяльності вимагає формування фахових компетентностей з обліку та оподаткування з використанням інформаційних систем. Фахівець з обліку та оподаткування сьогодні повинен володіти навиками роботи з різноманітними ІС : комплексної автоматизації обліку та управління підприємством, електронного документообігу, системами типу «Клієнт-банк».

Література

1. Пушкар М. С., Чумаченко М. Г. Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2011. 335 с.
2. Сопко В. В., Бенько М. М. Мета і принципи автоматизації бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2010. № 12 (114). С. 186–192.
3. Єлісєєва О. К., Белозерцев В. С. Тенденції розвитку інформаційних систем та технологій в обліку в умовах глобалізації. *Технологический аудит и резервы производства*. 2015. № 3/5(23). С. 79–85.
4. Маркова Т. Д., Пчелянська Г. Б. Особливості використання інформаційних систем і технологій в системі обліку та контролю. *Економіка харчової промисловості*. 2016. Т. 8, Вип. 3/2016. С. 40–45.

Сиротинська А. П., к.т.н., доцент,

Самедова Л. Р., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В ПРОГРАМІ SAP

Для управлінського персоналу будь-якого підприємства в сучасних умовах функціонування бізнесу важливо отримувати оперативні дані про засоби та результати діяльності суб'єкта господарювання. Це можна отримати використовуючи єдиний інформаційний простір, який забезпечує ефективне управління бізнес-процесами, надає співробітникам компанії актуальну та достовірну інформацію про виробничі процеси. Створення корпоративної

інформаційної системи дає змогу організувати комплексну автоматизацію бізнесу [1].

Проблеми автоматизації бухгалтерського обліку на підприємстві у своїх роботах висвітлювали вчені: К.І. Дмитрів, Ю.Н. Шпак [2], Г.Ю. Коблянська, І.С. Реєнтенко [4], О.В. Довгань [3].

Лідером українського ринку інформаційних систем управління підприємством (ІСУП) є система «SAP ERP», яка призначена для використання великими і середніми підприємствами.

Компанія SAP – завжди в епіцентрі всіх кардинальних змін у світі сучасних технологій. SAP SE – німецька корпорація, яка є розробником корпоративного програмного забезпечення, що допомагає організаціям організувати автоматизацію складних процесів, створити нові можливості для запровадження інновацій і розвитку, а також отримати переваги перед конкурентами. Найвідомішим продуктом компанії SAP є її програмне забезпечення для планування ресурсів підприємства (SAP ERP).

SAP ERP складається з набору функціональних модулів, основними з яких є «Продажі та збут» (Sales and Distribution – SD), «Планування виробництва» (Production Planning – PP), «Управління проектами» (Project System – PS), «Управління якістю» (Quality Management – QM), «Бухгалтерський облік» (Financial Accounting – FI), «Управлінський облік і звітність» (Controlling – CO), «Облік основних засобів» (Asset Accounting – AA), «Управління персоналом» (Human Resources – HR), «Управління матеріальними потоками» (Materials Management – MM), «Стратегічне управління підприємством» (Strategic Enterprise Management – SEM), «Технічне обслуговування та ремонт устаткування» (Plant Maintenance – PM), «Управління бюджетом» (Public Sector Management – Finance Management – PSM-FM) [4].

Рішення SAP ERP направлені на покращення результативності управління бізнес-процесами, підвищення прозорості та збільшення рейтингу підприємства, а також для більш глибокого розуміння інтегрованих бізнес процесів [5].

Управління та облік основних засобів, нематеріальних активів та незавершеного капітального будівництва на підприємстві – обов'язковий і трудомісткий процес. Для його швидкого і ефективного виконання компанія SAP розробила спеціальний модуль «Облік основних засобів». У модулі «Бухгалтерський облік» (FI) він служить як допоміжна книга до Головної книги, в якій міститься докладна інформація по рухах основних засобів.

Складові модуля AA (Облік основних засобів) представлені на рисунку.

Модуль має функціонал, який допомагає оптимізувати роботу бухгалтерії: автоматизація обліку основних засобів (ОЗ), нематеріальних активів (НМА) і незавершеного капітального будівництва (НКБ); структурування та ведення необхідних даних по ОЗ, НМА, НКБ; ведення окремого обліку за ПСБО, МСФЗ, для цілей управління (управлінського); отримання оперативної звітності та вихідних форм обліку ОЗ, НМА, НКБ.

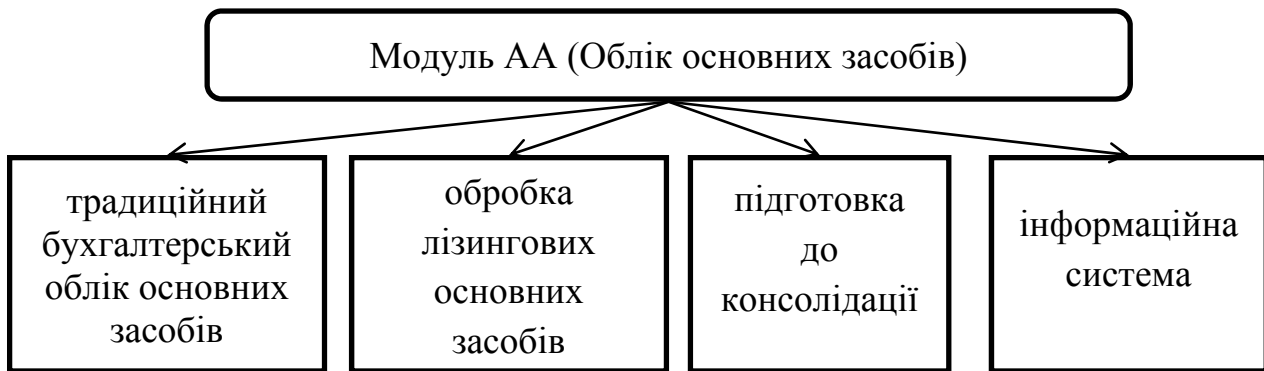

Рисунок. Складові модуля АА (Облік основних засобів)

Традиційний бухгалтерський облік основних засобів забезпечує реєстрацію операцій з об'єктами протягом всього терміну їх експлуатації. При цьому система має наступні можливості:

- формування первинних документів: форми ОЗ-1, ОЗ-2, ОЗ-3, ОЗ-6 та інші;
- реєстрації операцій введення в експлуатацію, переміщення, модернізації, вибуття, переоцінки, результатів інвентаризації;
- автоматичного проведення розрахунку амортизації (з використанням різних методів);
- отримання стандартних звітів, які гнучко налагоджуються на отримання необхідного розрізу аналітичних даних за допомогою різноманітних критеріїв сортування і обмеження обсягу вихідної інформації;
- отримання звітів за прогнозом амортизаційних відрахувань і з моделювання динаміки вартості основних засобів;
- автоматизації підтримки прийняття рішення з управління об'єктами основних засобів.

Узагальнення наукових джерел та практики діяльності підприємств дозволяє виділити такі переваги використання системи SAP ERP:

- гнучка адаптація системи під особливості бізнесу;
- забезпечення менеджменту підприємства точною та достовірною інформацією у режимі реального часу;
- можливість аналізу інформації для прийняття управлінських рішень;
- можливість контролю чинників, що впливають на ефективність бізнесу;
- використання єдиного інтегрованого рішення для усіх сфер діяльності компанії;
- підвищення ефективності бізнесу;
- підвищення контролю за рахунок прозорості;
- зберігання великих масивів інформації та захист даних;
- зменшення необхідності підготовки великої частини паперових звітів тощо.

Система SAP ERP є доволі складною, однак у процесі використання багато працівників оцінили всі переваги цієї системи та ефект від її використання. Система SAP розроблена таким чином, що дає можливість змінювати бізнес-

процеси, тим самим налаштовуючись на потреби різних користувачів. Система відрізняється своєю безпечністю, що передбачає високий рівень захисту даних. Вагомою її перевагою порівняно з іншими є використання однієї інтегрованої програми, а не декількох розрізнених.

Головним недоліком SAP ERP є її висока вартість придбання, обслуговування, навчання персоналу та підтримки системи. Цю програму можуть собі дозволити середній та великий бізнес [3].

Впровадження ERP-систем є одним з перспективних напрямів переходу вітчизняного виробництва на інноваційний шлях розвитку. Упровадження модуля АА «Облік основних засобів» створить умови для управління і контролю за станом основних засобів, у загальному – для поліпшення якості управління, підвищення конкурентоспроможності, збільшення прибутку й забезпечення стабільного фінансового стану суб'єктів господарювання України.

Література

1. Внедрение ERP-систем. URL: <http://www.innoware.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Дмитрів К. І., Шпак Ю. Н. Дослідження інформаційних систем в управлінні підприємствами : досвід та перспективи. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Довгань О. В. Впровадження програмного продукту SAP його переваги та недоліки. URL: <http://sophus.at.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Коблянська Г. Ю., Реєнтенко І. С. Застосування модулю «Управлінський облік і звітність» (CO) системи ERP SAP R/3 для автоматизації управлінського обліку. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/SAP ERP> (дата звернення: 15.10.2018).

Сиротинська А. П., к.т.н., доцент,

Національний університет водного господарства та природокористування

Розумнюк В. М., консультант групи компаній «Штурман»,

м. Рівне, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В СИСТЕМІ «М.Е.ДОС»

Сьогодні жоден суб'єкт господарювання не може обійтись без формування первинних документів та складання звітності. Сучасні інформаційні системи дозволяють автоматизувати ці процеси на всіх стадіях роботи з документами: підготовки, перевірки, підписання, відправки бізнес-партнерам або фіскальним органам. Програма «М.Е.Дос» – одна із сучасних систем електронного документообігу, яка працює з різними типами документів в електронному вигляді. В ній електронні документи стають електронними оригіналами документів завдяки використанню електронного цифрового підпису (ЕЦП). Вивчення принципів функціонування таких систем є невід'ємною складовою процесу підготовки фахівців з обліку та оподаткування.

Аналіз наукових досліджень дає підстави стверджувати, що питання електронного документообігу досліджуються багатьма науковцями.

Електронному документообігу як елементу забезпечення правового регулювання становлення інститутів інформаційного суспільства присвячені праці А.М. Новицький [1]. Вплив електронного документообігу на ефективність діяльності підприємства вивчали Н.В. Захарченко, Н.Д. Маслій, М.С. Мамуненко [1] та інші.

Виникнення та розвиток програм, які забезпечують передачу в електронному форматі даних бізнес-партнерам, контролюючим та фіскальним органам, обумовлене запровадженням електронних форм обміну документами та подачі звітності, системи електронного адміністрування податків. Лідерами українського ринку програмного забезпечення для електронного документообігу є системи «М.Е.Дос», «СОТА», «Fredo: Звіт», «Flydoc», які дозволяють суб'єктам господарювання не тільки отримати вхідні та сформувати вихідні первинні документи контрагентам, а здійснювати обмін інформацією з єдиним реєстром податкових накладних, формувати звіти. Програми забезпечують завантаження звітів з облікових інформаційних систем, автоматизовану перевірку правильності їх підготовки, перевірку їх даних щодо дотримання вимог законодавства, правильності формування показників, вивантаження перевірених звітів у спеціальний формат (*.xml) та відправку у контролюючі органи. Впровадження таких систем передбачає використання технологій електронного цифрового підпису та криптографічного захисту даних.

На сьогодні найбільшою популярністю користується система «М.Е.Дос», яка розроблена групою компаній «Інтелект-Сервіс», що заснована в 1990 році і більше 20 років є розробником спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації управління підприємством.

Система «М.Е.Дос» – провідний український програмний продукт, в якому реалізовано можливості не лише для створення документів та підписання засобами ЕЦП, але й для передачі документів із можливістю погодження або відхилення. Отже, можна сказати, що М.Е.Дос – програма електронного документообігу повного циклу.

«М.Е.Дос» складається з модулів «Звітність», «Облік ПДВ», «Обмін первинними документами», «Акциз та ТТН», «Зарплата», «Корпорація», «Банківські рахунки», «Інтеграція», «МОЗ». Наявність різних модулів забезпечує кожному суб'єкту господарювання можливість обрати той модуль, який підходить для виду діяльності та системи оподаткування.

Модуль «Обмін первинними документами» розроблений для реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН) електронних податкових накладних та розрахунків коригувань, а також для обміну документами з контрагентами (див. рисунок)

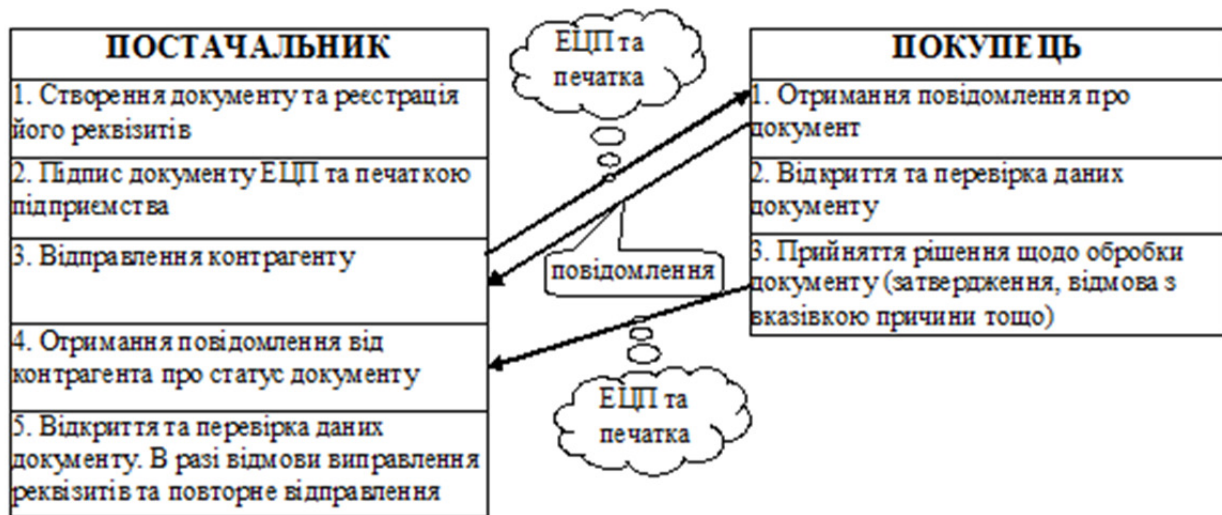

Рисунок. Електронний документообіг між контрагентами в системі «М.Е.Дос»

Таким чином, сучасні інформаційні системи дозволяють автоматизувати процеси роботи з електронними документами на всіх стадіях їх обробки. Вивчення принципів функціонування таких систем є невід’ємною складовою процесу підготовки фахівців з обліку та оподаткування.

Література

1. Новицький А. М. Електронний документообіг як елемент забезпечення правового регулювання становлення інститутів інформаційного суспільства. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2013. № 4(63). С. 11–20.
2. Захарченко Н. В., Маслій Н. Д., Мамуненко М. С. Вплив електронного документообігу на ефективність діяльності підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45). С. 582–587.

Сиротинська А. П., к.т.н., доцент,

Скороход Н. О., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ СУБ’ЄКТІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Сьогодні відбувається стрімкий розвиток інформатизації державного сектору економіки, що обумовлено запровадженням систем електронного адміністрування податків та подання звітності, відкритості використання публічних коштів та державних закупівель.

Функціонування інформаційних систем державного сектору економіки вивчались багатьма науковцями. Т.В. Ларікова досліджувала теоретичні та практичні аспекти використання сучасних інформаційних технологій в обліковому механізмі державного сектору економіки [1]. Удосконалення обліку в бюджетних установах в умовах використання сучасних інформаційних технологій вивчали О.А. Сарапіна, Т.А. Пінчук, А.В. Петриченко [2] та інші.

Сучасна ситуація характеризується зростанням пропозицій з боку розробників програмного забезпечення та обсягів впровадження ІС для суб'єктів державного сектору економіки. Роль цих програм у системі обліково-аналітичного забезпечення суб'єкта господарювання полягає у автоматизації:

- обліку фінансування згідно кошторису за загальним та спецфондом;
- обліку казначейського обслуговування, активів, зобов'язань, капіталу;
- обліку доходів та витрат у розрізі кодів бюджетної класифікації;
- формування облікових реєстрів;
- складання фінансової, бюджетної, податкової та іншої звітності;
- вивантаження в електронному вигляді даних для передачі до Державної казначейської служби України, Єдиного ВЕБ-порталу використання публічних коштів E-Data, вищестоящих організацій тощо.

Прикладами інформаційних систем для державного сектору можуть бути «ІС-ПРО бюджет», «Парус-Бюджет», «FIT-Бюджет», «UA-Бюджет» та інші. Крім цього, суб'єкти державного сектору використовують програмні продукти Державної казначейської служби України для:

- формування планових фінансових документів, реєстрів зобов'язань та платіжних доручень («Мережа»);
- подання електронної звітності (АС «Є – Звітність»).

Принципи обробки даних в ІС суб'єктів державного сектору полягають у реєстрації первинних документів, які підтверджують господарські операції, обробляючи дані яких формуються реєстри та звіти. На всіх етапах роботи з документами, реєстрами, звітами використовується нормативно-довідкова інформація, яка представлена довідниками, які забезпечують аналітичний облік. Характерною рисою даних в ІС суб'єктів державного сектору є наявність значного набору аналітики. Так, облік господарських операцій, порівняно з підприємництвом, додатково організований у розрізі:

- видів бюджету (державний чи місцевий),
- джерел фінансування (загальний та спеціальний фонди, інші джерела власних надходжень),
- кодів бюджетної класифікації (КВК, КПК, КФК, КДБ, КЕКВ).

Автоматизація аналітичного обліку в системі «UA-Бюджет» відбувається за допомогою «субконто» – параметра, який визначає об'єкти аналітичного обліку та в більшості випадків відповідає довідникам програмі. Особливості організації синтетичного та аналітичного обліку доходів та витрат суб'єкта державного сектору в системі «UA-Бюджет» представлено в таблиці.

Отже, інформаційні системи державного сектору стрімко розвиваються. Характерною рисою даних в ІС суб'єктів державного сектору є наявність значного набору аналітики.

Організація синтетичного та аналітичного обліку доходів та витрат суб'єкта державного сектору в системі «UA-Бюджет»

Рахунок бухгалтерського обліку	Розрізи аналітичного обліку (субконто)		
	Субконто 1	Субконто 2	Субконто 3
1	2	3	4
70 Доходи за бюджетними асигнуваннями	КЕКВ		
71 Доходи від реалізації продукції (робіт, послуг), 72 Доходи від продажу активів	КЕКВ	КДБ	Види продукції, робіт та послуг
73 Фінансові доходи	КЕКВ	КДБ	Підстави нарахування фінансових доходів
74 Інші доходи за обмінними операціями, 75 Доходи за необмінними операціями, 76 Умовні доходи	КЕКВ	КДБ	
80 Витрати на виконання бюджетних програм	КЕКВ		
81 Витрати на виготовлення продукції (надання послуг, виконання робіт)	КЕКВ	Види продукції, робіт та послуг	
82 Витрати з продажу активів, 83 Фінансові витрати, 84 Інші витрати за обмінними операціями, 85 Витрати за необмінними операціями, 86 Умовні витрати	КЕКВ		

Література

1. Ларікова Т. В. Сучасні інформаційні технології в обліковому механізмі бюджетних установ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 19. С. 139–142.
2. Сарапіна О. А., Пінчук Т. А., Петриченко А. В. Удосконалення обліку в бюджетних установах в умовах використання сучасних інформаційних технологій (на прикладі системи «дебет плюс»). *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2017. № 3(11). С. 193–197.

Сиротинська А. П., к.т.н., доцент,

Чубик М. В., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

АСПЕКТИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Сучасні економічні відносини вимагають від управлінського персоналу підприємств активно шукати нові шляхи підвищення ефективності бізнесу. Автоматизація процесів управління все частіше розглядається як дієвий інструмент у конкурентній боротьбі, скороченні витрат бізнесу, підвищенні

ефективності керування компанією.

Невід'ємною частиною процесу виробництва, основою для створення капіталу підприємства є необоротні активи, тому інформація про них, аналіз та контроль ефективності їх використання відіграє важливе значення в прийнятті обґрунтованих управлінських рішень. Сьогодні організація обліку необоротних активів та формування достовірних даних для ефективного управління підприємством неможливі без використання інформаційних систем.

Питання організації автоматизації обліку необоротних активів досліджували В.М. Гужва [1], О.М. Бурова [2], В.В. Сопко [3], О.В. Шипунова [4] та інші. Аналіз наукових праць показав суперечливість у підходах до вирішення проблемних питань, що і викликало необхідність проведення досліджень.

Сьогодні на вітчизняному ринку інформаційних систем для малих та мікропідприємств пропонується ряд розробок: є «АБ ОФІС», «Акцент», «Бухгалтерія Інфо-Підприємство», «MASTER: Бухгалтерія», «Парус-Бухгалтерія», «Хепі-Бух» та інші. Найбільшим попитом в Україні користується конфігурація «Бухгалтерський облік для України» на базі «1С: Підприємство», яка є універсальною програмою для автоматизації бухгалтерського і податкового обліку, підготовки звітності і може використовуватись організаціями, що здійснюють будь-які види комерційної діяльності.

Автоматизація обліку необоротних активів в системі «Бухгалтерський облік для України» передбачає використання наступних об'єктів:

Довідників, що призначені для збереження нормативно-довідкової інформації та забезпечують аналітичний облік;

Документів, що призначені для збереження даних про факти господарської діяльності, їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку, автоматичного рознесення інформації до відповідних регістрів та звітів;

господарських операцій – кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку, що відображають факти діяльності підприємства;

регістрів, що забезпечують збереження даних, які періодично змінюються, та методик розрахунків, накопичення результатів обчислень;

звітів, що формують узагальнені дані про об'єкти обліку, дозволяють аналізувати дані залишків, оборотів рахунків і проводок у найрізноманітніших розрізах.

Всі об'єкти тісно пов'язані між собою. Реєстрація документів здійснюється з використанням даних довідників. При збереженні документи створюють господарські операції та записи до регістрів. Звіти узагальнюють дані операцій та регістрів.

Довідники системи «Бухгалтерський облік для України», які використовуються в обліку необоротних активів, визначають об'єкти аналітичного обліку (див. табл. 1).

Довідники системи «Бухгалтерський облік для України», які використовуються в обліку необоротних активів

Довідник	Призначення
1	2
Основні засоби	Збереження даних про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, облік яких ведеться окремо за кожним об'єктом
Номенклатура	Збереження даних про придбані готові до використання об'єкти необоротних активів (крім нематеріальних) та інші необоротні матеріальні активи, облік яких ведеться за партіями
Нематеріальні активи	Збереження даних про нематеріальні активи
Об'єкти будівництва	Збереження даних про об'єкти групування витрат з виготовлення та модернізації необоротних активів
Склади	Збереження даних про місця зберігання придбаних або виготовлених необоротних активів
Статті витрат	Збереження даних про види та елементи витрат
Спосіб відображення витрат	Збереження даних про способи відображення витрат з нарахування амортизації, ремонтів, модернізації необоротних активів
Призначення використання	Збереження даних про вид, термін використання та параметри розрахунку амортизації малоцінних необоротних активів

Особливості документообігу з автоматизації обліку необоротних активів в системі «Бухгалтерський облік для України» залежать від того, до якого виду відноситься об'єкт. Для цього необоротні активи в програмі поділяються на основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, капітальні інвестиції. Віднесення об'єкта до певного виду необоротного активу здійснюється відповідно до рахунку бухгалтерського обліку, який вказується користувачем при реєстрації операцій з їх придбання та введення в експлуатацію.

Автоматизація аналітичного обліку необоротних активів відбувається за допомогою спеціального об'єкта «субконто» (це параметр, який визначає об'єкти аналітичного обліку та в переважній більшості відповідає наявним в програмі довідникам). При реєстрації документів з обліку необоротних активів програма формує кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку (синтетичний облік) та відображає аналітичні об'єкти (аналітичний облік).

Особливості організації синтетичного та аналітичного обліку необоротних активів в системі «Бухгалтерський облік для України» представлені в таблиці 2.

Організація синтетичного та аналітичного обліку необоротних активів в системі «Бухгалтерський облік для України»

Вид необоротного активу	Рахунок бухгалтерського обліку	Розрізи аналітичного обліку (субконто)		
		Субконто 1	Субконто 2	Субконто 3
1	2	3	4	5
Основний засіб	10	Основні засоби		
Інший необоротний матеріальний актив	11 (субрахунок обліку по кожному об'єкту)	Основні засоби		
	11 (субрахунок кількісного обліку)	Номенклатура		
Нематеріальний актив	12	Нематеріальні активи		
Капітальні інвестиції	151	Об'єкти будівництва	Статті витрат	
	152, 153 (субрахунок придбання)	Номенклатура	Партії	Склади
	152,153 (субрахунок виготовлення)	Об'єкти будівництва	Статті витрат	
	154 (субрахунок придбання)	Нематеріальні активи		
	154 (субрахунок виготовлення)	Об'єкти будівництва	Статті витрат	

Окрім відображення даних синтетичного та аналітичного обліку, документи з обліку необоротних активів створюють записи в реєстри, дані яких використовуються при формуванні спеціальних звітів:

- «Відомість амортизації ОЗ», «Відомість амортизації НМА», що відображають результат розрахунку амортизаційних відрахувань, залишкову вартість відповідно основних засобів та нематеріальних активів;

- «Інвентарна книга ОЗ», яка відображає характеристики об'єктів необоротних активів та події, що з ними відбулись.

Отже, автоматизація обліку необоротних активів передбачає використання довідників, документів, операцій, реєстрів та звітів. При реєстрації документів у програмі автоматизований синтетичний та аналітичний облік та здійснюються записи у реєстри, на підставі даних яких формуються звіти.

Література

1. Гужва В. М. Інформаційні системи і технології на підприємствах : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2011. 400 с.
2. Бурова О. М., Волошина В. В. Базові аспекти організації обліку основних засобів в інформаційному середовищі. *Наука й економіка* : науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету. 2013. № 4 (32). С. 73–77.

3. Сопко В. В. Інформаційні технології в організації облікового процесу. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1. С. 205–211.
4. Шипунова О. В. Основні аспекти організації обліку необоротних активів у середовищі комп'ютерних інформаційних систем. *Збірник наукових праць*. 2010. № 28. С. 187–195.

Сиротинська А. П., к.т.н., доцент,
Метлицька К. С., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ

Прийняття управлінських рішень щодо обліку витрат виробництва, зокрема в сучасних умовах, потребує використання інформаційних систем і технологій. Облік витрат виробництва, визначення собівартості продукції, доходів від її реалізації є одними з трудомістких задач облікового процесу діяльності суб'єктів господарювання, оскільки він опрацьовує інформацію всіх інших облікових ділянок. Вибір підприємством принципів обліку та розподілу витрат на виготовлення продукції суттєво впливає на формування та визначення собівартості та відображення даної інформації у фінансовій та статистичній звітності.

Теоретичні аспекти обліку витрат виробництва та визначення собівартості продукції (робіт, послуг) висвітлені у працях М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, М.Ф. Огійчука, В.Я. Плаксієнка, В.В. Сопко та інших. Особливості автоматизації облікових процедур досліджувались В.П. Завгороднім, С.В. Івахненковим, О.В. Клименком, В.О. Осмятченком, Л.О. Терещенко, В.Д. Шквіром та іншими. Питанням автоматизації обліку витрат виробництва присвячені праці О.В. Лега [1], С.Д. Лучик [2], Б.О. Язлюка [3], В.М. Яценка та інших.

Особливістю фінансового обліку є відображення вартості продукції в будь-якій формі і в будь-який момент часу. Бухгалтерські рахунки мають важливе значення для формування показників фінансової звітності, отже, ступінь завершеності готової продукції, має значення для фінансового обліку.

Сучасні інформаційні системи значно полегшують обробку облікової інформації з виробництва та реалізації готової продукції. Однак, як правило, в програми розробники закладають певні принципи автоматизації обліку витрат виробництва, калькулювання, доходів від реалізації, недотримання яких призводить до помилок і спотворень інформації. Найчастіше результатом останніх є:

- завищення чи заниження собівартості продукції;
- неправильний розподіл витрат до об'єктів їх обліку;
- не закриття рахунків обліку витрат, що спотворює інформацію про фінансовий результат підприємства за певний період;
- неправильне відображення першої події при реалізації продукції.

Спроби виправити помилки шляхом реєстрації операцій вручну лише погіршують ситуацію.

В Україні ринок інформаційних технологій автоматизації бізнесу представлений програмами різних розробників, провідними з яких є SAP, «1С», *Information Technology*, *Oracle*, *Microsoft*, «Парус» та інші. Найбільшою популярністю серед мікро, малих та середній підприємств користується система «Бухгалтерія для України» на базі «1С: Підприємство».

Автоматизація обліку готової продукції та її реалізації в системі «Бухгалтерія для України» проводиться за допомогою документів (див. таблицю).

Таблиця

**Автоматизація обліку готової продукції та її реалізації в системі
«Бухгалтерія для України»**

Операція	Документ	Призначення	Кореспонденція рахунків	
			Дебет	Кредит
1	2	3	4	5
Оприбуткування виготовленої готової продукції	Звіт виробництва за зміну	Відображає оприбуткування продукції на склад на нормативною собівартістю	26	231
Оприбуткування зворотних відходів	Звіт виробництва за зміну	Відображає оприбуткування зворотних відходів на склад	231	209
Залишки незавершеного виробництва	Інвентаризація незавершеного виробництва	Відображає Залишки незавершеного виробництва на кінець місяця	-	-
Розрахунок собівартості продукції	Закриття місяця	Відображає результати розрахунку собівартості продукції в кінці місяця з врахуванням даних про фактичні витрати	26 ¹ 901	231 ¹ 26
Доходи від реалізації продукції	Реалізація товарів і послуг	Відображає доходи від реалізації продукції	361 701 901	701 6432 26

¹Кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку залежать від результатів калькулювання. Якщо за результатами розрахунку фактична собівартість виявиться менше планової, проводки формуються методом «сторно».

Документи з оприбуткування продукції та зворотних відходів, а також доходів від реалізації продукції реєструються протягом місяця. Залишки незавершеного виробництва в програмі повинні бути зафіксовані на кінець місяця. Після цього проводиться розрахунок фактичної собівартості продукції, що випущена протягом місяця.

Отже, використання інформаційних систем є невід'ємною складовою організації облікового процесу. При автоматизації обліку готової продукції та її

реалізації важливо враховувати методики обробки інформації, що передбачені програмою.

Література

1. Лега О. В., Яловега Л. В. Управлінський облік витрат виробництва в умовах автоматизованої обробки облікової інформації. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2016. № 2. С. 75–80.
2. Лучик С. Д. Особливості автоматизації обліку витрат виробництва. *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит*. 2014. Вип. IV (56). С. 209–218.
3. Язлюк Б. О., Волошина В. В. Організація обліку витрат операційної діяльності в умовах комплексної автоматизації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 15. С. 118–121.

Сиротинська А. П., к.т.н., доцент,
Ситнікова А. О., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН ПРИ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Для захисту фінансових даних від фальсифікацій ще в XIV столітті в Генуї була введена система подвійного обліку дебету і кредиту. Сьогодні з появою блокчейн-технології з'явилася можливість перевести бухгалтерський облік в абсолютно захищений, прозорий для всіх сторін і зручний в роботі формат. Блокчейн – розподілена система даних, при якій у кожного учасника процесу зберігається повна інформація про всі операції, що відбулись. Ці дані неможливо підробити, зламати, змінити або ж вкрати.

В загальноприйнятому розумінні блокчейн, насамперед, тісно пов'язується з криптовалютами, найбільш відомою з яких є біткоїн. Можна стверджувати, що блокчейн є технологічною основою криптовалюти, але сфера його застосування є набагато ширшою. І одним з найбільш перспективних варіантів для впровадження технології блокчейн, є саме бухгалтерський облік.

Питанням бухгалтерського обліку в умовах застосування інформаційних технологій присвячені праці таких авторів як: Ю. Ідзірі, П. Квест, К. Кловз, Д. Кодерр, П. Кук, Б. Одінцов, В. Палій, Д. Панков, В. Подольський, А. Романов, Т. Синглетон, Я. Соколов, Дж. Хантон, Дж. Холл, Е. Чамберс. Кожен із вищезазначених науковців здійснив свій вклад у розвиток науки, проте питання застосування технології блокчейн у бухгалтерському обліку на сучасному етапі майже не досліджено.

На сучасному етапі системи руху інформаційних та грошових потоків зазвичай мають централізовану організаційну структуру. Особливо це стосується організації грошового обігу на державному та міждержавному рівнях та відомостей про важливі аспекти суспільного життя.

Безумовно лише держава має виключні права власності на певні бази даних у важливих сферах суспільства. Кожна транзакція сьогодні спирається на

певну структуру, якій більшою чи меншою мірою довіряє суспільство: коли мова йде про переказ коштів, ми змушені покладатись на правомірність та надійність банку, платіжної системи чи наглядових органів, що здійснюють регулювання у цій сфері. Фактично створюється система про надійність та безпеку тої чи іншої платіжної системи. Реально ж користувач не завжди може бути впевненим у надійності названих систем, оскільки інформація за часту подається у спотвореному вигляді.

Практично не існує неуразливих централізованих баз даних: вони можуть бути зламані, їхні організатори в результаті помилки можуть спотворювати їхній зміст. Тому на сьогоднішній день значна увага приділяється інформаційній безпеці, витрачаються кошти на її забезпечення як у малих, так і, особливо, у великих компаніях. Це все потребує значних ресурсів, у зв'язку з чим у пошуку та ефективному використанні надійних технологій, що забезпечать безперебійність та надійність інформаційної системи, зацікавлені насамперед підприємці.

За таких передумов цілком логічним виглядає стрімкий розвиток сервісів на базі блокчейн. Блокчейн (в перекладі з англ. blockchain – ланцюжок з блоків) – розподілена база даних, що містить відомості про всі операції, що здійснені учасниками системи. Інформація зберігається у вигляді ланцюжка блоків, в кожному з яких записана певна кількість таких операцій [1].

В основі цієї технології – розподілені реєстри даних. Це означає, що не існує єдиного місця, де зберігаються усі записи, відсутній єдиний реєстр або банк даних. Такий реєстр зберігається одночасно в усіх учасників системи й автоматично оновлюється до останньої версії при кожному внесенні змін до нього і кожен є гарантом достовірності інформації в ньому. Даний реєстр є фактично обліковою книгою записів про події в цифровому середовищі. Тобто це технологія перевірки та обліку операцій між самостійними вузлами мережі без центрального обчислювального центру і кожна нова транзакція підтверджується історією попередніх.

У науковій літературі блокчейн рідко пов'язують з бухгалтерським обліком, тому така думка може звучати дивно. Однак, якщо відкинути питання кібербезпеки і розібратися в суті блокчейна, то стане зрозумілим, що він заснований на давно відомій бухгалтерській технології. Транзакція записується двічі: в однаковій сумі у кожній зі сторін угоди.

Основоположний метод класичного бухгалтерського обліку, проте модифікований для інформаційних технологій – подвійний запис. Факт господарського життя відбивається в однаковій оцінці за дебетом одного і кредитом іншого рахунку. Це одна з перших істин, яку вивчають майбутні бухгалтери вже більше 500 років.

Блокчейн володіє важливою для бухгалтерської роботи властивістю. Інформації, що створена в блокчейні, можна довіряти, навіть якщо довіра до контрагента відсутня. Річ в тому, що транзакція здійснюється лише в тому випадку, якщо вона схвалена обома сторонами. Крім того, ця інформація захищена від змін.

Нова технологія дійсно здатна захистити дані, з якими нам доводиться працювати, при цьому зробивши їх більш доступними і прозорими. До того ж, блокчейн може помітно знизити витрати і мінімізувати час, необхідний для вирішення проблем, що виникають і усунення помилок.

Блокчейн вирішить ще одну проблему: інформація про транзакції, договори тощо буде записуватись у спільний реєстр у режимі реального часу, тож перевірка відповідності правовим нормам відбуватиметься автоматично. Це значно підвищить операційну ефективність організацій. Достовірні та актуальні бухгалтерські записи між контрагентами зроблять процес аудиту прозорішим, значно скоротять час його проведення. Замість перевірки величезних обсягів щоденних транзакцій аудиторі зможуть приділяти більше уваги дійсно складним та суперечливим питанням. Таким чином автоматизація процесів призведе не до зникнення професії аудитора чи бухгалтера, а до еволюції їхньої ролі в компанії. Наразі широкому використанню блокчейна перешкоджає відсутність чіткого регулювання та стандартизації. Однак фінансовим спеціалістам та власникам бізнесу вже час уважніше придивитися до можливостей, які пропонує ця технологія [3].

Блокчейн перспективний і з точки зору протидії відмиванню грошей. Зараз банкам та іншим фінансовим організаціям для верифікації кожного нового клієнта доводиться здійснювати величезну кількість дій, а процес збору та перевірки інформації на деяких ринках може затягуватися на декілька місяців. Якби необхідні дані вже перебували в розподіленій базі даних, стійкої до злому, то від багатьох обов'язкових сьогодні процесів можна було б просто відмовитися. Блокчейн для цього підходить ідеально, адже будь-які зміни в клієнтських даних будуть миттєво поширені серед всіх учасників блокчейна.

Блокчейн також може надавати записи про відповідність окремих дій кожного клієнта нормативним вимогам. Крім того, кожен користувач буде зберігати інформацію в блокчейн, що забезпечить додатковий захист від розкрадання персональних даних.

Отже, проаналізувавши різні джерела інформації, можна констатувати факт того, що блокчейн – революційна технологія, здатна змінювати різні сфери бізнесу та суспільства. Бухгалтерський облік у даному випадку не є виключенням, тому застосування блокчейну у даній сфері є досить перспективним, оскільки саме дана технологія здатна вирішити ті проблеми, з якими довгий час зіштовхуються бухгалтери. Оскільки блокчейн здатний прозоро та неупереджено висвітлювати інформацію, то в даному випадку може існувати лише одне питання, що визначає швидкість його впровадження. А саме готовність до справедливої, чесною і прозорою системи обліку, якою неможливо маніпулювати в своїх інтересах, готовність держави і підприємців до бізнесу без обману. Інтеграція блокчейн-технологій в бухгалтерський облік компаній і корпорацій стане лакмусовим папірцем: чи здатний сучасний бізнес грати за правилами держави.

Література

1. Блокчейн / Матеріал з Вікіпедії. URL: [https:// uk.wikipedia.org/](https://uk.wikipedia.org/) (дата звернення: 15.10.2018).
2. Ulieru, M. Blockchain: what it is, how it really can change the world. URL: <https://www.weforum.org/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Мельниченко О. В., Гартінгер Р. О. Роль технології блокчейну у розвитку бухгалтерського обліку та аудиту. *EUROPEAN COOPERATION*. Vol. 7(14). 2016. URL: <http://www.we.cimconsulting.pl/index.php/> (дата звернення: 15.10.2018).

Скрипник С. В., к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон, Україна

ПРИНЦИПИ, ЕТАПИ ТА ФОРМИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ З ОБЛІКОВИХ ДИСЦИПЛІН

Організація і структура економічної освіти передбачає перебудову навчальної й науково-методичної роботи. Загальноєвропейські освітні стандарти вимагають від науково-педагогічних працівників підняття рівня професійної підготовки фахівців шляхом запровадження нових ефективних підходів до навчання, в основі яких лежать нові педагогічні технології. У найбільш загальному значенні тест – набір завдань, за допомогою яких оцінюються певні властивості людини, використовуючи кількісні показники виконання цих завдань.

При складанні тестів з облікових дисциплін слід отримуватися принципів відбору змістовного матеріалу тестових завдань:

1. Склад тесту повинен відповідати змісту навчальної дисципліни. Завдання тесту повинні в тотожній пропорції охоплювати всі важливі аспекти області змісту.

2. До тесту необхідно включати лише найбільш важливі, базові знання, що відображають сутність, зміст, закони й закономірності явищ, які розглядаються.

3. Кожний навчальний елемент повинен мати дещо опосередкований рівень складності, який необхідно враховувати в процесі контролю знань.

Нами визначено основні етапи підготовки тестів.

Підготовка та використання тесту передбачає наступну послідовність виконання дій:

1. Визначення цілей і завдань тестування; аналіз змісту навчальної дисципліни.

2. Підготовка специфікації тесту, добір навчального матеріалу.

3. Підготовка завдань у тестовій формі різної форми, рівня складності відповідно до специфікації.

4. Аналіз завдань експертами для оцінювання їхньої еквівалентності визначеному для тестування навчальному матеріалу й меті тестування.

5. Упорядкування завдань у тесті, групування завдань за формою, підготовка їх до пробного тестування.

6. Написання чітких інструкцій до всього тесту та окремих його частин.

7. Перевірка й оцінювання підготовленого тесту на групі студентів.

8. Статистичний аналіз результатів первинного тестування, оцінка надійності тесту, коригування змісту тестових завдань.

9. Формування із завдань, що пройшли перевірку, безпосередньо тесту з урахуванням їх складності.

10. Проведення тестування за стандартизованими процедурами.

11. Аналіз виконання завдань тесту.

Найбільш популярні тестові завдання згруповано на рисунку.

Форма тестових завдань				
закрита			відкрита	
<i>Типи тестових завдань</i>				
закритої форми			відкритої форми	
альтернативні	з множинним вибором	з простим множинним вибором	на відновлення відповідності	на відновлення послідовної частини
<i>Види тестових завдань, побудованих:</i>				
- за принципом класифікації			- на відповідність частини	
- за принципом кумуляції			- на порівняння, протиставлення	
- за принципом циклічності			- з множинними відповідями «вірно – невірно»	
- за сполученням принципів			- на причинну залежність	

Рисунок. Найбільш популярні тестові завдання

У доповнення до основних загальних вимог існує ще ряд інших, що обумовлені специфікою обраної тестової форми. Головними елементами тестового завдання є інструкція, завдання (змістова частина), відповідь до завдання. Інструкція до тестових завдань надає порядок дій студента при проходженні тестування та визначає характер його інтелектуальної діяльності. Тому повинна бути чіткою, зрозумілою для виконання; бути адекватною формі та змісту завдання. Наприклад, «вказати правильну відповідь/відповіді», «встановити відповідність», «надати правильну послідовність», «доповнити», «вписати», «заповнити», «закінчити» тощо.

Під час формулювання змістової частини тестового завдання необхідно дотримуватись наступних методичних порад: термінологія, що використовується в тестових завданнях не повинна виходити за межі основних підручників та нормативних документів; змістова частина завдання не повинна включати елементи інструкції; завдання мають бути лаконічними, чіткими, повинні легко читатися, судження викладаються простою мовою, краще в затверджувальній, а не у формі питання;

Розрізняють наступні рівні засвоєння навчального матеріалу та відповідні їм рівні тестів:

- рівень пізнання
- алгоритмічний рівень
- тести I рівня;
- тести II рівня;

- евристичний рівень
- творчий рівень
- тести III рівня;
- тести IV рівня.

Якість засвоєння нової інформації на рівні пізнавання мають перевіряти тести I рівня, які вимагають від студента ототожнювання об'єкта та його позначення. Тестами першого рівня є тести на пізнавання, відмінність або класифікацію вивчених об'єктів. У цих тестах від студентів вимагається упізнати раніше вивчену інформацію при повторному її сприйнятті (дія з підказуванням).

Тести II рівня використовуються для перевірки та корекції засвоєння, яке дозволяє відтворювати інформацію, розв'язувати типові задачі на навчальних елементах, що вивчаються, без опори на допомогу або підказку зовні. Серед тестів другого рівня розрізняють тести підстановки, конструктивні та типові задачі.

У тестах третього рівня в якості тестових завдань використовуються нетипові задачі, які вимагають евристичної діяльності щодо застосовування знань у реальній практичній діяльності, коли умови задачі формуються близькими до тих, що зустрічались у реальних життєвих обставинах: неповнота даних, нестандартність умов діяльності, неочевидність алгоритму рішення.

Тестами IV рівня виявляються уміння студентів приймати рішення у нових, проблемних ситуаціях.

Тести четвертого рівня мають виявляти творчі здібності студентів. Взагалі вони орієнтовані на пошукову та науково-дослідницьку діяльність, тобто алгоритм розв'язання яких невідомий і не може бути отриманий шляхом перетворення відомих методик.

Щодо рівнів тестових завдань, то серед тестологів немає єдності. Дехто з них є прибічником зазначеного чотирирівневого підходу, інші – трирівневого чи так званого підходу «ЗНВ», коли тестові завдання I рівня націлюють на перевірку знань, II рівня – вмінь, III рівня – навичок.

Розкриваючи роль тестування в процесі контролю якості навчання, неможливо оминати доволі важливе питання: на який рівень сформованості знань і вмінь повинні бути зорієнтовані ті чи інші тести, щоб під час контролю визначити у студентів потрібний рівень якості і співставити його з вимогами (еталоном). До того ж, знання вказаних рівнів вкрай потрібно при конструюванні і складанні тестових завдань, тестів за формою і змістом, коли в межах конкретного виду контролю встановлюється конкретний відсоток питань або завдань того чи іншого рівня складності. В системі вищої освіти вже тривалий час успішно функціонує трирівнева система сформованості знань, яка представлена наступним чином:

- ознайомчо-орієнтовний (ОО): при формуванні знань на цьому рівні студенти мають орієнтовне уявлення про поняття, що вивчають, можуть повторити формулювання визначень, законів; вміють виконувати типові завдання шляхом підстановки числових значень;

- понятійно-аналітичний (ПА): студенти мають чітке уявлення і поняття про об'єкт, що вивчається; здатні здійснити смислове виділення, пояснення,

проводити аналіз, перенесення раніш засвоєних знань в нетипові, нестандартні ситуації;

– продуктивно-синтетичний (ПС): студенти мають повне поняття про об'єкт, що вивчається, здатні здійснювати синтез, генерувати нові уявлення, переносити раніш засвоєні знання в нетипові, нестандартні ситуації.

Зауважимо, що ознайомчо-орієнтовний рівень сформованості знань поділяють на два підрівня:

– ознайомлення, коли особа має загальне уявлення про той чи інший навчальний об'єкт, але не здатна відтворити інформацію щодо нього, сформулювати основні положення, визначити ознаки, що його характеризують;

– репродукції, коли особа здатна відтворювати (розповісти, пояснити) структуру системи знань щодо визначень, найбільш суттєвих ознак, принципів дії основних навчальних об'єктів або інших характеристик явищ або систем явищ, що мають найбільше значення.

Всі уміння щодо вирішення типових задач діяльності пропонується розподілити на такі групи: предметно-практичні (ПП), предметно-розумові (ПР), знаково-практичні (ЗП), знаково-розумові (ЗР).

Результати тестування значною мірою дають можливість побачити, які розумові та практичні дії студент спромігся виконати по завершенні певного циклу навчання і в якій мірі він підготовлений до майбутньої професійної діяльності. Фактично дані того чи іншого контролю інформують викладача про рівень засвоєння студентами навчального матеріалу та вказують, наскільки вони оволоділи необхідними уміннями (навичками) для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності (для бакалаврів) або для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності (для магістрів).

Головним елементом (деякою мірою своєрідним «двигуном») в цій системі є викладач, від роботи якого залежить і якість самого тестування, і якість підготовки фахівців до майбутньої професійної діяльності.

Наступною ланкою, яка також грає суттєву роль в забезпеченні функціонування системи тестування, є випускова кафедра. Вона може одночасно виступати в ролі координатора і первинного експерта в процесі формування бази тестів з усіх облікових дисциплін, які є складовими змісту підготовки фахівця конкретного освітньо-кваліфікаційного рівня конкретного напрямку (спеціальності) конкретної галузі знань. Також випускова кафедра може забезпечувати і підготовку «міждисциплінарних тестів» або тестів, які є відображенням взаємозв'язку і взаємодії декількох навчальних дисциплін. Цей різновид тестів в подальшому може використовуватися при підготовці до складання студентами комплексного державного іспиту, де завдання з різних навчальних дисциплін мають бути узгоджені як за рівнем складності, так і в змістовному аспекті. Зараз в багатьох ВНЗ з урахуванням складності всіх проблем організації тестування (теоретичних, методологічних, методичних)

поширеною є практика визначення на кафедрі викладача, який виконує функції тестолога.

Саме кафедри зацікавлені в тому, щоб тестування як елемент контролю навчально-виховного процесу в усіх формах організації навчання, ефективності системи підготовки фахівця до майбутньої професійної діяльності відповідно до вимог державних і галузевих стандартів освіти здійснювалось на належному рівні та забезпечувало в повному обсязі визначення (встановлення) якості професіоналізму (компетентності) майбутнього фахівця.

На сьогоднішній день це можливо за умов ефективного поєднання на практиці тестових і традиційних методів контролю, але можна сподіватися, що сучасне життя і його нагальні проблеми підкажуть нам найбільш оптимальні за змістом, способами і організаційними формами варіанти відстеження готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності.

Случак Н. А., к.е.н.,

Бернацька Я. М., студентка,

Березнівський лісотехнічний коледж Національного університету водного господарства та природокористування
м. Березне, Україна

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА: ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ В БАНКІВСЬКИХ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМАХ

Інформаційна безпека передбачає стан захищеності потреб суб'єкта від внутрішніх і зовнішніх загроз. Суб'єктом може виступати як держава, так і окремий суб'єкт господарювання чи особа.

В умовах широкого застосування обчислювальної техніки і засобів обміну інформацією поширюються можливості її просочення та несанкціонованого доступу до неї зі злочинною метою. Особливо уразливими сьогодні залишаються незахищені системи зв'язку, в тому числі обчислювальні мережі. Інформація, що циркулює в них, може бути незаконно змінена, викрадена або знищена. Останнім часом у засобах масової інформації з'явилося безліч сенсаційних повідомлень про факти злочинних впливів на автоматизовані системи обробки, зберігання і передачі інформації, особливо це стосується кредитно-банківської діяльності.

Найбільшу небезпеку для банків представляє інформаційна незахищеність, тому при вирішенні даної проблеми банку необхідно враховувати те, що однією з головних умов стабільного функціонування кожного банку є обмін інформацією.

Для захисту комп'ютерної інформації, більшість якої є комерційною таємницею банку, а також для зменшення збитків при виникненні проблеми із злочинністю, банки застосовують спеціальні заходи, засоби і методи протидії.

У банківській системі існує два підходи до захисту інформації:

I. Автономний – направлений на захист конкретної ділянки або частини інформаційної системи, яка, як правило, є найбільш вразливою або може бути джерелом зловживань;

II. Комплексний – захищає інформаційну систему в цілому, всі її складові частини, приміщення, персонал тощо.

Однак, актуальність даної проблеми також пов'язана із зростанням можливостей обчислювальної техніки, так розвиток засобів, методів і форм автоматизації процесів обробки інформації і масове застосування персональних комп'ютерів роблять інформацію набагато більш уразливою.

Основними чинниками підвищення уразливості є:

- збільшення обсягів інформації, що накопичується, зберігається та обробляється за допомогою комп'ютерів;

- зосередження в базах даних інформації різного призначення і різної приналежності;

- розширення кола користувачів, що мають безпосередній доступ до ресурсів обчислювальної системи та масивів даних;

- ускладнення режимів роботи технічних засобів обчислювальних систем;

- обмін інформацією в локальних та глобальних мережах, в тому числі на великих відстанях.

У всіх аспектах забезпечення захисту інформації основним елементом є аналіз можливих дій, щодо порушення роботи банківських автоматизованих систем.

Тому банківська автоматизована інформаційна система повинна бути інтегрованою, а саме: вона повинна бути побудована на загальносистемних принципах й охоплювати всю сукупність банківських задач, а також вирішувати питання автоматизації комплексно з урахуванням інформаційних і функціональних зв'язків □1, С. 40□.

За визначенням А.І. Куранова, під втручанням у роботу автоматизованої системи треба розуміти будь-які зловмисні дії, що впливають на обробку інформації в автоматизованих системах, тобто на всю сукупність операцій (збирання, введення, записування, перетворення, зчитування, зберігання, знищення, реєстрація), що здійснюються за допомогою технічних і програмних засобів, включаючи обмін через канали передачі даних. При втручанні в роботу автоматизованої системи здійснюється її порушення, яке спричиняє спотворення процесу обробки інформації, внаслідок чого перекручується або знищується сама інформація чи її носії.

Такими діями можуть бути:

- навмисні загрози (копіювання і крадіжка програмного забезпечення; несанкціоноване введення даних; зміна або знищення даних на магнітних носіях; саботаж; крадіжка інформації; несанкціоноване використання ресурсів комп'ютерів і банківських автоматизованих систем, а також несанкціонований доступ до інформації високого рівня секретності);

– випадкові загрози (помилки, пропуски, збої у роботі апаратних і програмних засобів, а також події, що не залежать від людини, наприклад природні явища, або небезпечні явища викликані діяльністю людини).

Навмисні загрози можуть виникати через учасників процесу обробки інформації (внутрішні загрози) та «хакерів» (зовнішні загрози).

У загальній системі забезпечення безпеки банку системи захисту інформації відіграють істотну роль, серед яких виділяють наступні засоби захисту:

- фізичні – засоби захисту засновані на створенні фізичних перешкод для зловмисника, які перегороджують йому шлях до інформації (сувора система пропуску на територію і в приміщення з апаратурою або з носіями інформації);

- законодавчі засоби – це законодавчі акти, які регламентують правила використання й обробки інформації обмеженого доступу і встановлюють кримінальну відповідальність за порушення цих правил;

- організаційні – засоби захисту інформації шляхом регулювання доступу до всіх ресурсів системи, а саме технічних засобів, системи безпеки телекомунікацій та зв'язку, програмним елементам тощо;

- програмно-технічні(криптографічні) – використовуючи шифрування повідомлень у поєднанні з правильною установкою комунікаційних засобів, належними процедурами ідентифікації користувача, можна добитися високого рівня захисту інформаційного обміну.

Найбільш ефективними вважаються програмно-технічні засоби захисту інформації, тому що фізичні засоби захисту можуть бути подолані шляхом дистанційного нагляду, підключення до мережі або підкupu персоналу, а організаційні не гарантують від проникнення зловмисників, то програмно-технічні, і насамперед, криптографічні методи, якщо вони задовольняють відповідним вимогам, характеризуються найбільшою мірою «міцність».

Одним із найважливіших видів інформації в банку є гроші в електронному вигляді, тому у фундаменті захисту інформації в автоматизованих банківських системах знаходиться захист електронного грошового обігу. Крім цього, інформація в банківських системах зачіпає інтереси великої кількості людей та організацій – клієнтів банку. Ця інформація має обмежений доступ і банк несе відповідальність за забезпечення надійного рівня її захисту перед клієнтами та державою.

Висновком до викладеного є те, що немає універсальних засобів, заходів і методів захисту інформації для всієї банківської системи, а тому кожна банківська установа відповідно до власних умов діяльності встановлює свій пакет засобів від протиправних дій пов'язаних з пошкодженням або втратою певної секретної інформації, а також заходів по зменшенню збитку вразі настання такого випадку.

Однак найбільш раціональним буде використання комплексного захисту інформації, що поєднує в собі фізичні, законодавчі, організаційні і програмно-технічні засоби. Це забезпечить більший контроль за станом збереження банківської інформації в електронному вигляді.

Література

1. Дубчак Л. В., Ключько Л. А., Свириденко В. Ю. Інформаційні системи і технології в банківській діяльності : навч.посіб. Ірпінь : видавництво Національного університету державної податкової служби України, 2016. С. 40–173.
2. Куранов А. И. Безопасность банковской информации. *Системы безопасности*. 1995. № 4. С. 32–42.

Шепель І. В., к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
м. Херсон, Україна

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ТЕСТУВАННЯ В ПРОЦЕСІ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ

Контроль і оцінювання завжди були важливою складовою навчального процесу. Від його правильної організації залежить ефективність управління навчально-виховним процесом і якість підготовки фахівців. Завдяки контролю між викладачем і студентом встановлюється «зворотний зв'язок», який дозволяє оцінити динаміку і ступінь засвоєння навчального матеріалу. Під поняттям контроль розуміють виявлення, вимір і оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Об'єктом контролю у навчанні є знання студентами основних категорій, принципів, правил, фактів, явищ у їх тісному взаємозв'язку і взаємообумовленості, їх уміння і навички оперувати набутими знаннями, а також діяльність студентів у навчанні, їх уміння застосовувати знання на практиці, самостійно здобувати нові знання. Контроль завжди має орієнтуватись на загальну мету навчання.

Основною проблемою впровадження у навчальний процес ВНЗ такої форми контролю знань студентів, як тестування є невідповідність між нагальною потребою широкого застосування практики тестування та відсутністю належного досвіду такої роботи у викладачів. Тестовий контроль навчальних досягнень студентів є наразі предметом та об'єктом педагогічних досліджень, оскільки практика модернізації підготовки фахівців у вищій школі потребує обґрунтованих вимог до завдань, функцій, принципів впровадження цієї форми контролю, а також її змістовного наповнення, критеріїв визначення її якості та об'єктивності.

Насамперед тут треба назвати три документа, де визначені загальні питання щодо тестів, тестових завдань і тестування:

– наказ Міністерства освіти і науки України від 2 червня 1993 року № 161 «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах»;

– наказ Міністерства освіти і науки України від 31 липня 1998 року № 285 «Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою»;

– постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 року № 978

«Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах».

Основним призначенням тестування у вищій школі є:

- вимірювання підготовленості майбутнього фахівця до професійної діяльності та зрушень у формуванні готовності до її здійснення;
- відстеження динаміки навчальних досягнень студентів і моніторинг ефективності навчально-виховного процесу;
- встановлення рейтингу успішності студентів;
- самоаналіз засвоєних знань, умінь і навичок тощо.

Виходячи з цього, провідними функціями тестування слід вважати діагностичну, контрольну (функцію контролю), навчальну, організаційну та виховну. Можна виокремити як позитивні, так і негативні чинники впровадження тестування в системі вищої освіти, які значно впливають на діяльність науково-педагогічних працівників і на їх ставлення до тестування (див. таблицю).

Входження України в сучасні соціально-економічні умови вимагає від молодого покоління володіння науковими знаннями на високому рівні. Реформування змісту вищої освіти, її розбудова відповідно до міжнародних стандартів забезпечує вирішення цього завдання.

Зазначений спосіб вивчення предметів дає можливість привести їх викладання та оцінювання до норм, які існують у більшості європейських університетах, оскільки основними характеристиками навчання студентів при трансферах є: перелік вивчення навчальних дисциплін, їх кредитний об'єм в ECTS і отримана оцінка. Проте, окрім таких формальних даних, надзвичайно важливим є сама організація навчального процесу та способи контрольних заходів, зокрема таких, які б відповідали сучасним поглядам на вищу освіту в Європі.

Міністерство освіти і науки України передбачає використання тестового контролю у складі модульно-рейтингової системи як діагностичного, стандартизованого засобу вимірювання якості вищої освіти, що, у свою чергу, розширює можливості для отримання необхідної кваліфікації, знань, умінь та навичок у зручній для кожної людини формі [1; 2].

В останні десятиріччя тестова модульно-рейтингова система оцінки досягнень студентів стала частиною нових технологій навчання, вона знаходить все більше прибічників у навчальних закладах України, що підтверджується численними публікаціями, але є і вчені, які виділяють ряд окремих недоліків. Ця система значною мірою відповідає новим соціально-правовим умовам, які мають переваги проти традиційних форм перевірки знань.

Контроль у навчальному процесі вищих навчальних закладів є необхідним елементом, який має багато способів оцінювання. Найбільш поширеними й досі залишаються спостереження, усна перевірка знань (опитування), письмова перевірка знань (письмові роботи), співбесіди у вигляді інтерв'ю. Екзамен – складний процес підбиття підсумків пізнавальної діяльності студента. Тому

нині у вищих навчальних закладах при діагностиці освітньо-професійної підготовки студентів все частіше застосовується тестовий контроль знань, використання якого є ефективним методом виявлення рівня знань, умінь і навичок студентів.

Таблиця

Позитивні і негативні чинники впровадження тестування в системі вищої освіти

Позитивне:	Негативне (проблеми)
1	2
<p>- результати тестового контролю мають об'єктивний характер і відображають реальні досягнення студентів у засвоєнні навчального матеріалу; уникнення суб'єктивної оцінки навчальних досягнень студентів;</p> <p>- висока технологічність методу тестового оцінювання, відтак, посилення, в цілому технологізації навчально-виховного процесу ВНЗ; є реальні можливості для застосування багатобальної шкали оцінювання;</p> <p>- застосування тестової перевірки знань дає можливість формалізувати процес контролю, використовувати комп'ютерну техніку, сучасні педагогічні технології навчання, а також можливість поєднання тестування з різними дидактичними технологіями, методиками навчання та/або його включення як складової до інших методів контролю;</p> <p>- порівняно з іншими методами контролю тестова перевірка сприяє широкому охопленню всього складу студентів зі значним заощадженням навчального часу, тобто є реальна можливість збереження ресурсу (мінімізація часу випробування водночас із збільшенням кількості випробуваних, необов'язкова відсутність викладача, як безпосереднє, так і опосередковане пред'явлення тестів тощо);</p> <p>- забезпечується широка можливість індивідуалізації та диференціації контролю з визначенням певного рівня навченості студентів; система тестових завдань сприяє здійсненню контролю самостійної роботи студентів, створює умови для самооцінювання досягнень;</p> <p>- стандартизована процедура вимірювання знань та аналізу результатів сприяють об'єктивному та незаангажованому підходу до встановлення якості освіти та уможливають її моніторинг; можливе багаторазове повторення умов перевірки для з'ясування змін у рівні підготовки</p>	<p>- трудомісткість процесу конструювання тесту і необхідність спеціальної підготовки розробників тестів;</p> <p>- не виключена можливість угадування правильної відповіді для окремих форм тестових завдань;</p> <p>- постановка неадекватних сутності тестування цілей, таких, наприклад, як подолання корупції в освіті чи забезпечення справедливого доступу до вищої освіти тощо;</p> <p>- недостатня теоретична та методична база педагогічних тестів і як наслідок - неточності у вимірюваннях або перекручування результатів;</p> <p>- складність перевірки рівня сформованості професійних умінь, професійного мислення майбутнього фахівця;</p> <p>- відсутність досвіду проходження тестування у випробуваних</p>

Тестовий контроль як засіб оптимізації навчального процесу одержав у ЗВО широке розповсюдження. Якщо раніше тестова форма контролю була предметом дискусії, то на сьогоднішній день доцільність використання тестів визнано у психології, педагогіці, методиці [4].

Крім того, науковці, які вивчають питання тестування в освіті (В. С. Аванесов, І. Є. Булах, А. Н. Майоров), висувають ряд вимог і до побудови самого тесту. Точність тесту визначає мінімальну або систематичну похибку, з якою можна провести вимірювання даним тестом. І.Є. Булах наводить науково обґрунтований зв'язок між довжиною тесту і точністю вимірювання [3, С. 48].

Викладач повинен знати, як правильно підбирати тести і як слід їх складати. Адже не кожен набір запитань з варіантами відповідей на них можна назвати тестом, бо тестовий контроль має бути:

- індивідуальним, що передбачає перевірку, оцінку, облік і корекцію власних результатів навчання кожного студента;

- систематичним, регулярним, що передбачає контроль просування кожного студента у навчанні (за темою, семестр, рік);

- об'єктивним, що передбачає виключення суб'єктивних, помилкових суджень і висновків викладача, які ґрунтуються на недостатньому вивченні студентів або упередженому ставленні до них та пом'якшення впливу соціальних, особистісних та емоційних факторів, які супроводжують процес оцінювання;

- прозорим – студенти повинні розуміти, чому їх відповідь оцінено саме такою кількістю балів;

- валідним, що передбачає відповідність пропонованих тестових завдань тому, що передбачається перевіряти;

- всебічним (охоплювати всі розділи програми), що передбачає контроль знань теоретичних положень, предметних та загальних умінь та навичок, інтелектуального й загально-психічного розвитку студентів, виявлення їхніх нахилів і здібностей;

- диференційованим, що передбачає врахування як рівнів засвоєння програмового матеріалу, так і індивідуальних особливостей студентів;

- надійним, тобто отримані результати тестового контролю повинні корелювати з результатами повторних вимірювань;

- точним, тобто мати мінімальну похибку у вимірюванні даним тестом;

- якісним, який має бути спрямований як на оволодіння предметними знаннями і вміннями, так і на перевірку розвитку загальнопредметних умінь (аналізувати, міркувати, робити логічні висновки);

- взаємопов'язаним між собою (послідовність у термінології);

- різноманітним за формами проведення, що створює умови для реалізації всіх функцій контролю та сприяє підвищенню інтересу студентів до його проведення;

- уніфікованим, звичним, зручним за формою;

- послідовність тестових завдань повинна визначатись за принципом «від простого до складного».

Література

1. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах : наказ Міністерства освіти України від 02.06.1993 р. № 161. URL:

www.mon.gov.ua (дата звернення: 15.10.2018).

2. Про порядок розробки складових нормативного та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою : наказ Міністерства освіти України від 31.07.1998 р. № 285. URL: www.mon.gov.ua (дата звернення: 15.10.2018).
3. Аванесов В. С. Теория и методика педагогических измерений. URL: <http://testolog.narod.ru/Theory12.html> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Освіта протягом життя : світовий досвід і українська практика. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/252/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Булах І. Є., Мруга М. Р. Створюємо якісний тест : навч. посіб. Київ : Майстер-клас, 2006. 160 с.

Якимчук І. О., завідувач відділення програмування,
Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»
м. Рівне, Україна

НАБУТТЯ МЕДІАОСВІТНІХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧАМИ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Сучасна система освіти вимагає від викладачів фахових дисциплін з обліку і оподаткування у закладах вищої освіти формування компетенцій у сфері ІКТ, медіатехнологій та електронного навчання, адже вони впливають на підготовку фахівця з обліку і оподаткування, його вміння володіти навиками майбутньої професії. У тезах висвітлено думку про необхідність набуття викладачами закладів вищої освіти медіакомпетентностей, що робить освітній процес більш інтенсивним, прискорює передачу знань і досвіду та підвищує якість навчання й освіти.

Різноманітний доступ до засобів масової інформації має життєво важливе значення для політичного, економічного, соціального та культурного розвитку країн, а також є фактором змін у всіх цих сферах.

«Використання ІКТ у процесі навчання створює додаткові умови і спричиняє появу нових цілей та оновлення змісту освіти, дає змогу досягти значно більших результатів навчальної діяльності, забезпечити для кожного учня, студента формування і розвиток їхньої власної освітньої траєкторії», вважає професор В. Ю. Биков [1].

У новому суспільстві не всі мають однаковий доступ і можливість використовувати засоби масової інформації. Відмінність залежить від віку, статі, соціального статусу чи географічного контексту. У цьому сенсі попереду завжди виступає молодь та неповнолітні.

Тому така ситуація спонукає викладачів з обліку і оподаткування крокувати у ногу з молодим поколінням та розробляти методичне забезпечення, яке дозволяє створювати й ефективно застосовувати програмні засоби і системи комп'ютерного навчання, контролю знань, системну інтеграцію цих технологій в існуючі освітні процеси й організаційні структури. Але методику впровадження медіаосвітніх технологій у процес навчання ще недостатньо розроблено. Сприятли такому впровадженню дозволять медіакомпетентності

викладачів, а саме, компетентності у сприйнятті, створенні та передачі інформації, що відбувається завдяки технічним та семіотичним системам за допомогою медіадіалогу з іншими людьми.

Як один із способів набуття медіаосвітніх компетентностей викладачами закладів вищої освіти у нашому коледжі щорічно організовується семінар-практикум, який дозволяє застосовувати форми безперервної освіти, засновані на використанні сучасних ІКТ і новітніх медіа. Такий практичний семінар забезпечує вирівнювання досвіду поколінь, постійний особистісний розвиток і підвищення кваліфікації шляхом набуття медіаосвітніх компетентностей.

Щорічно завдання семінару-практикуму ускладнюються шляхом підвищення ступеня володіння медіатехнологіями. Учасники таких заходів оволодівають інструментальними засобами розроблення мультимедіа навчального призначення, починаючи з офісного програмного забезпечення та закінчуючи хмарними технологіями, які найбільш ефективно впливають на розв'язання різних завдань освіти.

У результаті таких семінарів-практикумів викладачі засвоюють медіакомпетентності щодо відображення і передавання інформації в текстовому, графічному, звуковому, відео, анімаційному форматі за допомогою електронних ресурсів; можливість швидкого пошуку необхідної інформації; можливість закріплення отриманих знань, умінь і практичних навичок; можливість оцінювання отриманих знань, умінь і навичок; організацію медіакомунікації.

Подібні практичні заняття для викладачів показують необхідність оснащення майбутніх фахівців інструментами, які дозволять їм розпоряджатися засобами масової інформації у професії. Результати застосування викладачами медіаосвітніх технологій на заняттях підвищує рівень знань студентів з навчальної дисципліни у середньому до 5%. Якщо аналізувати рівень викладання, то методичне забезпечення з дисциплін на 50% складається з електронних лекцій, матеріалів самостійного вивчення та завдань до лабораторно-практичних занять, які розміщуються на веб-ресурсах навчальних закладів.

Загалом, аналіз результатів, отриманий за допомогою опитування викладачів різних закладів освіти викликає тривожну ситуацію, оскільки більшість з них мають базовий рівень володіння медіакомпетентностями. Проте, решта мають високий рівень володіння компетентностями щодо впровадження ІКТ, їх застосування, поширення та грамотного використання. Ця популяризація залежить від дисципліни, яку викладає фахівець, і яка максимально наближає студента до професійної підготовки. Найцікавішим є вплив, який викладач має на всі аспекти формування професійної компетенції у майбутніх фахівців за допомогою медіатехнологій: чим більше викладач володіє медіа, тим вище рівень його медіакомпетентностей і тим краще студент засвоює навчальний матеріал.

Навчання є ключовим елементом у досягненні оптимальних рівнів чи ступенів оволодіння медіакомпетенціями. То ж не дивно, що в межах

безперервної самоосвіти можна розробляти конкретні курси навчання для викладачів, які керуються постійною взаємодією теорії і практики, збагачуючи свій досвід і навички протягом всього життєвого циклу. Таким чином, наступним кроком є ініціювання навчальних процесів, які дозволять викладачам досягти більш високого рівня володіння компетентностями у галузі засобів масової інформації відповідно до міжнародних вимог. На мою думку, ці процеси обов'язково повинні бути пов'язані з педагогічною практикою, яка є еталоном.

Література

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. Київ : Атіка, 2008. 684 с.
2. Подліняєва О. О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання предметів галузі «суспільствознавство». *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2013. № 6. С. 15–35.
3. Гриценчук О. О. Теоретико-методологічні основи застосування ІКТ в процесі вивчення суспільствознавчих дисциплін в країнах зарубіжжя та Україні: загальні підходи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 5 (19). URL: <http://www.ime.edu.ua.net/em.html> (дата звернення: 15.10.2018).

Mariusz Bieliński, Uczeń
Uniwersytet Gdański, Polska

ZARZĄDZANIE I RACHUNKOWOŚĆ W PODMIOTACH LECZNICZYCH

Działalność podmiotów leczniczych regulują przepisy ustawy o działalności leczniczej [1]. Ten akt prawny w swoim założeniu ma całościowo odnosić się do zasad prowadzenia działalności leczniczej. Definiuje podmioty lecznicze, do których są zaliczane m.in. szpitale publiczne. Przywołana ustawa stanowi, że działalność lecznicza opiera się na udzielaniu świadczeń zdrowotnych rozumianych jako działania, które służą zachowaniu, przywracaniu, ratowaniu lub poprawie zdrowia, a także inne działania medyczne wynikające z odrębnych przepisów lub z procesu leczenia.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie specyfiki zarządzania i rachunkowości na przykładzie szpitala publicznego. Wykorzystano metodę analizy literatury przedmiotu.

Zarządzanie szpitalem publicznym musi uwzględniać nie tylko interesy zarządzających, ale interes właściciela – organu tworzącego (np. jednostki samorządu terytorialnego), instytucji kontrolujących szpitale a przede wszystkim pacjenta [12; 13]. Wszyscy interesariusze muszą mieć pewność, że podjęte decyzje o charakterze strategicznym będą skutkowały pozytywnym efektem w długim horyzoncie czasowym. Zarządzanie strategiczne definiuje się jako sposób zarządzania organizacją oparty za dostosowywaniu jej działań do zmian otoczenia, których należy spodziewać się w przyszłości i podejmowaniu decyzji w aspekcie długookresowym [8]. Zarządzanie to oparte w dużej mierze na informacjach z zakresu rachunkowości [2; 3]. Cechuje się orientacją na przyszłość, dużą elastycznością na zmiany przy

uwzględnieniu otoczenia, w którym funkcjonuje podmiot leczniczy. Celem tego zarządzania jest wzmocnienie efektywności i kondycji organizacji w długim horyzoncie czasowym [14; 15]. Wpływa ono również na przeprowadzanie w tych organizacjach zmian wewnętrznych, których celem jest zapewnienie trwałego związku ze zmieniającym się otoczeniem. Istotą strategicznego zarządzania podmiotem leczniczym jest m.in. wybór zadań i celów oraz ukształtowanie wszelkich procesów wewnętrznych i zasobów w taki sposób, aby podmiot ten mógł efektywnie reagować na trudne i nieoczekiwane zjawiska zewnętrzne. Zarządzanie strategiczne jest procesem, który składa się z trzech etapów: analizy strategicznej, planu strategicznego i realizacji strategii. Celem analizy strategicznej jest zidentyfikowanie przyszłych zmian otoczenia w taki sposób, aby umożliwić podmiotowi leczniczemu dostosowywanie się do nich. Podlega mu środowisko wewnętrzne jednostki oraz jej otoczenie zewnętrzne (makrootoczenie). Analiza strategiczna powinna odnosić się do teraźniejszości oraz przyszłości w dokładnie określonej perspektywie czasowej [9]. Natomiast przy tworzeniu planu strategicznego wykorzystuje się wnioski z analizy strategicznej. Obejmuje on cele finansowe i strategiczne oraz strategię działania podmiotu, wraz z jego wizjami i misjami. Całość procesu, wraz z kontrolą strategiczną, zamyka realizacja strategii. Kolejnym aspektem zarządzania podmiotami leczniczymi jest zarządzanie z ekonomicznego punktu widzenia. Podmiot leczniczy prowadzi działalność usługową, która służy zaspokajaniu indywidualnych potrzeb człowieka poprzez świadczenie usług medycznych. Jej zakres przedmiotowy obejmuje m.in. promocję zdrowia oraz leczenie i rehabilitację. Działalność takich podmiotów cechuje ograniczoność zasobów. Należy dodać, że bardzo trudno jest wyznaczyć granicę angażowania zasobów [4]. Osiągnięcie zamierzonych wyników działalności podmiotów leczniczych jest możliwe przy wykorzystaniu wszystkich czynników produkcji (czynników świadczenia usług), tj. pracy, kapitału, ziemi, informacji i organizacji. Czynnik pracy w perspektywie długoterminowej charakteryzuje się sztywnością [5]. Jest to spowodowane faktem, że kwalifikacje osób zatrudnionych w służbie zdrowia muszą być stale wysokie a równocześnie zróżnicowane. W skład czynników rzeczowych wchodzi głównie aparatura medyczna, sprzęt oraz leki. Cechują się one bardzo wysoką kapitałochłonnością, co jest następstwem szybkiego rozwoju technologii medycznych oraz potrzebą implementowania nowych rozwiązań w poszczególnych jednostkach służby zdrowia [6; 12]. Nowe technologie medyczne są podstawowym czynnikiem wzrostu kosztów leczenia. Rzutuje to na złożoność organizacji podmiotów leczniczych. Specyfiką usług świadczonych przez te podmioty jest ich indywidualny charakter co wynika z faktu, że dotyczą one indywidualnych odbiorców [9]. Wpływ na zarządzanie organizacją podmiotów leczniczych ma status przedsiębiorcy. Te, które uznawane są za przedsiębiorców, czyli m.in. SPZOZ-y, charakteryzują się szczególną pozycją rynkową. Świadcząc usługi zgodne z zasadami rynkowymi, znacznie różnią się jednak od pozostałych organizacji działających na rynku. Z jednej strony status prawny SPZOZ każe je traktować jako przedsiębiorstwa zorientowane na zysk, natomiast z drugiej strony jako jednostki *non-profit*, niedochodowe.

Równie specyficzna jest rachunkowość podmiotów medycznych [7].

Rachunkowość jako taka jest pojęciem o kategorii jednoznacznie niezdefiniowanym [8]. Jednak najczęściej rozumiana jest jako system informacyjny, który spełnia kryteria zdefiniowane przez przepisy prawa lub jest efektem wewnętrznych rozwiązań przyjętych w organizacji [9]. Powinna dostarczać rzetelnych informacji o podmiocie gospodarczym w różnych aspektach i przekrojach jego działalności. System rachunkowości ukierunkowany na generowanie informacji przeznaczonych na rzecz odbiorców wewnętrznych bądź zewnętrznych skutkowało powstaniem trzech wzajemnie powiązanych, ale różnych merytorycznie systemów: rachunkowości finansowej, rachunkowości podatkowej, rachunkowości zarządczej.

Rachunkowość finansowa kreuje informacje przede wszystkim na rzecz użytkowników zewnętrznych, ale wykorzystuje się ją również do sporządzania sprawozdań wykorzystywanych w celach wewnątrzorganizacyjnych [10; 11; 13; 16]. Wygenerowane dzięki niej dane stanowią podstawę do oceniania i rozliczania ZOZ. Zadaniem rachunkowości finansowej jest ochrona majątku właścicieli, kontrahentów oraz państwa. Drugim podsystemem rachunkowości jest rachunkowość zarządcza, która generuje informacje wspomagające procesy zarządzania przedsiębiorstwem, procesy decyzyjne, planowania ekonomicznego a także kontroli realizacji tych planów [10]. Od rachunkowości finansowej różni się tym, że dostarcza informacji odbiorcom usytuowanym wewnątrz organizacji. Jako kolejny podsystem wyróżnia się rachunkowość podatkową. Jej głównym celem jest opracowanie odpowiedniej strategii podatkowej dzięki dostarczaniu właściwych informacji. W ramach tej rachunkowości ustalane są kategorie, które następnie ujawniane są w sprawozdaniach finansowych przygotowywanych w oparciu o zasady rachunkowości finansowej [12; 13]. Rachunkowość podatkowa charakteryzuje się generowaniem informacji jednocześnie dla odbiorców zewnętrznych (organy podatkowe) jak i wewnętrznych [16].

Wyjaśnienie istoty rachunkowości oraz jej podsystemów pozwala przejść do analizy podstaw prawnych rachunkowości. W nawiązaniu do podmiotów leczniczych w zakresie rachunkowości zastosowanie mają przede wszystkim ustawa o rachunkowości.

Rachunkowość w podmiotach leczniczych jest systemem informacyjnym, w którym główną rolę odgrywa informacja finansowa, a podstawowym przeznaczeniem tego systemu jest zaspokajanie potrzeb informacyjnych odbiorców zewnętrznych i wewnętrznych (interesariuszy) [2; 13; 14]. W sektorze opieki zdrowotnej brakuje stabilizacji, co wyraża się m.in. częstymi działaniami restrukturyzacyjnymi, brakiem jasnych reguł działania, czy zmianami zasad finansowania świadczeń zdrowotnych [15]. Konsekwencją tego jest podejście do realizacji celów, również rachunkowości, w sposób krótkoterminowy. Powoduje to, w krótkim okresie, nieujawnienie przez rachunkowość wszystkich problemów, z jakimi zmagają się jednostki. Rachunkowość w długim okresie daje rzetelniejszy obraz jednostki. Dlatego też polityka rachunkowości powinna opierać się na zasadach indywidualnie ustalanych dla podmiotów leczniczych oraz powinna dostarczać informacji niezbędnych do zarządzania.

Bibliografia

1. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2018 r. poz. 160 z póź.zm.)
2. Michalczyk L. Funkcja informacyjna inżynierii rachunkowości / L. Michalczyk. *Pieniądze i Więź*. 2011. № 1(50). S. 118.
3. Michalczyk L. Procedury i zakres refundacji leków w polskim systemie opieki zdrowotnej / L. Michalczyk. *Polityka Zdrowotna*. 2011. № 9. S. 84–85.
4. Michalczyk L. Zastosowanie metody prognozowanego kosztu jednostkowego w definiowaniu kosztów funkcjonowania przedsiębiorstwa na przykładzie analizy zatrudnienia / L. Michalczyk. *Nauka i Gospodarka*. 2010. № 7(4). S. 82.
5. Michalczyk L. Zatrudnienie osób niepełnosprawnych w przedsiębiorstwach województwa małopolskiego / L. Michalczyk. *Gospodarka Narodowa*. 2011. № 1-2. S. 105–118.
6. Stępniewski J. Strategia, finanse i koszty szpitala / J. Stępniewski. Warszawa : Wolters Kluwer, 2007. 186 s.
7. Kister A. Ekonomiczno-prawne aspekty funkcjonowania podmiotów leczniczych w gospodarce rynkowej / A. Kister. *Prawo w ochronie zdrowia. Doświadczenia i perspektywy rozwoju* / red. M. Szewczak, B. Drop, R. Śmiech. Lublin : KUL, 2013. S. 149–156.
8. Stępniewski J. Zarządzanie szpitalem. Kompendium menedżera / J. Stępniewski. Wrocław : AM im. Piastów Śląskich, 2005. 204 s.
9. Zubilevych S., Poznyakovska N. Conceptual framework of international public sector accounting standards: world experience and Ukraine. *International Journal of New Economics and Social Sciences*. MII : Warszawa. 2017. № 2(6). P. 76–82.
10. Szychta A. Definicja rachunkowości zarządczej w ujęciu ewolucyjnym. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 2018. № 513. S. 384–389.
11. Kister A. Reporting as a source of information for hospital management. *Problemy rachunkowości i analizy ekonomicznej w zarządzaniu przedsiębiorstwem* / ed. A. Zahorodny, H. Ronek. Lwów-Lublin, 2014. S. 56–67.
12. Kister A. Kierunki zmian rachunku kosztów w placówkach opieki medycznej. *Wybrane zagadnienia współczesnej rachunkowości w Polsce i na Ukrainie (Вибрані питання бухгалтерського обліку в Польщі і в Україні)* / red. H. Ronek, A. Zahorodny. Lwów-Lublin, 2015. S. 72–75.
13. Chluska J. Rachunkowość podmiotu leczniczego. Warszawa : ABC a Wolters Kluwer business, 2014. 292 s.
14. Wykorzystanie analizy interesariuszy w zarządzaniu organizacją zdrowotną / red. Frąckiewicz-Wronka A. Katowice : Śląsk, 2012. 272 s.
15. Prędkiewicz K., Prędkiewicz P., Węgrzyn M. Rentowność szpitali samorządowych w Polsce. *Nauki o Finansach*. 2014. № 3 (20). S. 28–43.
16. Principles and quality characteristics of accounting and financial statements under national legislation and their harmonization with International Standards and EU directives / Zubilevych S., Pozniakovska N., Miklukha O., Sirotinska A. *International Journal of New Economics, Public Administration and Law*. 2018. № 2 (2). 2018. P. 40–50.

СЕКЦІЯ 4

Zoshchuk Nataliia Candidate of Philological Sciences, acoassiate professor,
Mykhailiuk Alina student, Specialty International Economic Relations,
National University of Water and Environmental Engineering
Rivne, Ukraine

INTERNATIONAL GLOBAL PROCESSES IN THE WORLD AND INSTRUMENTS OF PROFESSIONAL COOPERATION

Globalization is not so new. We can track it down to at least since Quixote's first edition. However, the late 20th Century corporate world globalization has spurred a set of new questions. According to the world state system globalization keeps growing and it is very much a necessity, with its complex institutional apparatuses and its apparent sovereignty □3, P. 57□. On the one hand, this is the context in which «New imperialism» faces all its contradictions and defies conflicting interests. On the other hand, for authors like hardt and Negri the Nation-state is obsolete, belonging to the past.

The issue of globalization of international relations in the world is the most disputable question. It involves the combination and mutual influence of two directions. The first direction is the extensive physical, territorial (associated with the increase in the field of action) coverage of the entire planet Earth, the relationship of what is happening in all countries of the world □1□. Obviously, of course, not all countries are equal in international relations, even though there are such supranational structures in which they are represented on an equal footing, such as the UN or the OSCE in Europe.

Modern scientists Ilyin, I., Ivanov A. underlined the necessity to work out a synthetic scientific perception of globalisation, global natural and anthropogenic systems, processes. 'It is necessary to have a broad system and evolutionary approach in the interdisciplinary realization as well as to encourage the collaborative research by scientists and scholars'. A global process cannot be understood and a global problem cannot be solved by efforts within the framework of a certain discipline – their broad interaction is necessary.

However, it can not be denied that the fact of a single world information space is actually created makes in all countries and all inhabitants are witnessed the processes which are taking place in the world. It makes possible to express their attitude to what is happening. If not, in fact, in action then at least in words. International relations increasingly become the cumulative attitudes of people, countries and governments to each other in hidden or explicit manner, but necessarily existing in the open world information environment □2, P. 261-263□. On the other hand, we emphasize that these relations are perceived, taken into account or ignored, but it exists.

Secondly, the globalization of international relations has an intense (logical) direction - strengthening interdependence and interaction of all spheres and constituents of international relations (economy, politics, ecology, law, religion, etc.).

At the same time, if the previous with respect to the globalization of the stages of development of international relations there was a clear dominant political and economic imperatives in the relative, but now such a clear conclusion can not be made.

The religious factor of development is not new, but now the strengthening of Muslim fundamentalism and extremism has not negatively affected the diplomatic and military and economic relations of the countries. The second is an intensive (logical) aspect of the globalization of world economic relations – the relationship and interdependence of all their spheres, components and forms. We can also state here some trends that are becoming more and more recent. In spite of the fact that each form of international economic relations is separated from others, one can see the growing mutual interweaving between them.

An increasing share of foreign trade operations is carried out within the framework of the process of internationalization of production, that is, foreign trade, increasingly, lags behind the pace of growth of the growth rate of international production and export of capital. On the other hand, the export of capital itself is heterogeneous. The possibility of transferring production to one or another country is increasingly conditioned by the state of its financial market, that is, the export of capital in the form of direct investment becomes possible as a consequence of the growth of portfolio investment □3, P. 113□. The degree of stability of the financial market becomes a leading factor in investment activity in general.

Particular attention at the present stage of economic relations development requires consideration and observance of the concept of sustainable development. In the process of attracting TNCs to the implementation of the basic attributes of sustainable development in the countries of the world the key role belongs to the United Nations, which, in particular, forms the regulatory framework for the harmonization of economic, environmental and social interests. Among the most important initiatives of the UN in this area are the principles of responsible investment, the Global Compact and the United Nations Environmental Initiative Financial Initiative, which bring together the various actors of international economic relations in their pursuit of sustainable development.

To conclude, it can be argued that under the conditions of globalization a qualitatively new system of international relations is formed. It is based on a fundamentally new level of interaction between countries. Considerable role in this process is played by TNCs as subjects of international market relations. They are logistic systems that ensure the effectiveness of interaction between market actors and key aspects of the concept of sustainable development as theoretical and practical recommendations for the development of international economic relations in a globalized world.

Bibliografia

1. Навчальні матеріали оцінюється негативно-лайн: веб-сайт. URL: https://pidruchniki.com/84642/ekonomika/globalizatsiya_mizhnarodnih_ekonomichnih_vidnosin_sutnist_osoblivosti_suchasnomu_etapi (дата звернення: 15.10.2018).

2. Kholod B. I., Zborovska O. M. Globalization as a factor of influence on the process of logistic management of external economics of enterprises. *European Vector of Development*. 2014. № 2. (17). P. 261–270.
3. Jameson, Fredric 2000 «Globalization and Political strategy» in *New Left Review* (London). Vol. 49, № 4, July-August.

Зубілевич С. Я., к.е.н., професор,
Зиль М. І., здобувач вищої освіти,
 Національний університет водного господарства та природокористування
 м. Рівне, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗМІСТУ ТА ПОДАННЯ ЗВІТУ ПРО УПРАВЛІННЯ

Останні зміни, внесені до Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [1], були спрямовані на гармонізацію національного законодавства у сфері бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності із законодавством ЄС. Зокрема, з 2018 року українські підприємства повинні подавати новий звіт – Звіт про управління.

Порівняння вимоги до інформації, яку слід розкривати у Звіті про управління, за першоджерелом – Директивою 2013/34/ЄС, та законодавством України, наведено на рисунку.

Директива 2013/34/ЄС [2]	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [1]	Вимоги НБУ [3]
ймовірні перспективи подальшого розвитку підприємства	стан і перспективи розвитку підприємства	характер бізнесу
діяльність у сфері досліджень і розробок		
інформація про придбання власних акцій	основні ризики і невизначеності діяльності	цілі керівництва та стратегії досягнення цих цілей
використання підприємством фінансових інструментів		ресурси, ризики та відносини
мета та політика підприємства щодо управління своїми фінансовими ризиками, у тому числі політика хеджування		результати діяльності та перспективи подальшого розвитку
ціновий ризик, кредитний ризик, ризик ліквідності та ризик грошових потоків, на які наражається підприємство		ключові показники діяльності
інформація екологічного та соціального характеру		посилання, додаткові пояснення сум, що відображені в річній фінансовій звітності.
		аналіз економічних, екологічних та соціальних аспектів діяльності

Рисунок. Вимоги до змісту Звіту про управління*

*Складено авторами за [1; 2; 3]

Узагальнення вимог до подання Звіту про управління наведено у таблиці.

Отже, форма, детальне наповнення та обсяг Звіту про управління повністю визначаються суб'єктом подання та виконують багатоцільову функцію. Тому процес складання звіту потребуватиме від підприємств креативності та значних зусиль. Оприлюднення звіту не вимагається, проте підприємства, які його готували, здійснюють це.

Таблиця

Вимоги до подання Звіту про управління*

Ознака	Характеристика
1	2
Суб'єкти подання	Великі та середні підприємства за Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»
Наявність типової форми	-
Методичні рекомендації	-
Звітний період	Календарний рік
Терміни подання: Звіту про управління Консолідованого звіту про управління	28 лютого 2019 року 15 квітня 2019 року для консолідованого Звіту про управління
Місце подання	Органи Державної служби статистики України
Оприлюднення звіту	-

*Складено авторами за [5]

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Директива 2013/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язаних з ними звіти певних типів компаній. URL: <https://vobu.ua/ukr/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Про затвердження змін до Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України : постанова Національного банку України від 04.04.2018 р. № 34. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Звіт про управління : що це таке, як його робити та які нові можливості він дає. Гід по звіту для бізнесу. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Порядок подання фінансової звітності : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Красноруцький О. О., д.е.н., професор,
Руденко С.В., к.е.н., доцент,
Харківський національний технічний університет сільського господарства імені
Петра Василенка
м. Харків, Україна

РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СФЕРІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні виклики, які постають як перед вітчизняною системою вищої освіти, в цілому, так і перед нашими університетами (які виступають співорганізаторами конференції, у матеріалах якої опубліковано результати даного дослідження), зокрема, є комплексними та складно-структурованими, а, отже, потребують виваженого, цілісного, системного та комплексного підходу, з одного боку, до протидії негативним наслідкам, а з іншого – до використання цих викликів для здійснення продуктивних змін. Реалізація реформ в освітній та науковій сферах на фоні існуючих тенденцій соціально-економічного розвитку суттєво змінила принципові засади мотивації як здобувачів вищої освіти, так і дослідників, науковців, вчених. Останнє впливає на тематику фундаментальних та прикладних досліджень, створює передумови для комерціалізації їх результатів та розвитку маркетингу наукової продукції. Відповідно актуалізуються проблемні питання створення та розвитку наукової інфраструктури, набувають виключного значення питання організації дослідницької роботи, формування, розвитку та трансформації наукових шкіл, розвитку прямих зв'язків зі споживачами наукової продукції, в якості яких доцільно розглядати лише державні інституції. Саме наукові результати, доведені до рівня практичного застосування, є основою інновацій, а, отже, забезпечення конкурентоспроможності та ефективності суб'єктів реального сектору національної економіки.

Багато десятиріч, в умовах різних суспільно-економічних формацій та парадигм соціально-економічного розвитку йде мова про поглиблення інтеграції науки та виробництва, проте дієвих механізмів протидії регресивним процесам та кризовим явищам у цій сфері досі не сформовано. Наразі саме університетська наука здатна ефективно та з мінімальними витратами часу вирішити цю проблему, що має стати запорукою забезпечення стабілізації соціально-економічного розвитку всіх сфер та секторів національної економіки.

Вітчизняні заклади вищої освіти мають розвинутий науковий потенціал, процес формування якого тривав не одне десятиліття. На фоні формування та імплементації академічних традицій оформлювалася культура виконання наукових досліджень, підготовки кадрів, створювалися та зростали наукові школи. На цьому ґрунті виконуються дослідження, готуються наукові та науково-педагогічні кадри вищої кваліфікації, здатні вирішувати складні проблеми та завдання. Не дивлячись на позитивне та продуктивне спрямування

реформаційних змін та трансформацій, які здійснюються з метою зростання значимості вітчизняної освіти та науки в світовому академічному середовищі, необхідно виважено підходити до реагування на них, адже основним обмеженням в цьому процесі виступає ризик втрати накопиченого потенціалу вітчизняної науки, передусім, кадрового.

При цьому кожен університет, кожна наукова установа, кожна наукова школа містить унікальні наукові здобутки та унікальні можливості щодо створення приросту нових наукових знань, отримання наукових результатів, які дійсно орієнтовані на розвиток соціально-економічних систем всіх рівнів. В свою чергу, складний та всеохоплюючий характер викликів, які створюються в процесі стимулювання розвитку вітчизняної науки, потребує консолідації зусиль наукової спільноти в забезпеченні прогресу. Єдиним же шляхом такої консолідації є розвиток інтеграційних процесів в сфері наукових досліджень та підготовки кадрів, інструментом якого є співробітництво закладів вищої освіти.

Співпраця при виконанні наукових досліджень, участь та спільне проведення наукових заходів з апробації та оприлюднення наукових результатів, співробітництво в підготовці наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації створює передумови для підвищення рівня кадрового забезпечення наукового та освітнього процесу, диверсифікації освітніх послуг університетів, підвищення їх якості, що забезпечує орієнтацію на стабілізацію темпів розвитку основної діяльності закладів вищої освіти. В свою чергу, діалог представників різних наукових шкіл збагачує знання, підвищує кваліфікаційний рівень дослідників та, відповідно, якість та результативність досліджень, які виконують. Подальше розширення та поглиблення такої взаємодії, освоєння нових її напрямів є основою розвитку та стабільного функціонування університетів в довгостроковій перспективі, не дивлячись на турбулентність зовнішнього та інституційного середовища.

Міклуха О. Л., к.е.н., доцент,

Підгрушний В. А., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ЗВІТ ПРО УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОМУНІКАЦІЇ

У сучасних умовах України діяльність підприємств залежить від готовності суспільства підтримувати цю діяльність. Для постійної суспільної підтримки підприємства повинні проводити певні соціальні заходи і повідомляти про них, підкреслюючи таким чином свою соціальну значущість та внесок у покращення якості життя громади.

Формування соціальної звітності дозволяє демонструвати результати суспільно-корисних сторін діяльності підприємства, покращує взаємовідносини з клієнтами, державними органами, контрагентами та громадськістю. Дане питання є предметом вивчення як вітчизняних, так і закордонних учених.

Найбільш детально формування Звіту про управління досліджується у працях науковців: Т. Бондар [1] розглядає етапи складання звіту; Л. Ловінська [2] наводить зміст, мету, склад та сферу застосування звіту, Л. Стецюк [3] акцентує увагу на тому, що з впровадженням Звіту про управління підготовка звітності вийде за межі власне бухгалтерського обліку.

З 2019 року Звіт про управління будуть подавати разом з фінансовою звітністю такі суб'єкти господарювання як середні та великі підприємства. Для середніх підприємств він містить фінансову інформацію, для великих – фінансову та нефінансову.

Звіт про управління – «документ, що містить фінансову та нефінансову інформацію, яка характеризує стан і перспективи розвитку підприємства та розкриває основні ризики і невизначеності його діяльності» [4]. Мета формування звіту полягає в тому, щоб користувачі, як внутрішні, так і зовнішні, отримали справедливий огляд розвитку підприємства і його стану, зіставного з розміром та складністю бізнесу. Така інформація повинна включати аналіз екологічних, соціальних аспектів виробничо-господарської діяльності. Звіт повинен містити фінансові та нефінансові ключові показники ефективності, які стосуються конкретного напрямку діяльності, включаючи інформацію щодо природоохоронних та кадрових питань. Керівництво підприємства вирішує, як буде виглядати звіт. Законодавством передбачено лише мінімальні вимоги до змісту та формату даного документу. Однак інформація у Звіті повинна бути достовірною, об'єктивною та повною (див. табл. 1).

Таблиця 1

Структура Звіту про управління суб'єктів господарювання України

№ з/п	Склад та елементи звітності
1	2
Фінансова інформація	
1.1	Ключові показники, які характеризують фінансовий стан підприємства
1.2	Інформація про фінансові результати підприємства
1.3	Ключові фінансові ресурси та використання їх для досягнення цілей підприємства (структура капіталу, фінансові механізми, ліквідність, грошові потоки)
1.4	Інформація про рух елементів власного капіталу
1.5	Опис ключових показників ефективності, яке керівництво підприємство використовує для оцінки результатів діяльності підприємства до встановлених цілей
1.6	Аналіз значних змін у фінансовому стані, ліквідності та результатах діяльності у порівнянні з плановими/цільовими показниками
1.7	Оцінка схильності підприємства до цінних ризиків, кредитних ризиків, ризиків ліквідності та ризиків грошових потоків
1.8	Інформація про використання фінансових інструментів (облігацій, ф'ючерсів, опціонів)
1.9	Інформація про придбання акцій
1.10	Інформація про політику управління фінансовими ризиками підприємства
1.11	Інформація про суму податків та платежів, сплачених до бюджету

1	2
Нефінансова інформація	
2.1	Організаційна структура управління підприємством (інформація щодо його керівників та посадових осіб; опис порядку роботи зборів акціонерів та їхні основні повноваження; опис прав акціонерів та порядок здійснення цих прав; наявність структурних підрозділів; інформація про практику корпоративного управління; склад та діяльність адміністративного, управлінського та наглядового органів та комітетів; управління відносинами з акціонерами, пов'язаними сторонами та іншими стейкхолдерами)
2.2	Опис зовнішнього середовища (галузь, основні ринки збуту продукції, позиція на них підприємства, суттєві фактори правового, регуляторного та макроекономічного регулювання)
2.3	Опис ключових нефінансових показників ефективності, які керівництво підприємства використовує для оцінки результатів діяльності підприємства до встановлених цілей
2.4	Стратегія та цілі діяльності підприємства, взаємозв'язок цілей для досягнення стратегічної мети (вірогідні перспективи майбутнього розвитку підприємства, діяльність у сфері досліджень та розробок, критерії оцінювання досягнень)
2.5	Інформація про стан інформатизації ведення бухгалтерського обліку та систем внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту
2.6	Основні статистичні дані про роботу підприємства
2.7	Інформація про екологічну відповідальність підприємства
2.8	Інформація про соціальний розвиток компанії та її роль у розбудові спроможної громади
2.9	Інформація про стан впровадження на підприємстві енергоощадних технологій
2.10	Стан групи підприємств, зокрема наявність філій підприємства

У 2017 році внесено зміни до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5]. За основу взято Директиву про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність і пов'язану звітність певних типів підприємств, затверджену Європарламентом та Радою ЄС [4]. Вимога щодо необхідності складання звіту про управління наближує вітчизняне законодавство до нормативних актів Європейського Союзу.

Малими чи мікропідприємствами Звіт про управління не подається. Банки та суб'єкти державного сектору Звіт про управління подавати зобов'язані, у зв'язку з чим внесено зміни і доповнення у відповідні нормативні документи.

Правління НБУ прийняло Постанову «Про затвердження змін до Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» [6], якою визначено перелік обов'язкової для розкриття інформації. В документі банки повинні висвітлити характер бізнесу, цілі керівництва та стратегію їх досягнення, результати діяльності та перспективи подальшого розвитку, ключові показники діяльності.

Міністерство фінансів України розробило проект наказу «Про затвердження Змін до Національних (стандартів) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та 2 «Консолідована фінансова звітність», яким передбачено доповнити НП(с)БОДС 1 новим розділом «Склад та елементи звіту про управління та звіту про платежі на користь держави».

У світовій практиці застосовують рамкові підходи або методичні рекомендації, ідеї яких можуть бути використані при складанні Звіту про управління у частині нефінансової інформації (див. табл. 2).

Таблиця 2

Склад структурних елементів Звіту про управління

Назва	Структурні елементи
1	2
Директива 2013/34/ЄС Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу від 26.06.2013 р. [4]	У Звіті про управління слід вказати: 1. Ймовірні перспективи подальшого розвитку підприємства; 2. Діяльність у сфері розробок; 3. Інформація про придбання власних акцій; 4. Інформацію про фінансові інструменти; 5. Ризик діяльності (ціновий, кредитний, ризик ліквідності, ризик грошових коштів); 6. Мету та політику щодо управління фінансовими ризиками.
МСФЗ Практичний звіт 1 «Коментар керівництва: рамковий підхід до подання»	Містить принципи та структурні елементи: 1. и

В Україні на сьогодні не затверджено жодного нормативного документа, який би регламентував формування Звіту про управління. У Керівництві по звітності у сфері сталого розвитку Глобальної ініціативи зі звітності [7] наводяться етапи підготовки такого звіту: 1. Визначення обсягу консолідації даних та груп зацікавлених сторін; 2. Розроблення формату та структури Звіту, порядку розрахунку показників результативності діяльності підприємства; 3. Збирання даних та складання звіту про стійкий розвиток; 4. Перевірка якості Звіту, виправлення виявлених недоліків; 5. Публікація Звіту та забезпечення його доступності зацікавлених сторін.

Практичну реалізацію такого підходу розглянемо на прикладі найбільшої компанії України, провідного підприємства паливно-енергетичного комплексу країни – Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України». Відповідно до законодавства на сайті компанії опубліковано річний звіт за 2017 рік [8], який окрім фінансової звітності, Звіту незалежного аудитора, включає дані про корпоративне урядування, інформацію про соціальні та екологічні заходи, які спрямовані на соціальний розвиток місцевих громад тощо. Інтегрована звітність компанії є доступною для широкого кола зацікавлених сторін і сформована з використанням Стандарту взаємодії із зацікавленими сторонами AA 1000 SES (Stakeholder Engagement Standart) [9]. До зацікавлених сторін НАК «Нафтогаз України» входять акціонери та інвестори, співробітники, профспілки, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, засоби масової інформації, фінансово-кредитні установи, організації-партнери, підрядники та постачальники, споживачі, місцеві громади, громадські та благодійні організації, науково-освітні заклади тощо.

В оприлюдненому компанією звіті окреслено макроекономічне середовище, у якому працює компанія; визначено основні проблеми, пов'язані з темпами реформ та сприйняттям корупції; окреслено основні ризики зростання інфляції, замороженого воєнного конфлікту, негативних демографічних трендів та активізації популістів. Наведено дані про європейський ринок природного газу, визначено фізичні обсяги транзиту газу територією України за 2014-2017 роки, наведено статистику виробництва природного газу в Україні. Подібну інформацію наведено і щодо нафтового ринку. У Звіті присутня інформація для отримувачів субсидії, наведено інформацію про важливі регуляторні зміни 2017 року, про основні види діяльності групи компанії Нафтогаз України та інші види діяльності, зокрема інвестиційні проекти в Арабській Республіці Єгипет; розкрито інформацію про активи компанії, загальну суму капітальних інвестицій, суму податків, сплачених підприємствами групи, розмір чистого оборотного капіталу. В частині корпоративного урядування наведено основні результати роботи комітетів наглядової ради компанії. У групі Нафтогаз у листопаді 2016 року було створено незалежну службу управління ризиками. У звіті подано структуру ризиків компанії: операційні, стратегічні, фінансові, ризики регулювання, юридичні, екологічні, безпеки праці та охорони здоров'я; репутаційні. Розкрито основні компоненти політики компанії у сфері безпеки праці. Означено внесок у соціальний розвиток місцевих громад, зокрема напрацьовано пріоритетні напрямки політики компанії у сфері соціальної відповідальності та підтримки місцевих громад. У Звіті про управління важливо акцентувати увагу на тій інформації, яка не носить фінансовий характер, але є важливою в контексті діяльності компанії: наприклад у 2014 році «Нафтогаз» навів розділ про корупцію в газовій промисловості, в 2015 році – пояснення про субсидії, в 2017 році – інформацію про перемогу у Стокгольмському арбітражі.

Запит на нефінансову інформацію з боку громадянського суспільства у сучасному світі є дуже потужним, що робить Звіт про управління важливим інструментом комунікації. Найкращим прикладом є річні звіти великих компаній, а саме: BMW, Vodafone, «Нафтогаз», «ПУМБ» та ін. Звіт про управління допомагає зробити діяльність більш прозорою, привернути увагу потенційних клієнтів, закріпити лояльність вже існуючих, запевнити у надійності компанії.

Оскільки у 2019 році усі великі та середні підприємства України повинні подавати такий звіт, питання щодо інформаційного наповнення, структури звіту і комунікативних інтересів суб'єкта господарювання повинні розглядатися керівниками вже сьогодні.

Література

1. Бондар Т. А. Звіт про управління: етапи складання. *Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування, аналізу і аудиту* : матеріали міжнар. наук. інтернет-конф., м. Київ, 17 листоп. 2017 р. Київ : КНЕУ, 2017. С. 115–117.
2. Ловінська Л. Г. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток бухгалтерського обліку та звітності в Україні. *Фінанси України*. 2014. № 9. С. 21–30.
3. Стецюк Л. С. Нефінансова звітність як інструмент для забезпечення прозорості бізнесу. *Розвиток бухгалтерського обліку, фінансів та оподаткування в аграрному секторі*

економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X міжнар. наук.-практ. конф. м. Київ, 24 листоп. 2017 р. / відп. за вип. Ю. С. Бездушна. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2017. С. 155–157.

4. Про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність і пов'язану звітність певних типів підприємств : директива 2013/34/ЄС Європейського парламенту та Ради ЄС від 26.06.2013 р. URL: <http://search.ligazakon.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. Дата оновлення: 01.07.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Про затвердження змін до Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України : постанова Правління Національного банку України від 04.04.2018 р. № 34. URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=67274346> (дата звернення: 15.10.2018).
7. Global Reporting Initiative. URL: <https://www.globalreporting.org/>
8. Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»: веб-сайт. URL: <http://www.naftogaz.com/> (дата звернення: 15.10.2018).
9. AA1000 Stakeholder Engagement Standard. URL: <http://www.accountability.org/standards/>

Оксентюк Н. В., к.псих.н., доцент,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

СТАБІЛЬНА ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВА СФЕРА ЯК ФУНДАМЕНТ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ БУХГАЛТЕРА

У досягненні успіху бухгалтеру необхідні не лише професійні, а й особисті якості, серед яких: знання, здібності, інтелект, емоційно-вольова сфера, характер. Ці якості мають дві особливості. По-перше, є фундаментом, на якому будується професійна, управлінська компетентність бухгалтера. По-друге, набагато важче піддаються корекції: змінити стиль мислення або характер набагато складніше, ніж засвоїти методику прийняття рішень або технологію організації бухгалтерського обліку.

Особисті і соціальні аспекти загальних здібностей – здоровий глузд і чутливість, вміння відчувати політичні і соціальні обставини, справлятися зі стресом, приймати правильні рішення, керувачись раціональними міркуваннями і інтуїцією, грамотно будувати відносини з оточуючими, знаходити вигідні для себе компроміси і керувати своїми імпульсивними поривами. Всі ці напрямки емоційно-вольової сфери грають важливу роль в професії бухгалтера.

Внутрішньо-особиста сфера зачіпає межі внутрішнього «я» людини. Це те, наскільки людина в гармонії з власними почуттями, якої думки вона про себе та свою діяльність. Успіх у внутрішньо-особистісній сфері означає, що бухгалтер відчуває себе сильним і самостійним в житті і роботі, що він вміє висловлювати свої почуття і думки, готовий постояти за свої переконання.

Самоаналіз передбачає, що людина розрізняє власні почуття і емоції і розуміє, чим вони викликані. Бухгалтеру, що розуміє свої почуття і емоції, легко їх контролювати, а відповідно, і управляти ними. Крім того, що бухгалтер повинен вміти аналізувати власну поведінку, він повинен навчитися аналізувати і реакцію оточуючих на себе і свої дії. Знання своєї поведінки і

визначення негативної або позитивної реакції з боку інших людей на нього дозволяє людині ефективно самовдосконалюватися.

Бухгалтер, що володіє *високим емоційним розвитком* в міжособистісній сфері, викликає до себе довіру оточуючих, має почуття відповідальності, ефективно взаємодіє з іншими людьми і працює в команді.

Розуміння реальності – це здатність побачити різницю між своїм поглядом на світ, своєю уявою і реально існуючою ситуацією, адекватно оцінювати реальність, бачити речі такими, якими вони і є насправді, не підмінюючи їх своїми очікуваннями або страхами. Такий бухгалтер спирається на об'єктивні дані і факти, вміє їх інтерпретувати, він прагматичний і наділений реалістичним поглядом на світ. *Адекватний погляд на дійсність* передбачає певну зосередженість на оточуючих речах, здатність не відволікатися від зовнішнього світу і вміння аналізувати його сигнали.

Бухгалтер, що володіє *гнучкістю*, вміє пристосовуватися до дійсності і до її умов, що змінюються, реакція у нього швидка, він схильний до спільної роботи і не проявляє впертість. Якщо такий бухгалтер розуміє, що зробив помилку, він її визнає і, відповідно, змінює свою поведінку.

Уміння вирішувати проблеми – це здатність бачити тільки назриваючу чи наявну складність, чітко сформулювати її, розвинути і втілити план щодо ефективного її вирішення. Бухгалтер, який вміє вирішувати проблеми, не боїться дивитися в очі неприємностей, він зібраний і методичний в своїх діях, намагається бути незворушним і не допускає імпульсивності у вчинках. Такий бухгалтер вміє ефективно справлятися з усіма, навіть надскладними, завданнями на роботі і вдома, він набагато краще зберігає своє фізичне і душевне здоров'я. Бухгалтер, що володіє *переносимістю стресу*, знає, що він в змозі вирішити проблеми, внутрішньо впевнений, що він, навіть якщо не в змозі управляти стресовою ситуацією, може якимось чином впливати на неї, не втрачаючи при цьому самовладання і позитивного погляду на життя. Такий бухгалтер легше переносить різні кризи, він не дає негативним емоціям вибити себе з колії або загнати в депресивний стан. З будь-якої ситуації він насамперед шукає розумний вихід. Сфера загального настрою відповідає за здатність людини сприймати майбутнє позитивно, відчувати задоволеність життям, за вміння дарувати радість собі і оточенню.

Емоційно-вольова сфера складає базис для ефективно професійної роботи бухгалтера. Хоча найчастіше важливу роль в житті бухгалтера грає не одна сфера, а їх сукупність або психологічний компонент: мотивація, воля, установки, комунікабельність, вміння приймати рішення, вміння делегувати завдання й інші особистісні параметри. Все це визначає, наскільки успішним і ефективним в роботі може бути бухгалтер з урахуванням специфіки його професії (величезні інформаційні потоки, вимогливість, яка веде до конфліктів, величезна відповідальність, постійні стреси).

Половинець Д. В., аспірант,
Університет державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна

ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ

Перехід до інформаційного суспільства вимагає від системи освіти рішення принципово нової проблеми підготовки людей, пристосованих до швидкоплинних реалій навколишньої дійсності, здатних не тільки сприймати, зберігати і відтворювати інформацію, а й продукувати нову, керувати інформаційними потоками і ефективно їх обробляти [1].

Одним з пріоритетних напрямків інформатизації суспільства є процес інформатизації освіти, який передбачає широке використання інформаційних технологій навчання. Враховуючи здійснення модернізації освіти, інформатизація передбачає створення освітнього інформаційного середовища як найважливішої умови, інструменту й результату модернізації системи освіти для забезпечення подальшого підвищення якості освіти, створення умов для реалізації рівних можливостей усім громадянам опанувати освіту всіх рівнів і ступенів [2].

Особливо це стосується фахівців з бухгалтерського обліку, які мають не лише оволодіти необхідними професійними навичками, вміти орієнтуватися у змінах нормативно-правової бази, передбачати можливі зміни економічної ситуації як на національному, так і на глобальному рівнях, але й володіти відповідною інформаційно-комунікаційною компетентністю (ІК-компетентність).

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяє засвоюванню здобувачами освітніх послуг складних абстрактних теоретичних процесів; орієнтується на сучасне розуміння принципу наочності та забезпечує перетворення студентів з пасивних спостерігачів досліджуваних процесів та явищ на активних учасників навчально-пізнавального процесу, який набуває дослідницького та творчого характеру. ІКТ створюють передумови для постановки та розв'язання нових дидактичних завдань, які не можливо вирішити традиційним шляхом. Тому, дослідження особливостей використання засобів ІКТ при підготовці фахівців з бухгалтерського обліку для задоволення вимог ринку праці є вкрай актуальним в умовах сьогодення.

ІКТ-компетентність – володіння сучасними інформаційними технологіями. Але у науково-педагогічній літературі та практиці широко поширено термін [3] інформаційна підготовка (ІП) як обов'язкова складова освітнього процесу, спрямована на підготовку фахівців з бухгалтерського обліку, здатних ефективно застосовувати засоби ІКТ в процесі здійснення своєї професійної діяльності. Отже, у формуванні цілей змісту освіти інформаційна підготовка відіграє провідну роль. В цілому, інформаційна підготовка повинна бути зорієнтованою на формування знань та умінь у фахівців виконувати діяльність з

перетворення професійної інформації, тобто виконувати інформаційну діяльність, яка трактується як «діяльність по реєстрації, збору, обробці, зберіганню та передачі, інформації про об'єкти, явища, процеси, зокрема що реально протікають, і швидкісна передача будь-яких об'ємів інформації, представленої в різній формі, з використанням сучасних засобів ІКТ» [3].

Аналіз наукової, науково-педагогічної та психолого-педагогічної літератури дає змогу визначити, що ІКТ-компетентність фахівця виявляється у сукупності компетенцій у професійній та комп'ютерно-інформаційній галузях знання (ІКТ-компетенція фахівця), що зумовлюють готовність майбутнього фахівця до здійснення професійної діяльності та забезпечують здатність виконувати необхідні для цього дії в умовах інформатизації суспільства. Інформаційна підготовка повинна сприяти формуванню ІКТ-компетенції майбутніх фахівців. В нашому розумінні, ІКТ-компетенція фахівця – нерозривно зв'язані між собою як у змістовному, так і в діяльністному аспектах, науково-професійні області: 1) знання та уміння застосовувати засоби ІКТ для виконання своїх професійних обов'язків; 2) виконання інформаційної діяльності та інформаційної взаємодії між учасниками виробничого процесу в умовах використання потенціалу розподіленого інформаційного ресурсу локальних і глобальної комп'ютерних мереж; 3) експертна оцінка змістовно-практичної значущості електронних засобів професійного призначення; 4) запобігання можливих негативних наслідків використання засобів ІКТ у виробничому процесі; 5) автоматизація інформаційного забезпечення виробничого процесу та організаційного управління підприємством на базі засобів ІКТ, в яких фахівець повинен бути добре проінформований.

Під цілеспрямованим формуванням ІКТ-компетенції фахівця розуміється її розвиток за заздальгідь спроектованою моделлю за допомогою адекватних прийомів впливу, що вимагає використання відповідних методів і прийомів. Зміст його полягає в тому, що студенти, по-перше, під керівництвом викладача повинні опанувати змістом дисциплін комп'ютерного циклу і вміти зафіксувати у власній свідомості основні способи дій та технології роботи з обліковим програмним забезпеченням. І, по-друге, перекласти їх на свою майбутню професійну діяльність. Все це вимагає від викладачів відповідної організації навчально-пізнавальної діяльності в процесі вивчення комп'ютерних дисциплін. Сутність стратегії цілеспрямованого формування ІКТ-компетенції фахівця з бухгалтерського обліку полягає в активізації самоосвітньої діяльності студентів за рахунок залучення змісту та форм професійної підготовки, які здатні виконувати стимулюючу і розвиваючу функції [4].

Отже, використання ІКТ сприяє трансформації ролі фахівця з бухгалтерського обліку, завдяки появі можливості активно формувати власний процес отримання знань, визначати індивідуальний напрямок руху в освітньому середовищі. Використання ІКТ (програмно-імітаційних комплексів, мультимедійних презентацій, електронних освітніх ресурсів, баз даних, електронних бібліотек тощо) сприяє формуванню комплексного сприйняття та розумінню сутності процесів і явищ, отриманню вільного доступу до

інформаційних джерел у будь-який зручний момент часу; допомагає в опрацюванні значних обсягів інформації, самостійно засвоювати навчальний матеріал завдяки візуалізації процесу вирішення проблеми, швидкому пошуку інформації для вирішення навчальних задач, можливості самостійно обрати ефективний варіант їх розв'язання.

Література

1. Завьялов А. Н. Педагогические проблемы эффективного формирования информационной компетенции. *XIII Ершовские чтения. Межвузовский сборник научно-методических статей* : материалы между. научно-методической конференции, 18-19 февраля, 2003 г. / под ред. В. Н. Евсеева. 2003. С. 166–168.
2. Національна доктрина розвитку освіти. *Освіта*. 2002. № 26. 245 с.
3. Толковый словарь терминов понятийного аппарата информатизации образования. Москва : ИИО РАО, 2006. 88 с.
4. Вембер В. П. Информатизация освіти та проблеми впровадження педагогічних програмних засобів в навчальний процес. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2007. Вип. 3. URL: <http://www.nbu.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Ровенець Т. О., к.е.н., доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ БУХГАЛТЕРІВ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Імплементація у вітчизняну практику Міжнародних стандартів фінансової звітності обумовила актуалізацію питання якісної підготовки та підвищення кваліфікації бухгалтерів. Відповідно до міжнародних правил, фінансова звітність може вважатися достовірною, якщо вона складена та підписана бухгалтером, який має певну кваліфікацію, що підтверджується через процедуру сертифікації.

В сучасних умовах запорукою високої кваліфікації фахівця з обліку є наявність сертифікату визнаної професійної організації. Серед найбільш відомих та акредитованих на міжнародному рівні програм професійної сертифікації на сьогодні є програми АССА (Великобританія), CPA (США), CGA (Канада), CIMA (Великобританія), CAP, CIPA (СНГ) тощо. Практика одержання професійних сертифікатів у вищезгаданих країнах не є обов'язковою процедурою, разом з тим отримала високе визнання й служить індикатором належного рівня кваліфікації фахівців з обліку і оподаткування [1, С. 33].

Насамперед, роль професійних організацій полягає у розробці змісту освітніх програм з підготовки фахівців, здійсненні контролю за процесом отримання практичного досвіду з метою набуття ними належного рівня компетентності, проведенні атестації й визначенні необхідних програм підвищення кваліфікації. Такі професійні організації на сьогодні створені та

функціонують в Україні, однак їх місце і роль у підготовці бухгалтерів на різних етапах освітнього процесу законодавчо не визнана [1, С. 33].

Нині у вітчизняній практиці та серед науковців існує два діаметрально протилежні підходи щодо необхідності професійної сертифікації бухгалтерів. Переважна більшість науковців вважають сертифікацію індикатором якісної професійної підготовки та інструментом, що спрямований на боротьбу з бухгалтерськими злочинами і фінансовими махінаціями. Разом з тим противники даної ідеї зауважують, що у випадку запровадження обов'язкової професійної сертифікації бухгалтерів вона може перетворитися на формальну бюрократичну процедуру, яка не гарантуватиме при наявності сертифіката високої теоретичної та практичної підготовки.

Водночас, Міжнародна федерація бухгалтерів розглядає етап професійної підготовки бухгалтерів навчальними освітніми закладами як фундамент професії [1, С. 34].

На думку С.Ф. Голова, процес підготовки професійного бухгалтера передбачає декілька етапів: 1) отримання диплому вищого навчального закладу; 2) набуття практичного досвіду; 3) сертифікат професійного бухгалтера; 4) регулярне підвищення кваліфікації. Два останніх етапи розглядаються вченим як підвищення кваліфікації, відповідальність за яке покладається на професійні організації [2, С. 11].

Професійна сертифікація бухгалтерів – це універсальний інструмент визнання кваліфікації в галузі бухгалтерського обліку як в професійних колах, так і на ринку праці. Видаючи сертифікат, професійна організація засвідчує, що його носій володіє: знаннями, досвідом роботи за фахом, репутацією. Однак, для збереження свого сертифіката, носій також повинен виконувати вимоги щодо обов'язкового підвищення власної кваліфікації, що встановлюються професійною організацією [3, С. 158].

Більшість вітчизняних науковців вважає, що на сучасному етапі сертифікація бухгалтерів має стати основною складовою реформування бухгалтерського обліку в Україні, оскільки сприятиме: гармонізації вітчизняної системи професійної підготовки бухгалтерів відповідно до вимог міжнародних стандартів; зростанню престижу професії і кваліфікації бухгалтерів, посиленню контролю за дотриманням норм професійної етики; зниженню рівня ризику для користувачів бухгалтерської звітності та підвищенню ефективності системи управління [1, С. 34].

Саме через унікальну відповідність вимогам ринку праці, сертифікація здобула широке визнання в розвинутих країнах.

За результатами дослідження актуальності професійної сертифікації бухгалтерів у вітчизняній практиці можна стверджувати, що окрім диплому Міжнародної федерації бухгалтерів, на ринку праці України достатньо високим попитом користуються сертифікати АССА, АІСРА, а також сертифікати СІРА та САР.

САР (Certified Accounting Practitioner – сертифікований бухгалтер-практик) – програма сертифікації щодо базових знань з МСФЗ, управлінського та

податкового обліку. Фактично це перший рівень сертифікації СІРА. Для отримання сертифіката САР необхідно успішно скласти чотири іспити з: фінансового обліку 1 (за МСФЗ); управлінського обліку 1; права; податків. Останні два (при складанні іспитів в Україні) враховують українську правову і податкову специфіку. Бухгалтер САР здатний вести бухгалтерський облік на підприємстві, складати основну звітність, включаючи податкову [3, С. 158].

СІРА (Certified International Professional Accountant – сертифікований міжнародний професійний бухгалтер) – другий (останній) рівень сертифікації СІРА. Крім дисциплін, визначених для САР, він включає такі дисципліни, за якими необхідно складати іспити: (фінансовий облік 2 (або розширений); управлінський облік 2 (або розширений); фінансовий менеджмент аудит; управлінські інформаційні системи). Бухгалтер СІРА здатний робити те саме, що й бухгалтер САР. Крім того, може застосовувати професійне судження щодо питань фінансового управління та брати участь у прийнятті управлінських рішень [3, С. 159].

Іспити для отримання сертифіката СІРА/САР проходять в Україні, їх приймає незалежна екзаменаційна мережа СІРАЕН. Офіційним представником екзаменаційної мережі за програмою СІРА в Україні є Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ). Ця організація, а також Українська асоціація сертифікованих бухгалтерів і аудиторів (УАСБА), як акредитований провайдер мають право видавати сертифікат СІРА/САР своїм членам за результатами успішного складення іспитів [3; 4].

АССА DipIFR – одна із загальноновизнаних міжнародних програм сертифікації від Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів. У рамках цієї програми вивчається тільки фінансовий облік за МСФЗ. Сама ж програма сертифікації АССА складається з 14 іспитів. DipIFR є еквівалентом одного з іспитів АССА, який можна скласти російською мовою, решта – англійською. Складені 14 іспитів дають право отримати сертифікат АССА [4].

САРА (Certified Agricultural Professional Accountant – сертифікований професійний бухгалтер агробізнесу) – перша і єдина галузева програма підвищення кваліфікації та сертифікації бухгалтерів агропромислових підприємств. Розроблена фахівцями Мінагрополітики України спільно з Інститутом обліку і фінансів НААН та Федерацією аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України, ліцензована Міносвіти України та затверджена Мінагрополітики України [4].

Зростання ролі управлінського обліку, як інформаційної системи забезпечення прийняття оперативних управлінських рішень, обумовлює потребу у сертифікованих спеціалістах не тільки з фінансового обліку та МСФЗ, але й з управлінського обліку. Саме в цій сфері важливу роль відіграє Британський королівський інститут фахівців з управлінського обліку (Chartered Institute of Management Accountants – СІМА). Програми СІМА суттєво відрізняються від інших кваліфікаційних програм у сфері фінансів тим, що значною мірою зорієнтовані на стратегії менеджменту та максимальне задоволення потреб бізнесу. З огляду на високий авторитет СІМА вищі

навчальні заклади, що готують фахівців в галузі бухгалтерського обліку, здійснюють кроки по наближенню освітніх програм до вимог СІМА з метою подальшої їх акредитації [5].

Отже, впровадження сертифікації бухгалтерів в Україні сприятиме росту їх кваліфікації і престижу професії, а також гармонізації вітчизняної системи професійної підготовки бухгалтерів з міжнародними стандартами, посиленню контролю за дотриманням норм професійної етики. Хоча сертифікація бухгалтерів і набуває все більшого поширення в Україні, але здійснюється вона більше під впливом різних міжнародних проектів і грандів, ніж з ініціативи самих бухгалтерів та власників підприємств.

Література

1. Головай Н. М. Аналіз сучасного стану впровадження професійної сертифікації бухгалтерів в Україні. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Голов С. Ф. Сертифікація бухгалтерів: аргументи і факти. *Дебет-Кредит*. 2002. № 49. С. 11–16.
3. Коваленко Т. В. Сертифікація бухгалтерів в Україні. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Навчання міжнародним стандартам. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. СІМА: веб-сайт. URL: www.cimaglobal.com (дата звернення: 15.10.2018).

СЕКЦІЯ 5

Бірченко Н. О., к.е.н.,

Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка
м. Харків, Україна

РОЛЬ ГОЛОВНОГО БУХГАЛТЕРА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» закріплено обов'язок ведення бухгалтерського обліку всіма юридичними особами, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності [1].

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [1].

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві покладено на його власника (власників) або уповноважений орган (посадову особу) відповідно до законодавства та установчих документів, практичне ж керівництво бухгалтерським обліком здійснює головний бухгалтер.

Керівник підприємства зобов'язаний організувати бухгалтерський облік, створити необхідні умови для правильного його ведення, забезпечити неухильне виконання всіма працівниками і підрозділами вимог головного бухгалтера щодо дотримання правил ведення бухгалтерського обліку, що дозволить своєчасно і достовірно відображати господарські операції в бухгалтерському обліку.

Головний бухгалтер підпорядковується безпосередньо керівнику підприємства і несе відповідальність за формування облікової політики, ведення бухгалтерського обліку, своєчасне представлення повної і достовірної фінансової звітності.

Головний бухгалтер забезпечує відповідність здійснюваних господарських операцій законодавству України, контроль за рухом майна і виконанням зобов'язань. Головний бухгалтер призначається на посаду і звільняється з посади керівником підприємства відповідно до його установчих документів. Прийом і здача справ при призначенні та звільненні головного бухгалтера оформляються актом після перевірки стану бухгалтерського обліку та звітності.

Права, обов'язки та відповідальність головного бухгалтера зазначаються в його посадовій інструкції. На час відсутності головного бухгалтера його права і обов'язки переходять до заступника, в разі його відсутності – до іншої службової особи, що затверджується наказом керівника підприємства.

На головного бухгалтера покладаються наступні функції:

- керівництво веденням бухгалтерського обліку і складанням звітності на підприємстві;

- формування облікової політики з розробкою заходів щодо її реалізації;
- організація роботи з ведення регістрів бухгалтерського обліку на основі застосування сучасних інформаційних технологій, прогресивних форм і методів обліку та контролю;
- забезпечення своєчасного й точного відображення на рахунках бухгалтерського обліку господарських операцій по руху активів, формування доходів і витрат, виконання зобов'язань;
- забезпечення контролю за дотриманням порядку оформлення первинних облікових документів;
- забезпечення своєчасного перерахування податків та зборів до бюджетів всіх рівнів, пенсійний фонд, погашення заборгованостей по позиках; контроль за витрачанням фонду оплати праці, організацією і правильністю розрахунків з оплати праці працівників, проведенням інвентаризацій, а також проведенням документальних ревізій у підрозділах підприємства;
- надання методичної допомоги працівникам підрозділів підприємства з питань бухгалтерського обліку, контролю і звітності;
- виявлення внутрішньогосподарських резервів, здійснення заходів щодо усунення втрат і непродуктивних витрат;
- впровадження сучасних технічних засобів та інформаційних технологій;
- контроль за дотриманням підлеглими вимог законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці та ін.

Головний бухгалтер має право:

- встановлювати службові обов'язки для підлеглих йому працівників;
- встановлювати обов'язковий для всіх підрозділів і служб підприємства порядок документального оформлення операцій та подання до бухгалтерії необхідних документів та відомостей;
- візувати призначення, звільнення та переміщення матеріально відповідальних осіб;
- перевіряти в структурних підрозділах підприємства дотримання встановленого порядку приймання, оприбуткування, зберігання і витрачання грошових коштів, товарно-матеріальних та інших цінностей;
- вносити на розгляд керівництва підприємства пропозиції щодо поліпшення діяльності бухгалтерської служби.

За невиконання або несвоєчасне, недбале виконання своїх посадових обов'язків головний бухгалтер несе відповідальність.

Головний бухгалтер підписує разом з керівником підприємства документи, що є підставою для приймання та видачі матеріальних цінностей і грошових коштів, розрахункових, кредитних і фінансових зобов'язань. Ці документи без підпису головного бухгалтера вважаються недійсними і до виконання не приймаються.

У разі виникнення розбіжностей між керівником підприємства та головним бухгалтером з питань здійснення окремих господарських операцій документи по ним повинні бути прийняті до виконання головним бухгалтером за

письмовим розпорядженням керівника цього підприємства, який несе повну відповідальність за наслідки здійснення таких операцій.

Отже, головний бухгалтер виконує особливу роль – керівника бухгалтерської служби й особи, що відповідальна за ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 15.10.2018).

Грибовська Ю. М., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава, Україна

КЕРІВНИК І БУХГАЛТЕР : РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Згідно з ч. 3 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів та звітності протягом установленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів [1].

Водночас відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи [1].

Бухгалтер відповідає за ведення обліку згідно з вимогами, встановленими законодавством, а директор як уповноважена особа власника – за організацію обліку. Конкретні обов'язки посадових осіб підприємства визначаються посадовими інструкціями.

Відповідно до п.п. 2.15 та 2.16 «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», первинні документи підлягають обов'язковій перевірці (в межах компетенції) працівниками, які ведуть бухгалтерський облік, за формою і змістом, тобто у документі перевіряється наявність обов'язкових реквізитів та відповідність господарської операції чинному законодавству у сфері бухгалтерського обліку, логічна ув'язка окремих показників [4].

У разі виявлення невідповідності первинного документа вимогам законодавства у сфері бухгалтерського обліку такі документи з письмовим обґрунтуванням передаються керівнику підприємства. Обґрунтування оформляють у вигляді доповідної записки, яка складається на ім'я директора. Документи не приймають до виконання за відсутності надання письмового рішення керівника.

За виконання незаконного розпорядження головний бухгалтер і директор

несуть відповідальність спільно.

Згідно з п. 14 Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи, яким визначено функціональні обов'язки бухгалтерської служби бюджетної установи та повноваження її керівника, передбачено, що головний бухгалтер бюджетної установи у разі отримання від керівника незаконного розпорядження повинен поінформувати його у письмовій формі про неправомірність такого розпорядження, а у разі отримання розпорядження повторно – надіслати повідомлення керівникові бюджетної установи, якій підпорядкована установа, та керівникові органу Казначейства за місцем обслуговування бюджетної установи [5].

Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка відмовилася виконувати злочинний наказ або розпорядження. Особа, що виконала злочинний наказ або розпорядження, вчинені дії з метою виконання такого наказу або розпорядження, підлягає кримінальній відповідальності на загальних підставах. Якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати злочинного характеру наказу чи розпорядження, то за діяння, вчинене з метою виконання такого наказу чи розпорядження, відповідальності підлягає тільки особа, що віддала злочинний наказ чи розпорядження [2].

За наявності в посадовій інструкції бухгалтера обов'язку складати відповідну звітність (зокрема, розрахунку за формою № 1ДФ) та у разі накладення на підприємство штрафу за помилки в ній підприємство має право притягнути бухгалтера до матеріальної відповідальності в розмірі сплаченого штрафу, але не більше середньої заробітної плати за місяць.

Головний бухгалтер і директор не є матеріально відповідальними особами. В загальному випадку договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність може укладатися за одночасного виконання двох умов:

- наявність посади, яку працівник обіймає, або роботи, котру він виконує відповідно до Переліку посад і робіт, що заміщаються або виконуються працівниками, з якими підприємством, установою, організацією можуть укладатися письмові договори про повну матеріальну відповідальність за забезпечення збереження цінностей, переданих їм для зберігання, обробки, продажу (відпуску), перевезення або застосування у процесі виробництва [3];

- виконання обов'язків згідно з посадою, виконання роботи відповідно до фаху, які безпосередньо пов'язані зі зберіганням, обробкою, продажем (відпуском), перевезенням або застосуванням у процесі виробництва довірених працівникам цінностей.

Тому наявність посади або роботи в Переліку посад і робіт, що заміщаються або виконуються працівниками, ще не надають підстави для укладання договору про повну матеріальну відповідність, якщо у посадовій інструкції працівника відсутні перелічені обов'язки. Водночас зазначеним Переліком не передбачено укладання договору про матеріальну відповідальність з директором та головним бухгалтером. Проте є винятки, зазначені у таблиці.

Випадки укладання договору про повну матеріальну відповідальність

Директор	Головний бухгалтер
Якщо в установленому порядку (відповідно до робочої інструкції, наказу, розпорядження) передбачається розширення зони обслуговування або збільшення обсягу робіт, пов'язаними зі збереженням, обробкою, продажем (відпуском), перевезенням або застосуванням у процесі виробництва довірених працівникам цінностей	Виконання функцій касира, оскільки договір про повну матеріальну відповідальність укладається з касиром

Директор підприємства несе повну матеріальну відповідальність у випадку, якщо він винний у несвоєчасній виплаті заробітної плати понад один місяць, що призвело до виплати компенсацій за порушення строків її оплати, за умови, що державний бюджет та місцеві бюджети, юридичної особи державної форми власності не мають заборгованості перед підприємством.

До обмеженої матеріальної відповідальності директора і головного бухгалтера притягують у розмірі заподіяної з їх вини шкоди, але не більше їх середньої заробітної плати за місяць. Така відповідальність застосовується за шкоду, заподіяну підприємству зайвими грошовими виплатами працівникам, неправильною постановкою обліку і зберігання матеріальних чи грошових цінностей, невжиттям необхідних заходів щодо запобігання простоям.

Отже, головний бухгалтер і директор за вчинення неправомірних дій несуть відповідальність у випадках, передбачених чинним законодавством, зокрема КЗпП, КпАП та Кримінальним кодексом України.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Перелік посад і робіт, що заміщаються або виконуються працівниками, з якими підприємством, установою, організацією можуть укладатися письмові договори про повну матеріальну відповідальність за забезпечення збереження цінностей, переданих їм для зберігання, обробки, продажу (відпуску), перевезення або застосування у процесі виробництва : постанова Держкомпраці СРСР і Секретаріату ВЦРПС від 28.12.1977 р. № 447/24. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Мінфіну України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Типове положення про бухгалтерську службу бюджетної установи : постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2011 р. № 59. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

Зубілевич С. Я., к.е.н., професор,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДО СПІВПРАЦІ КЕРІВНИКА ТА БУХГАЛТЕРА

Загальновідомо, що основною успішної діяльності підприємства є партнерські відносини між керівником та бухгалтером. Компетенції бухгалтера давно вийшли за межі збору і ретельної обробки інформації про діяльність підприємства. Сьогодні – це формування облікової політики, ведення бухгалтерського обліку операцій, оптимізація податкового навантаження, участь у розробці стратегії та моніторингу досягнення поставлених завдань. Виконання цих обов'язків вимагає досвіду та високої кваліфікації, зокрема, володіння сучасними інформаційними технологіями на рівні експерта, який може надати рекомендації з їх вибору, вміння спілкуватися з фіскальними органами, контрагентами підприємства, внутрішніми та зовнішніми аудиторами. Це вже функції менеджера, а не виконавця.

Динамічність бізнес-середовища також потребує здатності до постійного навчання. Керівник підприємства шукає бухгалтера, який розбирається в Податковому кодексі, національних стандартах бухгалтерського обліку (П(С)БО) та супутніх нормативних актах, а також знає міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), може опрацьовувати та складати документи, складені іноземною мовою.

Зважаючи на глобальний характер бухгалтерської професії, слід взяти до уваги останні дослідження відомих професійних організацій, які були проведені останнім часом [2; 3; 4]. Міжнародна федерація бухгалтерів так бачить трансформацію фінансової функції, яку виконує бухгалтер підприємства (див. рисунок).

Рисунок. Трансформація основного завдання бухгалтера

Опис багатогранної ролі бухгалтерів не буде повним, якщо не брати до уваги зобов'язання перед громадськістю. Будучи професією, яка отримала привілейоване становище в суспільстві, професія бухгалтера в цілому займається широким колом питань, що становлять інтерес для громадськості. Бухгалтери повинні не лише підтримувати високі стандарти своєї діяльності, але також відігравати ключову роль у допомозі підприємствам діяти етично.

Наслідки неетичної поведінки мають вплив на широке коло стейкхолдерів.

Наприклад, шахрайство з фінансовою звітністю американської корпорації «Енрон» призвело до звільнення 5 600 працівників, втрати пенсійного забезпечення працівників цієї компанії, зникнення транснаціональної аудиторської компанії Arthur Andersen LLP, більйонних збитків інвесторів. Тому дотримання етичних норм сьогодні має надзвичайно важливе значення і потребує постійної уваги під час підготовки молодих професіоналів [5]. Бухгалтери втраять легітимність як захисники суспільного інтересу, якщо втраять довіру суспільства [3].

Ефективне спілкування сьогодні з контрагентами підприємства, громадськістю вимагає переосмислення того, як слід «оповідати історію», яка базується на людях та індивідуальному впливі діяльності вашого підприємства. Це потребує надання значної кількості нефінансової інформації. Саме вона допомагає інвесторам, споживачам, політикам та іншим зацікавленим сторонам оцінювати нефінансові показники та заохочує власників і працівників до розробки відповідального підходу до бізнесу.

Україна тільки розпочала впровадження положень Директиви 2013/34/ЄС, яка призвела внесення змін до національного законодавства і появи терміну «суб'єкт суспільного значення». Країни ЄС з 2018 року зобов'язали свої великі компанії надавати нефінансові звіти відповідно до нової Директиви 2014/95/ЄС [6]. Нефінансовий звіт міститиме інформацію щодо охорони навколишнього середовища, зайнятості та інших соціальних питань, поваги до прав людини, боротьби з корупцією і хабарництвом, про впровадження процесу належної добросовісності, що реалізується на підприємстві, а також інформацію, що стосується, у відповідних випадках і відповідному обсязі, ланцюгів поставки і договорів субпідряду, з метою виявлення, запобігання і пом'якшення існуючих і потенційних несприятливих наслідків.

Проте без розуміння цих викликів керівником підприємства бухгалтер самостійно не зможе виконати своє нове призначення. Тільки партнерська співпраця керівника та бухгалтера сьогодні сприятиме стабільності та прогресу як окремого підприємства, місцевої громади, так і суспільства в цілому.

Література

1. Шарий Т. Директор і бухгалтер: розподіл відповідальності. *Вісник*. 2017. № 31-32. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. THE ROLE AND EXPECTATIONS OF A CFO A Global Debate on Preparing Accountants for Finance Leadership Discussion Paper. IFAC. 2013. 26 p. URL: <https://www.ifac.org/system/files/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Roles and Importance of Professional Accountants in Business. URL: <https://www.ifac.org/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Developing a Future-Ready Profession for Accountants in Business. URL: <https://www.ifac.org/>.
5. Ethics: some views from young professional accountants. FEE Survey. ETHICS & COMPETENCES. September 2016. URL: <https://www.accountancyeurope.eu>. (дата звернення: 15.10.2018).
6. ДИРЕКТИВА 2014/95 / ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ, що вносить поправки до Директиви 2013/34/ЄС, щодо розкриття нефінансової та різноманітної інформації деякими великими підприємствами і групами від 22 жовт. 2014 р. URL: http://msfz.ligazakon.ua/magazine_article. (дата звернення: 15.10.2018).

Зубілевич С. Я., к.е.н., професор,
Макар Н. М., здобувач вищої освіти,
 Національний університет водного господарства та природокористування
 м. Рівне, Україна

АУТСОРСИНГ БУГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ДЛЯ КЕРІВНИКА

Керівництву підприємства на тому чи іншому етапі його розвитку потрібно вирішувати питання щодо організаційної форми бухгалтерського обліку. Орієнтуючись на ефективність та економічну доцільність кожного бізнес-процесу, українські підприємства все частіше застосовують аутсорсинг бухгалтерського обліку. Зростання ринку таких послуг відмічають усі науковці, які досліджували цю форму організації бухгалтерського обліку в Україні.

Бухгалтерський аутсорсинг – це ведення бухгалтерії компанії сторонніми спеціалізованими юридичними або фізичними особами. Така форма ведення обліку була передбачена чинним законодавством [1] з 2000 року. Доцільно систематизувати переваги та недоліки аутсорсингу бухгалтерського обліку, щоб надати допомогу керівництву у прийнятті обґрунтованого рішення з цього приводу (див. таблицю).

Таблиця

Преваги та недоліки бухгалтерського супроводу підприємств в Україні

	Воскресенська Т.І. [2]	Гаркуша С.А. [3]	Грабчук І.Л. [4]	Іванков В.М. [5]	Кесарчук Г.С. [6]	Коблянська О.І. [7]	Ляхович Г.І. [8]	Фомушкіна В.А. [9]
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Преваги аутсорсингу</i>								
Економія коштів на ведення обліку та складання звітності	+	+	+	+	+	+	+	+
Значний перелік послуг, що надається		+						
Підвищення рівня якості і достовірності звітності,		+			+			
Більш висока якість бухгалтерського обслуговування		+			+			
Гнучкість в управлінні ресурсами		+						
Підвищення продуктивності й ефективності функціонування підприємства		+			+			
Доступ до додаткових ресурсів, нових технологій та знань								

продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Підвищення конкурентоспроможності		+			+			
<i>Недоліки аутсорсингу</i>								
Ризик витоку комерційної інформації підприємства	+	+	+	+	+	+	+	+
Втрата контролю над власними ресурсами та певною частиною виробництва				+		+		
Нерозвинена культура взаємодії між підприємством та аутсорсером				+				
Збільшення витрат при передачі другорядних функцій				+		+		
Зниження продуктивності праці власних працівників				+				
Загроза рейдерської атаки з боку аутсорсера				+				
Відсутність оперативної управлінської інформації	+	+	+	+	+	+	+	+

Отже, при використанні аутсорсингу бухгалтерського обліку необхідно зіставити потенційні вигоди та ризики для окремого підприємства. Підтримуємо думку В.М. Іванкова [5], що потрібно враховувати як поточні, так і стратегічні можливості його розвитку, оскільки в подальшому вони впливатимуть як на вартість аутсорсингу бухгалтерського обліку, так і на особливості його проведення. Усі зазначені вище аспекти слід взяти до уваги під час підготовки договору на аутсорсинг, щоб максимально знизити його ризики та скористатися перевагами.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Воскресенська Т. І. Аутсорсинг бухгалтерського обліку: сутність та особливості поширення в Україні. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 254–259.
3. Гаркуша С. А. Аутсорсинг бухгалтерського обліку: доцільність послуги. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. С. 807–810.
4. Грабчук І. Л., Лайчук С. М. Аутсорсинг та інсорсинг як інструменти побудови оптимальної структури бухгалтерської служби підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 11. С. 318–322.
5. Іванков В. М. Організація бухгалтерського аутсорсингу та її оцінка в аудиті. URL: www.kntu.kr.ua (дата звернення: 15.10.2018).
6. Кесарчук Г. С. Бухгалтерський аутсорсинг: поняття, види, переваги та недоліки. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. 2014. Вип. 1. С. 201–204.
7. Коблянська О. І., Кондратов Є. О. Сучасний стан і перспективи розвитку аутсорсингу бухгалтерського обліку. *Вісник Університету банківської справи*. 2015. № 3. С. 80–85.
8. Ляхович Г. І. Аналіз доцільності переходу на бухгалтерський аутсорсинг. *Проблеми економіки*. 2017. № 4. С. 392–297.
9. Фомушкіна В. А. Сучасний стан, переваги та недоліки аутсорсингу бухгалтерського обліку. *Управління розвитком*. 2013. № 17 (157). С. 33–35.

Зубілевич С. Я., к.е.н., професор,
Лазарчук К. С., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ НЕЮ

Облікова політика підприємства потребує значної ініціативи керівництва в питаннях організації та ведення бухгалтерського обліку. Як свідчать дослідження, керівники підприємств часто не приділяють належної уваги її встановленню. Сьогодні спостерігається формальний підхід до формування облікової політики, який зводиться до використання загальних вимог П(С)БО з коригуванням на положення чинної редакції Податкового кодексу.

Важливим елементом облікової політики є визначення підходів до обліку дебіторської заборгованості в системі розрахунків з покупцями та відображення її у фінансовій звітності. Дослідники зазначають, що стрімке погіршення фінансового стану підприємств за останні роки було спричинено проблемами в їх кредитній діяльності та управлінні дебіторською заборгованістю [1, С. 57; 2].

Ефективне управління дебіторською заборгованістю потребує відповідного інформаційного забезпечення, вимоги до якого слід визначити в наказі про облікову політику.

Аналіз нормативно-правових актів та наукових праць [2; 3; 4; 5] дозволив визначити такі основні елементи облікової політики стосовно дебіторської заборгованості:

- одиниця обліку;
- суттєвість;
- основа поділу на поточну та довгострокову;
- оцінка в обліку та фінансовій звітності;
- метод визначення величини резерву сумнівних боргів;
- спосіб розрахунку коефіцієнта сумнівності;
- класифікація дебіторської заборгованості за строками погашення;
- варіант аналітичного обліку розрахунків з дебіторами.

Слід зазначити, що не всі науковці звертають увагу на необхідність застосування таких критеріїв, як суттєвість та оцінка в обліку та фінансовій звітності. Аналогічна ситуація склалася і на практиці, де стосовно дебіторської заборгованості в кращому випадку вказується лише спосіб визначення резерву сумнівних боргів або рішення його не створювати.

Обґрунтуємо важливість елементів облікової політики щодо дебіторської заборгованості їх впливом на низку показників діяльності підприємства на прикладі приватного підприємства «Рівнеспецбуд» (таблиця), яке є суб'єктом малого підприємництва. Для розрахунків використані показники фінансової звітності за 2017 рік. На підставі аналізу даних обліку було рекомендовано

створити резерв сумнівних боргів у розмірі 5% від загальної суми дебіторської заборгованості.

Таблиця

Оцінка наслідків впливу облікової політики щодо дебіторської заборгованості на показників діяльності ПП № «Рівнеспецбуд»

Назва показника	Існуючий варіант облікової політики	Запропонований варіант облікової політики	Відхилення (базовий – запропоно- ваний)	Комен- тар
	Відсутність резерву сумнівних боргів	Створення резерву сумнівних боргів		
1	2	3	4	5
Співвідношення дебіторської кредиторської заборгованості	4,13	3,92	-0,21	Змен- шення
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	1,97	1,87	-0,1	Змен- шення
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,85	1,75	-0,1	Змен- шення
Оборотність дебіторської заборгованості, оборотів	11,74	12,35	-0,61	Збіль- шення
Період обертання дебіторської заборгованості, днів	30,66	29,15	-1,51	Змен- шення

Як бачимо, нехтування тільки одним елементом облікової політики призводить до завищення важливих показників діяльності підприємства і, як наслідок, необґрунтованих рішень і керівництва, і зовнішніх користувачів.

Література

1. Гуня В., Белозерцев В. Розробка механізму управління дебіторською заборгованістю підприємства: концептуальний підхід. *Економіст*. 2014. № 3. С. 57–60.
2. Закревська О. Ю. Облік і контроль поточної дебіторської заборгованості підприємств торгівлі: автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.00.09. Київ, 2017. 21 с.
3. Цегельник Н. І. Формування облікової політики підприємства щодо обліку дебіторської заборгованості в системі розрахунків з покупцями. *Облік і фінанси*. 2014. № 4. С. 77–81.
4. Яременко Л. М. Формування обліково-аналітичної інформації в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 32(1). С. 123–129.
5. Букало Н. А., Ковальчук Б. А. Відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні* : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. 11 трав. 2016 р. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. С.48–50.

Зубілевич С. Я., к.е.н., професор,
Підгрушний В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

УДОСКОНЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ СУБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ НА ПІДСТАВІ НОМЕНКЛАТУРИ ОБЛІКУ

Виплати працівникам суб'єктів державного сектору є найбільш вагомою статтею їх витрат і традиційно знаходяться в полі зору регуляторів, практиків та науковців. Двократне підвищення мінімальної заробітної плати призвело до того, що сукупні видатки на оплату праці в секторі загального державного управління перевищують 10% ВВП, що є суттєвою проблемою з огляду на високе боргове навантаження країни [1; 2]. З іншого боку, вимоги до кваліфікації державних службовців постійно зростають.

Значні зміни в обліку та формуванні інформації про виплати працівникам сталися у зв'язку із реформою системи управління державними фінансами [3], що привело до змін у Бюджетному кодексі [4], появи НП(С)БОДС [5], у тому числі 132 «Виплати працівникам», нового плану рахунків [6] тощо. Інформація про діяльність суб'єкта державного сектору тепер є відкритою для громадськості.

Основою раціональної побудови системи облікового забезпечення управління виплатами працівникам є робочий план рахунків. Проте більшість суб'єктів державного сектору його не розробляє, а користується типовим планом та інструкцією з його застосування [6]. Відсутність робочого плану рахунків не дає можливості приймати ефективні управлінські рішення під час поточного управління.

На нашу думку, для розробки робочого плану рахунків, а вдосконалення облікових реєстрів слід скласти облікову номенклатуру, яка чітко впорядковує всю необхідну інформацію, показує її підпорядкованість та взаємозв'язки. Однак цей інструмент рідко використовується на практиці.

Під час побудови номенклатури виплат працівникам Бродівської районної ради ми керувалися таким:

- система бухгалтерського обліку є багатоцільовою та повинна забезпечити інформацією керівництво суб'єкта господарювання, головного розпорядника бюджетних коштів, контролюючі органи, громадськість;
- слід інтегрувати чинні вимоги до бюджетної [4] та фінансової [5] звітності;
- під час понесення виплат працівникам одночасно виникають витрати та поточні зобов'язання [6].

Отже, у розробленій нами номенклатурі поєднані такі ознаки класифікації (див. таблицю)

**Ознаки класифікації, використані для побудови облікової номенклатури
виплат працівникам Бродівської районної ради**

№ з/п	Групи ознак класифікації
1	2
1	Для потреб бюджетної звітності
	– за кодами програмної класифікації
	– за кодами економічної класифікації видатків
	– за видами бюджетів
	– за видами фондів бюджету
2	Для потреб управлінського обліку і контролю
	– за складовими фонду оплати праці
	– за структурними підрозділами (центрами витрат)
	– за категоріями персоналу (державні службовці, допоміжний та обслуговуючий персонал)
	– за працівниками (табельний номер або ідентифікаційний код)
	– за формою виплат (готівкою, через карткові рахунки)
	– нарахування та утримання, сума до видачі
3	Для потреб фінансової звітності
	– за обмінними та необмінними операціями
	– за елементами операційних витрат
	– за об'єктами обліку (витрати, кредиторська та дебіторська заборгованості)

Такий системний підхід дозволить повністю задовольнити потреби різних користувачів облікової інформації та використовувати дані як для управлінських потреб, так і для оцінки та здійсненню контролю за виплатами працівникам.

Література

1. Реформа оплати праці державних службовців : аналітична записка Центру економічної стратегії від 18.05.2017 р. URL: ces.org.ua (дата звернення: 15.10.2018).
2. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.02.2018 р. № 142-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249797370> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
5. НП(С)БОДС. URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203. URL: <http://195.78.68.18/minfin/control/uk> (дата звернення: 15.10.2018).

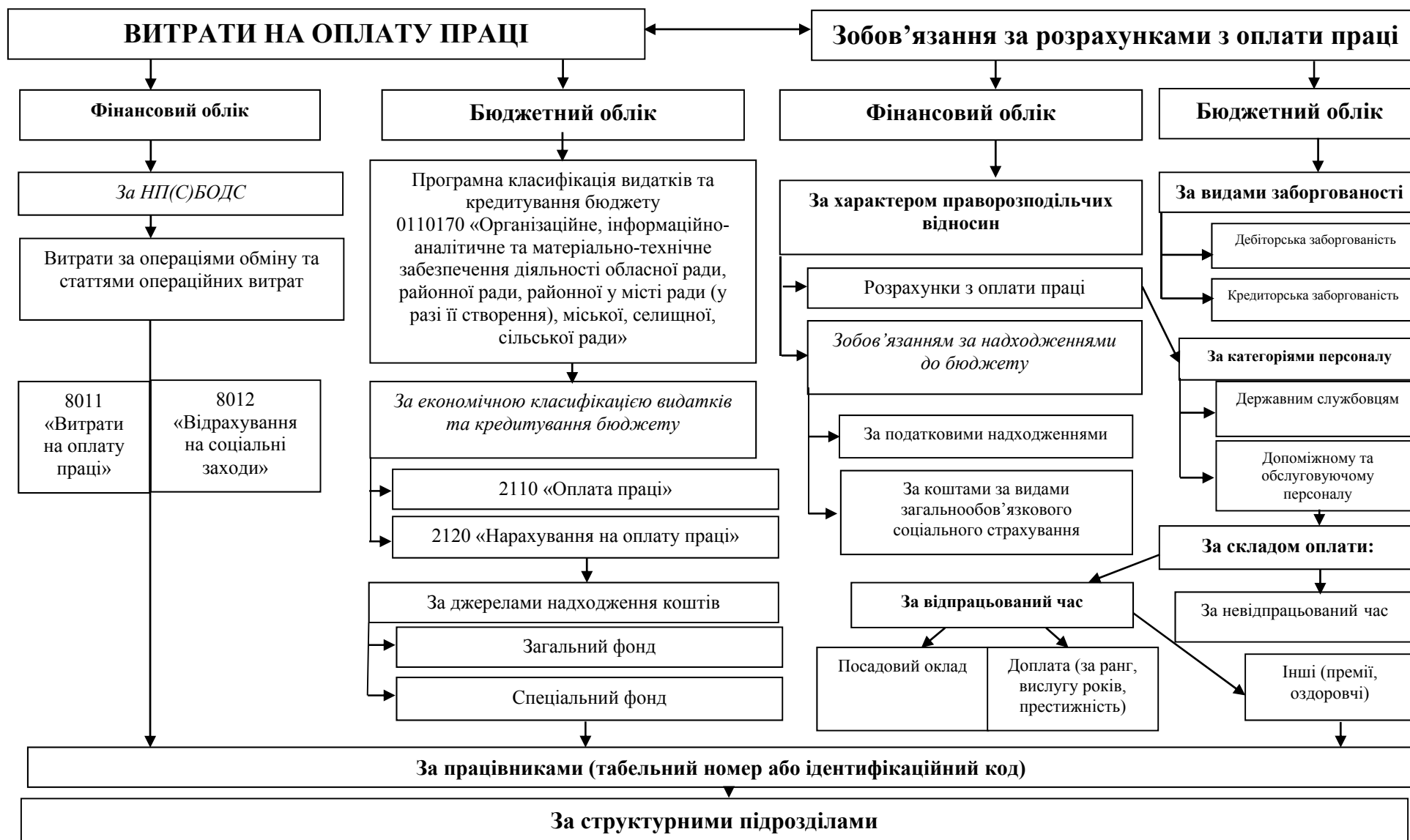

Рисунок. Номеклатура обліку виплат працівникам Бродівської районної ради

Кузуб М. В., старший викладач,
Яценко А. В., здобувач вищої освіти,
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В сучасних умовах актуальною проблемою в Україні є створення надійної системи контролю та управління дебіторською заборгованістю. На даний момент проблемою на підприємствах є те, що або повністю відсутня налагоджена та діюча система контролю за обсягами та станом дебіторської заборгованості, або існування такої системи є тільки теоретично. Саме тому розробка та впровадження системи управління дебіторською заборгованістю дозволить підприємству створити можливості для більш раціонального використання власних фінансових ресурсів.

В умовах високої конкуренції багато підприємств змушені здійснювати продаж товару з відстрочкою платежів, тому що власних коштів часто не вистачає, щоб повністю погасити заборгованість. «Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату» – таке визначено Національним стандартом бухгалтерського обліку – П(С)БО 10 [6].

Управління дебіторською заборгованістю – процес планування, організації та контролю дебіторської заборгованості, що спрямований на недопущення виникнення некерованої дебіторської заборгованості. Управління дебіторською заборгованістю включає:

1. Визначення політики надання кредиту для різних груп покупців і різних видів продукції;
2. Аналіз та ранжирування покупців залежно від обсягів закупівель, історії кредитних відносин і пропонованих умов оплати;
3. Контроль розрахунків із дебіторами;
4. Визначення методів прискорення погашення боргів та зменшення обсягу безнадійних боргів;
5. Розробка умов продажу, що забезпечують гарантоване надходження грошових коштів;
6. Прогноз надходжень грошових коштів від дебіторів [1, С. 233-234].

Існує помилкова думка, що завдання управління дебіторською заборгованістю включає лише збалансування її обсягів з кредиторською заборгованістю підприємства. Насправді ж, недостатньо, щоб сума дебіторської заборгованості не перевищувала суму кредиторської заборгованості, тому що підприємство зобов'язане розрахуватися з кредиторами за свої борги незалежно від того, отримує воно борги від своїх дебіторів чи ні. Більш принципове значення має забезпечення доброякісної дебіторської заборгованості, тобто такої, яку буде погашено в короткий термін у повному обсязі та для прискорення її оборотності [4, С. 419].

До способів управління дебіторською заборгованістю можна віднести:

1. Контроль за виникненням дебіторської заборгованості;

2. Оцінювання платоспроможності та ділової активності підприємств-споживачів продукції як спосіб прогнозування виникнення неплатежів.

Розрахунки, проведені згідно з даними Державного комітету статистики України, свідчать, що дебіторська заборгованість на початок 2017 року становила 3945631,4 млн грн і в цілому по економіці збільшилась на 1536587,7 млн грн, темп росту становив майже 63,8%. Найбільше значення дебіторська заборгованість має у сільському, лісовому та рибному господарстві – 1092111,3 млн грн, а також у промисловості – 990702,4 млн грн. Їх частка в структурі дебіторської заборгованості складає 27,7% та 25,1% відповідно. Такий ріст дебіторської заборгованості говорить про неефективну кредитну політику господарств щодо покупців, про зріст обсягу продажів, про банкрутство і неплатоспроможність деяких клієнтів (див. рисунок) [2].

Основними причинами зростання дебіторської заборгованості є суттєве коливання курсу національної валюти, інфляція, зниження купівельної спроможності споживачів.

Підприємство може скористатись такими заходами щодо управління дебіторською заборгованістю:

1. Контролювати стан розрахунків з дебіторами за простроченими заборгованостями, щоб своєчасно виявляти такі види дебіторської заборгованості, що є недопустимими для підприємства;

2. Визначення оптимального обсягу оборотного капіталу, що спрямовується у фінансування дебіторської заборгованості та суму отриманого ефекту;

3. Аналіз факторів мікро- та макросередовища, що впливають на обсяги та якість дебіторської заборгованості у розрізі економічних та організаційних чинників;

4. Встановлення рейтингу дебіторів з метою їхньої диференціації щодо можливості відстрочення платежів без отримання збитків;

5. Рефінансування дебіторської заборгованості – це переведення її в інші, ліквідні форми оборотних активів. До основних форм рефінансування дебіторської заборгованості належать: – факторинг (тобто, продаж дебіторської заборгованості на користь факторингової компанії чи банку); – облік або дисконтування векселів (придбання банком векселя і термінова сплата його пред'явнику, а отримання платежу тільки з настанням зазначеного у векселі строку погашення); – форфейтинг (кредитування зовнішньоекономічних операцій у формі викупу в експортера векселів та інших боргових вимог) [3, С. 5-6].

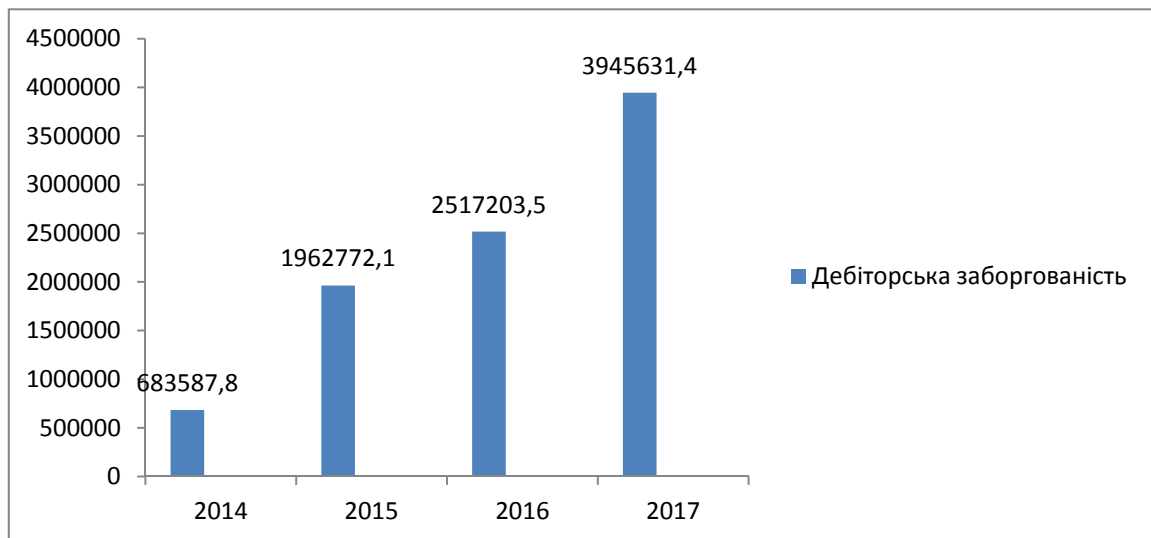

Рисунок. Динаміка дебіторської заборгованості 2014-2017 рр.

Джерело: складено автором за даними[2]

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок, що дебіторська заборгованість є дуже важливою складовою діяльності підприємства, про що свідчить аналіз статистичних даних, у ході якого виявлено суттєве її зростання. Ця негативна тенденція має негативні наслідки, що проявляються, безпосередньо, у зниженні платоспроможності та фінансової стійкості підприємства-постачальника. Саме тому підприємству необхідно ефективно управляти дебіторською заборгованістю, а також значну увагу приділяти зниженню дебіторської заборгованості за рахунок здійснення контролю за датами та сумами виникнення заборгованості, використання методів рефінансування, постійному перегляду кредитної політики. Наслідком таких дій мають стати прискорення обороту обігових коштів, забезпечення безперебійної роботи підприємства, покращення фінансового стану, зниження залежності від кредиторів, зменшення можливості мати безнадійну дебіторську заборгованість, більша ймовірність співпрацювання з платоспроможними дебіторами тощо.

Література

1. Гудзь О. І. Управління дебіторською заборгованістю відповідно до етапу життєвого циклу підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 15–25.
2. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Дублей В. В., Гуменюк М. М. Необхідність управління дебіторською та кредиторською заборгованостями в сучасних умовах. *Науковий огляд*. 2016. № 11 (32). С. 25–35.
4. Жаворонок А. В., Григорович Н. І. Управління дебіторською заборгованістю. *Young Scientist*. 2017. № 6 (46). С. 419–421.
5. Кузуб М. В., Лещій Л. А. Оцінка впливу інфляції на показники фінансової звітності. *Глобалізаційні виклики розвитку національних економік, присвяченої 70-річчю КНТЕУ*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 19-21 жовт. 2016 р. Київ., 2016. 197 с. URL: <https://www.knteu.kiev.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 15.10.2018).

Мазур Н. О., к.е.н., доцент,
Хильчук Е. В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

КЕРІВНИК ПІДПРИЄМСТВА І ГОЛОВНИЙ БУХГАЛТЕР: РОЗПОДІЛ УПРАВЛІНСЬКИХ ФУНКЦІЙ

Жодне підприємство не може обійтись без людини, яка буде якісно організовувати його діяльність, від рішення якої залежать усі процеси в організації, дії на перспективу та поточна поведінка у різних ситуаціях і умовах. Посада керівника підприємства потребує володіння неабиякими управлінськими навичками і психологічними якостями, глибокого розуміння економічних процесів, що відбуваються в організації та в суспільстві. Особлива роль належить вмінню приймати рішення в стресових ситуаціях, що є одним із визначальних факторів професійної компетентності керівника. Директор, який не вміє оцінити всі моменти й тонкощі в тій чи іншій ситуації, прорахувати свої кроки максимально ефективно для організації, не зможе забезпечити рентабельну діяльність підприємства, залишивши не тільки себе, а й десятки, сотні чи навіть тисячі людей без роботи.

Відповідальність, яку покладено на керівника, важко переоцінити. Керівник підприємства зобов'язаний активно використовувати правові засоби удосконалення управління та функціонування підприємства в ринкових умовах, забезпечувати додержання законності його діяльності. Він керує виробничо-господарською та фінансово-економічною діяльністю компанії, вдосконалює виробництво з урахуванням соціальних і ринкових пріоритетів, забезпечує зростання обсягів реалізації та постійне підвищення якості продукції, несе повну відповідальність за рівень прибутковості та прийняті рішення, наймає і звільняє працівників, забезпечує поєднання економічних й адміністративних методів керівництва, матеріальних і моральних стимулів підвищення ефективності виробництва, а також підсилення відповідальності кожного працівника за доручену йому справу та результати роботи всього колективу, виплату заробітної плати в установлені строки [1]. Робота керівника підприємства потребує від нього бути професіоналом широкого профілю.

Відповідно до посадових завдань і обов'язків керівник підприємства доручає виконання окремих організаційно-господарських функцій іншим посадовим особам: заступникам директора, керівникам виробничих підрозділів, функціональних підрозділів підприємства, у тому числі – головному бухгалтеру.

Функції головного бухгалтера спрямовані переважно на вирішення економічних питань підприємства. В той же час ця посада потребує ґрунтовних і глибоких знань. Крім бухгалтерського обліку, потрібно знати етику ділового спілкування, добре розумітися на фінансах, вміти аналітично мислити. На відміну від звичайного штатного бухгалтера головний бухгалтер виконує також управлінську і координуючу роботу. Обов'язки головного бухгалтера

потребують від нього повного розуміння тих первинних даних та розрахованих на їх основі показників, котрі мають своє відображення в обліку для формування подальших висновків про діяльність підприємства, що дає можливість розробити комплекс дій для досягнення максимального корисного ефекту, планування і раціонального використання капіталу підприємства.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві належить до обов'язків керівника організації. Саме він відповідає за відображення фактів господарських операцій у первинному обліку та збереження оброблених документів, реєстрів і звітності. Керівник зобов'язаний створити всі потрібні умови для ведення обліку, а також забезпечити неухильне виконання правомірних вимог усіма підрозділами та особами, причетними до бухгалтерського обліку, щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів [2].

Після створення бухгалтерської служби на підприємстві естафету управлінських функцій щодо ведення бухгалтерського обліку в організації переймає головний бухгалтер, який повинен забезпечити дотримання методології ведення обліку. Одним з його обов'язків є контроль і перевірка правомірності та відповідності суті господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку. Головний бухгалтер несе відповідальність за складання та своєчасне подання фінансової звітності, її зміст і достовірність.

Тобто головний бухгалтер є другою особою після керівника підприємства. Від його кваліфікації повністю залежить стан бухгалтерського обліку в організації. Кореляцію завдань керівника підприємства та головного бухгалтера представлено в таблиці.

Таблиця

**Розподіл управлінських функцій
керівника підприємства і головного бухгалтера**

Керівник підприємства	Головний бухгалтер
1	2
Забезпечує виконання підприємством усіх зобов'язань перед державним та місцевим бюджетами, державними позабюджетними соціальними фондами, постачальниками, замовниками та кредиторами, а також виконання господарських і трудових договорів (контрактів) та бізнес-планів	За погодженням з власником (керівником) підприємства забезпечує перерахування податків та зборів, передбачених законодавством, проводить розрахунки з іншими кредиторами відповідно до договірних зобов'язань
Організовує роботу та ефективну взаємодію всіх структурних підрозділів, цехів та виробничих одиниць	Забезпечує ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись єдиних методологічних засад
Вживає заходів щодо створення безпечних і сприятливих умов праці, здійснює заходи із соціального розвитку колективів підприємства, забезпечує розроблення, укладення і виконання колективного договору. Проводить роботу щодо зміцнення трудової і виробничої дисципліни, сприяє розвитку творчої ініціативи і трудової активності працівників	Керує працівниками бухгалтерського обліку підприємства та розподіляє між ними посадові завдання та обов'язки

1	2
<p>Вирішує питання щодо фінансово-економічної та виробничо-господарської діяльності підприємства в межах наданих йому прав</p>	<p>Організовує роботу з підготовки пропозицій для власника (керівника) підприємства щодо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначення облікової політики підприємства, внесення змін до обраної облікової політики, вибору форми бухгалтерського обліку з урахуванням діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних; - визначення прав працівників на підписання первинних та зведених облікових документів; - виділення на окремий баланс філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів підприємства та включення їх показників до фінансової звітності підприємства

Джерело: складено авторами на основі [1]

Про важливість обліку годі й говорити, адже неможливо здійснювати будь-які дії, коли не володієш інформацією. Бухгалтерія – це інформаційний центр підприємства, його серце. Посада головбуха комбінує в собі обов’язки штатного бухгалтера та керівника. З одного боку, головний бухгалтер забезпечує на основі даних бухгалтерського обліку складання звітності, бере участь в проведенні інвентаризації, забезпечує своєчасне перерахування податків до бюджету, проводить розрахунки з іншими кредиторами, постійно вивчає нормативно-правові документи з питань організації та ведення бухгалтерського обліку, а також готує пропозиції для керівника підприємства з приводу внесення змін до облікової політики. З іншого боку на нього покладені управлінські функції.

Література

1. Довідник кваліфікаційних професій працівників – Керівники. URL: <https://jobs.ua/ukr/dkhp/sgroup-1> (дата звернення: 15.10.2018).
2. За що відповідає директор, а за що – бухгалтер. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk> (дата звернення: 15.10.2018).

Мельничук Ю. М., к.е.н., доцент,
Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини
м. Умань, Україна

СПІВПРАЦЯ КЕРІВНИКА І БУХГАЛТЕРА – ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЇ

Бухгалтерський облік – безпомилковий суддя минулого, необхідний керівник теперішнього і постійний консультант майбутнього кожного

підприємства... (І. Шер, німецький економіст) [1]. А отже, обліковець – права рука керівника, без якого неможливе процвітання підприємства.

Обліковець підпорядковується безпосередньо головному бухгалтеру підприємства або керівнику відповідного структурного підрозділу головної бухгалтерії. На деяких підприємствах бухгалтер і головний бухгалтер є однією особою і тому підпорядковується безпосередньо керівнику.

Якщо розподіляти обов'язки обліковця і керівника, то варто відмітити, що директору не слід перекладати всі обов'язки на обліковця, а самому контролювати, перевіряти документацію. Це дасть змогу керівництву бачити реальну картину стану бухгалтерського обліку, а отже бути впевненому в достовірності бухгалтерського обліку. З боку обліковця, варто достовірно, точно, в повному обсязі і вчасно здійснювати облікові операції та оформлювати документацію, що дасть змогу вчасно виявляти проблеми та недоліки.

Довіра до обліковця приходить з часом, в залежності від старанності, досвіду та бажання такого працівника покращувати свою кваліфікованість.

Деякими обов'язками обліковця є створення первинних документів за формою та змістом. У разі відсутності на них обов'язкових реквізитів він передає їх керівнику підрозділу (відділу, управління) бухгалтерського обліку для прийняття рішення, це допоможе одразу вирішити питання достовірності документа і вартісності його змісту. Бухгалтер систематизує одержані первинні документи, переносить інформацію, відображену в цих документах, у потрібному аналітичному розрізі до відомостей (допоміжних відомостей, аркушів-розшифровок), виводить підсумки цифрової інформації у цих документах за її видами, напрямками та періодами. Співпраця з керівником повинна полягати в тому, що директор контролює здійснення таких процедур і в разі збільшеного навантаження документообороту повинен проявити ініціативу у допомозі по складанню таких документів.

Обліковець на документах, дані яких включені бухгалтером до облікових реєстрів, зазначає номер відповідних облікових реєстрів і порядкові номери запису в них (номер рядка), готує проміжні розрахунки, необхідні для здійснення обліку господарських операцій та подає їх до розгляду. Керівник підприємства може долучатись до таких дій за власною ініціативою, що позитивно буде впливати на результати таких дій.

Бухгалтер готує дані та форми документів для розрахункових операцій. Вносить записи в журнали обліку бланків суворої звітності, цінних паперів тощо. Здійснює реєстрацію документів, які надходять у підрозділ (відділ, управління) бухгалтерського обліку. Комплектує в хронологічному порядку документи після їх оброблення, нумерує аркуші, складає внутрішній опис документів, засвідчувальний напис справи, підшиває або опрацює, оформлює обкладинку (титульний лист). Передає до зберігання або веде формування, систематизацію та зберігання справ у структурному підрозділі. Виконує окремі службові доручення свого безпосереднього керівника [2].

Керівник підприємства повинен дозволяти та зазначити в посадових інструкціях про можливість ознайомлюватися бухгалтеру з проектами рішень керівництва підприємства, що стосуються його діяльності. Керівництво

підприємства на власний розгляд вносить пропозиції по вдосконаленню роботи, пов'язаної з обов'язками обліковця.

Бухгалтер в межах своєї компетенції зобов'язаний повідомляти безпосередньому керівнику про всі виявлені недоліки в діяльності підприємства та вносити пропозиції щодо їх усунення, це забезпечить співпрацю між даними посадовцями і забезпечить доцільну роботу на підприємстві.

Отже, робота керівника та обліковця настільки взаємопов'язана, що можна зробити висновок, що керівник не зможе здійснювати організацію і контроль за роботою підприємства без бухгалтера, або ж керівнику потрібно вести всю бухгалтерську роботу самотужки, що зменшить його працездатність в напрямі розвитку підприємства. Проте, довіра до обліковця відіграє важливу роль у формуванні міжособових відносин. Тому обліковцю повинні бути притаманні риси порядності, чесності, виконавчості, терпеливості, творчості, комунікабельності, працелюбності, ввічливості та інших особистих рис, що підтверджують професійність обліковця та збільшують довіру керівника до такої особи.

Література

1. Основи наукових досліджень. Німецька школа бухгалтерського обліку. URL: <https://pidruchniki.com> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Про професію обліковець. URL: <http://vpu9.kr.ua/index> (дата звернення: 15.10.2018).

Міклуха О. Л., к.е.н., доцент,

Ситнікова А. О., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИМОГ ДО КОМПЕТЕНЦІЙ БУХГАЛТЕРА В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ З ПЕРЕХОДОМ НА НОВІ СТАНДАРТИ

Для будь-якого підприємства, незалежно від форми власності та виду діяльності, найбільш дієвим фактором підвищення ефективності є якісно організований бухгалтерський облік. В сучасних ринкових відносинах необхідно постійно здійснювати моніторинг останніх подій, оскільки зміни в різних сферах діяльності відбуваються досить інтенсивно. Державний сектор економіки не є виключенням, тому за останній час спостерігаються постійні зміни щодо організації бухгалтерського обліку в даній сфері.

Бухгалтерський облік в бюджетних установах виконує найважливішу функцію, а саме здійснює контроль за рухом та наявністю як бюджетних, так і позабюджетних коштів. І як наслідок вищезазначеного, постають значні вимоги щодо компетенції бухгалтера в даній сфері діяльності.

Питання, щодо особливості вимог до компетенції бухгалтера в бюджетних установах частково досліджували в своїх публікаціях О. Акімова, Т. Китайчук, В. Мазур, Н. Яремчук, М. Бондар, М. Шпигун, Л. Васільєва, С. Свірко та інші.

Виклад основного матеріалу. Компетенція – це здатність використовувати знання, ноу-хау й уміння в стандартній або в зміненій ситуації; встановлювати та реалізовувати зв'язок між «знанням – умінням» і наявною ситуацією [5, С. 53]. В сучасному економічному процесі можна виділити три основні види компетенції, які вимагаються від будь-якого бухгалтера: професійні, особисті, морально-етичні.

В даний період часу відбувається активний інтеграційний процес, який вимагає модернізації бухгалтерського обліку. Зокрема набуває поширення таке явище, як перехід на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (IAS, IFRS). Аналогічні зміни відбуваються і в державному секторі. Відповідно до Стратегії розвитку системи управління державними фінансами, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2013 року [1], в Україні продовжується процес реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору (IPSAS) шляхом запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, розроблених на основі міжнародних стандартів (IPSAS). На сьогодні затверджено 20 таких положень, частина яких застосовується з 2015 року. З 2017 року набрали чинності решта національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі та новий план рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі № 1203.

Особливістю є саме те, що бухгалтер у державному секторі повинен керуватися не загальноприйнятими П(С)БО, а спеціалізованими національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в державному секторі, які мають певну специфіку. Вимагає певних знань та навичок застосування план рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, що значною мірою відрізняється від плану рахунків для підприємств.

Вимоги до професійної компетенції бухгалтера в державному секторі регулюються зовнішніми та внутрішніми документами. Основним зовнішнім документом, що встановлює вимоги, права та обов'язки бухгалтера в даному секторі, є «Типове положення про бухгалтерську службу бюджетної установи від 26.01.1011» [2]. Внутрішніми документами є посадова інструкція бухгалтерської служби (головного бухгалтера), наказ про облікову політику.

Як наведено в положенні, бухгалтерія в бюджетних установах може бути представлена бухгалтерською службою. Кваліфікаційні вимоги для працівників бухгалтерської служби в бюджетній установі визначено у Довіднику № 336 [3]. Згідно даних вимог визначають такі кваліфікації для бухгалтерів бюджетних установ, як «Професіонали» та «Фахівці». Визначення даних кваліфікацій необхідне для проведення атестації бухгалтерів бюджетної установи, що передбачена законодавством.

Загальні вимоги до кваліфікацій «Професіонали»:

- освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста або магістра;

- вміння реалізувати плани в межах своєї діяльності, систематизувати, аналізувати і обробляти інформацію, вживати заходів щодо усунення виявлених недоліків;

- чотири рівневі кваліфікаційні категорії.

Загальні вимоги до кваліфікацій «Фахівці»:

- базова або неповна вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр і молодший спеціаліст;

- вміння реалізувати плани в межах своєї діяльності, систематизувати, аналізувати і обробляти інформацію, вживати заходів щодо усунення виявлених недоліків;

- три рівневі кваліфікаційні категорії.

Модернізація національної облікової системи вимагає становлення високоосвіченого фахівця з бухгалтерського обліку з інтелектуальним потенціалом, що відповідає практичним та морально-етичним вимогам сьогодення. Особливого значення набувають такі особисті якості бухгалтера, як високий професіоналізм, ініціативність у вирішенні нетрадиційних задач, креативність, здатність до самоосвіти, до налагодження ділових контактів та кваліфікованої професійної діяльності у різних сферах, що припускають існування різних культурних традицій і нормативних вимог.

Ці вимоги є основними при оцінці професійності бухгалтера. Але як можна зрозуміти із вищезазначеного – не є достатніми. Окрім вільного володіння навиками роботи на довіреній йому ділянці роботи, йому необхідно знати основи господарського, трудового та податкового законодавства, накази та розпорядження керівництва, положення з бухгалтерського обліку та інші нормативні матеріали. Крім того, бухгалтер повинен володіти знаннями з основ економіки й організації виробництва, праці та управління, автоматизації обробки економічної інформації. На сьогодні відмінності між різновидами облікових професій поступово втрачають своє першочергове значення, професія стає все більше універсальною. Сучасний бухгалтер повинен володіти навиками не тільки облікової роботи, але й достатнім обсягом знань для того, щоб виконувати обов'язки ревізора, фінансового аналітика або аудитора. Тому знання національного законодавства, в окремих випадках навіть деяких аспектів міжнародного права, є необхідним.

Зазвичай бухгалтер має справу не лише з веденням бухгалтерських записів, він, як правило, зацікавлений у встановленні зв'язків між фінансовими результатами й тими подіями, які спричинили їх отримання. Бухгалтер повинен використовувати свій досвід для надання допомоги керівнику у виборі оптимального управлінського рішення. Якщо бухгалтер не може надати результати в доступному для читача вигляді, то це означає, що він не справляється зі своїми обов'язками. Його завдання полягає не просто в тому, щоб показувати цифри, зрозумілі йому, а й у тому, щоб донести результати своєї роботи до інших. На сьогодні не існує інструкції, як саме повинен діяти бухгалтер у кожній окремій ситуації. Все залежить від знання ним законодавства, вміння його застосовувати до конкретної господарської

операції, своєчасно й правильно оформлювати її документами, відобразити в облікових регістрах.

Оскільки зміни відбуваються відповідно до стандартизації за міжнародними стандартами, то важливе питання відіграє також професійна етика. На даному етапі розвитку в Україні етичні норми до облікових працівників на законодавчому рівні не закріплені. Вони ґрунтуються на традиціях і звичаях вітчизняної практики бухгалтерського обліку. На міжнародному рівні професійна діяльність бухгалтерів регулюється «Кодексом етики професійних бухгалтерів», розробленим Міжнародною федерацією бухгалтерів [4]. Кодекс етики бухгалтерів є основою етичних вимог, що висуваються до професійних бухгалтерів. Його призначення полягає у забезпеченні узгодження особистої поведінки кожного бухгалтера та тієї міри відповідальності, яка об'єктивно властива представникам цієї професії. Цей Кодекс встановлює моральні критерії, якими повинен керуватися і яких зобов'язаний дотримуватися кожен бухгалтер у ході здійснення своєї професійної діяльності.

Підсумовуючи та аналізуючи вищесказане, ми бачимо що на сучасному етапі бухгалтерський облік вимагає поєднання знань з різних сфер діяльності. Трансформація бухгалтерського обліку з пасивного нагляду в інструмент активного впливу залежить від поєднання професійних знань, міжнародного досвіду і компетенцій. Тому перед бухгалтером в державному секторі постає низка вимог та завдань, знання та виконання яких передбачає ефективну діяльність установи. До головного бухгалтера висувається ряд вимог щодо професійних, особистих та морально-етичних компетенцій. Серед ряду вимог можна виокремити найголовнішу щодо компетенції бухгалтера в сучасному економічному процесі – це постійний моніторинг змін та швидка адаптація до них. Сучасний бухгалтер консервативний лише щодо відповідального підходу до роботи. В усьому іншому - це професія, що постійно трансформується та вимагає максимальної уваги до змін.

Література

1. Про Стратегію розвитку системи управління державними фінансами : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 р. № 774-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи Постанова Кабінету Міністрів України від 26 січня 2011 р. № 59. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників від 29 груд. 2004 р. № 336. URL: <http://search.ligazakon.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Кодекс етики професійних бухгалтерів. URL: <http://www.ifac.org/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Глосарій основних термінів професійної освіти і навчання / упор. Т. М. Десятов ; за заг. ред. Н. Г. Ничкало. Київ : АртЕк, 2009. 192 с.

Осадча О. О., д.е.н., доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

У 2010 році на VIII Всесвітньому конгресі бухгалтерів і аудиторів було озвучено концепцію синергії принципів бухгалтерського обліку з принципами сталого розвитку, що передбачає всеохоплююче використання можливостей бухгалтерського обліку для потреб розвитку економіки [1].

За останні роки все більш помітною стає тенденція до зростання рівня інформаційної відкритості діяльності суб'єктів господарювання. Ознакою сучасної компанії є висвітлення інформації не лише про фінансові результати діяльності, а й про її місію і цінності, систему корпоративного управління, стратегію розвитку та її реалізацію, досягнення і проблеми, антикорупційні принципи, внесок у розвиток персоналу та соціуму, заходи щодо захисту навколишнього природного середовища та використання ресурсів.

Із впевненістю можна стверджувати про невинне зростання числа компаній, які формують нефінансову звітність: у 2017 році 93% із 250 найбільших світових корпорацій представили звіти щодо сталого розвитку [2, С. 9]. Хоч така звітність не є стандартизованою і передбачає творчий підхід зі сторони менеджменту, суб'єкти господарської діяльності при її формуванні користуються рекомендаціями, що розробляють такі відомі організації: United Nations Global Compact, Global Reporting Initiative, Climate Disclosure Standards Board, International Integrated Reporting Council.

Найбільшою міжнародною ініціативою є United Nations Global Compact, діяльність якої спрямована на залучення підприємницьких структур до діяльності із забезпечення світового сталого розвитку, партнерство між державним та приватним сектором економіки.

У 2017 році United Nations Global Compact об'єднав 9413 суб'єктів господарської діяльності, розташованих у 163 країнах світу, причому, кількість невідповідних структур становить практично 30% загальної кількості учасників – 3056 [3, С. 16-17].

У 2013 році Міжнародна рада з інтегрованої звітності оприлюднила проект, на основі якого після широкого обговорення зацікавленими сторонами створено Міжнародну концепцію інтегрованої звітності. За цією концепцією трактування категорії «фінансові результати» як приросту чи зменшення вартості власного капіталу вже стало аксіомою, однак у ході створення цінностей суб'єктом господарювання результати діяльності генеруються у шести різних сферах, оскільки відбувається збільшення чи зменшення шести видів капіталів:

1. Фінансового;
2. Промислового;
3. Інтелектуального;

4. Людського;
5. Соціального і комунікативного;
6. Природного [4, С. 12-13; 5, С. 37].

Внаслідок впровадження інтегрованої звітності традиційне поняття фінансові результати діяльності може трансформуватися з урахуванням нових підходів до оцінки результативності господарювання, їх економічного змісту і облікового наповнення, таких як результати промислової діяльності; результати інтелектуальної діяльності; результати людської діяльності; результати соціальної та комунікативної діяльності; результати природної діяльності, причому окремі з них будуть характеризувати не лише грошові одиниці виміру, а й натуральні показники та якісні описи.

Однією з умов прийняття ефективних управлінських рішень є об'єктивна і повна оцінка фінансового стану підприємства, фінансової ситуації, результатів його господарської діяльності.

Перелік підходів до оцінки результатів господарської діяльності обумовлює варіативність застосування відповідного методичного інструментарію, серед якого, насамперед, системний та комплексний аналіз, методи наукової абстракції, нормативний метод, метод коефіцієнтів і економіко-математичного моделювання, методи індукції та дедукції, методи експертних оцінок та ін.

Інформаційна обмеженість експертних оцінок може стати причиною помилкового судження: проблеми впливу фактору невизначеності далеко не завжди виправдовують виключне застосування методів ситуаційного аналізу (в основі якого – прийнятні економічні сценарії).

Прикладом оцінювання результатів господарської діяльності в умовах сталого розвитку є розрахунок GRI Індексу, який оприлюднює Світовий Банк. При розрахунку GRI Індексу враховується діяльність усіх його підрозділів: Міжнародного банку реконструкції та розвитку (IBRD), Асоціації міжнародного розвитку (IDA), Міжнародної фінансової корпорації (IFC), Багатостороннього агентства з гарантування інвестицій (MIGA) і Міжнародного центру вирішення інвестиційних спорів (ICSID). GRI Індекс визначається оцінкою: впливу зовнішніх факторів на банківську діяльність та впливу його господарських операцій на сталий розвиток соціуму. В ході такого аналізу оцінюються можливі ризики для погіршення репутації Світового Банку, значення його діяльності для зацікавлених сторін, а також взаємозв'язок практичної діяльності із визначеною місією та цілями [6, С. 1].

На жаль, в Україні звітність сталого розвитку складає досить мала кількість компаній (серед найвідоміших – група «Метінвест», ДТЕК, ПрАТ «Оболонь», ПАТ «Концерн Галнафтогаз», група компаній «Фокстрот»). На нашу думку, в сучасних складних вітчизняних соціально-економічних умовах, цілком можливо визначати результати діяльності суб'єкта господарювання, які б враховували фінансові показники, а також його внесок у сталий розвиток суспільства, ґрунтуючись на фінансовій звітності, а також певних показниках, одержаних із внутрішньої (управлінської) звітності.

Для уніфікації показників результативності фінансово-господарської

діяльності, можливості їх співставлення, моделювання як на макро- так і на мікрорівнях доцільно визначати Індекс результативності фінансово-господарської діяльності (I_p), що визначається системою комплексних показників:

1. Індекс (індикатор) досягнення економічних показників господарюючого суб'єкта – відношення фактичних економічних показників, які характеризують результати діяльності, до запланованих:

$$I_e^i = \frac{z_{\phi}^i}{z_{пл}^i}, \quad (1)$$

$$I_e = \sum_{i=1}^n w_e^i \times I_e^i, \quad (2)$$

де I_e^i – індекс (індикатор) виконання i -го економічного показника (для суб'єктів підприємницької діяльності ними можуть бути як співвідношення абсолютних показників – фактичних і запланованих доходів, витрат, прибутку (збитку), так і відносних – рентабельності, фондівіддачі, ліквідності; для бюджетних установ доречно розглянути співвідношення таких абсолютних показників – затверджених кошторисом доходів загального та спеціального фонду, затверджених кошторисом видатків за загальним та спеціальним фондом, фінансового результату (профіциту чи дефіциту виконання кошторису) за загальним та спеціальним фондом, відносних економічних показників – співвідношення касових і фактичних видатків, коефіцієнти фінансової стабільності, незалежності і т.д.);

$z_{\phi}^i, z_{пл}^i$ – фактичне та заплановане значення i -го економічного показника суб'єкта господарської діяльності;

n – кількість економічних показників, які розглядаються при розрахунку;

w_e^i – коефіцієнт вагомості i -го економічного показника. Формують за експертними оцінками. Окрім цього, вони повинні задовольняти вимогу:

$$\sum_{i=1}^n w_e^i = 1. \quad (3)$$

2. Індекс (індикатор) показників екологічної ефективності господарюючого суб'єкта – відношення фактичних показників, які характеризують досягнення певного позитивного екологічного ефекту, до запланованих (I_{ecol}). Методика розрахунку даного індексу аналогічна попередньому. Екологічними показниками, які характеризують результативність діяльності суб'єкта господарювання, є витрати на впровадження та реалізацію природоохоронних програм, поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища, приріст екологічної вартості, рентабельність продукції з відходів, відходоємність виробництва, коефіцієнт «екологічного баласту».

3. Індекс (індикатор) показників соціальної ефективності господарюючого суб'єкта – відношення фактичних показників, які характеризують досягнення

позитивного соціального ефекту, до запланованих (I_s). До показників соціальної ефективності належать доходи трудового колективу, витрати на підвищення кваліфікації персоналу, частка витрат по охороні праці в операційних витратах суб'єкта, витрати на інтелектуалізацію праці, відсоток працівників, які мають професійні захворювання, кількість виданих путівок на санаторне лікування і т.д.

З метою уникнення декларативного досягнення показників екологічної та соціальної ефективності при розрахунку Індексу результативності фінансово-господарської діяльності враховується якість їх виконання:

$$I_Q^i = \frac{Q_{\text{ф}}^i}{Q_{\text{пл}}^i}, \quad (4)$$

$$I_Q = \sum_{i=1}^n w_Q^i \times I_Q^i, \quad (5)$$

де I_Q^i – індекс кількісної якості досягнення i -го показника екологічної/соціальної ефективності;

$Q_{\text{ф}}^i, Q_{\text{пл}}^i$ – фактична та запланована якість виконання показника екологічної/соціальної ефективності.

Кількісна оцінка якості досягнення показників екологічної та соціальної ефективності визначається експертним шляхом відповідно до визначених категорій якості. Рекомендуємо приймати значення у діапазоні від 0 (незадовільна якість) до 1 (якість найвищої категорії).

Отже, індекс результативності фінансово-господарської діяльності визначається за формулою

$$I_p = I_e \times (I_{\text{ecol}} \times I_{Q_{\text{ecol}}}) \times (I_s \times I_{Q_s}) \times 100\%. \quad (6)$$

Результативність такого аналізу залежить від поставленої мети: ідентифікацію кращих результатів для їх узагальнення, підтримки такого підприємства (філії, структурного підрозділу тощо); визначення найбільш проблемних напрямків операційної діяльності; оцінка потенційних резервів та пошук шляхів щодо їх реалізації, нарешті – підтвердження конкурентоздатності з урахуванням сучасних тенденцій сталого розвитку та формування ринкових відносин.

Література

1. 18th WCOA Co-Hosted by the International Federation of Accountants and the Malaysian Institute of Accountants. Available at: <https://www.ifac.org> (дата звернення: 15.10.2018).
2. The road ahead. The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017. Available at: <https://home.kpmg.com/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. 2017 United Nations Global Compact progress report. Business solutions to sustainable development. Available at: <https://www.unglobalcompact.org> (дата звернення: 15.10.2018).

4. CONSULTATION DRAFT OF THE INTERNATIONAL <IR> FRAMEWORK. Available at: <http://www.theiirc.org/>. (дата звернення: 15.10.2018).
5. Demirel, B. Investigation of Integrated Reporting As a New Approach of Corporate Reporting [Text] / Burcu Demirel, Ibrahim Erol / International Journal of Business and Social Research. 2016. Volume 06, Issue 10. pp. 32–46.
6. The World Bank Group. GRI index 2017. Available at: <https://openknowledge.worldbank.org> (дата звернення: 15.10.2018).

Ровенець Т. О., к.е.н., доцент,
Смолярчук С. М., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ПОСАДОВІ ОBOB'ЯЗКИ БУХГАЛТЕРА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЇХ ПОРУШЕННЯ

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» бухгалтерський облік є процесом виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень [1].

Для кожного суб'єкта господарювання коло зовнішніх користувачів інформації є різним, проте одним з найголовніших з них для усіх підприємств є держава в особі податкових органів. Органи Державної фіскальної служби здійснюють суворий контроль за веденням бухгалтерського обліку на підприємствах, його достовірністю та відображенням у фінансовій звітності.

Законодавчо зазначено, що підприємству надається право вибору облікової політики, форми бухгалтерського обліку, розробки системи і форми внутрішньогосподарського обліку, звітності і контролю господарських операцій, можливість визначати права працівників щодо підписання бухгалтерських документів, затверджувати правила документообороту і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків та реєстрів аналітичного обліку, а також доцільність застосування міжнародних стандартів.

Відповідальність за організацію та ведення бухгалтерського обліку суб'єктом господарювання розділяється між його власником (керівником) та головним бухгалтером або особою, яка забезпечує ведення обліку [1].

Дані посадові особи несуть відповідальність у межах своїх обов'язків, які розділяються між ними наступним чином:

- керівник – зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення обліку, забезпечити неухильне виконання усіма підрозділами та працівниками правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів;

- бухгалтер – забезпечує дотримання встановлених єдиних методологічних засад обліку, складання та подання у встановлені строки фінансової звітності, організовує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку

всіх господарських операцій, бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестач, крадіжок і псування активів підприємства, забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у філіях, відділеннях, відокремлених підрозділах, представництвах [1].

У разі допущення порушень бухгалтером підприємства чинним законодавством передбачено наступні види відповідальності:

- адміністративна – застосування адміністративно-правових санкцій до особи за вчинення адміністративного правопорушення;

- дисциплінарна – в загальному випадку є відповідальністю особи у разі порушень трудової дисципліни, застосовується адміністрацією підприємства при порушенні працівником правил внутрішнього розпорядку, посадових інструкцій, статуту або положення про дисципліну;

- матеріальна – застосовується у разі завдання працівником шкоди підприємству шляхом виконання своїх обов'язків не належним чином, у результаті особа повинна відшкодувати завдану шкоду;

- кримінальна – притягнення до кримінального покарання особи, яка вчинила злочин – суспільно небезпечне діяння (дію або бездіяльність), передбачений Кримінальним кодексом України [2; 3; 4; 5].

Адміністративним правопорушенням вважається протиправна дія чи бездіяльність, яка чинить шкоду громадському порядку, власності, правам і свободам громадян. Покарання особи за адміністративне правопорушення здійснюється шляхом адміністративних стягнень. У разі вчинення декількох таких правопорушень одночасно адміністративні стягнення накладаються за кожне правопорушення окремо [3].

Притягнення до кримінальної відповідальності є найсуворішим видом покарання. Водночас особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [4].

Основними порушеннями, за які бухгалтер підприємства може бути притягнутим до кримінальної відповідальності, є дії умисного неподання, несвоечасного подання або подання недостовірної інформації про фінансові операції, що відповідно до закону підлягають фінансовому моніторингу, умисне ухилення від сплати податків, зборів, ЄСВ чи страхових внесків, службова недбалість, якщо такі діяння заподіяли значну шкоду визначеним чинним законодавством правам, свободам чи інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб [2].

Відповідно до Кодексу законів про працю способами притягнення до дисциплінарної відповідальності є догана або звільнення. У КЗпП зазначено перелік підстав за якими можливе звільнення працівника (розірвання трудового договору), проте для звільнення головного бухгалтера та його заступника передбачена ще окрема підстава – за одноразове грубе порушення трудових обов'язків. Вирішення питання про те чи є порушення грубим здійснюється судом, виходячи з характеру проступку, обставин, за яких воно вчинено, яку завдано ним шкоду [5].

У разі притягнення до матеріальної відповідальності на працівника покладається відповідальність у розмірі прямої дійсної шкоди, але не більше його середнього місячного заробітку. Матеріальна відповідальність понад середній місячний заробіток допускається у випадках, зазначених у законодавстві. Повна матеріальна відповідальність може застосовуватися лише при укладенні з працівником договору про повну матеріальну відповідальність (наприклад, у випадку якщо бухгалтер працює також касиром на підприємстві) [2].

Слід також зазначити, що відповідальність бухгалтера залежить від того, на яких умовах він оформлений на роботу. Якщо бухгалтер – найманий працівник, то відносини між сторонами регулюються нормами трудового законодавства. Працівник, який порушив свої трудові обов'язки, притягується до дисциплінарної (догана або звільнення) і матеріальної відповідальності [2; 5].

У випадку, якщо бухгалтер – позаштатний працівник, норми КЗпП на нього не поширюються, оскільки підставою для співробітництва є укладений між підприємством і бухгалтером договір про надання бухгалтерських послуг (договір цивільно-правового характеру). Відповідно, притягти його до дисциплінарної або матеріальної відповідальності згідно з КЗпП неможливо. Бухгалтер, який надає підприємству послуги за договором, несе лише цивільно-правову відповідальність, передбачену укладеним із ним договором, наприклад, у вигляді штрафних санкцій, відшкодування збитків і ін. Але у випадку, якщо бухгалтер за договором про надання бухгалтерських послуг здійснює функції, які відносяться до організаційно-наказових або адміністративно-господарських (наприклад, керівництво відділом, представництво інтересів підприємства перед державними органами, підписання звітів тощо), то він може бути визнаний службовою особою і, відповідно, притягнутий до адміністративної або кримінальної відповідальності [2].

Отже, чіткість та правильність дій бухгалтера є надзвичайно важливою, адже його помилки та прорахунки можуть створити проблеми не тільки для підприємства, але й мати наслідки для самого бухгалтера у вигляді притягнення до відповідальності.

Література

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 2755. Дата оновлення: 01.07.2018. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Романова Н. Відповідальність бухгалтера: нюанси застосування. *Баланс-агро*. 2016. № 38 (506). С. 25–29.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 04.12.1984 р. № 8073-Х. Дата оновлення: 16.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 10.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. Дата оновлення: 10.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

Ровенець Т. О., к.е.н., доцент,
Чепелюк Н. С., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

КЕРІВНИК І БУХГАЛТЕР : РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Головними дійовими особами на підприємстві, як правило, є директор та головний бухгалтер, і саме до них у разі допущення тих чи інших порушень застосовується певна відповідальність. Проте є певний розподіл відповідальності між керівником та бухгалтером.

Здійснення господарської діяльності в Україні є не лише ризикованим з економічної точки зору, а й покладає велику відповідальність на керівника підприємства, у тому числі й кримінальну. Керівник підприємства є не лише особою, що здійснює представництво підприємства перед іншими юридичними особами, а і суб'єктом, який несе відповідальність за неправомірні дії [1].

У кримінальному праві керівник підприємства розуміється як спеціальний суб'єкт злочину, а тому й тлумачиться за допомогою поняття «службова особа». Кримінальна відповідальність керівника підприємства передбачена різними складами злочинів, які можна розподілити на групи: злочини у господарській сфері, злочини у сільськогосподарській сфері, злочини у сфері службової діяльності [4].

Найпоширенішими злочинами у господарській сфері є: фіктивне підприємництво (ст. 205 КК України); підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи (ст. 205-1 КК України); ухилення від сплати податків (ст. 212 КК України); ухилення від сплати ЄСВ та страхових внесків (ст. 212-1 КК України); доведення до банкрутства (ст. 219 КК України); порушення трудового законодавства (ст. 172, 173, 175 КК України). Особливості відповідальності керівника у даних злочинах залежить від дій 3-їх осіб, зокрема власника чи бухгалтера підприємства. Неправомірні дії власників підприємств іноді призводять до того, що замість них до відповідальності притягують керівника підприємства. Відповідальність власника передбачена лише в одній статті КК України 219 [1].

Злочинами, за вчинення яких керівник сільськогосподарського підприємства може бути притягнутий до відповідальності, є: забруднення або псування земель (ст. 239 КК України); незаконне заволодіння ґрунтовим покривом земель (ст. 239-1 КК України); знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу (ст. 245 КК України); порушення законодавства про захист рослин (ст. 247 КК України); порушення ветеринарних правил (ст. 251 КК України); безгосподарське використання земель (ст. 254 КК України); незаконне використання сорту рослин (ст. 177 КК України) [4]. Особливість відповідальності керівника полягає у тому, що у багатьох злочинах, наведених вище, суб'єктом відповідальності є відповідальна особа. Як показує практика, на багатьох підприємствах, з метою економії, такі штатні одиниці відсутні, а тому усі повноваження та відповідальність несе керівник [1].

Наступна група злочинів полягає у вчиненні суспільно-небезпечних діянь у службовій сфері – це злочини, які визначені у статтях: зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права (ст. 364-1 КК України); службова недбалість (ст. 367 КК України); прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України); підкуп службової особи юридичної особи приватного права (ст. 368-3 КК України); підкуп особи, яка надає публічні послуги (ст. 368-4 КК України); пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК України) [1].

Особливість відповідальності керівника за вчинення злочинів у службовій сфері пов'язана у багатьох випадках із вчинення корупційних правопорушень. Слід також враховувати, що за вчинення керівником підприємства злочинів визначених ст. 368-3, 368-4, 369, 369-2 КК України передбачено застосування заходів кримінально-правового характеру щодо самої юридичної особи, у вигляді штрафу, конфіскації майна та ліквідації [4].

Що стосується бухгалтера, то невиконання або неналежне виконання ним своїх обов'язків і нереалізація наданих йому законодавством прав тягне для нього негативні наслідки у вигляді різних видів юридичної відповідальності. При цьому конкретні правові норми, що встановлюють його відповідальність, містяться в трудовому, адміністративному, податковому та кримінальному законодавстві [2].

Чинне законодавство передбачає такі види юридичної відповідальності головного бухгалтера: дисциплінарну, матеріальну, адміністративну та кримінальну.

Специфіка дисциплінарної відповідальності полягає в тому, що на кожному підприємстві вона може мати певні особливості і притягнення до неї залежить більше від правил, установлених роботодавцем. КЗпП тільки передбачено загальні її норми.

Так, відповідно до ст. 147 КЗпП за порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосовано один з таких заходів стягнення:

- догана;
- звільнення [3].

Законодавством, статутами і положеннями про дисципліну може бути передбачено для окремих категорій працівників й інші дисциплінарні стягнення, наприклад, зауваження, сувора догана тощо.

У загальному випадку бухгалтер несе обмежену матеріальну відповідальність. Зокрема, згідно зі ст. 132 КЗпП бухгалтер несе відповідальність за збиток у розмірі не більше середнього місячного заробітку, який визначається відповідно до Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою КМУ від 08.02.95 р. № 100 виходячи з виплат за останні 2 місяці [3].

До адміністративної відповідальності можна притягнути бухгалтера у випадках порушення порядку ведення податкового обліку і порушення з ЄСВ і зборам в інші соцфонди [5].

Особу, що обіймає посаду бухгалтера на підставі трудового договору, за наявності відповідних обставин можуть притягнути до кримінальної відповідальності за статтями 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)», 364 «Зловживання владою або службовим положенням», 367 «Службова халатність», 369 «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі» ККУ [2; 4].

Найбільшу «небезпеку» для головного бухгалтера становить ст. 212 КК (ухилення від сплати податків). Така відповідальність застосовується тільки в разі саме умисного ухилення від сплати податкових платежів, про що, зокрема, свідчать факти спотворення даних в обліковій або звітній документації; неоприбуткування готівкових коштів; ведення подвійного обліку; завищення фактичних витрат, що включаються в собівартість, тощо [2].

Отже, відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом установленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів [6].

Водночас відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи (частина восьма ст. 9 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»). При цьому слід зазначити, що як головний бухгалтер, так і директор за вчинення неправомірних дій несуть відповідальність у випадках, передбачених чинним законодавством, зокрема Кодексом законів про працю, Кодексом про адміністративні правопорушення та Кримінальним кодексом України.

Література

1. Кримінальна відповідальність керівника підприємства за законодавством України. URL: <https://protocol.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Головний бухгалтер : що він зобов'язаний робити і за що відповідає. URL: <https://i.factor.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. Дата оновлення: 10.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 10.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 04.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 16.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 2755. Дата оновлення: 01.07.2018. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

Самолук Н. М., к.е.н., доцент,
Демчук А. В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ І ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ТА БУХГАЛТЕРА

Нормативно-правове забезпечення регулювання трудової діяльності персоналу включає нормативні документи, розроблені державними органами влади, що діють на загальнодержавному рівні (закони, накази, постанови, класифікатори та ін.), та локальні документи, розроблені керівництвом організацій для внутрішнього використання (правила внутрішнього трудового розпорядку, положення про структурні підрозділи, посадові інструкції та ін.).

До даних документів належить Довідник кваліфікаційних характеристик професій (далі – ДКХП) працівників, що є обов'язковим з окремих питань управління персоналом підприємств, установ, організацій усіх форм власності та видів економічної діяльності. Він є основою для розроблення посадових інструкцій, в яких закріплюються обов'язки, права та відповідальність працівників [1].

Варто зазначити, що посадові інструкції складаються для працівників усіх посад, що зазначені в штатному розписі. При цьому дані посади повинні відповідати Національному класифікатору України ДК 003:2010 «Класифікатор професій». Так, у класифікаторі зазначені наступні професійні назви посад бухгалтерського спрямування: головний бухгалтер, завідувач цехової бухгалтерії, начальник централізованої бухгалтерії, бухгалтер (з дипломом спеціаліста), бухгалтер-експерт, бухгалтер-ревізор, економіст з бухгалтерського обліку та аналізу господарської діяльності, асистент бухгалтера-експерта, бухгалтер, конторський (офісний) службовець (бухгалтерія), обліковець з реєстрації бухгалтерських даних, рахівник та ін. [3].

Відповідно до ст. 29 КЗпП України до початку роботи за укладеним трудовим договором працівник має бути ознайомлений зі своїми правами та обов'язками, тому, незалежно від наявності чи відсутності контракту з керівником (директором), його обов'язки, права та відповідальність мають бути визначені, як і для будь-якого іншого працівника організації. Дане питання врегульовується по різному [2]:

- 1) правове становище керівника може бути визначене статутними документами підприємства (п. 6 Загальних положень Випуску 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» ДКХП);
- 2) правове становище керівника окреслено в посадовій інструкції.

Під час розроблення посадових інструкцій забезпечується єдиний підхід до структури і змісту їх розділів. Дані документи повинні відображати повний перелік завдань та обов'язків, повноважень і відповідальності. Важливо, щоб усі посадові інструкції на підприємстві були взаємопов'язаними, щоб уникнути дублювання трудових функцій працівників [1].

Під час складання посадових інструкцій необхідно використовувати [5]:

- 1) ДК 003:2010 «Класифікатор професій»;
- 2) кваліфікаційні характеристики професій працівників згідно з ДКХП;
- 3) локальні нормативні документи підприємства, зокрема положення про структурні підрозділи;
- 4) статут;
- 5) колективний договір;
- 6) правила внутрішнього трудового розпорядку.

Після розробки та затвердження посадової інструкції керівництвом вона обов'язково (під розписку) доводиться до відома працівника, що займатиме відповідну посаду. Відтак розробка та ознайомлення працівників бухгалтерії з посадовими інструкціями дозволить керівництву [4]:

- деталізувати та закріпити трудові обов'язки кожного працівника бухгалтерії (хто яку ділянку обліку веде, хто складає звітність, хто відповідає за взаємодію з ДФС тощо);
- застосовувати до працівників заходи дисциплінарного покарання (догана, звільнення) за невиконання посадових обов'язків;
- виявити невідповідність працівника займаній посаді;
- виявити перевищення влади та службових повноважень.

Однак, посадова інструкція містить також ряд позитивних моментів для працівників, а саме: дозволяє чітко розуміти їх права та коло посадових обов'язків; не виконувати роботу, необумовлену трудовим договором (ну звичайно тут є ризик щодо невдоволення керівництва) [4].

Крім того, важливими документами локального характеру, що регламентують діяльність різних структурних підрозділів та їх керівників є спеціальні положення про структурні підрозділи підприємств (установ, організацій). Зокрема, робота бухгалтерії підприємства регламентується «Положенням про бухгалтерію». Четвертий розділ даного документа «Права та обов'язки керівництва» містить посадову інструкцію головного бухгалтера, складену на підставі Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». У п'ятому розділі «Службові зв'язки» зазначаються структурні підрозділи, з якими бухгалтерія взаємодіє і питання щодо яких це відбувається:

- з усіма структурними підрозділами – з питань бухгалтерського обліку;
- з юридичним відділом – щодо правових питань, пов'язаних з підготовкою документів;
- з відділом кадрів – з питань підбору кадрів для бухгалтерії, розрахунку заробітної плати персоналу.

Саме зазначені вище документи та інші спеціальні документи загальнодержавного рівня дають можливість розмежувати обов'язки керівника та головного бухгалтера (особи, на яку покладено функції ведення бухгалтерського обліку на підприємстві). Зокрема, право розпоряджатися господарськими засобами і пов'язане з цим право першого підпису на грошових і розрахункових документах, фінансових і кредитних зобов'язаннях, господарських угодах (контрактах) тощо належить керівникові. Водночас,

головний бухгалтер контролює дотримання чинного законодавства і має право другого підпису: його підпис є контролюючим. Без підпису керівника чи головного бухгалтера документ вважається недійсним.

Важливо зазначити, що головний бухгалтер і директор за вчинення неправомірних дій несуть відповідальність у випадках, передбачених чинним законодавством, зокрема КЗпП, КпАП та Кримінальним кодексом. Для прикладу, виникла ситуація, коли бухгалтер одержав письмове розпорядження від керівника на здійснення господарської діяльності, що є незаконною. Типовим положенням про бухгалтерську службу, затвердженим постановою № 59, передбачалося, що саме керівник несе відповідальність за незаконність здійснення операції, якщо головний бухгалтер письмово повідомив його про це. Проте, на даний час цей документ не виконується, про що йдеться у листі № 31-34000-10-5/3091 Міністерства фінансів. Тому є всі підстави вважати, що за виконання незаконного розпорядження головний бухгалтер і директор відповідатимуть спільно [6].

За наявності в посадовій інструкції головного бухгалтера обов'язку складати відповідну звітність та у разі накладення на підприємство штрафу за помилки в ній підприємство має право притягнути головного бухгалтера до матеріальної відповідальності в розмірі сплаченого штрафу, але не більше середньої місячної зарплати [6].

Звісно, що зазначеними вище обставинами відповідальність головних посадових осіб підприємства, якими є керівник та головний бухгалтер (особа, на яку покладено функції ведення бухгалтерського обліку на підприємстві), не обмежується.

Література

1. Держпраці про посадові інструкції для працівників. URL: <https://news.dtkt.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Довідник № 336 – Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 1 «Професії працівників, які є загальними для всіх видів економічної діяльності»: наказ Мінпраці України від 29.12.2004 р. № 336. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Національний класифікатор України ДК 003:2010 «Класифікатор професій»: наказ Держспоживстандарту України від 28.07.2010 р. № 327. URL: <https://hrliga.com> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Онищенко В. Посадова інструкція бухгалтера. *Головбух*. URL: <https://www.golovbukh.ua>
5. Посадові інструкції: методика складання. *Кадрова газета: Консультант кадровика*. 2011, № 4(4) URL: <https://kadrhelp.com.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Шарий Т. Директор і бухгалтер: розподіл відповідальності. *Вісник. Офіційно про податки*. 2017, № 31–32 (936). URL: <http://www.visnuk.com.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

Свірспіна Л., бухгалтер приватного підприємства «Ітел-Сервіс»,
м. Рівне, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШАМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

Гроші є важливим засобом функціонування будь-якого суб'єкта господарювання незалежно від його розмірів. Для малих підприємств раціональне використання грошей на досягнення поставлених господарських завдань дозволяє уникнути дисбалансу інших складових господарських засобів.

Гроші є складною економічною категорією, що розвивається і наповнюється новим змістом. Тому в економічній літературі можна зустріти багато різноманітних визначень поняття «гроші», для позначення якого використовується широкий спектр термінів: «гроші», «грошові кошти», «грошові активи», «готівка», «фінансові ресурси». Запровадження національних стандартів обліку призвело до виникнення такого об'єкта обліку як «еквіваленти грошових коштів» [1], а нові інформаційні технології – до електронних грошей [2]. З приводу змісту та складу цих термінів також точаться дискусії. Усе це призводить до неоднозначного розуміння сутності цих понять та зумовлює проблеми в побудові інформаційного забезпечення управління цими активами.

Зауважимо, що для управління грошами слід брати до уваги такі характеристики грошей (див. таблицю).

Таблиця

Основні характеристики грошей як об'єктів управління*

Характеристика	Об'єкти обліку			
	гроші			еквіваленти грошей
	готівка	безготівкові	електронні	
1	2	3	4	5
Наявність обмежень у доступі	+	+	+	+
Ідентифікація власника	-	+	-	+
Безпека збереження	+	+	+	+
Вид носія	+	+	+	+
Місцезнаходження	+	+	+	+
Вид валюти	+	+	+	+

Складено автором на підставі [2; 3, С. 111]

Виходячи з аналізу нормативно-правових актів [1; 2] та поглядів науковців, модель взаємозв'язку між економічними категоріями «грошові кошти», «гроші», «грошові активи» на прикладі ПП «Ітел-Сервіс» має такий вигляд (див. рисунок).

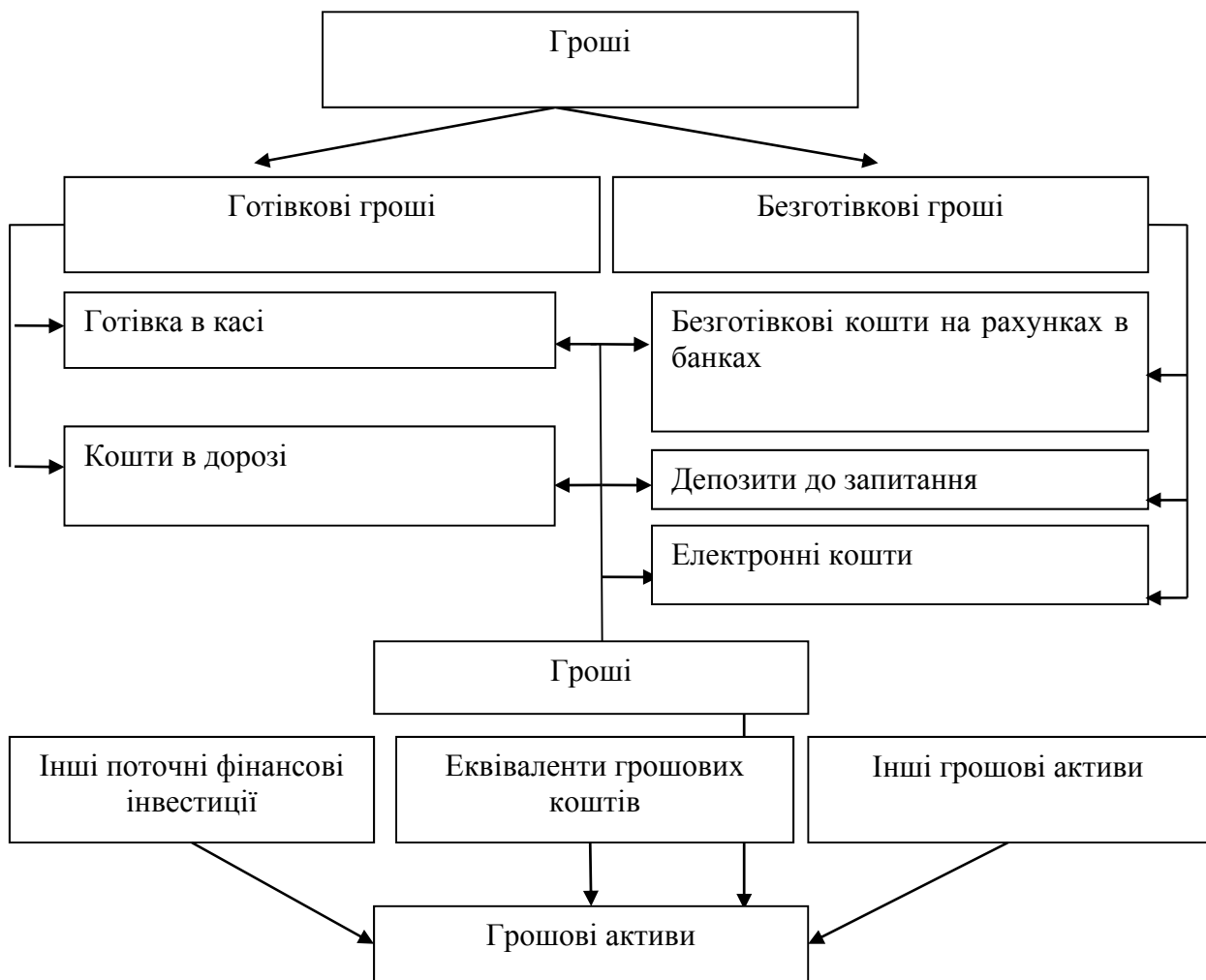

Рисунок. Взаємозв'язок між дефініціями «грошові кошти», «гроші», «грошові активи» (складено автором)

Застосування такого підходу надало можливість побудувати робочий план рахунків, який забезпечив оперативною інформацією керівництво підприємства про різні форми грошей та їх місцезнаходження, допоміг організувати ефективний контроль за ними.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: // <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Мельниченко О. В. Теоретичні засади державного регулювання обігу електронних грошей в Україні. *Вісник Черкаського університету*. 2017. № 2. С. 108–116. URL: <file:///C:/Users/Администратор/Downloads> (дата звернення: 15.10.2018).

Шевчук Т. Є., к.пед.н.,
Скора О. М., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ СТРУКТУРИ КОЛЕДЖУ ЯК ОБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Навчальний заклад – це організація, що на постійній і безперервній основі здійснює освітній процес з метою навчання, виховання, розвитку і самовдосконалення особистості. Навчальний заклад є ланкою системи освіти та інституційною основою педагогіки.

Метою нашого дослідження є визначення особливостей структури коледжу як об'єкту управління. Управління навчальним закладом обумовлено його структурою і є складною системою. Складність зобумовлюється об'єктивними чинниками – типом, розміром, об'єктом, диференційованими напрямками роботи тощо.

Завдання дослідження – проаналізувати особливості структури коледжу на прикладі Державного вищого навчального закладу «Рівненський коледж економіки та бізнесу» (надалі коледж).

Так, у організаційній структурі вищого навчального закладу I-II рівня акредитації виділяють три рівні: директор, заступники директора, керівники циклових комісій, а також психологи, соціальні педагоги, організатори виховної роботи. Деякі вчені виділяють четвертий рівень, до якого відносять органи учнівського та студентського самоврядування, щоб підкреслити суб'єкт-суб'єктні зв'язки.

Найважливіша управлінська функція виконується директором, його заступниками з делегуванням повноважень іншим членам колективу та керівниками циклових комісій. Такий тип управління називається лінійним, а директор і його заступники лінійними керівниками.

На даний час досить ефективною в Україні є модель особистісно орієнтованого управління, за якою освітній заклад розглядається як системна цілісність. Системне управління навчальним закладом полягає у розумінні організації як єдиного цілого. Управляти потрібно одночасно всією структурою. Делегування керівником своїх повноважень, участь підлеглих в ухваленні рішень, коли кожен відчуває, що має пряме відношення до управління навчальним закладом, інформованість підлеглих є важливою складовою роботи системи.

Структурні підрозділи коледжу створюються відповідно до законодавства та головних завдань діяльності вищого навчального закладу освіти і функціонують за окремими положеннями, що розробляються коледжем і затверджуються директором коледжу [2, С. 2].

Нині в умовах реформування освіти для керівника навчальним закладом важливо зуміти спланувати, системно вибудувати управлінську діяльність. Для цього керівник навчального закладу повинен знати, чого хочуть учні, студенти,

слухачі, вчителі, науково-педагогічні працівники, батьки, суспільство [1, С. 4-6].

Розробляючи систему управління важливо на перше місце поставити гнучкість управління, що проявляється в обов'язковому узгодженні з колективом управлінських рішень при прийнятті. Будь-які рішення ми узгоджуємо, проявляємо солідарність з усіма членами колективу. Це є свідченням того, що управлінську діяльність адміністрації навчального закладу побудовано на принципах демократизму.

Другим важливим моментом є децентралізація, тобто посилення розподільчої відповідальності та розмежування колегіального та адміністративного управління. Не можна сьогодні повністю відмовитись від адміністративного управління і замінити його колегіальним, бо ініціатива керівника навчального закладу є надто вагомою і дуже важливою, щоб вона задовольняла інтереси підлеглих. Яким би творчим не був колектив, він потребує адміністратора, керівника, творця, лідера.

Відповідно до Статуту Державного вищого навчального закладу «Рівненський коледж економіки та бізнесу» управління коледжем здійснюється на основі принципів:

- автономії та самоврядування;
- розмежування прав, повноважень та відповідальності власника, органів управління вищою освітою, керівництва коледжу та його структурних підрозділів;
- поєднання колегіальних та єдиноначальних засад;
- незалежності від політичних партій, громадських та релігійних організацій [2, С. 2].

Наступною особливістю є переорієнтація діяльності навчального закладу на задоволення потреб батьків, студентів, педагогів. Вивчення цих потреб проводиться через анкетування, співбесіди, індивідуальну роботу.

Національна доктрина розвитку освіти в Україні – державний документ, що визначає систему концептуальних ідей і поглядів на стратегію та головні напрями розвитку освіти у першій чверті ХХІ ст. У доктрині визначено стратегічні завдання освітньої галузі у сфері міжнародної співпраці. Як результат виникає потреба для управлінського складу коледжів у нових знаннях, інноваційних технологіях та досвіді [5, С. 203].

Обґрунтованим на сучасному етапі управління навчальним закладом є використання управлінських інноваційних технологій. Коваленко І. Й. до управлінських інноваційних технологій відносить сучасні економічні, психологічні, діагностичні, інформаційні технології, що створюють умови оперативного й ефективного прийняття керівником управлінського рішення [3, С. 67].

Для здійснення управлінських інноваційних технологій керівник навчального закладу повинен бути творчою особистістю, мотивованою на управлінську діяльність, професійно обізнаним з основними навчально-виховними теоріями, зокрема, інноваційної педагогіки та освітнього менеджменту. «Основне завдання керівника – сформулювати готовність у

педагогів до інноваційних пошуків, дати можливість самостійно визначити стратегічні напрямки у розвитку навчально-виховного процесу у освітніх закладах. Це дасть можливість навчальним закладам мати власний шлях розвитку, своє обличчя, модернізувати методи і технології навчання. Методи і технології навчання, які використовувалися раніше, вже не відповідають вимогам освіти. Адміністрація навчального закладу намагається вносити потрібні суттєві зміни в організацію та управління навчальним процесом. Чіткий режим роботи адміністрації, проведення нарад, засідань, відвідування уроків дисциплінує не лише директора, а й увесь колектив. Де може допустити помилитися вчитель – цього не має права директор» - так описує Дмитренко Г. А. головні функції керівника навчального закладу в сучасних умовах [4, С. 154].

Для реалізації системи управління керівник навчального закладу має засвоїти теоретико-методологічні основи системного управління освітньою організацією, виконувати свої функції згідно управлінського циклу.

На даний момент, вказує Дмитренко Г.А., реформа освіти спрямована на створення освітніх округів. Але у керівників, які працюють спільно в освітньому окрузі, на даний час немає досвіду роботи у системі такої складності. Проте позитивним є те, що директори, їх заступники мають можливість частіше зустрічатись, обмінюватись досвідом, напрацюваннями. На нашу думку, у системі управління було б цікаво і ефективно запровадити ротацію керівних кадрів, а згодом, можливо, і педагогічних кадрів. Ротація допоможе молодим керівникам одержати безцінний досвід, а керівники з досвідом зможуть застосувати свої вміння у інших колективах (системах) [4, С. 159].

Аналізуючи зусилля, які прикладає керівник, зауважимо, що вони спрямовані на створення, становлення, функціонування і розвиток системи управління. На нашу думку, управління у будь-якій сфері може бути ефективним, якщо воно характеризується такими властивостями, як цілеспрямованість, системність, прогностичність, циклічність тощо.

Література

1. Бондар В. І. Управлінський аспект плану роботи школи : підручник для директора. 2006. № 1. С. 4–6.
2. Статут Державного вищого навчального закладу «Рівненський коледж економіки та бізнесу». 2018. 23 с.
3. Регіональний менеджмент: навч. посіб. / І. Й. Коваленко, Н. А. Кругла, Л. М. Радванська, Г. М. Швороб. Херсон : Олді-плюс, 2004. 304 с.
4. Дмитренко Г. А. Стратегічний менеджмент у системі освіти : навч. посіб. Київ : МАУП, 1999. 290 с.
5. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2004. 699 с.

ŹRÓDŁA INFORMACJI O KLIENTACH

Reputacja płatnicza jest ważnym czynnikiem decydującym o zawarciu współpracy z danym klientem [1; 8]. Informacja o wywiązywaniu się ze swoich zobowiązań na czas zwiększa szansę na współpracę opartą na kredycie kupieckim [2; 9; 10]. Źródła informacji o kontrahencie mogą mieć charakter wewnętrzny i zewnętrzny. Są to dane z przedsiębiorstwa oraz dane spoza przedsiębiorstwa [7]. Dane wewnętrzne to systemy informacyjne w przedsiębiorstwie, do których należą: system księgowy, system sprzedażowy, bazy danych o windykacji należności handlowych. System księgowy daje możliwość dostępu do wewnętrznych danych, które można uzyskać w celu oceny klienta. Informacje dotyczące kontrahenta, które można uzyskać z systemu księgowego obejmują wykazy: analitykę należności, sumy zaległości, najkrótsze i najdłuższe opóźnienia, liczby wysłanych wezwań do zapłaty, liczbę wystawionych not odsetkowych, liczbę otwartych postępowań upominawczych, nakazowych i komorniczych.

System sprzedaży to z jednej strony może to być system komputerowy, który wspomaga obsługę klientów, natomiast z drugiej strony, jako cała część przedsiębiorstwa, która realizuje procesy sprzedaży. Niektóre dane mierzalne z systemu sprzedaży mogą dotyczyć: wartości sprzedaży dla klienta, liczby zawartych transakcji i wystawionych faktur, częstotliwości zawieranych transakcji, sposobów płatności, terminów płatności sprzedaży zafakturowanej, informacji o upustach i rabatach, danych o złożonych, zrealizowanych i odwołanych zamówieniach oraz terminach ich realizacji, danych o zaliczkach. Dane zewnętrzne obejmują dane spoza firmy, które zazwyczaj są ogólnodostępne i zbierane są z różnych źródeł zewnętrznych. Podstawowym źródłem jest tu sąd, gdzie można zapoznać się z wszelkimi danymi rejestrowymi, a także biura informacji gospodarczej [10; 12]. Dobrym źródłem pozyskania informacji, zwłaszcza kiedy potencjalny kontrahent ma problemy finansowe, są giełda wierzycielności, Biura Informacji Gospodarczej (BIG), czy ogłoszenia o sprzedaży lub zakupie wierzycielności publikowane w mediach. Biura Informacji Gospodarczej zbierają i udostępniają dane o przeterminowanych zobowiązaniach [3]. Są tam zgłaszani kontrahenci, którzy nie wywiązują się ze swoich zobowiązań. W Polsce funkcjonują trzy BIG-i: Info Monitor Biura Informacji Gospodarczej SA z siedzibą w Warszawie, Europejski Rejestr Informacji Finansowej Biuro Informacji Gospodarczej SA z siedzibą w Warszawie, Krajowy Rejestr Długów Biuro Informacji Gospodarczej SA z siedzibą we Wrocławiu. Dane zamieszczane w Info Monitorze pochodzą z Bankowego Rejestru Związku Banków Polskich, bazy Biura Informacji Kredytowej i Centralnej Ewidencji Dłużników Info Monitora. Pozostałe dwie instytucje posiadają własne bazy z informacjami gospodarczymi. Zadaniem informacji gospodarczej jest udostępnianie wiedzy o terminowym lub nieterminowym regulowaniu zobowiązań przez przedsiębiorcę lub konsumenta [4]. Zamieszczone są tam również informacje o posłużeniu się podrobionym lub obcym dokumentem w stosunku do przedsiębiorcy.

Ustawa o udostępnianiu informacji gospodarczej określa, jakie podmioty mogą przekazywać informacje do biur. W przypadku przedsiębiorcy może tego dokonać każdy inny przedsiębiorca, który ma z nim podpisaną umowę. Wpis do rejestru dłużników może uniemożliwiać transakcje handlowe i zawieranie umów z nowymi partnerami a także może utrudnić negocjacje kredytu w banku czy zakup na raty. Podmioty, które współpracują z BIG, zanim podejmą decyzję o sprzedaży towarów lub usług, mogą sprawdzić uczciwość, rzetelność i terminowe wywiązywanie się ze swych zobowiązań ewentualnych klientów. Oprócz BIG cennym źródłem informacji jest prasa, zwłaszcza gospodarcza. Może ona zawierać informacje o upadłościach, likwidacjach a także obrocie wierzytelnościami. Istotnym źródłem informacji jest też Internet, gdzie można uzyskać informacje o firmie a także opinie o niej [6; 11]. W tabeli 2 prezentuje się grupy danych służące ocenie wiarygodności kontrahentów.

Powstanie należności jest efektem udzielenia nabywcy kredytu kupieckiego. Kredyt ten ma charakter blokady płynnych składników majątku obrotowego i uniemożliwia skuteczne wykorzystanie ich w celu np. minimalizacji własnych zobowiązań. Skutkuje to z reguły wzrostem własnych zobowiązań oraz kosztów działalności gospodarczej. Te argumenty przemawiają za celowością unikania takich działań. Jednocześnie wymogi rynku oraz konieczności prowadzenia działalności gospodarczej, której zasadniczym celem jest generowanie zysku na działalności operacyjnej skutkują potrzebą dostosowania się do wymogów rynkowych [13;14]. Taka sytuacja możliwa jest tylko przy akceptacji faktu, że nie wszystkie grupy nabywców, zwłaszcza nabywców dokonujących jednorazowych zakupów w większej ilości będą regulować swoje zobowiązania w gotówce w momencie powstania tych zobowiązań. Oznacza to wybór albo zgody na udzielenie kredytu kupieckiego albo też konieczność ograniczania wielkości ilościowej i kwotowej obrotu.

Tab

Grupy danych oceny kontrahentów

	Informacje formaloprawne	Strategia	Finanse	Branża klienta	Gospodarka
1	2	3	4	5	6
Dane wewnętrzne			Wszelkie dane o współpracy z systemów księgowego, sprzedaży, bazy danych o windykacjach	Opinia o stanie branży	
Dane od klienta	Forma organizacyjno-prawna, dokumenty rejestracyjne, zaświadczenia z organów administracyjnych	Plany rozwoju działalności (ustne i niesformalizowane, ewentualnie biznes plan)	Sprawozdania finansowe, opinie instytucji finansowych	Opinia o stanie branży	Poziom optymizmu/pesymizmu klienta

1	2	3	4	5	6
Dane opublikowane			Sprawozdania finansowe, analizy specjalistów (dotyczy głównie spółek publicznych)	Raporty o stanie branży, wskazówki ekonomiczne branży	Raporty o stanie gospodarki
Dane zbierane w terenie		Opinie, uwagi i plotki pozyskane od personelu klienta	Wszelkie sygnały mogące świadczyć o stanie spraw finansowych pozyskiwane w trakcie zwykłych kontaktów		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [5; 9; 10; 11,13; 14]

Bibliografia

1. Вовк В. М., Федорович Р. В., Ціх Г. В. Фінансові ресурси як економічна категорія. *Наука й економіка. Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету*, Хмельницький, 2010. Вип. 1 (17). С. 63–69.
2. Kister A. Raportowanie zorientowane na wartość przedsiębiorstwa. «Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości», 51/2009.
3. Kister A., Wybrane rodzaje analiz kosztów jakości, «Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H. Oeconomia», 39/2005.
4. Michalczyk L., Modele credit-scoring i ratingu podmiotów w ocenie zdolności kredytowej przedsiębiorstw na wybranym przykładzie, «Pieniądze i Więź», nr 77(4)/2017.
5. Michalczyk L., Ochrona konsumenta w aspekcie tworzenia prawa konsumenckiego w UE, «Zeszyty Naukowe. Szkoła Główna Handlowa. Kolegium Gospodarki Światowej», nr 1/2012.
6. Michalczyk L., Prawna upadłość konsumencka (bankructwo) w aspekcie ekonomiczno-socjologicznej «moralności płatniczej», «Handel Wewnętrzny», nr 6/2011.
7. Michalczyk L., Wielokryterialna analiza czynników strategii konkurencyjnej banków na przykładzie wybranych oddziałów banków małopolskich, «Handel Wewnętrzny», nr 4(339)/2012.
8. Stępniewski J., Audyt i diagnostyka firmy, Wyd.AE we Wrocławiu, 2001.
9. Ustawa z dnia 14 lutego 2003 r. O udostępnianiu informacji gospodarczych (Dz.U. Nr 50, poz.424 z późn.zm.).
10. Zubilevych S., Poznyakovska N., Conceptual framework of international public sector accounting standards: world experience and Ukraine // *International Journal of New Economics and Social Sciences*. 2017. № 2(6). МІІ : Warszawa. P. 76–82.
11. Лазаришина И. Д., Погребняк Н. Д. Актуальные проблемы эволюции учета и экономического анализа в условиях рыночных отношений. Aktualne problemy ewolucji rachunkowości i analizy ekonomicznej w warunkach stosunków rynkowych. *Общество и экономика постсоветского пространства* : междунар. сб. научн. Статей. Вып. 6, Часть 1. РФ, г. Липецк, 7.01.2014. С. 98–101.

12. Kister A., Reporting as a source of information for hospital management, w: Problemy rachunkowości i analizy ekonomicznej w zarządzaniu przedsiębiorstwem, ed. A. Zahorodny, H. Ronek, Lwów-Lublin 2014, s. 56–67;
13. Zubilevych S., N. Pozniakovska, A. Sirotinska, O. Miklukha, Principles and quality characteristics of accounting and financial statements under national legislation and their harmonization with International Standards and EU directives // International Journal of New Economics, Public Administration and Law № 2 (2) 2018. C. 40–50.

Viacheslav Smygur, student
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Lublinie, Polska

KIEROWNIK I KSIĘGOWY: PODZIAŁ ODPOWIEDZIALNOŚCI W JEDNOSTKACH GOSPODARCZYCH

Za rachunkowość jednostki zgodnie z ustawą o rachunkowości [...], ustawa z dnia 29 września 1994 o rachunkowości] odpowiada kierownik jednostki. Wszelkie jednak obowiązki związane z prowadzeniem rachunkowości spoczywają na pracownikach działu finansowo-księgowego - księgowych. Ważne jest zatem określenie zakresu tych obowiązków a ponadto stworzenie procedury obiegu dokumentów finansowych. Zarówno kierownik jednostki jak i księgowy odpowiadają za naruszenie lub niedotrzymanie regulacji prawnych wynikających z wyżej wymienionej ustawy. Definiując «odpowiedzialność» należy stwierdzić, że w ujęciu semantycznym, oznacza ona «obowiązek moralny lub prawny odpowiadania za swoje lub czyjeś czyny» oraz «przyjęcie na siebie obowiązku zadbania o kogoś lub o coś» [2]. Zatem formalizacja wyżej opisanego pojęcia za pomocą prawa pozwala na określenie przedmiotu oraz podmiotu odpowiedzialności, jak również wymiaru kary za nieprzestrzeganie przyjętych reguł [11].

W przypadku jednostek sektora publicznego kwestie odpowiedzialności za gospodarkę finansową (w tym prowadzenie rachunkowości) określa Ustawa o finansach publicznych [3, art. 54]. Zatem przez kierownika jednostki – «rozumie się członka zarządu lub innego organu zarządzającego, a jeżeli organ jest wieloosobowy – członków tego organu, z wyłączeniem pełnomocników ustanowionych przez jednostkę (...). Za kierownika jednostki uważa się również likwidatora, a także syndyka lub zarządcę ustanowionego w postępowaniu restrukturyzacyjnym»[3]. «Kodeks zawodowej etyki w rachunkowości» przywołuje warunki, jakie musi spełnić osoba pełniąca zawód księgowego [4]. Ustawa o rachunkowości określa, iż odpowiedzialność za «wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości określonych ustawą, w tym z tytułu nadzoru» ponosi kierownik jednostki, a jeżeli «kierownikiem jednostki jest organ wieloosobowy, a nie została wskazana osoba odpowiedzialna, odpowiedzialność ponoszą wszyscy członkowie tego organu» [3]. A zatem przyjęcie odpowiedzialności przez księgowego następuje tylko po stwierdzeniu tego na piśmie. Nawet w takim przypadku kierownik nie przerzuca z siebie całego zakresu odpowiedzialności, bowiem na nim pozostaje odpowiedzialność z tytułu nadzoru [7].

W przypadku gdy jednostką zarządza kilka osób a osoba odpowiedzialna nie była wyznaczona, to odpowiadają oni solidnie wobec spółki za szkodę lub działanie niespełniające wymogów zapisanych w Ustawie o rachunkowości. [2, art. 4 ust. 5]. Odpowiedzialność jest także regulowana art. 77 tejże ustawy. Wynika z niego, że za: «nieprowadzenie ksiąg rachunkowych, prowadzenia ich wbrew przepisom ustawy lub podawania w tych księgach nierzetelnych danych, niesporządzenia sprawozdania finansowego, (...) sporządzenia ich niezgodnie z przepisami ustawy lub zawarcia w tych sprawozdaniach nierzetelnych danych» [2, art. 77]. Wykonanie działań określonych w tym artykule grozi karą pozbawienia wolności do dwóch lat lub nałożenie grzywny. Istnieje również możliwość zastosowania obu kar łącznie wobec osoby, która nie przestrzega przepisów ustawy. Bardziej szczegółowo w ust. 1-10 art. 79 Ustawy o rachunkowości, przedstawiono czynności, za które osoba odpowiedzialna może być ukarana grzywną lub pozbawieniem wolności. Są to m.in. [2, art. 79]: nieudostępnienie sprawozdania finansowego do badania przez biegłego rewidenta, zachowanie w sposób niemożliwiający pełnienia swoich obowiązków przez biegłego rewidenta lub nadanie informacji nie zgodnych ze stanem faktycznym w badaniu jednostki, niezłożenie ogłoszenia sprawozdania finansowego w KRS jeśli jednostka objęta wpisem do KRS, niezłożenie sprawozdania finansowego we właściwym rejestrze sądowym w odpowiednim terminie po jego zatwierdzeniu przez odpowiedni organ, nieudostępnienie sprawozdania finansowego i innych dokumentów.

Z powyższego wynika, iż odpowiedzialność za działanie wbrew przepisom przywołanej ustawy ciąży na kierowniku. Może być także współodpowiedzialność z osobą, która na piśmie potwierdziła przyjęcie powierzonych jej obowiązków [12]. W przypadku, gdy odpowiedzialność nie została potwierdzona przez księgowego, kierownik ma prawo dochodzenia swoich roszczeń na podstawie art. 100 § 1 oraz art.114-122 Kodeksu pracy [5]. Oznacza to, że za wykonanie swoich czynności w nienależyty sposób pracownik ponosi odpowiedzialność materialną. Dodatkowo naruszenie swoich obowiązków przez kierownika może wiązać się z zakazem zajmowania określonego stanowiska, prowadzeniem określonego typu działalności lub wykonania określonego zawodu zgodnie z art. 39 pkt. 2 Kodeksu karnego [6].

Reasumując, zgodnie z polskim prawem kierownik jednostki ponosi odpowiedzialność za przestrzeganie Ustawy o rachunkowości, zaś księgowy jest zobowiązany do wykonania swoich obowiązków na podstawie umowy zawartej z pracodawcą oraz do informowania pracodawcy o działaniach sprzecznych z ustawą i kodeksem etyki zawodowej księgowych [por. 9].

Bibliografia

1. Ramus M. J., Szczepankowski P., red. E. Michalski, Zarządzanie przedsiębiorstwem, Podręcznik akademicki, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2013, s. 108–109. <https://sjp.pwn.pl> [data dostępu: 9.10.2018]. Ustawa z dnia 29 września o rachunkowości, Dz.U. 2018, poz. 395 z późn. zm. <http://prawo.sejm.gov.pl>
2. <https://rachunkowosc.com.pl>
3. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy, Dz. U. z 2018 r. poz. 917 z późn. zm.
4. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. z 2018 r. poz. 1600.

5. Kister A., Polityka rachunkowości wybranych jednostek sektora finansów publicznych w świetle przepisów prawnych, red. J. Szczot, *Audyt wewnętrzny w jednostkach sektora finansów publicznych*, KUL, Lublin 2012, s. 11–121.
6. Zubilevych S., Pozniakovska N., Sirotinska A., Miklukha O., Principles and quality characteristics of accounting and financial statements under national legislation and their harmonization with International Standards and EU directives // *International Journal of New Economics, Public Administration and Law*, № 2 (2) 2018. С.40–50.
7. Michalczyk L., Współczesne nurty rachunkowości w aspekcie realizacji celów ekonomicznych przedsiębiorstw, «*Przegląd Organizacji*», nr 2/2011, s. 34–38.
8. Maruszewska, E.W., 2010, Etyka i społeczna odpowiedzialność we współczesnej rachunkowości. *Zeszyty Naukowe Wydziału Zamiejscowego w Chorzowie Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*, (12 Finanse, bankowość i rachunkowość wobec wyzwań globalizacji), 187–196.
9. Вовк В.М., Федорович Р.В., Ціх Г.В., 2010, Фінансові ресурси як економічна категорія, *Наука й економіка*, Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету, Вип. 1 (17), Хмельницький, Хмельницький економічний університет, С. 63–69.
10. Zubilevych S., Poznyakovska N., Conceptual framework of international public sector accounting standards: world experience and Ukraine // *International Journal of New Economics and Social Sciences*. 2017. № 2(6). МІІ: Warszawa. P. 76–82.

СЕКЦІЯ 6

Косарева Н. П., заступник директора з виховної роботи,
Рівненська загальноосвітня школа I-III ступенів № 20 Рівненської міської ради
м. Рівне, Україна

ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ З УРАХУВАННЯМ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Освіта є ключовим елементом національної безпеки, а людина – це найцінніший актив держави. Освітній заклад має бути в авангарді суспільних змін.

Економічні негаразди, політична нестабільність, бойові дії на Сході держави, еміграція працездатного населення, затребуваність на ринку праці осіб, які вміють критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в полікультурному середовищі все це спонукає освітян до створення нового освітнього ландшафту, підготовки школярів до повноцінного життя в суспільстві.

Сучасний навчальний заклад, який він? Це заклад нового покоління, заклад в якому навчально-виховний процес зорієнтований на потреби учня, зміст освіти базується на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві, педагогіка ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.

Відповідно наказу Управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації № 480 від 08 жовтня 2015 року «Про проведення дослідно-експериментальної роботи з теми «Комплексне дослідження системи виховання в українській школі з урахуванням розвитку європейського освітнього простору» у ЗОШ № 20 здійснюється реалізація науково-методичної проблемної теми «Формування життєвих компетентностей особистості школяра в новій українській школі з урахуванням розвитку європейського освітнього простору».

Мета діяльності – випускник української школи: особистість, патріот, інноватор. Серед основних завдань: формування у школярів ключових компетентностей; дитиноцентризм; гармонізація взаємин між педагогами, учнями, батьками в межах спільної творчої співпраці; підготовка учнів до самостійного життя, вміння адаптуватися до нового соціального середовища, самостійно здобувати знання та переводити їх на рівень моральної рефлексії, комунікативних, толерантних відносин, формування соціальної зрілості, здатності до генерування нових ідей, вміння творчо мислити та гнучко адаптуватися до мінливих життєвих ситуацій.

Для того, щоб дослідно-експериментальною роботою був пронизаний увесь навчально-виховний процес у закладі, розроблено чіткий план-проспект реалізації проблемної теми. Питання реалізації дослідно-експериментальної

проблеми, обговорюється на методичних засіданнях, постійний супровід здійснює психологічна служба школи.

У сучасних умовах до школярів має прийти людина-лідер, особистість, не як наставник та джерело знань, а як модератор, провідник знань, особистість, яка володіє стійкою педагогічною мотивацією, здатна постійно займатись самоосвітньою діяльністю, моделювати інноваційні технології, впроваджувати перспективний педагогічний досвід освітян як нашої держави, так і європейських країн з питань виховання успішної особистості.

Для цього в нашому навчальному закладі організовано:

- науково-методичний супровід, співпрацю із кафедрою педагогіки Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука з питань використання методик і технологій особистіснозорієнтованого навчання, створення сучасного виховного середовища для формування компетентного випускника школи з урахуванням розвитку європейського освітнього простору, із науковцями українського інституту вивчення Голокосту «Ткума»;

- діяльність творчої групи «Європейський поступ», що активно працює над розробкою технологій модернізації та гуманізації системи освіти, діяльність творчої лабораторії учителів природничо-математичних предметів з питання формування у школярів математичної та екологічної грамотності, інформаційно-цифрової компетентності, підприємливості;

- загальношкільні проекти: «Зміни свою школу!» спільно з каналом 1+1, «Моя школа! Моє місто! Моя Україна!», «З добром у серці», «Здрастуйте, ми – ваші діти!», «Я – дитина», «Ми – нащадки славетного роду» тощо.

Педагоги школи працюють у міських та обласних творчих групах, є активними учасниками обласних та міжрегіональних науково-практичних семінарів: Всеукраїнського науково-педагогічного проекту «Філологічний олімп», науково-дослідної лабораторії інноваційних виховних технологій «Формування світоглядної позиції учнів та життєвого сенсу як найвищої духовно-моральної цінності особистості», обласної навчально-польової експедиції учнівської молоді «ЮНЕСКО», обласної інтерактивної конференції особистісного зростання «Аксіологічний світогляд людини», національної конференції для шкільних педагогів EdCamp Ukraine 2018, учасниками Leader Boot Camp від Ed LAB.

Упродовж 9 років школа є опорним закладом Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (РОІПО) з питань управлінської діяльності «Конкурентне освітнє середовище», «Інноваційна управлінська діяльність заступника директора».

Належна увага реалізації дослідно-експериментальної роботи в закладі приділяється і в позашкільній освіті. Так, розвиток творчого потенціалу школярів відбувається через діяльність центру позаурочної творчості «Успіх», що складається із 15 гуртків.

Про ефективність діяльності педагогічного колективу щодо реалізації науково-методичної проблемної теми школи, дослідно-експериментальної

роботи свідчить активна участь учителів у методичних заходах, які відбулися на базі школи:

- дискусійний семінар-коло для вчителів 2-х класів навчальних закладів міста Рівного «Роль потенціалу компетентісно зорієнтованого уроку в підвищенні рівня якості навчання й виховання в початковій школі в умовах освітньої реформи»;

- обласний методологічний семінар «Сім кроків назустріч» з питань реалізації здоров'язбережувальних технологій у роботі з батьками;

- засідання Школи молодих практичних психологів ЗНЗ з питань створення сучасного виховного простору навчального закладу;

- міський семінар-тренінг для керівників ШМО, класних керівників із теми «Роль особистості класного керівника у формуванні творчого працездатного учнівського колективу за умов сьогодення»;

- семінар-практикум для вчителів художньої культури «Мотивація як основа формування предметних компетентностей розвитку особистості учня на уроках художньої культури»;

- засідання Школи молодого вчителя-словесника «Шляхи формування ключових компетентностей школярів у мовно-літературному освітньому середовищі загальноосвітнього навчального закладу з урахуванням розвитку європейського освітнього простору»;

- педагогічний міст між освітянами м. Рівне та м. Дубно «Створення сучасного виховного простору навчального закладу в умовах становлення нової української школи»;

- семінар директорів навчальних закладів міста Рівного «Компетентнісний підхід в освіті: сутність, проблеми, перспективи»;

- семінар для учителів історії м. Рівного «Хто переписує історію? Нові підручники і старі проблеми школи».

Сучасна школа має стати безпечним місцем для дитини. Саме тому в закладі розроблено чітку модель правового та превентивного виховання в умовах становлення нової української школи. Упродовж 2015-2016 навчального року відбулася планова перевірка стану правоосвітньої роботи у Рівненській загальноосвітній школі № 20, яку здійснювало Головне управління юстиції у Рівненській області. За результатами перевірки робочою групою порушень чинного законодавства та недоліків у правовій освіті не виявлено. Відмічено, що в Рівненській ЗОШ № 20 сформовано систему правовиховної та правоосвітньої роботи, правове виховання учнів організовано на високому рівні. Досвід узагальнено у практичному посібнику «Сучасний погляд на правове та превентивне виховання у загальноосвітньому навчальному закладі».

Отже, формування компетентностей відбувається засобами змісту освіти. У підсумку в учня розвиваються здібності та з'являються можливості вирішувати в повсякденному житті реальні проблеми – від побутових до виробничих і соціальних. Освітні компетентності учня будуть відігравати багатофункціональну роль, що виявляється не тільки у школі, а й у подальшому навчанні у вищих закладах освіти та на роботі.

Кочубей А. В., к.пед.н., доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наш час позначено змінами економічного життя держави. Позиція України щодо членства у світовому співтоваристві впливає на зміни в освіті, політиці, економіці, духовно-моральному та культурному житті, а тому слід формувати конкурентоздатне ринкове суспільство. Відповідно, що змінюються мета та завдання освіти, які визначено Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті, Законом України «Про вищу освіту».

На жаль, сьогодні в Україні поглиблюється економічна криза і значна кількість населення не розуміє причин. Зокрема, не розуміють, чому зростають ціни і як вихід – купують товари на запаС. Населення не завжди компетентне щодо функціонування державної економіки, а це заважає формуванню економічної культури та розумінню і адекватному аналізу процесів, які відбуваються в державі. Необхідність і актуальність дослідження обумовлена тим, що для вирішення цієї проблеми важливо надати всім можливість отримати базові знання в економічній сфері. Окрім того, актуальність економічного виховання зумовлена ще і тим, що кожен стикається з проблемами економіки у професійній діяльності і в особистому житті.

Проблемам формування економічної компетентності присвячено праці Г. Ковтун, Л. Новікова, О. Мартиненко, які досліджували сферу формування економічних знань учнів; А. Бура, Г. Товканець, С. Хоменко, Н. Пасічник, І. Майструк та ін. присвятили роботи питанням економічної компетентності.

Проаналізовано проблеми економічної освіти; удосконалення суті економічних понять і дефініцій у працях вітчизняних (П. Єщенко, І. Радіонової та ін.) і зарубіжних економістів і менеджерів (А. Аменда, Р. Капелюшнікова, Р. Кійосаки, Р. Манна, Б. Райзберга, А. Сміта та ін.).

Проте хоч і є значна кількість наукових праць, але це не дає змоги всебічно розкрити проблему формування економічної компетентності у майбутніх викладачів вищих навчальних закладів (ВНЗ).

У ВНЗ навчальними планами передбачено вивчення навчальних предметів «Основи економіки», «Фінансовий облік», «Державний фінансовий контроль», «Облік і оподаткування» та ін., які формують економічну компетентність майбутніх фахівців і зокрема частково викладачів ВНЗ, які можуть обрати економічні дисципліни вільного вибору («Економічна еволюція людства», «Фінансова грамотність», «Управління економічними процесами» і ін.).

Мета дослідження – визначення шляхів ефективного формування економічної компетентності майбутніх викладачів ВНЗ.

Компетентність дозволяє вирішувати певні завдання, прогнозувати мету діяльності та її результат; відображає цілість результату навчання. Основи компетентності формують шляхом цілеспрямованого навчання, разом із тим

навчання — «цілеспрямований процес передачі та засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини» [1, С. 223].

У контексті нашого дослідження дефініція «компетентність» тісно пов'язана з поняттям «економічна компетентність». Аналізуючи наукові студії з досліджуваної проблеми, дійшли висновку, що університетський курс економіки має дедуктивний характер побудови знань, а знання об'єднують сукупність понять, які входять до предмета вивчення і складаються з термінів.

У ході наукового аналізу визначено, що основи економічної компетентності представлено у практиці шкіл і ЗВО у навчальному предметі «Основи економічних знань» та ін., проте традиційно елементи економічних знань, що мають загальноосвітнє значення, інтегрують до змісту й інших навчальних предметів – педагогіки (*економічне виховання, мислення; економічна діяльність у сфері особистого життя та ін.*), психології (*економічна психологія, економічна психологія маркетингу, виробнича економічна психологія та ін.*), журналістики (*економічна журналістика й ін.*), народознавства (*господарсько-економічна підготовка до сімейного життя*), історії (*історія економічних вчень, економічна історія, історія економіки та економічної думки та ін.*), географії (*економічна географія*), математики (*математична економіка та економетрика*) та ін. Відповідно ефективність формування економічної компетентності, зокрема і майбутніх викладачів ЗВО, забезпечують рівнем засвоєння певних елементів економіки.

Пропонуємо фрагмент інтегрованого заняття, під час якого, використовуючи комунікативний підхід і педагогічні технології, створюємо майбутнім викладачам ЗВО педагогічні умови, щоб вони у формі навчальної гри мали можливість використати набуті економічні компетенції та вдосконалити свою економічну культуру (див. таблицю).

Отже, наглядно бачимо, що інтегровані заняття сприяють розвитку як професійної, так і економічної компетентності; узагальненню знань, формують різні види уяви, мислення, пробуджують інтерес до професійної діяльності, виховують почуття відповідальності тощо.

У результаті наукових досліджень, враховуючи різні підходи, ми дійшли висновку, що майбутнім викладачам ЗВО слід оволодіти такими економічними навичками: планування і організація навчання та своєї праці; виконання фахових обов'язків відповідно до встановлених економічних та інших нормативів; оцінка результатів своєї праці за певними критеріями; пошук шляхів підвищення ефективності праці; вдосконалення професійної діяльності.

Слушно зауважити, що у сфері особистого життя майбутнім фахівцям слід бути здатними до такої економічної діяльності: планувати та організувати власний бюджет, свої та сімейні доходи і витрати; економічно обґрунтовувати оцінку товарів, які купують; дбайливо ставитися до власного здоров'я, режиму життя, планування вільного часу та ін.

**Методичні вказівки та орієнтовні змістові матеріали для проведення
інтегрованого семінару-дискусії
«Економічне виховання» із дисципліни «Педагогіка»**

№ з/п	Етап заняття	Змістові матеріали з елементами інтеграції	Наука, яку інтегруємо
1	2	3	4
1.	Вступ. <i>Арт-педагогічна агротехніка</i>	<p><i>Педагогічна вправа-тренінг «Формування навичок економічного мислення й економічних уявлень»</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Гра-жарт «Знайди в казці «Курочка ряба» економічний підтекст».</i> - <i>Підбери для аналізу на занятті сучасний твір, у якому розкрито особливості ведення домашнього господарства (планування бюджету, розподіл обов'язків, ставлення до власності тощо).</i> - <i>Працьовитість – основа успішної економічної діяльності, а тому оповідання В. Сухомлинського «Ледача подушка» актуальне для використання в процесі економічного виховання, адже присвячене опису боротьби людини з лінощами.</i> <p><i>Мета – розвивати спостережливість, економічне мислення та економічну практику; комунікативну та економічну культуру.</i></p>	Психологія, педагогіка та методика викладання у вищій школі, економіка
2.	<i>Виступ студента «Для чого вивчають економіку» Методика програвання ролей</i>	<p><i>Сюжетно-рольова гра «Магазин», у якій беруть участь «продавці», «касир», «покупці», «контролер», «шофер», а потім відбувається «обмін ролями».</i></p> <p><i>Ситуативна вправа.</i> Студентам пропонують проаналізувати і зробити висновки про таку ситуацію: Телефонують з «банку» і вимагають сплатити чужі борги.</p> <p><i>Мета – інтенсифікувати розумову працю, допомогти долати психологічні бар'єри спілкування; розвинути емпатію, зрозуміти виключну практичну важливість емоційного інтелекту та мотивації на успіх.</i></p>	Психологія, педагогіка та методика викладання у вищій школі, риторика, українська мова, економічна психологія та етика бізнесу
3.	Протягом усього заняття. <i>Цитати, вислови, афоризми, загадки</i>	<p><i>Вибирати можливо тільки між зайвими речами (Сенека Луцій Антей).</i></p> <p><i>У потреб немає вихідних (Р. Бертон).</i></p> <p><i>Якщо ти купуєш те, що тобі непотрібно, то скоро будеш продавати те, що тобі потрібно (Б. Франклін).</i></p> <p><i>Обдури мене в ціні, але не в товарі (Т. Фуллер).</i></p> <p><i>Економічна свобода – це свобода будь-якої діяльності, яка включає право вибору, ризик і відповідальність (Овідій).</i></p> <p><i>У людині є таке злиття самої людини й економічного середовища, що неможливо відокремити економічне життя від життя морального, ідеальне життя від життя економічного (Ж. Жорес).</i></p> <p><i>Поряд з землею, водою, повітрям і вогнем, – гроші це п'ята стихія, з якою людині частіше за все доводиться рахуватись (Іосиф Бродський).</i></p>	Філософія, література, політологія, економічна політика

1	2	3	4
		<p>Справжня особиста свобода неможлива без економічної безпеки і незалежності. Голодні та безробітні люди – це кадри для диктатури (Ф. Рузвельт) Економічний лікнеп: загадки про економіку 1. Посередник на біржі, який укладає операції купівлі-продажу за дорученням клієнта. (Брокер) 2. Обмін одного товару на інший. (Бартер) 3. Перевищення видатків над доходами. (Дефіцит) 4. Ринок, для якого характерними рисами є обмежений контроль над ціною і найбільш типова нецінова конкуренція. (Олігополія) 5. Боргове зобов'язання. (Вексель) 6. Доходи, які отримують власники акцій. (Дивіденди) 7. Ринок, для якого характерними рисами є диференційований тип продукту і незначний контроль над ціною. (Монополістична конкуренція) 8. Дохід власників землі. (Рента) 9. Незаконне виробництво, яке уникає оподаткування. (Тіньове виробництво) 10. Процес передачі державної власності в приватну. (Приватизація) 11. Довгострокова оренда машин, обладнання, яка дає можливість їх викупу. (Лізинг) 12. Обов'язкові платежі, які здійснюють фізичні і юридичні особи в бюджет. (Податки) 13. Документ, що посвідчує якість товару. (Сертифікат) 14. Грошове вираження вартості товару. (Ціна) [2].</p> <p>Мета – у ненав'язливій формі виховувати, розвивати, вирішувати складні завдання; формувати національну еліту, яка володіє економічними компетенціями</p>	
4.	У кінці заняття	<p><i>Тест</i> «Який рівень вашої економічної культури?». Мета – спонукати замислитись над тим, чи знають студенти правила економічної культури</p>	Психологія, економіка
5.	Підсумок заняття	<p><i>Ігрова ситуація</i> «Розмова з невічливим колектором». Мета – удосконалити комунікативну культуру і стимулювати активність студентів.</p>	Педагогіка, психологія, економіка
6.	Протягом усього заняття діють виставки	<p>Студенти перед заняттям оформлюють: <i>Міні-виставку</i>: висловлювання відомих людей, бібліографічний покажчик, телефони та адреси бухгалтерії; відділу у справах студентів, студентського відділу кадрів; юридичної, психологічної і соціальної служб, які діють у НУВГП. <i>Виставку-презентацію</i> «Увага: планування бюджету студента-першокурсника в м. Рівне! (гроші батьків; стипендія; підробіток; заощадження)»</p>	Бібліотекознавство, економіка, реклама

Наша наукова розвідка не претендує на всебічне дослідження проблеми економічної компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти, ми лише визначили задеклароване завдання як актуальне і перспективне, що потребує подальшого вирішення у міждисциплінарних наукових студіях.

Література

1. Выготский Л. С. Собрание сочинений : в 6 т. Москва : Педагогика. 1982. 487 с.
2. Довідник цікавих фактів та корисних знань. URL: <https://dovidka.biz.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Літвінчук А. Т., к.пед.н.,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

Потреби суспільства та нові горизонти професійної діяльності фахівців з обліку і оподаткування, перебудова усієї системи освіти відповідно до сучасних вимог, реалізація освітніх парадигм на засадах компетентнісного підходу, які базуються на принципах цілісності, багатофункціональності, неперервності, демократизму та гуманізму, визначають якісно новий зміст і мету освіти. Необхідність формування високого рівня ціннісно-сислової готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності, яка знаходиться у тісному взаємозв'язку з характером епохи і соціокультурною ситуацією, специфіка сучасної комунікативної, в тому числі міжкультурної, діяльності стали невід'ємними елементами виховання особистості задля успішного розв'язання нею багатьох професійних і життєво важливих завдань. У зв'язку з цим актуалізується проблема підготовки фахівців з обліку і оподаткування, які, окрім інших професійних якостей, виявляють здатність до інноваційного, творчого, критичного мислення, самоосвіти, вільного володіння вербальними та невербальними засобами спілкування, ефективної організації міжособистісного простору через ініціативне та активне спілкування з людьми, ефективного подолання комунікативних бар'єрів, налагодження ділових стосунків. Майбутні фахівці повинні оволодіти широким діапазоном навичок, які будуть відповідати «глобальному середовищу» нового тисячоліття. Комунікативні навички визнаються ключовими як в навчальному, так і професійному середовищі і вважаються вирішальними для кар'єрного росту (*carrer enhancer*), а отже, вимагають особливої уваги до формування професійно-комунікативної компетентності (ПКК) майбутнього фахівця з обліку і оподаткування.

Спроба комплексного осмислення змісту та сутності ПКК майбутнього бухгалтера, пошук шляхів удосконалення форм і методів її формування неможливі без ретельного аналізу особливостей здійснення ним професійної комунікативної діяльності та аналізу системи означеної компетентності. Комунікативний складник професійної діяльності бухгалтера можна розглядати як здатність реалізувати всі види мовленнєвої діяльності, дотримуватися норм усного й писемного мовлення, володіти базовими навичками використання мови в різних за формою, змістом та призначенням комунікативних актах. Вербальна комунікація може передбачати взаємодію з однією особою, групою

людей, або не мати конкретного адресата, однак у всіх цих проявах вона виконуватиме інформативну функцію. Комунікація бухгалтера часто наповнена невербальними компонентами, які є необхідними засобами професійного середовища, а отже, однією з основних потреб є здатність перетворення цифрових даних і зображень у вербальний продукт і навпаки. Знаково-символічна комунікація (таблиці, графіки, креслення, схеми, діаграми, презентаційні матеріали) вимагає сформованості відповідних умінь на рівні створення, інтерпретації та сприйняття відповідної інформації. Візуалізація, яка здійснюється засобами знаково-символічних систем, як стверджує О. Краєвська, допомагає подолати обмеження мозку людини (обмежений обсяг оперативної пам'яті) та компресувати величезні обсяги інформації [1, С. 29].

Отже, у структурі ПКК майбутнього фахівця з обліку і оподаткування можна визначити такі компоненти:

– тематична (предметна) компетентність, що забезпечує зміст професійної комунікації, яка передбачає використання професійних знань, професійного та метапрофесійного досвіду, загальної ерудиції особистості;

– дискурсивна компетентність – здатність побудови цілісних, зв'язних і логічних висловлювань різних функціональних стилів в усному й писемному мовленні;

– лінгвістично-термінологічна компетентність включає базові елементи комунікації: моделі і типи речень, лексичні ресурси (терміни і професіоналізми), необхідні для реалізації усної чи писемної комунікації;

– діяльнісна компетентність – здатність розкривати та розуміти комунікативний намір, тобто поєднувати конкретну комунікативну дію з лінгвістичною формою;

– лінгвосоціокультурна компетентність – здатність орієнтуватися в соціокультурних особливостях автентичного мовного середовища, можливість прогнозувати та долати можливі соціокультурні перешкоди в умовах міжкультурного спілкування, адаптуватися до іншомовного середовища;

– стратегічна компетентність – знання комунікативних стратегій та способів їх використання, вербальних і невербальних комунікативних стратегій, необхідних для того, щоб компенсувати прогалини (*breakdowns*) у спілкуванні через недостатню компетентність [2].

Таким чином, в межах ПКК, бухгалтер повинен володіти: здатністю до узагальнення та аналізу, сприйняття інформації, постановки цілей і вибору шляхів її досягнення; здатністю до логічного мислення, чіткої побудови усного та писемного мовлення, графічного відображення, використовуючи методи аргументації; готовністю до спільної діяльності з колегами, самостійної роботи, прийняття рішень в межах своєї професійної компетенції.

Література

1. Краєвська О. Д. Формування комунікативної компетентності майбутніх менеджерів-аграріїв у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль. 2015. 278 с.
2. Celce-Murcia M. Communicative competence: a pedagogically motivated model with content specifications / University of California. LA, 1995. URL: <https://www.scribd.com>.

Міклуха О. Л., к.е.н., доцент,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: МЕТОДИ ТА ІНДИКАТОРИ

У процесі адміністративно-територіальної реформи, що має метою формування спроможних територіальних громад, активно використовуються індикатори для визначення переваг та ризиків їх об'єднання.

Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад надає визначення спроможної громади: це громада, у якій місцеві джерела наповнення бюджету, інфраструктурні та кадрові ресурси є достатніми для вирішення її органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, передбачених законодавством, в інтересах жителів громади [6].

Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи «Про фінансові джерела органів місцевої і регіональної влади» містить визначення фінансової спроможності: фінансова спроможність – це максимальні прибутки, які може одержувати орган влади у звичних, визначених на національному рівні умовах. Як правило, фінансова спроможність залежить переважно від податкової (фіскальної) спроможності. Проте існують органи влади, які можуть одержувати дуже суттєві нефіскальні ресурси (прибуток від власності, зокрема землі й будівель, економічної діяльності чи фінансових капіталовкладень); їхня фінансова спроможність враховує це [4].

Проблемам формування та методиці розрахунку фінансової спроможності об'єднаних громад присвячено роботи багатьох науковців та практиків, таких як О. Артюх, О. Василик, О. Гетманець, О. Кириленко, В. Кравченко, О. Кузьменко, О. Мороз, В. Ніколенко, А. Нестеренко, А. Нечай, О. Орлюк, К. Павлюк, Т. Подвірна, В. Плаксієнко, О. Сунцова, С. Хрупович та інші.

Розрахунок фінансової спроможності для територіальних громад є одним з найважливіших показників, які визначають, чи варто приймати рішення про об'єднання.

Якщо результат розрахунку виявив значний дефіцит бюджету територіальної громади, можливі наступні дії:

- пошук додаткових коштів;
- упорядкування видатків;
- моделювання інших варіантів створення об'єднаної територіальної громади (можливо, більш укрупненої за чисельністю населення та площею).

За результатами 2017 року групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ, за підтримки Програми «U-LEAD з Європою» та проекту SKL International, проаналізували фінансову спроможність громади кожної області з метою виявлення слабких місць та формування управлінських рішень для їх усунення. Було досліджено 366 об'єднаних територіальних громад, які в минулому році перебували на прямих міжбюджетних відносинах з Державним бюджетом [1].

Аналітичні таблиці містять розрахунки таких показників:

- обсяг власних доходів ОТГ на 1 мешканця та динаміку їх збільшення;
- рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/реверсної дотації у доходах);
- обсяг капітальних видатків на 1 мешканця;
- питома вага видатків на утримання службовців в ОТГ у власних ресурсах громади (без трансфертів);
- співвідношення службовців і кількості жителів на 1 службовця.

Таким чином, групи фінансового моніторингу Центрального офісу реформ до поняття фінансової спроможності віднесли комплекс показників, що означає бачення показника фінансової спроможності як комплексного, інтегрального. Це відрізняється від визначення, що міститься у рекомендації Комітету міністрів Ради Європи.

На нашу думку, моніторинг свідчить скоріше про використання прогнозованої фінансової спроможності, здатність дотримуватися передбаченого проектом фінансового плану, цільового використання ресурсів на виконання встановлених завдань.

Вважаємо, що індикативний показник фінансової спроможності бажано розраховувати як коефіцієнт співвідношення розрахункового обсягу доходів бюджету до розрахункового обсягу витрат бюджету.

Витрати в обов'язковому порядку мають включати такі статті, як охорона здоров'я, освіта дошкільна, освіта середня, первинна медична допомога, вторинна медична допомога.

Якщо коефіцієнт співвідношення розрахункового обсягу доходів бюджету до розрахункового обсягу витрат бюджету становить менше 1, то фінансова спроможність недостатня.

Моніторинг, оприлюднений Центральним офісом реформ, не надає достатньо інформації для такого розрахунку.

Результати оцінки діяльності територіальних громад за 2017 рік свідчать про те, що доходи на 1 мешканця громади можуть дуже сильно відрізнятись в межах однієї області і в різних областях.

Наприклад, у Рівненській області найбільші доходи на 1 мешканця громади приходяться у Привільненській об'єднаній територіальній громаді – 1673 грн/особу за півроку. В Донецькій області найвищий показник доходів на 1 мешканця громади у Шахівській об'єднаній територіальній громаді – 6457 грн/особу. Є громади, які не отримали дотацій взагалі. Це нерівномірний підхід до формування можливостей розвитку, який закладається на етапі створення і негативно вплине на незалежність громад у майбутньому.

Основною проблемою є те, що вимоги, рекомендації і практика моніторингу різними інституціями в Україні формуються окремо від наукового світу. Це зумовлено особливостями співпраці законодавчих і виконавчих органів влади з програмами і проектами, які фінансуються з-за кордону.

Добровільне об'єднання територіальних громад має бути оптимально фінансово спроможним, щоб забезпечити розвиток території, якісне надання соціальних послуг та сприяти зростанню добробуту мешканців громади.

Фінансова спроможність залежить від багатьох чинників. Одним з них є рівень сприяння як на державному, так і на регіональному рівнях кращій координації та використанню ресурсів, забезпечення однакового доступу до дотацій. Відкритість і прозорість дозволить розрахувати показник фінансової спроможності більш наближено до рекомендацій Ради Європи.

Література

1. Фінансова спроможність бюджетів і перспективних об'єднаних територіальних громад. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Самостійно розраховуємо фінансову спроможність перспективної ОТГ – порядок розрахунку від експертів. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Методичні рекомендації до порядку розрахунку фінансової спроможності перспективної об'єднаної територіальної громади. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Досвід децентралізації у країнах Європи : зб. док. пер. з іноз. мов / заг. ред. В. Б. Гройсмана. Київ : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 766 с.
5. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад : проект USAID ДІАЛОГ. Київ : АМУ, 2015. 40 с.

Олексін Ю. П., д.пед.н., професор

Якубовська С. С., к.пед.н.

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Інформатизація та комп'ютеризація навчання стала можливою завдяки розвитку нового наукового напрямку – інформатики.

Впровадження інформаційних технологій в освітню систему України, інтелектуалізація навчальної діяльності, загальні інтеграційні тенденції процесу пізнання навколишньої дійсності вимагають впровадження таких інновацій у систему освіти, які відповідають принципам доцільності та корисності.

Розглядаючи різноманітні підходи до структурного змісту професійної компетентності і враховуючи наявні соціальні та економічні зміни у зв'язку з інформатизацією освіти, необхідно виділити компетентність з інформаційних технологій як один з компонентів професійної компетентності [2].

Вчені у своїх дослідженнях використовують різноманітні терміни, що характеризують дане поняття: «інформаційна компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетенція», «комп'ютерна компетентність».

Значна частина визначень даної дефініції спирається на узагальнене уміння ефективно використовувати різноманітні джерела інформації та володіння інформаційно-комунікаційними технологіями [2].

Формування професійної компетентності фахівця економічного профілю може успішно здійснюватись за умови використання комп'ютерно орієнтованої технології навчання, що визначається як дидактична система методів, засобів

навчання і форм організації навчальних занять, і забезпечує досягнення мети професійної підготовки майбутнього економіста за умови використання комп'ютерної техніки і комунікаційних технологій у поєднанні з навчально-методичним, нормативно-технічним та організаційно-інструктивним забезпеченням [1].

Відповідно, змістову структуру професійної компетентності майбутнього економіста можна представити за допомогою таких компонентів, як

- мотиваційно-цільовий;
- інформаційно-пізнавальний;
- функціонально-практичний;
- саморегулятивно-рефлексивний [1].

Залучення інформаційно-комп'ютерних технологій в освітній процес підготовки фахівців економічних спеціальностей дає можливість вирішувати різні психолого-педагогічні завдання, пов'язані з підвищенням якості навчально-виховного процесу:

- підвищення інформаційної забезпеченості учасників освітнього процесу, збільшення і розширення доступу, накопичення, обміну та тиражування інформації для студентів і викладачів;

- посилення навчальної мотивації і привабливості навчання для студентів у процесі доцільного та грамотного використання інформаційних технологій і технічних засобів навчання;

- підвищення самостійності навчання, можливості навчання без безпосередньої участі викладача шляхом виконання завдань з компонентами перевірки правильності їх виконання;

- можливість індивідуалізації навчання (індивідуалізація темпу представлення завдань і переходу до наступного, повернення до попереднього; вибір тем і завдань із урахуванням індивідуально-психологічних особливостей конкретного студента, різних форм поточного та підсумкового контролю успішності, підвищення об'єктивності цього контролю) [2].

Процес формування компетентного фахівця у своїх суттєвих рисах, на думку Горобця С.М., має бути особистісно спрямованим та зорієнтованим на основні сфери реалізації особистості, а саме: сферу суб'єкта, взаємодії людини з іншими людьми, діяльності людини, пізнання [1].

З комп'ютеризацією освітнього процесу виникають проблеми об'єктивного (матеріально-технічне забезпечення – нестача комп'ютерів, застаріле обладнання, неповноцінне програмне забезпечення, відсутність або недостатньо швидкісний доступ до мережі Інтернет) та суб'єктивного характеру (невміння і небажання викладачів користуватися новими технологіями, нецілеспрямоване застосування комп'ютера студентами в навчанні).

Безумовно, комп'ютеризація навчання – процес незворотний і прогресивний. Однак ті проблеми, що носять саме суб'єктивний характер, вимагають спеціального методичного та психолого-педагогічного супроводу.

Вчені застерігають про можливі негативні наслідки використання інформаційних технологій, а саме:

- а) погіршення фізичного здоров'я студентів;
- б) поява психопатологічних симптомів.

На думку дослідниці Ткачишиної О. Р., уникнути зазначених негативних наслідків можливо за умови вивчення особливостей психічних процесів, які формуються в процесі тривалої взаємодії людини та комп'ютера. З'ясування цих особливостей надасть можливість за необхідності скоректувати їх психологічний розвиток у випадку вираженого негативного впливу комп'ютеризації (надмірне захоплення комп'ютером, зменшення спілкування з однолітками тощо) [3].

Сутність впливу інформаційних технологій на людину неоднозначна: з одного боку, безсумнівні переваги, які привносить комп'ютер в наше життя, а з іншого – існує безліч побічних ефектів комп'ютеризації, що стосуються інших сфер життя людини. Обчислювальна техніка впливає на психіку, перебудовуючи пізнавальні та мотиваційно-емоційні процеси, діяльність та спілкування людини, свідомість та міжособистісні відносини [3].

Одним з шляхів вирішення зазначеної проблеми є, на нашу думку, підвищення рівня комп'ютерної грамотності та інформаційної культури студентів та викладачів, що забезпечуватиме розвиток інтелекту за рахунок залучення майбутніх фахівців до розв'язання більш складних завдань в умовах комп'ютеризації, логічного, прогностичного та оперативного мислення, формування позитивних особистісних рис, таких, наприклад, як ділова спрямованість, точність, акуратність, впевненість у собі, що переносяться в інші сфери життєдіяльності та долатимуть певні можливі негативні наслідки, такі як десоціалізація, яка виступає у формі нехтування товариством інших людей та негативно впливає на відносини в системі «людина – людина у ролі психологічного фактора, що ускладнює міжособистісну взаємодію [3].

Процес формування інформаційної компетентності у фахівців економічного профілю вимагає від викладачів та студентів високого рівня комп'ютерної грамотності та інформаційної культури.

Література

1. Горобець С. М. Формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей з використанням комп'ютерно орієнтованих технологій навчання. URL: <http://eprints.zu.edu.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Пеньковець О. В. Формування професійної компетентності з інформаційних технологій у майбутніх учителів природничих наук засобами історичних. URL: <http://novyn.kpi.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Ткачишина О. Р. Вплив комп'ютерних технологій на розвиток особистості майбутніх програмістів. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

Осіпчук Н. В., к.пед.н.,

Овдійчук А. В., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ФАХОВА ЕКОНОМІЧНА КОМУНІКАЦІЯ

Розвиток економічних та мовно-культурних зв'язків на сучасному етапі сприяє зростанню ролі фахової комунікації. З точки зору соціальної психології, комунікація – це процес передачі інформації від відправника до одержувача.

Теоретичні засади комунікації розглядали в наукових доробках Н. Вінер, К. Шеннон, У. Уївер та інші. Значний внесок у становленні цього наукового напрямку зробили західні вчені: Т. Адорно, Е. Аронсон, Ж.-П. Бодрийяр та інші. Дослідження різних аспектів складових комунікацій здійснюють українські вчені: О. Зернецька, Ю. Ганжуров, С. Квіт, Г. Почепцов та інші фахівці.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні соціолінгвальної особливості фахової економічної комунікації.

Фахова комунікація – це мовне спілкування, наповнене фаховими термінами з усіма характерними рисами [1, С. 16]. Фахова комунікація насамперед необхідна фахівцям у певній галузі знань, все ж її можуть використовувати і ті, хто просто зацікавлений цією спеціальністю.

Фахова комунікація як діяльність забезпечує взаємодію більше двох систем, із застосуванням різних каналів і засобів спілкування. Типологізація видів ділової комунікації може здійснюватися на різноманітних засадах, за різними критеріями, тому що параметри, характеристики взаємодіючих систем, вибрані засоби в будь-якому випадку, відрізнятимуться від протилежного акту комунікації [2, С. 34].

Взаємозв'язок фахової мови із загальноживаною мовою показує, що фахові мови не є незалежними, окремими системами, а використовуються існуючими ресурсами цієї мови. Жодної фахової мови не існувало б без загальноживаної, але фахова мова сприяє розвитку всієї мови в цілому, а також на лексичному рівні.

Окремі фахові мови використовують особливі мовні засоби, які можуть знаходитись в інших фахових мовах. Декілька субмов можуть утворювати більші класи з спільними рисами, тому поміж фахових мов можна розпізнавати мови соціальних наук та мови технічних галузей. Ці фахові мови мають своєрідні терміносистеми, різну мовну будову та будову тексту.

Концепція вивчення фахових мов проходить від уваги до розуміння та перекладу галузевих термінів до моделювання процесів конкретної комунікації із врахуванням характерних професійних потреб в межах певного фаху.

Лінгвісти налічують нині близько 300 фахових мов [3]. Їх вживання слід обмежувати в рамках вузької спеціальності, тому що їх впровадження у сфері загального спілкування спричиняє так звані «комунікативні бар'єри», також

поширює непорозуміння та може спекулятивно використовуватися для певної зверхності, елітарності.

Тому фахові тексти розрізняють на текстовому й термінологічному рівнях. Прикладом у даному зв'язку може бути зіставлення юридичних, економічних та технічних текстів. Щодо економічних текстів, то в них спостерігається певне міжнародне «вирівнювання» термінології, це є передусім наслідком впливу американської економіки, але у цій галузі є місце амбіційному опору поодиноким розповсюдженим мов, які намагаються впроваджувати свої термінологічні одиниці.

Для сучасного розвитку економічних відносин у Німеччині є специфічним суттєвий ріст обсягів мовного матеріалу, що використовується для задоволення комунікативних потреб учасників економічної діяльності. Провідною сферою комунікативного простору, що досліджується, є галузь економічної діяльності Німеччини та засобів масової інформації. Вони відображають високий ступінь економічної освіченості сьогочасного німецького суспільства та залучення до управління економікою. Подібний розвиток комунікативного простору суб'єктів економіки допомагає виокремити саме фаховий комунікативний простір як першочерговий різновид комунікації у галузі економічної діяльності Німеччини.

Важливим впливом професійної діяльності людини на життя суспільства пояснюється інтерес гуманітарних наук до проблем функціонування та розвитку фахової комунікації. Сталим елементом загальнолюдської культури є професійне спілкування, воно показує норми комунікативної поведінки, моральні цінності, моделі інтерактивної взаємодії тощо. Фахову мову економіки можна уявити як функціональну систему, що має своє послідовне покликання у сфері економічної діяльності [4, С. 8].

Основні характеристики професійно спрямованих галузей спілкування між економічними інституціями Німеччини та ЗМІ – це орієнтація на конкретного представника певної інституційної структури; щонайбільше мовних обмежень; порівняно фіксована зміна комунікативних значень; невисокий ступінь зумовленості через контекст; орієнтація на незначну кількість комунікативних цілей.

Взаємодія професійно спрямованого та наукового практично-теоретичного функціонування мовців створює професійно спрямоване комунікативне середовище. Суб'єкти комунікативного середовища створюють, сприймають мовлення відповідних жанрів, використовуючи комунікативні стратегії й тактики, залежно від мотивованого та тематизованого комунікативного наміру.

Труднощі та особливості фахових мов підтверджують специфічну відповідальність, необхідність компетенції лінгвістів. Вагомість теорії та практики викладання іноземних мов для професійних цілей обумовлюється потребами у спілкуванні між професіоналами різних країн та в різних галузях знань. Безумовно, сьогочасні методики мають інтегрувати не тільки вже розроблені підходи, але й залучати нові методи та засоби навчання, опиратися на успіхи в галузі термінознавства, лінгвістики фахового тексту та дискурсу.

Література

1. Барнич І. В. Поняття «фахова мова» і «термінологія» в німецькій і українській. *Львівський філологічний часопис. Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. Львів, 2018. № 3. С. 16–19.
2. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових мовах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. С. 104–108. URL: <http://eprints.zu.edu.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Міщенко Н., Гут Н. Способи перекладу термінології сфери практичної психології та соціальної педагогіки. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Пилипенко Р. Є. Інституційний комунікативний простір Німеччини (фахова мова економіки) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04, Київ, 2007. 28 с.

Сокаль В. А., к.пед.н., доцент,

Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Поштовхом для переходу в Україні від «знаннєвої» освітньої системи до «компетентнісної» став початок Болонського процесу, учасники якого зобов'язувались до 2010 року реформувати системи освіти відповідно до основних вимог з метою створення єдиного освітнього та наукового простору. Саме тому останніми роками в Україні відбуваються зміни у системі вищої освіти, спрямовані на досягнення рівня найкращих світових стандартів. Значним кроком у цьому напрямі стало впровадження компетентнісного підходу, який покликаний направлений на підготовку кваліфікованого фахівця, конкурентноспроможного на ринку праці, компетентного, який вільно володіє своєю професією і орієнтується у суміжних сферах діяльності, прагне до соціальної та професійної мобільності та постійно самовдосконалюється.

Наразі професійну освіту зорієнтовано не лише на засвоєння здобувачами вищої освіти певного обсягу знань та умінь, але й на спеціалізовану підготовку кадрів, що володіють високим рівнем компетентності. Компетентність здобувачів вищої освіти, які в майбутньому будуть працювати у галузі професійної освіти, набуває значної актуальності, що зумовлено постійною трансформацією соціального досвіду, реконструкцією освітніх сфер, зміною рівня вимог соціуму до фахівця.

На думку О. Овчарук, перехід до компетентнісного підходу потребує опрацювання нового теоретичного базису, ідентифікації поняттєвого фонду європейської педагогічної термінології, зрозумілої всім учасникам освітнього процесу [4, С. 48].

Питання впровадження компетентнісного підходу у вищій школі стали предметом наукових досліджень І. Агапова, І. Бабина, П. Бачинського, І. Беха, Н. Бібік, В. Болотова, А. Вербицького, Г. Гавришак, І. Гудзик, Н. Дворнікової, І. Драча, Б. Ельконіна, І. Зімньої, Я. Кодлюк, О. Локшиної, Н. Мілорадової, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, Л. Пильгун, О. Пометун, І. Родигіна, О. Савченко,

О. Садівник, Л. Сень, С. Сисоєвої, О. Ситник, Т. Смагіної, Г. Терещук, С. Трубачевої, Н. Фоменко, А. Хуторського, С. Шишова та ін.

Розкриваючи поняття «компетенція», дослідники часто орієнтуються на матеріали симпозіуму «Ключові компетенції для Європи», що відбувся у Берні у 1996 році, і визначають його як загальну здатність фахівця мобілізувати у професійній діяльності свої знання, вміння, а також узагальнені способи виконання дій. Однозначного трактування поняття «компетентність» також немає. Один з найбільш визнаних міжнародних експертів у цьому питанні Франц Вайнерт стверджує, що немає ні єдиного застосування концепції компетентності, ні загальноприйнятого визначення цього терміну. Відповідно до визначення Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) компетентність (англ. *competence*) – це «спроможність успішно відповідати на потреби або успішно виконувати завдання» [6, С. 3].

Система компетентнісного підходу до професійного розвитку фахівця містить ключові, або надпредметні, компетентності, які формуються під час засвоєння змісту всіх навчальних дисциплін [1; 2; 4]. У компетентнісному підході, на думку багатьох дослідників, віддзеркалено такий зміст освіти, що не зводиться до знаннево-орієнтовного компоненту, а передбачає цілісний досвід вирішення професійних проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій.

Варто зауважити, що не зважаючи на різноманітні визначення компетентностей, усі дослідники виокремлюють їх важливу рису – вияв компетентності у конкретній діяльності в певній ситуації. Компетентність – це той ланцюжок, що пов'язує знання та діяльність людини. Компетентність завжди проявляється в діяльності. Основу моделі випускника будь-якого вищого навчального закладу складають ключові компетентності. З одного боку, ключові компетентності фахівця не є професійно обумовленими. Цими компетентностями повинні володіти всі сучасні фахівці, незалежно від сфери їх діяльності. З іншого боку, ключові компетентності професійно значимі і формують основу, базу для професійних компетенцій, дозволяють їм повноцінніше реалізовуватись [3, С. 10]. Вони дають можливість випускникам ЗВО бути затребуваними на ринку праці і за необхідності успішно реалізувати себе в інших професіях.

Всередині компетентнісного підходу виокремлюються два базових поняття: компетенція і компетентність, для яких на сьогодні у науковій літературі немає чіткого визначення. Компетенція в перекладі з латинської *competentia* означає коло питань, в яких людина добре обізнана, володіє знаннями і досвідом. Компетентна у визначеній сфері людина володіє відповідними знаннями і здібностями, які дозволяють їй обґрунтовано свідчити про цю сферу і ефективно діяти у ній [5, С. 109].

Важливе значення мають результати проекту «Tuning Education Structures in Europe». Проектом запропоновано теоретичну модель компетенцій майбутніх фахівців та виокремлено такі категорії загальних компетенцій: інструментальні (когнітивні здібності, методологічні здібності, технологічні вміння, лінгвістичні вміння, комунікативні компетенції); міжособистісні (вміння виражати почуття

та відношення, критика та самокритика, вміння працювати в колективі тощо); системні (поєднання розуміння, ставлення та знання, що дозволяє аналізувати складові системи та її цілісність, вміння планувати системні зміни, конструювати нові системи).

Спеціальні компетенції, визначені проектом на основі аналізу окремих напрямів підготовки фахівців, є такими:

– для першого циклу (ступінь бакалавр):

1) уміння продемонструвати знання основ та історії дисципліни; 2) уміння логічно й послідовно подати засвоєне знання; 3) уміння розглянути нову інформацію в контексті та дати їй тлумачення; 4) уміння продемонструвати розуміння загальної структури дисципліни і зв'язок між її розділами; 5) здатність розуміти, уміння використовувати методи критичного аналізу й розвитку теорій; 6) уміння правильно використовувати методи й технології дисципліни; 7) уміння оцінити якість досліджень в окремій предметній галузі; 8) здатність розуміти результати експериментальної перевірки наукових теорій;

– для другого циклу (ступінь магістр):

1) володіти предметною областю на підвищеному (просунутому) рівні, тобто володіти новітніми методами й технологіями (дослідження), знати новітні теорії та їх інтерпретації; 2) критично відслідковувати та осмислювати розвиток теорії і практики; 3) володіти методами незалежного дослідження та вміти пояснювати його результати на просунутому рівні; 4) бути здатним зробити оригінальний внесок до дисципліни, враховуючи канони певної предметної галузі, наприклад, у межах кваліфікаційної роботи; 5) продемонструвати оригінальність і творчий підхід; 6) опанувати компетенції на професійному рівні.

Відповідно результати навчання можна розподілити на довготривалі (вся програма підготовки в цілому) та короткотривалі (навчальна дисципліна або її модуль). Виражаючи результати навчання в термінах необхідних компетенцій для встановлення прийнятного мінімального стандарту, доцільно проектувати невелику кількість таких результатів, а не множину поверхових і малозмістовних компетенцій. Наприклад, у окремих європейських університетах рекомендують формулювати від чотирьох до восьми результатів для кожного модуля і до двадцяти п'яти результатів для всієї програми в цілому [6, С. 18].

Отже, формування нової моделі вищої освіти можливе за умови забезпечення впровадження компетентнісного підходу, що дасть можливість здобувачам вищої освіти включитись у активну професійну діяльність, бути спроможним діяти у різноманітних професійних і життєвих ситуаціях та постійно самовдосконалюватися.

Література

1. Болотов В. А., Сериков В. В. Компетентностная модель : от идеи к образовательной программе. *Педагогика*. 2003. Вип. 10. С. 8–14.
2. Савченко О. П. Компетентнісний підхід у сучасній вищій школі. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. Вип. № 3. URL: <http://intellect-invest.org.ua> (дата звернення: 15.10.2018).

3. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід / Антонюк Л. Л., Василькова Н. В., Ільницький Д. О. та ін. Київ : КНЕУ, 2016. 61 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : Світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В.Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
5. Хуторский А. В. Ключевые компетенции. *Технология конструирования. Народное образование*. 2003. № 5. С. 55–61.
6. Tuning Educational Structures in Europe. URL: <http://www.europa.eu.int> (дата звернення: 15.10.2018).

Сокаль В. А., к.пед.н., доцент,
Довгополюк В. В., здобувач вищої освіти,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Компетентнісний підхід як напрям модернізації освіти обґрунтував В. Серіков [1], на думку якого саме в компетентнісному підході відображено зміст освіти, що не зводиться до знаннево-орієнтованого компонента, а передбачає набуття цілісного досвіду вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, вияв компетенцій. Компетентнісний підхід зумовлює не інформованість студента, а розвиток умінь вирішувати проблеми, які виникають у життєвих ситуаціях.

На думку Г. Селевка [2], компетентнісний підхід означає поступову переорієнтацію провідної освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань і формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають потенціал, здатність випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багаточинникового соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно-комунікаційно насиченого простору.

Подібними є твердження В. Химинець [5], яка вважає, що компетентнісний підхід переміщує акценти із процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку в слухачів здатності практично діяти і творчо застосовувати здобуті знання й набутий досвід у різних ситуаціях.

О. Глузманом [3] виокремлено та узагальнено основні ідеї компетентнісного підходу:

□компетентнісний підхід не є принципово новим для вищої освіти, оскільки вона завжди орієнтувалася на набуття узагальнених способів діяльності;

□компетентність не протиставляється знанням, умінням, навичкам, вона їх вміщує, хоча не є їхньою простою сумою;

□компетентність охоплює не тільки когнітивну та операціонально-технологічну складові, а й мотиваційну, етичну, соціальну, поведінкову, містить результати навчання, систему ціннісних орієнтацій, тому

компетентності формуються не тільки під час навчання, а й під впливом родини, друзів, роботи, політики, релігії тощо.

Висловлена вченим позиція є важливою, оскільки йдеться про дорослу аудиторію, яка повною мірою знаходиться під впливом зазначених чинників.

Сучасні тенденції розвитку змісту освіти в зарубіжних країнах аналізувалися вітчизняними вченими. О. Овчарук [4] зазначає, що європейські країни сьогодні розпочали ґрунтовну дискусію щодо того, як розвинути в людини необхідні знання та вміння для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається. Динамічні зміни життя, оновлення інформації та колосальні темпи її нагромадження, розвиток технологій та організаційні зміни зумовлюють потребу в особистості, здатній гнучко й оперативно адаптуватися до нових вимог, адекватно реагувати на нові виклики, навчатися впродовж усього життя, розвиватися та творити. Учена стверджує, що в сучасному світі формування освітніх цілей відбувається не на рівні держав, а на міждержавному, міжнаціональному рівнях, коли основні пріоритети й цілі освіти проголошуються в міжнародних конвенціях та документах і є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти. Держави формують освітню політику, спрямовану безпосередньо на її інтеграцію в міжнародні співтовариства.

Основи економічної компетентності як основи відповідної науки на сьогодні представлено у практиці школи в окремому навчальному предметі – «Економіка». Оскільки «Економіка» є відносно новим навчальним предметом (як інваріантна складова введена до навчальних планів із 2001 року), традиційно елементи економічних знань, що мають загальноосвітнє значення, включалися до змісту інших навчальних предметів – історії, географії, математики. Відповідно ефективність формування економічної компетентності студентів забезпечується рівнем засвоєння основного теоретичного базису економічної галузі знань.

У дослідженні необхідно визначити такі складові теоретичного базису економічної галузі знань:

- основи економічної теорії, засади демократичних поглядів і економічних відносин;
- економічна стратегія держави у сфері виробництва на сучасному етапі;
- історія розвитку економічних поглядів і економічних відносин;
- економіка своєї країни та інших держав;
- економіка району і базового підприємства (завод, фабрика);
- економічні переконання, погляди, світогляд.

Ефективному формуванню економічної компетентності сприяє вивчення студентами історії розвитку економічних поглядів та економічних відносин. Ретроспективний огляд розвитку економічної науки від однієї економічної формації до іншої спонукає студентів до більш глибокого осмислення економічних явищ і процесів.

У контексті даного питання слід розкрити історію розвитку економічної науки відповідно до періодів, позначених трансформаційними економічними змінами:

XV-XVI ст. – меркантилізм. Мета державної політики – стимулювання експорту товарів, заборона вивозу золота, обмеження ввозу товарів з інших країн.

XVII ст. – фізіократія. Мета державної політики – підтримка сільського господарства, невтручання у підприємницьку діяльність.

XVIII-XIX ст. – класичний напрямок, при якому вирішальним фактором економічного розвитку є продуктивна праця.

XIX-XX ст. – неокласичний напрямок, при якому вводяться поняття попиту, пропозиції, рівноважної ціни, а також заперечується економічна роль держави.

XIX ст. – марксизм. Основа розвитку суспільства – матеріальне виробництво, нестабільна конкурентна ринкова економіка, експлуатація найманої праці.

XX ст. – кейнсіанство. Активна участь держави в регулюванні економічних процесів, проведення стабілізації макроекономічної політики.

XX ст. – монетаризм. Основна функція держави – контроль уряду над грошовою масою та емісією грошей; першість ринкового механізму, вільне підприємництво.

У процесі вивчення економіки студенти знайомляться з дослідженнями економічних явищ, що представлені у розвідках відомих учених, представників класичної економічної школи в Україні.

Охарактеризуємо коротко їхній внесок у розвиток економічної науки:

І. Вернадський (1821–1884) – досліджував проблеми економіки та статистики, історію розвитку економічної думки, методологію політичної економії, міжнародні економічні відносини. Відстоював позицію про невтручання держави у приватну ініціативу, вільну конкуренцію.

М. Туган-Барановський (1865–1919) – зробив значний внесок у теорію вартості, розподілу, порівняльні економічні системи й соціологію. Світове визнання здобув за дослідження теорії ринку, економічних криз та монетарної економіки.

Є. Слуцький (1880–1948) – розробив нові підходи до розв'язання проблеми зв'язку між ціною й попитом.

Таким чином, економічна компетентність студентів – це форма духовного засвоєння результатів пізнання економічної діяльності, які відібрані для здійснення загальної економічної освіти і відображаються у свідомості слухачів через цілісну систему уявлень, понять, суджень, фактів, законів, теорій економічної науки і дійсності. Ефективність формування економічної компетентності у процесі вивчення програмних навчальних предметів (економічної дисципліни) визначається рівнем засвоєння теоретичного економічного базису, який становить систему виокремлених фундаментальних економічних одиниць.

Саме компетентнісний підхід забезпечує професійну спрямованість викладання фундаментальних дисциплін, зокрема, економічних дисциплін, оскільки передбачає: – забезпечення фундаментальної підготовки студентів на рівні стандарту, формування відповідних теоретичних знань, умінь і навичок з

дисципліни; – формування підсистеми теоретичних знань і умінь, що сприяють вивченню профільних дисциплін, засвоєнню професії, використанню цих знань в умовах майбутньої практичної діяльності з урахуванням досягнень науково-технічного процесу; – забезпечення розвитку в студентів ціннісного ставлення до обраної сфери майбутньої діяльності, розвиток інтелектуальних і моральних якостей особистості.

Отже, перехід до компетентної освіти передбачає тривалий процес осмислення, досліджень, розробок і прийняття науково і обґрунтованих та адміністративно зважених рішень. Очевидно, що кваліфікаційні вимоги повинні містити не лише терміни навчання й визначення рівня освітньо-професійної програми, а бути доповненими характеристиками результатів навчання, сформульованих у термінах компетентностей. Необхідно також чітко встановити, що саме нове і конструктивне забезпечує упровадження компетентного підходу. При цьому визначення переліків компетентностей потрібно ретельно здійснити для кожного з освітньо-кваліфікаційних рівнів, що є надзвичайно складним завданням з урахуванням специфіки викладання економічних дисциплін.

Література

1. Болотов В. А., Сериков В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной парадигме. *Педагогика*. 2003. № 10. С. 7–13.
2. Селевко Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.
3. Глузман О. В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 51–61.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
5. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя. URL: <http://zakinppo.org.ua> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Tuning Educational Structures in Europe. URL: <http://www.europa.eu.int> (дата звернення: 15.10.2018).

Ставицький О. О., д.псих.н., професор,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ПСИХОЛОГІЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦІВ

Ефективність діяльності підприємств суттєво залежить від наявних кадрів, вища їх продуктивність, вища їх конкурентоспроможність – вища продуктивність, якість роботи, відповідальність і можливість забезпечити надання належних послуг відповідно до зростаючих вимог сьогодення.

Негативний вплив зовнішніх факторів, який не може не впливати на будь-який бізнес, потребує пошуку шляхів розвитку конкурентоспроможності фахівців. До таких об'єктивних негативних чинників сьогодення в Україні сміливо, нажаль, можна віднести: загострення соціально-економічних проблем, корупція на всіх щаблях суспільства, посилення кризових явищ, зростання

нечесної конкуренції, поряд з низькою результативністю взаємодії суб'єктів діяльності, відсутність економічного співробітництва, особливо з іноземними партнерами тощо.

Розгляд наукових джерел засвідчує, що питання конкурентоспроможності фахівців у бізнесі носить міждисциплінарний характер, тому з метою наукового розв'язання цієї проблеми доцільно застосовувати комплексний підхід, де необхідно виокремити економічний та психологічний напрям.

Економічний напрям досліджень конкурентоспроможності особистості достатньо розлого представлено у працях вітчизняних науковців М. Бойко, М. Босовської, Н. Ведмідь, К. Забавіної, А. Мазаракі, С. Мельниченко, Г. Михайліченко, Т. Ткаченко та ін.

Психологічний аспект питання дослідження конкурентоспроможності особистості реалізовували у відповідних напрямках: С. Максименко, А. Мазаракі, Л. Кулаковська, Т. Кулаковський (оцінка конкурентоспроможності за природно-біологічними, освітньо-професійними і соціально-мотиваційними компонентами); Н. Глевацька, М. Семикіна (в основу конкурентоспроможності покладено відповідність соціально-психологічних особливостей людини вимогам професії); Л. Галаган (розглядав залежність конкурентоспроможності безробітних від природжених психологічних характеристик); С. Гаврилюк (зв'язок розвитку конкурентоспроможності з соціокультурним середовищем та психологічними, інтелектуальними та освітньо-професійними компонентами); В. Корсакевич (конкурентоспроможність науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти приватної форми власності); Л. Карамушка, О. Креденцер (конкурентоспроможність управлінської команди освітніх організацій, працівників банків та торговельних організацій).

Наявність цих та інших досліджень у царині економічної психології є необхідною, але не вичерпною умовою остаточного розв'язання питання конкурентоспроможності фахівця. Не до кінця досліджено та апробовано питання створення психодіагностичного інструментарію та психологічних технологій розвитку конкурентоспроможності фахівців конкретного (а не загалом) виду підприємницької діяльності.

За нашої участі в 2017-2018 роках аспірантом Київського національного торговельно-економічного університету В. Жовнером було апробовано та впроваджено психологічну програму [1] розвитку конкурентоспроможності (КСП) фахівців туристичного бізнесу (довідка про впровадження від 21.05.2018 № 011/13) на основі теоретичної моделі спеціаліста [2], що створена емпіричним шляхом.

Практичне значення розробленої В. Жовнером програми розвитку конкурентоспроможності фахівців туристичного бізнесу полягає в тому, що психологічне забезпечення навчальної та професійної діяльності у закладах вищої освіти України, соціально-психологічних службах при державних міських адміністраціях, під час професійної підготовки менеджерів та психологів на бакалаврському і магістерському рівнях дозволить вдосконалити систему підготовки фахівців туристичного бізнесу.

Мета розробки КСП: створення умов для розкриття потенціалу розвитку конкурентоспроможності особистості, практичне освоєння основних компонентів структури конкурентоспроможності, покращення показників якості основних складників конкурентоспроможності.

Основні завдання, які ставив перед собою автор КСП:

- розкриття змістовних компонентів конкурентоспроможності як детермінант психологічних особливостей її розвитку в професіогенезі;
- розвиток мотиваційних, ціннісних, адаптаційних, комунікативних, організаторських здібностей фахівців, а також рівня їх стресостійкості;
- організація психологічного супроводу для розкриття індивідуально-психологічних здібностей фахівців, а також основних складників їх конкурентоспроможності
- розвиток мотивації, адаптації, здібностей до підприємництва, самоконтролю, рівня домагань, комунікативно-організаторських здібностей, стресостійкості особистості фахівця.

Сама програма представляє форми роботи, вправи, завдання, які реалізуються на 5 заняттях за кожним із чотирьох модулів. Водночас, програмою передбачено індивідуально-спрямовану самостійну роботу реципієнтів, а також психологічну допомогу у міжсесійний період. Такий комплексний підхід застосування психологічних технологій спрямовано на особистісний розвиток і зростання конкурентоспроможності фахівців туристичного бізнесу.

За результатами впровадження програми КСП встановлено факт суттєвого поліпшення конкурентоспроможності фахівців туристичного бізнесу в експериментальних групах, що підтверджується результатами аналізу структурних компонентів обстежуваних, які позитивно змінилися порівняно з відповідними даними констатуючих і контрольних вимірів. Визначено, що психологічна програма загалом сприяла формуванню середнього і високого рівнів конкурентоспроможності фахівців туристичного бізнесу у процесі професійного навчання завдяки поліпшенню мотиваційної, професійної, типологічної, соціальної та індивідуально-психологічної сфер особистості.

Література

1. Жовнер В. Ю. Психологічні особливості розвитку конкурентоспроможності фахівців туристичного бізнесу : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.10, Київ. 2018. 254 с.
2. Жовнер В. Ю. Емпірична модель дослідження та особливості психодіагностики конкурентоспроможності особистості. *Психологічний часопис* / за ред. С. Д. Максименка. м. Київ, 25 трав. 2017 р. Київ : Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2017. № 3 (7). Вип. 7. С. 36–47.

Туровська Г. І., к.т.н., доцент,
Филипчук В. Л., д.т.н., професор,
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ З ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Останнім часом активно обговорюваним є питання підготовки здобувачів вищої освіти на принципах й засадах компетентісного підходу як такого, що забезпечує підготовку майбутнього фахівця відповідно до вимог ринку праці. Правда це суттєво ускладнюється труднощами соціально-психологічного характеру. Щоб сьогодні бути успішним й затребуваним на ринку праці, як свідчить практика, кваліфікований працівник мусить володіти певними особистісними якостями. У сучасних ринкових умовах розвитку суспільства важливо не загубити «себе», а навпаки, самоутвердитися та самореалізуватися. У такому випадку присутньою якістю стає толерантність, вміння відстояти власну думку та бути професійно мобільним – готовим до будь-яких змін, уміти швидко й ефективно адаптуватися до нових умов [1, С. 51–57]. Тому в процесі професійної освіти кожен майбутній кваліфікований працівник повинен сформулювати в собі так зване інваріантне ядро, яке зробило б його досить мобільним у реалізації набутих знань та вмінь у постійно мінливих умовах освітньої практики. Саме фундаментальність освіти допомагає працівникові досить швидко й порівняно безболісно перебудовуватися, здобувати нові професії та спеціалізації [2]. Доведено, що формування професійної мобільності в процесі професійної підготовки буде ефективним, якщо виявлено ключові компетенції, метапрофесійні якості і особливості формування майбутнього професійно мобільного кваліфікованого працівника.

У той час як нинішній кваліфікаційний підхід забезпечує підготовку фахівців для роботи в стабільних умовах адміністративно-командної системи, компетентісний підхід сприяє формуванню у фахівців готовності до ефективного розв'язання будь-яких професійних, соціальних та особистих проблем в обставинах, що швидко змінюються. Виклик часу актуалізує питання підготовки висококваліфікованих фахівців, професіоналів, здатних не тільки створювати конкурентоспроможний продукт, а й генерувати нові ідеї для майбутнього.

Натепер важливішим стає навчити майбутніх фахівців здобувати знання. Навчання поступово перетворюється на процес набуття майбутніми фахівцями під керівництвом педагога та самостійно знань, умінь, навичок і досвіду практичної діяльності для досягнення професійно та соціально значущих компетенцій. Слід зазначити, компетенція і компетентність постають як освітні конструкти компетентісного підходу, що орієнтують освіту на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, необхідних випускникові для виживання і стійкої життєдіяльності в сучасних умовах [3, С. 140]. Компетентісний підхід створює умови для якісної підготовки майбутніх

фахівців, сприяє формуванню системи міждисциплінарних професійних компетенцій. Особливе значення для повноцінного застосування знань мають міждисциплінарні зв'язки, розв'язання різних життєвих завдань, де доводиться використовувати комплекс знань з різних навчальних дисциплін.

Під час розроблення навчальних програм з нормативних дисциплін циклу цивільна безпека застосовано також компетентнісний підхід у розрізі різних спеціальностей, зокрема, і спеціальності «Облік і оподаткування». Засвоївши дисципліну «Безпека життєдіяльності», майбутні фахівці повинні володіти сукупністю загальнокультурних та професійних компетенцій із питань безпеки життя та діяльності для розв'язання професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу об'єкта господарювання (ОГ) в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій. Метою вивчення дисципліни «Основи охорони праці» теж є надання знань, умінь, здатностей (компетенцій) для здійснення ефективної професійної діяльності через забезпечення оптимального управління охороною праці на ОГ, формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку й усвідомлення потреби обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях. Щодо дисципліни «Охорона праці в галузі», то її мета полягає у формуванні в майбутніх фахівців умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та покращання умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі. У результаті засвоєння дисципліни «Цивільний захист» здобувачі вищої освіти повинні набути здатності розв'язувати професійні завдання з урахуванням вимог цивільного захисту та володіти професійними компетенціями для забезпечення реалізації цих завдань.

Сьогодні поставило завдання – сформувати у майбутнього фахівця не лише певні знання і професійні вміння, а й комплекс компетентностей, які включають і фундаментальні знання, і вміння аналізувати та розв'язувати проблеми в нових умовах. Отже, компетентнісний підхід потрібно розглядати не лише як засіб оновлення змісту освіти, але і як механізм приведення його у відповідність із вимогами сьогодення.

Література

1. Сушенцева Л. Л. Прогностичне обґрунтування формування професійної мобільності в умовах інформаційного суспільства : матеріали наук.-практ. конф. м. Київ, 29 бер. 2012 р. Київ : ПТО НАПН України, 2012. С. 51–57.
2. Дутка Г. Я. Фундаменталізація математичної освіти майбутніх економістів : монографія / наук. ред. д-р. пед. наук, проф., чл.-кор. АПН України М. І. Бурда. Київ : УБС НБУ, 2008. 478 с.
3. Селевко Г. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138–143.

Шевчук Т. Є., к.пед.н.,

Гаврилюк Д. А., студентка Технічного коледжу НУВГП,
м. Рівне, Україна

ЕКОНОМІКА ЩАСТЯ

Відповідно до Декларації тисячоліття ООН пріоритетними діями міжнародної спільноти визнані такі: подолання бідності та голоду; забезпечення якісною освітою протягом життя; боротьба зі СНІДом, малярією, туберкульозом; покращення здоров'я матері та дитини, зниження дитячої смертності; забезпечення гендерної рівності та збереження довкілля. Наведені цілі суспільства корелюють відповідно до концепції розвитку людини, вперше викладеної у 1990 р. у «Доповіді про розвиток людини», та відображають всезростаючу роль свідомості, якостей людини, цінностей людського розвитку у досягненні щастя як головної цінності життя.

Намагання досягнути засоби досягнення людського щастя із позиції сучасного розуміння господарської діяльності людини має право на життя, оскільки підтверджене серйозними науковими розробками. Вчені активно дискутують щодо цієї проблеми з часів класичної політекономії до сьогодення. Серед них такі імена: Т. Мор, А. Сміт, Т. Мальтус, Дж. Роулз, Е. Фром, О. Румянцева та ін.

Мета нашого дослідження – показати і проаналізувати основні економічні аспекти «щастя», виявити можливості та межі використання досліджень в економіці «щастя». З'ясувати економічну характеристику індексу щастя, яка відображає добробут людей та стан навколишнього середовища в різних країнах світу, що був запропонований New Economics Foundation в липні 2006 р. [2].

Щастя ... Це почуття відображається в картинах і оспівується в віршах, його бажають і до нього прагнуть. Філософи і поети з давніх часів намагаються знайти йому визначення, але так і не досягли цього. Ясно тільки одне: більше всього на світі людина мріє бути щасливою. І ця мета об'єднує всіх жителів Землі, незалежно від віку, статі і матеріального благополуччя.

Щоб підтримати цю ідею, генеральна асамблея ООН заснувала особливе свято. Із 2012 року в усьому світі прийнято відзначати 20 березня Міжнародним днем щастя [1].

Резолюцією 66/281 на 118-му пленарному засіданні ООН визнала актуальність щастя та благополуччя загальнолюдськими цінностями та запропонувала всім державам-членам ООН, міжнародним та регіональним організаціям, а також громадянському суспільству застосовувати більш комплексний, справедливий і збалансований підхід до економічного зростання, який сприяє викоріненню бідності, сталому розвитку та забезпеченню щастя і благополуччя всіх народів [4].

Дата для відзначення була обрана не випадково. 20-го березня настає весняне рівнодення, яке символізує однакове право на щастя для всіх. Так само як день дорівнює ночі, одна людина схожа на іншу. Тому всі люди єдині у

своєму прагненні насолоджуватися життям. Для того, щоб нагадати про це, і створили День щастя.

Ідею святкувати Міжнародний день щастя висунули в невеликому Королівстві Бутан, де в 1972 році замість показників ВВП (валовий внутрішній продукт на душу населення) запропонувало вимірювати добробут суспільства показником валове національне щастя (ВНЩ).

ВНЩ включає такі складові:

- забезпечення соціально-економічного розвитку;
- забезпечення і розвиток традиційних культурних цінностей;
- охорона природи;
- правильне керівництво країною.

Жителі цієї держави визнані лідерами за коефіцієнтом валового національного щастя. Основна увага при цьому звертається не на матеріальні багатства, а на традиційні духовні цінності: сім'ю, здоров'я, природу, релігію.

Що сталося з Королівством Бутан після 1972 року? В Бутані розвиток країни супроводжується збереженням традиційних цінностей – сім'ї, культури, природи і буддистської релігії. З 1985 року середня тривалість життя громадян Королівства Бутан збільшилось з 48 до 66 років, дитяча смертність знизилась з 142 смертей на тисячу до 61. Рівень грамотності серед населення виріс з 23% до 54%. Крім того, кількість установ охорони здоров'я виросла з 65 до 155.

Покращились також економічні показники: ВВП виріс приблизно на 45%, з 445 млн дол. в 1999 р. до 645 млн дол. в 2003 р. Ми бачимо, що, здавалося б, ефемерне поняття «щастя нації», поставлене в якості фундаментального орієнтира розвитку держави, забезпечило країні зростання у багатьох важливих соціально-економічних показниках [3].

Економіка щастя – новий напрямок в економічній теорії, що виник в останні десятиліття в зв'язку з загостреною критикою ВВП і суміжних з ним показників.

Саме тому був започаткований спосіб визначення рівня процвітання держави – міжнародний індекс щастя. Головне завдання індексу відобразити «реальний» добробут націй. При розрахунку міжнародного індексу щастя використовуються три показники:

- вплив людини на природу;
- тривалість життя;
- добробут людей (задоволеність життям) [7].

У рейтингу в 2012 р. найбільш «щасливою» країною стала Коста-Ріка. Варто зауважити, що лідерами рейтингу стали країни Латинської Америки, деякі арабські та африканські країни, які не відрізняються високими показниками ВВП на душу населення.

Економічно розвинені країни в рейтингу щастя займають досить скромні позиції, що пояснюється негативним впливом виробництва на навколишнє середовище.

Основна мета творців цього індексу полягає в тому, що матеріальний прогрес і економічне зростання не викликають зростання задоволеності життям. Подібна тенденція ще в 70-і роки минулого століття була відзначена

професором економіки Університету штату Південна Кароліна Річардом Істерліном. «Парадокс Істерліна» можна пояснити тим, що рівень щастя пов'язаний не з абсолютним доходом, а з відносним доходом, тобто порівняння свого доходу з доходом інших робить людей щасливими або нещасливими [2].

Для порівняння рівня життя в різних країнах використовується один із показників, величина ВВП на душу населення, але цей показник не завжди може відобразити реальний стан речей. Зокрема порівняння значення ВВП вважається недоречним, оскільки кінцева мета більшості людей не бути багатими, а бути щасливими та здоровими.

Вперше міжнародний індекс щастя був розрахований у 2006 році, до нього увійшли 178 країн. Вдруге розрахунок проводився в 2009 році, до нього увійшли 143 країни. За підсумками 2009 року, «найщасливішими» країнами, виявилися: Коста-Ріка, Домініканська Республіка та Ямайка [3].

ООН закликає всі держави докладати максимум зусиль для того, щоб підвищити добробут і задоволеність життям кожної людини окремо і країни в цілому. І насамперед досягти стабільної та збалансованої економічної ситуації. Це підвищить добробут людей і знизить рівень бідності. Адже тільки життя в економічно розвиненій країні, де жителі матеріально захищені і спокійно будують своє майбутнє, може дозволити радіти кожному новому дню, творити добро і рости по-справжньому щасливих дітей [5].

Також, на думку ООН, неодмінними складовими людського процвітання є соціальне благополуччя та захист навколишнього середовища в усьому світі. З філософської точки зору, щасливою людиною є та, яка знаходиться в психоемоційному стані цілковитого задоволення життям, з відчуттям глибокого вдоволення та безмежної радості.

На думку американського психолога Абрахама Маслоу, сутністю щастя є задоволення потреб. Згідно його відомої піраміди: люди мають п'ять рівнів потреб: фізіологічні потреби — голод, спрага, сон; потреби безпеки; потреби спілкування і любові; потреба в повазі; потреба самореалізації. З економічної точки зору, рівень щастя вимірюється шляхом порівняння рівня життя в різних країнах з використанням значення ВВП на душу населення або ІРЛП (індекс розвитку людського потенціалу). Така оцінка проводиться з 2012 року за ініціативи ООН і відображається в рейтингу світового рівня щастя (World happiness report) [6].

За 2016 рік першу десятку «щасливих» країн склали: Норвегія, Данія, Ісландія, Швейцарія, Фінляндія, Нідерланди, Канада, Нова Зеландія, Австралія, Швеція. Україна ж посіла 132 сходинку серед 155 країн. Її «країнами-сусідами» у рейтингу стали африканські країни – Гана та Уганда. Тенденція «щастя» в Україні, на жаль, є негативною: у 2013 році Україна займала 87 місце, у 2014 р. – 111, у 2015 р. – 123.

Отже, концепція «економіки щастя» має величезну теоретичну і практичну цінність, дозволяє по-новому подивитися на проблеми людського розвитку. Сьогодні є унікальна можливість переглянути основи капіталізму і стратегії соціально-економічного розвитку, спробувати створити нову економічну систему – економіку щастя.

Література

1. Роман Калугін. Чи можна за гроші купити щастя 2013 р. URL: <http://lpgenerator.ru/> (дата звернення: 15.10.2018).
2. Парадокс Істерліна. URL: <http://porecon.ru/240-paradoks-isterlina.html> (дата звернення: 15.10.2018).
3. Бутан : страна, заменившая ВВП индикатором «валового национального счастья». URL: <http://www.newsru.com/finance/11oct2004/butan.html> (дата звернення: 15.10.2018).
4. Счастье : целостный подход к развитию. Резолюция 65-й сессии Генеральной ассамблеи ООН. URL: <http://www.un.org/ru/> (дата звернення: 15.10.2018).
5. Міжнародний день щастя і його історія. URL: <http://faqukr.ru/> (дата звернення: 15.10.2018).
6. Антипина О. Экономическая теория счастья как направление научных исследований *Вопросы экономики*. 2012. № 2. С. 94–107.
7. Т. Седлачека. Економіка добра і зла. URL: <http://www.management.com.ua/> (дата звернення: 15.10.2018).

Шевчук Т. Є., к.пед.н.,

Довгалюк С. М., здобувач вищої освіти,

Національний університет водного господарства та природокористування

м. Рівне, Україна

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ В МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Головним напрямом модернізації системи медичної освіти є необхідність підвищення якості підготовки майбутніх медичних працівників в умовах вищого медичного навчального закладу відповідно до вимог, цілей і завдань національної освіти як складової європейського освітнього простору.

Виховання гуманізму в студентській молоді, гуманітаризації медичної освіти органічно пов'язані з питаннями значущості й місця гуманітарних наук у формуванні світогляду – системи уявлень про світ, нас самих і суспільство. Увага до гуманітарного знання, його місця та ролі в науковій картині світу особливо яскраво проявилася в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. До гуманітарних наук, наприклад, Г. Ріккерт відносив «науки про культуру»; В. Дільтей – «науки про дух». Чіткого визначення сутності гуманітарних наук та їх класифікації не існувало впродовж довгого часу. А. Касьян, досліджуючи це питання, підкреслив, що певну визначеність в розумінні сутності гуманітарної науки дає зміст гуманітарного знання, яке є «людинознавством» [2, С. 19-20].

Динамічність політичних і економічних процесів у світі, розширення міжнародних контактів, прагнення України бути членом європейського освітнього і наукового простору зобов'язують вищі навчальні заклади шукати шляхи покращення якості підготовки фахівців у світлі вимог Болонської декларації. Участь України в Болонському процесі передбачає вирішення проблеми забезпечення якості підготовки фахівців до здійснення ефективної міжкультурної комунікації на гуманістичних засадах для забезпечення їх конкурентоспроможності. Таким чином, соціогуманітарні дисципліни стають основою виховання особистості в медичних коледжах, що здатна до вирішення

завдань професійної діяльності в полікультурному просторі спільної європейської освіти та в умовах загальноєвропейського ринку праці.

Інтеграція України в європейський освітній простір вимагає вирішення ряду складних проблем. До них, згідно з «Національною доктриною розвитку освіти України в XXI сторіччі», належать: підвищення якості освіти, структурна зміна освітньої системи, потреба забезпечення безперервної освіти, розвиток ринку освітніх послуг, розширення міжнародної співпраці, моніторинг і використання європейського досвіду у сфері освіти.

Вирішення цих проблем, які викладені в документах Ради Європи, багато в чому залежить від глибокого вивчення європейського освітнього простору. Так, у резолюціях Ради Європейської співпраці (1988 р.), Парламентської Асамблеї Ради Європи (1989 р.) і Болонської конференції (2002 р.) позначені основні принципи європейської освітньої політики. До них належать:

- розвиток полікультурного європейського стандарту в освіті;
- сприяння вивченню іноземних мов;
- особистості урахування різноманіття національних підходів в освіті і професійній підготовці;
- підвищення якості базової освіти, приведення системи підготовки фахівців у відповідність з економічними, технологічними й соціокультурними потребами суспільства;
- зміцнення зв'язків з іншими державами, співпраця з міжнародними організаціями, нові взаємовигідні контакти з країнами, що розвиваються [4, С. 123].

Зміст цих документів свідчить про те, що будівництво єдиної Європи, зокрема, наукового й освітнього просторів без меж, передбачає гармонізацію національних систем вищої освіти, координацію зусиль європейських держав у галузі економічного, політичного, наукового й культурного спілкування.

Аналіз психолого-педагогічної, методологічної літератури, документів Ради Європи з освіти дає можливість зробити висновок про те, що на сучасному етапі розвитку українського освітнього простору вивчення соціо-гуманітарних дисциплін в медичному коледжі сприяє формуванню в майбутніх фахівців загальнолюдської компетентності, їх готовності до «контактів з новим медичним досвідом», до адаптації в умовах цивілізаційного прогресу, здійсненню ефективної комунікації в межах сучасного міграційного обміну, а головне – до гуманістично орієнтованої професійної діяльності майбутніх медичних сестер.

Медичний працівник – особистість, яка покликана служити людям та рятувати життя. Загальнолюдські якості, якими повинен бути наділений кожний медичний працівник, мають закладатися в медичних закладах освіти. До таких загальнолюдських якостей медичного працівника відносимо: професійні якості, моральні цінності та комунікативні навички. Виховання та навчання студентів медичних коледжів нашої країни базується на медичній етиці та деонтології медичного працівника [1, С. 2-4].

Основні правила кожного медичного працівника України закладені у клятві Гіппократа, клятві Флоренс Найтінгейл, праці Авіценни «Канон лікарської науки». Зразки служіння своїй справі надають відомості про діяльність Агапіта, М. Пирогова, Д. Самойловича, М. Мудрова, С. Боткіна, І. Павлова та ін.

В Рівненському медичному коледжі увага приділяється не тільки формуванню професійних, а й загальнолюдських якостей студентів. Загальнолюдська культура базується на моральних цінностях, що є важливим у формуванні особистості майбутнього медичного працівника.

Правильно сформовані навички спілкування відіграють важливу роль, адже допомагають уникнути під час спілкування непорозумінь і неприємних ситуацій, конфліктів і розбіжностей. Загальнолюдська культура медичного працівника сприяє задоволенню потреб пацієнта, кращому догляду за хворим, а також визначає низку вимог і правил щодо загальної культури медичного працівника, які ми наводимо нижче:

- зовнішній вигляд медичної сестри має бути охайним та чистим;
- спілкуючись з пацієнтом, представтесь, поясніть свою мету, потисніть руку, але зверніть увагу, чи зручно це пацієнту;
- звертайтеся до пацієнта поважно, але не називайте пацієнта за прізвищем. Двері палати не повинні бути відчинені; якщо є ще хтось в палаті – привітайтеся. Упевніться, що пацієнту зручно та комфортно під час огляду та спілкування;
- будьте готові дати відповідь та пораду у складній ситуації;
- пам'ятайте: спілкуватися з пацієнтами, їхніми рідними та зі своїми колегами слід логічно, структуровано та зрозуміло;
- пам'ятайте про індивідуальні особливості кожного пацієнта: його соціальний, культурний, етнічний статус та фізичний стан;
- давайте пацієнту можливість висловлюватися. Підбадьорюйте його за допомогою «теплих» слів, а також використовуйте невербальну форму спілкування;
- під час комунікації плануйте розмову у формі діалогу, ставте запитання до пацієнта. Пам'ятайте, що не тільки знання можуть розв'язати проблему, адже такі цінності, як любов, дружба, хоробрість та співчуття, є важливими компонентами лікування;
- співчуття – одна із головних якостей медичного працівника. Слухайте пацієнта. Дайте йому висловитися. Співчуйте хворому;
- пам'ятайте: комунікативна культура – це невід'ємний складник вашого професіоналізму;
- правильно сформовані комунікативні навички допоможуть у взаєморозумінні з колегами [1, С. 6-8].

Отже, у формуванні професійних якостей студентів медичних коледжів важливе місце мають посідати їх загальнолюдські компетентності – сукупність професійних якостей, моральних цінностей, комунікативних умінь, майбутнього медичного працівника, що реалізуються як під час надання медичних послуг так і під час спілкування.

Література

1. Андрійчук О. Я. Виховання гуманності у студентів медичного коледжу в процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2003. 20 с.
2. Касевич Н. М. Медсестринська етика і деонтологія: підручник. Київ : Медицина, 2009. 200 с.
3. Банадига Н. В., Ходорчук Н. Я., Рогальський І. О. Сестринський процес в умовах реформування медичної освіти. *Медична освіта*. 2006. № 3. С. 58.
4. Пащенко Д. І. Генезис гуманістичних ідей у педагогіці : монографія. Київ : Науковий світ, 2001. 280 с.

Яворський М. М., викладач суспільних дисциплін, вища категорія,
Підрушняк Т. В., викладач української мови та літератури, вища категорія,
Немирівський коледж будівництва та архітектури ВНАУ

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В АГРАРНОМУ ВНЗ

З 1996 року Україна має свою Конституцію – основний закон держави, який визначає суспільний державний устрій, виборчу систему, основні права, свободи та обов'язки громадян. Саме в ньому закладені принципи громадянського суспільства.

Основою усієї системи виховання в Україні є національна ідея, яка відіграє роль об'єднуючого, консолідуючого фактора у суспільному розвитку, спрямованого на формування життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина своєї держави.

Національне виховання є одним із головних пріоритетів, органічною складовою освіти. Його основна мета – виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємовідносин, формування у молоді потреби до уміння жити у громадянському суспільстві; духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури... Головними складовими національного виховання є громадянське та патріотичне виховання (за матеріалами Національної доктрини розвитку освіти України XXI століття III розділ «Національний характер освіти і національне виховання»).

Порядність, професіоналізм, національна самосвідомість, ініціативність, активна громадянська позиція – це ті якості особистості, формування яких відбувається протягом усього життя людини. Але найбільш ефективним є період цілеспрямованого педагогічного впливу, тобто час навчання у ВНЗ. Саме у студентські роки відбувається професійне становлення молодшої людини, формування її як громадянина України [1, С. 4].

Щоб правильно визначити свою власну позицію (зокрема і громадянську), потрібно добре знати і розуміти вітчизняну історію, історію свого регіону, міста, сім'ї, школи, ВНЗ з їх позиціями, традиціями, історичним корінням і зв'язками [1, С. 4].

Одне із завдань підготовки професіоналів - майбутніх фахівців –

формування у студентів соціальної компетентності, адекватного уявлення про перспективи розвитку регіону та країни в цілому, становлення сучасних позитивно мислячих і толерантних людей, свідомих громадян і патріотів, добре знайомих з рідним краєм, які вміють відповідно керувати його життєдіяльністю, зберігати і примножувати його природний, економічний і культурний потенціал [3, С. 22].

Поряд з вимогами до професійних задач, що повинен вирішувати майбутній спеціаліст, пред'являється ряд вимог і до його загального інтелектуального розвитку, здібностей охоплювати суть проблеми, не обов'язково у професійній діяльності; здатності бачити оптимальні засоби вирішення проблеми, виходити на практичні завдання прогнозування.

Конкурентоздатність молодого спеціаліста обумовлена не лише наявністю у нього професійних знань і умінь, але й наявністю певних якостей особистості: формування громадянського світогляду самосвідомості та ін.) Особливо стосується аграрних ВНЗ I-II рівнів акредитації.

В аналітичній записці «Визначення пріоритетних напрямів підвищення рівня соціального захисту сільської молоді» вказано, що до чинників неповного використання трудового потенціалу молоді у сільському господарстві належать низький рівень професійних якостей молодих спеціалістів; невідповідність класифікації сільських спеціалістів потребам аграрного комплексу.

Аналіз громадської активності молоді на селі показав її недостатність; низький рівень включення молоді в управлінські процеси.

У дослідженні Державного інституту розвитку сім'ї та молоді визначено, що лише 3% опитаних у віці 14-17 років та 2% у віці 24-35 років визначили себе як членів певних молодіжних організацій, при цьому сільська молодь не задіяна у громадському житті. Лише 1% опитаних жителів сільської місцевості визнали себе членами громадських організацій.

Соціологічні дослідження Української аграрної конференції (УАК) спільно з Інститутом аграрного розвитку в Центральній і Східній Європі серед студентів аграрних ВНЗ України «Мотивація української молоді відносно вступу до аграрних ВНЗ», а також їх бажання працювати в аграрному комплексі показав, що кожний п'ятий студент із загальної кількості респондентів планує після навчання працювати у сільському господарстві (в опитуванні взяли участь біля трьох тисяч студентів аграрних ВНЗ України). УАК вважає, на перший погляд, такий результат недостатній, а з іншого боку - завданням керівництва аграрних ВНЗ є виділення цієї групи студентів надання допомоги саме їм у плані всебічної підготовки.

Кожний ВНЗ, насамперед, виконує соціальне замовлення підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Але один з небезпечних результатів сучасної освіти – це чудово проінформовані молоді люди, які не завжди прагнуть духовного збагачення.

Тому питання професійної підготовки, формування громадянської позиції, соціалізації особистості мають бути основними та наскрізними в освітньому середовищі аграрного ВНЗ, мати плановий характер і ставити перед собою конкретні перспективи.

Підготовка випускників у ВНЗ спонукає науковців і педагогів до пошуку нових засобів і методів підвищення якості їхньої теоретичної підготовки, готовності до самостійної творчої праці. Перетворення освітнього простору, яке з парадигми «наслідування» перейшло у парадигму «інформація», породжує величезний потік інформації, котру повинен опрацювати студент під час навчання у ВНЗ. Головним недоліком у процесі збільшення інформації, яку має опанувати студент, є відсутність його власної діяльності. Розв'язати цю проблему хоча б частково можливо за допомогою використання, поряд з традиційними методами навчання, нетрадиційних.

Так, у дослідженнях Х. Майхнера відзначається, що людина у процесі пасивного сприйняття запам'ятає 10% того, що прочитала, 20% того, що почула, 30% того, що побачила, 50% побаченого та почутого, 70% того, що говорять самі, 98% того, що роблять і створюють самостійно.

Спираючись на дослідження А. К. Маркової, автора психологічної концепції професіоналізму, С. Н. Краснокутської, яка розглядає взаємозв'язок соціальної компетентності з таким феноменом, як соціалізація особистості, О. Сухомлинської, В. Рябова, І Тараненко, які акцентували увагу на проблеми формування громадянської позиції та інших науковців у висвітленні даної проблеми, а також багаторічний досвід роботи в аграрному ВНЗ I-II рівнів акредитації, бачимо необхідність підбору такого теоретичного і практичного матеріалу, який дав би можливість оволодіти знаннями і навиками студенту в реалізації його як особистості у суспільному житті.

Одже, на нашу думку, це можливо при створенні у навчальному закладі навчально-виховних осередків (центрів), які дають можливість активізувати самостійну роботу студентів, підтримувати творчість й ініціативу, розвивати соціалізацію особистості та громадянську позицію.

Література

1. Сопівник І. В., Лисенко В. П., Сопівник Р. В. Виховання громадянина в аграрному вищому навчальному закладі : навч.-метод. посібник. Київ : Видавничий центр НАУ, 2007. 217 с.
2. Араджіоні М. А. Культура добросусідства: програми інтегрованого курсу і методичні рекомендації для навчальних закладів Автономної Республіки Крим / за ред. М. А. Араджіоні. 2-е вид. випр. доповн. Київ : ПП «Золоті ворота», 2011. С. 119–128.
3. Величко Т. Підтримання почуття «Ми» в душах студентів. *Освіта. Технікуми, коледжі. Навчально-методичний журнал*. 2007. № 1(16). С. 89–90.
4. Закалюк Г. Пошукова робота студентів – невичерпне джерело формування особистості. *Освіта. Технікуми, коледжі. Навчально-методичний журнал*. 2002. № 1. С. 58–59.
5. Кіко С. В. Культура добросусідства – запорука миру і добра. *Виховна робота в навчальних закладах*. 2011. № 15. С. 15–18.
6. Роль студентів у глобалізації світового наукового простору та соціально-культурного розвитку людини. *НУБіП України, Студентська організація* : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. Київ, 2011. С. 29–30.
7. Кіко С. Примножуючи традиції. *Університетський кур'єр*. 10 лют. 2011. № 1 (1923). С. 6.
8. *Науковий вісник НУБіП України. Педагогіка. Психологія. Філософія*. Київ, № 155/2 2010. 361 с.
9. Аграрное образование : что потом? *Сучасна освіта*. Київ, 2007. № 12(44). С. 16–17.

Наукове видання

**РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ
ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ**

*матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої 30-річчю кафедри обліку і аудиту, 22 листопада 2018 року*

Наукові праці друкуються в авторській редакції